

A. Mayer.

Marque - unibersitat, Pouta...
LL
C5684rhk

CORNIFICI

RHETORICORUM

AD C. HERENNIUM

LIBRI III.

RECENSUIT ET INTERPRETATUS EST

C. L. KAYSER.

2335/2.
20.6.29.

LIPSIÆ

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI

MDCCCLIV.

LEONARDO SPENDEL

AMICO UNICE CARO.

PRAEFATIO.

Oratores antiquos non posse satis intellegi et iudicari, nisi cognitio artis rhetoricae accedat, hodie minus ignoratur quam olim, L. Spengelii maxime opera, cuius Artium scriptores, Anaximenes, complures dissertationes hanc literarum partem claro lumine illustrarunt: idem plus uno loco praestantiam huius magistri, qui volgo 'auctor ad Herennium' vocatur, commendavit, atque sic effecit, ut et ipse diligentius eum tractarem: legi igitur et relegi, etiam praelegi in scholis academicis, ac mox inveni non supervacaneum fore studium in scriptore collocatum, qui suo adhuc vel nomine careret, interprete careret, recensione careret.

Quod enim attinet nomen, habet hoc commune eximius hic rhetoricae doctor cum Anaximene, quod diutissime debita laude privabatur sub alieno et celebriore nomine delitescens, Ciceronianus enim inde a primis aerae nostrae saeculis ferebatur eius liber esse, nec nostris temporibus illius haberi est desitus, atque iidem, qui vehementissime Anaximena Aristoteli vindicabant, etiam haec ars ut Tullio attribueretur, postularunt¹⁾; stantque ab ea sententia adhuc nonnulli VV. DD.²⁾, quibus igitur liber Cicerone dignus videtur; alii plane indignum esse pronuntiant³⁾; ex contrario longe supra Ciceronis Rhetorica extollit Puchta iure consultorum celebratissimus⁴⁾. docendi certe arte illum vincit, qui in hoc quoque genere magis eloquentiae gloriam quam accurationis quaesivit; at noster materiam, quae ambitiosis Graecorum studiis nimis densa et perplexa evaserat, ad simplicem et perspicuum ordinem

1) Zeitschrift für Alterthumswissenschaft 1839, p. 408.

2) ut R. Klotz in ed. nuper curata Cic. Vol. I, p. VI.

3) Bernhardy, Lat. Litteraturgesch. 57, 622.

4) Gewohnheitsrecht p. 50.

redegit, partes singulas dilucide explicavit, exempla idonea apposuit, quae pleraque ipse elucubratus est: spirat in iis priscae eloquentiae Romanae ingenium, ut quasi ἀπορροῶξ quidam oratorum haberi possint deperditorum, et repraesentare, quicquid ante Ciceronem illi principes: Catones Gracchi Crassi Antonii Sulpicii in dicendo assequi potuerunt. ipse, quantum ex toto libri habitu existimare licet, homo fuit a vulgari rhetorum levitate alienissimus; severus religiosus moribus castissimis, popularis libertatis defensor, arrogantiae nobilium gravis accusator, praeterea doctrina multiplici excultus, qui quidem de arte grammatica se scripturum pollicetur¹⁾, de re militari, de administratione rei publicae²⁾, contra dialecticos³⁾, philosophiae autem imprimis studiosum in principio et fine libri se prodit⁴⁾.

Adumbrare conati sumus virum, in quo specimen virtutis vere Romanae invenire non iniuria, spero, videbimur; Cornificium esse, eundem fortasse, quem Cicero Verr. I, 30 severissimum atque integerrimum iudicem appellat⁵⁾, statim demonstrabimus.

I.

Scriptor huius libri primus Latine edidit artem rhetoricam, nomina rerum, quibus ars continetur, primus e Graecis convertit, exempla adiecit propria, non aliunde quaesita, utrumque ipse profitetur⁶⁾: itaque, nisi mendacem hominem fuisse arbitremur, et nominum et exemplorum, quibus utitur, inventor habendus est: iam si Quintilianus figurarum quasdam appellationes in hoc libro obvias tribuit Cornificio⁷⁾, atque ita

1) 141, 15.

2) 83, 11 sq.

3) 43, 7.

4) 3, 3; 212, 15 sq.

5) si certa res esset, etiam praenomen Q. addere possemus. opinati sunt quidam L. Cornificium esse, ad quem epistolae sunt scriptae Fam. XII, 17—30; at is aliquanto iunior fuit Cicerone.

6) legantur verba apertissima 133, 1 sqq. ab Handio tamen neglecta Encycl. E. et G. XVII, p. 108.

7) IX, 3, 97. adiicit his — Cornificius interrogationem ratiocinationem subiectionem transitionem occultationem; praeterea sententiam membrum arti-

significat a nemine ante eum fuisse usurpatas, potestne is Cornificius alius fuisse atque horum Rhetoricorum auctor? si exempla idem laudat ad verbum convenientia¹⁾, estne credibile aut ab alio ea ante prolata fuisse technographo, non ab hoc, qui abstinuit alienis, sua elaborare magistrum debere graviter contendit²⁾, aut a posteriore maluisse Quintilianum ea sumere neglecto vero fonte? an vero statuemus ignoratum ab eo viro omnium doctissimo librum esse, quem usque ad nostra tempora traditum unquam latuisse studiosos Romanae eloquentiae plane improbabile est, et aliquem plagiarium fingemus, quo usus sit Fabius, quem extitisse ne tenuissimum quidem vestigium reperitur³⁾.

Haec, quae satis manifesta esse videntur, doctorum quorundam virorum ariolationibus mature obscurata sunt: eas omnes recensere non opus est, nisi exempla vitiosae argumentationis⁴⁾ congerere velimus. vidit verum praeter Victorium Sigonium Muretum Lambinum Salmasium A. Ricobonus, ex-

culum, interpretationem conclusionem'. cf. 147. 11: 117. 23: 159. 20: 163. 14: 164. 17: 119. 18: 152. 10: 152. 20: 167. 8: 171. 1. gravissimus locus est V. 10. 2 'pluresque invenies in ea opinione, ut id demum, quod pugna constat, enthymema accipi velint: et ideo illud Cornificius 'contrarium' appellat: Quint. dicit locum 151. 4 sqq., ubi 'conclusio ex repugnantibus' quam ipse appellat, sic describitur a nostro: 'contrarium est, quod ex rebus diversis duabus alteram breviter et facile confirmat — hoc exornationis genus — quommodum est auditu propter brevem et absolutam conclusionem, tum vero vehementer, id quod opus est oratori, comprobat contraria re' etc. cf. praeterea IX. 3. 90 'nam et hoc (liuitionem puta) Cornificius atque Rutilius *σχῆμα λέξεως* putant' quo significatur definitio 162. 22. et IX. 3. 27 'idem dictum sit de oratione libera, quam Cornificius licentiam (180. 6) vocat. Graeci *παρρησιάν*'. quem locum laudat Jul. Rufinianus (p. 36. ed. Capper.) nescio an non de ipsius Cornificii verbis, potuit enim Quintiliani fide eum laudare, quod M. Mattius affirmat, 'multo maximam partem illarum figurarum, quae apud hunc incertum auctorem sunt, iisdem nominibus a Cicerone prius esse insignitas — ut necesse sit fateri, ea nomina non ab Cornificio, sed multo ante eum natum facta fuisse' (Opin. 186) plane fallitur.

1) IX, 3, 31 ex 145, 2; 54 ex 162, 14; ib. 70 ex 116, 3; ib. ex 156, 6; ib. 72 ex 157, 12.

2) cf. 121—132 egregiam de hac re Cornificii disputationem.

3) ea tamen sententia est Schützi, Prolegg. XLI, fieri potuisse, ut Cornificii liber cum libris ad Herennium eandem ob causam, ex qua similitudo inter Herennianum et Ciceronem de Inventionem fluxit, multis locis conveniret.

4) cf. 56, 3 sqq.

posuitque in libello quem 'Iudicium secundum' et in altero, quem 'Defensorem' inscripsit. at ipsius, qua usus erat, Quintiliani auctoritate adversarius quoque Ricoboni, Marius Mattius (Opinionum libri III, 175—188) nitebatur, et ex levi quadam negligentia in eius verbis IX, 3, 69 notanda, ubi traductionis exemplum cum altero adnominatiois ex Cornificio afferens omisit admonere hoc alterum traductionis non esse¹⁾, deinde ex duobus lectionis vitiis, altero hic altero illic relicto²⁾, apertissimum discrimen repperisse se putabat. quae praeterea suae opinioni firmandae attulit Mattius, ne speciem quidem habent veritatis, tamen fidem tribuerunt ei multi, in quibus P. Burmann³⁾, atque Cornificium iam sublatum rati aut desperaverant de inveniendis auctore, ut ipse Burmann⁴⁾ nostraque aetate plerique VV. DD., aut circumspexerunt, quem orbo libello patrem adsignarent, a Cicerone enim post Raph. Regii Fl. Sabini aliorumque censuras volgo abiudicabatur.

Primus autem Regius anno 1492 senserat Ciceronis esse non posse opus, de quo Quintilianus taceret⁵⁾; rectissimum

1) ea admonitione non opus erat ad explodenda exempla frigida iudicio Quintiliani, quorum scilicet vitium quantitatis mutatione non videbatur minui posse: itaque solum traductionis nomen posuit, adnominatiois omisit.

2) 'occupatio' menda omnium codd. est 164, 17, quam recte sustulit Spalding; cf. ibi Not. nostras. frustra triumphat Mattius: 'solo hoc testimonio coguntur velint nolint Cornificiani fateri nequaquam hos libros a Cornificio conscriptos fuisse, neque omnino verum esse quod scribunt nihil tribuisse Fabium Cornificio, quod in Rhetoricis ad Herennium non inveniretur.' omnino verum est. quippe Quintilianus quoque locus IX, 3, 91, qui videbatur refragari 'nam et haec Cornificius atque Rutilius schemata λέξεως putant', iam congruit adhibita optimorum codd. lectione 'nam et hoc — schema' ut de sola definitione agatur.

3) in Epist. Dedic. praelixa ed. Graevianae, Lugd. Bat. 1761, p. XXVI.

4) l. c. XXXVI.

5) Regius refutavit illos, qui inscriptione et quorundam scriptorum auctoritate probari putabant Ciceronis esse haec Rhetorica: mentione Tullii et Terentiae nil officii monuit; rectissime a Quint. IV, 5, 3 locum ex Rhet. ad Herennium (16, 6) reprehendi intellexit annotavitque non taciturnum fuisse, si Ciceronis illud opus putasset; item bene indicavit de verbis III, 6, 45 'dixerunt coniecturalem legalem in iudiciali, qui et Verginio placent' vide ed. Burm. praecepta eloquentiae diverso hic ordine tradi atque in reliquis h. g. Ciceronis libris animadvertit; cf. 'Quaestio, utrum ars rhetorica ad Herennium Ciceroni falso inseribatur', quae post eius Problemata in Quint. Inst. Or. prodiit Venetiis, ao. 1492.

hoc iudicium a multis praedudicatae opinionis vindicibus acriter quidem, set futillissimis argumentis¹⁾ impugnabatur; Fl. Sabinus²⁾ magis sensu quodam Latinitatis movebatur: quantopere ipsa disciplina, quam tradit Cornificius a Ciceroniana in libris de Inventione proposita discrepet, mirum in modum plerosque veteres et recentes lectores atque editores fugit: fefellit similitudo eorum, quae uterque de exordio et narratione praecipit, ut relicua item congruere nimis cito statuerent, aut cepit oscitantia quaedam, ut non animadverterent plane diversam esse constitutionum, quarum maxime tractatione munus oratorium continetur (cf. 16, 14 sq.), numerationem appellationem divisionem explicationem: Cicero quatuor numerat, Cornificius tres³⁾; ille appellat coniecturalem definitivam generalem translativam, hic coniecturalem legitimam iuridicalem⁴⁾; ille separat a constitutionibus controversias, quae in scripto versantur, hic eas subiungit legitimae constitutioni⁵⁾; ille generalem dividit in negotialem et iuridicalem, huic iuridicalis ipsa genus est tertium constitutionum, subiectam habens formam absolutam et assumptivam⁶⁾; in coniecturali constitutione ille firmamentum defensori, hic accusatori tribuit⁷⁾; ille actioni non solum praeteritae, set etiam futurae coniecturalem statum adhibet, hic in praeterita eum continet⁸⁾; ille non utitur divisione in probabile collationem signum argumentum consecutionem approbationem, hic contra abstinet altera in argumentationem ex causa ex persona ex ipso facto, et huius partis divisione in

1) cf. Fabr. Bibl. Lat. Lips. 1773. p. 152.

2) Sabini dissertatio recepta est a Grut. in Fac. I, 1033 sqq.

3) cf. 16, 17 cum Inv. I, 10.

4) cf. 17, 2 cum Inv. I, 10.

5) cf. 17, 10 cum Inv. I, 17 exte. in Topicis quodam modo ad veriorem Cornificii rationem redit, ubi ait 95: 'in qua re alii quasi status existunt novi, qui appellantur legitimae disceptationes: tum enim defenditur non id legem dicere, quod adversarius velit, set aliud: id autem contingit, quom scriptum ambiguum est — quom opponitur scripto voluntas scriptoris — quom legi lex contraria adfertur' etc. Sic emendavimus locum vulgo male lectum et interpunctum.

6) cf. 21, 13 cum Inv. II, 62.

7) cf. 24, 17 cum Inv. I, 19.

8) cf. 17, 2; 29, 3 sqq. cum Inv. I, 11.

continentia cum ipso negotio gestionem negotii adiuncta negotio et consecutionem¹⁾; maxime differunt tractatione locorum communium, argumentationum artificiosarum et vitiosarum, denique generis deliberativi, quae longius persequi hic nolimus, cf. modo II, 10 sqq. cum Inv. II, 47 sq. II, 27 cum Inv. I, 51 sqq. III, 1—10 cum 155 sqq. et quae de his partibus olim scripsimus in Monac. d. n. 1852, p. 482—487.

Ea omnia qui accuratius inter se comparaverit, non amplius de eodem utriusque libri scriptore, immo ne de fonte quidem eodem cogitabit, unde ambo scriptores hauserint. Cicero pleraque ex Hermagora repetiit, qui ei potissimus est auctor, ut Hermogeni²⁾; nonnulla enim in illo reprehendens significat se in ceteris viam a Graeco magistro monstratam tenere: aput Cornificium nusquam invenias Hermagoreae disciplinae vestigium; quin videtur eam ipsam petere prooemii verbis ‘illa, quae Graeci scriptores inanis adrogantiae causa sibi adsumpserunt, reliquimus: nam illi, ne parum multa scisse viderentur, ea conquisiverunt, quae nihil attinebant, ut ars difficilior cognitu putaretur’. falsa etiam de scholis ab eo institutis, ex quibus Cicero commentarios suos excipere potuerit, suspitio est; familiaria enim negotia (3, 1), quibus parum otii sibi relinqui dicit, nil praeter curam domesticarum rerum significant; eae sunt occupationes, quarum etiam 26, 4 meminit; iis impeditus scholas habere nequibat: quas si tamen ei tribuerimus invito, nihilo magis efficiemus, ut Ciceronem docuerit, nisi hunc impium dicere velimus in magistrum: magistrum enim certe laederet istis ‘huius constitutionis (translativae) ‘Hermagoras inventor esse existimatur, non quo non usi sint ea veteres oratores saepe multi, set quia non animadvertenter artis scriptores eam superiores, nec rettulerint in numerum constitutionum: post autem ab hoc inventam multi reprehenderunt, quos non tam imprudentia falli putamus, res enim perspicua est, quam invidia atque obtrectatione quadam inpediri’. his (Inv. I, 16) aperte reprehenduntur verba Cornificii 16, 16: ‘causarum constitutiones alii quattuor fecerunt: noster doctor tris putavit esse, non ut de illorum quicquam detraheret in-

1) cf. 29, 8 cum Inv. II, 16 sqq. I, 37 sqq.

2) Inv. I, 8, 12; vide contra I, 16.

ventione, set ut ostenderet id, quod oportuisset simpliciter ac singulari modo docere, illos distribuisse dupliciter et bipertito'. si animum Ciceronis a tali culpa abhorruisse existumabimus, concidit hoc uno argumento et Schützii coniectura, qui Gniphonem fecit libri auctorem¹⁾, et van Heusdii²⁾, qui Aelium Stilonem, uterque enim ea ipsa re maxime ducebatur, quod a Cicerone magistri commentarios editos esse arbitrabantur non cogitantes scilicet de tanta, quantam supra ostendimus, librorum ipsorum differentia. ne autem quis ad pravam Burmanni³⁾ aliorumque opinionem rediens Inventionem ante Cornificiana scriptam putet, conferat 15, 4, ubi ait: 'de insinuatione nova excogitavimus, quod eam soli praeter ceteros in tria tempora divisimus' cum Invent. I, 23, quo loco Cicero hac triplici insinuationis partitione ut re iam volgata utitur. fieri sane poterat, ut opus a Cornificio tarde ad umbilicum adduceretur, aliquot annos defluxisse suspicamur, antequam eo perveniret; nam in extrema parte Sullam victorem describit 210, 1; in 73, 5 Sulpicii legem quandam vituperat, neque incredibile videtur Inventionem iam evolutam fuisse quarto nostri libro nondum edito; ne maturius opus conficeretur, difficultas impediabat scriptionis apud Romanos nondum usitatae; de pronuntiatione vero omnium primus hic scriptor praecipere ausus est (cf. 99, 18); neque poterat occupato aliis negotiis cito procedere exemplorum elaboratio, quorum maxumam partem ab ipso excogitam esse ipse affirmat et argumentum ex Romanis rebus petitum prodit. tamen prolata est opinio scriptorem non suis exemplis esse usum, plane perversa (cf. Ellendt. Brev. eloquentiae Romanae ante Caesarem historia p. 41): si enim Latinos oratores in suum volumen transtulisset, non latuisset hoc populares, nec effugisset crimen mendacii; Graeca autem exempla si convertisset in Latinum sermonem, Graece certe doctos non fefellisset ac ridiculus fuisset rhetores Graecos in prooemio refutans, deinde

1) cf. Prolegg. XXIII sqq.

2) cf. Disquisitio de L. Aelio Stilone Ciceronis in rhetoricis magistro, Rhetoricorum ad Herennium, ut videtur, auctore. scripsit J. A. C. van Heusdii phil. th. mag. litt. hum. doct. Traiecti ad Rhenum 1839. VIII, 109. 8vo.

3) 'illius de Inventionem libros passim descripsit' Praef. Dedic. XXXV.

sequens in exemplis et in eo imitans, quod antea acerbe reprehendisset.

Ciceroni autem illam retardationem operis Cornificiani in causa fuisse videtur, ut suum relinqueret rude et imperfectum: taeduerit etiam ex illo nimis multa describere de promutatione memoria et elocutione, ut meliorum fontium penuria coactus fuerat Cornificium paene solum sequi iam in primis de exordio et narratione capitibus¹⁾. vel sic Inventio, quam suus ipse pater postea sprexit (de or. I, 5), non excidit manibus discentium: propter Ciceronis nomen multum lecta atque adeo libentius adhibita est quam libri Cornificiani partes cae, quibus inventionis praecepta continentur; itaque hic fortasse interiisset, si integra fuissent Ciceronis Rhetorica: nunc horum defectus alteris salutem attulit. facile enim bibliopola alicui in mentem venire poterat utrumque librum vendibiliorem fore, si annecteretur Inventioni ars Cornificii, huius scilicet nomine inducto. fraudem confirmasse iam idem homo videtur nonnullis interpolationibus, ut verbis ipsius Ciceronis in alienum librum translatis vere Tullianus videri posset lectoribus nil mali suspicantibus, neque cum ratio a stupore plebis literariae petita deceperit: ‘Tullius et Terentia’ foedissima illa interpolatio (18, 13 sq.) F. Maturancium, auctoris Heremiani interpretem²⁾, et Marimum Becichemum Scodrensem et Angelum Bucinensem et alios Regii adversarios lusit. nescio an ab eodem profecta sit falsario divisio Cornificiani operis in sex libros, antiquissima certe est, quippe iam Prisciano³⁾ usitata. huius et antiquiorum scriptorum He-

1) cf. Cornif. 1, 2, 3, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17 cum Inv. 1, 7, 9, 8, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 31; etiam Cornif. 1, 18, 15, 6, 7, 23, 21, 15 cum Inv. 1, 10, 20, 21, 23, 24, 28, 29.

²⁾ vide ipsius hominis minime mali verba: ‘Cicero ad Heremium lib. 1 a se ipso exemplum dicens sic ait: pater familias — Tullius haeres meus Terentiae uxori meae triginta pondo etc. nonne hoc firmissimum est argumentum? si enim alius a Cicero ad Heremium scripsisset, nunquam profecto nec Tullii nec Terentiae meminisset’.

3) Priscianus III, 3, 19 (606 ed. P.). ‘Cicero ad Heremium in quinto: quibus virtutibus — comparare’. locus est 150. 20. numerus igitur restituendus etiam X. 1, 2 (876 ed. P.) ‘idem in III ad Heremium ‘quid enim tibi vis?’ aliquis inquit — idem ad eundem in III ‘at non Africani nepotes,

ronymi¹⁾ et Rufini²⁾ auctoritas opinionem dudum divulgatam de Cicerone auctore magis confirmavit ac saepe contra incredulos evocata est.

II.

Utilitatem huius libri, postquam primum est editus, bene intellectam fuisse a studiosis artis oratoriae maxime inde patet, quod eum ne Ciceronis quidem de oratore libri aut Orator obscurare potuerunt; neque ei postea offuerunt Quintiliani Institutiones oratoriae magnis doctrinae copiis insignes, nil nocuit Ciceronis obscura quidem, set haut dubie contra hos libros comparata obtrectatio³⁾, nil Quintiliani malignum silentium⁴⁾: scholae artem tam accommodatam suis exercitationibus, et, ut ipsius scriptoris verbis utar 'dilucida brevitate praeceptionis' conspicuam non dimiserunt; idem vero Cicero, qui oblivioni tradere voluerat opus agreste, suo nomine conservavit et immortalitati tradidit, Quintiliano autem debetur, quod licuit Cornificii nomen sine ulla dubitatione his libris inscribere. imperatorum aetate usurpatos esse docent additamenta, quae notavimus 23, 4 et 64, 17; medio aevo magistros rhetoricae imprimis hunc auctorem secutos esse ostendit codicum vetustorum multitudo.

Quod autem plerumque usu venit, ut libri frequenter lecti interpolatorum impudentes manus sentirent, nescio an in nullum tantopere, quam in hunc Cornificianum cadat. ac primum,

inquit⁵⁾ etc. hic posteriora ex quinto, priora ex quarto laudaverit grammaticus necesse est; illa enim 172, 6, haec 125, 10 leguntur.

1) Hieronym. in prooem. comment. ad Abdiam: 'dicit et Tullius tuus adolescentulo sibi inchoata quaedam et rudia excidisse. si hoc ille tam de libris ad Herennium, quam de Rhetoricis, quos ego vel perfectissimos puto ad comparationem senilis prudentiae dicere potuit, quanto magis ego libere profitebor et illud fuisse puerilis ingenii et hoc maturae senectutis?'

2) Rufinus apud Cic. ed. Or. V. I. 186 et 193 'Ciceronem ad Herennium in arte s. 'in arte rhetorica' laudat.

3) de or. II, 10 'nec vero te, carissime frater — rhetoricis nunc quibusdam libris, quos tu agrestis putas, insequor ut erudiam.' adde II, 117, 130, 201, III, 70, 75, 188, 209.

4) vide III, 6, 44—46, ubi Cornificius commemorari debuit, et ib. 63; obiter eius mentionem facit III, 1, 20. cf. Mouac. n. d. 1852, 476.

ut iam supra monitum est, ex Inventione complura ingesta sunt, eo consilio ut Ciceronis videretur esse, ut 4, 13; 9, 17; 10, 12 et 14; 14, 7; 1S, 11; 19, 17; 20, 13 et 19; 23, 1; 76, 14 et in aliquot saltem codicibus 11, 20; 12, 11; 20, 16; 27, 2; 53, 2; 67, 11; 77, 5; contra ex Cornificiano opere nil in Inventionem translatum est. alius generis sunt explicationes, ut 4, 13; 11, 10; 25, 15; 27, 2; 2S, 2; 32, 13; 47, 14; 49, 6; 50, 8 et 18; 51, 10; 72, 7; 83, 18; 88, 7; 96, 3; 105, 9; 115, 1; 116, 11 et 13; 12S, 16; 131, 9; 147, 6; 157, 8; 183, 7; 186, 4; 196, 20; 197, 1 et 4; 200, 6; 202, 6; 20S, 4, indices marginales, ut 1S, 2, 9 et 17; 19, 11; 21, 9; 28, 20; 34, 1; summaria eorum, quae in ordine leguntur, ab incauto librario pro genuinis habita, ut 55, 20; 5S, 6; 60, 7; 65, 13; 98, 8; 103, 9; 104, 17; 13S, 9; 183, 11; 191, 13; 192, 5 et 9; 196, 9; 213, 4; eae ἀνακεφαλαιώσεις tam similes sunt inter se, ut hac repetitione nil fingi possit foedius; praeterea plurimis locis invenias adiecta aut constructioni grammaticae, aut ipsi scriptoris sententiae plane contraria; constructioni, ut 10, 13; 2S, 18; 32, 7; 55, 11; 57, 9; 5S, 14; 85, 10; 89, 12; 173, 10; 189, 4; 190, 12; 207, 6; sententiae, ut 19, 16; 20, 13; 27, 10; 30, 7; 40, 13; 44, 6 et 12; 47, 15; 49, 18; 55, 19; 56, 6; 57, 9; 5S, 14; 75, 8; 82, 9; 86, 12; 87, 15; 91, 13; 97, 10; 9S, 6; 104, 11; 106, 14; 110, 4; 124, 4; 139, 14; 151, 4; 155, 18; 159, 22; 166, 16; 189, 4; 191, 1 et 2; 192, 10. intempestive loci antea lecti citantur 187, 4; 192, 3; 194, 8; nondum lecti anticipantur 192, 12; 195, 12; 196, 1 et 12; 197, 4. plane ridicule interpellatur scriptor ista loquacitate identidem interstrepente 192, 3—12, quam paginam lectori, ut animi causa inspiciat, indico. earum interpolationum Schütz indagavit numerum non exiguum magis sensu quodam recti odoratus, quam artis rhetoricae ductus cognitione; quam ob rem etiam sana aliquot membra exsecuit, e. g. 188, 7 et 11. ceteri editores rarissime aliquid senserunt, spuria cum genuinis pariter relinquentes scriptori, in quo, ut ait Orelli ad I, 21 (hic 19, 8), nil huius modi temere damnandum sit. Schütz autem admodum inconsiderate rem gessit, quom locos ipsi suspectos eiecit, quasi in hac re ab omni errore immunis esset: nos maluimus diversa typorum forma distinguere aera lupinis.

Quae modo exposuimus, argumento esse possunt, quam magnus sit error eorum, qui parum valere arbitrantur criticam operam ad scriptores recte iudicandos: illis enim plurimis et foedissimis interpolationibus tribuendum videtur, quod docti quidam viri iniquam de hoc libro sententiam tulerunt: ista sane ieiuna inepta putida effecerunt, ut scriptor eleganti breuitate et ingenua simplicitate excellens, qui nil ante rem, nil praeter rem profert, qui res perfectis verbis comprehendit, qui aetate debet a nobis princeps prosae orationis Latinae haberi, si quidem in hoc genere antiquior liber integer¹⁾ ad nos non pervenit — ut is, inquam, ipse tamquam ieiunus ineptus putidus magistellus contemneretur. at speramus, quem ad modum, quom pessume habitus circumferretur, tamen invenit, qui vel per pannos agnoscerent decorem, postea severioribus etiam placiturum, remotis, quae eam nitere non sinebant, adhibitis, quae sui similiorem reddant.

III.

Codices huius libri permulti inveniuntur iique aut tales, ut certae familiae adsignari possint propter constantiam lectionis, aut ex diversis familiis conflati. familias constituimus tres ac notavimus eas numeris 1, 2, 3, ubi omnes eiusdem sectae codices consentiunt.

Primae familiae codicibus octo usi sumus, quorum antiquissimi et optimi sunt Parisinus 7714(*p*) saec. IX, 7231(*π*) saec. X Herbipolitanus (*h*) in confinio utriusque saeculi scriptus. ex uno eos fluxisse exemplo inde colligas, quod carent principio usque ad verba 'tria sunt tempora' (9, 10). similitudo tamen non tanta est, ut pro uno usurpari possint: sua enim unusquisque habet bona, ut *p*: 51, 8, 62, 1, 73, 10, 91, 12, 102, 8, 115, 4; *π*: 47, 14, 53, 15, 54, 12, 61, 20, 66, 12, 78, 10, 117, 9, 138, 2, 159, 14, 163, 15, 181, 11 et 12, 186, 1, 191, 3, 205, 5; *h*: 18, 1, 36, 19, 41, 4, 44, 1, 51, 5, 70, 3, 87, 16, 116, 7, 121, 1, 144, 18, 156, 4, 160, 14, 163, 13, 165, 10, 185, 15, 189, 17. eiusdem generis fuerunt duo Gryphiani,

1) nam Catonis de re rustica, qui passim in recentiore sermonis formam mutatus est, hic ratio haberi nequit.

quos Mich. Brutus quondam inspexit (cf. ed. Burmann. Lugd. 1761, p. 485—505): nam in his eadem ab initio defuisse illius annotatio p. 485 docet: ubi nunc lateant, non constat, ut debeamus Bruti negligentissima collatione esse contenti. cognoscitur vel sic eorum praestantia ex locis 94, 1, 114, 10, 129, 4 ac differentia quoque a ceteris huius familiae libris. ad hos ut redeam, in vitiosis ii lectionibus plus etiam quam in bonis inter se discrepant; reperiuntur, ut hoc potissimum indicem, in codice *h* et π ¹⁾ complures secundae familiae scripturae, ut librarii non videantur in tuo archetypo se continuisse.

Eius rei maiorem in modum reliqui huius familiae codices, qui principio non carent, vestigia habent: dico Erfordiensem, (nunc Berolinensem), saec. XIII, (*e*) Cauchianum (*k*) Emmeranum *E*,59(nunc Monacensem) saec. X(*u*). atque *e* quidem plurima praebuit eximia, ut 4, 17, 5, 13, 27, 11, 28, 16, 48, 5, 66, 2, 196, 9, 129, 7, 131, 9, 148, 7, 161, 1, 169, 11 et 16, 176, 7 et 19, 198, 7, 205, 12, 206, 5; non nunquam cum solo *p* aut *h*²⁾ conspirat, ut ex fonte vel his libris meliore ductum existumaveris; at idem permultis tertiae familiae depravationibus³⁾ in quarto potissimum libro affectus est: cum eadem haut pauciores bonas lectiones communes habet⁴⁾.

k adhuc ex sola Cauchii collatione innotuit satis accurata, si aetatem illam spectes, omisisse tamen haut pauca ex comparatione ceterorum huius familiae codicum suspicamur. quo saeculo scriptus sit, et ubi asservetur, Cauchius non adscripsit.

1) in *h* ut 31, 12, 33, 8, 42, 8 et 12, 165, 5 et 17, 167, 2, 174, 2, 190, 20; in π 69, 11, 102, 10, 105, 10, 115, 7, 121, 2, 127, 12, 166, 19, 198, 12. at *h* cum solo *p* consentit in 37, 9, 47, 6, 61, 9, 109, 10, 113, 1, 117, 2, 139, 2, 160, 15, 164, 12, 172, 1, 181, 10, 185, 3, π cum solo *p* 22, 13, 56, 11, 57, 6, 70, 3, 146, 14, 178, 5; cum solo *h* 37, 21, 55, 15, 130, 5.

2) cum *p* 44, 14, 57, 8, 60, 1; cum *h* 11, 10, 19, 7, 21, 16, 22, 3 et 13, 24, 2, 25, 1, 27, 13, 28, 11, 43, 13, 47, 13, 49, 11, 62, 1, 103, 4, 104, 8, 106, 7, 108, 5, 132, 2, 157, 5 et 22, 168, 15; cum π 156, 5, 198, 15.

3) ut 91, 5, 92, 1, 99, 1, 110, 4, 114, 8, 124, 16, 126, 2, 134, 3, 137, 5, 144, 15 et 17, 145, 12, 148, 10, 155, 1, 174, 4, 181, 1, 3, 8 et 15, 185, 16, 186, 1, 191, 7, 193, 13, 198, 5.

4) ut 67, 12; 71, 12, 88, 8, 98, 20, 99, 2, 111, 7, 125, 8, 139, 13, 144, 13, 146, 5, 7 et 14, 151, 1 et 9, 151, 13, 155, 10 et 12, 158, 7, 159, 16, 164, 2 et 4, 166, 12 et 18, 172, 12, 179, 8 et 9, 180, 7, 181, 9, 182, 8, 184, 20, 194, 10, 203, 11.

bonas eius lectiones vide S, 21, ubi *r* accedit; 16, 6, 41, 1, 102, 11, 205, 16; 20S, 11, 210, 11.¹⁾ μ omnium primae familiae librorum maxime ad secundam declinat²⁾; solus veram scripturam servat 33, 13, 67, 14, 85, 13, 87, 4, 156, 2, 175, 11. correctus passim est manu non multo recentiore, quae totam fere alterius sectae varietatem intulit. simili ratione *p* ex libro eiusdem generis mutatus est, idque interdum tam violenter, ut antiqua lectio plane deleteretur, cf. 63, 7, 168, 15³⁾. etiam in *k* saepius varietatem illinc appositam invenimus. itaque $p^2k^2\mu^2$ significat correctricem eandemque ex codd. secundae familiae profectam manum: multo rarius in *h* π *e* talis emendatio apparet, neque ut in illis libris, ubique ex deterioribus fontibus ducta est. eidem denique sectae accensus Ingolstadiensis nunc Monacensis recentissimus chart. saec. XVI, nec quidquam novi praebens.

Solam primam familiam pro fundamento genuinae scripturae in universum habemus: quae tamen passim librariorum vitio obscurata aut visa certe corruptionem tulisse duorum, qui medio aevo extiterunt, criticorum conatibus temptata est alterius indocti et inelegantis, alterius doctioris neque inficeti; hic locis, quibus corrigendis tralatitia Latinitatis cognitio sufficit, saepe recte medetur. ab illo rudiore secunda familia constituta est; exemplum, quod ad suum captum retingebat, eadem habuit lacunas, quas nostri primae familiae libri; quem doctiorem appellamus, pleniore codice utebatur et non nusquam meliora offerente quam illi hodie praestantissimi: sic accidit, ut quae inde derivata est vulgaris recensio, etsi plerumque non sit commendabilis, tamen aliquoties auxilio venerit nobis in utraque potiore familia haerentibus. pleniorum autem alterius correctoris codicem fuisse ex lacunis satis multis consequitur, quae in deterioribus tantum libris explentur, in melioribus maxime propter homoeoteleuta natae orationem interpellant incommodissime: vide 16, 11, 29, 15, 37, 2, 56, 6,

1) secundae lectiones habet 19, 12, 27, 10, 35, 1, 111, 7, 112, 8 et alibi.

2) exemplo sint. quae desunt in *p π h* 3, 1—9, 10, praeterea 55, 14, 61, 2, 70, 18, 72. 6, 91, 5. in 20, 6 coniungit lectionem fam. pr. m. cum deteriore reliquarum.

3) huius rei nulla mentio fit in ed. Orelliana.

69, 8 et 10, 95, 4, 110, 17, 118, 18, 119, 6, 122, 3, 123, 3, 128, 2, 13 et 17, 175, 8, 196, 20, aut quae etiam in *e* sublatae sunt cum deterioribus faciente, cf. 126, 14, 132, 9, 139, 13, 144, 2 et 13, 159, 6, 188, 11. de iis pleraeque eius modi sunt, ut ex ingenio tolli non potuerint. antiquiorem fuisse auctorem secundae familiae ostendunt quaedam eius lectiones in tertiam translatae, ut 18, 11, 19, 12, 22, 13, 27, 10, 55, 14, 86, 9, 94, 1, 177, 1.

Plurimis locis duae praestantiores familiae consentiunt, qua re factum est, ut criticis eadem fere dignitate codices esse viderentur, quos nunc alterutri accensemus. at discrimen, ubi dissentiunt, ingens est, quippe correctoris lubricitate natum, non pedetemptim progressa depravatione. iuvabit autem de aliquot exemplis cognoscere utriusque interpolatoris rationem:

1. est mater atque praeterisse apariter. (58, 20)	
2. est mater quae parit, pariter	3. est mater atque materies, ea parit
1. si sententia aliter iudicatum sit. (77, 4)	
2. si a sententia al. iud. sit.	3. si semel al. iud. sit.
1. eadem ostentatione scit (102, 11)	
2. eadem ostentatione lit.	3. eadem attinent ad suavitatem pronuntiationis.
1. varietates opus sunt. (105, 10)	
2. varietates poni possunt.	3. varietate opus est.
1. nullius ineforse calamitas (177, 1)	
2. nullius urbis (s. nullius verbo-
rum). cal.	3. null. urbis meror et cal.
1. prudens parcum (178, 5)	
2. impudentemque parcum.	3. illudens parcum.
1. constituetur. (182, 1)	
2. comprimetur.	3. mitigetur.
1. tamen et ipsorum veritatis esse videatur (182, 4)	
2. tamen et sententia eorum, qui
dicunt, quam de quibus dici-
tur, vera habeatur	3. amici ipsorum et veritatis esse vi-
deamur.
- accedant, in quibus 2 male, 3 bene emendat primae lectionem:
1. quidem varietas haberet enim (103, 4)	
2. quod emendat varietas. habet
enim	3. habet enim
1. sine mul cum concitatione (109, 4)	
2. sine multa concitatione.	3. simul cum cogitatione.
1. quibus liber constat vitae (179, 6)	
2. quibus libertas constamite.	3. qu. liberi sunt, statuite.

1. astutioperatione (182, 6)
 2. astuta operatione (s. a statuta operatione) 3. astutiore ratione
 1. huiacent e. gracchi (209, 9)
 2. stultitia g. gracchi memento. 3. inulti iacent gracchi.

Secundae familiae agmen ducit Bambergensis 420(*a*)saec. X, passim correctus ex aliquo tertiae fam. libro (*a*²)¹. proximus ei est Frisingensis (*f*)saec. XI (nunc Monacensis), aliquantum ab utroque distat Emmeranus F104(*n*)saec. XII (nunc item Monacensis), qui plura quam illi cum tertia familia communia habet,²) et aliquot locis solus ex Cic. de Inv. interpolatus est,³) at idem nescio unde praeclara quaedam servavit.⁴) accedunt ad hos libros accurate exeussos copiae Gruterianae ex Palatino quarto et sexto, Gemblacensi, Bruilerensi,⁵) Liliensi,⁶) Coloniensi, Tosano, qui omnes sunt eiusdem sectae, etiam Mediceus(*m*) a J. Gronovio inspectus,⁷) Parisinus 7696,(saec. XII) Gudianus 153 saec. XIII(*g*) Augusteus 4, 11(*a*)saec. XII. coniunctim haec secta praebuit emendationem in his locis: 3, 15, 4, 14, 6, 4 et 21, 13, 23, 32, 14, 39, 10, 67, 1, 69, 11, 89, 3, 96, 5, 107, 2, 108, 1, 113, 11, 126, 1, 168, 12, 170, 12, et 16, 174, 7, 179, 2, 209, 1. singuli excepto *n* rarissime aliquid boni habent, ut *a* 187, 7; *f* 135, 2.

Tertia familia constat Bambergensi 423 (*b*), saec. XII, et Erlangensibus 289, 290, Lovaniensi nunc Bruxellensi 9999, Harleianis 2510, 2623, 2624. eadem fere ac *b* aetate scriptis, Fabriciano apud Gruterum (cf. ad 116, 6 huius notam). Pari-

1) saepe haec secunda manus a codice *b* (Bamberg. 423) discrepat, ut 23, 4, 38, 5, 44, 7, 58, 20, 109, 17, 150, 14, 162, 16, 164, 8.

2) ut 46, 10, 49, 10, 90, 19.

3) cf. 4, 15, 11, 21, 21, 2.

4) 10, 2, 17, 5, 30, 17, 72, 9. praeterea solus cum *e* facit 3, 5, 31, 4; cum *f* 40, 12, 66, 4; cum *t* 19, 8. cum *v* 20, 19 cum *a*² 45, 1 cum *gr*³ (Gryphiano 3) in 4, 3.

5) Gemblac. in Paenii Fragm. 61, 19 sqq. sigla β^1 notatur. ibidem Bruil. β^2 .

6) cum 2 consentit 209, 9. Coloniensis 111, 10, Tosanus 185, 1.

7) Gronov. in illo codice etiam malas lectiones commendat e. gr. 186, 6, ubi 'pedes' omittit, 203, 2 'verum euntem illum'. eundem Klotz nuper (Prooemium Cic. Vol. 1, p. V) 'longe praestantissimum' appellavit; nec tamen quicquam inde recipere licuit, quod in aliis codd. non esset.

sinis 7695, 7699, 7740, 7741, 7743, 7744, 7745 = *p* 2, 4, 8, 9, 11, 12, 13, Vindobonensi 32 saeculi XIII et XIV libris et his recentioribus Lugdunensi 2 (*l*²) Rhedigerano 3 (*q*³) Dresdensi (*δ*). bonas lectiones ex his plerumque consentientibus excerptas invenimus 15, 9, 18, 7, 19, 9 et 14, 28, 1, 32, 14, 33, 7, 38, 11, 40, 4, 69, 10, 74, 3, 76, 8, 77, 5, 78, 7, 87, 7, 89, 4 et 7, 92, 5 et 8, 94, 5, 95, 8, 96, 1, 101, 2, 4 et 8, 107, 2 et 4, 108, 1, 109, 4, 110, 15, 114, 4, 115, 7 et 9, 117, 2, 119, 1, 125, 7, 132, 10, 145, 5, 156, 20, 177, 6, 179, 6 et 14, 182, 6, 185, 1, 195, 13, (196, 20), 201, 15, 203, 9, 10, 206, 2, 209, 9, 14, 210, 13. ¹⁾ huius familiae est Windbergensis quoque nunc Monacensis (*g*) saec. XIII, qui quartum librum inde a 143, 14 habet.

Iam transeamus ad codices mixtae originis, quorum *διωρθωται* ex libris diversis novam recensionem instituerunt: in eorum turba excellit Turicensis saec. XII (*t*) plerumque faciens cum familia secunda, pauca ex prima, satis multa ex tertia referens atque inde maiorem lacunarum partem expletam²⁾. praeterea multa nova hic invenies partim probabilia, ut 15, 13, 18, 1, 23, 1, 31, 21, 38, 11, 52, 22, 99, 11, 118, 17, 122, 10, 128, 2, 138, 7, 161, 14, 172, 7, 190, 12, 200, 15, 206, 4; partim spernenda, quorum haec pauca ex multis sufficiant: 35, 1, 36, 6, 44, 7, 92, 2, 96, 17, 101, 8 et 10, 112, 4, 165, 4, 186, 1. cognati huic codici sunt Lugdunensis 3 (*l*³)³⁾ et is cuius lectiones margo Cratandrinae editionis habet (*z*), remotiore gradu Vratislaviensis (*v*); primae familiae usum aliquem, set frequentiore tertiae prodit Duisburgensis (*d*)⁴⁾ unde descriptus est Lugdunensis 4 (*l*⁴); ei similis videtur Pal. 3 et Cortia-

1) peculiaris bona codicis *b* vide 16, 11, 83, 8, 174, 4; cod. *q*³ 11, 5, 36, 17, 147, 8, (cum *e* consentit solus 65, 9, 183, 17); cod. *δ* 95, 9, 192, 18.

2) restant lacunae 16, 11, 29, 15, 56, 6, 122, 3, 123, 3, 139, 13, 144, 2 et 13, 188, 11.

3) ex *l*³ duximus correctiones 167, 1, 193, 7, ex *v* 8, 8, 99, 13, is solus congruit cum *e* 10, 2, 159, 21; cum *h* 31, 3; cum *q*² 15, 4, 178, 6.

4) vide lectiones inde repetitas 75, 16, 86, 4, 114, 21, 126, 2. et, ubi *r* adstipulatur 6, 1, 89, 16, ubi *e*, 15, 4, ubi *p* 157, 20, ubi *μ* 28, 19. ex *z* est 67, 9 et commune cum *v* 60, 1 cum *l*² 175, 10.

nus (χ). idem convenit in Trossianum (r), ¹⁾ cuius quasi satellites dixerim Rhedigeranum 1 (ϱ^1), ²⁾ Oxoniensem 1, ³⁾ Pal. 1. Parisinum 6 (773S), Vindobonensem 31 (ω^3), Persinianum (209, 9 cum r facit addito 'iacent'), etiam Vossianum 2 ($\nu\omega^2$), ⁴⁾ etsi nullus eorum vestigia principis presse sequatur. solitarium dicas Lugdunensem 1, ⁵⁾ et dissimile par ceteris codd. Bambergensis 421 (c) et Rhedigeranum 2 (ϱ^2) ⁶⁾. recentiore etiam conformationem eam habemus, quae ex libris, qui iam ipsi hybridae sunt, t et r nova confusione orta est; quam repraesentant Opizianus (nunc Berolinensis) σ , ⁷⁾ Ratisbonensis (nunc Monacensis) φ , ⁸⁾ Vossianus tertius $\nu\omega^3$, Pal. 5. sive Pithoeanus, et quem aliquot locis a Suffrido Petri inspectum esse narrat Gruterus. ex codice huius generis facta est versio Graeca particulae III, 29—40. ⁹⁾ recentissimi denique sunt Ultraiectinus (τ) et Zuiccaviensis (γ) plane consentientes, ¹⁰⁾ set hic alter desinit 74 in verbis 'argumentari et' ille integer est. codex ille aut simillumus certe in curanda ea editione pervetusta, cuius mentionem facit Orelli Ind. Edd. ser. Cic. p. 223, vs. 19—27. carentis indice et anni et typographi usurpatus esse

1) cf. 82, 4; in locis iam notatis habet quae *k.n.d.z.* 122, 10 cum ϱ^1 , 123, 16 cum σ solus praebet verum.

2) propria eius vide 31, 7, 118, 11, 122, 5. commune cum t^1 172, 15. cum c 94, 2 cum φ 119, 2.

3) consensum reperimus e. g. 64, 8, 66, 12, 90, 13, 109, 17; profuit 93, 16.

4) profuit 21, 18, 111, 4, 123, 16 et 155 cum *pv*.

5) cf. eum 202, 3 et cum ϱ^1 facientem 172, 15.

6) sua habet c 90, 18, 93, 15, 111, 12, 161, 16; cum e communia 157, 21, 160, 1, 190, 8; cum π 164, 8. cum v 159, 21, cum ϱ^1 94, 2. cod. ϱ^2 vide 191, 5, ac nescio an sequendus fuerit 25, 3; recte cum v facit 15, 4, 175, 7, 178, 6. cum e 161, 9.

7) cf. 115, 15, 183, 18 et accedente t 52, 22, φ 72, 7, c 101, 11. duobus m, l^2 24, 1.

8) hunc doctissimus quidam vir exaravit et suas, ut videtur, correctiones intulit; ex iis probabiles videbantur 17, 7, 41, 1, 79, 17, 91, 12, 121, 4, 131, 11, 165, 16, 173, 4; in 31, 21 lectionem codicis t , in 180, 9 k^2 , in 87, 7, a , in 72, 7 et 119, 2 σ sequitur. $\nu\omega^3$ praebuit 17, 20, 23, 19, 136, 18. cum π facit 113, 6.

9) cf. Cat. Codd. mss. bibl. R. Bav. auct. Hardt III, 109 sqq.

10) cf. 18, 11.

videtur. iam inscriptio est eadem: 'Marci Tullii Ciceronis oratoris clarissimi ad Herennium Rhetoricorum novorum liber primus feliciter incipit.' parum differt titulus codicis Medicei Plut. L, 16, saec. XV.

De genere Harleianorum 2590, 2600, 2619, 3509¹⁾ Augustani et Salisburgensis nunc Monacensium,²⁾ duorum porro Lipsiensium³⁾ alterius bibl. Univ. Lips. 1246 (λ^1), alterius bibl. senat. Lips. 96, (λ^2) Gryphiani 3 (gr^3)⁴⁾ duorum a Gronovio adhibitorum,⁵⁾ denique Gothani⁶⁾ nil statuo, nisi melioribus certe, quantum exempla ab amicis excerpta aut aliunde accepta docebant, non adnumerandos esse, ut facile tulerim accuratioris notitiae desiderium: quin plurimi restant codices adhuc ignoti, set optimis nostrorum aetate, si fides indicibus, non pares; nec verisimile bonitate nostros illis cedere, quandoquidem plerique, quos saeculis XII—XV scriptos novimus, cum vetustioribus minime possunt conferri.⁷⁾

1) Harl. 2600, 2619, 3509. quantum quidem ex specimine (27, 1—14) colligere licet, nil memorabile habent, at 2590 haec nusquam praeterea inventa: 27,7 'ut quae. 8 et iudiciale, 9 ergo pr. abs. iudiciale priusquam ad alia transeamus. hoc in priore libro, 11 pr. est et diff. 12 propemodum hoc in libro absoluta, sed non parvam partem.'

2) Augustanum ex mea collatione 61, 19—63, 3. et ex paucis Schützi citationibus novi (cf. 15, 19, ubi signatur α): deterrimus videtur Salisburgensis(s), quem illa sola in particula inspexi.

3) Lipsiensem utrumque aliquot locis adhibuit Ernesti, ut 151, 1.

4) Gryphianus 3 in 4, 3 et 6, 5 cum cod. n conspirat, alibi, ut 9, 17, 33, 2 cum q^1 , saepius cum tertia familia. Mich. Brutus cum in primo libro undevicies, in altero semel, in quarto quater in tertio nusquam commemoravit. aput nos eius mentio restituatur 4, 3, ubi falso gr^1 laudatur, et 149, 4, ubi g^2 mutetur in gr^3 .

5) Gronoviani libri duo, quibus praeter Medicum Jac. Gron. usus est, ex ipsius notis non possunt satis cognosci; 115, 1 alter cum b , alter eum r consentit.

6) Gothanum librum ne plane ignoraremus, fecit censor ed. Schütz. (Allg. Lit. Z. 1805, 366.) qui nonnullas inde profert lectiones, ut 10, 14 incipimus, 10, 15 ab ambiguo, 13, 12 incipimus unde, 18, 10 cum scriptum duas, 20, 15 'paterfamilias — esto' om. 21, 2 heredes quos iubet (ut n) 22, 4 comparatio concessio rem, er. transl. er.

7) antiqui libri, quos diligenter collatos vellem, sunt Medicei Pl. L, 20, saec. XI et Ll, 10, saec. XI, idem, quo Varro de L. L. et Cie. p. Cluent. continentur, idem etiam, ni fallor, quem J. Gronovius tractavit. saec. XII sunt

Editiones antiquae contaminationis malam consuetudinem a recentibus codicibus traditam propagarunt; itaque vix quicquam debetur operae eorum, qui, ut Omnibonus Leoniceus, exeunte saec. XV identidem recendendae 'Rhetoricae novae' praefuerunt. ¹⁾ etiam Aldina et Iuntina raro aliquid ad emendationem conferunt; multo plura Cratandrina et Lambiniana, deinde Ernestiana et Schütziana et melioribus iam copiis adhibitis, quibus tamen nimis eunctanter atque adeo timide utebatur, utraque Orelliana: ²⁾ omnes nil amplius consecutae sunt, quam ut recognitiones dicendae sint editionum principum: eae autem ex futilissimis libris mstis ductae sane non requirebant diligentem explorationem: posteriores ubi aliquam ex ingenio correctionem afferebant, indicavi, praeterea Cratandrinam citavi (Crat.) et maxime Lambinianam (Lamb.), ubi primum deseruerunt volgatam lectionem atque sic ipsae textum, qui ad nostra usque tempora mansit, constituerunt. Mich. Bentinus, ³⁾ qui Cratandrinam adornavit, codicibus utebatur nostrorum *t* et *ø*¹ similibus, Lambinus si non ipsis *r* et *o*, certe parum diversis.

In universum obfuit Cornificio, quo minus ad pristinum habitum revocaretur, triplex editorum incuria: rerum verborum codicum; atque rerum (h. e. potissimum rhetoricarum) neglectio prohibuit, quo minus sententiam saepissime laborantem restituerent, verborum, quo minus suum scriptori dicendi genus identidem oblitteratum redderent, codicum, quo minus remedia in eis latentia investigarent aut iam prolata adhiberent. sic neque artis huius Cornificianae praestantia intellegi ⁴⁾ potuit, nec proprietas orationis in summa perspicuitate

Pl. L. 10, 15, 30, 43 (olim Petrarcae), 44, XIII Pl. L. 29, XIV Pl. L. 5, 26, 40, multos huius et Parisinae bibliothecae eodd. saec. XV non morabimur.

1) Mediolanensem editionem (med.) ao. 1474 editam aliquoties citavimus.

2) prior ed. anni 1826 Turicensis cod. (*t*) lectiones et excerpta ex libris Oxoniensibus (cf. Index edd. p. 212) habuit, posterior eodd. *pa/trb* collationes, de quibus supra egimus.

3) cf. Orell. Ind. edd. ser. Cic. 198.

4) cf. ut in quadraginta fere paginis subsistamus 8, 21, 9, 17, 10, 1, 12, 11, 15, 1 et 13, 18, 11, 19, 12, 20, 6, 11 et 19, 27, 10, 28, 11, 30, 17, 32, 13, 34, 19, 36, 6 et 15, 40, 13, 42, 2 et 12, 41, 7 et 8, 45, 1, 46, 16, 47, 13, 49, 8 et 10, 50, 8 et 9, 52, 22, 53, 3 et 15.

et accuratione brevissimae cognosci. 1) relinquuntur sane loci complures, quibus aut plane deleta fuit genuina scripturae forma aut gravius depravata et ex tenuibus codicum vestigiis exploranda: talibus aliorum et nostri conatus subvenire debuerunt: eos in varietate lectionis notavimus diductis literis, ut a lectore statim distinguerentur ab iis emendationibus, quae totae sunt ex codicibus petitae.

1) cf. 18, 16, 21, 3, 22, 6 et 13, 21, 2 et 10, 29, 1 et 11, 32, 7, 33, 8, 34, 11, 35, 1, 13, 13, 46, 11, 18, 6, 83, 4, 98, 5, 124, 16, 144, 16.

INDEX CODICUM. (C.)

<p>Prima familia (1).</p> <p>1. Parisinus 7714 . . . <i>p</i></p> <p>2. Parisinus 7231 . . . <i>π</i></p> <p>3. Herbipolitanus . . . <i>h</i></p>	<p>4. Gryphianus 1 . . . <i>gr¹</i></p> <p>5. Gryphianus 2 . . . <i>gr²</i></p> <p>6. Erfordiensis . . . <i>e</i></p> <p>7. Cauchianus . . . <i>k</i></p>
---	---

1) multis locis denuo inspectus est ab E. Millero, qui in hac quoque opera, ut olim in Philostratea, singulari benivolentia et comitate me adiuvit. codex fuerat Claudii Pnteani, nec ignotus Pithoeo et Salmasio.

2) collationem huius codicis accepi a Celestino Port, scholae palaeographicae, quae floret Parisiis, olim alumno: primum librum speciminiis causa E. Miller amicissime comparaverat. C. Port. in fine schedarum adscribit: 'codex non duodecimo scriptus seculo, ut vult catalogus Mss. bibl. reg. sed exeunte seculo, ut potius videtur, decimo'. insunt praeterea Fl. Vegetii epitoma, lul. Solinus, Cic. Partitiones, J. Severianus, excerpta quaedam ex Quintil. lib. X, XII (fol. 60 sq.) Augustinus de musica, al. scriptor Catalogi in eo quoque errat vehementer, quod ait excerpta tantum esse in sex libros digesta: nimirum folia errore bibliopegi confusa hominem deceperunt.

3) Herbipolitanum excessit C. Halm v. cl. cf. Analecta Tulliana fasc. I. Monach. 1852. quos in Praef. V exhibet titulos exornationum ut 'exclamatio gravis, interrogatio medioeris, adnominatio humilis' in plerisque meliorum fa. Harum codd. reperiuntur, suntque, opinor, ab aliquo magistro additi, qui singulas exornationes in tres figuras (cf. 133, 17) distribuere inutili opera conatus est. externa codicis forma describitur ab Oeggio, Chorographie von Würzburg I, 544, unde vide petita ap. Halm. l. c. p. IV.

4 et 5) Bruti horum librorum collatio adiecta est ed. Lugdunensi, quae 1570 aput Ant. Gryphium prodiiit.

6) Erfordiensis nunc Berolinensis cod. a nescio quo V. D. in Graevii usum est collatus, varietatem lectionis inde enotatam invenimus in margine exemplaris ed. Wechel. Francof. 1590, quod asservatur in bibliotheca nostrate: hinc codicem iam pridem noveram aliquanto melius quam ex Graevii notis (cf. ed. Graevio-Burmannianam Lugd. 1761 repetitam a F. Lindemanno Lips. 1828). at accuratius quam ab anonymo illo examinatus est nuper a Lud. Botzon studioso philol. rogante C. Halmio, qui pro sua in me amicitia libenter permisit, ut schedis Botzoni uterer.

7) etiam huius cod. lectiones invenimus in Graeviana bibliotheca, quae maximam partem olim in academicam nostratram translata est: adscriptae sunt margini ed. Crataudrinae 1528. J. Cauchius (J. van Cuyek) nomen suum in capite libri posuit sic: 'Jo. Cauchius Ant. f. Ultraiecti.' constat eum commentatum esse in Ciceronis Officia, Ausonium et Aemilium Probum et ao. 1566

8. Emmeranus 1 . . . μ	11. Frisingensis f
9. Ingolstadiensis . . . <i>ing</i>	12. Emmeranus 2 n
	13. Palatinus 4 <i>pal. 4</i>
	14. Palatinus 6 <i>pal. 6</i>
	15. Gemblacensis . <i>gemb. (β^1)</i>
10. Bambergensis 420 . . . u	16. Bruilerensis . <i>bruil. (β^2)</i>

Secunda familia (2).

obisse. Graevius multas bonas illius codicis lectiones omisit transcribere in annotationem suam, e. g. 102, 11, egregiam ac fortasse eundem librum Cauchius ad emendam Inventionem adhibuit, vide nostra ad 24, 17, 56, 6.

8) Emmerani I (E^{59}) descriptionem affert etiam L. Janus in ed. Macrobi. LXXIII. cognationem quandam huius cod. cum π prodit Severianus in utroque adiectus, illic cum inscriptione 'praecepta artis rhetoricae summam collecta de multis ac sintomata a Julio Severano' hic 'pr. a. rh. s. e. d. m. ac sumpta a J. Severiano.' codicem ipsi contulimus, ut alterum Emm.

9) De Ingolstadiensis vide, quae supra narravimus p. XVII.

10) in extremo folio eius codicis haesit particula Controversiarum Senecae ed. Bip. 461. sq. unde has lectiones non immemorabiles excerptimus 'quomodo inquit fecisti — sacrilegi — liberis — habet accensator — quod magnus dolor? mater habes solacium — non fecit anus, non fecit orbata — irata inquit — frangatur — dampnat — etiam supersticiosos — coluit quae pro tam — verbum est. Pars altera. omnium vox — latere quisque se — quisquam suae et accensator — diis ipsis persequ. — de ira qui olim — violatae numinum magestates comp. — deberet et posset' in locis, quos punctis notavi, literae plane sunt detritae, hunc codicem incredibili negligentia olim tractatum denuo conferre debuimus.

11) Frisingensis varietatem L. Spengel ita excerpterat, ut plerumque antiquiorem manum accurate iudicaret, recentiorem omitteret, ea nunc a me adiecta est, ceterum cf. Ind. Lect. in acad. Turic. sem. hib. 1844, pag. III.

12) Emmeranus 2 (notatur F, 104) magna lacuna deformatur 135, 19 ('quam iste') usque ad 164, 1 ('admisset modo') ac desinit 185, 10 in media voce 'iugulaveritis', praeter Cornificiana etiam libros de Inv. habet cum inscriptione olim pervulgata 'vetus rethorica Marci Tullii Ciceronis' a recentiore manu, ab eadem noster liber inscribitur rethorica nova M. T. Ciceronis. de ea appellatione non inseite egit H. Lagomarsini apud Bandinium Catal. Mss. Lat. bibl. Med. Laur. II. 488, sqq.

13) Palatinum quartum et sextum plane antiqua esse scriptura dicit Gruterus not. ad 6, 7.

15, 16) Gemblacensis et Bruilerensis nunc Bruxellenses sunt 5348, 4045, ille saec. XII, hic XI scriptus, specimen horum et Lovaniensis nunc Brux. 9999 acceptum refero viro amicissimo G. Roulez, professori Gandaviensi (cf. 61, 19 sqq.), atque ibi signavi $\beta^1, \beta^2, \beta^3$, aliis locis, ubi Guilielmii fide duos priores libros laudo, antiqua utor appellatione. Gruteri verba sunt: 'membranis Francisci Fabricii — usus fuit Guilielmus noster, qui praeterea adscripse-

17. Coloniensis <i>col.</i>	25. Lugdunensis 2 l^2
18. Tosanus <i>tos.</i>	26. Rhedigeranus 3 q^3
19. Liliensis <i>lil.</i>	27. Dresdensis δ
20. Medicus <i>m</i>	28. Erlangensis 289 ε^1
21. Gudianus <i>g</i>	29. Erlangensis 290 ε^2
22. Augusteus <i>a</i>	30. Bruxellensis 9999 β^3
23. Parisinus 7696 p^1	31. Fabricianus <i>fabr.</i>
Tertia familia (3).	
24. Bambergensis 423 <i>b</i>	32. Gronovianus unus.
	33. Harleianus 2510.

rat ad oram libri sui variantes lectiones excerptas ex codice Gemblacensi, Erfurdiensi, Bruilerensi, denique e chartaceo Suffridi Petreii' (haec ad 3. 1), at Erfurdiensis nusquam ab eo mentio fit; contra legimus ad 6, 1 'monet Guilielmus exstare in Coloniensi 'et apparatus', unde ipse Tosanum et Liliensem nosset, nescio an nusquam indicaverit, certe frustra quaesivi.

17, 18, 19) cf. notam antecedentem.

20) qui a Gronovio simpliciter Medicus appellatur, esse videtur Pl. LIII, 10. cf. quae supra diximus p. XIX, 7.

21) Gudiani et Augustei specimen (61, 19 sqq.) amicae A. Fleckeiseni operae debeo.

23) Parisini 7696 varietatem indidem ductam accepi ab E. Millero, ut reliquorum Cornificii codicum, qui quidem ante saec. XV scripti sunt, ille eosdem praeterea ex rhetorico genere libros habet atque π (Par. 7231).

24) hunc quoque codicem denuo comparare oportuit, quippe cuius non spicilegium, set multis locis paene tota messis nobis relinqueretur, quaedam lectiones indicare videntur aut huius aut eius codicis, unde descriptus est, antiquissimum exemplum s. archetypum fuisse. (cf. 57, 19, 116, 5, 186, 15.)

25) Lugdunensis cognitio, ut reliquorum Lugdunensium librorum (*L*) et Vossianorum (*V*), Oudendorpio debetur. (cf. Ed. Graevio-Burmannaiana p. 519—612) qui nil de iis attulit, nisi membranaceos esse excepto Lugd. 4, et quadruplicatos, non admodum accurate in ea opera versatus est, saepius enim codices non nominat, set numerat tantum, quam ob rem nos quoque coacti fuimus adnotare e. gr. in 3 0° h. e. in tribus Oudendorpianis aliquam lectionem inveniri; de codd. mediocri bonitate praeditis, et quorum similes alii extant melius collati, in tali indicatione licebat acquiescere.

26) Rhedigeranus 3 cum duobus aliis eius bibliothecae, praeterea Vratislaviensi et Dresdensi a F. Passovio et C. Schneidero collatus est, cf. descriptionem horum librorum in Museo cr. Vratisl. p. XIII sqq. hi quinque codd. ubi consentiunt, notantur litera *P*.

28) Erlangensium specimina accepi a Ch. G. I. Cron. v. cl. Harleianorum a G. Bunsen, dissertationis 'de Azania' scriptore, Vindobonensium ab H. Bonitz, celeb. professore Vindobonensi, Fabriciani lectiones Gruterus commemorat, quod auctor Catal. bibl. Harl. codicem 2510 saeculo X scriptum affirmat, contraria atque Parisini scriptor, qui cod. π saec. XII adtribuit, ratione videtur errasse. Bruxellensis 9999 iam supra mentionem feci.

34. Harleianus 2623.	49. Cratandrinus α
35. Harleianus 2624.	50. Vratislaviensis v
36. Palatinus 2 $pal. 2$	51. Duisburgensis d
37. Parisinus 7695 p^2	52. Lugdunensis 4 l^4
38. Parisinus 7699 p^4	53. Palatinus 3 $pal. 3$
39. Parisinus 7740 p^8	54. Cortianus χ
40. Parisinus 7741 p^9	55. Trossianus r
41. Parisinus 7743 p^{11}	56. Rhedigeranus 1 q^1
42. Parisinus 7744 p^{12}	57. Vossianus 2 vo^2
43. Parisinus 7745 p^{13}	58. Oxoniensis 1 ox^1
44. Vindobonensis 32 ω^4	59. Palatinus 1 $pal. 1$
45. Vossianus 1 vo^1	60. Vindobonensis 31 ω^3
46. Windbergensis y	61. Parisinus 7738 p^6
	62. Gronovianus alter.
	63. Persinianus.
	64. Lugdunensis 1 l^1
	65. Bambergensis 421 c

Codices mixtae originis.

47. Turicensis t	64. Lugdunensis 1 l^1
48. Lugdunensis 3 l^3	65. Bambergensis 421 c

47) Turicensem cognovimus ex utraque Orelliana et Indice lect. supra citato acad. Turic. 1844. hic illic secunda manu correctus est (l^2) tertiam familiam restituente.

51) Duisburgensis a Graevio adhibitus hodie deperditus esse videtur, certe Bonnam cum ceteris codicibus olim Duisburgi asservatis non esse perlatum a viro cl. F. G. Welckero comperi: eius vicarius, nisi quom ipsum neglegentius inspexit collator, Lugd. 4 haberi potest, descriptus anno 1459.

55) Trossiani varietatem lect. publicatam a possessore invenias in 'Neue Jahrb. f. Philol. u. Paed. IX Supplem. 3. Heft.' p. 426 sqq. inde repetiit Baiter l. c.

56) Rhedigeranum 1 passim secunda manus correxit, ita ut vitiosam scripturam emendarit aut lectionem tertiae familiae intulerit.

58) Oxoniensium lectiones ex ed. Oxon. 1783 commemorat Orelli in ed. priore. Persinianum rarissime citat Gruterus.

65) Bambergensem 421 antea plane ignotum non sine fructu contulimus, nitidissime in membrana scriptus est saec. XIV. eius saepe similem invenimus esse Rhedigeranum 2. mirum de hoc ceterisque a F. Passovio et C. Schneidero excussis Orelli indicium tulit 'usi sumus, ut par erat, Lindemannii quoque subsidiis, consulto contra abstinimus a codd. Vratislaviensibus, quos Passovii discipuli ad Musei critici usum contulerunt, quippe qui libri essent omnes recentissimi atque lectionum confusionem, quae in his Tullii scriptis sic satis molesta est, ubique auxissent magis, quam vel semel composuissent'. (Praef. ed. alt. p. VI.) at Lindemannii iidem illi codd. fuerunt: Rhedig. 2 apud Lindem. est B. et is ipse ab Orellio ad 193, 13 adhibitus, nec abstulit eo 187, 7, nec 211, 4 et alibi; aliquantum conferre eos libros ad emen-

66. Rhedigeranus 2 ρ^2	76. Parisinus 7715 ρ^5
67. Opizianus ρ	77. Parisinus 7739 ρ^7
68. Ratisbonensis ρ	78. Parisinus 7740 ρ^{10}
69. Vossianus 3 ρ^3	79. Vindobonensis 29 ω^1
70. Palatinus 5 $\rho^{5.5}$	80. Vindobonensis 30 ω^2
71. Suffridi Petreii liber.	81. Vindobonensis 33 ω^5
72. Ultraiectinus τ	82. Harleianus 2590.
73. Zuiceaviensis γ	83. Harleianus 2519.
74. Medicus Plut. L. 16.	84. Harleianus 6349.
	85. Augustanus $\text{aug}(\alpha)$
Codices incertae originis.	86. Salisburgensis s
	87. Lipsiensis 1240 λ^1
75. Parisinus 7698 ρ^3	88. Lipsiensis 96 λ^2

ditionem notae nostrae p. XX, l. 3; XXI, 2, 6; docere possunt; denique non omnes sunt recentissimi, sed Rhed. 1, 2 saec. XIV exarati.

67) 'est Berolinensis membranaceus saec. XV numero 98 signatus, qui olim clarissimi poetae Martini Opitzii fuerat' ait C. Halm Anal. Fasc. I, p. IX.

68) Ratisbonensem nunc Monacensem ipse contuli. membranaceus est, ao. 1438 scriptus, quod subscriptio docet.

70) Pithoens tres Palatinos contulit, pal. 4 et 6 opinor, et hos quidem non multis locis, satis diligenter eum, qui a Grutero Pal. 5 appellatur; varietas adlita est ed. Argentoratensis 1581 exemplari, quod nostras bibliotheca academica possidet: in titulo legitur 'P. Pithoei Luyerii, haec editio correctior Lutetiana 1566 fol.' sero animalvertimus annotationem in fine Cornificianorum: 'collatus cum tribus exemplaribus Palatinis Germanis' atque sic eundem esse pal. 5 cum Pithoeano. collator non satis diligenter suos codices distinxit: quin uno loco Parisinum 7714 s. Puteanum adhibuit (9, 10 — 10, 8). itaque eum Pithoeanum appellat Graevius, cui ad manus fuit illud Argentoratensis exemplar.

71) Suffridi Petreii librum perraro a Grutero commemoratum tamen superioribus comparari posse lectiones quaedam consentientes docent.

72) Ultraiectini primas paginas accurate comparatas v. cl. S. Karsten prof. universitatis Ultraiectinae humanissime nobis suppeditavit; praeterea passim in ed. Graeviana citatur. Zuiceaviensis, cuius lectiones Lindemann edidit, idem esse videtur, quem Graevius olim possedit, cum utroque consentire Medicum Pl. L, 16 ex sola inscriptione conclusimus.

85) Augustani aliquoties mentio fit a Schützio; hunc et Salisb. contuli ipse in fragmento Pacuvii, in eodem Lipsienses vir amicissimus A. Westermann.

89) hic Gryphianus M. Bruto est Gr. A.

89. Gryphianus 3 gr^3 91. Oxoniensis 2 oa^2
 90. Gothanus.

91) duo plerumque Oxonienses laudantur ab Orellio ex ed. Clarendoniana, nonnusquam plurimum illic notatur consensus, quibus tamen accuratius distinguendis operae pretium fieri non videbatur.

Notabit lector, $h^1 h^2$, $p^1 p^2$, $\pi^1 \pi^2$, $e^1 e^2$, $k^1 k^2$, $\mu^1 \mu^2$, $a^1 a^2$, $f^1 f^2$, $n^1 n^2$, $t^1 t^2$, $r^1 r^2$ indicare priorem et alteram eiusdem codicis (*h ρ π ϵ κ μ α f α d r*) manu; reliquis codicibus numerum adiectum, ut l^{1234} , ro^{123} q^{123} gr^{123} etc. diversos codices significare, quorum descriptio supra exhibetur, ubi specimina codd. Parisinorum exhibentur p. 61, 19 sqq. — 63, 3. Par. 7714 simplici litera p notatur, Par. 7696 est p^1 , 7698 p^2 etc., alibi p^2 Par. 7714 ab antiquiore, p^3 eundem a recentiore manu correctum indicat.

CORNIFICI

RHETORICORUM AD C. HERENNIIUM

LIBRI III.

CORNIFICI RHETORICORUM AD C. HERENNII

LIBER I.

Etsi negotiis familiaribus impediti vix satis otium studio 1 1
 suppeditare possumus, et id ipsum, quod datur oti, lubentius
 in philosophia consumere consuevimus, tamen tua nos, C.
 Herenni, voluntas commovit, ut de ratione dicendi conscriberemus,
 ne aut tua causa noluisse aut fugisse laborem nos 5
 putares; et eo studiosius hoc negotium suscepimus, quod te
 non sine causa velle cognoscere rhetoricam intellegebamus:
 non enim in se parum fructus habet copia dicendi et com-
 moditas orationis, si recta intelligentia et definita animi mo-
 deratione gubernetur, quas ob res illa, quae Graeci scriptores 10
 inanis adrogantiae causa sibi adsumpserunt, reliquimus: nam
 illi, ne parum multa scisse viderentur, ea conquisiverunt,
 quae nihil attinebant, ut ars difficilior cognitu putaretur; nos
 ea, quae videbantur ad rationem dicendi pertinere, sumpsimus.
 non enim spe quaestus aut gloria commoti venimus ad 15

1. in neg. *peb* imped. ϱ^1 ocium *euē* otii *n* studio om.
 $\mu a^1 f$ 2. possumus $r\varrho^1$ et ipsum $a^1 fr$ ipsum om. *n* 3. censuimus
c tua nos tamen τ tua t. nos ζc tamen tua nos ϱ^2 g. her. *e*
 (sic) g. her. 2 gai her. 3 (a^2) o her. *p* 5. ant *add.* μ^2 fug.
 laborem nos *en* nos fug. lab. $\tau\gamma$. *Pith.* fug. lab. φ fug. nos lab. ς 6.
 et om. *n* susc. hoc neg. $b\delta$ 7. reth. $\mu fact$ intelleg. *fa* (sic
 ubique) 8. non in se parum fr. habet *e* non enim in se parum fr.
 hab. *prc.* 3, $\varrho^1 i^3$ vo^{12} non enim parum in se habet fr. 2 (μ) *t* non enim
 par. fr. hab. τ non enim par. fr. in se hab. φ 9. animi moderatioue
ecb\varphi mod. an. ς (Lamb.) 10. illam quam μ 11. sibi om. *c*
 assumpserunt *e*, 3 assumpserunt μ , 2, $tr\varphi\tau$ relinquimus *pr.* 3, φ 12. scisse
 multa *c* videantur *e* ea quae *e* conquesiverunt *c* 13. nihil
 ad propositum att. τ , pal. 1 , $^1 ox$ cogn. videretur τc nos ea μ , 2, *t*
 nos autem *p* nos quidem ea ϱ^3 nos autem ea ς 14. quidebantur *n*
 quae videbamus ϱ^2 quae putavimus τ ad orationem *n* assumpsimus
r, Lamb. 15. gloriae $eknrd^{14}$, vo^1

scribendum, quem ad modum ceteri, set ut industria nostra
 tuae morem geramus voluntati. nunc, ne nimium longa su-
 matur oratio, de re dicere incipiemus, si te unum illud mo-
 nuerimus, artem sine adsiduitate dicendi non multum iuvare:
 5 ut intellegas hanc rationem praeceptionis ad exercitationem
 aecommodari oportere.

11 2 Oratoris officium est, de iis rebus posse dicere, quae
 res ad usum civilem moribus ac legibus constitutae sunt, cum
 adsensione auditorum, quoad eius fieri poterit. tria sunt ge-
 10 nera causarum, quae recipere debet orator: demonstrativum
 deliberativum iudiciale. demonstrativum est, quod tribuitur in
 alicuius certae personae laudem aut vituperationem; delibe-
 rativum est, *quod est in consultatione*, quod habet in se su-
 asionem et dissuasionem; iudiciale est, *quod positum est in*
 15 *controversia*, quod habet accusationem aut petitionem cum
 defensione: nunc quas res oratorem habere oporteat, doce-
 bimus, deinde has causas quo modo tractari conveniat,
 3 ostendemus. oportet igitur esse in oratore inventionem
 dispositionem elocutionem memoriam pronuntiationem. in-
 20 ventio est excogitatio rerum verarum aut veri similium, quae

2. voluntatis at nunc *r* lingua sum. or. *c* sum. longa or. *r* sum. or.
 longa *n* 3. de rhetorica *o* incipiamus *d* si te *gr.* ¹ si te (su-
 perscr. 'vel sed') *n* sed te *d* sed si te ξ illud unum $\mu, 2. tr\tau$ q^{23} id
 (om. 'unum') *c* 5. praec. rat. τ 6. commodari $\mu, 2$ (commodare *f*,
 ead. man.) accommodare q^1, v 7. iis *op* hiis $q^3 v$ his ξ 8. moribus
 legibus *e* mor. ac leg. $p\mu, 2. tr$ mor. et leg. $cq^1, i^{13}, 3$ 9. auditoris
d eius om. *n* potuit *e* genera sunt $pc, 3$ 10. demonstr. —
 iudiciale om. f^1 , add. o^1 demonstr. — vituperationem om. q^1 (m. pr.)
 11. et iud. $d\gamma\tau$ attribuitur τ 12. aut vit. $\mu, 2t$ et vit. *e* vel vit. ξ
 13. quod est in consultatione quod habet 1, 2, trb (consultatione f^1) quod
 habet in consultatione *c* quod in, cons. positum quod habet q^{12} quod po-
 situm in cons. habet τ quod positum est et quod δ (sic) quod in cons.
 positum hab. ξ (Lamb.) 14. quod positum est in controversia quod
 habet $\mu, 2$ quod pos. est in contr. et quod hab. $pc^{13}q^1V, 3$ quod pos.
 est in contr. et hab. *e* quod pos. in contr. hab. *o* 15. in se acc. vel
 pet. *o* acc. cum defensione aut petitionem cum recusatione *n* 16. nunc
 autem quas *r* op. or. hab. μ or. op. hab. q^2 docebimus et quo
 modo $2. q^2$ 17. deinde has causas quom. $e q^2$ (et quom. eas caus. φ^1)
 deinde quom. has causas ξ tractare $l^3 vo^1$ oporteat vel conveniat
p 18. in or. esse τv Lamb. esse in oratorem *nc* 19. et pron.
 φv 20. inventionem excog. rerum ver. aut veris. *n*

causam probabilem reddant; dispositio est ordo et distributio rerum, quae demonstrat, quo quidque loco sit collocandum; elocutio est idoneorum verborum et sententiarum ad inventionem adcommodatio; memoria est firma animi rerum et verborum et dispositionis perceptio; pronuntiatio est vocis 5 voltus gestus moderatio cum venustate. haec omnia tribus rebus adsequi poterimus: arte imitatione exercitatione. ars est praeceptio, quae dat certam viam rationemque dicendi; imitatio est, qua inpellimur cum diligenti ratione ut aliquorum similes in dicendo velimus esse; exercitatio est adsiduus usus 10 consuetudoque dicendi.

Quoniam demonstratum est, quas causas oratorem recipere, quas res habere conveniret, nunc, quem ad modum ad orationem possint officia oratoris adcommodari, dicendum videtur. inventio in sex partis orationis consumitur: in exor- 11 4 dium narrationem divisionem confirmationem confutationem 16 conclusionem. exordium est principium orationis, per quod

1. reddunt *fv* vel distr. *r* 2. rerum inventarum *φ* (hoc 'inv.' superse.) demonstrant *e* quo quidque loco *kt* quo quidque loco quid quibusque locis *e* quid quibusque locis *πvo*³ quid quibus in locis *cov γq*¹, Lamb. quid quibus locis *ς* locis conveniat et quo collocandum sit *q*² erat. 3. verborum ac sent. *en* verb. sententiarumque *q*¹ verborum *ua*¹*f*¹ verb. et sent. *ς* 4. commodatio *ufa* ('adtributio' *a*¹ superse.) rerum ac verborum *e* rerum verborum *q*¹(pr. m.) rerum verborumque *re* verb. disp. *tt*¹ *vo*¹*q*²ⁿ 5. disp. perceptio *uf*¹ disp. praeceptio *n* 6. voltus *q*³ vultus et gest. *τ* in tr. *r* 7. et exerc. *δτφ* ^{erici} exortatione *e* (corr. m. alt.) 8. perceptio *qua*¹*f* disserendi *e* 9. inpell. *af* *q*¹² cum om. *τ* dicendi ratione *uaf* pal.², gembl. aut aliqui, *μ* 10. valeamus *pte*.3, *φτ* usus ass. *r* 12. quoniam dem. 1.2 quoniam ergo dem. *ka*, *a*².3 quoniam igitur dem. *tte* rec. oportet *vτ* 13. quas res *e* quasque res *ς* conveniat *erachδ* convenit *l*² quemadmodum ad orationem possint officia oratoris accommodari *entq*²³ qu. poss. ad or. orat. off. acc. *cφ* qu. ad or. poss. orat. off. acc. *l*³ qu. off. orat. ad or. acc. poss. *bro*³ qu. possit ad or. orat. officium acc. *r* qu. ad rationem possint officia orationis acc. *uf* (oratoris m. alt.) qu. ad rationem pos. sit (*u* eras.) officium oratoris ('oris' in rasura) acc. *a*¹ (alt. m.; ad orationem) qu. poss. oratio ad rationem oratoris officii acc. *p*, pal *2*, *l*¹², *vo*¹ qu. possint ad orationem rat. off. acc. *δ* qu. ad inventionem possint orat. off. acc. pal.¹ 15. in sex partes cons. *ek*¹*uaf* in sex orationis partes *e* cons. exord. *μ*.2.*r*, Lamb. cons. in exord. *etpeo*.3 16. narratio- nis *e* confut. et concl. *τφ*

animus auditoris constituitur ad audiendum; narratio est rerum gestarum aut proinde ut gestarum expositio; divisio est, per quam aperimus, quid conveniat, quid in controversia sit, et per quam exponimus, quibus de rebus simus dicturi; confirmatio est nostrorum argumentorum expositio cum adseveratione; confutatio est contrariorum locorum dissolutio; conclusio est artificiosus terminus orationis.

Nunc, quoniam una cum oratoris officiis, quo res cognitu facilius esset, producti sumus, ut de orationis partibus loqueremur et eas ad inventionis rationem accommodaremus, de exordio primum dicendum videtur.

Causa posita, quo commodius exordiri possimus, genus causae considerandum est. genera causarum sunt quattuor: honestum turpe dubium humile. honestum causae genus putatur, quom aut id defendimus, quod ab omnibus defendendum videtur, aut id oppugnamus, quod ab omnibus videtur oppugnari debere, ut pro viro forti, contra paricidam; turpe genus intellegitur, quom aut honesta res oppugnatur aut defenditur turpis; dubium genus est, quom habet in se causa et honestatis et turpitudinis partem; humile genus est, quom contempta res adfertur, quom haec ita sint, conveniet exordiorum rationem ad causae genus accommodari.

1. auditoris *rdl*⁴ aud. aut indicis *fn* aud. vel indicis *g* constituitur *rdl*⁴ const. et apparatus *μ, 2c* const. vel app. *g* (Lamb.) 2. proinde ut gest. add. *b*² (mg.) 3. per quod *e* quid conv. aperim. *n* exponimus vel aperimus *q*¹ aperimus producti sumus (cf. 9) *μ*, add. mg. omissa et quid in contr. *nφ* 4. sit per quam *μ* et per quod *e* simus dicturi *μ, 2, τ* dicturi sumus *φ* simus acturi *ek, pte, 3, LV, 2oα* 5. arg. nostr. *p* asseveratione, suprasc. assertione *n* assertatione *d* 7. orat. term. 3. Lamb. 8. oratoriis *n* 10. ad inventiones *e* 11. videtur die. *e* 12. causa vero pos. *r* commodius et facilius *rdl*⁴ *q*¹ 13. est cons. *cpf* (non *a*) *tbq*¹³ 14. dubium et hum. *φτ* genus causae *τq*¹ 15. computatur *μf* (sill. 'com' erasa in *a*) tum put. *nq*¹ esse put. *q*² defendimus id *e* defendemus id *δ* 16. aut oppugn. *epbl*² *vo*³ *φ* oppugnabimus *bq*³ *δ* illud oppugn. *v* 17. opp. debere vid. *eo* opp. vid. deb. *ττ* forte *ua*¹ *tl* 18. causae genus *e* gen. causae *q*² opp. res *r* 19. est om. *f* causa honest. *ττq*¹², Lamb. causam hon. *q*³ eum in se causa partim hon. turp. habet *e* 20. partes *e* genus est causae *l*¹ gen. crit *μaf* gen. causae erit *φ* 21. contemptibilis *e* affertur 2 ante affertur *e* *l*¹ *vo*¹³ *co* *bq*³ ante fertur *pl*²³⁴ *vo*² *q*¹ *τφ*, Pith. convenit *ucvφ* exordii rationem *tl*³ *vo*¹ exordium et narrationem *l*² 22. commodari *μaf*

Exordiorum duo sunt genera: principium, quod Graece *προοίμιον* appellatur; insinatio, quae *ἔφοδος* nominatur. principium est, quom statim animum auditoris nobis idoneum reddimus ad audiendum. id ita sumitur, ut attentos ut docilis ut benivolos auditores habere possimus. si genus causae dubium habebimus, a benivolentia principium constituemus, ne quid illa turpitudinis pars nobis obesse possit; sin humile genus erit causae, faciemus attentos; sin turpe causae genus erit, insinuatione utendum est. de qua posterius dicemus, nisi quid nacti erimus, qua re adversarios eriminando benivolentiam 10 captare possimus. si honestum causae genus erit, licebit recte vel uti vel non uti principio: si uti volumus, aut id oportebit ostendere, qua re causa sit honesta, aut breviter, quibus de rebus simus dicturi, exponere. sin principio uti nolemus, ab lege ab scriptura ab aliquo nostrae causae adiumento 15 principium capere oportebit.

Quoniam igitur docilem attentum benivolum auditorem habere volumus, quo modo quidque confici possit, aperiemus: 7 docilis auditores habere poterimus, si summam causae breviter exponemus et si attentos eos faciemus; nam docilis est, 20

1. sunt duo *t* 2. prohemium *επτβq²³vφ* prohemium *μα* prohemium *f* proemium *ηq¹* vocatur *n* appell. insin. *e* app. et ins. *ς* epodos *C* (epodos *a* opdos. *f¹*) 3. quod st. *q¹* quo st. *vo¹* animum aud. *e* aud. an. *ς* 4. id assumitur *n* id sumitur *μα¹f* 5. benivolos *εφανcobL, V.φ* (sic ubique) causae genus *t* 6. habemus *r* 7. illa pars turp. *2.r* pars illa turp. *t* turp. pars illa *τ* si hum. *τ* erit genus *bq¹²³τv* genus om. *l¹* gen. erit 8. causae om. *vo³*, Lamb. gen. caus. *c* 9. de qua p. dic. *e* habet post 'capt. possimus' de q. p. docebimus *n* 10. adversarium *e* 11. capere *μτ* carpere *f¹* si hon. *1,2,τοctφ* sin hon. *ς* caus. gen. erit om. *e* genus causae *β* 12. aut uti aut *n* si u. principio vol. *τ*. Lamb. volumus *pc* velimus *rq¹* aut om. *δ* 14. sumus *l¹q²φ* ostendere *l⁴* sin *entbq²δ*, Lamb. si *ς* uti princ. *r* 15. ab lege ab ser. *enprebl²vo²* ab lege a ser. *μαfl¹³* ab lege aut ab ser. *l⁴* (alt. m.) *q¹* a lege vel a ser. *τ* a lege a ser. a narratione *φ* (sic) 'a narr.' Lamb. ser. ab aliquo *eo, V* ser. aut al. *q³* ser. aut ab al. *ς* aliquo nostrae *ep¹bδq³* al. firmissimo nostrae *ς* 17. qu. ergo *b* att. beniv. *eb* beniv. att. *ς* audit. hab. vol. *pboq¹³v* aud. hab. possimus *e* aud. vol. habere *μ, 2, tr. q²* 18. quodque *al³⁴τ* effici *l⁴vo²δ* efficere *b* fieri *q¹* 19. possumus *e* breviter om. *μf¹n* 20. eos om. *μ, 2, φ* docile *e* doceles *ab* (sic) est qui *e²pbl¹²³, V* est quod *e¹* est is qui *fe*, a (ubi 'is' div. atram.) est ille

qui attente vult audire. attentos habebimus, si pollicebimur, nos de rebus magnis novis inusitatis verba facturos, aut de iis rebus, quae ad rem publicam pertineant, aut ad eos ipsos, qui audient, aut ad deorum immortalium religionem; ⁵ et si rogabimus, ut attente audiant; et si numero exponemus ^{V 8} res, quibus de rebus dicturi sumus. benivolos auditores facere quattuor modis possumus; ab nostra, ab adversariorum nostrorum, ab auditorum persona, ab rebus ipsis. ab nostra persona benivolentiam contrahemus, si nostrum officium sine adrogantia laudabimus, atque in rem publicam quales fuerimus aut in parentes aut in amicos aut in eos ipsos, qui audient, aliquid referemus, dum haec omnia ad eam ipsam rem, qua de agitur, sint adcommodata. item si nostra incommoda proferemus: inopiam solitudinem calamitatem; et si ¹⁵ orabimus, ut nobis sint auxilio; et simul ostendemus, nos in aliis spem noluisse habere. ab adversariorum persona benivolentia captabitur, si eos in odium in invidiam in contemptionem adducemus. in odium rapiemus, si quod eorum spurce superbe perfidiose crudeliter confidenter malitiose flagitiose ²⁰ factum proferemus; in invidiam trahemus, si vim si potentiam factionem divitias eloquentiam nobilitatem clientelas ho-

qui $l^1\tau\varrho^3$ 1. qui ante vult μa^1 att. autem hab. e 2. de iis reb. o de hiis reb. $\tau\varrho^3$ de his reb. $e\mu a\tau\varrho^1$ de reb. iis $r\varphi$ de reb. his $f\eta\varrho^2$ 3. publ. rem p eos ad ipsos l^1 4. quod aud. e^1 audiunt $erl^3\varphi$ audiant l^2 audierint n ad om. e religionem pietatem $f\eta l^1 v o^1, a^2$ rel. aut piet. $r\tau$ Lamb. rel. et piet. l^3 5. audiantur e 6. res quibus de rebus $a f c o l^2 V, \varphi$ res de quibus rebus b res de quibus $e\varrho^2$ res quibus n simus p 7. poterimus $2, r$ ab nostra $r e b \varrho^{13} v$ ($^5 \bar{O}$) nostra $\mu a^1 f$ a nostra persona $a^2 r$ ab om. $\mu a f^1$ adv. nostrorum $e\mu a m p t o b l^{123} V, \varrho^{123}$ adv. (om. 'nostr.') $f r \varphi$ 8. et ab aud. $r \varrho^1 \varphi$ aut aud. ϱ^3 aud. $\mu a f$ ab rebus v a rebus $e n v o^1, \varphi$ rebus $a f$ et ab rebus b et a reb. ξ 9. officium nostrum e 10. atque — amicos om. e atque in remp. $p b \varrho^3 \delta^2$ aut in remp. ξ 11. fuimus a^2 12. audient μa audiunt ξ aliquid om. δ tum haec μ 13. qua de $2, r$ de qua ξ 14. et orab. f^1 15. et simul $e b \varrho^{13} \varphi$ Lamb. et si simul $n r \varrho^2$ si simul v simul $a f$ et nos $\mu a f$ 16. noluisse spem $\varrho^1 c o, 3$ 17. captatur φ in odium et in inv. $n \varrho^2$ inv. in cont. $a f$ invidiam cont. $p t r \varrho^1, 3$ inv. et cont. e contentionem p et in cont. ϱ^2 18. si quid $c l^4 \varrho^1 v b \varphi$ 19. perfidiose perniciose e 20. contrahemus e detrah. r si fact. b 21. div. vel incontinentiam t div. incontinentiam ('vel eloquentiam' suprasc.) k div. eloquentiam incontinentiam r div. incont. ξ Sc.: div. eloquentiam

spitium sodalitem adfinitates advorsariorum proferemus. et his adiumentis magis quam veritate eos confidere aperiemus; in contempionem adducemus, si inertiam ignaviam desidia luxuriam advorsariorum proferemus. ab auditorum persona benivolentia conligetur, si res eorum fortiter sapienter mansuete magnifice iudicatas proferemus et si, quae de iis existimatio, quae iudici expectatio sit, aperiemus. ab rebus ipsis benivolum efficiemus auditorem, si nostram causam laudando tollemus, advorsariorum per contempionem deprimemus.

Deinceps de insinuatione aperiendum est. tria sunt tempora, in quibus principio uti non possumus, quae diligenter sunt consideranda: aut quom turpem causam habemus, hoc est, quom ipsa res animum auditoris a nobis alienat; aut quom animus auditoris persuasus esse videtur ab iis, qui ante contra dixerunt; aut quom defessus est eos audiendo, qui ante dixerunt. si causa turpitudinem habebit, exordiri poterimus his rationibus: rem, non hominem spectari oportere; non placere nobis ipsis, quae facta dicantur ab advorsariis, et esse indigna aut nefaria: deinde quom diu rem auxerimus, nihil simile a nobis factum ostendemus; aut aliorum iudicium de simili causa aut de eadem aut de minore aut de maiore proferemus, deinde ad nostram causam pede-

clientelam *e* 1. et his — proferemus (4) om. *e* 2. veritate *epu*, 2. *r* veritati *g* (Lamb.) 3. si ign. *e* 4. ipsorum prof. *oax* et ab aud. *a* 5. benivolentiam colligemus *r* benivolentia colligitur *pq*¹, 3. *φ* ben. captatur *nvo*² ben. ducitur *l*¹ sapienter fort. *n* 6. prof. si quae *a*¹ *f* prof. sic que *μ* de iis *oφ* de iis *q*³ *v* de his *g* estim. *n* exist. sit *p* 7. sit exp. *r* 9. extollemus *nochφ* 10. de insinuationibus *μanφ* aperiendum *Lvo*¹² aperiemus *vo*³, *q*²³ dicendum *2r*, *t* (suprasc. 'aperiendum') utendum (suprasc. 'aperiendum') *b* 11. in quibus *e* *to* *vo*¹, *q*² *v* 12. tibi sunt *q*² *v* 13. cum causa res *e* 14. esse vid. *he* vid. esse *g* iis *o* iis *q*³ his *g* 15. quae *e*² quod *e*¹ aut cum — dix. om. *e* defensus *πμ* est om. *h*¹, *v* aud. eos *2*, *tq*² *v* 16. dixere *a* 17. rem non hominem *hππ*, 2, *vo*³; *μ*. (ubi *μ*² mg. add.: 'vel hominem non rem') hominem non rem aut rem non hominem *eq*²³ *v* rem non hominem hom. non rem *och* (40) rem non hom. aut bonum non rem *q*¹ (pr. m.) non rem. rem non hominem *φ* expectari *hπnrc* 18. dicuntur *t* 19. nefaria proferemus (med. om.) *e* 20. factum esse *n* ^a reliquorum *n* (sic) 21. simili de causa *l*³⁴ de eadem re *l*¹ aut de min. aut de mai. *hπμ*² *c* aut de min. aut mai. *pp*¹ *v* aut de mai. aut de min. *tφ* 22. proferamus *f*

temptum accedemus et similitudinem conferemus; aut negabimus, nos de adversariis aliqua re dicturos, et tamen
 10 occulte dicemus interiectione verborum. si persuasus auditor fuerit, id est, si oratio adversariorum fidem auditoribus fecerit: — neque enim non facile scire poterimus,
 5 quoniam non sumus nescii, quibus rebus fides fieri soleat — ergo si fidem factam putabimus, his rebus nos insinuabimus ad causam: de eo, quod adversarii firmissimum sibi adiumentum putaverint, primum nos dicturos pollicebimur;
 10 ab adversarii dicto exordiemur, et ab eo maxime, quod ille nuperrime dixerit; dubitatione utemur, quid potissimum dicamus, aut quo loco primum respondeamus, cum affirmatione; si defessi erunt audiendo, *ab* aliqua re, quae risum movere possit, *ab* apologo fabula veri simili imitatione depravatione
 15 inversione abiectio suspitione irisione stultitia superlatione collectione literarum mutatione; praeterea expectatione similitudine novitate historia versu alicuius inter-

1. pedetemptum 1.2.3. q^2 pedetentim *e* — accedamus — conferamus *f* proferamus *a* — aut neg. *n* aut si neg. *ufr* item si (suprase. 'aut') neg. μ item si neg. ξ — 2. aut aliqua *ev* aut de al. ξ Sc.: aliqua dicturos *h* — 3. si pers. est aud. *e* — 4. fuerit id est om. 1 (add. $p^2\mu^2$) fidem om. h^1f^1 — 5. non om. *n* poterunt h^1 possumus h^2 — 7. his rebus nos $e\pi\mu$ *uof* his rebus h^1 — 8. scilicet de eo μ — firm. — adversarii om. π — 9. putaverint *pe*, Lamb. putaverint μ (sic) putarint ξ — 10. ab 1 aut ab ξ — ut ab *e* et ab q^1 — 11. dixit *e* dix. dubit. 1 dix. aut dub. ξ ('aut' add. $p^2\mu^2$) — 12. quo loco 1 ('vel cui' μ^2) — cum affirmatione *h* cum aff. $e\pi\pi,\mu$ ('vel admiratione' μ^2) cum admiratione vel affirmatione l^2 cum adm. vel confirmatione *v* cum ammiratione *b* cum admir. ξ — 13. sin def. *b* — erint *h* — quae summov. μ^1 — 14. possit, incipiemus $q\lambda^1ox$ poss. apologo q^5 — apologo fabula $\pi\mu f\eta\phi$ ap. aut fabula l^2q^3 ap. vel fab. *p* — veresimili *h* vel ver. *p* — immutatione $p\pi$ *gr*¹². *au* — immutatione μf — immutatione *b* vel mutatione r^2q^2 vel imitatione l^2vo^1 — imitatione sententiae vo^2 — depravat *h* — depravata $b\delta$ vel depravata r^2 — prava depravatione q^2 — 15. abici a suspitione *h* — abiecia suspic. *gr*¹ — abiecia susp. *gr*² — a suspitione $e\pi\pi.a.f$ (ubi 'a susp.' in rasura), l^2vo^1 — assumptione μ^1 ('vel a suspitione' μ^2) — suspitione *n* — ambiguo a suspit. *o* — ab ambiguo suspic. *b* — ab ambiguo abiectio susp. $t\phi l^{134}vo^2$ Sc.: abiectio susp. — irisione — mutat. om. π — 16 superatione $h,2, tr$ q^1 (pr. m.) — separatione pk — separatione μ (sic) — separatione *e* et superatione q^2 — exsuperatione *c,3* Sc.: superlatione — collectione $hepkq^2\phi$ — collectione μ — collatione ξ — aut lit. *d* — litt. imitatione abiectio mut. $3O$ — litt. imitatione *n* — 17. similitudine turpi *h* — versu aliter ac parati fue-

pellatione aut adrisione; aliter ac parati fuerimus, nos esse dieturos; nos non eodem modo, ut ceteri soleant, verba facturos; quid alii soleant, quid nos facturi simus. .breviter exponemus. inter insinuationem et principium hoc inter-¹¹¹¹ est: principium huius modi debet esse, ut statim aperte ra-⁵ tionibus, quibus perscripsimus, aut benivolum aut attentum aut docilem faciamus auditorem, at insinuatio eius modi debet esse, ut occulte per dissimulationem eadem illa omnia conficiamus, ut ad eandem commoditatem in dicendo perve-¹⁰ nire possimus. verum haec res *utilitates* tametsi in tota ora-¹⁰ tione sunt comparandae, hoc est, ut auditores sese perpetuo nobis attentos docilis benivolos praebent, tamen id per exordium causae maxime comparandum est.

Nunc, ne quando vitioso exordio utamur, quae vitia vitanda sint, docebo: in exordienda causa servandum est, ut¹⁵ lenis sit sermo ut usitata verborum consuetudo, ut non adparata oratio videatur esse. vitiosum exordium est, quod in pluris causas potest adcommodari, quod vulgare dicitur; item vitiosum est, quo nihilo minus adversarius potest uti, quod commune appellatur; item illud, quo adversarius poterit²⁰ ex contrario uti; item vitiosum est, quod nimium adparatis-

rimus nos esse dieturos ab alienius int. aut adrisione, nos non 1. versu si promiserimus al. ac p. f. n. e. diet. aut ab alie. int. a. arr. nos non μ^2 (add. 'si promiserimus' et 'aut'). 2 (om. 'ab') 1. derisione t arrisione si promiserimus *r ope,t* (deris.) 3 aliter quam q^2 2. nos om. *t* non om. a^1 aut nos φ solent *e* verba om. *r* 3. sol. videre $\mu^2 a^f$ sol. facere *nr* ib. dicturi *t* sumus *l.a o\varphi* 4. inter sinuationem π interⁱⁿ sinuacionem μ (sic) interest quod *e\varphi*. Lamb. interest quia γ 5. eiusm. *eLVq^1* aperte q^3 apertis ξ 6. perscripsimus *h* praescribimus π praescripsimus *h\varphi^3\varphi* aut beniv. om. $f^1 a^1$ 7. aut ins. *e\mu* ac ins. q^1 huiusm. *hnc vo^{12}q^7^3* esse deb. nq^3 8. simulationem *t* omnia illa *ebc\varphi^3* 9. ad om. *t* eandem *e* indicandicendi μ opere venire *C* (opere pervenire $kq^2\delta$) in dicendo pervenire Lambin. 10. haec res *he* haec tres μ haec tres ξ etsi *n* racione $b\delta$ 11. sint comp. *n* and. esse μ^1 12. reddant *c* tamen om. a^1 13. maximae causae π 14. vitiose h^2 15. sunt *hfntrl^{123}vo^{13}v* docebis b^1 doc. exord. *hep^1\pi k* 16. levis $h\varphi^3$ et 1 (pr. m.) ut us. *he\pi ku ct\varphi q^1*, ¹⁰ et us. ξ 17. or. vid. esse *l,utroq^{12}v* vid. or. esse 3 or. vid. *af* est om. μ 18. volg. q^3 19. est om. *n* quod μ (sic) quod *he,q^1* (pr. m.) 20. apell. *hb* 21. ex contr. om. f^1 . Ad verba 'ex contr.' 'levi facta mutatione' add. *r* 'breviter com-

verbis compositum aut nimium longum est, et quod non ex ipsa causa natum videtur, ut proprie cohaereat cum narratione; et quod neque benivolum neque docilem neque attentum facit VIII auditorem. de exordio satis erit dictum: deinceps ad narra-
5 tionem transeamus.

12 Narrationum tria genera sunt: unum est, quom exponimus rem gestam et unum quidque trahimus ad utilitatem nostram vincendi causa, quod pertinet ad eas causas, de quibus iudicium futurum est; alterum genus narrationis est,
10 quod intereurret non nunquam fidei aut criminationis aut transi- tionis aut alicuius adparationis causa; tertium genus est id, quod a causa civili remotum est, in quo tamen exerceri convenit, quo commodius illas superiores narrationes in causis
13 tractare possimus. eius narrationis duo genera sunt: unum, 15 quod in negotiis, alterum, quod in personis positum est. id, quod in negotiorum expositione positum est, tris habet partis: fabulam historiam argumentum. fabula est, quae neque veras neque veri similis continet res, ut eae sunt, quae tragœdiis traditae sunt; historia est gesta res, set ab
20 aetatis nostrae memoria remota; argumentum est ficta res,

mutato' add. δ 'leviter commutato' φ 'leviter paucis commutatis' v ap-
paratis $hp^1\pi.a^1$ (ante ras.) apparate $ep^2,2.txc$ apparatis verbis 3 accurate
et apparate β^3 apparatis comp. est verbis ϱ^1 apparate comp. est vel ni-
mium appositis verbis ϱ^2 1. nimis rll^4 2. natum est nq^1 natum
esse videatur a (sic) n. e. videatur ξ coh. e. narrationis sententia r
coh. e. sententia narrationis, quod separatum vocatur in quo etiam trans-
latum includitur n coh. e. narratione, quod s. v. i. q. e. t. concluditur φ
3. faciat $nr\varphi$ 4. satis est dict. n satis dict. est δ 6. sunt tr. gen.
 tq^2 tr. sunt gen. $nco,3$ unum est exp. h^1 unum quo exp. bd Lamb. un.
cum exp. ϱ^3 exponemus — trahemus bd 7. res gestas a unum-
quidque hu^1 (o suprasc. μ^2) Lamb. unum quodque ξ 9. est narr. $\epsilon\pi\mu\mu$
10. aut fid. $\varrho^{13}v\delta$ 11. adparationis causa $1.c\beta^3\varrho^2$ app. aut laudationis
causa $\mu^2,2.tq^1v$ et c (ubi 'a. l. e.' minutis litt. superse.), app. aut ('vel'
superse.) laud. eaus. $r\varphi$ laud. aut app. causa o app. delectationis aut
amplificationis causa b ('del. aut ampl.' mg) 12. a om. $\pi/a^1\varrho^1$ est,
in quo ξ Fo: est, set in quo 13. cuius π genera sunt 1,2 sunt
gen. ξ sunt duae partes una — altera — posita est c 18. veras
res r res continet $2.tq^{23}v$ continet r eae sunt $hp\pi,\mu$ ('eae sunt') o
hae sunt $eastco^1\varrho^1$ hae res sunt n 19. quae a trag. $vo^2\gamma$ quae in trag.
 b^2 tragedis 3 tragydiis h gesta res $hp\pi\mu a/r\varrho^{123}v$ res gesta $enocb\varphi$ ab
om. h^1 et ab c 20. remota mem. b mem. rem. est φ arg. come-

quae tamen fieri potuit, velut argumenta comoediarum. illud genus narrationis, quod in personis positum est, debet habere sermonis festivitatem animorum dissimilitudinem gravitatem levitatem spem metum suspensionem desiderium dissimulationem misericordiam rerum varietates fortunae commutationem insperatum incommodum subitam laetitiam iucundum exitum rerum. verum haec in exereendo transigentur: illud, quod ad veritatem pertinet, quo modo tractari conveniat, aperiemus.

Tris convenit res habere narrationem: ut brevis ut dilucida ut veri similis sit; quae quoniam fieri oportere scimus, quem ad modum faciamus, cognoscendum est. rem breviter narrare poterimus, si inde incipiemus narrare, unde necesse erit, et si non ab ultimo initio repetere volumus, et si summam, non particulatim narrabimus, et si non ad extremum, set usque eo, quo opus erit, persequemur, et si transitionibus nullis utemur, et si non deerrabimus ab eo, quod coeperimus exponere, et si exitus rerum ita ponemus, ut ante quoque quae facta sint, sciri possint, tametsi nos reticuerimus, quod genus: si dicam, me ex provincia redisse, profectum quoque in provinciam intellegatur; et omnino non modo id, quod obest, set etiam id, quod neque obest neque adiuvat, satius est praeterire; et ne bis aut saepius idem dicamus, cavendum est; etiam ne id, quod semel diximus, deinceps dicamus, hoc modo:

dianum *ao* arg. comediorum *b* arg. comdiarum μ^2 arg. trag. $\eta\epsilon\pi\mu^1$ 1. potest $b\delta$ velud $f\varrho^1c\delta$ 2. genus om. *r* 4. lenitatem $h^2\pi\mu f\varrho^2b\delta$ levit. om. h^1 suspitionem $\eta\epsilon\pi\alpha\eta\omicron$ 5. varietatem $n\lambda^3$ commutationes $d\lambda^4\upsilon\varrho^2$, Lamb. 7. transigentur $\epsilon\pi\pi\alpha f$ transigitur *h* 8. aperiemus μ 9. tres res conv. habere μt delucida *h* lucida $\epsilon\upsilon\varrho^2$ lucida *k* (sic) 10. op. fieri *n* 13. non om. f^1n 15. fuerit t^1 16. non om. *f* 17. exponemus $ar\varrho^1\upsilon c$ Lamb. exponemus *f* 18. sint $I,afvb$ scire $h\pi^1\mu^1k$ possit *f* ea retic. (om. 'nos') $d\lambda^4$ 19. quod genus $p^1\epsilon\pi\mu f$ q. gen. est ς (quod gen. est hoc modo t^4) dicamus *f* dicatur *v* provincia $\eta\epsilon\pi\varphi$ redisse — provinciam add. μ^2 20. et homini *l* 22. et nobis *t* idem om. $h\pi$ die. idem *b* cav. etiam est $b\varrho^1$ Cav. (sic lit. unciali) est etiam $af\varrho^2$ 23. etiam om. *n* ne id quod semel diximus $\epsilon a f r$ ne quid nobis semel id quod supra dix. $h\pi$ ne semel id quod supra dix. t, μ ('id semel quod') ne id quod semel dix. supra *n* ne id quod supra semel dix. 3 ne id q. semel supra dix. $\varphi\varrho^2$ ne id q. supra dix. $v\lambda$ saepius deinc. $d\lambda^4$

Athenis Megaram vesperi advenit Simo:
 ubi advenit Megaram, insidias fecit virgini:
 insidias postquam fecit, vim in loco attulit.

15 item dilucide narrabimus, si, ut quicquid primum gestum
 5 erit, ita primum exponemus, et rerum ac temporum ordinem
 conservabimus, ut gestae res erunt aut ut potuisse geri vide-
 buntur — hic erit considerandum, ne quid perturbate ne quid
 nove dicamus, ne quam in aliam rem transeamus, ne ab ul-
 timo repetamus, ne longe persequamur, ne quid, quod ad
 10 rem pertineat, praetereamus — et si sequemur ea, quae de
 brevitate praecepta sunt; nam quo brevior, eo dilucidior et
 16 cognitu facilius narratio fiet. veri similis narratio erit,
 si, ut mos ut opinio ut natura postulat, dicemus; si spatia
 temporum personarum dignitates consiliorum rationes locorum
 15 opportunitates constabunt; ne refelli possit aut temporis pa-
 rum fuisse aut causam nullam aut locum idoneum non fuisse
 aut homines ipsos facere aut pati non potuisse. si vera res
 erit, nihilo minus haec omnia narrando conservanda sunt,
 nam saepe veritas, nisi haec servata sint, fidem facere non
 20 potest; sin erit ficta, eo magis erunt conservanda. de iis

1. mecarum 1 (mecenarum *h*) *a*¹/*f* mechatum — mecharum *n* megara
 φo^2 megaram o^1 megarum ξ (megarim vo^1) si modo *h* simo adv. *r*
 venit ¹*o**x* 2. meg. adv. *t* fec. insid. *ob* virginis *h*, *a*¹ 3. postq.
 ins. *o* intulit $or^2 l^3 \varrho^3$ 4. quicquid 1 (quidquid *e*), 2, $r\varrho^{12} \delta$ quid *v*
 quodque *b* 5. primum om. $f^1 l^3 vo^1$ 6. conserv. ord. *r* servab. 2
 ut om. $a\varrho^{12}$ 7. sic erit *e* pert. ne quid novi 1 (μ^1) pert. ne quid
 contorte ne quid ambigue 2, *t* pert. ne qu. nove ne qu. ambigue $r\varrho^{23}, 5O$
 pert. ne q. contorte ne q. nove ne q. amb. $bv\delta, \varrho^1$ ('neve vel amb.³) pert.
 n. q. nove n. q. contorte n. q. amb. *e* pert. ne q. cont. n. q. nove n. q.
 amb. φ 8. neque in $t\varrho^{12}$ rem om. *t* aliam *tr* rem *f* 9.
 proseq. φ 10. pertranseamus f^1 ('vel praetereamus' alt. m.) et sic
 πl^4 , Lamb. sequitur f^1 ('mur' alt. m.) quaerimus *h* persequemur
 $3^{(6O)}$ prosequemur *o* 11. sunt praec. $fn\varrho^2$ nam — fiet om. *t*
 brevior est fnr brev. et t^2 delucidior *h* lucidior *b* eo add. h^2 om.
 1. *a*¹/*f* 12. cognito h^1 narr. fiet erl^3 narr. est $l^1 vo^1$ 15. oport.
heb possint *htr* 17. sed vera f^1 18. nihil omnino *h* omnia
 om. *n* narr. servanda *h* obs. s. narr. φ 19. conservanda *b* conserva-
 vata $vo^3 \varrho^1$ non poterit $afc n\varrho^{12}$ fac. non poterit vo^3 videtur non
 potuisse fieri φ 20. sin erit ficta $\pi\varrho^3 v$ sin vero erit ficta *t* sin erunt
 ficta $pkuan\varrho^2$ si autem erunt ficta φ sin erunt facta *e* sin erunt factae
 hf, ϱ^1 (alt. m.) b^2 si erunt factae δ sin erunt factae ϱ^1 (pr. m.) b^1 eo om. *e*

rebus caute confligendum est, quibus in rebus tabulae aut alienius firma auctoritas videbitur interfuisse.

Adhuc quae dicta sunt, arbitror mihi constare cum ceteris artis scriptoribus, nisi quae de insinuatione nova excogitavimus, quod eam soli praeter ceteros in tria tempora ⁵ divisimus, ut plane certam viam et perspicuam rationem exordiorum haberemus. nunc, quod relicuom est, quoniam de X rerum inventione disputandum est, in qua singulare consumitur oratoris officium, dabimus operam, ut nihilo minus industrie, quae rei utilitas postulabat, quaesisse videamur, si prius ¹⁰ pauca de causarum divisione dixerimus.

Causarum divisio in duas partis distributa est: primum ¹⁷ enim re narrata debemus aperire, quid nobis conveniat cum advorsariis, quid in controversia sit; si ea, quae utilia nobis erunt, convenient, hoc modo: interfectam esse ab Oreste ¹⁵ matrem, convenit mihi cum advorsariis; iurene fecerit et licueritne facere, id est in controversia. item e contrario:

magis etiam cons. φ de hiis q^3 his de vo^3 de his ξ 1. confligendum $1f, a$ (confligendum) v confing. $tbl^{23}vo^1q^{23}, r$ (vel confringendum) $confing. c$ confignend. φ (in ras.) tab. ab adversario aut. t 2. videtur d 4. nisi quae cdl^4 (plerique 0.?) nisi quia ξ de insinuatione cdl^{34}, vo^3 (alt. m.) χ de insinuationibus ξ nove $1fn$ 5. eam $cdl^{34} vo^3 \tau \chi$ eā heb ea $\pi \mu^{12}$ eas ξ soli $1, 2, t \varphi$ solum r soli nos $c \chi, 3$ nos soli $q^2 \tau$ propter α in om. f 6. orat. c 7. quia de q^1 8. in quo $1, af, tl^{12}$ in qua ξ unicum $l^2 vo^2$ 9. officium $no \varphi^2 cb$ officium vel artificium q^1 (alt. m.) 2 artificium $1, af, t \varphi^{123} vo^{12} q^3$ nihil ominus h nihil minus $ep \pi \mu, 2$ industrie c industria n industriae ξ 10. quae α quam ξ postulabat $q^2 v$ postulabit ξ quesisse $e \mu$ 11. pauca om. $2(a^1)$ 12. divisione duas n distribuitur $dl^4 q^3$ 13. per narrata n Se.: re narrata per narrationem $1, f^1$ per narratione (erasa litera) a^1 post narrationem $f^2 r^{13} v$ narrationem t perorata narratione a^2, t^2 (mg.), $co, 3$ cum adversario c cum adversariis quid in controversiis si ea quae utilia nobis erunt convenient hoc modo $1, \varphi$ (in controversia relinquatur, si ea — hoc modo' φ 'relinquatur hoc modo' μ^2) cum adv. quid in e. sit si e. q. ut. n. e. e. hoc modo $h^2 tl^{12} vo^1 q^1, r$ (quod in e.) cum adv. si ea — convenient quid in controversiis relinquatur hoc modo 2 (si ita — traversiis f^1) cum adv. si e. q. ut. sunt nobis conv. quid in e. relictum sit $dl^{34}, v vo^2$ ('nobis ut. sunt'), 3, Lamb. cum adv. si ea q. ut. sint, nobis convenient. Deinde quid in e. rel. sit h. modo c 15. horreste $\mu, 2, b \varphi$ horreste t 16. iure fec. l et om. $\mu and l^{34} vo^3$ 17. ei fac. rvo^3 id fac. l^3 in contr. id est f id in contr. est q^2 in contr. est n (om. id) e contrariae e e contr. add. μ^2

Agamemnonem esse a Clytaemnestra occisum confitentur; quom id ita sit, me ulcisci parentem negant oportuisse. deinde, quom hoc fecerimus, distributione uti debemus. ea dividitur in duas partes: enumerationem et expositionem. enumeratione
 5 utemur, quom dicemus numero, quot de rebus dicturi simus; eam plus quam trium partium numero non oportet esse, nam et periculosum est, ne quando plus minusve dicamus, et suspitionem adfert auditori meditationis et artificii, quae res fidem abrogat orationi. expositio est, quom res, quibus de
 10 rebus dicturi sumus, exponimus breviter et absolute.

18 Nunc ad confirmationem et confutationem transeamus. tota spes vincendi ratioque persuadendi posita est in confirmatione et confutatione. nam quom adiumenta nostra exposuerimus contrariaque dissolverimus, absolute nimirum munus
 XI oratorium confecerimus. utrumque igitur facere poterimus,
 16 si constitutionem causae cognoverimus. causarum constitutiones alii quattuor fecerunt: noster doctor tris putavit esse, non ut de illorum quicquam detraheret inventionem, set ut ostenderet, id, quod oportuisset simpliciter ac singulari modo
 20 docere, illos distribuisse dupliciter et bipertito. constitutio est prima deprecatio defensoris cum accusatoris insimulatione

1. a om. π clytemestra *hep* clytemestra *uan* clytemestra *f,t* (clit.)
 a cl. occisum esse *b* 3. deb. uti *e* 4. partes in enum. *c,b*² 5.
 quod *hpπμ* quo *e* sumus om. *a* 6. ea 1,2 num. non op. *hepπ*
 num. non op. esse *k* num. uti non op. *μ,2* (uti' eras. *a*¹) *p*² num. esse
 non op. *c,3* esse num. non op. *r* num. constare non op. *φ* num. conti-
 neri non op. *a².dl³v^o1³.q¹²v^τ* num. esse contineri non op. *l*¹ 7. et
 om. π minus plusve *n* 8. aufert *e* afferat *φ* medit. aud. *n* 9.
 oratori *antvo*¹²*q¹v* Lamb. 'vel oratori' *μ*² orationis *l*¹ quibus de rebus
 1. *φ* de q. reb. *kr* de q. *ξ* 10. br. et aperte *e* 11. nunc ad con-
 firmationem transeamus 1.2. *tφq¹³vδ* nunc ad conf. et confutationem tr.
b, Lamb. nunc ad confutationem et conf. tr. *e* nunc ad conf. tr. et ad
 confut. *r²dl⁴* nunc — tr. om. *q*² 13. et in confut. 1,2, *vo*³*q¹²*
 adiumenta π argum. *a²tr* nostra adium. *bvδ* 14. contrariaque
μ (sic) contrariumque *f* contrariaque *a*² 15. fecerimus *r* 17. au
 quattuor *h* doctor 1,2. et pr. m.: *trq¹l¹²vo¹,3* doctor hermes *l¹vo¹*
 (alt. m.) *φ* doct. heres *q*² doct. hermes *l²dl⁴,l²* (alt. m.) doct. ermes *b*²
 doct. thermestes *r*² doct. hermes *c* hermes noster doctor *o* doctor (su-
 prase. marcus piso) *q*³ voltacilius plotius *k*² 18. ut non *n* quid-
 dam *h* detrahere π 19. singulari modo ac simpl. *n* singulare *μ*
 20. dicere *c¹q¹* (pr. m.)²*δ* bipart. *φ*

coniuncta. constitutiones itaque, ut ante diximus, tres sunt: coniecturalis legitima iudicialis. coniecturalis est, quom de facto controversia est, hoc modo: Ajax in silva, postquam rescit, quae fecisset per insaniam, gladio incubuit. Ulixes intervenit, occisum conspicatur, e corpore telum cruentum educit. Teucer intervenit, fratrem occisum, inimicum fratris cum gladio cruento videt, capitis accersit. hic coniectura verum quaeritur; *de facto erit controversia*, ex eo constitutio causae coniecturalis nominatur. legitima constitutio est, quom ex scripto aliquid controversiae nascitur. ea dividitur in partis sex: scriptum et sententiam contrarias leges ambiguum definitionem translationem ratiocinationem. ex scripto et sententia nascitur controversia, quom videtur scriptoris voluntas cum scripto ipso dissentire, hoc modo: si lex sit, quae iubeat eos, qui propter tempestatem navem reliquerint, omnia perdere, eorum navem ceteraque esse, si navis conservata sit, qui remanserint in nave: magnitudine tempestatis omnes perterriti navem reliquerunt et in scapham conscenderunt praeter unum aegrotum: is propter morbum exire et fugere non potuit. casu et fortuito navis in portum in-

1. crimine coni. *b* itaque om. *l*³ ante om. *bl*³*vo*¹ 2. iudicialis π iudicialis *n* et iur. φ coniect. cum *h* coniect. est constitutio est *n* 4. rescivit *e* φ ¹² φ quod φ 5. ulixis *h*¹ ulixes π *un* φ occisum *f* e corpore *n* corpore ς cultellum (adsc. 'vel telum') μ cruentatum *b* 6. edicit *h* eduxit *n* fratrem *he* π *p*¹ μ ¹ φ cum fratrem ς Lamb. et inim. *np*² γ φ ¹*l*⁴, 'ei' eras. μ 7. cruentato *tdl*⁴ videt φ videat *e* π μ *af**tc* φ ²³*v* vidit *hn**ovo*² videbat *b* videret *dl*⁴ viderat φ ¹ accersit φ ¹²*v* hic coniect. *he* π ¹ π hic quoniam cum coniect. μ hic quoniam coniect. ς ('quoniam' superse. *p*²) 8. de facto enim contr. est *l*³ ex eo *he* π *o* et ex eo ς 9. causae om. *f* leg. est const. *e* φ 10. cum scripto aut e scripto *l.n* ('ex ser.'). *l*¹² cum scripto aut e scriptis *to*¹ c. ser. aut ex scriptis μ ²*af* φ ¹² c. de sc. aut ex scriptis *rl*³ c. ex se. a. e scriptis φ ³ e. in se. a. e scripto *ob* δ φ c. in scriptum a. scripto *dl*⁴ c. in scripto a. in scriptis *e* e. scripto a. scriptis *v* ea om. *a*¹*f* 11. div. autem *fn* in sex partes *e* diff. *n* φ ratiot. μ 14. vol. ser. *fn* φ ² ipso scriptore *t* si sit lex *vo*¹ sit lex *l*³ lex sit φ ¹ (1ma)². 15. navem *he* π μ φ ¹ (sic ubique) φ navim μ ,² et cett. *C* relinquerint *h* relinquerunt *v* reliquerunt π φ ³ φ 16. esse illis si *cv* servata *r* 17. remanserunt *he* φ φ remanserit *f* 18. relinquerunt *hv* in scapham *h* in scapham μ in om. *r* pal. ⁴⁶. 20. fortuna *r* τ fortuito *vo*³ fortuito ς incol. in portum *n* incoloniam *h* μ ² incol. om. CORNICIUS. 2

columis delata est: ille aegrotus possedit navem, petit, cuius fuerat. *haec constitutio legitima est ex scripto et sententia.* ex contrariis legibus controversia constat, quom alia lex iubet aut permittit, alia vetat quippiam fieri hoc modo: ⁵ lex vetat eum, qui de pecuniis repetundis damnatus sit, in contione orationem habere; altera lex iubet augurem, in demortui locum qui petat, in contione nominare. augur quidam damnatus de pecuniis repetundis in demortui locum nominavit: petitur ab eo multa. *constitutio haec legitima est ex contrariis legibus.* ex ambiguo controversia nascitur, quom res in unam sententiam scripta duas aut pluris sententias significat hoc modo: paterfamilias quom filium heredem faceret, testamento vasa argentea uxori legavit: *Tullius* heres meus *Terentiae* uxori meae XXX pondo vasorum argenteorum ¹⁵ dato, quae volet. post mortem eius vasa pretiosa et caelata magnifice petit: filius se, quae ipse velit, XXX pondo ²¹ debere dicit. *Constitutio legitima ex ambiguo.* ex definitione causa constat, quom in controversia est, quo nomine

a^1fd^4 1. ille h illa π illam ξ possidet ¹. possidet $\xi(p^2)$ petit vo^2q^3 petit ille cuius f (sic ord. restituito) 2. cuius t ille cuius ξ est leg. q^1 et ex eq^3 3. contr. nascitur b contr. est q^1 4. aut alia perm. r et alia perm. e alia perm. t^4 et perm. q^3 aut perm. om. vo^3 aliquid vetat qu. r 5. de om. t pecc. eq^1 repetendis $hucbq^2$ dampnatus μnb 6. contentione e (sic) contentione q^1 concione a concionem k alia vo^1 7. nominaretur quidam h nominatur vir qu. k nominare vir qu. $ep\pi\mu aq^3$, f ('vel augur'), n ('augur' snprase.) nom. vir quidam augur e augur — nominavit om. t 8. de pec. rep. damn. rc eum qui petebat in dem. r , pal.³ in mortui e loc. qui petat nom. $a^2t^2vq^2$ qui petat loc. nom. eq^{13} nominat e 9. muleta ab eo t multa $heucbq^1$ const. leg. $1, ne$ const. est leg. t^2dq const. leg. est $q^1v\delta$ leg. const. q^2 11. res unam sententiam scriptum $gr^{1,2}$ res in unam sent. scripta γ res unam sent. scripta scriptum hep^1 res una sent. scripta scriptum π scriptum $p^2, 2$, cett. C 13. uxori vasa arg. n uxori om. a^1f^1 leg. hoc modo rvo^3q^3 15. qua volet $hp\pi$ 16. petit l illa petit b petit illa q^2 mulier petit nc petit mulier $\xi(\mu^2)$ filius rk melius $he\pi$ melius p tullius ξ qua π ipsa p^1 velit t vellet $1, rc$ volet ξ XXX $ntq\pi, l^1$ (2da), t^4vo^2 in XXX ξ (in triginta e) 17. debere eu et deb. hp^1 ei deb. ξ est om. q^2 ex diffin. φ de diffin. a^2d de diffin. fnl^2 diffinitiva vo^1 defin. ξ 18. causa constat $hepnc\varphi$ const. causa ξ inde contr. $\mu^2, 2, hdl^{124}vo^{12}$ ('inde contr.' f) introversia h

factum appelletur. ea est huius modi: quom L. Saturninus legem frumentariam de semissibus et trientibus laturus esset, Q. Caepio, qui per id temporis quaestor urbanus erat, docuit senatum, aerarium pati non posse largitionem tantam. senatus decrevit, si eam legem ad populum ferat, advorsus rem publicam videri ea facere: Saturninus ferre coepit, conlegae intercedere; ille nihilominus sitellam detulit. Caepio, ut illum *contra S. C.* intercedentibus conlegis advorsus rem publicam vidit facere, cum viris bonis inpetum facit, pontis disturbat, eistas deicit, inpedimento est, quo setius feratur: accersitur 10 Caepio maiestatis. *Constitutio est legitima ex definitione.* vocabulum enim definitur ipsum, quom quaeritur, quid imminuerit maiestatem. ex translatione controversia na- 22 scitur, quom aut tempus differendum aut accusatorem mutandum aut iudices mutandos reus dicit. hac parte constitutio- 15 nis Graeci in iudiciis, nos in iure civili plerumque utimur, *in hac parte nos iuris civilis scientia iuvabit*, in iudiciis tamen nonnihil *utimur* hoc modo: si quis peculatus accusetur,

1. in pelletur h impelleretur π appellatur $\mu a^2 v$ esse e^1 lucius $h e \pi o b$ licius a^1 saturnius $e t r \delta$ legem controversiam frum. b (sic not.) 2. triennibus $a^1 / ^1$ Q. om. 1, 2, $r \varphi$ quintus $c o$ Q. b ce-
pio $e u a n t \varphi e$ 3. perit h per om. t temporibus h edocuit $d l^4$
senatum om. b 4. tantam larg. h 5. ferat ad pop. φ $r \bar{e}$ p. e
 $r \bar{e}$ \bar{p} \bar{r} . π 6. ea facere $1, a^1 / b \varphi^2$ facere μ^1 eum fac. ς saturnius $n t$
coll. eius r ceperunt intere. e intere. ceperunt φ 7. sitellam $h e$
cistellam ς (p) coepio $h t$ 8. contra om. $n t$ S. C. om. C (s .
consultum' add. $\varphi^2, m g.$) conlegis μ 9. vidit facere $b l^2 \varphi^2$ ferre vi-
dit n vidit h vidit ferre ς gradus pontis r 10. deicit $h p e u a^1 t$ deie-
cit ς quo setius $1, o b$ lex feratur φ perferatur e accersitur $1,$
 $n \varphi b \varphi^1 \delta$ arcers. v 11. const. leg. est ex $\dot{2}$ const. est ex φ diff.
 $a n b \varphi$ 12. diff. $n b c$ ipsum om. n quid ut minuerit h qu. immi-
nuerit $p^1 \pi$ quid sit imminuere ('inm.' μa) $p^2 \mu a f$ quid sit minnere k quid
sit minnere ς (e) 13. magest. f nascitur om. e 14. cum alepos
 h e. allepos e e. al. epos p^1 e. alia pos. π e. male post μ^1 c. aut post
 $\mu^2 / ^1 p^2$ ('vel tempus' f^2) e. a. tempus a^2 ('tempus' in ras.), ς differet
 e vel different h different μ^1 differens π accusatores aut iud. r 15.
hac in p. φ 16. creti $h p^1 \pi$ graeci indices f ('at secreti' suprase.),
 a^1 (ubi 'iudices' eras.) alii secreti indices μ^2 critici (suprase. 'greci')
 n in iudicii h ut. pler. $b v$ 17. et nos t nos om. μ^1 civ. iur.
 $2, t \varphi^2$ iuris om. b sententia $a^1 / ^1 n t b$ adiuvabit d 18. ea utimur
 $\varphi^1 \delta$ et hoc modo r hoc modo d ut h. mod. ς accusetur λ accusatur ς

quod vasa argentea publica de loco privato dicatur sustulisse, possit dicere, quom definitione sit usus, quid sit furtum, quid peculatus, secum furti agi, non peculatus oportere. haec partitio legitumae constitutionis his de causis raro venit in iudicium, quod in privata actione praetoriae exceptiones sunt, et causa cadit is, qui egit, nisi habuit actionem, et in publicis quaestionibus cavetur legibus, ut ante, si reo commodum sit, iudicium de accusatore fiat, utrum illi liceat accusare, XIII 23 necne. ex ratiocinatione controversia constat, quom res sine propria lege venit in iudicium, quae tamen ab aliis legibus similitudine quadam occupatur. ea est huius modi: lex est: si furiosus existet, adgnatum gentiliumque in eo pecuniaque eius potestas esto. *et lex: qui parentem necasse iudicatus erit, ut is obvolutus et obligatus corio devehatur in profluentem.* et lex: paterfamilias uti super familia pecuniave sua legaverit, ita ius esto. et lex: si paterfamilias intestatus moritur, familia pecuniaque eius adgnatum gentiliumque esto. Matleolus iudicatus est matrem necasse: ei damnato statim folliculus lupinus in os et soleae lignae in pedibus inductae

1. publica *h* 2. potest μ posset $\tau\varrho^2$ diff. *ne* usum *h* quid sit pec. $\nu\varrho\varphi^1$ 3. sed et secum μ perditio *h, a^1* 4. est leg. ι^2 iisdem caus. *n* invenit *h* 5. exc. fiunt $\iota^2\delta$ ex. fiunt ('vel sunt') *b* 6. cause $\varepsilon\pi\mu$ a causa $\nu\tau\varphi^2\tau d\iota^3\nu\varrho^3\varrho^1\nu\delta$ cedit $\varepsilon\pi\kappa a^1 f^1$ 'vel causa cedit' μ^1 quia egit nisi habuit actionem $he\pi\pi$ non *h*. qui non quemadmodum oportet egerit ς (qui non quemadm. op. eg. qui aegit nisi *h*. act. μ) in om. δ publicis *f* 7. comm. sic π 8. utrumque μ illic eat *h* 9. const. contr. *b* contrav. *h* 10. lege om. ι^1 11. similitudinem quandam $\varepsilon\varphi$ occupatur μ^1 (ubi *o* erasum et *au* suprasc.), ϱ^2 occupatur *h* ancup. *b* (*au* in ras.). ς est om. $\nu\varrho^1$ eiusm. ϱ^1 lex est si $\varepsilon\iota^4(2da)\varrho^1\varphi$ lex om. *n* 12. existet $hp^1\pi\mu ab\varphi$ existat $\varepsilon\pi^2nc\varrho^1\nu$ adgnatum *hp* agnatum $\varepsilon\pi, pal^{46}, \nu\varrho^2, \beta$ agnatorum ς gentiliumquae — pecuniavae $he\pi$ ei pec. μ pecuniaque *c* familia pecuniaque $\nu\varrho^1$ 13. esto pot. *c* et lex est $\nu\varrho^3\varphi$ esto lex est *n* parentes *n* iudicatur erit *e* iud. sit ϱ^2 14. ut om. $\varepsilon\tau\varphi a^2cb\varrho^123\nu^1$ is om. *b* ut his μ culleo ('vel corio') *n* corio α 15. et lex est $\varrho^2\varphi$ et lex — esto om. $n, \varrho^1(1ma)$ super om. ι^1 sualligaverit *h* sua ligav. *e* 16. ita usus μ^1 ita add. a^2 intest. — familia om. $he\pi$ et lex est φ intestato *p* 17. pecuniave *c* eius om. f^1 agnatum gentilium 1 ('gentiliumque' μ^2) $\varepsilon\varrho^3$ agnatorum gentiliumque 2, *tr* agnatum et gentilium δ agnatorum et gent. *ov* esto at heredes quos ille iubet, scribunt *n* 18. ei om. f^1 eo damn. *r* eodem damn. μn 19. follicum lupinos *he* follicum lupino $p\pi\kappa\mu, f$ (follicu).

sunt, in carcerem ductus est. qui defendebant eum, tabulas in carcerem adferunt, testamentum ipso praesente conscribunt, testes recte adfuerunt, de illo supplicium sumitur; hi, qui heredes erant testamento, hereditatem adeunt: frater minor Malleoli, qui cum oppugnauerat in eius periculo, suam vocat hereditatem lege agnationis. hic certa lex in rem nulla adfertur, et tamen multae adferuntur, e quibus ratiocinatio nascitur, qua re potuerit aut non potuerit iure testamentum facere. *constitutio legitima est ex ratiocinatione.* cuius modi partes essent legitumae constitutionis ostendimus: nunc de iuridiciali constitutione dicamus.

Iuridicialis constitutio est, quom factum convenit, set iure an iniuria factum sit, quaeritur. eius constitutionis partes sunt duae, quarum una absoluta, altera adsumptiva nominatur. absoluta est, quom id ipsum, quod factum est, aliud nihil foris adsumatur, recte factum esse dicimus. ea est huius modi: mimus quidam nominatim Accium poetam compellavit in scena: cum eo Accius iniuriarum agit. hic nihil

a^1 (ubi Ima man. erasa) folliculus lupinus in os nr^1 folliculo obvolvuntur os lupino a^2 (not. in ras.). bq^3vo^3 folliculo obv. lup. os l^3 foll. lup. obv. os q^1, φ (obv. est) foll. lup. os obv. est v^2 lup. foll. os obv. est c foll. involutum est os lup. l^2q^2 lign. pedibus c ei ind. n indutae o inditae $cb\delta$ 1. sunt in c. $he\pi r$ sunt et in carc. ξ (ua) carcere h deductus $q^1q^3\varphi$ induct. l^1 statim tab. d. test.—adfuerunt om. f^1rv 2. eo praes. n conscribunt, heredes quos ille iubet, scribunt n , med. 3. recte $hep^1\pi kodq^1b\delta\varphi$ rite ξ (recte vel rite' q^2) supplitium f suppl. paullo post sum. l^2ocl^{124}, V suppl. sum. paullo post δ post suppl. sum r hi qui 1.2, $tb\delta q^{12}$ hii qui eq^3v 4. fr. manus h 5. oppugn. uab in eius per om. l^4 6. in rem nullam huq^2 in re nulla π 7. aff. quarum h 9. leg. ex rat. 1, $ol^{123}l^1q^{23}$ leg. est ex rat. 2, tr leg. ex rat. est b est leg. ex rat. $cd\varphi$ quoniam cuiusm. φ 10. leg. part. essent c sint lq^3 11. iudiciali h^1 iudiciali n iuridiciali $h^2\pi$ dicam. const. fq^1 dicemus c 12. iuridicialis $h^1p\pi$ est const. re sed si iure r 13. constitutiones bq^3 14. duae sunt 1, $q^{12}v$ sunt duae ξ abs. dicitur eq^2 15. fact. sit e 16. aliud om. eq^2 assumitur a certe he certe vel recte μ iure eq^2 esse eam dic. eiusmodi $hp\pi$ dic. ea huiusmodi est minimus e dic. ea hui. est mimus (minus' 2da) μ 17. mimo n actium — actius $hetol^4vo^{12}, b\delta\varphi$ nominavit appellavit l^1 18. in cena cum eo vo^2 in caenaculum eo h in caenaculum enim μ^1 in caenaculo meo $p\pi\beta\delta l^{123}vo^1$ in caenaculo in eo l^4vo^3 in caenaculo cum eo φ in caenaculo in eum v in caenaculo eius e in caenaculo suo coq^2z in cae-

aliud defendit, nisi licere nominari eum, cuius nomine scripta
 dentur agenda. adsumptiva pars est, quom per se de-
 fensio infirma est, adsumpta extraria re comprobatur. ad-
 sumptivae partes sunt quattuor: concessio remotio criminis
 5 translatio criminis comparatio. concessio est, quom reus
 postulat ignosci; ea dividitur in purgationem et deprecatio-
 nem. purgatio est, quom consulto negat se reus fecisse; ea
 dividitur in fortunam imprudentiam necessitatem: fortunam, ut
 Caepio ad tribunos plebis de exercitus amissione; imprudentiam,
 10 ut ille, qui de eo servo, qui dominum occiderat, supplicium
 sumpsit, cui frater esset, antequam tabulas testamenti aperuit,
 quom is servos testamento manumissus esset; necessitudinem,
 ut ille, qui ad diem conneatus non venit, quod aquae inter-
 clusissent. deprecatio est, quom et peccasse se et con-
 15 sulto fecisse reus confitetur, et tamen postulat, ut sui mi-
 sereantur. hoc in iudicio fere non potest usu venire, nisi,
 quando pro eo dicimus, cuius multa recte facta extant,

naculo *atvq*¹³ 'apud quosdam aliter habetur — in cenaculo' μ^2 in scena
 ('coenaculo' suprase.) in eo *n* hic minus nihil *dl'vo*¹² ('hec' *vo*¹)

1. liceri nomina eum *h* cum nom. *hv* nominare *l*¹ (2da) ³,*vo*¹ scri-
 ptura detur ag. μ^1 ('vel scripta dentur' μ^2) videntur πq^3 2. est
 pars *eq*² 3. infirmata *b* est adsumta *hep*¹*πo*¹*b*¹ est et ads. *p*² est
 sed ass. ξ extraria *hetφ* ex contraria *pπul*⁴*vo*¹³ $\gamma\tau$ extranea *ovo*²
*q*³*vδ*, Lamb. ass. autem *n* 4. sunt partes *b* quattuor *ho* 5.
 relatio cr. comp. *vo*³ 6. postulat ign. *l*,*aftr* post. ign. sibi *n* post. sibi
 ign. ξ et div. π et precatonem *pπ* et praec. *he* 7. neg. se reus
 1,2 neg. reus se *eq*² se neg. reus ξ 8. in prudentiam *l*,¹*oc* for-
 tuna est *q*¹(2da)*v* 9. ad tr. p. (*TR. PL.*) 1,2,*b* ad tribunalum plebis
*rl*³*eq*²³ ad trebatium publicum *t* inprud. *qua* in imprudentia est *c*
 11. cui fr. *C Fo*: cuius fr. apperuit *h* 12. cum his *h* man.
 test. esset *b* test. m. est *q*³ necessitatem *q*¹(1ma) ϕ necessitas est
*q*¹(2da) necessitudo est *v* 13. convenit *he* quod aquae *pπ* quod has
he quod aquae eum *od* quod eum aq. ξ 14. deprecationem cum *r*
 peccasse se et consulto fecisse *hpu* pecc. se et cons. fecisse se *e* pecc. et
 cons. fec. se *n* pecc. et cons. fec. *πaf*,*Lvo*¹²*obq*³*v* pecc. et cons. reus fec.
 γ ,*q*³(2da) reus et pecc. et cons. fec. *vo*³ 15. et cum postulat π ut
 sibi ignoscatur ϕ misereatur μ .2(*a*¹).*r**q*²³ miseriatur *v* 16. in iudi-
 cium *nvφ*.³*O* fere non potest *ekμφ* fere pot. *hp*¹ non fere pot. *p*² π ,2,
*tr*¹³*v*, Lamb. non pot. fere *b* usus (eraso *s*) venire *b* usu ven. δ
 venire usu *f* usu evenire *ntvvo*¹*q*² 17. cuius om. *a*¹ multa recte
 facta extant *l* ('exant' π) *a*²*rl*¹²³,*q*³ extant recte f. m. *t*¹*q*¹²*v* recte f.
 m. ext. *t*² multa r. f. existunt ϕ multa r. f. constant μ ²,2 ('recta' *n*)*ob*

in loco communi per amplificationem iniciamus hoc modo: quod si hoc fecisset, tamen ei pro pristinis beneficiis ignosci conveniret, verum nihil postulat ignosci. ergo in iudicium non venit, at in senatum aut *ad imperatorem et* in consilium talis causa potest venire. ex translatione criminis causa XV 25 constat, quom fecisse nos non negamus, sed aliorum peccatis coactos fecisse dicimus ut Orestes, quom se defendit in matrem conferens crimen. ex remotione criminis causa constat, quom a nobis non crimen, set culpam ipsam amovemus, et vel in hominem transferimus vel in rem quampiam 10 conferimus. in hominem transfertur, ut si accusetur is, qui P. Sulpicium se fateatur occidisse, et id iussu consulum defendat, et eos dicat non modo inperasse, set rationem quoque ostendisse, qua re id facere liceret. in rem confertur, ut si quis ex testamento quod facere iussus sit, ex plebiscito 15 vetetur. ex comparatione causa constat, quom dicimus necesse fuisse alterutrum facere, et id, quod fecerimus, satius fuisse facere. ea causa huius modi est: C. Popilius, quom a Gallis obsideretur, neque eefugere ullo modo posset, venit cum hostium ducibus in collocautionem; ita discessit, ut, 20

facta om. vo^1 1. in loco comm. lv^13q^3 a loco comm. t hoc modo in loc. com. ξ iniciamus tv iniciemus h iniciemus ξ hoc modo quodsi lv^13q^12 quodsi ξ (quodsi l^4 qui si q^3) 2. fecissent t ei om. uv pro om. q^1 4. venit aut senatum ad imp. $he\pi k^1$ ven. aut in sen. ad imp. k^2 ven. aut sen. imp. p ven. at in sen. ad imp. $2(a^1), q^3, l^1vo^2$ ('et in sen.?) ven. at in sen. aut ante imp. up^2a^2 , cett. C et cons. $2, tq^1$ aut in cons. q^3v in concil. $a^2rol^1vo^2q$ 5. evenire $l^1vo^12q^2$ convenire l^4 6. nos om. h 7. dicemus $h, 2(a^1), r q^1$ horestes n 8. conferens 1 ('vel confert' μ^2) a^1lv^13 transfert ol^4 confert ξ 9. cum fecisse nos non negamus cum a nobis non er. n amoveamus ipsam et aut — aut in rem n 11. inferimus hu^2fn ^{con}ferimus a accusatur is 1 ('accusaturus' π), $lv^1q^2, 3$ accusaretur is $2, vo^3, r$ (om. 'is') 12. publicum e publicum $h\pi ao$ supplicium eq^{23} sulpitium n sulpium q^1 fatetur $ur l^{34}$ $q^1b\delta$ id visnem solum u^1 defendit b 13. ut eos μ ('vel et' μ^2), b etiam rat. ost. fnl^3q^2 rat. ost. vo^3, q^3 15. iussus sit fac. uv ut ex pl. f vel ex pl. u^2 16. vetatur t dicemus b 17. alterum n^1 fecimus satis δ 18. facere fuisse n et causa e et ea causa v huiusemodi t $\check{U} h$ C. $p\pi u, af, o\phi q^2$ b 4 O. G. $ntr\delta$ Gayus v, q^3 gne l^4 G. N. q^1 consul. e popilius $1, nq^{13}\delta$ pompilius r pampilius v pompeius l^4 pompilius $a/to\phi q^2b$ 4 O 19. neque effugere vo^3 neque fugere ξ poss. ullo modo n possit h 20. cum duc. host. $b\delta$ in collocautio-

si impedimenta relinqueret, exercitum educeret: satius esse duxit, amittere impedimenta, quam exercitum; eduxit, impedimenta reliquit: accersitur maiestatis.

XVI Quae constitutiones et quae constitutionum partes sint, 5 videor ostendisse; nunc quo modo eas et qua via tractari conveniat, demonstrandum est, si prius aperuerimus, quid oporteat ab ambobus in causa destinari, quo ratio omnis totius orationis conferatur.

26 Constitutione igitur reperta statim quaerenda est ratio, 10 quae causam facit et continet defensionem, hoc modo, ut docendi causa in hac potissimum causa consistamus: Orestes confitetur se occidisse matrem; nisi attulerit facti rationem, perverterit defensionem. ergo adfert eam, quae nisi intercederet, ne causa quidem esset: 'illa enim' inquit 'patrem 15 meum occiderat'. ergo, ut ostendi, ratio ea est, quae continet defensionem, sine qua ne parva quidem dubitatio potest remorari damnationem. inventa ratione firmamentum quaerendum est. id est, quod continet accusationem, quod adfertur contra rationem defensionis, de qua ante dictum est. 20 id constituetur hoc modo: quom usus fuerit Orestes ratione hoc pacto: iure occidi, illa enim patrem meum occiderat,

nem h in concludat. μ in colluetat. $ep\pi$ in conlocutionē a (not. in rasura) in colloquium χ ut om. h 1. ut si impēd $mōl^2gr^3$ ut imp. ξ exercitumque t^1 educere $hp\pi\mu a^{1b}$ 2. dixit $hep\pi a f b q^1$ quam amittere μp^2 impedimenta quam exercitum dixit he imp. cum ex. eduxit $p\pi\mu a^1 f$ imp. quam ex. cum ex. eduxit $a^2 v$ imp. amittere quam ex. cum ex. eduxerit n imp. quam ex. cum eduxit φ imp. quam ex. exercitum eduxit $\beta, l^{134} I^7$ imp. quam ex. eduxit $q^1(1ma)$ imp. reliquerit n 3. accersitur $ha\pi\mu, 2. t q^{12v}$ arcsersitur e magest. μ 4. partes sunt $t q^2 \delta$ sint partes n 5. et qua ratione mz 6. aperiemus $q^3, 3O$ 7. ab om. en 9. qu. ratio est quae $Laq^1 b$ qu. est rat. quae utr rat. qu. est quae o (mg. add. 'ratio est') qu. est ratio. ratio autem est φ 10. causam stare facit vo^3 11. causa h horestes n 12. or. confitetur 1,2, $t^1 r vo^3, q^1(1ma)\beta$ or. cum fateatur $t^2 vo^1 l^{13}$ or. cum confiteatur $bl^2 \delta$ or. cum occidisse se confiteatur q^2 se om. δ mat. occ. $b\delta$ 13. pervertit $\mu^1 t q^{1v}, 5O$, pal $1, 2, 5$ perverteret $\downarrow oz$ ergo adferre μ^1 ergo ut aff. r eam quam h incederet μ^2 14. nec causa $bq^{12v}, 3O$ 15. est ea b Lamb. 16. nec parva $\mu^2, 2$ ('neque' f), $t q^{123v} \varphi$ 17. remorare π dampn. $e\mu n$ 18. id quod $afrl^4 vo^1$ 19. antea hv 20. id — ratione om. r rat. orestes n 21. hoc modo $pf^{134} q^{123\delta}$ occ. iure φ iure — hoc pacto om. pf^1 enim om. f^2 occidit n

utetur accusator firmamento hoc pacto: at non abs te occidi neque indemnata poenas pendere oportuit. ex ratione defensionis et ex firmamento accusationis iudici quaestio nascatur oportet, quam nos iudicationem, Graeci *κρινόμενον* appellant. ea constituetur ex coniunctione firmamenti et rationis *defensione* hoc modo: quom dicat Orestes se patris ulciscendi causa matrem occidisse, rectumne fuerit sine iudicio a filio Clytaemnestram occidi. ergo hac ratione iudicationem reperire convenit; reperta iudicatione omnem rationem totius orationis eo conferre oportebit. in omnibus constitutionibus XVII 27 et partibus constitutionum hac via iudicationes reperientur II praeterquam in coniecturali constitutione: in ea nec ratio, qua re fecerit, quaeritur, fecisse enim negatur; nec firmamentum exquiritur, quoniam non subest ratio; qua re ex intentione et infitiatione iudicatio constituitur hoc modo: *intentio* 15 ‘occidisti Aiacem’, *infitiatio* ‘non occidi’. *iudicatio* ‘occideritne’. ratio omnis utriusque orationis, ut ante dictum est, ad hanc iudicationem conferenda est; si plures erunt constitutiones aut partes constitutionum, iudicationes quoque plures erunt in una causa, set omnes simili ratione reperiuntur. 20

Sedulo dedimus operam, ut breviter et dilucide, quibus de rebus adhuc dicendum fuit, diceremus: nunc, quoniam

1. hoc modo 2, tr. $\varrho^{12}3$ at non ϱ^{12} . pal. 3^5 . erat. ut non *he* non *panq*³ attamen non φ non tamen *vro*³ sed non tamen α sed non ξ ab oreste ϱ^1 ab te ϱ^2 occidi om. $\pi\varphi$ 2. neque om. π non ind. φ indamn. *hepo* indampn. $\mu^1\varrho^2vb$ indempn. μ^2n indemn. *a\varphi*, et cett. *C* pend. poen. *n* poenam *r* ex om. $\varrho^3\varphi$ 3. nascatur qu. op. *b\delta* qui nascitur ϱ^2 4. tam h^1 quod μ^1 crinomenon *he* 5. ratione defensione $f\varrho^{12}v\delta$ def. rationis φ ratione defensionis *o* rationis defensione ξ 6. dicit *nr* se or. *t* patr. causa ulc. *f* causa p. ulc. *nt* 7. causa om. hp^1 sine iud. a fil. *he\pi,uo* 8. clytemestram $hep^1\mu\varrho^1$ elitem. πn clytom. *ft* elitom. *a* elitim. $b\varrho^2$ 9. repperire *ea* reperiri $b\delta vo^2$ repp. *e* 10. conferre $e\ell^3vo^3$ conferri ξ 11. iudicationis reperietur π repp. *heua* reperiuntur *b* 12. constitutionem hp^1 const. in ea $1.a^1f$ const. in ea enim *nv* const. nam in ea $\xi(a^2)$ 13. negetur *b* 14. exqueritur $h\varrho^2$ quia ϱ^1 15. inficatione — inficatio *e* infirmatione — infirmatio $b\delta$ depulsione — depulsio vo^2 ind. modo const. modo int. *h* ind. constituitur modo int. π 17. utriusque omnis or. μ 18. erunt plures *fntr* 19. quoque om. l^2 unaqueque *v* 20. sed omnes $ob\varrho^1(2da)$ si orationes $\varrho^1(1ma)$ sed et omnes ξ . Fo: at omnes repperientur *he* reperiuntur *af* 22. dic. adhuc *b* adhuc e^1 quia ϱ^1

satis huius voluminis magnitudo crevit, commodius est in altero libro de ceteris rebus deinceps exponere, ne qua propter multitudinem literarum possit animum tuum defatigatio retardare. si quo tardius haec, quam studes, absolventur, quoniam rerum magnitudini, tum nostris quoque occupationibus adsignare debebis: verumtamen maturabimus et, quod negotio diminutum fuerit, exaequabimus industria, ut pro tuo in nos officio *in nostro in te studio* munus hoc adcumulatissime tuae largiamur voluntati.

1. magn. lui. vol. $b\delta$ 3. altitudinem pal. ⁴ au. tuum possit def. t poss. t . def. au. $b\delta$ defet. t 4. ret. si qua h ret. sed si quo $a^2, q^2, e, q, 3$ Lamb. ret. sed quoniam r . g. hac quantotius h quae st. k
 5. tum rerum tr magnitudine a magnitudinibus δ dum nostris h quoque om. o 7. dim. $h\pi\theta b l^{233}, P^2 P$ exaequavimus h industriae $h\epsilon\pi\mu'ath$ industriae $\delta, 50$ 8. tuo nos v off. in nostro $h\pi p^1$ nostro vitae $q^1 v$ nostrae vitae q^3 off. et nostro ξ accommodatissime l^4

CORNIFICI RHETORICORUM AD C. HERENNII

LIBER II.

In primo libro, Herenni, breviter exposuimus, quas cau- 1 1
sas recipere oratorem oporteret et in quibus *partibus* officiis
artis elaborare conveniret et ea officia qua ratione facillime
consequi posset; verum, quod neque de omnibus rebus simul
dici poterat et de maximis rebus primum scribendum fuit, 5
quo cetera tibi facilliora cognitu viderentur, ita nobis placitum
est, ut ea, quae difficillima essent, potissimum scriberemus:
causarum tria genera sunt: demonstrativum deliberativum iu-
diciale; multo difficillimum est iudiciale, ergo id primum ap-
solvemus hoc *et priore* libro; de oratoris officiis quinque 10
inventio et prima et difficillima est: ea quoque nobis erit
hoc libro propemodum absoluta; parvae partes eius duae in
tertium volumen transferentur.

1. libro primo *b* quas res *εϑ*² 2. percip. *n* or. rec. 2. *τρϑ*²
oportet 3 a qu. *n* qu. partibus officiis artis *heπτα*² qu. p. artis
aut off. *v* qu. p. officii art. *μ².a¹fϑ¹* qu. off. art. *p²μ¹nr²bδεϑ²φ* qu. art.
off. *ϑ³* qu. p. officia art. *r¹l²* qu. p. officia vel officiis art. *vo¹* part. of-
ficia *vo³* p. officii *l³* 3. elab. oporteret *ϑ¹* facillima *π* 4. possit
he quod 1. *fl*, 3 quia *ς* (*μ²*) nec *a¹tv* reb. om. *e* sim. pot.
dic. *n* pot. sim. dic. *r* 5. primo *ϑ¹* 6. cetera quo *n* itaque
t²ρϑ¹vφ 7. difficill. *h* conscrib. 3 8. caus. igitur *φ* genera sunt
hπuat, 3 sunt gen. *ς* iudicio iudiciale est *h* 9. est iud. 3 10. hoc
est pr. *h* et hoc pr. *εϑ*² de oratoris off. quinque inventio *heπ* ('ora-
toris' *h* 'quinque Inv.' *π*) egimus cum de or. officiis tractarem. quorum
inv. *a¹* ('oratoris' et add. 'quinque' *a²*) eg. c. d. officii or. tractemus q.
q. inv. *μ¹* eg. c. d. q. oratoris o. tractarem. q. inv. *μ²fn* eg. c. d. o.
o. tractavimus *V*. q. inv. *t* eg. c. or. off. q. tr. q. inv. *εϑ*² eg. c. d. q.
o. off. t. q. inv. *r*, 3. *ϑ¹* 11. eaque Or. ex Lallem. 12. parvae partes
eius duae *e* parve partem eius *h* parvam partem eius *pπμ*, 2 sed parvam
partem eius *a²*, 3 sed part. parv. ei. *t* sed et parv. part. ei. *φ* 13. ut
vol. (suprasc. 'in tertium') *h* in tertium aliud vol. *t* tert. om. *e* trans-
ferentur *e*, *h¹* ('imus' suprasc.) transferamus *π* transferemus *ς*

2 Ubi de sex partibus orationis primum scribere incepimus, *in primo libro* locuti sumus de exordio narratione divisione nec pluribus verbis, quam necesse fuit, nec minus dilucide, quam te velle existimabamus, deinde coniuncte de confirma-
 5 tione et confutatione dicendum fuit; qua re genera constitutio-
 num et earum partis aperuimus, ex quo simul ostendebatur, quo modo constitutionem et partem constitutionis causa po-
 sita reperire oporteret; deinde docuimus, iudicationem quem
 ad modum quaeri conveniret. *qua inventa, curandum, ut*
 10 *omnis ratio totius orationis ad eam conferatur.* postea ad-
 monuimus esse causas *compluris*, in quas plures constitu-
 11 tiones aut partes constitutionum accommodarentur. reliquom
 videbatur esse, ut ostenderemus, quae ratio posset inven-
 tionis ad unam quamque constitutionem aut partem constitu-
 15 tionis accommodari, et *item* quas argumentationes, quas Graeci *ἐπιχειρήματα* appellant, sequi, quales vitare oportet;
 quorum utrumque pertinet ad confirmationem et ad confutationem; deinde ad extremum *docuimus*, cuius modi
 conclusionibus orationum uti oporteret. *qui locus erat proximus*
 20 *de sex partibus orationis.*

Primum ergo quaeremus, quem ad modum quamque cau-

1. ubi de sex *et* de sex ξ primum om. *d* incepimus $3, \varrho^2 n$
 incipimus *t* incipiemus 1,2 instituumus δ 2. libro primo *b* 3. de-
 luc. *h* 4. coniunctim $\mu^2, 2$ 5. dic. f. et confut. *e* 6. harum $\mu^2,$
 $2, t$ part. exposuimus $e \varrho^2$ 7. constitutiones *n* et harum part. *n*
 partem 1, *af, 3* partes ξ constitutionum *n* 8. reperire *e* repperiri
heua reperiri ξ oportet $\mu^1, \varrho^1 (1ma) \delta$ docui indic. h^1 iudicatio-
 nes *e* 9. convenisset $\mu^2, 2, r \varrho^1 (1ma)$ oporteret $\varrho^1 (2da)$ est
 om. 1, *af, trb* 11. quamplures $n^3, t^3 \varrho^1 v$ plures *r* in qua $h^1 e$ in qui-
 bus $\xi (h^2)$ Sc.: in quas 12. ac part. $\mu^2, 2, r v$ reliquum *h* 13.
 videbitur *he* possit 3. inventiones — accommodare *C* inventio-
 nis — accommodari. Junt. 15. aut ad part. $r \delta$ quales 3

16. epicher. $hac \varrho^2$ epiker. *e* epiker. *n* $\text{ΗΠΙΧΗΡΕΜΙ}^A \vartheta A \mu$ epicherantata
b sequi quas $tr^2 v \varrho^3$ seq. et quales πe vitare *e* vitari ξ (vet. h)
 oportere *e* oporteret — deinde om. μ^1 17. et ad conf. $1(\mu^2), t^1 v \varrho^1, 3$
 et conf. *future* 18. ad extr. om. *e* docuimus 1 docebimus ξ (doc.
 ad extr. n) 19. oporteret $\mu^1 d$ oporteat ξ proximus $1, 2, t^1 v^3, \varrho^1$
 (1ma) postremus Pith. extremus $3, \varrho^1 (2da)$ 21. igitur $f \varrho^1$ causam
 quamque *r*

sam tractare conveniat, et nimirum eam, quae difficillima est, potissimum consideremus.

In causa coniecturali narratio accusatoris suspitiones interiectas et dispersas habere debet, ut nihil actum nihil dictum nusquam ventum aut abitum nihil denique factum sine causa putetur; defensoris narratio simplicem et dilucidam expositionem debet habere cum attenuatione suspitionis. huius constitutionis ratio in sex partis est distributa: probabile conlationem signum argumentum consecutionem adprobationem. horum unum quidque quid valeat, aperiemus. 10

Probabile est, per quod probatur expedisce peccare et a simili turpitudine hominem nunquam afuisse. id dividitur in causam et in vitam.

Causa est ea, quae induxit ad maleficium commodorum spe aut incommodorum vitatione, quom quaeritur, num quod commodum maleficio appetierit num honorem num pecuniam num dominationem, num aliquam cupiditatem amoris aut huius modi lubricinis voluerit explere aut num quod in-

1. tractare *1, fntq³* tractari *5* conveniant *e* nim. om. *q³* quam quae *e* quamque *h¹p* quaeque *πμ²a¹f* hanc quia *μ¹* quae *h²u* pal. ⁴ ut quaeque *a²* coniecturalem eam quae *bq¹φ*, pal. ², *q³* (om. 'eam') pal. ¹. ('earum') coni. quae prima quaeque *ττ* coni. eam quae prima quaeque *rol²vo³* coni. eam quae prima est et *q²* coni. causam quae *vo²q³* coni. illam quae pr. quaeque *v* Se.: eam quae *e* 2. considerabimus *vo²q³* 3. in coni. caus. *n* 4. deb. — act. om. *b* 5. aut habitum *επμα⁴* *ncq¹2v* factum om. *e* put. sine causa *μ* 6. narr. def. *n*. deforis *μ¹* 8. probabilem *hepab* 10. quidque *μ¹* unumquid. *h¹* unumquodque *p²μ²*, 2. *torc^q1²*, 3 11. per om. *p* reo pecc. *cq¹2vφ*, 3 peccasse *l²q²* 12. ab *eanq¹2* afuisse *gr¹2haf* affuisse *eut¹* abfuisse *5* 13. et vit. *tb* 14. ind. reum Pith. ind. eum *r* comm. spe aut incomm. vitatione *a²r¹q¹3v*, *cq²* ('evit.') commodiorum spe aut inc. (om. 'vitat.') *b* comm. appetitione aut inc. vit. *δ, r²* (suprase. 'vel appet.') comm. aut inc. vitatione *e* comm. vitatione *hp¹πa¹n* com. invitatione *p²f* comm. invitatione aut devitatione *μ* (sic not.) comm. appetitione vel spe aut inc. vit. *φ* 15. cum qu. *1, a¹/t* ita eum qu. *vq¹vφ*, 3 ita ut qu. *a²* ita ita ut eum qu. *n* hoc modo eum *cq²* num om. *π* quod om. *q³* num quid *q¹φ* an quid *δ* an quod *bdl³4* 16. au malef. quod comm. *e* a malef. comm. quod *q²* appetiverit *dδ* aut am. *a²e.3, L. V, P* 18. aut eiusm. *ebq³φ* am. alicuius aut huiusm. *l⁴* libidines *μ¹* volueris *h¹* volvens *π* aut non *cq²* aut numquid *φ* quoddam inc. *μ²2* ('dam' erasit *a²*) quod om. *μ¹*

commodum vitarit inimicitias infamiam dolorem supplicium.
 11-14 hic accusator in spe commodi cupiditatem ostendet advorsari,
 in vitatione incommodi formidinem augebit; defensor autem
 negabit fuisse causam, si poterit, aut eam vehementer exte-
 5 nuabit; deinde iniquom esse dicet omnis, ad quos aliquid
 emolumenti ex aliqua re pervenerit, in suspensionem malefici
 devocari. *deinde* vita hominis ex ante factis spectabitur.
 5 primum considerabit accusator, num quando simile quid fe-
 cerit; si id non reperiet, quaeret, num quando venerit in si-
 10 millem suspensionem, et in eo debet esse occupatus, ut ad
 eam causam peccati, quam paulo ante exposuerit, vita ho-
 minis possit adcommodari hoc modo: si dicet pecuniae causa
 fecisse, ostendet eum semper avarum fuisse, si honoris, am-
 bitiosum; ita poterit animi vitium cum causa peccati conglu-
 15 tinare; si non poterit par animi vitium cum causa reperire,
 reperiat dispar: si non poterit avarum demonstrare, demon-
 stret corruptorem, perfidum, vel si quo modo poterit aliquo
 aut quam plurimis vitiis contaminare personam; deinde qui

1. vitaverit l^1q^3 infamias r 2. cum spe vo^3 in comm. spe r
 adv. ost. b ostenderet μ^1 (vel ostendet μ^2), a^1 (er' eras. a^2) 3.
 augebat μ 4. caus. fuisse $obq^1(2da)$ potuerit $\mu^2 arcvo^3q^12v$ aut
 causam φ eam om. μ^1f veh. eam eq^2 5. ad quod π 6. reliqua
 e perveniret h malefici b 7. devocari $sunde$ (deinde' suprasc.)
 f omnis q^2 actis dl^1 expectabitur $he\pi$ 8. in quo pr. $l^2o\varphi$,
 $q^1(2da), 2r, 3$ 9. repp. he reperierit $l^1vo^1\delta$ quaerat. b num qu.
 in sim. v. suspensionem n num quam in s. susp. ven. r 11. peccatis h^1
 peccatis p 12. causa pec. $q^1\varphi$ 13. ostendam h^1e ostendat $l^1vo^1q^1$
 (1ma)² eum om. vo^2 avarum a^2 in rasura si hon. causa n 14.
 amb. ita poterit animi vitium cum causa reperire, repperiat dispar. si
 non poterit avarum h^1 (poterat av.) $ep^1\pi$ amb. ita si non pot. — avarum
 h^2p^2k, μ^1 (disparia) amb. ita si non potuerit animi — potuerit avarum
 a^1 (par' add. a^2). f, μ^2 (vel rep. dispar.) 15. si non par vicium
 potuerit cum c. rep. reperiet dispar. add. $q^1(2da)$ mg. an. vit. c. e.
 par reperire n an. vit. e. c. rep. par vo^3 animi om. $b, l^1(1ma)$ 16. reper-
 erit n potuerit n demonstr. quem pecuniae causa dicet fecisse r
 Lamb. demonstr. om. eq^2v 17. conruitore h^1 (corruptorem' h^2) corr.
 perfidum $l, l^13vo^1\varphi cq^2$ corr. perfidiosum $obvo^2$ corr. vel perfidum $\mu^2, 2$
 (vel' notat a). $r q^13v$ vel si n si ξ (si add. a^2 in ras.) quoquo μ^2
 $antl^34vo^2\varphi, q^1(2da)2v, 3$ potuerit frq^12 aliquo μ^1f^2 denique ali-
 quo ξ (denique' includ. f^2) 18. votis h^1 votis p vitiis votis μ (sic)
 viciis e contaminare $1, 2(a^1)$ contaminet $c, q^1(2da)ox$ contaminabit ξ

illud fecerit tam nequiter, eundem hoc tam perperam fecisse non esse mirandum. si vehementer castus et integer existumabitur advorsarius, dicet facta, non famam spectare oportere; illum ante occultasse sua flagitia: se planum facturum, ab eo maleficium non abesse. defensor primum demonstrabit vitam integram, si poterit; id si non poterit, confugiet ad imprudentiam stultitiam adulescentiam vim persuasionem: quibus rebus vituperatio eorum, quae extra id crimen erunt, debeat adsignari. si vehementer hominis turpitudine impeditur et infamia, prius dabit operam, ut falsos rumores dissipatos esse dicat de innocente et utetur loco communi, rumoribus credi non oportere; si nihil horum fieri poterit, utatur extrema defensione: dicat non se de moribus eius apud censores, set de criminibus advorsariorum apud iudices dicere.

15

Conlatio est, quom accusator id, quod advorsarium fecisse criminatur, alii nemini nisi reo, bonum fuisse demonstrat, aut alium neminem potuisse perficere, nisi advorsarium, aut eum ipsum aliis rationibus aut non potuisse aut non aequae commode potuisse aut eum fugisse *alias* rationes commo-
diores propter cupiditatem. hoc loco defensorem demon-

(*a*² in ras.) qui aliud *ovo*^{3v} 1. acquiter *hpπ*,*e*¹ hunc tam *hpπ* *μαφσσε*^{2δ} fuisse *fc* 2. castus integer *heπ* (non *p*) extimab. *d*
3. non factam *h* non famam *a* spectare *hw* expectari *rv*³ spectari *ς*
4. illum occ. ante *en* ill. deinde occ. *μ*¹ ('vel ante' *μ*²) ill. autem occ. *ε*²³ ill. ante occ. *ς* 6. si poterit *2.r¹²⁴vo³q^{123v}* si id non *n* sin autem non *vo*¹ poterit *abl²vo³* 7. et adolesc. *r* quibus rebus
*q*¹ Schütz. qu. de reb. *ς* que *μ* qui *f* qui *an* ei qui *t* 8. non debeat *n* non debeat *ς* debeat Schütz 9. hic ass. *q*¹ si vehem. *q*^{1,3}*O* hom. vita turp. *rv* 10. insaniam *b* primus *p¹k.μ¹* ('vel prius' *μ*²), *h*¹ (nunc etiam) diss. dicat esse *h* 11. utitur *h* 12. si nihil *toq^{12,3}* horum *q*¹ potest *h,2,dvo³ε^{123b}* 13. utetur *q*³ et dicet *cl⁴F^q¹* (*2da*)^{2,3} et dicat *φ* 14. apud *q*¹³ sed *μ* (sic) sed om. *af* 16. conlatio *μ* 17. alium neminem *π* bono *h¹ekl³,q¹* (Ima) bono om. *π* bonum *ς* nisi reum fecisse *π* bon. fecisse *q*^{2v} 19. orat. *μ* aut om. *q*¹ aut neque comm. pot. *heπua¹/q¹* aut non aequae pot. aut non comm. pot. *π* aut non comm. aut neque pot. *t* 20. ei fuisse *h*² eum fuisse (suprase. 'fugisse') *f* eum effugisse *ol¹⁴vo^{12b}P* illas *1,atbδ* ulla *q*¹ *alias* illas *f* illas *alias* *v* 21. defensorem demonstrare oportet *tφ* ut defensor demonstrat op. *nr* def. demonstrat op. *ς*

strare oportet aut aliis quoque bono fuisse aut alios quoque id, quod ipse insimuletur, facere potuisse.

Signum est, per quod ostenditur idonea perficiendi facultas esse quaesita. id dividitur in partes sex: locum tem-
 7 pus spatium occasionem spem perficiendi spem celandi. locus
 8 quaeritur, celebris an desertus, semper desertus an tum, quom-
 id factum sit, *solitudo*, sacer an profanus, publicus an priva-
 tus fuerit: cuiusmodi loci attingant, num, quod est factum,
 perspectum exauditum esse possit. horum quid reo, quid
 10 accusatori conveniat, perscribere non gravaremur, nisi facile
 quivis causa posita posset indicare; initia enim inventionis ab
 arte debent proficisci, cetera facile comparabit exercitatio.
 tempus ita quaeritur: quo anni, *qua hora*, noctu an interdiu,
 qua die qua noctis hora factum esse dicatur et eur eius modi

1. alios quoque π bono fuisse $epkfaq^1$ (Ima) bonos fuisse π
 fuisse bono r bene fuisse h horum fuisse μ^1 fuisse bonum n bonum fa-
 isse q^1 (2da) $2v.3$ 2. idem quod n ipse ins. μ (sic not.) ipse om.
 a^1 insim. ipse n 3. et quo ost. al^2vo^12r ostendetur t 4. esse
 om. ua^1f quesitor μ^1 locus h^2 5. occ. perf. $hp\pi$ caclandi e
 et sp. cel. φ locum π 6. cum qu. πa^2 des. si des. an. q^3 des.
 an semp. q^1v semp. des. om. $\pi b\delta$ des. om. eq^2 7. factum sit, sacer
 t factum sit in eo loco, sacer μ^1 factum sit in eo loco solitudo, sacer
 $hep\pi\mu^2frl^3vo^1q^1$ fact. sit in e. l. sit solitudo, sac. nr ('sol sit'), a ('fu-
 erit' ante erasionem) fact. sit in e. l. fuerit sol. sac. v fact. sit fuerit in
 eo sol. sac. vo^2q^3 fact. sit fuit in e. l. sol. sac. eq^2 fact. fuerit in e. l.
 sol. fuerit sac. φ vel priv. nr 8. cuiusm. locum illum contingunt e
 num quidem h num quid est $ep\pi\mu$ num quid $k.2.l^3$ num qui quid est rd
 num quid qui est tw^3 num quis e num qui est $\xi(a^2)$ pactus l ('vel
 passus' μ^2) 9. perspectus exauditus $l. afr$ persp. et exaud. nb, l^4eq^23
 ('prosp.') persp. vel exaud. q^1 Sc.: num quod est factum, per-
 spectum exauditum e. poss. quod reo quod f 10. scribere
 eq^2 gravaremur h graveremur pa^1 congravemur μ (sic) 11. causa
 posset posita iud. fr posset e. posset iud. n pos. e. poss. iud. e e. ind.
 pos. poss. t deb. inv. ab arte h 12. facile om. h comprobabit
 μ ('vel comparabit') 13 tempus quoque qua parte n (sic) temp. quo-
 que quaeritur rv quid anni $hep\pi$ quod anni dl^4 quot anni l^2 (?) qua
 anni parte b in qua parte anni φ qua parte anni ξ Sc.: quo anni
 quae hora sit l^4 noctu an interdiu $ep\pi\mu a e \varphi$ noctu et int. h noctu int.
 f noctu ac int. vo^3 qua nocte an int. n 14. et qua die $l, a^2ul^3vo^12q^13\varphi$
 et quo die $b\delta$ qua die $a^1l^2vo^3v\gamma$ qua diei τ quo die n qua noctis ho-
 ra $ov.3$ qua noctis ora e et qua hora noctis q^1z quanta hora h quante horae
 p quanto horae π quantis horis kl^2 quantis horis e quid tantis horis μ^1

temporibus. spatium ita consideratur: satisne longum fuerit ad eam rem transigendam et scieritne, satis ad id perficiendum spati futurum; nam parvi refert satis spati fuisse ad id perficiendum, si id ante sciri et ratione provideri non potuit. occasio quaeritur idoneane fuerit ad rem adoriendam, 5 an alia melior, quae aut praeterita sit aut non expectata, spes perficiendi quae fuerit, spectabitur hoc modo: si, quae supra dicta sunt signa, concurrent, si praeterea altera parte vires pecunia consilium scientia adparatio videbitur fuisse, altera parte inbecillitas inopia stultitia imprudentia inadparatio 10 demonstrabitur fuisse; qua re scire potuerit, utrum diffidendum an confidendum fuerit. spes eclandi quae fuerit, quaeritur ex consociis arbitris adiutoribus liberis aut servis *aut utrisque*.

Argumentum est, per quod res coarguitur certioribus 8 argumentis et magis firma suspitione. id dividitur in tem- 16 pora tria: praeteritum instans consequens. in praeterito tempore oportet considerare, ubi fuerit, ubi visus sit, quocum visus sit, num quid adpararit, num quem convenerit, num quid dixerit, num quid habuerit de consociis de adiutori- 20

quota hora $p^2\mu^2.2.t^1rdl^1$ quota hora noctis φ qu. noctis hor. $l^2^3vo^3\tau$ et eū eiusm. $lfnv$ et cur eiusm. $a^2r^1q^2.3$ et eiusm. e cum eiusm. a^1 pal.⁴⁶ cur eiusm. τ spat. itaque vq^3

1. fuerit long. π 2. rem transigendam $r^2o\varphi bPl^{124}$ scieritne $1,2.t^1r^1b\delta$ ('sciveritne' n) et potueritne scire co^1 (alt. m.) $3v$ potueritne sciri q^1 (pr. m.) et potuerit scire q^2 scieritne et potueritne sc. φ 3. parvi res est μ^1 4. ad id perf. om. vo^3l^1 5. potuerit vo^3q^2 adoriendam r 7. quae fuerit cb haec qua fu. $hp\pi\mu^2af$ haec qua fu. $eu^1mnt\tau l^1$ haec fuerit quae r quae fu. om. l^1 exspectabitur $hep\pi$ hoc modo om. t 8. signa sunt supra dicta n concurrent 1 ('concurrerent' h) $r.3$ concurrerint $h^2\mu^2.2$ ('cucurr.' n), te occurrerint l^3^4 praeterea alt. 1 praet. alia φ praeter eius et ex altera e pr. ex alt. ξ 10. altera hep et ex alt. $q^2v\varphi$ ex alt. ξ inop. imb. t inapparitio $a^1f^1\delta$ inapparitione π 11. quare sciri l^2q^3 per quam resciri $b\delta$ p. q. rem sciri q^1 (alt. m.) co^2 erat. ('scire') per quae rescire vo^3 per quas sciri v poterit 1 (μ^1) nq^1 12. aut conf. h ad conf. μ^1 quae fuerit tq^1 (Ima)² e quaeritur om. r 13. consociis α aut utrique h^1 ('utrisque' h^2) aut utrumque e aut utrumque $p\pi$ aut utrisque om. μ^1 15. est quo res tq^2 est per quod arguitur res r,v (coarg.⁷) 16. argumentis $C Fo$: adiumentis firma magis r tria temp. $foq^2v.3$ 18. quicum $ntro^1$ (pr. m.) $2v$ cum quo oo^1 (alt. m.) quacum b qu. vis. sit om. δ 19. praepararit t numquid conv. ro^3 20. num dix. e

bus, *de adiumentis*; num quo in loco praeter consuetudinem fuerit aut alieno tempore. in instanti tempore quaeretur, num visus sit, quom faciebat, num qui strepitus clamor crepitus exauditus sit, aut denique num quid aliquo sensu perceptum sit aspectu auditu tactu odore gustatu; nam quivis horum sensus potest conflare suspicionem. in consequenti tempore spectabitur, num quid re transacta relictum sit, quod indicet aut factum esse maleficium, aut a quo sit factum. factum esse hoc modo: si tumore et livore decoloratum corpus est mortui, significat eum veneno necatum. a quo factum sit, hoc modo: si telum si vestimentum si quid eius modi relictum aut vestigium repertum sit, si cruor in vestimentis, si in eo loco comprehensus aut visus transacto negotio, quo in loco res gesta dicitur.

Conscientio est, quom quaeritur, quae signa nocentis et innocentis consequi soleant. accusator dicet, si poterit, adversarium, quom ad eum ventum sit, erubuisse expalluisse titubasse inconstanter locutum esse concidisse pollicitum esse aliquid: quae signa conscientiae sint; si reus horum nihil fecerit, accusator dicet eum usque adeo praemeditatum fuisse,

num quid hab. $1,2,q^3$ num quem hab. ξ habuit c et adiut. v adiutoris h,u^1 (vel adiutoribus' μ^2)

1. num quo in loco $vo^1dcq^2v,3$ num quid quo loco vo^2 num quid in loco ξ 2. fuerit r^2db fuerit vel fecerit $vo^2l^1cq^23$ fecerit ξ in inst. 3 inst. ξ quaeretur hep quaeritur ξ numquid visus $eu,^5O$ 3. vis. fuerit n numquid str. $eunt\varphi v$ numquid str. f num qui str. ξ (numquis str.' q^2) 4. exauditus aut $heanc\varphi$ num quid om. $hpal.^1,l^2$ aliquid aliquo l^3 5. odoratu $noq^2v\delta,b^1$ gustu $nt^2dl^234Vcbq^3v$ Lamb. et gustu φ num quam eorum sens. f 6. sensuum φr^2 (ead. m.) Lamb. poterit l^1q^2 efficere susp. c in sequenti vo^1q^2 7. re tracta relicium h 8. aut malef. factum esse c aut factum sit mal. af aut ob quo h aut ob quod πeu^1f aut ob quid a^1 aut ab quo φ 9. Fo : tumore praeditum aut liv. v dec. esse corp. mort. n dec. corp. mort. est φ mortuum π 10. sit factum b 11. huiusm. φ relictum sit $\mu^2,2trq^1v$ Lamb. rel. fuerit φ 12. vestig. rei $h^2tr^1vo^2bq^23$ relictum $hepu,2,trv$ rep. est $vo^3\varphi$ rep. sit ox,q^1 (pr. m., 'possit' alt. m.) Lamb. reperitur πp^2 repertum fuerit $c,3$ fuerit rep. oq^2 , erat, perspectum fuerit vo^2 aut cruor $oeb\delta q^2$ aut si cr. q^3 aut si in eo $b\delta q^2vo^3c\varphi$ Lamb. aut si eo q^3 13. compr. sit aut q^2 depr. φ visus fuerit c vis. tr. neg. fuerit Lamb. 16. hic acc. φ 17. et palluisse r 18. loc. fuisse $vo^3q^3\varphi$ 19. sint $1,teq^2$ sunt ξ nihil horum fec. $rcq^2\varphi$ Lamb. 20. adeo usque c

quid sibi esset usu venturum, ut confidentissime resisteret. responderet: quae signa confidentiae, non innocentiae sint. defensor, si pertimuerit, magnitudine periculi, non conscientia peccati se commotum esse dicet; si non pertimuerit, fretum innocentia negabit esse commotum. 5

Adprobatio est, quia utimur ad extremum confirmata suspi- VI 9
tione. ea habet locos proprios atque communes. proprii sunt, quibus, nisi accusator, nemo potest uti, et quibus nisi defensor, nemo potest uti. communes sunt, qui alia in causa ab reo, alia ab accusatore tractantur. in causa coniecturali proprius 10
locus accusatoris est, quom dicit malorum misereri non oportere et quom auget peccati atrocitatem: defensoris proprius locus est, quom misericordiam captat et quom accusatorem calumniari eriminatur. communes loci sunt quom accusatoris tum defensoris ab testibus contra testes, aps quaestionibus contra 15
quaestiones, ab argumentis contra argumenta, ab rumoribus contra rumores.

1. usu esset *e* usui *nvo*³*v* eventurum *r*³*q*¹ confidenter *l*²*vo*³ confidentissime et constanter *l*¹*vo*¹*q*¹ confidentis se merenter et resp. *h*¹ (sic) et fortiter add. *h*² resisteret responderet *ep* π resisteret et responderet μk . 2. *l*²*vo*³ resistens responderet ξ 3. signa conscientiae φ sint *hep* π *tl*¹*vo*¹*b* sunt ξ 4. periculi *f* non scientia *h*¹ conscientiae peccato *p*¹*u*²*a*¹*f* conscientiae peccati *a*²*r* 5. secum motum fuisse *e* se om. *fr* dicat *d* fr. innocentiae *n* 6. adprob. μ cum firma *r* 7. haec (suprasc. 'ea') *p* et μ (sic) proprii sunt loci *d*¹ pr. sunt hi quibus nisi accusator nemo potest uti et hi quibus nisi defensor non potest uti *pnf*²*a*²*l*¹³⁴*vo*¹³*v* pr. sunt tres quibus n. a. n. p. uti et his q. n. a. n. p. uti *h* pr. sunt quibus n. a. n. p. u. et his^{sunt} quibus n. d. n. p. uti μ (sic) pr. sunt quibus n. a. n. p. uti communes sunt qui alia in causa ab eo et hi q. n. d. n. p. uti communes sunt etc. *e* pr. sunt qu. n. a. nemo uti potest et ii q. n. d. uti non potest φ pr. sunt quibus nisi acc. nemo potest uti et hi ('hii' *e*) quibus nisi def. (cett. om.) *cb* δ .*q*¹ (pr. m.).*q*²³ pr. sunt ii quibus nisi acc. et ii quibus nisi def. nemo potest uti *r*, Lamb. pr. sunt hi quibus nisi acc. n. p. u. *e* hi q. n. def. non potest uti nemo potest uti *d* pr. sunt quorum aliquo nemo nisi acc. uti potest, item quibus nisi def. non potest uti *l*² pr. sunt hi qu. u. acc. n. p. uti (cett. om.) *a*¹*f*¹ 9. alia causa *vo*³ ab reo alia in causa ab acc. *l*¹ 10. loc. est acc. *cp* 11. atr. pecc. *r**q*³ φ facti atr. χ loc. est propr. φ 12. capiat *h* calumpn. μ *eq*¹²³ 13. indignatur α tum acc. *l* φ 14. ab test. *heutl*¹*vo*¹*q*¹³ abs test. *p* π testem *h* abs quaest. *p*¹ π ab quaest. *ep*² μ *af*¹²*vo*¹ a quest. *h* 15. ab rum. *hep**af*¹²*vo*¹*q*¹

Ab testibus dicemus secundum auctoritatem et vitam testium et constantiam testimoniorum; contra testis, vitae turpitudinem, testimoniorum inconstantiam: si aut fieri non potuisse dicemus aut non factum esse, quod dicant, aut scire illos non potuisse aut cupide dicere et argumentari. haec et ad improbationem et ad interrogationem testium pertinebunt. VII 10 a quaestionibus dicemus, cum demonstrabimus, maiores veri inveniendi causa tormentis et cruciatibus voluisse quaeri et summo dolore homines cogi, ut quidquid sciant, dicant, 10 et praeterea confirmatio haec erit disputatio, si quae dicta erunt, argumentando isdem viis, quibus omnis coniectura tractatur, trahemus ad veri similem suspicionem; idemque hoc in testimoniis facere oportebit. contra quaestiones hoc modo dicemus: primum maiores voluisse certis in rebus interponi 15 quaestiones, quom, quae vere dicerentur, servari, quae falso in quaestione pronuntiarentur, refelli possent, hoc modo: quo in loco quid positum sit, et si quid videri aut aliquo sensu percipi possit; deinde dolori credi non oportere, quod alius alio recentior sit in dolore, quod ingeniosior ad emini-

1. ab test. $a^1 q^1$ dicimus t sec. auct. dic. nv 2. vitae C Fo.: secundum vitae 3. sicut fieri h 4. dicunt $bq^{12} \delta$ 5. haec ad nq^3 6. ad improbationem et ad interrogationem I (ad probationem μ). 2. $v\tau x^1$ ad impr. et ad argumentationem $a^2. f^2$ (ubi 'vel argumentationem' suprasc.) $bl^2 x^2. c q^{23}$ (ubi 'et arg.' ad probationem et ad improbationem $t\varphi^{12} v o^{13}$ ('ad' alt. om. φ) ad prob. vel improb. βo ad improb. et ad probationem ('vel argum.' suprasc.) q^1 ad prob. et ad improb. et ad argumentationem δ pertinebit a^1 7. ab qu. $\mu^2 a^1 f t$ nostros φ 8. inven. veri f viros μ^2 ('vel veri' alt. m.) cruciatibus l^{24} 9. quicquid $\mu a n b$ 10. confirmatio $h b \delta$ haec erit disputacionis. Quae dicta $b d$ si qua dicta erint h 11. isdem e hisdem $h p u, 2, t$ eisdem $c q^{12} b$ eiusdem q^3 coni. omnis r 12. trahamus μ idem quoque φ 13. in om. μ^1 dic. hoc modo nv oportebat h^1 14. noluisse $\mu^1 n$ 15. ea quae r sevirie h sevirie e seu ... $p \pi$ seu $\mu a^1 f$ servari $a^2 t r^{113}$ Pith. scrutari seu v probari seu n probari $v o^3$ sciri $c q^{123} \delta \varphi$ scire $r^{24} v o^1 b$ et qu. φ que in falso e (sic) 16. posse $h e$ possit μ possint e 17. qui in μ^1 quod pos. $e a^1$ aut si quid $n o \varphi q^3$ aut quid esset simile $\mu^2 a^1 f$ simili $h. v$ (simili veri) simile veri d et si quid esset simile ξ quod veri $\mu^1 f, a^1$ ('veri' eras. 'videri' suprasc. a^2) aut aliquo sensu perc. q^3 aut aliquo signo perc. l^1 aut aliquo simili signo perc. ξ 18. perspicit r possit $h t v$ oporteret h 19. tenerior l^3 (gl. est in $v l^2$) qui ing. r ing. sit $n q^1 v$ eminiscendum h remin. μ^1 commin. ξ

scendum, quod denique saepe scire aut suspicari possit, quid quaesitor velit audire, quod quom dixerit, intellegat sibi finem doloris futurum. haec disputatio comprobabitur, si refellemus, quae in quaestionibus erunt dicta, probabili argumentatione; idque partibus coniecturae, quas ante exposuimus, 5 facere oportebit. ab argumentis et signis et ceteris locis, 11 quibus augetur suspitio, dicere hoc modo convenit: quom multa concurrant argumenta et signa, quae inter se consentiant, rem perspicuam, non suspitiosam videri oportere; item plus oportere signis et argumentis credi, quam testibus: haec 10 enim eo modo exponi, quo re vera sint gesta; testis corrumpi posse vel pretio vel gratia vel metu vel similitate. contra argumenta et signa et ceteras suspitiones dicemus hoc modo: si demonstrabimus, nullam rem esse, quam non suspitionibus quivis possit eriminari; deinde unam quamque sus- 13 spitionem extenuabimus et dabimus operam, ut ostendamus nihilo magis in nos eam, quam in alium quempiam convenire; indignum facinus esse, sine testibus coniecturam et suspitionem firmamenti satis habere. ab rumoribus dicemus, si ne- VIII 12 gabimus temere famam nasci solere, quin subsit aliquid, et 20 si dicemus causam non fuisse, qua re quispiam confingeret et emisceretur, et praeterea, si ceteri falsi soleant esse, argu-

dicere
 1. saepe dicere *r* s. scire *n* s. dicere scire *v* sciri *c* posset $b\delta q^1$
 (pr. m.)²³ quod qu. $\mu^2 a^1 v q^3$ 2. quaesitor $\mu^1 v d^1 v o^3$ dixeris $e p \pi u a^1$
 intell. — doloris om. $1, a^1 f^1$ 3. dolori $v o^3$ comprobatur $h v$ confir-
 mabitur d sic ref. $\mu^2 f b$ 5. ex part. $d l^1$ 6. oportebat h 7. argu-
 netur f dicere om. h conveniet $d l^1$, Lamb. 8. inter se conve-
 niant $u d l^1$ 9. semper persp. $h p^1$ sem persp. p^2 non suspiciosam
 om. l^3 videri debere d Lamb. videri, item $v o^3 c. 3$ 10. signis et arg.
 plus credi quam test. oport. n hoc enim $\mu^2, 2, c$ hoc modo $r l^1 v o^1$ haec
 autem r hoc autem v hoc modo h modo om. $v o^3$ 11. exp. posse φ
 quo signa v eorum testes a^2 testes eorum r posse corrumpi a^2
 12. pretio grā metu vel sim. n 13. cetera suspitiones h 14. de-
 monstravimus b 15. quis crim. $v o^3$ 17. nos esse μ^2 eam om.
 $f n q^1$ alios quospiam $f a q^1$ 18. fac. esse $h \pi o$ 19. aut rum. h ab
 rum. $v o^1 q^1 v$ ab rum. μ (sic) 20. ita temere $r v$ pal.¹, Lamb. tem. ita φ
 quin h sumpsit $h e$ sumpsit μ sub . . sit a^2 (erasis lit. 'mp' et add. b)
 sub . . sit f semper sit n 21. dicemus n confinxerit r confingeret
 et emisceretur h conf. et emiscetur π confing. n (vel commisceretur)
 conf. quare reminisceretur $d l^1$ reminisc. et conf. $b q^2$ comm. et conf.
 $q^3 \delta$ comm. conf. l^2 recommisce. $v o^3$ conf. et commisce. ς 22. argu-

mentabimur hunc esse verum. contra rumores dicemus primum, si docebimus multos esse falsos rumores et exemplis utemur, de quibus falsa fama fuerit, et aut inimicos nostros aut homines natura malivolos et maledicos continxisse dicemus; et aliquam aut fictam fabulam in adversarios adferemus, quam dicamus omnibus in ore esse, aut verum rumorem proferemus, qui illis aliquid turpitudinis adferat, neque tamen ei rumori nos fidem habere dicemus, ideo quod quivis unus homo possit quamvis turpem de quolibet rumorem proferre et conflictam fabulam dissipare. verumtamen si rumor vehementer probabilis esse videbitur, argumentando famae fidem poterimus abrogare.

Quod et difficilluma tractatu est constitutio coniecturalis et in veris causis saepissime tractanda, eo diligentius omnis eius partis perscrutati sumus, ut ne parvola quidem titubatione aut offensatione impediremur, si ad hanc rationem praecceptionis assiduitatem exercitationis adcommodassemus.

IX 13 Nunc ad legitimae constitutionis partis transeamus, quom voluntas scriptoris cum scripto dissidere videbitur, si a scripto

mentamur μ^2 argumentabitur r 1. esse verum hunc n 2. proferemus $\rho^1 \nu^1$ primum subito esse falsos rum. doc. r 2. rum. falsos a fals. esse rum. c 3. fame h fama om. a^1 fama falsa π et auditioni quos nostros aut homines h et aliquos aut omnes e et inimicos nostros aut hom. n 4. malivolos 1,2. $L\Gamma^1 \epsilon b \varphi$ maledictos $h \epsilon \mu^1$ maledicos $\epsilon \nu^1$ continxisse h 5. et aliquam aut fictam fab. 1,3. $\rho^1 \nu^1$ et al. fictam fab. 2. $\rho^1 \nu^1$ et aut al. fict. fab. $\iota \sigma \varphi$ ('conf.') et al. conflictam fab. $a^2 r \nu^1 \rho^2 \rho^2$ Lamb. et al. fab. conflict. ρ^3 et al. rem. conf. c proferemus $\varphi^1 \nu^1 \rho^3$, 3 confer. c 6. quod c dicemus $d \rho^1$ hominibus n aut add. a^2 (erasa vocula) 7. illi 1,2. r ne ρ^1 (pr. m.) tam. f neque nos tamen φ 8. habere nos fidem $b \delta \rho^2$ quivis unus homo 1, a^2 (add. 'unus') quis non poss. ν^1 quivis hom. ξ 9. quemvis $\nu \varphi$ prof. rum. r 10. et fictam ρ^1 et coniectam b verumtamen a rumor si μ vehementer om. μ 11. argumentandi $\epsilon \mu^1$ forma fid. $h \epsilon \mu^1$ ('firmam' μ^1) fidem firmam π firmam fid. $a \rho^1$ firmam spem n fidem famae $\rho^2 \nu \varphi$ 13. quod diff. μ^1 difficillime tractatum est $h \pi a$ (ante corr.) difficillimi tractatus est $\epsilon \mu \nu^1 \rho^3$ difficillimum tractatu $f \rho^2$ difficillima est tractatu $\epsilon \varphi$ consecutio $h \epsilon \pi$ et quod r et quo $p^2 \mu^2 / a^2 n$ 14. veris quoque ν^1 causis om. h^1 omnis eius partis μ^1 15. ut om. n titulatione $h \pi$ 16. vel off. c offensatione $h \rho^1 \pi \rho^1 \rho^2 \iota^1 \rho^1 \epsilon b \delta$ offensione ξ hanc om. ι praec. rat. n perceptionis h 17. accommodavissimus $d \rho^1$ accommodaremus $r \nu^1 \rho^1 \rho^2 \rho^1 \rho^2$ Lamb. 18. partem 1, $\rho^1 \nu^1$ 19. scribtoris — scribturn h

dicemus, his locis utemur secundum narrationem: primum scriptoris conlaudatione, deinde scripti recitatione, deinde percontatione, scierintne advorsarii id scriptum fuisse in lege aut testamento aut stipulatione aut quolibet scripto, quod ad eam rem pertinebit, deinde collatione, quid scriptum sit, quid advorsarii se fecisse dicant, quid iudicem sequi conveniat, utrum id, quod diligenter perscriptum sit, an id, quod acute sit excogitatum; deinde sententia, quae ab advorsariis sit excogitata et scripto adtributa, contempnetur et infirmabitur; deinde quaeretur, quid ei offuerit, si id voluisset ascribere, aut num non potuerit perscribi; deinde a nobis sententia reperietur et causa proferetur, qua re id scriptor senserit, quod scripserit, et demonstrabitur scriptum illud esse dilucide breviter commode perfecte cum ratione certa; deinde exempla proferentur, quae res, quom ab advorsariis

(sic passim) scriptoris om. a^1 a scripto dl^4q^2 scripto vo^3 disserere μ^1 dissentire q^3

1. sec. narr. om. kl^1l^3 2. cum laudatione e deinde ser. rec. om. l^1 ser. narratione n rec. utemur $\varphi c^3l^1q^2.3$ demum ne

3. percunctatione $fncbq^{123}$ ^{vel cunctatione} percontatione μ (sic suprasc. μ^2) per conlaudationem $h\pi$ per collationem e scierintne C scierintne Orelli ser. — testamento om. b se. id adv. h scierint idoneo adv. $p\pi$ discriptam h in lege fuisse rq^2 4. aut in test. aut in st. $\varphi cq^{23\delta}$ 5. ad eandem $fntr$ ad rem dl^4 pertinebat e pertineat vo^2 scriptum sit quod f ser. sit cum eo quod rx ser. cum eo quod n 6. advorsariis fecisse h advorsarios eff. $p^1\pi$ advorsarii fecisse se n 7. intellegatur h intellegatur μ intelligitur $q^1.3$ intelligatur ξ scriptum oq^2 , erat. sit om. rq^1 (pr. m.) perse. est δ 8. acute e acute ('vel caute') n accurate l^3 ^{co}excogitatum μ deinde sent. $hekp^2a^1f^2$ dein sent. n deinde ea sent. $a^2l^o\varphi r q^1^2vb\delta$ deinde sent. ea q^3 deinde a sent. $p^1\pi f^1$ 9. cogitata f contempnitur $h\delta$ contempnetur $\pi\mu c q^{123}$ 10. quaeretur om. n quid ei obfuerit $e\mu.2,t$ quid civi fuerit h quid divi fu. p quid dici fuerat π quid obf. ei r qu. ei obfuit q^3 quid periculi fuerit bdq^2 qu. ei periculi obf. e qu. ei per. affuerit v qu. ei obf. aut qu. per. fuerit φ 11. adser. $h\mu a^1$ ascr. $enq^{12}v\delta\varphi$ asser. a^2bq^3 aut num non 1 ('aut unum non' e). $afll^1vo^{13}q^2$ aut num $n\text{pal}^4bl^{23}$ aut numquid o aut non $\varphi q^1v\delta dl^4\tau$ poterit vo^{13} potuit l^2 potuisset l^3 praescribi $edpal^3$ perscribere $\varphi b\text{pal}^{25}l^2v\delta$ dein. n repp. $e\mu q^1$ 12. hic ser. n 13. quod scripsit $\varphi q^2v.3$ id ser. esse φ 14. cum oratione certa $he\pi,\mu$ ('orat.') cum certa rat. r 15. cum om. δ ib. ab om. q^1ve ab advorsarii h

sententia et voluntas adferretur, ab scripto potius iudicatae sint; deinde ostendetur, quam periculosum sit ab scripto recedere. locus communis est contra eum, qui, quom fateatur se contra id, quod legibus sanctum aut testamento per-
 5 scriptum sit, fecisse, tamen facti quaerat defensionem. ab
 6 sententia sic dicimus: primum laudabimus scriptoris commoditatem atque brevitatem, quod tantum scripserit, quod necesse fuerit, illud, quod sine scripto intellegi potuerit, non
 10 necessario scribendum putarit; deinde dicemus calumniatoris
 esse officium verba et literas sequi, negligere voluntatem; deinde id, quod scriptum sit, aut non posse fieri aut non lege non more non natura non aequo et bono posse fieri, quae scripturam habuisse *quam rectissime fieri* nemo dicit; at ea, quae a nobis facta sint, iustissime facta; deinde contrariam
 15 sententiam aut nullam esse aut stultam aut iniustam aut non posse fieri aut non constare cum superioribus et inferioribus sententiis, aut cum iure communi aut cum aliis legibus communibus aut cum rebus iudicatis dissentire; deinde exemplorum a voluntate et contra scriptum iudicatorum enume-

1. sent. redderetur et vol. $a^2 r \varphi v c . \varrho^1$ ('reddetur'), $^3 b \varrho^3$ esse vol. μ^1 afferretur $e \pi \mu a^1 f v$ ('aff.' μ) ad ser. h ab ser. $e \pi \mu a f u^1 v o^2 \varrho^1$ 2. sint $h a f l^1 \varphi c b$ dein n^1 deinde — recedere? μ habet post 'quaerat defensionem' (5.) ostenditur $h v$ ad ser. h ab ser. ea recedi 3 3. tum fut. d 4. se om. n contra quod $l . a^1 f l^1 v o^1 \varrho^1$ contra id quod $a^2 \varphi c b l^2 v o^2 3$ contra quam $n l^3$ legibus om. l^3 leg. sem. $e \mu$ leg. scdm. b leg. sancitum a^2 leg. sancitum sit n leg. sancitum ξ perser. fec. n 5. tamen qu. c quaerat f ab sent. $l . a f t r l^1 v o^1 d$ 6. dic. sic t 7. ideo quod $v o^3$ tantum ser. $l . t b P$ illud tantum ser. $\mu^2 . 2 r c$ tant. ill. se. φ tantum id ser. $l^3 v o^3$ necessarium $h p r b$ 8. pot. int. e 9. necessarium $\pi \mu^1 l^1 2^3 b P$ calumpn. $\mu n \varrho^1 2^3$ 10. negligere $h \pi \mu a b$ nec legere p 11. id om. $h r \varrho^2 v$ 12. aut non more $2, \varphi \varrho^1 2 b \delta$, (plerique 0.) non natura om. h nunc quo et bono h non equo non bono φ

quae habuisse scripturam ^{orem} quam rect. f^1 (corr. est a m. alt.) qu. hab. scriptorem ('vel turam' suprase.) quam rect. n qu. hab. scriptorem quam rect. $e \pi \mu a$ qua eo hab. scriptorem quem rect. h qu. hab. ser. licet quam rect. μ quae omnia noluisse ser. quam rect. $t o \varphi c l^1 3 v o^3$ qu. omn. ser. nol. qu. rect. ξ ('voluisse' φd) 13. rect. ea fieri nemo μ rect. f. ea nem. 2 rect. nem. t nem. dubitet Pith. ad ea $h \pi$ 14. sint facta $t r$ facta sunt $\mu \varrho^2$ rectissime φ 15. stulta aut iniusta h aut constare $h \pi$ 16. aut inf. c 17. cum iure om. h 18. exemplum πf exemplorum ('vel plurim' suprase.) n 19. vol. contr. $\mu b l^2 v o^1$ vol. vel contr. $v o^2$ enu-

ratione utemur, deinde legum et stipulationum breviter exscriptarum, in quibus intellegantur scriptorum voluntates, expositione. locus communis contra eum, qui scriptum recitet et scriptoris voluntatem non interpretetur.

Quom duae leges inter se discrepant, videndum est 15 primum, num qua obrogatio aut derogatio sit, deinde, utrum 6 leges ita dissentiant, ut altera iubeat, altera vetet; an ita, ut altera cogat, altera permittat; infirma enim erit eius defensio, qui negabit se fecisse, quod cogeretur, quom altera lex permetteret: plus enim valet sanctio permissione. item 10 illa defensio tenuis est, quom ostenditur id factum esse, quod ea lex sanciat, cui legi obrogatum vel derogatum sit; id, quod posteriore lege sanctum sit, esse neglectum. quom haec erunt considerata, statim nostrae legis expositione recitatione conlaudatione utemur, deinde contrariae legis enodabimus vo- 15 luntatem et eam trahemus ad nostrae causae commodum;

meratione *he*, 2 (enumeratione *f*), *cvv*² Pith. enumerationem *pπu*¹ *lvq*¹ (pr. m.) 3 numerationem *μ*² enumerationum *v* enumeratio *q*¹ (pr. m.) *obδ* enum. est *l*³ enum. fiat *d* enum. fiet *l*³ *vo*¹ *q*² en. dabitur *l*² enumerationem faciemus *τ* enumeratione utemur *φ*.

1. legem stip. *l*, *q*¹ ('stipulationem *e*' stipulatione' *μ*¹ 'astipulationem' *π*) leg. ac stip. *μ*² *fate* leg. et stip. *ς* exscriptarum *kb* exscriptorum *h* scriptarum *e* exscriptarum *μ*, 2. *tel*² except. *roq* *l*³ *l*³ *q*² *δ* 2. voluntates sed exposito *h* voluntas sed expositio *μ*¹ voluntas expositio *l*, 3. vol. haec exp. *π* vol. et exp. *ς* ('voluntas' om. *n*). Se.: voluntates, expositione 3. exp. fiet *l*² *q*² et loc. *δ* communis om. *a*¹ eum om. *q*¹ rec. ser. *t* recitat *l*³ *vo*³ 4. interpretatur *μ*¹ 5. gentes *h* leges *g* gentis *μ* discrepant *n*, 3. discrepent *ς* 6. namque abrogatio aut der. sit *hπ* num qua abr. aut der. sit *pμ*² *q*² *δ* num quae abr. vel der. sit 2 num quae abr. aut d. s. *bo* num quid abr. an der. s. *l*² *vo*³ num abr. an d. s. *q*¹ iurivis abr. an d. s. *q*³ num quae abr. d. s. Pith. num quae abr. num d. s. *φ* que der. aut abr. sit *c* an abrogatione aut derogatione sit *μ*¹ an abr. au derogatio sit *ell*³ *vo*¹ an abr. aut der. s. *a*² *n*² an abr. vel der. legis alicuius intercesserit *dl*⁴ obrogatio Lambin. 7. lege sit adessentia aut *h* dissensio *f* iubet *h* 8. ut altera dimittat *dl*⁴ 9. negavit *eμ* sese fec. *o* fec. se *δ* ab altera eum alt. *tl*¹ *vo*¹ *v* cui alt. *l*, *f* 10. permittat *l*¹ sanctio quam permissio *oφ* 11. sit tenuis *dl*⁴ ost. in fact. *h* 12. sanciat *μ* sanciat *ea* *q*¹ *2* *c* sanxiat *q*³ *v* legi om. *l*³ aliquid abr. obrog. *hv* abrog. *ς* aut der. add. *h*². om. *φ* vel der. *q*² der. aut abr. *δ* id vero quod *vo*³ *φ* et id qu. *δ* id quidem *v* 13. sancitum *μ* (sic) sanctitum *fφ* sanctitum *ob* 14. et rec. et coll. *φ* 15. utemur om. *n* enotab. *heμ*¹ 16. caus. utilitatem *c*

deinde de iuridiciali absoluta sumemus rationem iuris et quaeremus partes iuris cum utra faciant; de quibus partibus iuris posterius disseremus.

XI 16 Si ambiguum esse scriptum putabitur, quod in duas aut
5 pluris sententias trahi possit, hoc modo tractandum est: primum sitne ambiguum, quaerendum est, deinde quo modo scriptum esset, si id, quod adversarii interpretentur, scriptor fieri voluisset, ostendendum est; deinde id, quod nos interpretemur, et fieri posse et honeste recte lege more natura
10 bono et aequo fieri posse; quod adversarii interpretentur, e contrario; nec esse ambiguum scriptum, quom intellegatur, utra sententia vera sit. sunt, qui arbitrentur, ad hanc causam tractandam vehementer pertinere cognitionem amphiboliarum eam, quae a dialecticis proferatur; nos vero arbitramur,
15 non modo nullo adiumento esse, set potius maximo impedimento: omnis enim illi amphibolias aucupantur, eas etiam,

1. deinde de iuridiciali *fat* deinde iudiciali *h* deinde iudiciali *εππμ¹υδ* deinde iuridiciali *ηλ²υο³* d. a iuridiciali *c* de. de iudiciali *ρ²* absoluta om. *λ¹* assumemus *υο³φ* utemur ratione iuris *βρ²δ*, erat. et — iuris om. *δλ⁴* 2. partes iuris *hπc* verum cum faciant *heππ* utrum cum ea faciant *acφ* utrum cum ea faciat verum cum faciant *e* utro cum faciant *b* utr. c. ea convenient *δλ⁴,ρ²* ('convenient') Se.: cum utra faciant de qua parte iuris *1,2,τφρδλ⁴ρ¹c,v* (iuris partē) parte iuris om. *λ³* iuris om. *b* de quibus partibus iuris med. 4. esse scriptum putabitur *heπλ⁴υο³φπαλ¹2⁵,3* est ser. put. *p¹d* sc. esse putavitur *ρ¹* putabimus esse ser. *υο²* est ser. ut puta *μnc* erat. esse ser. putabitur ut puta *afπαλ⁴⁶ηλ¹υο¹* aut in pl. *tv* 5. transigendum *φ* primo *ρ²* 6. qu. sit *h* quomodo ser. esset *c* ('esset' in ras.) quom ser. sit *ολ⁴υο¹2* *ρ²v,3* quom est ser. *r* quando ser. est *1,2,t* quando ser. sit *λ¹3υο³φ* quando quomodo ser. sit *ρ¹(pr. m.)* 7. sed et quod *heπμ¹.fn* set quod *t* sed et si id qu. *παλ¹* sed etiam si id qu. *λ³* et si idqu. *λ²υο¹,ρ¹(pr. m.)* interpretantur *μ²af²* interpretatur *μ¹* 8. deinde quod *h,2.rv* deinde in qu. *e* nos om. *εδ* interpretatur *r* 9. et dicemus fieri posse *d* posse hon. *π* recte om. *hλ¹ρ³* et honeste lege recte more nat. *c* et. r. et l. m. et nat. *βδ* et l. et r. et m. et nat. *ρ¹2,v* (om. ultimo 'et') r. et l. et ratione et m. et n. *ρ³* more naturae *e* 10. interpretantur *af²c,P* 11. neque *f* non *λ⁴ρ²* ambiguum *ελ²4ρ²* ambiguo *t* ambiguo *ς* dictum *υο³* intelligitur *c* 12. utra *h¹,εμ¹pf²tbρ¹2³δφc* utrum *h²μ²f¹* vera sent. sit *βδ* vera utra sent. sit erat. arbitrantur *μ¹βρ³δcφ* 13. pervenire *f* amphiboliarum *L,a¹f* amphibologiarum *ς(a²)*. ut infra (16) 14. ab dial. *hπnc* proferatur *L,λ³4* profertur *ς* nos autem *o* arb. nullo adium. esse *e* arb. non modo ullo adium. esse *m* 16. illi om.

quae ex altera parte sententiam nullam possunt interpretari. itaque et alieni sermonis molesti interpellatores et scripti quom odiosi tum obscuri interpretes sunt, et dum caute et expedite loqui volunt, infantissimi reperiuntur: ita dum metuunt in dicendo, ambiguum ne quid dicant, nomen suum pronuntiare non possunt. verum horum puerilis opiniones rectissimis rationibus, quom voles, refellemus; in praesentiarum hoc interdicere non alienum fuit, ut huius infantiae garrulam disciplinam contempneremus.

Quom definitione utemur, primum adferemus brevem vocabuli definitionem hoc modo: maiestatem is minuit, qui ea tollit, ex quibus rebus civitatis amplitudo constat: quae sunt ea, quae capio: suffragia magistratus. nempe igitur tu et populum suffragio et magistratum consilio privasti, quom pontis disturbasti. item ex contrario: maiestatem is minuit, qui amplitudinem civitatis detrimento adiecit. ego non adfeci, sed prohibui detrimento: aerarium enim conservavi, lubricum maiorum restiti, maiestatem omnem interire non passus sum. primum igitur vocabuli sententia breviter et ad utilitatem cau-

hμ¹o illi dialectici *r* nuncupant (c. gl. 'intelligent') *r* 1. qui *e, x* parte ex alt. 2 ex p. alt. *bq²* parte alt. *e* Fo.: quarum ex alt. p. 2. et om. *q²³* et alii *h* sermones *b* et om. *h* scriptum od. *q¹*(Ima) ser. cum od. *hefbl²⁴* ser. tum od. *ς* 3. caute expediteque 3 Lamb. 4. vol. loq. *t* infantissimi *hπac* infantissimi *p¹* infacetissimi *ep²kμ¹* et ita *q²* 5. amb. ne quid *e* ne qu. amb. *ς* 6. pueriles et garrulas *t⁴vo¹v* 7. refell. *μ* impres. *bφ* impaes. *o* in praesentia *r* intercedere *hep¹πa²ntoq^dll¹²⁴vo¹²q¹²δ* interdicere *μα¹φoc³* 8. fuit a proposito *δ* 9. contempn. *πμ* contempnamus *q¹* 10. cum de difinit. *μ* diffin. *hancb* 11. magest. *h* minuit is *n* his min. *μe* 12. et qu. *h* rebus om. *μ¹.pal.^{1,6}* civilis *vo¹* amplit. om. *d* haec sunt pal. 1 13. quae capio *he* qu. cupiunt *π, b¹* qu. capiunt *ς* Fo.: quibus *eaveo*. suffr. magistr. 1,2 suffr. populi et consilia magistratus *r, φ* ('consilium') suff. pop. consiliumque mag. *e* suff. pop. et mag. consilium *ς* igitur om. *q³* et tu *eφ* 14. suffragio om. *e* consilii *π* concilio *v* potes *h* 15. distribuisti *δ* *e* contr. *q²³* magest. *μ* 16. amplitudini civ. est detr. *e²* detrimento facit *μan* aff. ego non om. *o* afficit — detrimento om. 1, *a¹f* sed proh. detr. om. *c* 17. detrimentum *r* Lamb. a detr. *v* enim om. *l²q³* servavi *d* 18. sum pass. *e* 19. pr. ergo *b* et om. *nbl²* ad utilitatem causae accommodatae *h, b* ('accommodata') ad ut. accommodatae causae *ep²μan* ad ut. accommodatae caus. *f* ad ut. accommodatae causae *ll¹³*

sae accommodate describetur; deinde factum nostrum cum verbi descriptione coniungetur; deinde contrariae descriptionis ratio refelletur, si aut falsa erit aut inutilis aut turpis aut iniuriosa; id quod ex iuris partibus sumetur de iudiciali ap-
5 soluta, de qua iam loquemur.

18 Quae ritur in translationibus *primum*, num aliquis eius rei actionem petitionem aut persecutionem habeat, num alio tempore, num alia lege, num alio quaerente: haec legibus et moribus aequo et bono reperientur, de quibus dicetur in iuri-
10 diciali absoluta.

In causa ratioeinali primum quaeretur, ecquid de rebus *maioribus aut minoribus aut* similibus similiter scriptum aut iudicatum sit; deinde utrum ea res similis sit ei rei, qua de agitur, an dissimilis; deinde utrum consulto de ea re scriptum

vo^{12}, cP ('causa') ad ut. caus. nostrae accommodate l^2 ad ut. accommodatam nostrae causae vo^3 ad ut. et commoditatem c. nostrae φ ad ut. et ad commoditatem rz ('causae' om.)

1. describitur h describitur $eu^1\varrho^{23}\delta$, aliquot O describatur e describeretur nl^4 definitur r 2. verbi et deser. πn deser. — contr. om. $1.a^1o$ coniungitur deser. b definitione vel deser. coniungetur l^3 deser. et ratione aptabitur $r.d$ (ubi 'et' om.) et deser. rat. aptabitur l^4 deinde om. b et descriptionis ratione ref. $e.p$ ('aptabitur' mg.) π descriptione is ratione felletur h et deser. ratione aptabitur refelletur μ, a^1 (ubi 'ratione aptabitur' erasa), f et deser. ratione adiungetur o 3. si falsa h 4. id quod $hp^1\pi$ idque $ep^2\mu^1te$ de iudiciali hep de iudiciali π 6. primum non μ^1 eius res h 7. aut pet. φ prosecutionem μ^2a^1f executionem a^2 (vel ex^2 erasa una syll.) $nt\varphi l^{12}vo^1\varrho^1$ (m. alt.) $3\delta^1e$ possessionem b, δ^2 ('vel poss.') possessionem aut executionem ϱ^1 (pr. m.) aut execut. possessionem d, l^4 ('vel poss.') hab. quem non oporteat $\varphi vo^{13}\varrho^1\delta$ et num b num alio tempore num alia lege $hp\pi uka^1pal, ^{46}e$ n. al. modo n. al. temp. n. al. loco n. al. lege $tpal, ^{1235}, Pith.$ n. al. temp. al. mod. al. loc. n. al. lege o n. al. modo temp. loco n. al. lege a^2 ('modo' et 'loco' suprasc.) $nr\varphi\varrho^2v.3$ n. al. mod. al. temp. n. al. lege n. al. loco ϱ^1 num al. t. — lege om. e 8. qu. aut agente $tro\varphi\varrho^2v.3$ leg. et mor. $he\pi\mu o\varphi$ leg. mor. ξ 9. aequo et bono om. a^1f aequa et bona 1 reperiretur μ^1 reperiemur π reperiantur re dicetur om. a iudiciali h 11. ratioeinali eu^2 ratioeinali pe ratioeinali a ratioeinali f ratioeinali $t\varphi l^{13}vo^1, \varrho^{12}$ rationali μ^1 quaeritur $h\varrho^1v\delta\varphi$ etquid $hepu l^1\varrho^2$ quod fn quid $\pi at\varphi l^{34}o l^1\varrho^1v.3$ 12. aut dissimilibus $1.fl, a^1$ ('dis' eras.) aut similibus aut dissimilibus dl^4 sim. aut diss. ϱ^1 (pr. m.) Fo.: de similibus rebus (med. om.) ser. sit aut ind. δ sumptum sit aut iud. ϱ^3 13. rei om. l^4 de qua $hero\varrho^{123}v, ^3O$ 14. agitur ep

non sit, quod non voluerit cavere, an quod satis cautum putarit propter ceterorum scriptorum similitudinem. de partibus legitumae constitutionis satis dictum est; nunc ad iuridicalem revertamur.

Apsoluta iuridiciali constitutione utemur, quom ipsam XIII 19 rem, quam nos fecisse confitemur, iure factam dicemus sine 6 ulla adsumptione extrariae defensionis. in ea convenit quaeri, iurene factum sit. de eo causa posita dicere poterimus. si ex quibus partibus ius constet, cognoverimus. constat igitur ex his partibus: natura lege consuetudine iudicato aequo et 10 bono pacto. natura ius est, quod cognationis aut pietatis causa opservatur, quo iure parentes a liberis et a parentibus liberi coluntur. lege ius est id, quod populi iussu sanctum est, quod genus: ut in ius eas, quom voceris. consuetudine ius est id, quod sine lege aeque ac si legitimum sit, usita- 15 tum est, quod genus: id, quod argentario tuleris expensum, a socio eius recte petere possis. iudicatum est id, de quo sententia lata est aut decretum interpositum. ea saepe diversa sunt, ut aliud alio iudici aut praetori aut consuli aut

ea de re r ser. sit quod non vol. cav. n ser. sit non quod voluerit cavere $hep^1\pi$ ser. sit ^{vel numquid v} non quod noluerit μ (sic) se. non sit quod non vol. cav. a^2 (quod non in ras.) se. s. numquid vol. cav. f se. s. quod noluerit cav. p^2 se. sit (om. q. non vol. cav.) l^1 non ser. sit quod nol. cav. $h\varrho^{10}$ nichil ser. sit quid vol. cav. ϱ^2 nihil ser. sit eo quod nol. cav. ϱ^3, φ (eo' om.) nihil se. sit quod nunquam vol. cav. δ ser. nihil sit quod nol. cav. d ser. non sit numquid vol. cav. c

1. an quod sat. $l, n\delta$ an quid sat. af quod sat. $tc\varphi^{13}, V^3$ ideoque satis l^4 vel quod satis ϱ^2 putaret σ 4. revertamur c iuridicalem π (in 5) 6. confitebimur ϱ^3 factum $he\pi\mu$ 7. ass. ulla v et extr. μ (sic) extraneae $l^4vo^3v\varphi$ contrariae ϱ^3 conv. quaeritur e 8. factum sit $v\varphi\varrho^3\delta$ de ea eu ideo f 9. ius — igitur om. $\mu^1\varrho^2$ ius om. δ ig. ius φ 10. iudicio μ^1 aequo bono $vo^3\varrho^1$ (alt. m.) 2^3v 11. bono et pacto $v^4\varphi$ naturae ius $ufrP$ coguit. h 12. et par. r et lib. a par. ϱ^1 13. est quod $l^3vo^3\varrho^3\varphi$ iussu populi 3 sanctum $e\varrho^1$ sanctitum ϱ^2 factum v firmatum φ 14. quod genus est l^4 quod est gen. ϱ^1 (alt. m.) ut om. r in om. n ea he eas convoceris $\mu^1a\varrho^3$ convoceris eas ϱ^2 cum vocaris e consuetudine quod . . . id quod sine n (sic cum lac.) 15. id est e id om. $vo^3\varrho^3\varphi$ 16. quo gen. π qu. gen. est ϱ^1 (alt. m.) optul. π abtuleris e obtul. nc contul. $v\varrho^{13}$ 17. ab soc. $ant^4\varrho^1$ recte petere $hep\pi\delta$ repetere recte f recte rep. ξ 18. impositum $e^1\varrho^2$ interp. est ϱ^1 ea spe f 19. aliam alio h aliud alii φve^2

tribuno plebis placitum sit, *et fit. ut de eadem re saepe alius aliud decreverit aut iudicaverit*, quod genus: M. Drusus praetor urbanus quod cum herede mandati ageretur, iudicium reddidit, S. Iulius non reddidit. item C. Caelius iudex apsolvit
 5 iniuriarum eum, qui Lucilium poetam in scena nominatim laeserat, P. Mucius eum, qui L. Accium poetam nominaverat,
 20 condemnavit. ergo, quia possunt res simili de causa dissimiliter iudicatae proferri, quom id usu venerit, iudicem eum iudice, tempus eum tempore, numerum eum numero iudiciorum conferemus. ex aequo et bono ius constat, quod ad
 10 veritatem communem videtur pertinere, quod genus: ut maior, annis LX et eui morbus causa est, cognitorem det. ex eo vel novom ius constitui convenit ex tempore et hominis dignitate. ex pacto ius est, si qui inter se pepigerunt, si
 15 quid inter quos convenit. pacta sunt, quae legibus observanda sunt, hoc modo: rem ubi paciscuntur, in comitio aut

1. tribuno plac. sit *h* tribus plac. sit *e* tribus p. plac. sit μ tribuno p. l. plac. sit *b* tribuno populi plac. sit d^4 trib. pl. sit plac. $vo^3\varphi$ ut fit ut de *e* et si de q^3 et sic ut de δ et fit om. l^4 ea re l^3 saepius l^2 de eadem re ut saepe vo^3 aliud alius $f\varrho^{123}$ 2. et iud. *d* indicari *h* iudicaverit $ar^4\varrho^1vb\varrho^3$ gen. est $vo^3\varphi$ marcus drusus *h* 3. quicum her. q^1 (pr. m.) reddit — non reddit *f* reddidit — non reddidit *h* 4. sextus iulius *e* item atelius *h* item caelius $epkft$ item caelius μ anc it. e. caelius $o\varphi$ it. G. Caelius *b* it. aulus caelius l^3, l^1vo^1 ('aulius') iudex om. *t* 5. iniuria, π eum qui *h* lucillum *d* lucillum l^4 lucium $a^1fl^3vo^23$ in scaenā $h\pi$ in scenam $epktl^1$ in cena $vo^12\varrho^3v$ leserit *h* luserat *t* 6. praetor M. l^1 P. om. *e, 2* mutius $henc\varphi$ L. om. $\mu^1l^1\varrho^2$ lucium *a* lucellium l^4 actium $ent^4\varrho^{12}v$ 7. possunt tres *e* dissimile *v* 8. iudicare *c* (sic) evenit $l^2\varrho^2$ ven. id iudicem eum iudicet *h* 10. conferemus r^2 2 Ox. efferemus r^1 proferimus μ^2 proferemus ξ quod ad veritatem communem $1, a^1f^1$ qu. ad ver. utilitatem comm. q^1 (pr. m.) qu. ad ver. et ut. comm. $tf^2, 3$ qu. ad ver. et ad comm. ut. nr, a^2 ('ac ad comm.') quod ver. et ut. comm. *v* qu. ad ver. et comm. ut. φ qu. ad ver. et ad ut. pertinet comm. *c* 11. genus est $q^3v\varphi$ 12. annis om. *e* et eum $he\pi\pi\pi\pi$ orbis *h* moribus vo^3 morbi μ (*i* in ras.) p^2f 13. vel om. $t\varphi\varrho^1$ (alt. m.) $2\delta l^34v$ eras. *c*. eciam novum *v* debet φ ex temporis *b* et om. d^4 et ex hom. $ab\varrho^3$ ius constat φ 14. est qui quid *f* si quid inter se $1, 2, 3$, $to\varphi c Lvo^12\varrho^1$ si quod inter se q^2 si quis int. se *v* si quidam int. se c^2 pepigerint r^4v si que μ^1 si quod *v* 15. inter aliquos $\varphi l^4\varrho^2v, 3$ 16. rem — ni pagunt om. $l^1\delta$ rem ubi paciscuntur $1, 2$ rem ubi pagunt

in foro ante meridiem causam euicito; sunt item pacta, quae sine legibus opservantur ex convento, quae iure praestare dicuntur. his igitur partibus iniuriam demonstrari, ius confirmari convenit, idque in absoluta iuridiciali faciendum videtur.

* * *

5

Quom ex comparatione quaeretur, utrum satius fuerit: agere XIV 21 id, quod reus dicat se fecisse, aut id, quod accusator dicat oportuisse fieri, primum quaeri convenit, utrum fuerit utilius ex contentione, hoc est, utrum honestius facilius conduci-¹⁰ bilius; deinde oportebit quaeri, ipsumne oportuerit iudicare, utrum fuerit utilius, an aliorum fuerit utilius statuendi potestas; deinde interponetur ab accusatore coniectura, qua re putetur non ratione factum esse, quod melius deteriori anteponeretur, sed in eo dolo malo *negotium* gestum aliqua probabili causa, de qua ante dictum est. ab defensore contra¹⁵ refelletur argumentatio coniecturalis. *deinde quaeretur, potue-*

trbδ Prisc. X, 5, (894, 23) rem ubi pangunt *dl⁴q²³v* rem u. pagunt pagunt *q¹* rem tibi pagunt *φ*. Fo: rei ubi pac. in comitio 1,2 ('comicio' *μα*), oratione pagunt. in comitio *rdq¹²o* orationi pag. in com. *bl²*(alt. m.) 3, Prisc. l. e. orationem pangunt in com. *q³,φ* ('pag.') de oratione pang. in com. *v* oratione paciscuntur in com. *t²*

1. aut foro *a¹f,c* ante meridiem om. *dl⁴* euicito *hep¹πk¹* conicito *μk²,2,q¹*(pr. m.) conitito *b* reicito *q³* conicito *ς* Fo.: coiciunto (cf. Gell. XVII, 2.) 2. sine lege *δ* convento *gr.12,he¹l³* conuento *μ¹* conventu *ς* (*p? π?*) de iure *odl⁴v,3* iura *f,pa¹⁴* iuri *l³c* videntur *d* 3. igitur his *r* conv. ius conf. *r* 4. id quod *hp¹π*

iuridiciali *hπ* faciund. *μfn* faciund. *a* (ead. m.) 6. de comp. *vo³* ex paratione *h* quereretur *hp¹* quaeritur *t* satis *μ¹* satius *a* (lit. eras.) facere *q¹*(alt. m.)²³,*b* 7. dicat om. *af* 8. convenit et *eq¹*(alt. m.) conveniet *μvo³* conveniat *t* ut, an inutilius *o* venustius *ς* honestius Lamb. 10. oportebat *h* iudicari *heπ* 11. util. om. *oφ* sancienti *vo²* 12. ab acc. coniectura *eu²,2,tzl³* ab acc. coniecturali *hpπ* ab acc. in coniecturali *μ¹* (sic) ab acc. coniectura suspicio ex const. coniecturali *r* ab acc. susp. ex const. coniecturali *ς* qua putetur *e* 13. non ratione *pπμα¹fq¹c* ratione *he* non ea rat. *ς* quod mel. *μp²,2,dl⁴vo¹³c* quo mel. *heo*. cett. *C* anteponeatur *fl²⁴* interponeretur *v* 14. sed in eo dolo *π* suneo dolo *e* sine eo d. *h* sed eo d. *p¹* sed in d. *r* sed d. *ς* magno *q³* esse gestum *v* gestum de aliqua probabili causa. ab defensore referatur ('def.' *h*) argumentatio coniecturalis de qua ante ('antea' *h*) dictum est. deinde quaeretur poteritne vitari, ne in eum locum veniretur. his ita tract. 1,2 ('denique' *μ²a¹f* 'queri' *μ¹* 'ab defensore' om. *p²μαf*

22 ritne vitari, ne in eum locum veniretur. his ita tractatis ac-
 cusator utetur loco communi in eum, qui inutile utili prae-
 posuerit, quom statuendi non haberet potestatem; defensor
 contra eos, qui aequom censeant rem perniciosam utili prae-
 5 poni, utetur loco communi per conquestionem, simul quae-
 ret ab accusatoribus, ab iudicibus ipsis, quid facturi essent,
 si in eo loco fuissent, et tempus locum rem deliberationem
 XV suam ponet ante oculos. translatio criminis est, quom ab
 reo facti causa in aliorum peccatum transfertur. primum quae-
 10 rendum est, verene in alium crimen transferatur; deinde spe-
 etandum est, aequene magnum sit illud peccatum, quod in
 alium transferatur, atque illud, quod reus suscepisse dicatur;
 deinde, oportueritne in ea re peccare, in qua alius ante pecca-

his sic tract. ⁷he) gestum deinde qu. p. v. n. i. e. veniretur locum aliqua
 pr. e. ab d. refellatur a. e. d. q. a. d. est. his tract. l^3vo^3 gestum de-
 inde q. p. v. n. i. e. loco inveniretur ab def. contra referetur (contra
 referetur etiam $q^2\delta$. contra referatur q^3) arg. coniect. aliqua pr. e. d.
 q. a. d. est. his tract. r gestum de ad. pr. e. deinde qu. p. v. u. i. e.
 l. v. ab def. e. refellatur a. e. d. q. a. d. est. his locis ita tract. l^{1-4}
 $vo^{1-2}P, b$ (de aliqua prob. causa om. referatur ut l^2 de om. l^1 et locis)
 negotium esse gestum de al. prob. e. deinde potueritne — veniretur. ab
 def. — coniect. de q. a. d. est. his locis sic tract. φ gestum deinde qu.
 — veniretur ab def. prius refelletur al. pr. e. arg. coni. his ita tr. c
 Sc. gestum d. a. p. e. de qua a. d. est; ab defensore — e. r. a.
 e. deinde qu. etc.

1. hussit tractatur μ^1 2. utetur hoc comm. loco bl^2vo^{1-2} ut. loco hoc
 comm. q^1 ut. hoc l. comm. q^3 comm. ut. loc. v ut. comm. loc. q^2 3. fa-
 ciendi q^3 haberet l^3 haberit ξ def. autem e qui cum cens. r. p. utilis
 pr. ut eius loc. h rei perniciosae utilem π 5. comm. loco eq^2 et
 simul $o\varphi, 3$ quaerat l 6. acc. ab iud. l . (a iud. π) 2, trc acc. et
 iud. $l^3^4vo^3q^2\varphi, 3$ 7. sin in eo loco q^1 (pr. m.) et ipse temp. l^4 temp.
 et loc. $rvvo^3c\varphi$ rem om. $r\varphi^3$ et rem φ deliberationemque r et deli-
 lib. $vo^3\varphi$ 8. tuam h ponat l^2 a reo q^1 9. causa malorum μ^1
 primum $l, 2$ qua pr. t primum in ea e in qua prim. ξ (a^2) 10. ve-
 rene $l, 2, to\varphi l^3vo^3c$. Pith. iurene ξ crimen in alium 3 referatur
 vo^3 expectandum h 11. est om. nb aequae $l, 2to b$ si aequae rll^4
 $vo^3v\delta$ an aequae q^2 eque magnum ne de ea re sit illud e (sic not.) ae-
 quene Gironov. illud pecc. sit q^1 id pecc. — atque id. $vo^3\varphi$ 12.
 transfertur $q^1v\delta$ fecisse φ susc. dicitur t se fateatur. junt.
 susc. — ante fieri om. a^1 13. deinde — peccarit om. f^1 re om.
 μ^1 in eadem re vo^3 inque pecc. μ ante alius v peccaverit
 euq^3v peccaret h peccaverit ante e

verit, deinde, oportueritne iudicium ante fieri; deinde, quom factum iudicium non sit de illo crimine, quod in alium transferatur, oporteatne de ea re iudicium fieri, quae res in iudicium non venerit. locus communis accusatoris contra eum, qui plus censeat vim quam iudicia valere oportere, et ab adversariis pereontabitur *accusator*, quid futurum sit, si idem ceteri faciant, ut de indemnatis supplicia sumant, quod eos idem fecisse dicant: quid si ipse accusator idem facere voluisset? defensor eorum peccati atrocitatem proferet, in quos crimen transferet; rem locum tempus ante oculos ponet, ut ii, qui audient, existiment, aut non potuisse aut inutile fuisse rem in iudicium venire. concessio est, per quam nobis ignosci postulamus. ea dividitur in purgationem et deprecationem. purgatio est, quom consulto a nobis factum negamus. ea dividitur in necessitudinem fortunam imprudentiam. *de his partibus primum ostendendum est; deinde ad deprecationem revertendum videtur.* primum considerandum est, num culpa ventum sit in necessitudinem *num culpa veniendi neces-*

1. iud. proferri $\varphi\varrho^{23}$ iud. praef. l^2vo^3 iud. ferri l^3 2. non est e 3. oportetne d dea re a^1 de ea re om. d fieri om. h quae res — venerit om. r in iudicium om. d 4. non venerit $1,2,tc\varrho^{13}\delta$ non venit l^3 non om. o non devenerit $bl^2\varrho^2v$ non devenit vo^1 nondum venerit E accus. erit φvo^3v 5. tum quam ϱ^2 nunquam ϱ^3 oportere om. b 6. perconct. h percunct. *ancP* 7. indempn. μ indampn. n indamn. a^2v inde natis b eosdem idem μ (sic) idem eos c 8. dicant $1,l^1vo^2c\varrho^{13}\delta$ dicant μ dicat $\varsigma(a)$ et quid $vo^3\varphi$ quid si μ quod si ipse c quid si idem acc. ipse φ voluisse n 9. defensorum eorum μ^1 in quo h 10. transferet $1,afxc$ transfertur $n\varrho^1$ (pr. m.) 2v transferatur ϱ^3 transferetur ς tempus locum h 11. hi $1,2,th$ hii ϱ^{123} ii om. o audient *hep* audiunt $\mu,2,trbP,^4O$ audierint $l^1vo^3\varphi$ non posse $l^3c\varrho^1,3$ aut inutile fuisse $he l^{123}vo^3\varphi P$ aut non inut. fu. π aut non ut. fu. ς 12. venisse t 13. deprecationem. hic ignoscendi ratio quaeritur ex his locis. purgatio *hep* $\pi gr^{12},2$ depr. hic ignosci queritur ratio e . h. l. purg. μ^1 depr. et purgatio δ 14. fact. non neg. π negamus a nobis factum f 15. et ea divid. c necessitatem $\mu^2a^1ftodl^1vo^2\varrho^1$ et impr. φ 16. de hiis ϱ^3v de ... partibus n (*his* eras.) partibus prius l^2vo^3 dein ad predicationem hu^1 17. est om. vo^3 est non ϱ^1 est utrum $\varrho^3\delta$ 18. num culpa ventum sit in necessitudinem fecerit e ('veniendi' in mg.) num culpa ventum sit in nec. num culpa veniendi necessitudinem fecerit $hu gr^{12}$ num per culpam v . s. in nec. num culpam veniendi necessitudo fecerit $\pi panc,f$ ('videndi'), φ ('fec. nec.') $v.o$ ('in necessitatem').3

situdinem fecerit; deinde quaerendum est, eequo modo vis illa vitari potuerit ac levari; deinde is, qui in necessitudinem causam conferet, expertusne sit, quid contra facere aut excogitare posset; deinde, num quae suspitiones ex coniecturali constitutione trahi possint, quae significant id consulto factum esse, quod necessario cecidisse dicitur; deinde, si maxime necessitudo quaepiam fuerit, conveniatne eam satis idoneam putari. si autem imprudentia reus se peccasse dicet, primum quaeretur, utrum potuerit nescire an non potuerit; deinde, utrum data sit opera, ut sciretur, an non; deinde, utrum casu nescierit an culpa; nam qui se propter vinum aut amorem aut iracundiam fugisse rationem dicet, is animi vitio videbitur nescisse, non imprudentia; qua re non imprudentia se defendet, sed culpa contaminabit. deinde coniecturali constitutione quaeretur, utrum scierit an ignoraverit, et considerabitur, satisne in imprudentia praesidi debeat esse, quom factum esse constet. quom in fortunam causa conferretur et ea re defensor ignosci reo dicet oportere, eadem

1. est om. φ quomodo *euam* φ et quo modo ϱ^3 eeq. mod. om. *h*
 2. potuit vit. *c* devitari *a^2nr* poterit μ^1 alleviari *dl^4z* deinde qui in nec. *c* d. in nec. *hep^1\pi* d. si nec. *p^2\mu.2* d. num qui in nec. *l^1* d. hiis qui nec. *v* d. si in nec. *z* 3. causa *hpa^1f* conferret μ^2 conferretur *a^1* confert ϱ^{12v} transferet *t* proferet *dl^4* conf. om. *b* fac. excogitareve *c* 4. possit *huq^2* suspitione *n* 5. constitutione om. *l^4* sign. de cons. *h* 6. factum esse om. *n* cecidisse 1 (*ce^1 h* in ras.) *a^1*(*ce^1* erasum alt. m.)*f* accidisse ξ dicatur *t* 7. maxima *uat* conveniat ϱ (pr. m.) ea satis *b* 8. idoneam causam *to\varphi r\varrho^2.3.E* putari de imprudentia (*de imp. h* meialibus lit.) queretur *h* (*querentur*), *epkaf* *m*. Pith. putari primum quaeretur μ peccasse se reus *t, v* (om. *se^1*) se r. pecc. φ reus s. pecc. fateatur *c* reus om. *b* sese pecc. *l^4* se peccare *l^2* se fecisse. *v* dicat *l^3* 9. quaeritur *e* utrum om. ϱ^1 (pr. m.) pot. nescire *hep^1\pi* pot. sciri *r* pot. scire $\xi(p^2\mu a)$ aut non μ^1 potuerit om. $\varrho^1, 5O$ 10. sit data *l^2* data om. *ft^1* 11. nescirit μ an non culpa *f* nam qui propter — se rat. fug. dicit *c* 12. per iracundiam *d* 13. et non φ inter *imprudentia* et *quare* 20 fere litt. erasae in *a* non prud. *h* 14. sed defendet se *p^1* contaminabit *hpggr^12a^1f* contaminabitur μ^2 contaminabitur *ek* cominabitur μ^1 contaminabit personam *a^2n\varphi r^13 l^1\tau\varrho^1*(pr. m.)*v.3* pers. cont. *c* cont. suam personam *l^1\varrho^2* 15. conquaeretur ϱ^2 16. in imprud. δ imprud. ξ (*inpr. ua*) 17. *cum* in fort. — non oportere ϱ^2 habet ante *si* autem impr. — constet (50. 8 sqq.) conferretur *a^1ob* confertur *epa^2\varrho^1* (pr. m.) defertur *h* transferetur *nt* 18. et ea re *en, a^2* (ex ras.) φ et ea te

omnia videntur consideranda, quae de necessitudine praescripta sunt: etenim omnes *hae tres partes* purgationes inter se finitumae sunt, ut in omnis eadem fere possint adcommodari. loci communes in his causis: accusatoris contra eum, qui, quom se peccasse confiteatur, tamen oratione iudicium demoretur; defensoris de humanitate misericordia; voluntatem in omnibus rebus spectari convenire, quae consulto facta non sit, in ea fraudem esse non oportere. deprecatione utemur, quom fatebimur nos peccasse, neque id imprudentis aut fortuito aut necessario fecisse dicemus et tamen ignosci nobis postulabimus. hic ignoscendi ratio quaeritur ex his locis: si plura aut maiora officia quam maleficia videbuntur constare; si qua virtus aut nobilitas erit in eo, qui supplicabit; si qua spes erit usui futurum, si sine supplicio discesserit; si ipse ille supplex mansuetus et misericors in potestatibus ostendetur fuisse; si ea, quae peccavit, non odio neque crudelitate, set officio et recto studio commotus fecit; si tali de causa

hp^1 et a te π et ea p^2, μ^1 (vel $at^2 \mu^2$) et a re f def. ign. se dicet op. ead. om. π defensori defensor ign. dicet et oportet se om eadem omnia h def. ign. reo dicet re oportet ead. omni. e

1. videbuntur b necessitate $\mu^1 t^2 q^{12}$ praesumpta α 2. omnes tres part. n om. nostrae part. l om. hae nostrae part. f om. in rem part. a om. res part. t^1 om. tres hae part. t^2 om. haec tr. part. φ partis π $p^2 \mu a f$ purgationes $p \pi \mu . a$ ('es' in ras.) purgationum l^3 purgationis ξ 3. eadem facere h fere eadem q^3 eadem res fere a^2 (in ras.) vo^3 eadem fere res $t^2 q^2$ eadem res $\pi n l^3$ possunt e 4. communis h in his causis h^1 in his causae $\pi p^1 n a^2$ in his causa $e \mu$ in his (om. 'causis') $p^2 a^1 f$ 5. pece. conf. $hea^1 f t$ confitetur $e \pi$ confiteretur hp^1 iudicem e iudicium h (iudicium' mg.) iudices ξ remoretur l^3 6. defensores h defensiones $p^1 \pi$ defensionis p^2 defensoris locus v, k^2 7. rebus om. $\mu^1 t^1 vo^3 v$ spectare cbq^{23} facta sunt $a^1 f$. non sunt $l^3 q^2$ f. non sint ξ . Sc.: f. non sit. 8. in ea p^1 an ea h enea e in eius μ^1 in eis $p^2 \mu^2$. $af t^2 \varphi$ $cd t^2 q^1 v$ in eas $n l^1$ in eisdem vo^2 ea 3 fraude e fraudi 3 9. fatebimur n nos om. h quaeque inpr. h quaeque ad inpr. π idque inpr. e neque id ad inpr. t^1 neque id ipsum inpr. φ imprudentes $h \pi, p^1$ ('impr.') imprudenter ξ aut — dic. om. vo^3 10. fortuito $hp \pi$ fortuito ξ post. nobis fr sibi ign. vo^3 postulamus qr 11. his locis 1,2. $t^2 \varphi q^{12}$ hiis loc. $q^3 v$ iis loc. ξ 13. supplicavit h supplicavit 1,2 14. visui h futura $a^1 f v b d l^3 vo^3, c^2$ fut. de illo b si om. h 15. ille om. t^3 ille ipse φ potent. π ostenditur $e q^{12}$ 16. peccatum q^1 17. commodis μ^1

aliis quoque ignotum est; si nihil ab eo periculi nobis futu-
rum videbitur, si eum missum fecerimus; si nulla a nostris
civibus aut ab aliqua civitate vituperatio ex ea re suscipietur.
26 loci communes de humanitate fortuna misericordia rerum
5 commutatione. his locis omnibus ex contrario utetur is, qui
contra dicit, cum amplificatione et enumeratione peccatorum.
haec causa iudicialis fieri non potest, ut in libro primo osten-
dimus; set quod potest vel ad senatum vel ad consilium
venire, non visa est supersedenda. quom a nobis erimen
10 remove volumus, aut in rem aut in hominem nostri peccati
causam conferemus: si causa in hominem conferetur, quae-
rendum erit primum, potueritne tantum, quantum reus de-
monstrabit, is, in quem causa conferetur, et quonam modo
aut honeste aut sine periculo potuerit opsisti; si maxime
15 ita sit, num ea re concedi reo conveniat, quod alieno inductu
fecerit; deinde in coniecturalem trahetur controversiam et
edisseretur, num consulto factum sit. si causa in rem quan-
dam conferetur, et haec eadem fere et omnia, quae de neces-
situdine praecepimus, considerata erunt.

XVIII 27 Quoniam satis ostendisse videmur, quibus argumentatio-
21 nibus in uno quoque genere causae iudicialis uti conveniret,
consequi videtur, ut doceamus, quem ad modum argumenta-

1. al. qu. donatum π quoque om. q^3 est om. l^3 sic nihil μ
(sic) ab eo om. a^1f peric. ob fut. π peric. ab eo nobis to nob.
ab eo per. q^3 2. dimissum vo^1 manumissum l^3c nulla aut $3,o$
aut nost. π civ. nostr. b 3. civibus om. a^1f non susc. e 4.
communis ku^1 5. omnibus om. c e contr. $q^{13}v$ utemur f 6.
dicit lv et enum. om. a^1f 7. libro pr. hep $arvq^3$ pr. lib ξ 8.
quoniam pot. p^2l^4vc quoniam non pot. μ^1 quod om. q^{23} potest ad
 r^3 vel ad senatum om. μ^1 vel ad cons. om. q^3 concilium l^4v
9. visa est non t supersedendo h ab nobis pa^2 10. volumus b
volumus dl^4 rem quamquam $l^3\varphi$ in homine h 11. confertur
 vo^3 conferatur vo^2 conf. om. n 13. confertur vo^3q^2 et quomodo
 $h\pi$ sit aut quonam modo dl^4 14. aut om. φ honesti e ob-
sistere $3,\varphi$ obsistit μ 15. non ea re q^1 concedere l^2q^{23} con-
venit r al. indefecerit h 16. trahitur φ controversia e an
 vo^3 et edisseretur $ep\pi ukgr^{12}$. a^2nct edisseretur h et disseretur a^1f
 $tx\varphi$ et quaeretur $ol^4vo^{12}q^{12,3}$ 17. num r^1 utrum r^2 non q^2v
factum tum sit t causa peccati φ 18. fere omnia b necessitate
 q^1 19. pere. π cons. sunt q^2 20. videamur h 21. ind. caus. e
22. ut om. l^2 argum. to per arg. 1,2 ipsa per arg. l^2 ipsas arg. ξ

tiones ornate et absolute tractare possimus. nam fere non difficile est invenire, quid sit causae adiumento, difficillimum vero est, inventum expedire et expedite pronuntiare; haec enim res facit, ut neque diutius, quam satis sit, in isdem locis commoremur, neque eodem identidem revolvamur, neque incohatam argumentationem relinquamus, neque incommode ad aliam deinceps transeamus. itaque hac ratione et ipsi meminisse poterimus, quid quoque loco dixerimus, et auditor quom totius causae tum unius cuiusque argumentationis distributionem percipere et meminisse poterit. ergo absolutissima et perfectissima est argumentatio ea, quae in quinque partis est distributa: propositionem rationem rationis confirmationem exornationem complexionem. propositio est, per quam ostendimus summam, quid sit, quod probare volumus; ratio est, quae causam demonstrat veram esse, quam intendimus, brevi subiectione; rationis confirmatio est ea, quae pluribus argumentis corroborat breviter expositam rationem; exornatio est, qua utimur rei honestandae et collocupletandae causa confirmata argumentatione; complexio est, quae concludit breviter conligens partis argumentationis. hisce igitur quinque parti-

XIX

1. ornare n posimus a 2. diff. inv. $he\pi$ (om. est) est diff. inv. o diff. est vero tq^1cb 3. vero om. h est om. q^2v inventum argumentum v expedire $p^1ku^1,2$ experire hez experiri $gr^{1,2}$ expedite nr expolire $p^2\mu^2cp,3$ expolite q^1v aut expedite μ et expedire v et expolite $v\varphi$ 4. quam om. h quam necessarium sit satis dl^1 qu. satis est q^2 in hisdem a^1f in eisdem a^2 in his t 5. immoremur t nec C eadem $p^2\mu v$ identid. μ revolv. ident. ftr revolvamus tq^3v 6. incohatam φ incoactum q^2 incoactam vo^3 prorsus rel. $vo^3\varphi$ 7. deinceps ad al. t deinde frc meminere μ^1 8. quid quoque 1,2, t^2 (pr. m.)³ qu. in unoquoque $p^2v\varphi q^1,2cbt^2$ (alt. m.)⁴ V quod in unoq. q^3 in unoq. loco quod v audito eu aud. quod e 9. tum totius $\varphi q^1,2,3$ unicusque n 11. est arg. 1,2, $tq^1,3$ arg. est ξ 12. distribuitur t rationis om. vo^1 rationem — prop. est om. π 13. et exora. μ (sic) et compl. $v\varphi$ 14. probari $hp\mu n b q^1,2,3$ proprii f probare $eo\varphi$ comprobare v dicere t est quae causam $hp^1\pi$ est quae causa $p^2\mu^1$ causa est que μ^2 est causa quae ξ 15. veram esse in quam π verum esse in quod p^2 Sc. veram esse quam verum esse id quod ξ 16. compluribus q^3 argumentationibus t 18. rei moris b ostentandae μ^1, a^1 (honestandae⁷ in ras. a^2) et locupletandae v confirmatae t affirmata dl^1 19. argumenta h (sic) 20. coll. argumentationes e hisce v his q^3 his φ ergo bq^3v quinque om. c

bus ut absolutissime utamur, hoc modo tractabimus argumen-
 tationem: causam ostendemus Ulixi fuisse, qua re interfecerit
 Aiacem: inimicum enim acerrimum de medio tollere volebat,
 a quo sibi non iniuria summum periculum metuebat; videbat
 5 illo incolumi se incolumem non futurum; sperabat illius morte
 se salutem sibi comparare; consueverat, si iure non potuerat,
 quavis iniuria inimico exitum machinari: cui rei mors indigna
 Palamedis testimonium dat. ergo et metus periculi hortabatur
 eum interimere, a quo supplicium verebatur, et consuetudo
 20 peccandi malefici suscipiendi removebat dubitationem. omnes
 11 enim quom minima peccata cum causa suscipiunt, tum vero
 illa, quae multo maxima sunt maleficia, aliquo certe emolu-
 mento ducti suscipere conantur. si multos induxit in pecca-
 tum pecuniae spes, si complures se scelere contaminarunt
 15 inperi cupiditate, si multi leve compendium fraude maxima
 commutarunt, cui mirum videbitur istum a maleficio propter
 acerrimum formidinem non temperasse? virum fortissimum
 integerrimum inimicitarum persequentissimum iniuria laces-
 situm ira exsuscitatum homo timidus nocens conscius sui pec-

1. ut om. *h* tractavimus *hp* tractemus μ^1 2. expositio. causam *ek*
 propositio. causam vo^1, q^{13} expositio 'vel propositio' causam μ ('vel pr.' μ^2)
 quia *v* 3. aiacem *hp\pi* ratio inimicum $ekprro^{13}q^{12}$ 4. non om. *h*
 non iniuriam sed summum $\mu^2, 2(m), q^1 v, t$ ('iniuria' /*t*) rationis confir-
 matio videbat $ekvo^{13}$ 5. incolomi $\pi\mu$ (sic semper) incolome r, q^1 (pr. m.)
 se om. $t^3 vo^3$ mortem *n* morte sibi sal. comp. φ 6. sal. sibi se
e consueverat *k* conueverat iure a^1 potuerat *hprb* poterit $\mu^2 a^1$ ('po-
 terat' $a^2 k$) 7. iniuria quavis inim. 1. ('quovis' *h*) 2, *r* iniur. quamvis
 inim. tq^1 inim. iniur. quavis bq^2, v ('quamvis') exitum q^1 (pr. m.) cuius
 rei $t^2 q^2$ 8. palamedis *t* palamedi *k* ortab. *b* 9. et om. *hep\pi*
 10. malef. suscipiendi μ^1 exornatio. omnes $1, vo^{13} q^1$ 11. cum ima
 π qui minima rx cum minora *t* communia d, q^1 (pr. m.) non
 cum π aliqua cum causa Pith. de causa $r^2 q^1 b$ aliqua de causa q^{23} de
 aliqua causa *v* suscipiant $\mu^2, 2, tv$ 12. illa om. *r* ib. multo om.
 $\mu^1 q^1$ maxime *e* sunt maxima *b* aliquo certe π certo aliquo $ek\tilde{l}$ al.
 certo ξ 13. inducti $\mu ambq^{123}$ 14. sicut plures t^2 si plures t^3 com-
 plures se scelere se $p^1 \pi$ compl. se se. $he(\mu p^2), 2, t\varphi q^3$ compl. scel. se ξ
 ('quampl.' π) scelere om. t^3 contaminaverunt $3, q^{12}$ 15. simul
 uti *h* 16. comutarunt μ^1 videtur *te* 17. non se temp. $vo\tau\varphi$
 virum om. φ 18. integerrimum om. *n* 19. ira exustum *h* ir. ex-
 suscitatum *e* ir. excit. $nt^2 vbq^{123}\varphi$ si homo nvo^2 timidus μ
 (sic) tim. om. $a^1 f$

cati insidiosus inimicum incolumem esse noluit: cui tandem hoc mirum videbitur? nam quom feras bestias videamus alacris et erectas vadere, ut alterae bestiae noceant, non est incredibile putandum istius quoque animum ferum crudelem atque inhumanum cupide ad inimici perniciem profectum, praesertim quom in bestiis nullam neque bonam neque malam rationem videamus, in isto plurimas et pessimas rationes semper fuisse intellegimus. si ergo pollicitus sum me daturum causam, qua inductus Ulixes accesserit ad maleficium, et si inimicitiarum acerrimam rationem et periculi metum intercessisse demonstravi, non est *dubium* quin confiteatur causam malefici fuisse. ergo apsolutissima est argumentatio ea, quae ex quinque partibus constat, set ea non semper necesse est uti: est quom complexione supersedendum est, si res brevis est, ut facile memoria comprehendatur; est quom exornatio praetermittenda est, si parum locuples ad amplificandum et exornandum res videtur esse; sin et brevis erit argumentatio et res tenuis aut humilis, tum et exornatione et complexione supersedendum est. *in omni argumentatione de duabus partibus postremis haec, quam exposui, ratio est habenda. ergo amplissima est argumentatio quinquepartita, brevissima est tri-*

1. esse om. *b* quir μ qui $h^1 epf$ tamen a^1 2. videamur e
 3. electe suadere e ire vo^3 altera bestia h alteri best. ζ bestiae om. q^3 est om. b 4. ferocem e atque hum. a^1 ac inh. l^3 et inh. vo^3
 5. cupidum φ 6. cum in nullam ^{is} ~~bestiam~~ ^{is} e (sic corr. alt. m.) 6. beluis dl^4 7. inesse vid. q^3 plures vo^3 parssummas h per summas $e\pi\mu^1$ per pessimas a (per⁷ add. a^2) 8. intellegimus h complexio si $e\pi\kappa\upsilon\theta^1$ laurum d quin ind. q^2 10. et om. dl^4 si add. a^2 11. est add. a^2 12. arg. est ea $e\varphi\varphi$ 14. uti, est cum compl. supersed. est $gr^{12}p^1\pi n.a^2$ (mg.) uti, cum compl. sup. est h uti, est enim cum compl. sup. est v uti, tum e , s , est $ep^2\varphi\lambda\mu\varphi.q^1$ (tunc sup.⁷) uti, quia tum e , s , est t uti, tum enim e , s , est $l^{13}\delta$ uti, sed tum e , s , est $l^{1}vo^{13}$. β uti, sed e , tum s , est q^2 uti, sed e , s , est v uti, est e , s , vo^2 complexioni φvo^3 si et br. π res om. $hq^{23}v$
 15. brevis $h\pi$ brevior e brevior est $\mu k.a^1$ (or⁷ eras.) brevis est p brevius est dicenda a^{2n} est cum exorn. $gr^{12}.hp^1\pi r$ tum exorn. ζ 17. esse vid. ft sine br. h sinec br. e sin br. v brevis a^1 esserit h
 18. tenuis et hum. erit t ^{aut} et hum. μ (sic) tum exorn. $he\mu^1 tr$ 20. extremis part. q^2 ratio hab. (est⁷ eras.) h 21. quinquepert. — tripert. — quadripert. — $hp\mu\theta q^{123}$ arg. quinq. est h arg. est quinq. ob

partita, mediocris sublata aut exornatione aut complexione quadripartita.

XX 31 Duo genera sunt vitiosarum argumentationum: unum, quod ab adversario reprehendi potest, id quod pertinet ad
5 causam; alterum, quod, tametsi nugatorium est, tamen non indiget reprehensionis. *quae sint, quae reprehensione confutari conueniat, quae tacite contemni atque vitari sine reprehensione, nisi exempla subiecero, intellegere dilucide non poteris. haec cognitio vitiosarum argumentationum duplicem utilitatem*
10 *adferet, nam et vitare in argumentatione vitium admonet, et ab aliis non vitatum commode reprehendere docebit.* quoniam igitur ostendimus perfectam et plenam argumentationem ex quinque partibus constare, in una quaque parte argumentationis quae vitia vitanda sunt, consideremus, ut et ipsi ab his vitiis recedere et adversariorum argumentationes hac praecipione in omni-
15 bus partibus temptare et ab aliqua parte labefactare possimus.

32 Expositio vitiosa est, quom ab aliqua aut a maiore parte ad omnis confertur id, quod non necessario est omnibus adtributum: ut si quis hoc modo exponat: omnes, qui
20 in paupertate sunt, malunt maleficio parere divitias quam officio paupertatem tueri. si quis hoc modo exposuerit argu-

1. med. est φ^1 quadrip. est l^3ro^1 est quadrip. l^1 3. sunt gen. vit. arg. $hfrqpbq^3$ 4. id l^1 idque l^2d id om. φ^1 (pr. m.) 5. causam d nugatorum μ^1 sit ro^3 non om. dl^1 6. reprehensionis $mbvo^3$ reprehensione $no^1dl^1roq^1$ l^2 3 reprehensionis — vitari sine om. 1,2, l^1 l^2 3 quae sunt — sine rep. om. e^2 (add. mg.) refutari rq^2 7. reprehensionis i exemplo subicere h 8. si exempl. $oqpc^1bq^1$ l^3 exemplum $\pi\mu^2ac$ intell. om. a^1 dilucide a^1 dilucide int. fa^2tq^2 non om. $hbvo^3q$
10. adferet μ adfert r auferet d confert l^1 nam vitare $hp^1\pi$ nam om. e admonet, h ammonet, cb 11. non vitat. tam p (sic) non vitatam π commune comprehendere h commonere p^1 commonere et πp^2 commovere et π 12. ostend. add. a^2 perf. et pl. ostend. f et plenam om. μ^1
13. et unaqu. in p. arg. l^3 in arg. unaq. p. ro^3 in unaq. p. orat. dl^1
14. vitia om. dl^3 pal. l^1 ea quae vit. l^1 vitanda om. ro^1 sunt 1. $ftrob$ et om. ho 15. recedamus ob rec. adv. h rec. ac adv. $ppuntdl^1ovo^3b$ ac praecipit. μ 16. tempt. $hepiuanch$ ab add. a^2 ab aliquo $hepi\mu$, 2. e ab aliquo aut ab aliqua e (ab aliqua p) 17. et a maiori o vel a maiore φ^1 a om. frq^1 3 φ non om. μ^1 parte om. ro^3 18. confertur l^1 transf. $\varphi^1\delta ro^2$ vel transf. ro^1 19. adtributum si quid h 20. malunt om. h (in ras.), π (tam malef. sic) sibi malef. φ malef. — offit. a 21. in off. ro^3 si qui $uafbl^2$

mentationem, ut non euremus quaerere, qualis ratio aut rationis confirmatio sit, ipsam facile reprehendemus expositionem, quom ostendemus, id, quod in aliquo paupere improbo sit, in omnis pauperes falso et iniuria conferri. item vi-33
tiosa expositio est, quom id, quod raro fit, fieri omnino ne-5
gatur, hoc modo: nemo potest uno aspectu neque praeteriens in amorem incidere: nam quom non nemo devenerit in amorem uno aspectu, et quom ille neminem dixerit omnino, nihil adfertur raro id fieri, dum modo aliquando fieri aut posse modo fieri intellegatur. item vitiosa expositio est, quomXXXI
omnis res ostendimus nos conlegisse et aliquam rem idoneam u
praeterimus, hoc modo: quoniam igitur hominem occisum constat esse, necesse est aut a praedonibus aut ab inimicis occisum esse aut abs te, quem ille heredem testamento ex parte faciebat. praedones in illo loco visi nunquam sunt, 15
inimicum nullum habebat: relinquitur, si neque a praedonibus neque ab inimicis occisus est, quoniam alteri non erant, alteros non habebat, ut abs te sit interemptus. nam in huius modi expositione reprehensione utemur, si quos praeterea

1. euremus 1,2. euret ξ 2. quam fac. *e* reprehendemus *h* 3. id om. 3. $\nu\theta^3$ improbus *h*¹ improbos *h*² 4. id in omu. *h* $\nu\theta^3$ et in omu. *l*³ transf. θ^1 5. est exp. *eo* 6. eque *h* aeque *p*, π^1 ('aeque' sic) 7. non om. μu in am. dev. $q^2\delta$ 8. uno om. *h* omnino om. *h* nihil affertur *ep*¹ nihil adfert μ^1 ('vel differt' μ^2) nihil id fertur *h* nihil differt $\xi(\pi p^2)$ 9. id raro θq^2 id f. aliq. *r* posse modo fieri 1,2, $r^2\epsilon q^1$ posse fieri *b\theta q^2\delta^3\nu\delta 10. est exp. *ep* 11. res omnes *r* res om. *b* ostendimus *b\delta*. $\nu\theta^3$ (pr. m.) ostendimus ξ nos allegasse *h* 13. esse const. *htro* aut pr. μ^1 aut inim. *t* 14. occisum esse ut abs. *h* ille om. *l*³ ex test. *dl*¹ 15. fecerat $\nu\theta^3$. Pith. in illo *C* (autem in ill. $\nu\theta^2$ ill. in q^2) illo *E* visi nunquam sunt: 1, *a* ('nunq. sunt' in cas.) *ftve* nunquam visi sunt $\nu\theta q^1\delta^3$. Pith. nunq. visi *l*² v. sunt nunq. *ro* v. nusq. sunt $b\theta^2$ nusq. sunt v. $l^1\nu\theta^1$ nusq. v. sunt δ 16. habuit *rb\delta q^2\nu z* rel. ergo $l^1\nu\theta^1 q^3\delta$ rel. igitur q^2 17. est om. *f* quoniam alt. μ^2 . 2 quoniam quod alt. q^2 qui alt. q^3 18. alteri q^1 non habebit *b* non habebant q^1 interep \ddot{e} stus μ (sic) interemptus *a* et in *e* huiusm. $h\theta q^1\delta^3 b^1$ huiuscem. ξ 19. utemur om. *k* praeterea quam ille collegerit *nro* praet. quam in lege erit *h* praet. quam illexerit *e* praet. quam ille dixerit l^2 (pr. m.) $\nu\theta^2$ praeter eos quam ille dixerit $k\mu/ll^1$ (pr. m.) $\nu\theta^3$. a^1 ('vel collegerit' a^2) praet. eos quos ille dix. *pc\theta*. *v* ('dixerat') praetereat quos intellexerit π praeterea quam quos collegerit $b\theta^2\delta^3$ pr. quam quos ille dixerit l^2 (alt. m.) $\nu\theta^1 q^1$*

quam ille conlegerit potuisse suscipere maleficium ostendemus: velut in hoc exemplo, quom dixerit necesse esse aut a praedonibus aut ab inimicis aut a nobis occisum esse, dicemus potuisse vel a familia vel a coheredibus nostris, quom hoc modo illorum conlectionem disturbaverimus, nobis latiorum locum defendendi reliquerimus. *ergo hoc quoque vitandum est in expositione, ne quando, quom omnia conlegisse videamur, aliquam idoneam partem reliquerimus.* item vitiosa expositio est, quae constat ex falsa enumeratione, si aut, quom plura sint, pauciora dicimus, hoc modo: duae res sunt videlicet, quae omnis ad maleficium impellunt, luxuries et avaritia. 'quid amor?' inquit quispiam. 'quid ambitio? quid inreligio? quid metus mortis? quid imperi cupiditas? quid denique alia permulta?' aut, *falsa enumeratio est* quom pauciora sint, plura dicimus, hoc modo: tres res sunt, quae omnis homines sollicitant: metus cupiditas aegritudo. satis enim fuerat dixisse metum cupiditatem, quoniam aegritudinem cum utraque re coniunctam esse necesse est. item vitiosa expositio est, quae nimium longe repetitur, hoc modo: omnium malorum stultitia est mater atque praeter cetera parit immen-

1. potuisse suscepisse *u* ostendemus rb^2q^3 , Pith. 2. velut *a* esse ut *v* aut pr. 2 3. esse occ. fbq^2vc occisum esse q^1 4. vel fam. δ vel coh. πa 5. eorum φ conlectionem $ep\pi,\mu$ ('coniere') *u* *ft* conlectionem u^2 conlectione *h* collationem vo^2v 6. defendi *f* dicendi l^3 reliquerimus hp^1/bq^2v reliquerimus $\pi\mu p^2at\varphi q^2\delta$,⁶⁰ relinquemus *e* relinquimus *k* ergo — reliqui, om. χ quoque om. *v* 8. relinqui. $h\mu q^1e$ 9. est exp. $e\varphi$ Post 'exp.' tres litt. sunt erasae in *a* ex fransa enim. *h* ex fraudis enim. μ^1 si aut cum plura $he(p^2)$ si ut cum pl. πr^2q^1v si cum pl. *aneb* si compl. $\mu\delta$ si aut plura l^4 10. sint $at\varphi^2vo^2$ sunt ξ sunt res $v\varphi$ 11. videlicet quae $ef^1u^1vo^1$ indices qu. ξ omnes hom. φ homines δ impellant *k* compellunt 2. *t* luxuria $\mu v q^2\varphi$ 12. inquit 1. 2. $e\varphi$ inquit ei *v* Sc.: inquit. religio p^1ka^1n irrel. $cb\varphi$ 13. mortis met bcq^2 quid imp. cup. om. *v* 14. alia multa $bl^2v\varphi^3q^2$ mala alia q^3 item *l*. Sc.: aut. item vitiosa expositio est *t* ('vel enumeratio' suprasc.) 15. sunt et plura sunt dic. *e* dicemus μ^1t . Sc.: sint pl. dic. tres testes sunt *h* tres sunt *e* tres sunt res *b* tr. pestes s. Pith. omnes om. $aftvo^3$ 16. sollicitent el^2q^1 (pr. m.) et egr. φ 17. dix. fuerat *t* metus cupiditas *o* metum et cupiditatem $v\delta\varphi$ 18. coniuncta *a* 19. est exp. q^2^3 nimirum *au* omnium *a* ('ium' add. alt. m.) 20. est mater atque praeterisse apariter h,π ('pariter') est m. a. pr. parit. p^1 est mater quae

sas cupiditates, immensae porro cupiditates infinitae immoderateae sunt, haec pariunt avaritiam, avaritia porro hominem ad quodvis maleficium impellit: ergo avaritia inducti adversarii nostri hoc in se facinus admisserunt. hic id, quod extremum dictum est, satis fuit exponere, ne Ennium et ceteros poetas imitemur, quibus hoc modo loqui concessum est:

utinam ne in nemore Pelio securibus
caesa accedisset abiegnia ad terram trabes,
neve inde navis inchoandae exordium
coepisset, quae nunc nominatur nomine
Argo, quia Argivi in ea dilecti viri
vecti petebant pellem inauratam arietis
Colchis, imperio regis Peliae, per dolium:

10

prae ceteris parit $gr^2 eka^1 nll^3, vo^2, q^1$ ('parit' pr. cet.) est m. pestis pr. cet. ea parit gr^1 est m. quae parit pariter uf, e ('m. est') est m. quae parit p^2, a^2 (eras. 'prae ceteris') est m. atque materies quae parit $vz, puth$, (³ Lamb.) est m. atque mat. quae pr. cet. parit $vo^3 oq$ est m. a. mat. q. parit pr. cet. v m. est a. mat. ea parit b, q^2, d, vo^1 ('est m.') est m. a. mat. parit l^2 est m. a. ea mat. q. parit l^3 . S. : est m. atque praeter cetera parit.

1. porro om. π infinite cupide immoderate μ (sic) immoderateque sunt e et immod. sunt ξ 2. haec $haq^1 v$ haec ξ avaritiam om. $h\pi$ porro om. l^1 hominum π homines $l^1 vo^1$ 3. ad aliquod malef. $ea^1 e$ ad quod mal. h^1 ad quod id mal. $h^2 p^1 \pi$ ad quod mal. non p^2 ad mal. quodvis q ind. av. tr 4. amisserunt e inter se $vo^3 v$ se om. h^1 id om. $h^2 q^2 d$ 5. satis fuit om. h^1 6. videamur velle imitari l^3 quibus — est om. a^1 permissum dl^4 7. uti iam in numero repello h 8. caese he caesae πun caesae ath caese q^1, b, cq accedissent h accedissent μ (sic) accidissent $gr^1, 2, \pi$ cecidissent eo excidissent l^2, d cecidissent ξ accedissent Fleckeisen adigne h abiegnae $\mu q^1, 3, q, eb$ abiegnae o ad terram om. q^1 9. naves hp^1 inchoandae q inchoandas h inchoans a^2 (erasis 2 ult. litt.), π inchoandum vo^1, q^2, v, d inchoandrum q^2 inchoandi b exdium h 10. cepisset $h^1, puth, P$ coepissent f coepisset ea nunc om. o nomine om. φ 11. argu. h quia argivi in eadem lecti viri vecti $hepkf$ ('qui arg.' he 'qua arg.' p) quia arg. in eadem lati viri l (om. 'vecti') quia vecti argivi μ ('in eadem' suprasc.) quia argivi viri lecti a (inter 'argivi' et 'viri' 4 litt. erasae, inter 'viri' et 'lecti' 6 litt.) quia argivi vecti πu quia argivi dilecti viri vecti bl^3, dl^4 ('quam') quia arg. del. viri L. vecti l^1 quia arg. vecti lecti viri c, v ('electi') quia argivi lecti viri o quia vecti argivi del. viri $\varphi q^1, 2, 3$ ('achivi') 12. petebant illam pellem $\beta vo^1, 2, q^1, o$ (mg.) auratam l^1, q^1 (pr. m.) 13. cholchis a^2 cholchicis μa^1 cholchis n cholchis $b\varphi$ Fo.: Colchos pelire h pelei r pellie φ Post 'dolum' paene totius versus erasi spatium est in a

nam nunquam era errans mea domo efferret pedem
Medea animo aegra amore saevo saucia.

nam hic satis erat dicere, si id modo, quod esset satis, curarent poetae:

5 utinam ne era errans mea domo efferret pedem
Medea animo aegra amore saevo saucia.

*ergo hac quoque ab ultimo repetitione in expositionibus magno-
pere supersedendum est; non enim reprehensione, set, sicut aliae
9 complures, sua sponte vitiosa est.*

XXIII 35 Vitiosa ratio est, quae ad expositionem non est ad-

1. nam medeam dl^4 hera errans mea domo efferret pedem ep hera err. mea ped. dom. eff. k hera errans mea eff. ped. domo a (era^h sic), c errans medea eff. pedem (om. 'domo') $h.\pi$ (suprase. 'hera mea'), f, l^2 ('mea hera' suprase.) errans medea eff. domo pedem n hera mea errans medea eff. ped. domo to era errans mea medea eff. pellem domo b, q^1 ('hera' et 'pedem'), δ ('ped. eff.') errans hera mea medea dom. eff. ped. q^3 hera mea errans med. ped. eff. dom. v hera in ea dom. eff. ped. d her. eff. ped. mea dom. l^1 era errans mea afferret pedem de dom. vo^1 hera err. medea eff. ped. e dom. q^2 err. medea mea eff. ped. dom. φ 2. medea egro amore saucia p^2 (mg.) medea animo egra $v\chi$ animo egra amore saucia q^1 aegro amore suasia q^2 medea (cett. om.) dl^4 Totum versum om. $hep^1\pi atofc q^1$ (pr. m.) $v l^1 2^3 vo^1 2$ pro eo repetuit: utinam nunquam hera errans mea eff. ped. domo kf, u ('domo' om.); utinam ne errans eff. ped. medea n 3. id satis erat e hic satis est l^2 hic s. esset l^1 hic esset l^4 hic s. erit c hic erat s. v s. hic erat q^3 curarent poetae $1, pal. 146, q^1$ (alt. m.) curaret poeta $\mu^2.2. l^2 c$ curassent poetae $dl^1 4 vo^1 2 b q^1$ (alt. m.) 3 modo curasset poeta quod s. esset $v\varphi$ modo curassent q. s. e. poetae q^2 5. utinam ne era veras mea d. eff. ped. h utinam ne transefferret pedem medea π ut. ne hera errans mea d. eff. ped. $eu^2 f$ ut. ne err. m. d. eff. ped. p^1 ut. ne err. eff. ped. ar ut. ne hera err. m. eff. ped. dom. $ocq^2, 3$ ('era' b) ut. ne her. err. m. eff. p. de dom. dl^4 ut. ne era errans d. eff. ped. q^1 (pr. m.) ut. ne hera medea err. eff. ped. de dom. v 6. medeas homo aegro amores revo saucia h medea homo egro amore saucia e medea homodo aegro amore revo saucia p^1 medea aegro amore sevo saucia μ med. egro amore saucia $p^2.2. dl^1 q^2, c$ ('sautia' med. animo egra ('egra' b) am. sauc. ('sautia' b) $ro\varphi vo^2 bl^2$ med. aegro animo am. saucia δ med. an. aegro saucia vo^1 med. ergo am. saucia vo^3 med. egro am. sauciata $q^3 v$ med. egra am. saucia q^1 med. am. sauc. Pith. medea (cett. om.) πl^1 Totum vs. om. l^3 , in a vers. eras. inter 'medea' et 'egro' 7. rep. ab ult. t ab ultima rep. $\mu^1 q^2$ magno opere $l^1 v$ summo opere l^3 8. eget repreh. $P, 1 oax$ reprehensione indiget t reprehensiones habet sicut al. φ sed sicut al. compl. sua sp. $hp\pi t dl^1 q^1 2, 3$ ('aliquae' h) sicut al. comp. sed sua sp. ξ 9. quamplures $vo^1 \varphi$ est om. k 10. vit. est rat. cb

commodata vel propter infirmitatem vel propter vanitatem. infirma ratio est, quae non necessario ostendit ita esse, quem ad modum expositum est, velut apud Plautum:

amicum castigare ob meritam noxiam
immune est facinus, verum in aetate utile
et conducibile.

5

haec expositio est: videamus, quae ratio adferatur:

nam ego amicum hodie meum
concastigabo pro commissa noxia.

ex eo, quod ipse facturus est, non ex eo, quod fieri con-¹⁰
venit, utile quid sit, ratiocinatur. vana ratio est, quae ex
falsa causa constat, hoc modo: amor fugiendus non est, nam
ex eo verissima nascitur amicitia; aut hoc modo: philoso-
phia vitanda est; adfert enim socordiam atque desidiam. nam
hae rationes nisi falsae essent, expositiones quoque earum ¹⁵
veras esse confiteremur. itemque infirma ratio est, quae non ³⁶
necessariam causam adfert expositionis; velut Paevius:

Fortunam insanam esse et caecam et brutam perhibent phi-
losophi,
saxoque instare in globoso praedicant volubili:

20

1. inanitatem e 2. infirmitas est μ^1 infirma ratione b (sic) 3.
velud c 4. noxiam hno noxam ξ (π) 5. immune I immane $a\varrho^{12}$
immane ξ ($p^2\mu^2$) etatem μ^2 6. cond. est rv 7. positio μ^2a^1
propositio r^2 expositionem ϱ^1 videamur h 8. hodie am. meum l^2
am. meum hod. C am. hod. meum Crat. et seqq. E 9. castig. — h^1kt^1
non castig. $\mu^22, l^2r^1l^3+V\varrho\varrho^12o\varphi.3$ committa h commissa C commerita
Crat. et seqq. E noxia hp^1 noxa ξ 10. quia ex eo vo^3 quo h ipse
om. vo^3 in eo vo^3 ex om. b 11. quod sit hep^1l^2 una πv 12.
c. fals. $b\varrho^2$ consistit l^4 amor — hoc modo om. 2 fugend. h
13. nasc. ver. $f^2v\varphi$ nemo h ut hoc h 14. adf. μ infert vo^3
dissid. h 16. confiteamur e confitemur μ itemque $I, 2, tr$ item ξ
infirmitas μ^1 17. positionis π positiones h velud μ 18. esse
ins. ϱ^{23} cec. et br. esse φ phyllos. μ pli. perh. φ 20. saxo-
que instare in globos^o π saxoque i. i. globos. $hpegr. 1, 2, k^1$ ('saxeque')
saxoque i. i. globo. ing. saxoque inst. globoso $l^1r^1cp^6, 1^0$ (pr. m.) ω^3 saxo-
que instet globoso n saxoque instare globosi p^1 (pr. m.) s. instar globoso
 g saxoque instare globo $3, \beta^2\varepsilon^1, 2$ (pr. m.), $p^{2189, 1^0}$ (alt. m.) $1, 3, vo^1\omega^4, \varrho^1$
(alt. m.) 2 saxoque stare in globo ω^2 saxoque instare globosa β^3 saxique
instar globosi $\mu k^2, 2$ ($af^1\beta^1\alpha$ pal⁴⁶), $ul^1o\varphi l^2p^1$ (alt. m.), 3 (alt. m.) $1, 2, \omega^3$ (alt. m.).
aug. saxique instar globosi esse $\omega^1\lambda^1$ saxique esse ad instar globosi $p^5, 7$
(esse om.) saxique admodum globosi esse vo^3 saxique instar globi vo^1
(alt. m.), p^{11} saxique ad instar globi p^3 (sic) saxo quoque ad instar

id quo saxum inpulserit fors, eo cadere Fortunam autumant.
caecam ob eam rem esse iterant, quia nihil cernat, quo sese
adplicet;

5 insanam autem aiunt, quia atrox incerta instabilisque sit;
brutam, quia dignum atque indignum nequeat internoscere.
sunt autem alii philosophi, qui contra Fortunam negant
ullam exlare, temeritate enim autumant esse omnia:

globoso v praedicant volubili $\beta^{23}bcvo^1vp^{2468910} \epsilon^1 \omega^{34}$ posse dicant
volubili l , ing. (dicunt) praed. vel volubili r^2 volubili (om. 'praed.') nl^2q^3
pr. volubile g pr. volubilem a^2q^2o,vo^1 (alt. m.) $p^{613} \omega^{1,3}$ (alt. m.) λ^{12} aug.
vol. praed. $\varphi\omega^5$ esse pr. vol. p^1 (alt. m.) essent dicunt vol. μ^1 esse
dicunt vol. tp^1 (pr. m.) pal.¹⁶ l^1 ('volubile') esse volubilem $a^1fa\beta^1vo^3$ saxi-
que globosi praedicant instar volubilem s saxique quoque istam globosi
esse volubilem praed. ω^5

1. id quo saxum p id quod sax. he id \bar{o} quo sax. πl^2 id \bar{o} quo sax \bar{a}
 g quia quo sax. k/t ideo quia quo sax. $\mu^1bvo^3l^4p^{138910} \epsilon^{12} \omega^{125}$ ideo quo
quia sax. e ideo quoque sax. β^3 ideo quod quia sax. $vo^2\omega^3$ ideo quia s ,
quo vo^1, p^{1112} ideoque quia quo sax. p^7 ideo dicunt quia quo sax. μ^2
ideo dicunt esse volubilem quia quo sax. $a^1\omega\lambda^{1,2}$ ('et ideo'), aug. ideo
dicunt volubilem quia quo sax. globosum p^5 ideo dicit volub. q. q. sax.
 β^1 ideo vol. quo r^2 ideo vol. aiunt q. quo s inpul. h inpulit g sors
 gc .aug. eo vadere l^4 eo eandem fort. cad. p^9 eo eandem cad. fort. ω^5
eo f . cad. $q\beta^1$ aut humani h 2. ob eam esse rem iterant p^8 ob e .
 r . it. esse $q^2\lambda^2$ esse ob e . r . it. φ esse om. $\mu n^4vo^2bq^{13}p^{25} \epsilon^1 \lambda^1$ (pr. m.)
asseverant μ^1 putant n autumant $l^4vo^2p^{10}$ aiunt $l^3p^7\omega^1$ ideo quia
 λ^2 qua f cernit $q^1\omega^1$ cernat om. gc se μ^1 sese quo p^{13v}
quo sibi e 3. adplicet h applicit μ 4. autem esse aiunt $\beta^{372}vo^{13}\varphi$
 $p^{234589101112} \lambda^2 \omega^{45}$ autem esse p^7 esse aiunt $l^3\lambda^1$ atrax h intenta
 λ^2 instabilis l^4 insatiabilisque bcp^{212} insatiabilis l^2 (mg.) $q^2\lambda^2p^{19}$ insa-
ciabilisque vel instabilis $p^4 \epsilon^2$ et insatiabilis instabilisque q^1 (alt. m.)
5. dignum atque om. μ^1 dign. neque ind. ϵ^{12} dign. ab indigno λ^2 6.
sunt alii t sunt autem et al. dl^4 philosoli hg fortuna $b\epsilon^2$ negent
 $\beta^1t, 3, vo^3, q^1$ (alt. m.) φ 7. ullam miseritatem esse aut humanitatem h ul-
lam temeritate esse autumant π ullam miseram esse temeritate esse autu-
mant e ullam miseritatem esse sed temeritate omnia regi autumant p alt. m.
(pr. m. erasa) ullam m. e. s. t. regi omnia aut. $\mu^1\beta^2$ ullam mi fed sed t.
o. reg. aut. k^1 ('esse miseritatem' suprasc. alt. m.) ullam miseritatem esse
aut humanitatem sed t. o. r. aut. μ^2a^1 ('miserationem' a^2) pal.⁴⁶ ull. esse
miserationem aut humanitatem sed tem. o. r. aut. fn, β^1 ('esse ullam' 'si
tem.') ullam esse miseriam aut humanitatem sed t. o. r. autumant α . Pith.
 ω^5 ('atque hum.') nullam esse mis. aut humilitatem s. t. o. r. autumant v
ull. mis. esse s. t. o. r. aut. l^2 ullam esse mis. sed t. r. o. m. aut. q^1
(pr. m.) p^7 mis. ull. e. s. aut t. r. om. vo^1 ull. esse sed tem. om. r.
aut. $tg^{134}vo^2, q^1$ (alt. m.) p^9 (alt. m.) ull. esse sed o. r. aut. φ ullam

id magis veri simile esse usus reapse experiundo edocet.

velut Orestes modo fuit rex, factus mendicis modo

naufragio: nempe ergo id fluctu, haut forte fortuna optigit.

nam hic Pacuvius infirma ratione utitur, quom ait verius esse temeritate quam Fortuna res regi: nam utraque opinione phi-
 losophorum fieri potuit, ut is, qui rex fuisset, mendicis factus
 esset. item infirma ratio est, quae videtur pro ratione XXIV 37
 adferri, set idem dicit, quod in expositione dictum est, hoc
 modo: magno malo est hominibus avaritia, ideo quod ho-
 mines magnis et multis incommodis conflictantur propter in- 10

deam esse s. t. o. r. aut. ω^4 ullam esse miseriam sed t. o. r. aut. ξ Se.:
 ullam extare, temeritate enim autumant esse omnia.

1. et id magis p^9 idque mag. $p^{10}\omega^2\lambda^2$ verisimile esse ω^2 simile
 esse h^1 sim. aiunt esse h^2 sim. esse aiunt pab verisimile esse aiunt ξ
 usus 1 quod usque p^6 quod usus $\xi(p$ alt. m.) reapse $e\beta^{123}$ res ab se uaf
 re ex re p^9 res ipsa tb re ipsa $l^3\omega^{123}v.p^3$ (ipsa' suprase.)⁷ ipsa re p^{11}
 ab se cp^3 re ipsa ab se λ^{12} re ab se ξ experiendo $gl^3oq^{13}\delta p^{4512}$
 $\omega^{345}\lambda^{12}$ 2. velud g horest, ag qui modo φ factus est men-
 dicus modo 1,2(β^{12} *agpal*.⁶) $l^{23}vo^2q^1p^1c$ modo m. f. est v factus est modo
 mend. p^3 (alt. m.) $l^0\varepsilon^2\lambda^1\varphi$ modo f. e. mend. aug. s $p^4q^2\lambda^1$ fact. est mend.
 (om. 'modo') hb^3,ε^1 (m. est'), $p^{257,2,11}$ (pr. m.) fact. m. mend. λ^2 et
 factus est mend. q^3 medicus p (pr. m.) u^1p^{67} 3. nam naufragio v naufra-
 gio quippe $p^{329}\delta$ naufrago nempe πu^1f^c naufragus nempe $ant\omega^1q^1$ naufragi-
 sis nempe f^1 naufragiis nempe p^4 (alt. m.) naufragium nempe p^{13} ergo
 p^1,ω^2 rex ergo πn res ergo p (pr. m.) $r\bar{e}$ ergo hk^1 rem ergo e res ista
 contingit ergo $u^1\omega^3p^4$ (pr. m.) res ista contigit ergo $\alpha\beta^3q^2$ res contigit ergo
 a res ista cont. naufragio quo ω^1 res i. e. genus p^{13} cont. i. res s . naufr.
 res ista nempe cont. q^3 nempe rex naufragio nempe res i. contingit t ista
 contingit add. k^2 res ista contigit ξ (add. mg. p^1) id fluctu forte π^2 id
 fl. non forte $p^1\omega^2\lambda^{12}$ fl. non forte ω^5 id fructum forte p (pr. m.) id fructu
 forte $he\pi^1$ id fructu forte k (sic superse, alt. m.) id factum temeritate
 p (alt. m.) v id temeritate non forte ω^1 non id forte β^2 id ne forte c id forte,
 aug. id non sorte γ^{13} non forte q^2v id non forte ξ fortuna v .aug. neque
 fortuna β^3,ω^3 ('fortunam') aut fortuitu ε^1 aut fort. sed temeritate ω^3 non
 fort. sed temeritate $q^2\delta$ aut fortuna ξ optigit $\pi kp^{19}\varepsilon^1$ contigit p^{719}
 obtigit ξ Se.: naufragio: nempe ergo id fluctu, haut forte
 fortuna optigit. ('haut forte fort.' Oudend.) 5. geri φ 6. fuerat
 dl^4 mend. fieret dl^2vo^3 mend. factus foret φ 7. cum vid. 1,2, *te* 8. ad-
 ferri sed idem dicit quod μ (sic not.) afferri quod a^1ft aff. idem quod
 ka^2nc sed id est die. vo^3 diei hl^3 quo in h in exp. om. l^4
 in propos. vo^1 hoc modo dict. est f 9. magnum malum est vo^3
 hom. est 2,(a^1 om. 'est', ut r). t ide. quia $\mu^2,2,rv\varphi$ 10. mult. et
 magn. o incomm. om. μ^1 afflicti. $l^4vo^1q^2,3$ adligantur r

mensam pecuniae cupiditatem; nam hic aliis verbis idem per rationem dicitur, quod dictum est per expositionem. item infirma ratio est, quae minus idoneam, quam res postulat, causam subiecit expositionis, hoc modo: utilis est sapientia, 5 propterea quod qui sapientes sunt, pietatem colere consueverunt. item: utile est amicos veros habere, habeas enim quibuscum iocari possis. nam in huius modi rationibus non univorsa neque absoluta, set extenuata ratione expositio confirmatur. item infirma ratio est, quae vel alii expositioni 10 potest accommodari, ut facit Pacuvius, qui eandem adfert rationem, qua re caeca, eandem, qua re bruta Fortuna dicitur.

38 In confirmatione rationis multa et vitanda in nostra et opservanda in adversariorum ratione sunt vitia propterea 15 que diligentius consideranda, quod accurata confirmatio rationis totam vehementissime conprobat argumentationem. utuntur igitur *studiosi* in confirmanda ratione duplici conclusione hoc modo:

iniuria apud te adficior indigna, pater:
20 nam, si improbum esse Chresphontem aestimaveras,

1. pp. immensam a^1 propter imm. a^2 2. exposit. μ 3. idonea π
4. subiecit μn subigit e expositioni 3. $vo^{1,3}$ expositionis om. e utile t
5. quia $\mu^2, 2$ propterea om. δ qui enim δ consueverunt $k\mu, amvo^3$,
 q^1 (pr. m.) ^{cen} consueverunt t (sic) piet. coluerunt e 6. habes quibus d
habes enim qu. $k^2 e q^3 \varphi$ quibuscum a^2 ('cum' add. in ras.) 7. possis
iocari μ^1 coniocari possis μ^2 in om. t in eiusmodi vo^2 in huius q^1
non conversa π 8. universali atque abs. $v,^1 o x$ universali non eaque ne-
que abs. φ oratione vo^1 ratione exp. conf. om. e ratione — infirma
om. 1, 2 9. item vitiosa rat. $a^2 / 2 u^2 3 e$ ('est rat. a^2) ratione quae f^1
ratio est qu. πa^1 ratio om. $doq^2 v, 3$ vel om. $tq^1 v$ expositione a^1
10. accommod. μ^1 11. quare et vo^3 eadem hb dicitur 1, aft
13. in add. a^2 14. oratione $\varphi q^1, 3$ sunt om. e propterea quam
 h 15. consideranda sunt $rt^4, Lamb.$ quia $q^2 \delta$ affirm. 1, 2 $u^2 c$ (adf.
 hp) aff. rat. acc. π rat. conf. q^3 16. tota he argumentatione e
appr. q^2 17. studiosi $eu^1 cb \varphi$ studiosissimi o studiose $hp^1 \pi \mu^2, 2, u^1$
in om. f 19. a te oc adfic. h 20. impr. $hpfaq^1$ si impr. esse
Cr. existimas 1, 2 ('existimas' k , sic) si impr. esse cr. existimabas $t\varphi r$
 $l^1 3 V, b, l^2$ (alt. m.) v si impr. esse cesp. existimabas δ si impr. esse tresp.
estimabas e si indignum tresph. existimas dl^4 esse om. q^2 chresph.
onthe h chresphonth. π chrespontem $\mu, 2$ chrespontem oq^1 tresp. φ Sc.:
si impr. esse Chresph. aestimaveras

cur me huic locabas nuptiis? sin est probus,
cur talem invitam invitum cogis linquere?

quae hoc modo concludentur, aut ex contrario convortentur
aut ex simplici parte reprehendentur: ex contrario hoc modo:

nulla te indigna, nata, adicio iniuria: 5
si probus est, conlocavi; sin est improbus,
divortio te liberabo incommodis.

ex simplici parte reprehendentur, si ex duplici conclusione
alterutra pars diluetur, hoc modo:

nam si improbum esse Cresphontem aestimaveras, 10
cur me huic locabas nuptiis? duxi probum:
erravi: post cognovi et fugio cognitum.

ergo reprehensio huius conclusionis duplex est; acutior illa superior, facilior haec posterior ad excogitandum. item vi-xxv
tiosa est confirmatio rationis, quom ea re, quae pluris res 15
significat, abutimur pro certo unius rei signo, hoc modo:
neesse est, quoniam pallet, aegrotasse; aut: neesse est

1. huic $hep^1.a$ huius $p^2.ukftcl^2+q^2$ his $q^1\delta$ huic homini vo^3 locasti t sine si prob. he,π ('sive') si non est pr. δ 2. virum invitam e linquere eu^1l^2 liquere hp^1 relinquere $\varsigma(p^2\mu^2)$ 3. concluditur μ^1 concluduntur q^1 ex add. a^2 converterentur f convertantur $l^3\delta$ 4. simpl. ex r repraehendetur pax contraria h rep. ex contraria π 5. ten ind. h ind. te φ nata $p\pi o c q^2$ (alt. m.) $v\delta$ muta h nate e o nata ς afficior μ (sic) iniur. aff. b (corr. pr. m.) 6. si probus es he conlocavi p collocabis h bene colloc. k locavi $bq^3\varphi v$ collocavi ς 'si — coll.' add. μ^2 Fo.: te huic locavi sin est impr. $\mu\mu^1$ sin es impr. ek inest impr. h sin aut impr. r sin autem impr. $l^4vo^3.q^3$ ('si') sin autem est impr. $\mu^2.2.to\varphi cb\delta q^1v$ 7. divortii eu divortii vo^2 te liberabo n te libero e libero te $hp\pi uafdl^4c$ liberabo te ς ('te' om. o) ab inc. $l^3vo^3\varphi$ 8. reprehendetur $hepa$ ('repraehend.' hp) φ sed ex dupl. $h\mu^2a^1$ 9. altera t diluetur eq^3 diluatur $b\delta$ dividitur vo^3 diluitur ς (Lamb.) 10. impr. — nuptiis om. h impr. obq^1^2 chresph. $hpfa$ ehresp. π cresp. $euq^1\delta^o$ thresp. odb tresp. vc existimabas e existimaveras d cetera ut supra 11. me huius $kp^2a^1ftreq^1^2^3$ ('vel huic' a^2) huiusme v me his b 12. errare a^1 ('vi' a^2 in ras.) f et fugio nunc $ro\varphi l^1^2^4vo^1^3q^2b\delta$ ('fugito' vo^3) effugio nunc l^4 (pr. m.) oz 13. huiusmodi $unbq^1^2v,^5O$ huiusmodi l^3 auctior $hep^1\pi$ accusatio μ^2 acutior a^2 (not. in ras.) accusator q^1 (pr. m.) 14. fac. ista post. l^3 fac. haec quam sup. q^3 excogitatum a^1 cogitandum l^3,q^1 (pr. m.)² 15. conf. est $p\pi uftbq^1$ inf. est he esi om. δ plures res $1.a^2n$ plures a^1f^1r plura ς 16. pro e. ab. t huius rei dl^4 17. paret h^2 parit $p^1\mu^1$ et egr. μ (sic)

peperisse, quoniam sustinet puerum infantem. nam haec sua sponte certa signa non habent; sin in ceteris quoque similia concurrunt, non nihil illius modi signa adaugent suspitionem. item vitiosum est, quom vel in aliam vel in eum
5 ipsum, qui dicit, quod in advorsarium dicit, potest convenire, hoc modo:

A. miseri sunt, qui uxores ducunt. B. at tu duxisti alteram.

item vitiosum est id, quod volgarem habet defensionem, hoc
10 modo: iracundia deductus peccavit aut adulescentia aut amore. huius enim modi deprecationes si probabuntur, impune maxima peccata diluentur. item vitiosum est, quom quid pro eo sumitur, quod inter omnis constet, quod etiam nunc in controversia est, hoc modo:

1. sust. inf. e^1 ex sua sp. e 2. ctra μ^1 non sunt $\mu^2 a^1$ $fmitr$ (non habent a^2 , ang.) sin in ceteris e sinceteri h sin cetera a, p^2 si non cetera ξ 3. concurrunt nonnihil $hep\pi n$ concurrerint nonnihil a^2 (not. in ras. et aute 'nonnihil' 13 litt. eras.) concurrunt, quod si concurrerint nonnihil ξ ('concurrant nonnihil' μ^2 , concurrent nonn. o 'quae si conc. nonnihil' φ 'quae si non conc. nihil' l^1)^{ad} augent μ (sic) 4. cum vel fn quando vel μ^2, a^2 (in ras.) tr vel a^1 (aute 'vel' eras. 4 litt.) quod vel ξ et in eum epa^1 et eum hu vel eum t vel et eum f vel in eum $a^2 ob$ ('vel' a^2 in ras.) 5. ipsum om. $l^2 vo^3$ si dicit h quod 1, 2, l^1 id quod $\xi(a^2)$ dicit 1, $a^1 f^2 b$ dicitur ξ (na^2) dicit om. $f^1 dl^1$ 6. hoc m. conv. e 7. si uxores $\pi e\mu^1$ aut tu dux. π at induxisti k at ... ind. a ('tu' a^2 , supra ras.) alteram at tu duxisti f duxisti melius uxorem μ (sic not.) duxisti uxorem dl^1 9. item quod dl^1 id om. q^3 habet a^2 add. in ras. 10. deductus $hep^1 \pi n$ deductus $k\mu$ (sic) ductus p^2, a^2 (eraso 'de' suprased.) $ftvo^2$ inductus ξ (Lamb.) pecc. adol. μ^1 pecc. aut ab adol. cb aut ab am. e 11. huius enim modi e^1 huiusmodi enim $e^2 puaftvo^1 q^1$ huiusmodi $hodl^2 vo^3$ huiusmodi enim ξ probantur $hu^1 v$ probentur t imp. maxima pecc. diluentur, in contentione in max. pecc. dil. t 12. diluentur $ep^2 \mu, 2(m), rex$ dilabentur $hp^1 \pi kto\varphi, 3, P$ dilabuntur $rv\sigma^3, l^2$ (pr. m.) delabentur vo^2 cumquid pro eo π cum id pro eo p^1 , h ('pro eo') quod id pro quo e quum id profecto t cum id pro certo ξ ('certo' μ) cum id quod pro certo vo^3 13. quod inter omnes const. 1, 2, $vo\varphi c$ ('et quod' $a^2 n$) b quod quasi inter o. const. t, q^1 (om. 'quod'). non const. $vo^1 q^3 \delta\varphi$ constet q^1 (alt. m.) v constat vel pro vero μ (sic) et quod etiam n quia etiam a quoniam l^3 quod etiam nunc μ^2 add. (om. μ^1) non in contr. l^4 14. est om. he

cho tu, di, quibus est potestas motus superum atque inferum,
pacem inter sese conciliant, conferunt concordiam.

nam ita pro suo iure hoc exemplo utentem Cresphontem Ennius induxit, quasi iam satis certis rationibus ita esse demonstrasset. item vitiosum est, quod iam quasi sero atque 40
acto negotio dici videtur, hoc modo: in mentem mihi si venisset, Quirites, non commissem, ut in hunc locum res veniret; nam hoc aut hoc fecissem, set me tum ratio fugit.

item vitiosum est, quom id, quod in aperto delicto positum est, tamen aliqua tegitur defensione, hoc modo:

quom te expetebant omnes, florentissimo
regno reliqui: nunc desertum ab omnibus
summo periculo restituere comparo.

item vitiosum est, quod in aliam partem ac dictum est, potest XXVI

1. studiis ē potest at motum h studii quibus est potest aut motum e studiis esse p . aut mot. $p^1\pi$ nil tu dii esse p . aut motus p^2 nihil studii esse p . aut motus μaf^2n^1 cho tu dii quibus est potestas (om. 'motus') f^1 , n^2 (om. 'est') cho t. d. q. est potestas aut motus r cho t. d. q. e. potestas motus ξ ('eo' c) 3. pace h pac. enim $1,2,(f^2),l^1$ inter sese $1,an$ inter se ξ et conf. codd. Lamb. 4. huius ex. c utuntur $he\pi,k$ ('usus' suprasc.) usum ξ,a^2 (in ras.). Sc.: utentem thespontum 1 (thespontum π thespontum μ^1) a tespr. n cresphontum f cresphontem q^{12} tesprothemum t threspr. b 5. quesitam $h\pi$ quaesitam e certas e id ita esse $hv^2q^{13}v$ ita esse id t ita esse om. n 7. geri vid. dl^1 michi μ si mihi ven. o 8. quiritis h commisisse e hunc in loc. δ (?) venisset l^1 (pr. m.) 9. nam aut hoc $r\chi$ hoc hand fec. b fecisset e et $p^2\mu^1f$ metum $h\mu^2$ metam $ep\pi f$ ratio χ haec ratio ξ hoc rat. v rat. fecisset 1 ('fecisse' e) 10. quod id π id quod om. q^3 quod om. r 11. est cum aliqua dl^1 al. tegitur $ep^1\pi$ al. teigitur h al. teg. levi $hv\delta\varphi$ al. levi teg. ξ 12. expetebant eu^1p^2 ocb expectabam hp^1 expectabant $\pi,2,r\delta$ florent. in regno $arcq^2vb\delta\varphi,^6O$ in fl. regn. q^1 13. regno om. δ reliqui te l^1vo^3 te rel. φ nunc — comparo om. π nunc desertum eu n. desertus hp^1 n. es desertus $\mu^2,2,t$ n. des. es r nunc cum des. es $p^2cq^2o\varphi,3$ n. e. es des. q^1 n. e. desertum res d n. e. desertus v 14. periculo l^1 per. solam gr^1 per. solius δ per. solam solus c per. solam b (sic) periculo sola h et ξ restituere paro μ^1 ut restitui comparo e restituitio paro hp^1 restitutionem paro $p^2\mu^2,2,r\delta^3vo^23$ ut restituiam te par. δ ut te rest. par. q^2 ut rest. paro ξ Sc.: s. periculo restituere comparo. 15. cum id quod q^1 (pr. m.) aliquam in part. e aliam in part. t ,Lamb. pro qua addietum sit μ (sic) dictum est $a^2ntvo^3q^23$ dictum ha^1 dictum sit ξ

accipi. id est huius modi, ut si quis dixerit: satius est uti
 regibus quam uti malis legibus; nam et hoc, tanetsi rei au-
 gendae causa potest sine malitia dici, tamen propter poten-
 tiam eius, quo de id dicitur, non dicitur sine atroci suspi-
 11 tione. item vitiosum est falsis aut vulgaribus definitionibus
 6 uti. falsae sunt huius modi: si quis dicat iniuriam esse nul-
 lam, nisi quae ex pulsatione aut convitio constet; volgares
 sunt, quae nihilo minus in aliam rem transferri possunt, ut
 si quis dicat: quadruplator, ut breuiter scribam, capitalis
 10 est, est enim improbus et pestifer civis, nam nihilo magis
 quadruplatoris quam furis quam sicari aut proditoris adtulerit
 definitionem. item vitiosum est pro argumento sumere,
 quod in disquisitione positum est, ut si quis quem furti ar-
 guat et ita dicat eum esse hominem improbum avarum frau-
 15 dulentum: ei rei testimonium esse, quod sibi furtum fece-
 rit. item vitiosum est controversiam controversia dissol-
 vere, hoc modo: non convenit, censores, istum vobis satis-
 facere, quod ait se non potuisse adesse ita, ut iuratus fuerit,
 quid? si ad exercitum non venisset, idemne tribuno militum

1. si quis dixerit $l, a^1 f$ si quis potens ac laetiosus in contione dix, ξ
 ('potes' e 'et fact.' v 'vel fact.' q^1 'contentione' t 'duxerit' b) 2. mal-
 lis regibus $\mu / l^3 q^1 2$ regibus quam om. a^1 qu. uti malis legibus $l, fntrebl^2$
 $q^3 vo^1 2 v$ qu. mal. uti leg. a^2 qu. mal. leg. $dl^1 3 4 \delta q^1 2 vo^3 \varphi$ nam hoc ut
 $l^3 vo^3 \varphi q^3 \delta$ aug. causae h 3. dicitur h potentiam om. t 4. quod id
 dicit, he quod id (om. die.) $p\pi$ qui die. id φ de quo id dicitur $\mu, 2$ de
 quo dicitur id l^2 non sine atr. t 5. an vulg. μ^1 ac vulg. $rcbq^2 3$
 diffiniit. ocb defensionibus l, fl^4, n ('vel defensionibus' mg.) 6. uti ut
 fals. π si $1, 2, 2 O$ ut si ξ 7. pulsione $l^3 vo^2$ aut ex conv. φ convi-
 vitio $\mu, aneb$ vitio π astet b 8. poterunt n 9. siqui e quadr.
 aut e dicam $tdl^1 vo^3 \varphi$ scribam ξ Fo.: finiam. capitulis μ cap.
 est enim he 10. nichilo mais μ nihilo minus $dl^4 v$ 11. attulit $hanco$
 $\varphi, Lamb.$ 12. diff. n defensionem $h\pi$ 13. inquisitione c in quae-
 stione $q^2 \delta$ si qui quem e si quisquam μ si quis aliquem φ furti
 quem l^3 14. et ita dicat $hep^1 \pi vo^1 q^1$ et indicat l^1 et dicat ita $v, 3$ di-
 cat (om. 'et ita') $p^2 \mu, 2, to\varphi c, Lamb.$ esse om. t impr. esse hom. μ 15.
 eius rei nt ei res h et ei rei φ ibi furtum $a^1 f$ fecerit furtum f 16.
 controversiam om. μ^1 solvere t, vo^3 17. numquid conv. censorem d
 nobis $t, 3$ satisf. quod ait $hep\pi k^1 3 vo^3$ satisf. ex eo quod ait $\xi(k^2)$
 18. se om. r posse $q^2 v, 3$ potu — t (in fin. vers.) ita om. h uti ut ratus
 $\mu^1 a^1$ fuerit $heprdl^4, q^1$ (pr. m.) fuerat ξ 19. quodsi $fntq^1$ quia si l^3
 exercicium μ^1 idne $p^2 trb\varphi$ id tr. $2, e$ de omni tr. 1 ('de omne' k^1)

diceret? hoc ideo vitiosum est, quia non expedita aut iudicata res, set inpedita et in simili controversia posita exempli loco profertur. item vitiosum est, quom id, de quo summa controversia est, parum expeditur et, quasi transactum sit, relinquitur, hoc modo: 5

aperte fatur dictio, si intellegas:

tali dari arma, qualis, qui gessit, fuit,

iubet, poliri si studeamus Pergamum:

quem ego me profiteor esse: me est aequum frui

fraternis armis mihi que adiudicariet,

vel quod propinquos, vel quod virtute aemulus

sum

item vitiosum est, ipsum sibi in sua oratione dissentire et contra atque ante dixerit, dicere, hoc modo:

qua causa accusem hunc?

tum id exputando evolvere:

num idem β Ser.: idem n. e. 1. ac ind. h atque ind. q^2 2. est res vo^3q
 3. proferatur b 4. vel qu. φ sit om. e sic relinq. h relinq. sic p
 6. aperte aiax fatur b se intellegat h 7. talis $\pi p^2 a^1 f^1 n$ dari —
 gessit om. 1,2 ($a^1 f^1$) tali dari arma qualis ille qui gessit talis fuit t tali
 d. a. iubet q . ille q . g. fuit $l^4 vo^4$ tali d. a. q . ille q . gessit fuit iubet
 $l^3 vo^2$ tali d. a. q . fuit ille q . g. iubet vo^3 tali dare a. q . q . g. fuit e
 8. iubet — pergamum om. a^1 pergamum hep^4 pergamo μ (sic) pergamo ξ
 9. quem ego me prof. esse $he\pi.p$ (quam) quem ego prof. esse me $dl^4 vo^1 2$
 quae ego prof. esse meam $\mu f n$ quae e. p. v. mea $arbcv\tau$. Lamb. quae ego
 pr. mea esse q^2 quae ego pr. esse $l^1 2 q^1 \delta$ quae ego mea conf. esse $vo^3 q^3$
 que egomet prof. esse mea φ me est aequum frui fraternis t mea est ae-
 quum frui fraternis e mea mecum frus — traternis h meam est ecum frui
 fr. p est aequum frui fr. $\mu.2$ me aequum est frui fr. q^2 me enim est
 aequ. frui fr. $r^1 q^1 vo^3 \varphi.3$ me enim aeq. est frui fr. et est enim aeq. me
 frui fr. $l^4 vo^1 2$ nam me equum est frui fr. o . Lamb. 10. armis om. 1,2, t
 mihi quae e adiudicariet h 11. quia prop. $bq^2 3 \varphi$ pr. sim. vo^2 vel
 quia virt. b quia virt. eius o quia eius virt. φ quod virt. eius e virtute
 1, l^1 (pr. m.). vo^2 , Lamb. virtutis $\pi \mu^2 a f r^3 vo^3 q^1 2.3$ virtutis virtute n virtutis
 est v virtutum tdl^4 remulus hep^1 romulus $p^2 \mu n$ emulus a (in ras.) f
 em. sum $r^1 3 q^1 2 vo^3 \varphi.3$ sum emulus o Post 'emulus' erasae dec. lit. in
 a 13. ipsum om. q^3 14. ut contra q^1 (pr. m.) contra atque 1 (ad
 quae π), 2, t contra ea quae ξ contra atque eaque dix. μ (sic) atque
 te h dixerat $q^3 v$ 15. qua causa accusem causam hunc h qua causa
 vel accusem hunc
 accusem causam hanc μ (corr. alt. m.) 16. cum id hu^1 tamen id $q^3 v$
 nequeo id mecum $l^4 q^2$ nequeo mecum id b (mg.) nequeo Lamb. disp.

nam si veretur, quid eum accuses, qui est probus?
 sin inverecundum animi ingenium possidet,
 quid autem accenses, qui id parvi auditum aestumet?

XXVII non incommoda ratione videtur sibi ostendisse, qua re
 5 non accusaret. quid postea? quid ait? - -

nunc ego te ab summo iam delexam exordio.

43 item vitiosum est, quod dicitur contra iudicis voluntatem aut
 eorum, qui audiunt, si aut partes, quibus illi student, aut
 homines, quos illi caros habent, laedantur, aut aliquo eius
 10 modi vitio laedatur auditoris voluntas. item vitiosum est
 non omnis res confirmare, quas pollicitus sis in exposi-
 tione. item verendum est, ne de alia re dicatur, quom
 alia de re controversia sit, inque eius modi vitio consideran-
 dum est, ne aut ad rem addatur quid aut quippiam de re
 15 detrahatur aut tota causa mutata in aliam causam derivetur:
 uti apud Paevium Zethus cum Amphione, quorum contro-
 versia de musica inducta est, disputatio in sapientiae ratio-
 nem et virtutis utilitatem consumitur. item considerandum

evolvere nequeam τ exputando $hp^1\pi o\varphi q^2vc.3$ exponendo $ev\sigma^3$ exponen-
 do vel exputando f^2 disponendo $\mu^2.2$ disputando $p^2b^2(mg.)q^1(alt. m.)k$
 ex disputando μ^1 volvere h evolverem π

1. quid enim t qui enim μ^1 accenses $h\pi a^2n$ accensem ξ quid est π quod
 est r si est t^1 2. sinverecundum $hepa^1$ sinverec. $a^2f\eta\varphi$ 3. quid
 autem accenses h quid autem eum accenses $p\pi$ quid eum accenses ea^2n qu.
 accensem eum ftr quid e. accensem $\xi(p^2\mu)$ quid hep^1 eum id r quod id $q^1\delta$
 qui hoc o auditum $hep\pi aut\delta$ auditu ξ (Lamb.) existimes h estimet r
 existimet ξ aestumet Schütz 5. postea quid ait? e postea quod ait? p^2f
 quid postea? quid ait? μ, a (alterum 'quid' in ras.) $uel^{123}V\varphi$ quid quod
 postea ait o , Lamb. quid quod postea quid ait? d quid agit q^3 6. ego
 om. r ergo π iam om. nt ordine exordio b 7. dicitur esse iudi-
 cis contra r 8. plures partes b illi om. t 9. led. a eiusm.
 1. $l^1vo^{12}q^2c.3$ huiusm. $\mu^2.2$ 10. laedetur e laeditur $\xi(\delta?)$ 11. om-
 nis h partes π 12. dicitur μ^1 dicatur quom om. b 13. de om. h
 de alia re bq^2 in qua h in quo f idque in t^3 huiusm. vq^3 14.
 ne ad t ad om. n aut re add. μ quidam e quiddam $3, co\varphi vo^3q^2$
 aliquid rl^2q^1 quoddam v 6 quippiam $haob$ de ea re $q^1(alt. m.) a$ re
 q^2 15. causa in al. der. t^3 diriv. $h\mu ac$ 16. cetus est q^3 contr.
 de mus. $e\pi k$ contr. de amusica h contr. eum de mus. ξ 17. inductā
 h (sic) introd. v est om. h sit l^1vb Lamb. esset q^3 disputatione
 in $hp\pi$ ratione — utilitate c 18. consumitur $h\pi ep^1a^2ro\varphi v,3$ consum-
 mitur q^2 consummatur $p^2\mu, 2.t$

est, ne aliud accusatoris criminalio contineat, aliud defensoris purgatio purget, quod saepe consulto multi ab reo faciunt, angustiis causae coacti; ut si quis, quom accusetur ambitu magistratum petisse, ab inperatoribus saepenumero dicat apud exercitum se donatum esse. hoc si diligenter in oratione advorsariorum opservaverimus, saepe deprehendemus eos de ea re quod dicant, non habere. item vitiosum est artem aut scientiam aut studium quodpiam vituperare propter eorum vitia, qui sunt in eo studio: veluti qui rhetoricam vituperant propter alicuius oratoris vituperandam vitam. item vitiosum est ex eo, quia perperam factum constat esse, putare ostendi a certo homine factum esse, hoc modo: mortuom deformatum timore praeditum decoloratum constat fuisse: ergo veneno necatus est; deinde, si sit usque in eo occupatus, ut multi faciunt, venenum datum. vitio non

I. est om. l^4vo^3 continere $he\pi$ (def. ratio h, q^1 (alt. m.)) 2. oppugnet v multi cons. q^3 3. in causa accusati ab reo vo^3 angustiis a^2 ('is' in ras.) causa coacti u ut si quis φ uti si quis vo^3 ita uti cum quis ro^1 uti quis ξ quum om. $o\varphi$ accuset φ accusatur hte 4. abitu h habitu π habitum pu^2 saepissime φ saepenumero apud exere. donatum esse $ep^1\pi$ s. dicat ap. ex. d. esse $p^2u, 2, t$ s. die. ap. ex. se d. esse $a^2o\varphi$ s. die. ap. ex. d. se esse $co^2vb\delta$ s. ap. ex. d. se esse die. r, l^3 ('esse') s. die. ex. ap. se d. esse q^3 dicat s. ap. ex. d. se esse q^1 haec si q^3 in adv. or. δ (?) 6. saepenumero u deprehend. h depr. et in eiusmodi deprehensione ostendemus rdl^2 $vo^3\varphi co^1$ (alt. m.) $^2v, 3$ ('huiusm.' $q^3\delta$ 'reprehensione' vo^3) 7. eos om. d eadem u quid dicant tr^3, q^1 ('dicunt') non bene u^1 8. studium om. dl^1 quippiam nd 9. vitam $bq^2\varphi, q^1$ (alt. m.) qui sunt ne eo st. π qui ne st. non p^1 ne eo st. sin' h (sic, 'qui' add. h^2) qui studiosi sunt $ep^2u, 2, rtq^1c$ velut φ reth. πu 10. auctoris v 11. item vituperandum est ideo, quod c eo quia $hp\pi u\varphi ath$ eo qui e eo quod ξ esse const. $co\varphi bP$ ('esse' om. q^3) constat hen . Lamb. 12. putari $l(u^1)$ tq^3 ostendi quo a^2 (eras. 'a') accepto homine h, e (omniue) a certo homine bq^1 (alt. m.) $^2, l^2$ ('a quo' suprasc.) a quo hom. ξ factum esse ebq^1 fact. esset $p\pi$ fact. est $2, t\varphi rev\delta q^3$ ('hoc modo f. est' f^1) 13. defortunatum $u^2, a'fb$ de forma more δ deformatum timore q^3 (pr. m.) 2 perdit. π coloratum 1, 2 colore decoloratum q^2 corpore decol. ξ Fo.: livore decol. 14. constat fuisse $he\pi u^2 n$ (constat om. u^1) fuisse const. ξ negatus h constat ergo ven. necatum esse k const. erg. ven. necatum ful^3 ergo const. ven. nec. vz ergo ven. u. esse (om. 'constat') usque eo l^1 usque adeo in eo $ro\varphi vo^2\varphi, q^1v, 3$ in eo usque adeo cl^3vo^1 15. quod multi $v, 2$ Lamb. ut ven. b^2 ('ut' suprasc.)

mediocri conflictetur: non enim factumne sit, quaeritur, set a XXVIII 45 quo factum sit. item vitiosum est in comparandis rebus alteram rem eferre, de re altera mentionem non facere aut negligentius disputare: ut si, quom comparetur, utrum satius 5 sit populum frumentum accipere an non accipere, quae incommoda sunt in altera re, severe curet enumerare, quae in altera *incommoda* sunt aut plane velut depressa praetereat, aut ea, quae minima sunt, dicat. item vitiosum est in rebus comparandis necesse putare alteram rem vituperare, quom alteram laudes, quod genus, si, quom quaeratur, utris maior honor habendus sit, Albensibus an Vestinis Pinnensibus, quod rei publicae populi Romani profuerint, de his qui dicat, alteros laedat: non enim necesse est, si alteros praeponas, alte-

1. med. non ϱ^3v medioeri conflictetur μ^1 2. est om. *f* 3. de ^era alt. *a* (sic) de altera re *odl*⁴ non fac. ment. *antr* φ 4. diligentius μ^1 negligentius μ^2 negleg. *pa* quom om. *fr* φ *vo*¹² $\varrho^{12,3}$ comparentur *f* 5. an non (om. 'accip.') ftr³ ϱ^{12} aut non $\mu vo^1 \varrho^2$ quae commoda ⁱ*a* (sic) quae comm. ξ Se.: quae *incommoda*. 6. sint om. *t* altera severa curet enumeret *hep*¹*pk*¹ ('revera') alteram rem vera ^ecuret enumeret *k*² altera re vera curet enumerare μ altera re curet enumerare ^{ventura}*p*²*a*¹*fntrocl*^{134V,3} alt. re curet enum. *a*² ('ventura' sic suprasc.) alt. parte ϱ^1 (pr. m.) Se.: in altera re severe curet enumerare. in altera add. *a*² 7. sunt *o* φ sint ξ sunt om. *b* ϱ^{23} et quam velut π et quam velit *hp*¹*gr*¹²*e* ('velint') veluti $\mu, 2, to$ φ velut $\xi(p^2)$ depressa *l*⁴ $\varrho^1 \varphi$ praeterea *hu*¹ Se.: aut plane velut depr. pr. aut que *c* 8. minora *t* sunt *o* φ sit *he* sint ξ 9. putari *heppuan**o* φ *cb* putare *r* vituperare *o* φ $\varrho^{23}b, 5O$ vituperari ξ alteram rem *n* aliam ϱ^3 alteram ξ 10. genus est φvo^3 si quaer. *C* Se.: si quom qu. utrius *e* π utrum *antr* $\varrho^3 \varphi$ maioris *h* honos *c* 11. ¹achensibus μ (sic) aut *hw* ϱ^3 vestinis pennensibus *hep*¹*gr*² vest. petinensibus *gr*¹ vegennis, an pennensibus μ^1 venusinis an penn. *ku*^{2,2} ('vestinis' *k, a*² suprasc.) pal.⁴⁶*u*^{123V} veszentinis an penn. *p*² veget. an penn. *c* vegient, an penn. *dl*⁴ vejent, an penn. pal.⁵*γ* vecet, an penn. pal.² vegetinis (om. penn.) *ro* φ $\varrho^{123}pb\chi$ ('vigentinis' *v* 'veientanis' *o, \chi*. 'vegetino' *b*¹) quo *hp*¹ qui *cb* reip. pop. r. *hk* (sic) rei p. p. R. *e* reip. et propter μ^1 reip. et *p*¹. *r*¹. μ^2 (sic) rp et pop. r. *p*^{2,2} ('ppto' *a*² suprasc.), *to* φ reip. et populo r. *b* reip. et populo romano *reP* 12. profuerunt *atl*⁴*b* ϱ^3 praesidio fuerunt *o* fuerunt φ eis *he* π dein is *a*²*n* de . . is *f* de his *c* et is φ his *t* dicant π dicat *a*² alteros *lan* φ alteris *p*² μ^2 /*c* alt. laudet alt. laedat φ 13. necessarium est *c*

ros vituperare: fieri potest, ut, quom alteros magis laudaris, aliquam alteris partem laudis adtribuas, ne cupidius pugnasse contra veritatem puteris. item vitiosum est de nomine et vocabulo controversiam struere, quam rem consuetudo potest optime iudicare: velut Sulpicius, qui intercesserat, ne exules, quibus causam dicere non licuisset, reducerentur, idem posterius, inmutata voluntate quom eandem legem ferret, aliis se ferre diceret propter nominum commutationem, non exules, set vi eictos se reducere dicebat; proinde quasi id fuisset in controversia, quo illi nomine appellarentur *a populo Romano*, aut proinde quasi non omnes, quibus aqua et igni interdictum est, exules appellentur. verum illi fortasse ignoscimus, si cum causa fecit; nos tamen intellegamus vitiosum esse intendere controversiam propter nominum mutationem.

Quoniam exornatio constat ex similibus et exemplis et XXIX 46 rebus indicatis et amplificationibus et ceteris rebus. quae pertinent ad exaugendam et collocupletandam argumentationem,

1. vituperes *ntvo*¹*q*¹*c* fieri potest *e* fieri enim pot. ξ (l. enim non potest μ sic) ut om. *l*⁴ ut quod alt. *ep*¹ π ut alt. μ ¹ ut quo alt. *hp*² μ ²*f* at *qum* alt. *a* (*m* in ras.) ut qui alt. *c* laudares π part. laud. $\pi\phi$ laud. part. ξ 2. adtribuas μ (sic) tribuas *l*⁴*q*¹ nec cupide *c* cupidi depugn. *h* cupide pugn. π 3. de proprio nomine *vo*³ et de vocab. *rv*² δ 4. voc. 1,2,*eb* q ^{2,3} voc. eius rei *toqpr*^{1,3,4} q ¹ voc. huius rei *v* astruere *r* statuere *u*¹*vo*¹ rem om. *obl*²*vo*^{1,3} 5. opt. pot. *ho* obtine μ indicare μ velud *a* sulpitius *en* 6. dicere causam 2,*tr* liceret *o* seduc. *he* idem superius *b* sed idem post. *l*² ϕ *vo*^{1,3}*P* 7. postremo *l*⁴ mutata *nt* sententia *d* eadem *h* aliis se ferre *e* alios efferre *h* aliam se ferre ξ ('sese ferre' q ^{1,3}) Fo.: set aliis se ferre. 8. diceret *l*⁴*a*¹*t* dicebat ξ nam non *C* Se.: non. non —mutationem om. *t* 9. sivi q ³ red. se *b* dicebat *ek* aiebat ξ deinde q ² perinde q ³ δ 10. quod illi *e* a pop. — adpellentur om. *h* aut pop. *e* a pop. Rom. om. *p*¹ a pop. Rom. appell. *ovb* q ³ 11. aut proinde quasi *hp*¹*c* deinde quasi πp ² μ *r* d. N. quasi *e* (sic) aut perinde qu. ξ aut proinde om. 2 proinde om. *k* 12. appellantur *ev* appellarentur ϕ 13. sicut causam *h* non tamen *he* viciosum *a* ('vi' in ras.) 14. mutationem *l*⁴*fnr* commutationem *atobdl*⁴ 15. et exemplis et rebus indicatis et amplificationibus et ex ceteris rebus *rq*^{1,3}*V*² q ² ('et ex ampl.') et reb. ind. et ex. et ampl. et cet. rebus *t* et ex. et ampl. et reb. ind. et cet. rebus *eq*^{1,3} et ex. et ampl. et ind. et cet. reb. *d* γ *t* et exempl. et ampl. et cet. reb. 1,2,*v* 17. exaggerandam μ ^{2,2}*tpre* q ¹(alt. m.) exaugerandam *l*² q ¹(pr. m.) augendam *vo*² colloc. *eu*¹ locupl. *rv*² τ

quae sint iis rebus vitia, consideremus. simile vitiosum est, quod ex aliqua parte dissimile est nec habet parem rationem comparationis. aut sibi ipsi obest, qui adfert. exemplum vitiosum est, si aut falsum est, ut reprehendatur, aut improbum, ut non sit imitandum, aut maius aut minus quam res postulabit. res iudicata vitiose proferetur, si aut dissimili de re proferetur, aut de ea re, qua de controversia non est, aut improba, aut eius modi, ut aut plures aut magis idoneae res iudicatae ab adversariis proferri possint. item vitiosum est id, quod adversarii factum esse confiteantur, de eo argumentari et planum facere factum esse, nam id augere oportet. item vitiosum est, id augere, quod convenit docere, hoc modo: ut si quis quem arguat hominem occidisse et, antequam satis idoneas argumentationes attulerit, augeat peccatum et dicat nihil indignius esse, quam hominem occidere: non enim, utrum indignum sit an non, set factumne sit, quaeritur.

Complexio vitiosa est, quae non primum quidque, quod

1. in his rebus *hōd* generibus q^{13} , erat. vicina *t* sim. vitium 1,2 2. id quod *bq* quo p^1 de aliqua *hp* est om. *a¹f* partem *h* rat. parem *cob* 3. aut sibi ipsi qui adfert *h¹pa¹f* aut s. i. est dissimilis esse quid aff. μ^1 (sic) aut sibi ipsi qui aff. *e* aut s. i. obest q. aff. a^2 (ob¹ suprasc.), *no¹pcq¹v,3* aut obest s. i. q. aff. q^2 aut sibi ipsi dissimile aut s. i. obest q. aff. *t* aut s. i. q. aff. simile obest *r* Fo.: aut quo sibi ipsi obest. 4. aut impr. 1,2, *tl³c* aut si impr. ξ 5. aut maius *e* quam expostulat *h* 6. postulabit *o¹pb²* postulabat *r, q¹* (pr. m.) proferetur *tp¹rc¹* prof. om. *vo³* diss. de re proferetur *te²b* diss. d. r. proferatur *o¹p* 7. aut om. *he* ut q^1 de qua *lv¹ol³* 8. aut impr. 1,2, *tl³* aut si impr. ξ huiusm. *r¹q³v* ut auptures μ^1 ut plures *a¹/²q²* ut aut pl. a^2 (aut¹ suprasc.) ut tam pl. *u¹f¹* 9. possunt μ^1q^2 item — oportet q^3 habet post 'quaeritur' (17.) est quod *l¹q¹rc* 11. plane fac. *vo¹* facere om. q^1 factum esse add. μ^2 factum esse quod factum esse convenit *e* facere quod constat *vo¹* nam tum id δ nam id tantum φ arguere *f* augere q^3 augeri ξ 12. id om. *nv* docere 1, *f¹q¹2³q* doceri ξ 13. ut si qui *e* ut si quisquam *e* ut quisque *h* in argumento hom. *h* 14. rationes *l³3* 15. pactum *r* peccati atrocitatem *nv* occidisse *q¹rd¹vo³* *c,3* 16. sit om. *a¹.n¹v* 18. est vitiosa *bq³* non om. *h* non quidque primum quod μ^2 non quidque quod pr. *ka¹f* ('quidquae²') n. quod quidque pr. *pe¹p²u¹l³* n. quod quique pr. p^1 quod quique pr. *h* n. quodque ut pr. *t* n. quodcumque pr. $r¹q¹$ (pr. m.) τ n. quo quidque pr. *cv¹o³* n. quemadmodum quique pr. *o, q¹* (q. id quodque) n. est quidque quod pr. *v* n. quicquid pr. q^2 n. quidque pr. q^1 (alt. m.) n. id quod pr. *l⁴*

dictum est, complectitur et quae non breviter concluditur et quae non ex enumeratione certum et constans aliquid relinquit, ut intellegatur, quid propositum in argumentatione sit, quid deinde ratione, quid confirmatione, quid tota argumentatione demonstratum.

5

Conclusiones, quae apud Graecos *ἐπίλογοι* nominantur, XXX 47 tripartitae sunt, nam constant ex enumeratione amplificatione et commiseratione. *in quattuor locis uti possumus conclusionibus: in principio, secundum narrationem, secundum firmissimam argumentationem, in conclusione.*

10

Enumeratio est, per quam conligimus et commonemus, quibus de rebus verba fecerimus, breviter, ut renovetur, non redintegretur oratio; et ordine, ut quicquid erit dictum, referimus, ut auditor, si memoriae mandaverit, ad id, quod ipse meminerit, reducat. item curandum est, ne aut ab exordio aut a narratione repetatur orationis enumeratio; facta enim et debita opera comparata oratio videbitur esse artificii significandi ingenii venditandi me-

Se.: non primum quidque quod. 1. dictum est compl. 1,2, *tre vo²³vq²³* diet. e. primum compl. *oφbδ* diet. e. eodem modo compl. *l¹* concludit *e* (?)φ complectitur *δ* 2. non ex om. *q³* non *μ* (sic) non del.

p² om. *a¹f* ex om. *bl¹²³V* ex exnum. *μ* (sic) numeratione *hfv³*
3. relinquit *μ* reliquit *f* relinquitur *q¹* quod prop. *a* 4. quid inde *p¹a¹* deinde quid *q²* quod deinde *v* in ratione *ll³φ* rationis confirmatione *he* ratione conf. *π* quid in conf. *l³* in tota arg. *l³φ* 5. dem. sit *l¹³φvo¹v* 6. apud *μ* *ΕΠΙΛΟΓΗ* h epilogi *επμ¹q¹²evδ* epilogi *αιφ* 7. tripart. *επμ¹q¹²³v* numeratione *hπq²* 8. commiserat. *μ* miserat. *q²* in quattuor — conclusione om. *ll¹(pr. m.)vo²o* (non φ) in om. *I(k¹)l²vo³* in quatt. locis uti possumus concl. *a* (sic mutat ordinem) qu. in loc. φ possumus *hpe¹μ¹* concl. in om. *hep¹π* 9. principiis *e* eam ratione *εππ* cum rationes *h* secundum rationem *μ¹* 11. conlig. *μ* (sic) colligamus *b* 12. reb. sermonem *vo³φ* faceremus *hp¹* fecerimus *vo³* ut non renov. *h* removetur breviter et redint. *b* non ut red. *ul²³* reintegr. *q²³v* 13. ex ord. *b* quo et ordine quo quidquid erit dictum *d* ut quicquid *hpπμ¹l.a²* ('ut' add.) ut quidque *k* ut om. *ς* referimus *hμf* referemus *εππκαοq¹* (pr. m.)³ referamus *lq¹* (alt. m.) *v(b?)* 14. ad idem *1,2(f?)lεq²v* 15. idem cur. *h* in qua cur. *toφlvo¹³*. *q¹* (pr. m.)²³*v* ne ut exord. *h* ne ab exord. *u* ne aut exord. *vo²* aut narr. *heπανl²vo³φ* aut a narratione *μ* (sic) 16. enum. narrationis *r* facta *dl⁴* fiecte *h* fiecta *ς* debita *vo³* ac comp. *q²* 17. videbatur *hp¹* esse art. *πε* aut ing. *d* ingenii *heπμ¹a²* ingeniique *ku²*. *2(a¹),tre¹vo¹²vδ* vendicandi *q³v* memoriae *l,a²q¹* et mem. *ς*

moriae ostendendae causa; quapropter initium enumerationis sumendum est a divisione, deinde ordine breviter exponendae res sunt, quae tractatae erunt in confirmatione et confutatione.

3 Amplificatio est res, quae per locum communem instigationis auditorum causa sumitur; loci communes ex decem
 18 praecipitis commodissime sumentur adaugendi criminis cau-
 10 sa. primus locus sumitur ab auctoritate, quom commemoramus, quantae curae ea res dis fuerit immortalibus aut ma-
 10 ioribus nostris regibus civitatibus nationibus hominibus sapientissimis senatui, item maxime, quo modo de his rebus legibus sanctum sit. secundus locus est, quom consideramus, illae res, de quibus criminamur, ad quos pertineant, utrum ad
 15 omnis, *quod atrocissimum est*, an ad superiores, quod genus
 15 hii sunt, a quibus auctoritatis locus communis sumitur, an ad paris, hoc est, in isdem partibus animi corporis fortunarum positos; an ad inferiores, qui his omnibus rebus antecelluntur. tertius locus est, quo percuntamur, quid sit eventurum, si omnibus idem concedatur, et ea re neglecta ostendimus,

1. ostendendae $\varphi.E$ init. orationis dl^1 in. enumerationi h enum. om. μ^1 2. est divisionis h de hp^1 dein. $\pi p^2 \mu^1 b$ ordine om. ϱ^1 breviter ordine e brev. et ord. ob ex ord. brev. t ord. et brev. φ brev. om. r 3. sunt res d tracte μ^1 tractandae t fractatae d 5. est quae 3 comm. per loc. b propter dolum communis h 6. consumitur μ^1 7. commodis sum. h sumentur $hep\pi\alpha v$ sumentur ς aut augendi μ^1 causam $ep\mu.2, o\varphi dl^1 v o^3 v \varrho^2$ 8. cum memoria cum $1, a^1 f$ cum memoramus $t\varrho^2$ cum commemoramus $a^2 noc, 3$ cum commemoremus ϱ^1 9. res ea ϱ^1 dis fuerit p fuerit dis ς fuit immort. e ac maioribus e amatoribus $hp\pi\mu^1$ maioribus ϱ^2 nost. mai. φ 11. de eis reb. ϱ^1 12. legibus om. $2(a^1).v$ in leg. $\beta v o^2$ sancitum $eu^2 o\varphi v o^1$ sancitum μ sanctitum $t\varrho^1 2 v$ sit sanctum u est $to v o^1$ cum om. h consideremus $h\varrho^2$ 13. illas res $\varrho^3 \delta$ illas dl^1 criminantur $e\varrho^1, L, V, 3$ ad om. π 14. genus quod r 15. hii $e\varrho^1 2 3 v$ hi ς a quorum auctoritate cl^3, ϱ^1 (pr. m.) communis om. r consumitur μ an ad pares a^2 (in ras.) $teobLVP$ an pares uv iam partibus h iam paribus π si a paribus $eu^2 f$ 16. id est l^1 in iisdem o in isdem e de eisdem ϱ^2 in hisdem ς et fort. l^1 17. positus $e\pi$ qui his hominibus reb. π quibus his omn. l^1 his qui omn. antecell. vo^3 rebus om. h antecellunt $dl^1 \varrho^1$ 18. in quo t percuntamur μc percuntatur u percuntantur f sit venturum l^1 sit om. f^1 eventurum sit f^2 19. idem om. a^1/d ostendimus e ostendemus $h\pi\mu v b \varrho^1 2 3$

quid periculorum atque incommodorum consequatur. quartus locus est, quo demonstratur, si huic sit remissum, multos alacriores ad maleficia futuros, quos adhuc expectatio iudicii remoretur. quintus locus est, per quem ostendimus, si sententia aliter iudicare sit, nullam rem fore, quae incommodo 5 mederi aut perperam factum iudicium corrigere possit; quo in loco non incommodum erit uti ceterarum rerum comparatione, ut ostendamus alias res posse aut vetustate sedari aut consilio corrigi; huius rei aut leniendae aut corrigendae nullam rem adiumento futuram. sextus locus est, quom osten- 49 dimus ex consulto factum et dicimus voluntario facinori nullam 11 excusationem, imprudentiae iustam deprecationem paratam. septimus locus est, quo ostendimus tetrum facinus crudele nefarium tyrannicum esse, quod genus iniuria mulierum

1. et inc. l^3 at inc. b aut inc. φ sequatur vo^3 2. si huius h sit om. $h\pi$ promissum h permissum sit e sit per. a^2 ('per' in ras.) sit repromissum vo^1 multo $hp^1\pi a^1$ 3. alacres l^3vo^2 alacrior h (in liu. vs.) alacriores π acriores bq^3vo^1v maleficium chl^2 quod hep^1a^1 et quod μp^2f 4. remoratur $heno$ remouetur μ (ead. man.) est locus t per quem ost. $e\pi a^2$ (in ras.) $vo\varphi,3$ cum ost. n,p (in ras.) μ^2 quo ost. μ^1 per om. h ostendimus $he\varphi$ ostendimus $ep\pi\mu,2,t$ si sententia aliter $ep^1\pi$ in sent. alterius h si a sent. al. $p^2\mu,2,xl^3r$ si ab sent. al. t si semel a sent. al. q^2 si semel (om. 'al.') e si semel al. ξ 5. dictum sit h iudicatum sit ξ . Sc.: iudicare sit. non illam f fere μ^1 facere $he\pi\mu^2trb$ quae non commodum erit $ep^1\pi\mu a^1,h$ ('commodo') quae non cum comm. erit p^2 quae non commodum f^1 quae incommoda mederi a^2 qu. incommodo mederi f^2oc qu. incommodum quae ab aliquo modo med. t qu. aliquo modo med. l^3 qui huic inc. med. l^3vo^3 6. aut — uti om. μ^1 aut perperam tum iud. π aut terratum iud. h aut terratum iud. ep^1 aut erratum iud. $p^2f^2d\varphi c,3$ aut perperum iud. l^3 aut perperam erratum iud. $\mu^2,2,(f^1)r$ perperam factum iudicium. Orelli possis p^2 7. certarum dl^4vo^3 8. ostendam. he ostendimus a (corr. alt. m.) res om. μ^1 9. consilii h huius vero rei vo^3 leniendae μ leniendae bq^3 aut om. μ^2vq^2 10. est loc. ea quem ost. h quo ost. $e\mu$ ostendimus $he\mu^1$ ostendimus ξ ost. ex cons. $nr^2l^3vq^12^3$ ost. et cons. epk gr^12,h ('ant') ost. cons. $l^12^4Vq^2$ ex cons. — dic. om. r^1 11. dicimus $e\mu d$ dicemus ξ 12. excusationi e exc. esse t esse exc. col^4q^3b imprudentiam e sed imprudentiae dl^4 imp. vero φ iustam φ et iustam $l.afu^13vo^1v,3$ etiam iustam q^2 iustamque vo^3 Fo.: at in p. iustam 13. est loc. r quo ost. $\mu^1o.3$ ut ost. h cum ost. nc ostendimus $he\mu^1$ ostendimus ξ fase. c 14. tyrannic. μc genus ut. vo^2 iniuria

aut earum rerum aliquid, quarum rerum causa bella suscipiuntur et cum hostibus de vita dimicatur. octavus locus est, quo ostendimus non volgare, set singulare esse maleficium, spureum nefarium inusitatum, quo maturius et atrocius vindicandum sit. nonus locus constat ex peccatorum comparatione, quasi quom dicemus, maius esse maleficium stuprare ingenuom quam sacrum legere: quod alterum propter egestatem, alterum propter intemperantem superbiam fiat. decimus locus est, per quem omnia, quae in negotio gerendo acta sunt quaeque rem consequi solent, exputamus acriter et criminose et diligenter, ut agi res et geri negotium videatur rerum consequentium enumeratione.

XXXI 50 Misericordia commovebitur auditoribus, si variam fortunarum commutationem dicemus; si ostendemus, in quibus commodis fuerimus, quibusque in incommodis simus, comparatione; si, quae nobis futura sint, nisi causam optinuerimus, enumerabimus et ostendemus; si supplicabimus et nos coram, quorum misericordiam captabimus, potestatem subicie-

mulierum $l^3\varphi v\varrho^{12}b$ mul. ini. c iniuriarum miriae t iniuriarum ek^2dl^4
iniuriam $hp^1\pi k^1\mu f$ iniuria $p^2ant^{12}vo^{13}q^3$

1. aliquid qu. rer. om. a^1 aliud qu. vo^3 rerum om. $fl^{34}d\varphi$ suscipiantur b 3. ostendimus $he\mu^1$ ostendemus ξ malef. esse e 4. quod $\mu^2afdl^{22}\varphi$ indicandum etv indicatum vo^3 vind. est $\pi\varphi$ 5. nonus loc. constat $l.af.o$ non. loc. est t non. loc. est const. d non. loc. est qui const. $\xi(n)$ comp. pecc. φ 6. dicemus $l.afoc$ dicimus ξ stuprari q^1 vituperare hu^2fn 7. ingenuum $hp\pi\mu ant$, pal.⁴ ingenium ef ingenuam mulierem φ ingenuam ξ acrum e sacrum legere $r^1, pal.^2$ q^{13} sacram legem pal.⁵ legere sacrum cb sacr. ledere ξ ('laedere' \acute{a}) laed. sacr. q^2 quoniam o 8. propt. alt. eg. q^1 alt. int. b intemperantem e imper. $hp\pi t^3cvo^2$ intemperatam q^1 (pr. m.) vo^3 , Pith. 9. gerendo cob gerendo e neg. fiunt vel gerendo l^3 sunt acta $fn t$
10. exputamus π expungemus p (in ras.) μ^2a^1 expugnemus fnr exponemus $ha^2\varphi$ exponimus μ^1 alacriter tq^1 11. aut agi h 13. commovebitur q^3 auditor si $l^3\alpha\varphi$ varia fort. commutatione h 14. dicimus si ostendimus t in quibus comm. fuerimus om. $he\pi\pi$ fuimus $\mu^2af trocP$ quibusque incommodis sumus $envq^{12}, \mu^2a\varphi$ ('simus') quibusque commod. ('in' eras.) simus μ^1 quibus incomm. simus b, l^{12} ('et quibus in incomm.' suprase.)⁴ in quibus inc. simus o, c ('sumus'), q^3 15. in comp. d Fo.: cum comp. sunt td sint incomm. r 16. ni caus. l^3 obten. h^1 optin. dq^{13} 17. enum. et om. δ et si suppl. et si nos φ 18. captavimus e potestate nl^4vo^3 subiciemus $\pi e\mu nde$

mus; si, quid nostris parentibus liberis ceteris necessariis casurum sit propter nostras calamitates, aperiemus et simul ostendemus illorum nos solitudine et miseria, non nostris incommodis dolere; si de clementia humanitate misericordia nostra, qua in alios usi simus, aperiemus; si nos semper aut 5 diu in malis fuisse ostendemus; si nostrum fatum aut fortunam conqueremur; si animum nostrum fortem patientem incommodorum ostendemus futurum. commiserationem brevem esse oportet, nihil enim lacruma citius arescit.

Fere locos obscurissimos totius artificii tractavimus in hoc 10 libro, quapropter huic volumini modus hic sit; reliquas praeceptiones, quoad videbitur, in tertium librum transferemus. haec si, ut conquisite conscripsimus, ita tu diligenter fueris consecutus, et nos industriae fructus ex tua scientia capiemus et tute nostram diligentiam laudabis tuaque perceptione laeta- 15 bere; tu scientior eris praeceptorum artificii, nos alacriores ad relieum persolvendum. verum haec futura satis scio, te

1. quod *f* in nostr. $l^4 \cdot q^1$ (pr. m.) praesentibus *h* proximis parentibus $rv\sigma^1 \cdot 3, q^1$ (alt. m.)^{2.3} (par. lib. proximi² l^2) et cet. $dl^1 v\sigma^1$ ceterisque vo^2 2. casuarum πk^1 3. sollicitudine $ep\pi\mu^1 a^2 f\tau\sigma^1 \cdot 2v$ $dl^1 \cdot 3, \alpha$, Lamb. et cordi miseria t^1 et misericordia t^2 4. dolores *h* dolore μfv sit μ (sic) et si σ 5. visi π simus e finimus $nv\sigma^3 \varphi$ fuerimus δ aut divini malis fuisse *h* aut divini fuisse malis e 6. ostendimus *h* factum $\pi\mu^1 t^2$ 7. patientem *h* ac pat. q^1 incommoditer μ^1 8. ost. futuram $hp\pi\mu^1$ ost. fuisse $r^1 dl^4$ 9. lacrima *he* arescit *h* 12. quoad iudicabitur t in tertium add. μ^2 sicut $1(\mu^1)\sigma\delta$ sicut bq^1 13. conquisitae n ita n $hep^1 \pi k^1$ ita p^2 $f\tau\sigma^1 \cdot 3, v\sigma^2 \cdot 3$ diligeret *f* diligenter et nobis $hep^1 \pi k^1, a^1$ (inter dil. atque et nos² 30 fere litt. eras.) dil. fueris consecutus $\mu^1 a^2 \sigma\varphi$ dil. fu. exsecutus l^3 dil. proseq. fu. t dil. a te vel perfecta vel descripta fuerint $k^2 \mu^2$ $f\tau\sigma^1 \cdot 3$ dil. vel perl. a te vel descr. fu. e dil. a te vel perl. vel perse. fueris consecutus r dil. et nobiscum et sine nobis considerabis $vo^1 q^1 \varphi \cdot 3$, dl^4 (nobiscum sine²) dil. fueris consecutus nobiscum et sine nobis q^2 14. et nos om. μ^1 et tua sententia cap. μ^1 conscientia *h* (con² in ras.) $ep\pi\mu^2$ $gr^1 \cdot 2 af\tau r^1 \cdot 3 \tau \sigma^1 \cdot 2v$ 15. et totam *h* dil. nostram $nq^3 v$ tua percept. $he\pi\mu^1$ tu — persolvendum add. μ^2 16. artificii $he\pi$ artificio ξ nos vero t alacres l^3 17. ad reliquum φ ad pelicum *h* ad periculum ep ad periculum ξ (ad periculum reliquum² v) vere cum futura satis voce enim *h* ventura d facienda r^2 (mg.)

enim non ignoro. nos deinceps ad cetera praecepta transeamus. ut, quod libentissime faciemus, tuae rectissimae voluntati morem geramus.

1. sed nos $vo^{13}c,3$ deinceps cavere praec. h deinceps. addere pr. π
 2. ut id quod $q^1dl^2vo^{13}o,3$ faciamus $hc\pi$ faciemus $p\mu^1dl^2vo^{13}q^1,3$
 facimus c facimus a voluntatis $ep^1\pi$ vol. rectissime 2, $t\varphi$ 3. mo-
 regeramus πc morigeremus $p^2\mu^1q^2$

CORNIFICI RHETORICORUM AD C. HERENNIIUM

LIBER III.

Ad omnem iudicalem causam quem ad modum conveni- 1 1
ret inventionem rerum accommodari, satis abundanter, arbitror,
superioribus libris demonstratum est: nunc earum rationem
rerum inveniendarum, quae pertinebant ad causas deliberati-
vas et demonstrativas, in hunc librum transtulimus, ut omnis 5
inveniendi praeceptio tibi quam primum persolveretur. reli-
enae quattuor partes erant artificii: de tribus partibus in hoc
libro dictum est: dispositione pronuntiatione memoria: de
eloquentia, quia plura dicenda videbantur, in quarto libro scri-
bere malimus, quem, ut arbitror, tibi librum celeriter apso- 10
lutum mittemus, ne quid tibi rhetoricae artis deesse possit.
interea prima quaeque et nobiscum, quam voles, et interdum
sine nobis legendo consequere, ne quid impedire, quin ad hanc
utilitatem pariter nobiscum progredi possis. nunc tu fac at-
tentum te praebeas: nos proficisci ad instituta pergemus. 15

Deliberationes partim sunt eius modi, ut quaeratur, utrum II 2
potius faciendum sit, partim eius modi, ut, quid potissimum

1. iudicalem Pith. oportet q^1 2. accommodare e hab.
 cbq^{123v} abund. arbitror 1,2, trv abund. ut arb. ξ 3. in sup.
 $dl^4q^{12v,3}$ dem. est libris bq^2 est om. $heantdl^{24v}$ earum rerum
rat. e 4. pertinebant eq^2 pertinebat δ pertinent. Iunt. 5. et
demonstr. om. 1,2, o 6. inveniendi $hpant$ praescriptio $hptv$ perscri-
ptio $\pi e\mu, 2, l^3$ perceptio c quam plurimum h^1tl^3r 7. in hoc tercio
libro c 8. dicendum erit eq dicemus 3 9. plurima r in quatuor
libros h^1 quarto vel tercio a (vel tercio³ suprasc. alt. m.) scribere
 ht conscr. ξ 10. malimus f tibi om. eq^1 absolutum add. μ^2
11. reth. rationis b rationis vel artis vo^1 12. interea — possis om.
 b et nobis cum vol. t et nobis cum vales $\pi\mu^2u^1f$ 13. legendum e
legendum h legendo consequendo μ^1 hanc add. a^2 (in ras.) 14. in
factu μ^1 (sic corr.) 15. pergamus Pith. 16. eiusm. $hep\pi kasto$ hu-
insm. $\mu q^1v, 3$ 17. faciend. $e\mu^1fc$ sit faciendum $oq, 3$ partium e^1
huiusm. $rdq^1b\delta$ qui pot. h^1 quod pot. fl^4

faciendum sit, consideretur. utrum potius hoc modo: Karthago tollenda an relinquenda videatur; quid potissimum hoc pacto: ut si Hannibal consulat, quom ex Italia Karthaginem accersitur, in Italia remaneat an domum redeat an in Aegyptum profectus occupet Alexandriam. item deliberationes partim ipsae propter se consultandae sunt, ut si deliberet senatus, captivos ab hostibus redimat an non; partim propter aliquam extraneam causam veniunt in deliberationem et consultationem, ut si deliberet senatus *bello Italico*, solvatne legibus Scipionem, ut eum liceat ante tempus consulem fieri; partim et propter se sunt deliberandae et magis propter extraneam causam veniunt in consultationem, ut si deliberet senatus *bello Italico*, sociis civitatem det an non. in quibus causis rei natura faciet deliberationem, omnis oratio ad ipsam rem accommodabitur; in quibus extranea causa conciet deliberationem, in iis ex ipsa causa erunt adaugendae aut deprimentae omnes rationes.

3 Eos, qui sententiam dicent, finem sibi conveniet utilitatis

1. sit fac. $\mu^1\varrho^2$ Lamb. faciendum e sit considerandum kd consideratur e potius om. a Kartag. $epanb$ 2. qui h^1 quod π hoc modo $\mu^1\iota^3\varrho\varphi\upsilon^3$ 3. amib. h^1c consulat 1,2, $trebq^2^3$ consulat π consulet ι^1 consulet $\mu^2\varphi$ vel consulet μ^2 consul e quae ex It. e Kartag. μn 4. accersitur μ^1 accersitur $k^2\varrho^1cov,3$ accersitur ϱ^1 (alt. m.) accersatur h accersatur $\pi ek^1, a^2$ (in ras.) accersiat $\mu^2 a^1 f$ accersiat n in italia r an italia $dl^4\varrho^2$ an in it. 1,2, $to\varphi,3$ perman. $\iota^1,3$ Lamb. aut dom. φ in egiptum μ in aegipt. e 5. alexandriam oec. r deliberationis eb partim in ipsa h 6. deliberat eb 7. captivusne ab 9. se del. μ^1 (ut 12.) solvatne — italico om. $v\delta$ legibus opinionem μ^1 10. licet h^1 liceat eum $o\varphi$ consule e 11. considerandae $r\iota^3v\varrho^3$ 13. ad tuendam det civitatem r ad tuendum civ. det ϱ^1 det om. π 14. faciat h omnis — del. om. $v\varrho^2$ ratio Lamb. rem om. $v\varrho^2$ 15. extraneam h (m in ras.) causa om. $hep\pi a^1 f c$ efficiet e faciet ϱ^3 conf. om. b 16. in iis $o\varphi$ in his ξ ex ipsa 1,2, $to\varphi\iota^1^3v\varrho^2^3c$ ipsa k erit $h\varrho^1$ erunt p^1 adaugendam aut deprimentam gr^{12}, hep^1, p^2 ('aut adang.?) aut adaugenda aut deprimenta $p^1\pi, k^2$ ('aut suprasc.) adaugendae aut deprimentae $\mu^2 an\iota^3\varrho\varphi v\varrho^2^3$ aut augendae aut depr. $ft\varrho^2$ aut augenda aut deprimenta ϱ^1 alt. m. (add. 'est') $dl^4,3$ 17. omnes rationes eorum $\iota^3\varphi$ orationem eor. $gr^{12}k^1$ omnem orationem eor. $p^2k^2\mu^1e,3$ memoraciones eor. $\pi\mu^2a^1f^2$ memoraciones eor. hep^1 omnes orationes eor. $a^2f^1ntv\varrho^2^3\varrho^2$ omnem eor. orationem ϱ^1 (alt. m.) Se.: eos, qui 18. dicent qui sent. dicet gr^{12} dicent is qui sent. dicet 2, $\iota^3\varphi\varrho^2v$ dicent finem. is qu. s. dicet finem e finem igitur conv. util pr. ϱ^1 pr. m.) fines ibi π finem conv. sibi φ

proponere, ut omnis eodem totius orationis ratio conferatur.

Utilitas in duas partes in civili consultatione dividitur: tutam honestam. tuta est, quae conficit instantis aut consequentis periculi vitationem qualibet ratione. haec tribuitur in vim et dolus, quorum alterum separatim aut utrumque sumemus coniuncte. vis decernitur per exercitus classis arma tormenta evocationes hominum et alias huius modi res; dolus consumitur in pecunia pollicitatione dissimulatione maturatione mentione et ceteris rebus, de quibus magis idoneo tempore loquemur, si quando de re militari aut de administratione rei publicae scribere velimus. honesta res dividitur in rectum et laudabile.

Rectum est, quod cum virtute et officio fit. id dividitur in prudentiam iustitiam fortitudinem modestiam: prudentia est calliditas, quae ratione quadam potest delectum habere bonorum et malorum; dicitur item prudentia scientia cuiusdam artificii et appellatur *prudentia* rerum multarum memoria et usus conplurium negotiorum; iustitia est aequitas ius uni

1. omni. eodem tot. or. $gr^1 2k\mu$. 2. omni. eorundem t. or. $hp^1 \pi$ omni. t. or. eodem e omnis eo tot. or. $p^2 tr$ omni. ad eam t. or. $l^1(mg.)vo^1 3q^1, 3$ om. ad eandem t. or. v om. ad ipsam t. or. dl^4 or. rat. conferantur c 4. in tut. rq^1 tutam honestam 1.2. evq^2 tut. et in hon. q^1 tut. et hon. ξ conficit eq^2 5. tribuitur 1 (μ^1) distrib. ξ 6. vim dolus q^1 (pr. m.) vim atque dol. bq^1 (alt. m.) qu. aut alt. $\varphi dl^4, 3$ 7. sumamus coni. μ consum. φ numerum coni. h simul coni. e coniuncte $he\pi$. 2. t. coniunctae $p^1 k$ coniunctim $p^2 \mu dl^2 4 vo^2 c$ coniunctum q^2 inconiuncte vo^3 decernitur $puatpal$. ⁴⁶ l^1 discern. $hekfcq^2 \delta$. Lamb. secern. $roq\phi l^2 vo^1, o$ de-secern. l^3 8. evocationes b , Lamb. revoc. ξ alia huiusm. dol. $dl^4 q^3$ 9. in pecuniae h in pecunia μac in pecuniam pollicitationes dissimulationes maturationes mentiones et c. res $bd l^1 3 4 vo^1 3 q^3 v$ in pec. pollicitationem dissimulationem mat. ment. q^1 (alt. m.) δ dissimulatione μ (sic) diss. om. $a^1 f$ mentione l^3 , Lamb. mentione om. h et eet. res om. vo^3 10. magis id idoneo. b 11. loquimur bq^3 de ministr. e^1, q^2 reipublicae om. μ^1 publ. om. e 12. velimus $ep(\pi?)\mu, 2. tre\varphi P$. Lamb. valemus h volumus dl^4 volumus o et in laud. q^1 14 fit om. h 15. in imprud. n fort. temperantiam b 16. dilectum $he\pi$ delectum μ delictum a^1 (corr. a^2) 17. mal. et bon. art. ducitur h scientia — prud. om. φ 18. et appell. 1, 2, $dl^3 q^1 2$ item app. $o\varphi, 3$ item et app. dl^4 rer. mult. mem. 1, 2, $trq^1 3 v\delta$ mult. mem. rer. $eq^2 b$ 19. ius suum φ suum o uniuscuiusque πl^3

cuique rei tribuens pro dignitate cuiusque; fortitudo est rerum magnarum appetitio et rerum humilium contemptio et laboris cum utilitatis ratione permissio; modestia est in animo continens moderatio cupiditatum.

- 10 1 Prudentiae partibus utemur in dicendo, si commoda cum
 2 incommodis conferemus, quom alterum sequi, vitare alterum
 3 cohortabimur; aut si qua in re cohortabimur aliquid, cuius
 4 rei aliquam ad disciplinam scientiam poterimus habere, quo
 5 modo aut qua quidque ratione fieri oporteat; aut si suadebi-
 6 mus quippiam, cuius rei gestae aut praesentem aut auditam
 7 memoriam poterimus habere; qua in re facile id, quod veli-
 8 mus, exemplo adlato persuadere possimus. iustitiae parti-
 9 bus utemur, si aut innocentium aut supplicum dicemus mise-
 10 reri oportere; si ostendemus bene merentibus gratiam referri
 11 convenire; si demonstrabimus ulcisci male meritos oportere;
 12 si fidem magnopere censebimus conservandam; si leges et
 13 mores civitatis egregie dicemus oportere servari; si societates
 14 atque amicitias studiose dicemus coli convenire; si, quod ius
 15 in parentes deos patriam natura comparavit, id religiose co-
 16 lendum demonstrabimus; si hospitia clientelas cognationes ad-

1. rei tribuens $1, a^2 t e q^2, 3$ retribuens $h^1 k^1 u^2 f u q^1$ tribuens $a^1 \varphi$ unius-
 cuiusque $v o^2$ 2. r. humanarum e contemptio h contemptio μ 4.
 cupiditatem $h u^1 g r^1 2$ 5. cum om. $f u t q^1$ 6. conferamus $\mu^2, 2(a^1), t r$
 alt. vit. $c b q^1 2 3$ 7. cohortabimur $e, 3$ cohortemur ξ ('coart.' q^2) cuius re e
 8. aliquam om. t^1 ('aliquid' $t^2, m g$) aliquem $c b$ discipli-
 nam sc. π disc. sc. $h p k^1$ disc. aut scientiam $e g r^1 2$ disciplinabilem
 sententiam μ^1 disciplinabilem scientiam $\xi(\mu^2 k^2)$ et habere $o, 3$ habere
 et $c \varphi$ 9. qua quid rat. f qua quodque rat. $d l^1$ quidque om. $q^1 v$
 fieri possit ostendemus $e, 3, v o^1$ possit ost. fieri q^1 (pr. m., del. alt. m.) f.
 oport. ostendamus v ut si $h p^1 \pi$ 10. praesentis aut auditae $t u l^3 c v q^1$
 11. fac. in quid b 12. possimus $e u^2$ possimus vel poterimus a ('vel
 pot.' add. alt. m.) poterimus $t^3 v o^2$ possimus ξ 13. innocentiam $h \pi$
 innocentium $\mu^2 a t r, 3$ supplicium $h \pi k^1 1 v o^1$ dicim. π 14. in inme-
 rentibus h^1 ('bene mer.' alt. m.) inmerentibus $e \pi$ merentibus p^2 (cum ra-
 sura 4 litt.) $\mu, 2, v$ referre $t^3 v o^3 v$ conferri μb ref. oportere e
 15. male mer. ulc. $c b q^2$ ulc. male mer. h^2 16. magno opere $q^2 \delta$
 leges et om. t 17. maiores π egregiae p^1 egregiae f servare v
 conservari $o \varphi$ oport. om. b 18. amicitiam φ dic. stud. $o \varphi b$
 colligi e coli om. δ 19. parentis $h p \pi \mu^1$ in par. e 20. demon-
 stravimus b sed hosp. b ospitia $h^1 c$ officia q^2 clientela h^1 clien-
 telam $h^2 e$ cognitione h^1 cognationem h^2

finitates caste colendas esse dicemus; si nec pretio nec gratia nec periculo nec simultate a via recta ostendemus deduci oportere; si dicemus in omnibus aequabile ius statui convenire, his atque huius modi partibus iustitiae si quam rem in contione aut in consilio faciendam censebimus, iustum esse ostendemus, contrariis iniustam: ita fiet, ut isdem locis et ad suadendum et ad dissuadendum simus comparati. sin fortitudinis retinendae causa faciendum esse dicemus, ostendemus res magnas et celsas sequi et appeti oportere, et item res humilis et indignas viris fortibus *vel viros fortis* propterea contemnere oportere nec idoneas dignitate sua iudicare; item ab nulla re honesta periculi aut laboris magnitudine deduci oportere; antiquiorem mortem turpitudine habere; non ullo dolore cogi, ut ab officio recedatur; nullius pro rei veritate metuere inimicitias; quodlibet pro patria parentibus hospitibus amicis iis rebus, quas iustitia colere cogit, adire periculum et quemlibet suscipere laborem. modestiae partibus utemur, si nimias lubidines honoris pecuniae similium rerum vituperabimus; si unam quamque

1. colenda $hep^1\pi a^2r^2$ col. esse cumaste h caste om. o esse om. vo^2 ne precio μ^1 nec pr. om. ll^4 ne gr. μ^1 2. nec peric. om. \dot{q}^1 similitudine b a vera via et recta c ded. ost. π op. ded. μ 3. dicimus b aequale $rv\dot{o}^3\dot{q}^3v$ fatui μ^1 constitui \dot{q}^3 conv. stat. t stat. oportere $e\dot{q}^2$ 4. huiuscemodi χ contione $heob$ 5. aut cone. o,φ ('cons.') concil. $h^2\dot{q}^1o$ facienda π 6. contrarii h^1 idem $h^1p^1\pi$ isdem $h^2e,2$ his isdem μ (sic) iisdem p^2 hisdem $e\dot{q}^12b\delta$ hiisdem \dot{q}^3v et ad suad. et diss. $l^14v,3$ et ad diss. om. vo^3 et diss. φ 7. sumus b parati $vo^3\dot{q}^2$ si fort. \dot{q}^1 (pr. m.) 8. causae h^1 fac. esse dic. 1.2, $rbl^1\varphi$ faciendum $ep\pi fvo^1$ faciendum μa , quid faciendum t fac. quid vo^1 dicamus e dicemus (suprasc. 'ostendemus') μ res magna. ost. b et excels. φ 9. hum. res b 10. viris fortibus vel viros fortes 1. a^1 ('vel' eras. a^2) pal. $^4.e$ vir. fort. viros fortes ξ propterea om. $fl^{13}vo^2\dot{q}^12v$ praeterea cont. pal. $^{15}vo^3$ contemnere μa contempni e idoneos e idonea hvo^3 11. ab nulla $ckanb$ pericula μ 12. ac lab. \dot{q}^3 et lab. δ doloris l^1 antiquorum μ^1 morem 1 13. sine turpitudine μ (sic) turpitudinem $e\pi$ turpitudini t habere hp^1 haberi $e\mu p^2af^2\dot{q}^1v,3$ non ullo μ in nullo $hep^1\varphi$ in ullo π nullo ξ 14. recedant o pro om. e quamlibet μ^2f quilib. cb 15. ospit. μ iis rebus $\pi e, l^{13}$ ('eis') his reb. $hpant$ Lamb. pro his reb. μ rebus f et hiis reb. \dot{q}^3 et his reb. ξ iustia h^1 17. honores hb hon. om. δ 18. pecc. μ pecunias b pecuniarum $l^{12}\dot{q}^3\delta vo^3.e$ ('pecc.') similiaumque

rem certo naturae termino definiemus; si, quoad cuique satis sit, ostendemus; nimium progredi dissuadebimus; modum uni cuique rei statuemus.

- 6 Huius modi partes sunt virtutis; amplificandae, si suade-
 5 bimus, omnibus verbis attenuandae, si ab iis dehortabimur, ut haec attenuentur, quae supra demonstravi. nam nemo erit, qui censeat a virtute recedendum: verum aut res non eius modi dicatur esse, ut virtutem possimus egregiam experi-
 10 ri, aut in contrariis potius rebus quam in his virtus constare, quae ostendantur; ita, si quo pacto poterimus, quam is, qui contra dicet, iustitiam vocarit, nos demonstrabimus ignaviam esse *et inertiam* ac pravam liberalitatem; quam prudentiam appellarit, ineptam et garrulam et odiosam scientiam esse dicemus; quam ille modestiam dicet esse, eam nos
 15 inertiam et dissolutam neglegentiam esse dicemus; quam ille fortitudinem nominarit, eam nos gladiatoriam et inconsideratam appellabimus temeritatem.

*tr*³ et similium *l*⁴, Lamb. 1. difin. μ diffin. *hanq* quout *h* quod *l*³ satis om. δ 2. et nimium *qc*. δ ('nimirum'). et in nim. *v* nimiumque *t* modum *1,2,l³oq²* modo *v* et si mod. *l¹vo¹q¹* et mod. ς 3. statuamus *he* 4. huius part. *q³* partes sunt omnibus verbis attenuandae *1,2,l¹* (pr. m.), *vo³* (om. 'atten.') part. s. om. verb. amplificandae si suadebimus. att. *l⁴* part. s. amplif. si hortabimur om. vero verb. att. *l³* part. s. virtutis amplif. si suadebimus, om. verb. att. *q²* part. s. virt. ampl. si dissuadebimus omnib. verb. att. si ab his dehort. *c* part. virt. s. ampl. si suad. att. *r* part. s. virt. ampl. si suad. att. ς ('si dissuad.' *b*) 5. et ab π si om. *h* ab is *f* ab his ς 6. et ut *l³* adt. *h μ* attenuent *t* 7. erit n. qui censet *b* verum aut om. *t* ver. ut dic. r. non h. esse τ 8. huiusm. *cq²v τ ,3* dicantur μn ut om. *h* posuimus *he* poss. exp. egr. *r* egr. poss. exp. *b* 9. reb. pot. *cq²* iis φ virtus const. quae ostendantur *hep¹\pi* virtutem constare ostendemus $\mu¹$ virtus const. ostendatur $\varsigma(\mu²; ostendetur *l³*, Lamb. v. const. videatur *f* v. dicatur const. *c*) 10. item *C*. Se.: ita si eo π quod is *cq¹* 11. his qui $\pi\mu$ contradicit 3 vocavit *hep¹rl¹³⁴vo¹³q¹²v,3* vocabit *\pi p²aftevo²q¹* (pr. m.) demonstravimus *h* 12. parvam $\mu¹cb$ libertatem *\chi dl⁴cv*, Lamb. quod *cq¹* qui *dl⁴* 13. inpr. μ appellaret *h* appellant $\mu¹n$ appellat *v* appellavit *q²³* 14. esse om. *r* mod. dicit esse μ mod. esse dicit *t* dicit mod. esse *o\varphi* Fo: dixerit esse inertiam nominabimus *vo²* inertiam — eam nos om. *n* 15. neglegentiam μ esse dic. om. *vo³* negl. die. *r* formidinem *b¹* 16. nominaret *h¹* nominarat *h²* 17. appellemus *q²* veritatem *b¹*$

Laudabile est, quod conficit honestam et praesentem^{IV 7} et consequentem commemorationem. hoc non eo separavimus, quod partes, quae subiciuntur sub vocabulum recti, hanc honestam commemorationem non dare soleant, set quod quom ex recto laudabile nascatur, tamen in dicendo⁵ seorsum tractandum est hoc ab illo: neque enim solum laudis causa recta sequi convenit, set si laus consequitur, duplicatur recti appetendi voluntas. quom igitur erit demonstratum rectum esse, laudabile esse demonstrabimus aut ab idoneis hominibus, ut si qua res honestiori ordini placeat, quae a¹⁰ deteriore ordine inprobetur; aut aliquibus sociis aut omnibus civibus exteris nationibus posterisque nostris.

Quom huius modi divisio sit locorum in consultatione, breviter aperienda est totius tractatio causae. exordiri licebit vel a principio vel ab insinuatione *vel* isdem rationibus,¹⁵ quibus iudicalem causam. si cuius rei narratio incidet, eadem

2. hoc non eo modo separavimus partes eq^2 hoc n. e. m. sep. ut partes $hp\pi$ ('nos') af,u ('partes add. u^2). u ('separab.'). hoc n. eo sep. ut part. t hoc n. e. sep. a recto. ut part. r^1 ('he veritates' r^2 suprasc.) hoc n. separamus a recto. quod hae quatt. part. dl^4 hoc nos eo separav. a recto non quod hae III part. $3, o\phi$ ('eo nos') hoc non eo modo sep. a recto ut part. c hoc nos eo m. separamus a r. non quod hec qu. part. v , u^3 ('a r. sep.') hoc nos non separav. a r. part. q^1 (pr. m., 'eo modo' pro 'non' alt. m.). Sc.: hoc non eo separavimus, quod partes

3. partes om $q^{1,2}$ subiciuntur *equan* sub vocabulum $hep^1 o\phi h^2$ sub vocabulo ξ 4. hanc honestatem *he* honestam hanc u^1 honestatis hanc u^2 hanc honestatis ξ non dare sol. $p^2 u, 2, te$ dare soleant hep^1 dare non soleant ξ sed quamquam *C*. Sc.: set quod quom 5. nascatur $u, 2, ro\phi c, q^1$ (pr. m.)² $v, 3$, Lamb. nascitur $hep\pi$ 6. hoc om. n 7. recta $1, 2(a^1), t\phi^2$ rectum ξ consequi c consequetur vo^1 duplicatur $c\phi, 3, p^3$ placatur $hep^1 \pi$ placet $u p^2, 2$ pl. magis α 8. recte app. $u^2 f$ recta app. recti t voluptas vb^1 demonstratum erit $unto, 3$ erit demonstrandum $hep\pi, f, a$ ('vel ratum') pal.⁴⁶ $c\phi^2$ 9. rectum esse $hep^1 \pi u^2, 2, vo^2 c$ rectum ξ demonstrabitur $\phi dl^1 3^4 V q^1, 3$ dem. hoc modo aut idoneis dl^4 ut ab idon. u^1 aut id a^1 10. honestior h ordine h qua det. t 11. deteriori *et* hordine u ordine om. vo^3 aut quibus $hep^1 \pi$ aut qualibus u^1 secus π 12. civibus om. b et ceteris r extraneis b 13. div. sit loc. *Lanco\phi* div. loc. sit ξ 11. brev. tot. tr. caus. ap. erit e tract. totius $c\phi^2 b$ Lamb. tractio h apperriendae sit h apperietur f aperiendum est t exordio $hep^1 \pi$ 15. vel ius. q^1 ius. hisdem q^2 vel isdem $heu^1 b$ vel hisdem *paftre* vel hisdem q^3 vel eisdem v vel ab isdem $q^1 \delta\phi$ 16. quibus iudicalē causā h

8 ratione narrari oportebit. quoniam in huius modi causis finis
 est utilitas et ea dividitur in rationem tutam atque honestam,
 si utrumque poterimus ostendere, utrumque pollicebimur nos
 in dicendo demonstraturos esse: si alterum, quod dicturi
 5 sumus, ostendemus, ac si nostram rationem tutam esse dice-
 mus, divisione utemur in vim et consilium, nam, quod in do-
 cendo *rei dilucide magnificandae causa* dolum appellavimus,
 id in dicendo honestius consilium appellabimus; si rationem
 nostrae sententiae rectam esse dicemus et omnes partes recti
 10 incident, quadripartita divisione utemur, si non incident, quot
 erunt, tot exponemus. in dicendo confirmatione et confuta-
 tione utemur, ut enim nostri loci, quos ante ostendimus, con-
 firmandi sunt, contrarii sunt confutandi. argumentationis ar-

qu. in iudicalem causam $ep^1\pi$ qu. in iudiciale causa p^2,v ('iudiciali')
 qu. in iudicali causa ξ ratio π ead. narratione rq^1

1. op. narrare c narr. om. l^2vo^3 et quon. $o\phi$, Lamb. 2. et hon.
 $cv\delta$ hon. utrumque pot. ost. si l 3. ost. pot. cq^2vbq^3 ost. si cuius rei
 narratio incidet hos in dic. demonstr. esse μ^1 pollicemur $\mu^2,2(a^1)r,v$
 ('polluc.') 4. si alt. $1,2,t$ ('si' om. h^1) si alt. erimus demonstraturi
 simpliciter $roq^12^3b\phi$ (plerique θ) si alt. dem. er. simpl. $v\delta$ si alt. dem.
 simpl. vo^3 si alt. erimus dem. quod diet. er. simpl. c sin a. quid diet.
 sum. ost. simpl. α quid $he\mu q^12$ quidem v 5. simus q^1 ac si v
 at si b aut si ξ regionem b dixerimus t 6. divisionem π in
 dicendo $he\mu^1al^2vo^3q^2$ 7. dilucide magnificandi $\pi ek^1\mu^2a^1f$ dilucidae
 magnificandae $h\mu^1$ dilucide magnificandae bq^3 magnificandae a^2 ('diluci-
 de' eras.) $l^2vo^2q^1$ manifestandae k^2q^2 delucidandae v dilucidandae et
 magnificandae ϕ dilucidandae oc dol. appellabimus a^1f appell. — cons.
 om. o 8. id om. hll^4vo^3 honestiore vocabulo tl^3,q^1 (alt. m.) hone-
 sti cons. b sin rat. r rationem nostrae sententiae ebq^1 ratione nostram
 sententiam h rationem sententiae v narratione sententiae rationem q^3 ra-
 tionis nostrae sententiam $\xi(p\pi)$ 9. rectum b partes recte h ('rectae')
 $p^1\pi\mu^2n$ 10. inciderint r quadripart. μ quod h^1q^1 quot eras. a^1
 suprasc. a^2 quotquot $o\phi$ 11. erunt divisiones μ tot et exp. q^1
 in dic. exp. cq^2 in dic. in conf. $o\phi bvo^3$ 12. utemur. ut enim nostri
 loci — confirmandi sunt, ita contrarii sunt confutandi tl^3cq^3 ('loci nostri'
 q^3 'confut. sum' c) utem. ut enim l. n. — confirm. s. ita contr. confut.
 $dl^4\delta$ ut enim nostris locis — confirmandis contrariis confutandis p^1,h
 ('contr. cogitandis'), π ('nostri' 'contr. concitandis') utemur nostris loc. —
 conf. contr. conf. ep^2,μ^1 ('et confut.'). $2,l^1vo^3\phi,r$ ('loc. nostr.') b confirm.
 contr. conf. om. l^2 ut. nostros locos — confirmando contrarios confutando
 vo^1 13. arg. artificiose tr. ho artificiosae tractanda e tractandae arti-
 ficiose r

fificiose tractandae ratio de secundo libro petetur. set si ac-
 ciderit, ut in consultatione alteri ab tuta ratione, alteri ab ho-
 nesta sententia sit, ut in deliberatione eorum, qui a Poeno
 circumsessi deliberant, quid agant, tutam rationem sequi qui
 suadebit, his locis utetur: nullam rem utiliore esse incolu-
 mitate; virtutibus uti neminem posse, qui suas rationes in
 tuto non conlocarit; ne deos quidem esse auxilio iis, qui se
 inconsulto in periculum mittant; honestum nihil oportere exi-
 stumari, quod non salutem pariat. qui tutae rei praeponet
 rationem honestam, his locis utetur: virtutem nullo tempore
 relinquendam; vel dolorem, si timeatur, vel mortem, si ea
 formidetur, dedecore et infamia leviozem esse, *considerare*
 quae sit turpitudinem consecutura: at non immortalitatem ne-
 que aeternam incolumitatem consequi, nec esse exploratum
 illo vitato periculo nullum in aliud periculum venturum; vir-
 tuti vel ultro ad mortem proficisci esse praeclarum; fortitu-

2. altera — altera *h* ab tua *u* ab t. rat. alteri om. *a*¹ 3. est
 I sit om. *t* in om. *e* qui *pēnas e* (sic) qui a poeno *u*¹*a*¹.*t*.*ox* q. a.
 pene *h* qui a pene *π* quia poeni *n* qui a poenis *ς* 4. circumss. sunt *δ*
 tutam rationem si quis audibit *hep*¹ tut. r. s. q. adibit *πp*² tut. r. s. q.
 adhibet *uantr* tut. r. s. q. adhibebit *fq*².*2ox* tut. r. s. q. persuadebit *vo*³
 tut. r. qui suadebit *b* qui tut. r. sequi suadebit *cp*¹.*v*.*3* Lamb. q. tut. r.
 suadebit *dl*⁴ qui t. r. s. suadent *φ*¹. (suadeat *φ*²). Se.: tutam ratio-
 nem sequi qui suadebit 5. utemur *fq*² incolomit. *l.ab* 7.
 collocaverit *n* locarit *h* locaverit *o* ne deos quidem esse aux. iis *b* jdeos
 q. e. aux. his *h* idoneos q. non e. aux. eos *πp*².*u*.*2.t*.*l*¹(pr. m.)*vo*¹ (ido-
 neas' *u*) idoneos non e. a. eos *ep*¹.*c* deos q. non e. a. iis *r* deos non
 e. aux. eis *q*² nec deos q. his e. aux. *vd* nec d. q. eos e. aux. *q*³ nec
 d. q. e. aux. his *φdl*⁴ his d. q. n. esse (om. 'aux.')*q*¹ 8. consulto *vd*,
 Lamb. periculo *fn* mittunt *rq*¹.*3*.*vdφ* mutant *f* invitant *l*² ho-
 nestum om. *h*¹ honestam *h*².*e* 9. quae non *e* praeponit *e* praeponat
*μ*².*f* praeponet *a*¹ ('vel at' *a*²) 10. rat. om. *te* utemur *μ*¹.*fc*
 esse rel. *vo*³ utetur ut virt. *π* 11. relinquam *μ*¹ et vel *vo*¹.*3*
 his me || atur *h*¹ si is metuatur *h*².*q*² si is inea mereatur *e* si timeatur
pπμ.*2*.*tφv*.*q*¹(pr. m.) si timeas *vo*³ si ea formidetur *t* si eam formides *vo*³
 12. decore *e* livorem *f* leviozem *a* (not. in ras.) 13. quae res sit
 turp. *p*² turpitudinē *C*. Se.: turpitudinem consequutura *h*¹ au
 non *h*¹ ac non *h*².*c* aut non *μ*¹.*q*².*v* at om. *e* immortalit. neque et inc. *c*
 14. est *p*².*μ*¹ expl. nec ill. *π* 15. nullo *μ* (corr. ead. m.) null. per.
 in aliud sit vent. *c* venturum *p*¹.*πtcq*¹ venturos *ς* virtuti I(*p*²).*afe*
 virtute *ς* 16. vel ultra *hp*².*πμ*¹.*bl*² etiam ultro *rdl*⁴ ad om. *pb* praecl.

dini fortunam quoque esse adiumento solere; cum tute vivere, qui honeste vivat, non, qui in praesentia incolumis, et eum, qui turpiter vivat, incolumem in perpetuum esse non posse. conclusionibus fere similibus in his et in iudicialibus causis uti
5 solemus, nisi quod in his maxime conducit quam plurima rerum ante gestarum exempla proferre.

V110 Nunc ad demonstrativum genus causae transeamus. quoniam haec causa dividitur in laudem et vituperationem, quibus ex rebus laudem constituerimus, ex contrariis rebus erit
10 vituperatio comparanda. laus igitur potest esse rerum externarum corporis animi. rerum externarum sunt ea, quae casu aut fortuna: secunda aut adversa accidere possunt: genus educatio divitiae potestates gloriae civitas amicitiae et quae huius modi sunt et ea, quae his contraria. corporis sunt ea,
15 quae natura corpori adtribuit commoda aut incommoda: velocitas vires dignitas validudo et quae contraria sunt. animi sunt ea, quae consilio et cogitatione nostra constant: prudentia iustitia fortitudo modestia et quae contraria sunt. erit
20 igitur hinc confirmatio et confutatio nobis.

esse n praedarum μ^1 1. formidini e quoque om. vo^1 vivere om. h^1 2. in pr. om. vo^3 inc. $h^2ep\pi\mu atqb$ inc. sit $3, l^1vo^{12}$ inc. est dl^4 3. incolomem μ esse in perp. non posse e 4. et in his l^3 et iud. $\mu^1a^1vo^3vd$. Ante 'causis' 4 litt. eras. a ut solem || nisi h 5. nisi om. e si p^1 sed $\pi\mu^2fut$ quod in his dl^4vo^2 quod his ξ (Lamb.) in his om. e 6. ante rerum e proferre $hep^1\mu^1$ afferre q^3 proferemus $\pi p^2\mu^2, 2.cq^2v$ proferamus t 7. causae genus $o\varphi$, Lamb. causae om. μ^1vo^3 accedamus vo^3 causa demonstrativa n dem. caus. φ 9. de reb. vo^1 10. vit. erit q^3 comparata $h^1ep\pi a\varphi t q^2$, ox ('comp.' h^1) 11. ext. rer. rb externarum a (not. in ras.) corporis animi hep^2b corp. et an. $a^2l^23vo^23cq^2$ corp. animique μl^1 au. et corp. q^3 et corp. et an. $to\varphi dl^4vo^1$, Lamb. ea sunt t causae ut h causa aut $\pi\mu nb$ 12. an fort. r ut adv. accedere h poss. quod genus ep^2q^23 poss. ut sunt gen. v 13. potestas l^3v civitates $r\varphi vo^3$ vl^2ox , Lamb. civitatis q^2 civilitas l^4 14. eium. q^1 sunt eaque his contr. h sunt et quae his sunt contr. ek sunt et ea q. his contr. $p\mu, 2, vl^{14}$ bo^1cq^2 , Lamb. sunt et ea q. sunt cont. his $r q^3$ huiusm. sunt contr. φ 15. tribuit vo^3 , Lamb. vel inc. q^2 inc. ut veloc. q^1 (alt. m.) $3vd c^2$ 16. validudo $\pi\epsilon\mu ac\varphi$ his contr. φ 17. consistant n constant ut prud. rb 18. his contr. φ sunt contr. t erit igitur hinc e erit ig. hic dl^4 er. ig. haec ξ haec om. π 19. confirm. et confut. nobis $ntr l^3 dl^4 cq^1 2, 3$ confirm. et haec conf. nob. l^1vo^1 confir. confutatioque nob. o conf. nob.

In huius modi causa principium sumetur aut a nostra aut ab eius, de quo loquemur, aut ab eorum, qui audient, persona aut ab re. a nostra, si laudabimus: aut officio facere, quod causa necessitudinis intercedat; aut studio, quod eius modi virtute sit, ut omnes commemorare debeant velle; aut quod rectum sit ex aliorum laude ostendere, qualis ipsius animus sit. si vituperabimus: aut merito facere, quod ita tractati simus; aut studio, quod utile putemus esse ab omnibus unquam malitiam, atque nequitiam cognosci; aut quod placeat ostendi, quid nobis displiceat, ex aliorum vituperatione. ab eius persona, de quo loquemur, si laudabimus: vereri nos dicemus, ut illius facta verbis consequi possimus; *omnis* illius virtutes praedicari oportere; ipsa facta omnium laudatorum eloquentiam anteire. si vituperabimus, ea, quae videbimus contrarie paucis verbis conmutatis dici posse, dicemus, ut paulo supra exempli causa demonstratum

et confutatione *v* confirm. nobis *I.af* 1. in huiusm. causa *1,2,tl'og^{1,2}* in hac causa *oφ* in huiusm. igitur causa *ς* ('ergo' *q³*) sumitur *1,a²vo²δ* sumatur *bq³Lvo^{1,3}* ut *μ¹* ab nostra *abq¹vφ* 2. loquimur *tl³φvo³vcq^{2,3}* querimus *h* audiunt *rq^{1,2}* 3. at nost. *μ¹* ab nost. *μ²b* laudab. dicemus *o,q¹* (alt. m.) Lamb. off. nos fac. *v* 4. necessitatis *t* 5. huiusm. *af,3O* virtute sit *hp¹rq¹* (alt. m.) *oax* virtutis sit *oφc,3* virtutes sint *ep²μ.2* deb. comm. *b* in eo velle *r* 6. velle quod rectum sit aut ex al. laude *C* ('vel quod' *π*) velle aut q. r. sit ex al. laude Crat. rect. est *t* per comparisonem laude *l⁴vo³* laude p. comp. *φ* 7. qu. ipsius animus sit *l* ('sit an.' *e*). *2,3,vo³q¹oax* qu. noster an. sit *r²cφ*. Lamb. qu. ipsius vel noster an. sit *r¹* qu. noster ipsius an. sit *t* qu. an. noster ipsius sit *q²* vituperavimus *en* 8. contractati *r* simus *cb* sumus *ς* putamus *e* esse om. *μ¹* 10. quia *bδ* placet *r* quod *heptaufbq^{1,2}φ* nob. placeat *hp¹π* 11. quod incipiamus ab eius persona de quo loquemur. ab eius pers. *μ* (sic) loquimur *htφr q³δ* laudabimus in nos *μ¹* ('vereri' add. *μ²*) laud. veteri nos *π* 12. dicemus ver. nos *φvcq^{1,2,3}b* uti *vo¹* ne *c* ulius *h* utilius *πp¹μ¹* 13. possimus *p¹pal.2* Lamb. non possimus *ς* ('non posse' *μ¹*) poss. hominis ill. virt. *1,2,tc* ('homines' *e.p¹* 'virtutis' *eπ*) poss. et omnes homines ill. virt. *l³q¹* poss. omnes homines ill. virt. *ς* praedicare *μ¹* oportebit *b* 14. hominum laudum *q²* sin *q³*. Lamb. 15. videbimus *φ* videmus *ς* contrarie *1,2,r²vo¹* ('contrariae' *hp¹f*) Lamb. contraria *ς* ^{dic}duci *μ* (sic corr.) 16. 'paullo' add. *a¹* suprased. ante supra *ς* demonstratum est *a* (not. in ras.)

12 est. ab auditorum persona, si laudabimus, quoniam non
 aput ignotos laudemus, nos mouendi causa pauca esse dictu-
 ros; aut si erunt ignoti, ut talem virum velint cognoscere,
 petemus: quoniam in eodem virtutis studio sint, aput quos
 5 laudemus, atque ille, qui laudetur, fuerit aut sit, sperare nos
 facile iis, quibus velimus, huius facta probaturos. contraria
 vituperatio: quoniam norint, pauca de nequitia eius dicturos;
 quodsi ignorent, petemus ut cognoscant, uti malitiam vitare
 possint: quoniam dissimiles sint, qui audiant, atque ille, qui
 10 vituperetur, nos sperare illius vitam vehementer improbatu-
 ros. ab rebus ipsis, incertos esse, quid potissimum
 laudemus: vereri, ne, quom multa dixerimus, plura praete-
 reamus, et quae similes sententias habebunt; quibus senten-
 tiis contraria sumuntur a vituperatione.

VII 13 Principio tractato aliqua harum, quas ante commemora-
 16 vimus, rationum, narratio non erit ulla, quae necessario con-

1. si om. hp^1 qu. non $\pi a^2 q^3 \delta \varphi$ qu. novi hp^1 qu. nihil novi e, br
 ('nichil') qu. novi nichil $p^2 u^1$ qu. nihil novi nihil $\mu^2, 2, (a^1$ ante erasio-
 nem) $vo^2 q^2$ 2. ignaros $to\varphi l^1, 2$ (alt. m.) $vo^1 q^1$ laudamus $rc\varphi$ nos
 om. μ^1 nomen de causa h pauca dict. $he\pi no$ 3. ignari $to\varphi l^1, 2$
 (alt. m.) $vo^1 q^1$ virum om. n 4. sunt r quos apud e 5. quo
 ille e et ille vo^3 laudetur $v, 3$ laudatur hr laudatus $ep\pi\mu, a\sigma\tau o\varphi e$ aut
 si $\mu q^1 3$ nos om. μ^1 6. hiis q^3 his ξ ('eos' k) vel huius μ^2
 facta huius nr facta huius facti $\mu^2 f$ 7. eius dicturos $l, b\delta\chi$ eius nos
 dict. $no^2 q^1 2 3$ eius esse dict. ξ 8. uti $ep\mu a^2 v l^1 vo^1 e q^1 2$ ut $ha\sigma\tau or^1 2 3$
 $vo^2 3$ ignoscat h ('sed i in a mutata videtur.' Halm.) agnoscat $1, 2,$
 $tr\varphi$ agnoscent o cognoscat $3, l^3 v$ 9. difficiles t sunt $l, \sigma\tau or$ an-
 diant $p\pi a^1 / t c q^1$ audiunt ξ et ille vo^3 atq. illam π 10. vituperat e
 vituperare $p^1 \pi$ vituperabitur l^3 sperare nos illius $\varphi e, 3$ Lamb. nos sp.
 ill. o sp. nos eos ill. r, q^1 ('separat' pr. m.) eos sp. nos ill. v dicemus
 sp. eos ill. q^2 eos ill. vit. veh. impr. $e\pi$ ill. vit. veh. eos impr. $l^1 vo^1 3$
 $o\varphi, 3$, Lamb. 11. a rebus $et l^1 2 3 vo^3$ incertos esse $1, a^2 v t o l^1 3 V, 3$,
 Lamb. si inc. esse q^2 si dicemus inc. esse q^1 (alt. m.) incertum esse 2
 (a^1). r quod $a^1 f$ 12. ne nos l^3 diximus e praet. pl. q^2 multa
 praet. uq^1 plura om. f 13. sim. hab. sent. t hab. sim. sent. q^1
 15. principum h^1 principii π principio om. μ^1 tractato $ek\mu^2, 2, q^1 2 v, 3,$
 φ , Lamb. tractata p^2 tractam h^1 tractum $p^1 gr^1 2$ tractis tum π cum a
 re tum t^3 aliqua — rationum πar^1 ('rationem' r^2 'narrat.' π) aliquam
 — rationem h^1 ('aliqua' h^2) p ab aliqua — ratione $gr^1 2, q^2$ ('rationem') de
 aliqua — ratione l^1 ab al. — rationum $k\varphi$ al. — rationum sumpto td^3
 q. ante tractavimus $3, vo^3$ ('q. attract.' l^2) 16. ratione $h^2 e\mu f nr^2 l^4 vo^1 2$

sequatur; set si quid inciderit, quom aliquod factum eius, de quo loquemur, nobis narrandum sit cum laude aut vituperatione, praeceptio narrandi de primo libro repetetur. divisione hac utemur: exponemus, quas res laudaturi simus aut vituperaturi; deinde, ut quaeque quoque tempore res erit gesta, ordine dicemus, ut quid quamque tute et caute egerit, intellegatur; deinde exponere oportebit animi virtutes aut vitia; deinde commoda aut incommoda corporis aut rerum externarum, quo modo ab animo tractata sint, demonstrare. ordinem hunc adhibere in demonstranda vita debemus: ab 10 externis rebus: genus in laude: quibus maioribus natus sit; si bono genere, parem aut excelsiorem fuisse; si humili genere, ipsum in suis, non in maiorum virtutibus habuisse praesidium; in vituperatione: si bono genere, dedecori maioribus fuisse; si malo, tamen his ipsis detrimento fuisse. educatio 15 in laude: quam honeste in bonis disciplinis tempore totius

$\rho^1 c, 3$ ratio a^2 ('uar' eras.) 1. si quid $hp\pi\mu, 2, t\phi l^3 \rho^{12}$ si quod e si qua 3 includerit h^1 incluserit h^2 quam al. h^1 quom h^2 quo al. e ut al. k aliquid f 2. loquimur $t\phi$ loquamur b sit C Fo: erit ^{aut} et vit. μ (ead. m.) 3. narrauda μ^1 primo om. π de secundo libro l^3 libro om. v 4. utemur hae μ utetur e primo exp. d simus $pa^2 \rho^1 c, 5 O$ sumus ξ ('sumus laud.' b) 5. vituperari h ut quocumque h ut quaeque quo $l^{12} v o^3$ ut quaeque quoque $o\phi$ gesta er. ϕ 6. ut quod b ut quidquid l^3 ut quid quisque ρ^1 (pr. m.) quid om. l^4 quam tute ϕ quamq. . . a (sic erasis 3 lit.) tute |||| ut egerit h ut etiam eg. π tute utet eg. $p^1 k$ tute eg. $e\mu^1 gr^{12}$ t. cauteque ϕ tute caute eg. p^2 Sc.: tute et caute eg. 7. sed C Sc.: deinde confirmatio exp. e (sic not.) oportebat t 8. atque vitia $rvl^{34} v o^3 \rho^{1,3}$ aut a^2 (eras. voc. 2 lit.) atque inc. $l^{24} v$ vel inc. $v o^3$ 9. ext. rer. $c\phi^2 b$ qui commodo e quomodo cum μ (sic) tracta $e\mu^1 k gr^{12}$ sunt $\pi b \rho^{12}$ tractata indemonstrare h 10. ad demonstrandam vitam debeamus e 11. si genus r genus laudem h gen. est in laude e 12. de bono $dl^{14} v o^1$ generi ea^1 parem ante μ^1 13. maiore — presidio μ^1 14. dedecorem gr^{12} dedecore b^1 suis mai. ϕ suis se mai. b 15. male e suis ipsis o ipsis his ρ^2 detrimentis h educatio in laude quam honeste c, l^1 ('q. et hon.') ed. in l. quid et hon. $v o^1$ ed. in l. quod hon. $\mu^1 t$ educato bene in laude honeste $hep^1 \pi$ educato b. in l. quod hon. $p^2 \mu^2, 2, v o^2$ ('quid') educatio in laude quam bene et hon. ρ^1 (pr. m.) ed. in l. quod b. et hon. ρ^1 (alt. m.)²³ ed. in l. quod b. hon. $v o, \phi$ ('quam') ed. in l. b. hon. b 16. in discipl. ρ^3 disc. tempore totius pueritiae fuerit

14 pueritiae fuerit; in vituperatione inde detrahere oportet. a corporis commodis: in laude: natura si sit dignitas atque forma, laudi fuisse ea, non quem ad modum ceteris, detrimento atque dedecori; si vires atque velocitas egregia, honestis exercitationibus et industriis ea dicemus comparata; si validudo, perpetua diligentia et temperantia cupiditatum; in vituperatione: si erunt haec corporis commoda, de his usum dicemus, quae casu et natura, tamquam quilibet gladiator habuerit; si non erunt, praeter formam omnia ipsius culpa
 10 et intemperantia non fuisse dicemus. deinde revertemur ad extraneas res et in his animi virtutes aut vitia quae fuerint, considerabimus: divitiae an paupertas fuerit, et quae potestates quae gloriae quae amicitiae quae inimicitiae et quid fortiter inimicitis gerundis fecerit; cuius causa susceperit inimi-

¹ox Pith. disc. tot. pu. fuerit 1 ('fuerunt' μ^1), 2, vol¹vo¹cq² disc. fuerit two^2 disc. per omnem pueritiam fuerit $\varphi.v$ ('educatus fu.'). disc. per totam p. fu. educatus q^1 disc. per omnem p. educatum $l^3, o, 3$ ('ed. esse' o)

1. in vitup. inde detrahere oportet gr^{12} in vit. hinc detr. op. $p\mu^1k^2$ in vit. inde trahere op. h in vit. inde trahere op. k^1, e ('trahi') in vit. inde retraxisse aperte μ^2a^1f in vit. inde se retr. ap. $\pi a^2ntl^{134}Vq^1v, 3$ in vit. hinc se retr. ap. cq^2 vituperatio e contrario inde se ap. retr. deinde transire oportet o, φ ('oportere') in vit. e contrario deinde transire op. r . Lamb. 2. a corp. commodis $tl^1vo^1q^1$ at corp. commoda $k\mu^1b$ ut corp. comm. l^2 ad corp. commoda ξ natura si 1 (μ^1), dl^1vo^3, q^1 (pr. m.). δ a nat. si ξ ($k^2\mu^2$) ab nat. in laude si c, q^1 (alt. m.) φ Se.: in laude natura si si et dignas h si et digna e si sit dignus $p^1\pi$ aut forma $\mu^2, 2, tq^1$ 3. laude h laudis μ fuisse ea hea^1fl^4 fuisse eam ξ quem μ^1 ('admodum' add. μ^2) 4. atque om. μ sed si vires c egr. velocitas b 5. haec exerc. $ekc\varphi$ exortationibus μ^1 atque ind. l^2q^3 industria $^2oxl^4, 3$. Lamb. adicemus h addic. π ea dicemus e dicemus ξ validudo $e\mu^{134}vo^{13}cq^{12}v, 3$ 6. ex perp. $tl^14vo^{13}cq^{12}v, 3, ^2ox$, Lamb. est ex perp. l^3 et om. h^1 7. si haec erunt $q^3\delta$ comm. de his hep^1 $\pi.a$ ('de' add. ead. man. litt. minutis) commoda his $p^2\mu, 2, c$ comm. his male $o\varphi q^2$, Lamb. comm. male his ξ Fo.: comm. videlicet 8. dicemus esse c 9. sin erunt afl^1 sin erit h^1 propter e 10. non fuisse $dl^1vo^{13}q^1v, 3$ defuisse l^3c fugisse r accidisse $two^2pal. 2$ fuisse 1, 2, $l^1vo^2q^2\varphi$ dein. vo^2 revertemur $dl^1vo, 3$ rem vertemur c (sic) vertemur 1, 2, $tl^13vo^2q^2$ 11. extrarias r externas c quae an. v. aut quae vit. φ 12. paupertates $\mu^1n\varphi$ fuerint $\mu^2afvq^2\varphi$ potestas $hek, 2, tq^1Lr^1cbq^12v\delta$ 13. et quae gl. $l^3q^3\delta$ gloria l^1vo^1ox quod h fort. inim. ger. $hek/tr^{123}vo^{13}q^{12}v\delta$ fort. ger. inim. n fort. in amic. ger. c, q^1 (alt. m.) fort. in inim. ger. μa 14. gerundis $hepkcdt$ gerendis a

citias; qua fide benivolentia officio gesserit amicitias; in divitiis *qualis* aut in paupertate cuius modi fuerit; quem ad modum habuerit in potestatibus gerendis animum. si interierit, cuius modi mors eius fuerit. cuius modi res mortem eius sit consecuta. ad omnis autem res, in quibus animus hominis maxime consideratur, illae quattuor animi virtutes erunt accommodandae: ut si laudemus, aliud iuste aliud fortiter aliud modeste aliud prudenter factum esse praedicemus: si vituperemus, aliud iniuste aliud ignave aliud inmodeste aliud stulte factum esse dicamus. perspicuum est iam nimirum ex hac dispositione, quem ad modum sit tractanda tripartita divisio laudis et vituperationis, si illud etiam adsumpserimus, non necesse esse nos omnis has partis in laudem aut in vituperationem transferre, propterea quod saepe ne incidunt

fec. ger. *t* fecerit inim. *h* suscipere μ suscepit $q^3\delta$ inimicitias susc. *t*

1. qua fide — amic. om. π qua benev. quo off. $l^2vo^3q^1$ officia *c* (sic) amicitia *h* 2. aut om. *e* aut paup. $h\pi\mu$. 2. $l^1vo^2cq^1\varphi$ fuit l^3 3. in paupertatibus ger. *e* gerendis $he\pi\mu l^1^2vo^1c$ ger. hab. au. *t* si interierunt μ^1 4. cuius modi — fuerit om. 1.2. *e* mors fu. eius $c\varphi$ aut cuiusm. *r* 5. ad omnes res *e* ad omnes aures $\pi\mu$ ad om. has res l^3 ad om. *r*. autem *n* 6. considerabitur el^3 quattuor $h\mu$ virt. au. $ho\varphi$ animi om. *b* 7. accumulandae μ^1 accommodatae *f* considerandae *r* 8. et aliud prud. $he\pi\tau c q^2^3v$ esse praedicemus $dl^2^4vo^1^3q^1v$ Lamb. esse dicemus $l^1^3o\varphi q^3$ esse dicamus 1.2. *tre* sin vit. *ad* 9. vituperemus *c* vituperamus 1, a^1 vituperabimus a^2vbd, q^1 (alt. m.). 5O Lamb. aliud iniuste om. $he\pi\pi, a^2$ (mg.) aliud iniuste μ^1 al. inique μ^2z al. inmod. $he\mu a$ al. imm. al. ignave al. stulte 1, a^1 ('aliud inique' post 'stulte' eras.) al. imm. al. ign. al. st. al. inique $fnvo^3q^2$ al. iniuste al. imm. al. ign. al. st. t, q^1 (alt. m.) al. iniuste al. ign. al. st. al. inique *e* al. iniuste al. ign. al. imm. al. st. δ al. inique al. imm. al. ign. al. st. b, q^3 (om. 'al. ign.') al. iniuste al. imm. al. ign. al. st. al. inique φ 10. esse dicemus $3, q^1$ esse dicemus $\mu^2. 2(a^1). t\varphi c q^2$ dicemus *r* praedicemus 1 esse praedicemus $a^2, ^4O$ est om. *h* 11. disputatione vo^3q^3 tripartita μn divisione μ (sic) 12. adsumps. μ 13. est nos hvq^3 esse nos om. μ^1 part. has tb has om. q^3v aut in vit. $e\pi\mu\varphi$ et vit. $h, 2(a^1), tvq^3$ aut vit. $a^2obq^2v\delta$ vel vit. q^1 14. saepe ne incidunt quidem, saepe ita tenuiter incidunt, ut non sint l^3b saepe *n*. incidant *q*. sepe autem *i*. tenuitur *u*. *n*. sint *t* saepe non *i*, *q*. et *s*. *i*. *t*. incidunt et *n*. sunt *v* saepe nec *i*. *q*. *s*. *i*. *t*. *i*. *u*. *n*. sint *r* saepe non *i*. *s*. *i*. *t*. *i*. *u*. *n*. sint $l^1^4vo^2o$. φ ('*s*. quidem ita ten.') saepe non *i*. quod *s*. *i*. *t*. *i*. *u*. *n*. sint $q^1, ^2$ ('inc. et *n*. sunt') non omnes saepe inc. *s*. *i*. *t*. *i*. *u*. *n*. sint vo^3 saepe non inc.

quidem, saepe ita tenuiter incidunt, ut non sint necessariae dietis; quapropter eas partis, quae firmissimae videbuntur, legere oportebit.

conclusionibus brevibus utemur, *enumeratione ad exitum causae*: in tota causa crebras et brevis amplificationes interponere oportebit per locos communis.

Nec hoc genus causae, eo quod rare accedit in vita, neglegentius commendandum est, neque enim id, quod potest accidere, ut faciendum sit aliquando, non oportet velle quam commodissime posse facere; et si separatim haec causa minus saepe tractatur, at in iudicialibus et in deliberativis causis saepe magnae partes vorsantur laudis aut vituperationis, qua re in hoc quoque genere causae non nihil industriae consumendum putavimus.

Nunc absoluta nobis difficillima parte rhetoricae, hoc est inventionem perpolitam atque ad omne causae genus accommodata tempus est ad ceteras partis proficisci: deinceps igitur de dispositione dicemus.

ut non sint ϱ^3 saepe incidunt ut non sint e^1 (omissa add. e^2) saepe indicant u. n. sint $\Gamma(\mu^1)/f.l^1$ (pr. m.) saepe se indicant u. n. sint $\mu^2, \alpha\pi\alpha l^{46}$ saepe non i. quidem s. i. t. i. vel se indicant u. n. sint d

1. necessaria $h\epsilon\pi k f a \varrho^{12}$ necesse ϱ^3 2. earum ϱ^3 3. breviter $\iota^3 \delta \Gamma$ utemur nostrae causae crebras μ^1 ut. nostri causa er. h ('causae' h^1) $e\pi\rho^2 \mu^2, 2$ ut. non nec in ipsa causa er. e ut. si nostrae causae er. l^1 ut. enumeratione ad exitum nostrae causae in ipsa causa crebras r ut. en. a. e. causae in i. e. crebr. t ut. en. a. e. e. et in i. c. er. $\varrho^1 \varphi$ ut. ex enumerationibus a. e. c. i. i. c. er. l^4 ut. e. a. e. e. in ipsas causas cum er. ϱ^2 Sc.: in tota causa 4. br. et er. n interponere $h\epsilon\pi a^1$ int. oportebit $\mu^2 a^1 n t c \varrho^{12}$ 6. communis $h\rho$ 7. ne hoc μ^1 rare π raro ς accedit $h\varrho^{12,3}$ accidet $1,2, t r$ 8. commendatum pal^6 est om. vo^2 id om. $n\varrho^1$ pot. videri $r^2 \varphi^{13} \nu o^{13,3}$ vid. pot. $d l^4$ 9. ad fac. h faciendum $e\nu o^1$ 10. accommodissime $\nu v, \iota o x$ posse facit μ separatione 1. ('separationi') $2, t$ minus causa r 11. attamen in $\alpha\varphi\nu o^3$ au in h ac in π aut in $\alpha^1 \varrho^{23}$ et del. ϱ^3 12. res versantur $h\varrho^{13}$ et vit. ϱ^3 ac vit. ϱ^1 . Lamb. 13. quoque om. $vo^3 \varrho^2$ causae gen. $h\epsilon b P$ gen. caus. ς ind. om. e consumendum $h\epsilon p^1 k t$ consumandum $\mu a^1 n \varrho^2 v$ consum. esse ϱ^1 consummandum $p^2 f \text{pal}^6$ conferendum ς Lamb. 14. putavimus b putamus φ putemus ς 15. absolute μ a bonis h a nob. om. e 16. perpolitae adque omne h ad om. $e\pi$ omne e . ad gen. b 17. est om. l^2 partes h^1 partes orationis $h^2 e\pi k a n l^2 \nu o^1 \varrho^2 \delta \varphi$. Lamb. artis partes v partes rhetoricae $d l^4$ par-

Quoniam dispositio est, per quam illa, quae invenimus, IX 16
 in ordinem redigimus, ut certo quidque loco pronuntietur,
 videndum est, cuius modi rationem in disponendo habere
 conveniat. genera dispositionum sunt duo: unum ab institu-
 tione artis profectum, alterum ad casum temporis adcommo- 5
 datum. ex institutione artis disponemus, quom sequemur eam
 praeceptionem, quam in primo libro exposuimus, hoc est,
 ut utamur principio narratione divisione confirmatione confu-
 tatione conclusionem, et ut hunc ordinem, quem ad modum
 praeceptum est ante, in dicendo sequamur. *item ex insti-* 10
tutione artis non modo totas causas per orationem, set sin-
gulas quoque argumentationes disponemus, quem ad modum in
libro secundo docuimus, id est expositionem rationem confirma-
tionem rationis exornationem complexionem. haec igitur duplex 17
dispositio est: una per orationes, altera per argumentationes, 15
ab institutione artis profecta. est autem alia dispositio, quae,
 quom ab ordine artificioso secedendum est, oratoris iudicio
 ad tempus adcommodat, ut si ab narratione dicere incipia-
 mus aut ab aliqua firmissima argumentatione aut literarum
 aliquarum recitatione; aut si secundum principium confirma- 20

tes vel orationis rhetoricae *t* part. rhetoricae facultatis $q^{1\frac{1}{2}}$ p. rhet. ratio-
 nis *o* deinceps — dicemus om. *n* igitur om. *f*

2. in ordine *e* quicquid *l* ('vel quidque' *u* suprasc.) pronun-
 tiatur *h* 3. conv. hab. *r* nos hab. conv. $2ax.do\varphi LV'v\beta q^{13}$ Lamb.

4. disponendi *t* dispositionis $o\varphi$ 5. temp. cas. q^3 casum a^2 suprasc.
 (eras, aliquot litt.) 6. dispositio est eq^2 et cum q^1 (pr. m.) con-

sequemur $h\mu^1cq^2$ cas praeceptiones quas vo^3 eam om. eq^2 7. in
 priore lib. l^3 in lib. primo bq^2 9. in hoc ordine μ^1 et ut hunc $\pi\mu^2c$

10. sequemur l^4 , erat. 11. per ordinem vo^3 totas per orationes *n* per
 om. *k* sing. quoque arg. *hk* sing. quasque arg. $tbl^{234}Vv\delta$ sing. quas-

que partes argumentationis $dq^{1,2}$ ('quoque') sing. arg. $ep\pi\mu.2.c\varphi$ 13.
 libro II. *h,o* libr. sec. $e\pi\varphi$ sec. lib. $av\delta$ docuimus om. *c* id est

om. eq^1 in dispositione rationis confirmatione rationis orationis conclu-
 sione $he\pi$ in dispositionem (suprasc. 'id est exp.') μ 14. exornat. con-

clusionem $p\mu ntr LVq^{123x}$ concl. om. π 15. una per arg. altera per
 orationes eq^2 per argumentationis partes $atlv\theta^3$ Lamb. per part. argument.

q^1 pal.² 16. profecto *h* et alia l^4 illa disp. l^1 17. artificioso
 $l^3cd\varphi$ officioso ξ reced. $c,3$ or. officio μ^1 18. si om. π ab

narr. $he\pi\pi tr\beta$ ab narr. μ (sic) a narr. ξ 19. ut ab h^1 ab add. e^2 aut
 literarum aliquarum $1,2,tll^4cq^2$ aut ab litt. al. $bl^1vo^2q^1v$ ut ab lit. al. vo^1

aut a lit. al. vo^3 ut ab aliqua lit. l^2 20. excitatione *t* vel si vo^3

tione utamur, deinde narratione, aut si quam eius modi permutationem ordinis faciamus: quorum nihil, nisi causa postulet, fieri oportebit. nam si vehementer aures auditorum obtusae videbuntur atque animi defatigati ab adversariis multitudi-
 5 tudine verborum, commode poterimus principio supersedere, exordiri causam aut narratione aut aliqua firma argumentatione, deinde, si commodum erit, quia non semper necesse
 X est, ad principi sententiam reverti licebit; si causa nostra magnam difficultatem videbitur habere, ut nemo aequo animo
 10 principium possit audire, ab narratione quom inceperimus, ad principi sententiam revertemur si narratio parum probabilis erit, exordiemur ab aliqua firma argumentatione. his commutationibus et translationibus saepe uti necesse est, quom ipsa res artificiosam dispositionem artificiose commutare cogit.
 18 in confirmatione et confutatione argumentationum dispositiones huius modi convenit habere: firmissimas argumentationes in primis et in postremis causae partibus conlocare, medioeris et neque inutilis ad dicendum neque necessarias ad probandum, quae, si separatim ac singulae dicantur, infirmae sint,
 20 cum ceteris coniunctae firmae et probabiles fiant, *interponi*

si om. v 1. utemur t huiusm. $t^4v^3c^2$ 2. faciemus μ faciamus 2 faciemus ξ nihil non causa post. em nisi e. post. nihil v nisi p. nichil caus. q^1 nichil n. causae qualitas post. v 3. postulat $hecq^2$ oportebat p^1 auditoris hu^1 4. obtusae $hep\pi gr^{12}$ obtusae ξ ad adversarios h^1 5. supers. exord. $hp\pi a^1t^3v$ supers. et ex. ξ 6. aut narr. $hp^1\pi f^1q^2$ aut enarr. (vel a^1) μ aut a u. ξ aut al. $hp^1\pi k.2,rdl^1v^3$ aut ab ad. ξ firmissima t^3q^{12} 7. quid h^1 quod (vel quia) μ quia $a^1f^1\delta$ semper om. o 8. principii^{um} μ (sic) principium q^2 rev. sent. cq^2 nostram ev 9. diff. mag. videtur t ut neque h 10. ab narr. $hep\pi a^2trbl^{123}Vq^{13}$ a u. ξ inciperemus b incipiemus q^3 ad om. h^1 11. revertemur licebit f^1n rev. libebit tdl^4 parum prob. est $a^2, q^{23}\delta$ est par. prob. evq^1b est om. $1.a^1$ par. prob. erit Lamb. 12. exordiemur b ab om. rb 13. transl. et comm. fn saepe $1,2,tc$ partium saepe ξ 14. ipsam artificiosam dl^{34} artificiosa $hp\pi f$ dispositione h disp. res ipsa t^3 disputationem μ^1 vel dispositionem μ^2 artificiosae a^1f 15. disputationes $\pi e\mu^1$ 17. in pr. in postr. n in pr. et postr. o , Lamb. posteris μ^1 conloc. μ medioeris hp 18. et om. vq^{2v} ad approb. e 19. sunt bv^3q^2 20. cum om. e stabiles et prob. t^4q^1 fiant e^3 sint $t^2(\text{pr. m.})$ fuerint pvo^{12} sunt br^1v^3 fiunt ξ (Lamb.) firm. fiunt et prob. $o\phi$ fi. in medio e. oportet $e\mu^1$ interponi in med.

in medio conlocari oportet: nam et statim re narrata expectat animus auditoris, qua re causa confirmari possit, quapropter continuo firmam aliquam oportet inferre argumentationem, et re dicta quoniam nuperrime dictum facillime memoriae mandatur, utile est, quom dicere desinimus, recentem⁵ aliquam relinquere in animis auditorum bene firmam argumentationem. haec dispositio locorum, tamquam instructio militum, facillime in dicendo, sicut illa in pugnando, parare poterit victoriam.

Pronuntiationem multi maxime utilem oratori dixerunt^{X119} esse et ad persuadendum plurimum valere. nos quidem unum¹¹ de quinque rebus plurimum posse non facile dixerimus; egregie magnam esse utilitatem in pronuntiatione audaciter confirmaverimus: nam commodae inventiones et concinnae verborum elocutiones et partium causae artificiosae dispositio¹⁵ nes et horum omnium diligens memoria sine pronuntiatione non plus quam sine his rebus pronuntiatio sola valere poterit. qua re et quia nemo de ea re diligenter scripsit — nam

c. op. *h* interp. in med. et c. op. $\pi, 2, tq$ interp. et med. c. op. *rb* et int. et in m. c. op. *vo*³

1. conloc. μ conculcari e Fo.: conlocare etsi in re narr. exp. *hp* etsi re narr. exp. π et re narrata exp. $e\mu^2$ ('et enarrata μ^1) *antl^1c\varrho^2* et statim re n. exp. $3.\varrho^1$ statim et r. n. exsp. *r* et r. n. statim exp. *f* statim re n. exp. φ 2. auditorum ϱ^3 sed qua re *h* qua re *ehl^3vo^3\varrho^3* 'qua de causa ('vel ex qua re' suprasc.) μ ex qua re ξ causae conf. possint *h* conf. causa possit *rb\varrho^2* c. poss. conf. φ 3. inferri *n* 4. et om. *h^1p* reliqua qu. *h\pi* reliquum qu. *e* qu. ξ Sc.: re dicta facillime *el^3* facile ξ 5. desinimus *r\varrho^1* desinamus ξ recte aliquam *h* (in r.s.), $p^1\pi\mu^2af$ recentem om. *et* rel. aliqu. *t* 6. in animis om. *f* 8. parere *dLvo^3*, Lamb. comparare φ 10. max. multi μ or. util. *c\varrho^2* oratoris *e* 11. esse dix. *\mu r* et om. *h* nos quidem unum — posse *hepk\mu^2 afpal*.⁴⁶ *vor* nos quidem unum — possit *b.l^3vo^1* ('quid') n. quid unum — prosit *l^2\delta, \varphi* ('quod') n. quod est unum — posse *l^1* nos quidem quod unum — posse *vo^3* nos qu. aliquam — posse π n. quidem unam — posse *tev\varrho^2\varrho^1* n. q. unam eam — posse ϱ^2 , Lamb. n. q. eam unam — posse *dl^4\varrho^3* unum om. μ^1n 12. de qu. partibus *t* 13. egregie *h* ('egregiae') *ep\mu k* et egr. *pal*.⁴ nec egr. $\pi, 2$ ('vel sine nec lege' *f^2*), *vto\varphi^{l^3}vo^{l^2}\varrho^{l^2}\delta*, Lamb. nunc egr. *e* nec ergo egr. *vo^3* nec non egr. ϱ^3 in pron. sola *r* audaciter *v* audacter ξ 15. verborum — dispositiones add. *e^2, mg.* caus. part. *c\varrho^2* 16. omn. om. *c* disputationes μ^1 17. rebus om. *t* pronuntiatione μ^1 (sic) pronunciando *o* poterunt μ^1 18. quia om. *n* et quia *r^2l^3l^4*

omnes vix posse putarunt de voce et vultu et gestu dilucide scribi, quom hae res ad sensus nostros pertinerent — et quia magnopere a nobis ad dicendum comparanda est, non neglegenter videtur tota res consideranda.

5 Dividitur igitur pronuntiatio in vocis figuram, corporis motum. figura vocis est ea, quae suum quendam possidet ha-
bitum ratione et industria comparatum. ea dividitur in tris
20 partis: magnitudinem firmitudinem mollitudinem. magnitudi-
nem vocis maxime parit natura, non nihil auget, set maxime
10 conservat cura; firmitudinem vocis maxime comparat cura,
non nihil adauget, set maxime conservat ratio declamationis;
mollitudinem vocis, hoc est, ut eam torquere in dicendo
nostro commodo possimus, maxime facit moderatio decla-
mationis: quapropter de magnitudine vocis et firmitudinis

vo^{3,3} quia ξ 1. posse vix *h* putaverunt *e* putav. posse *b* putar. posse *e*q²³ δ voce vultu *u* 2. scripsi *h* scribeⁱ *a* (corr. *a*²) cum rehaeres *h* e. hae res *e* ('hee') e. eae res πk e. ea res μl et eae res q^2 hae om. *v* ad nostr. sens. *e* pertineret μ^1 pertineant *r* et quae qu. *d* 3. quantopere 1, *d* a nobis 1,2, *o* ea pars a nob. ξ ('ea res' l^3 'a nobis' om. *t*) comparanda sunt *vo*² comparata est *b*¹ non neglegentia μ^1 4. videtur tota res esse divisa in fig. vocis π 5. in corp. $h\pi$ et in corp. ξ Sc.: corp. 6. ea est *fntr* quendam om. *oq* 7. comparate *h* comparata $p^2\pi u^2 a^1$ comparata vel comparatum *f* ea om. $hp\pi$ haec div. $to^1vo^1v.3$ et ea div. l^4 dividitur *h* dividitur igitur *vo*³ 9. comparat *C* parit Halm. natura om. μ^1 nonnihil auget 1,2, *t* u. hanc auget *o* n. aug. hanc q^2 n. aug. eam *r* n. curatio aug. *e*¹ n. ad-
auget l^4 Lamb. u. hanc adauget $l^3vo^1vb\delta. q^1$ ('huic') n. hanc curatio
adaug. *e* n. adaug. hanc q^3 cum nihil adaug. l^1 sed maxime cura con-
servat 1 (*e* mg. in ordine 'et maxime conservat exercitatio imitationis'
habet) s. m. curat cons. l^1 si m. e. cons. vo^1 s. m. cons. accuratio $dl^3vo^3\delta$
 q^1 (alt. m.) s. m. amplificat accuratio q^1 (pr. m.)³ et max. e. cons. l^3vo^2q
et m. cons. exercitatio declamationis *b* et cura confirmat vel amplificat
accuratio q^2 s. m. cons. cura Lamb. 10. comparata nat. *e* compara-
tam nat. *f* comparat natura ξ comp. cura Schütz. 11. nonnihil om. *e*
auget *hr* et maxime *C* sed max. conservat exercitatio imitationis 1, ('exerci-
tatio nationis et imitationis' μ)/*t* ex. declamationis $p^2no\phi c q^1v.3$ ex. imit.
vel declamationis *a* ('vel decl.' add. alt. m.) ex im. vel declinationis q^2
ratio decl. Schütz. 12. vocis est μ (sic) ut in die. eam torqu. *e*
13. nostro comm. 1 pro u. comm. ξ (Lamb.) facit q^1v faciat *h* faciet ξ
exerc. imitationis l^2 (alt. m.)x ex. im. et declam. *vo*³ moderatio decl.
Schütz. 14. firmitatis *b*

parte, quoniam altera natura paritur, altera cura comparatur, nihil nos attinet commonere, nisi ut ab iis, qui non inseii sunt eius artificii, ratio curandae vocis petatur: de ea parte XII firmitudinis, quae conservatur ratione declamationis, et de mollitudine vocis, quae maxime necessaria est oratori, quoniam ea quoque moderatione declamationis comparatur, dicendum videtur.

Firmam ergo maxime poterimus in dicendo vocem conservare, si quam maxime sedata et depressa voce principia dicemus; nam laeduntur arteriae, si, antequam voce leni permulsae sint, acri clamore compleantur; et intervallis longioribus uti conveniet; recreatur enim spiritu vox et arteriae reticendo adquiescunt; et continuum clamorem omittere et ad sermonem transire oportet; commutationes enim faciunt, ut

I. quo μ^1 a natura r nat. paritur $gr^{12}hp^1\pi\mu^2a^1$ nat. paratur $ep^2\mu^1ntr^{11}vo^2q^2.c^1$ (' co^2 suprasc. c^2) natura (om. 'par.'). a^2 (eraso 'paritur'). $3.vd^{11}$ a cura a^1r compar. pft 2. nihil ad nos lv^2o^2 nos om. vo^1 . Lamb. admonet comm. t adcommonere est δ commonere bl^2 communis res 1.2 communis enim res c^1 ('commonere' suprasc. c^2) res enim comm. est l^1 comm. enim est res t commonere, res enim comm. est vo^1oq^1 ab iis π ab his ξ non om. $e\pi a^1/q^1$ (pr. m.) inse. non sunt r 4. orationes decl. p^1 orationis decl. $\pi\mu^2a^1/n.q^1$ (alt. m.) oratione decl. a^2 declamationibus $p\pi\mu^2a^1/q^1$ (alt. m.) 5. mollicione b est nec. $2.tr$ 6. moderationi μ^2a declamatione μ^1 8. firmam ergo max. $3.q^{12}rc^2$ firm. ergo quam max. r firmamento max. 1.2 firmam max. p^2c^1 firmantum max. π firmamentum ergo vocis max. tz firm. igitur quam max. φ vocem om. t 9. si qua e si quidem $q^2\delta$ ac depr. t voce om. a^1 principium q^2 principio $r.v$ ('in princ.'). 10. laeduntur arteria h laeditur arteria $lv^2o\varphi\delta^2q^1v.3$ ('accrima' δ). Lamb. laeditur art. vo^3 laedi art. dl^4 antequam voce leni permulsae sint t ant. voce $l. p.$ sunt c^2 ant. $l. v. p.$ sint r ant. $v. l.$ permulsa est q^1 ant. $l. v.$ permulsa est $lv^2.3$ ant. vox $l. p.$ est vo^2 ('voce' suprasc.) ant. voce bene perm. est $hp^1\pi$ ant. vox $b. p.$ est $ep^2\mu.2(m).l^1$ (pr. m.). vo^1 ant. leni voce bene $p.$ est $o\varphi$. Lamb. ant. $l.$ voce vox bene $p.$ est vo^3 ant. vox permissa est bene c^1 ant. vox permissa est vel leni voce permulsa est bene q^2 11. acri clamore $o.c^2$ acri labore ξ ('a. labore vel clamore' q^2 'acclamatione' q^1 (pr. m.) τ complentur $e\mu.2.tr^1vo^{12}$ completur $hpl^3q^1v.o\varphi z.3$ compleatur vo^3 . Lamb. complectitur q^2 et om. c 12. convenit hvo^3 spiritu om. e arteria h recitando μ^1 repansando q^3 13. aquiesc. e quiesc. lv^2o^1 conquiesc. l^4 in continuo he clamore h permittere h mittere ek remitt. l^2 (pr. m.) dimitt. q^3 comitt. δ emitt. vo^1 (suprasc. 'obmitt.')

14. redire o

nullo genere vocis effuso in omni voce integri sumus; et acutas vocis exclamaciones vitare debemus; ictus enim lit et vulnus arteriae hae acuta atque attenuata nimis exclamacione et si qui splendor est vocis, consumitur uno clamore univorsus; et uno spiritu continenter multa dicere in extrema convenit oratione; fauces enim calefiunt et arteriae complentur et vox, quae tractata varie est, reducitur in quendam sonum aequabilem atque constantem. qua saepe rerum naturae gratia quaedam iure debetur, item accidit in hac re: nam quae diximus ad vocem servandam prodesse, eadem orationis enuntiationi serviunt, ut, quod nostrae voci prosit, idem voluntati auditoris probetur: utile est ad firmitudinem vocis sedata vox in principio: quid insuavius, quam clamor in exordio causae? intervalla vocem confirmant: eadem sententias concinniores divisione reddunt et auditori spatium cogi-

I. nobis eff. *b* ('vel vocis' suprasc.) sumus *n* 2. cautus voc. *k* acclam. *c* exultaciones *f* vitare *h p π μ*, 2 vit. debemus *ρ φ ρ¹ υ*, 3, *L I'* deb. vit. *c ρ²* vitare possimus *e* et om. *e¹* sit *f* 3. vulnus arteriae 1, 2, *t. ρ¹* (pr. m.) *oz* vulnerantur art. *ς* hae acuta 1 ('hae' *μ* 'cauta' *h*) acuta *ς* acuta *e* ^{ex} attenuata *a* ('ex' add. *a²*) exclam. *ρ³* Lamb. acclam. *ς* 4. et quisplendorē voc. *h* et quis spl. est voc. *e* inest *υ³* cons. a clam. *b* cons. nimio el. *o* 5. univ. om. *e k ρ²* univ. om. *h² p π φ²* immersus *d l⁴* univ. om. *h¹ μ, 2. r¹ υ³* 6. convenit *ρ³* conv. in extr. *ρ φ ρ² υ* enim om. *μ¹* calescunt *μ¹ ρ²* 7. et vox om. *μ¹* tractata varie est 1, *a² υ b ρ¹³ φ* ('variae' *ρ¹ a¹ ρ²*) tr. est varie *f i x ρ² δ* tracta var. est *r* 8. aequalem *l⁴* qua saepe *p¹* quae saepe *h e* quia s. *π ρ² μ, 2. t ρ²* saepe *ς* 9. natura *ε ρ¹* accidit *μ¹* velut acc. *e, e* ('velud') ut acc. *o* veluti acc. *ς* Sc.: item a c c. 10. nam ea quae *d l⁴* dicimus 1, *a² t o ρ φ ρ¹²* ad serv. voc. *o ρ¹* conservandam *υ υ³ ρ²*, Lamb. item — ut om. *e* eadem astinuciationis scit. quod *h¹* eadem ostent. . . . tatione f. it ut quod *p* (sic cum interv.) eadem obstinent. . . . tionis ut quod *h¹* (sic; neu in ras. 'abstinenti' *h²*) eadem ostentatione lit quod *π* ead. ost. fit ut quod *μ* eadem etiam ost. fit ut quod *h² μ², 2. pal.⁴* item attinent ostentatione fit ut quod *pal.⁶* idem attinent ad suavitatem pronuntiationis ut quod *t. 3. c ρ¹* ('eadem'). eadem pertinent ad s. p. ut quod *l³ o φ* Sc.: eadem orationis enuntiationi serviunt, ut quod 11. hoc quod *d* nostri voci *e¹ o¹ n* voc. nostr. *t e b ρ³* possit *h* 12. id *ρ¹* voluntati 1, 2, *t o l¹ υ³ o³ d* voluntate *ς(φ)* prodesse probetur *t υ³ e²* 13. vocis om. *ε μ k n* quid enim *t ρ¹* 14. in principio causae *e* intervallo voc. adfirmant eadem *h* 15. redd. div. *r* div. om. *t* auditoris *e* cog. spat. *r*

tandi relinquunt. conservat vocem continui clamoris remissio: et auditorem quidem varietas maxime delectat, quom aut sermone animus retinetur aut exsuscitatur clamore. acuta exclamatio vocem volnerat: eadem laedit auditorem; habet enim quiddam inliberale et ad muliebrem potius vociferationem quam ad virilem dignitatem in dicendo adcommodatam. in extrema oratione continens vox remedio est voci. quid? haec eadem nonne animum vehementissime calefacit auditoris in totius conclusione causae? *quoniam res igitur eadem vocis firmitudini et pronuntiationis suavitati prosunt, de utraque re simul erit in praesentia dictum, de firmitudine, quae divisa sunt, de suavitate, quae coniuncta fuerunt: cetera suo loco paulo post dicemus.*

Mollitudo igitur vocis, quoniam omnis ad rhetoris praecipionem pertinet, diligentius nobis consideranda est. eam dividimus in sermonem contentionem amplificationem. sermo est oratio remissa et finitima cotidianae locutioni; contentio

1. rel. cum ad rem vocem 1.2 ('voci' $\pi\mu\alpha\eta$) voce continua h voce tenui e 2. et om. r var. qu. aud. eb, q^3 ('quaedam') 3. ad sermonem e sermonem $h\rho\pi\mu, a\phi q^2$ sermone ξ Sc.: aut sermone animus $p\mu^2 f$ ac animus a eius animum rv animus eius o maxime retinet vo^2 retineat $e\mu^2 a\phi$ retineatur o aut om. e aut si $a\phi^1 t$ ac si μ^2 at si u ac f^2 vel lvo^1 et $l^3 iovo^2 q^1 v, 3$ suscitatur $b\phi$ excitatur l^1 exsuscitatur o clamorem $\pi\mu a$ Sc.: retinetur aut exsuscitatur acuta aecl. r 4. vocem vulu. 1.2, bre ('volnerat' h) voc. et fauces vulu. ξ (f. et voc. ϕ) eadem ... laedit a (voc. eras.) ledi h creditorem he auditoremque a auctorem n cred. quidem varietas haberet enim he aud. quod em. varietas haberet enim p^1 (sic) aud. quod emendat var. haberet enim $p^1 \pi p^2, a$ ('habet . . .' fuerat 'haberet') f ('haberet') aud. quae emendat var. habet etenim nt aud. quod em. var. h. en. q^2, x Pith. ('qu. var. em.') aud. quod ('vel quia' suprasc.) emend. auditorem varietas haberet en. μ (sic) 5. enim om. v inlib. $heanbq^1$ vocif. pot. $eq^2 b$ facif. μ 6. accommodatur $he\pi$ ('ade.' h) 7. rat. π remedium ro voci om. n 8. au. aud. veh. cal. t veh. an cal. aud. o calefecit h calefaciat e 9. res om. n res igitur 1, $a\phi v\phi q^1 v o^3$ ergo res 3 eadem $h\rho^1 a^1 b$ 10. suavitate ho suavitati t . Lamb. 11. re om. q^1 12. divisa t visa ξ et de suav. $\pi LV\phi q^2, 3$ de om. q^1 de suavitudini $lvo^1 b^1 v q^1 2^3$ de suavitate $l b^2$ fuerint μ^1 13. dicemus paulo post μ paulo praedicemus ('post' suprasc. alt. m.) a^1 14. ergo o vocis om. n rethoricis n Fo.: rhetoricam percept. ho 15. est om. vo^2 17. cottid. cal cottid. $h\pi n$ locutione a^1 contentiosa ratio h cont. or. π

est oratio acris et ad confirmandum et ad confutandum ad-
 commodata; amplificatio est oratio, quae aut in iracundiam
 inducit aut ad misericordiam trahit auditoris animum. sermo
 dividitur in partis quattuor: dignitatem demonstrationem narra-
 tionem iocationem. dignitas est oratio cum aliqua gravitate;
 demonstratio est oratio, quae docet, quo modo quid fieri po-
 tuerit aut non potuerit; narratio est rerum gestarum aut pro-
 inde ut gestarum expositio; iocatio est oratio, quae ex ali-
 qua re risum pudentem et liberalem potest comparare. con-
 tentio dividitur in continuationem et in distributionem: conti-
 nuatio est orationis enuntiandae acceleratio clamosa; distributio
 est in contentione oratio frequens cum raris et brevibus in-
 tervallis acri vociferatione. amplificatio dividitur in cohorta-
 tionem et conquestionem: cohortatio est oratio, quae aliquod
 peccatum amplificans auditorem ad iracundiam adducit: conque-
 stio est oratio, quae incommodorum amplificatione animum
 auditoris ad misericordiam perducit. *quoniam igitur mollitudo
 vocis in tris partis divisa est, et hae partes ipsae sunt in octo*

1. oratio ratio e et om. $\varrho^{13}r$ confirm. et confut. $l^4\varrho^3$ Lamb.
 2. quae in irac. a^1 ('aut' add. ead. m.) qu. aut irac. $o\varphi$ qu. ad irac. vo^3 .
 Lamb. 3. indicit b adducit l^4 an. aud. $o\varphi\varrho^1$, Lamb. 4. in par-
 tes c in III partes $th.v$ ('in qu. p.') 5. dignitas est oratio cum ali-
 qua gravitate. demonstratio est oratio quae docet quomodo quid fieri po-
 tuerit aut non potuerit $\pi\mu^2an\varphi$ dign. est or. cum al. gr. quae d. q. q. f.
 p. a. u. potuerit $I(\mu^1).f$ dign. est or. q. doc. remissa voce quomodo q.
 f. poterit et n. pot. demonstratio e. or. cum aliqua gravitate et vocis re-
 missione d dign. est or. e. al. grav. et v. remissione. dem. est or. q.
 doc. remissa voce ξ , (Lamb.) cum alia gr. h cum grav. aliqua o 6.
 quomodo om. r quid om. t quod f^1 possit aut non possit $c\varrho^2$ 7.
 an non pot. e narr. est que φ 8. ut gest. ϱ^2 prout c ex ali-
 qua re risum he ex re al. ris. ϱ^3 ex al. ve risum p^1 ex al. verisimili π
 ex al. re verisimili ris. $p^2\mu^2, 2(\text{pal.}^{46})o\varphi\varrho^3$ ex al. re versiculi v ex al.
 verisimili re ris. $ke\varrho^2$ 9. impudentem πp^2 sermonem impudentem et
 illib. c sermonem vel risum prud. ϱ^2 liberalem iocum π 10. in
 distr. $l.tb\varrho^1$ distr. ξ ('et in distr.' om. π) 11. orationis — conten-
 tione om. $hepc$, add. μ^1 in mg. clamorosa ϱ^3 12. contemptione ϱ^1
 brev. et rar. ϱ^2 et om. δ 13. coartationem h 14. oratio om. a
 15. adcludit $h.ed$ ('accl.') provocat r 17. adducit $rd\varrho^3$ 18. dividi-
 tur $te\varrho^{23}$ div. est haec partes h,π ('eae') div. est he et part. a div. e.
 eae part. eun div. e. et eae part. $p.ftredb$ ('hae') div. est et hae tres
 part. ρ, V div. est et partes $o\varrho^1\delta$ div. e. et haec part. ϱ^3 ipsae sunt

partes alias distributae, harum octo partium quae cuiusque idonea pronuntiatio sit, demonstrandum videtur. sermo quom est XIV in dignitate, plenis faucibus quam sedatissima et depressissima voce uti conveniet, ita tamen, ut ne ab oratoria consuetudine ad tragicam transeamus; quom *autem* est in 5 demonstratione, voce paululum attenuata crebris intervallis et divisionibus uti oportebit; ut ipsa pronuntiatione eas res, quas demonstrabimus, inserere atque insecare videamur in animis auditorum; quom *autem* est *sermo* in narratione, tum vocum varietates opus sunt, ut, quo quidque pacto gestum 10 sit, ita narrare videamur: strenue quod volumus ostendere factum, celeriuscule dicemus, at aliud otiose, retardabimus; deinde modo acriter, tum clementer maeste hilare in omnis partis commutabimus ut verba ita pronuntiationem, si qua inciderint in narrationem dicta rogata responsa, si quae 15 admirationes, de quibus nos narrabimus, diligenter animam advortemus, ut omnium personarum sensus atque animos voce exprimamus. sin erit sermo in iocatione, leviter tre- 25

in octo partes alias distr. *Intwq* ips. s. in octo alias distr. *q'z* ips. s. in al. p. octo distr. *t* ips. in o. p. al. distr. *af*

1. sunt ips. in VIII p. al. distr. *eq*² ipsae om. *vo*³ 2. sit pron. *φ* 3. in dign. est *φ* sedatis summa et depressis summa *heq*¹ et depr. om. *oφ* 4. ut om. *rδ* 5. traicam a *trhaicam* *h* transferam *t* cum enim in dem. *eu*¹ cum vero est in dem. *q*³ cum *autem* est in dem. sermo *v* cum a. sermo est in dem. *d* 6. paululum *a* 7. uti oportebit *q*² oportet uti *πρ²antofrδ*, Lamb. oportebit uti *f* uti om. *p*¹ ut id ipsa *h* uti ips. *e* ut in ips. *toφrdq*¹ res om. *h* 8. demonstravimus *epcφ* demonstramus *t* insecare *hep¹a²* inter se stare *u*¹ intersecare *πμ²a¹* et cett. *C* ('insectare' *b*, 'insectare vel iniectare' *l*²) in animos *u*¹*vo*² in animo *p*² 9. in narrationem *p*¹ tum vocum *trbq*³ tunc voc. *oφ* 10. varietates opus sunt *he.p*¹ ('opos'), *t* var. poni possunt *πp²u, 2.rcq*² varietate opus est *ς* quique *h* quicque *ob* quodque *fdq*³*v* II. narrare *hpπμ¹a¹l²vo¹eq*¹² 'vel narrari' *a*² videamur *lvo*¹ videatur *ς* si str. *ed* quid *erδ* quid quod *v* volumus *eq*² 12. celerius *h* ad al. *πμ* at om. *h* otiosum *h* 13. modo erit *h* acriter modo. *oφ* at quod ot. coni. Ern. tum meste *δ* meste *ea* maē *h* (sic) modeste *tq*² hilare 1, 2. *tcq*² hilariter *ς* 14. omnis *q*¹ item *hp*² *μ²katbδ* ita et *q*¹ 15. qua om. *l*² in eis ceciderint *h* incidunt *l*³ in narrationem *heπo* in narratione *ς* 16. ammir. *eq*¹² admirationes *rb¹l²¹* *vo*³ nos om. *2.r* 17. an. advortemus *a* ('ver' in ras.) adv. an. *vo*³ an. animadv. *ell*³ animadv. *πrv*, Lamb. 18. exprimemus *h* si inierit

mebunda voce cum parva significatione risus sine ulla suspi-
 sione nimiae cachinnationis leniter oportebit ab sermone serio
 torquere ad liberalem iocum vocem. quom autem con-
 tendere oportebit, quoniam id aut per continuationem aut
 5 per distributionem faciendum est, in continuatione adaueto
 mediocriter sono vocis verbis continuandis vocem quoque
 iungere oportebit et torquere sonum, et celeriter cum cla-
 more verba conficere, ut vim volubilem orationis vocife-
 ratio consequi possit; in distributione autem ab imis fauci-
 10 bus exclamationem quam clarissimam adhibere oportet; et
 quantum spatii per singulas exclamationses sumpserimus, tan-
 tum in singula intervalla spatii consumere debemus. in
 amplificatione cum cohortatione utemur voce attenuatissima
 clamore leni sono aequabili *commutationibus crebris* maxima
 15 celeritate; in conquestione voce depressa inclinato sono cre-
 XV bris intervallis longis spatiis magnis commutationibus. de
 figura vocis satis dictum est: nunc de corporis motu dicen-
 dum videtur.

sermo $hp^1\pi$ si erit serm. cbq^3 sin vero er. s. q^2 sin s. er. r in om. t
 locutione h locutione $p\pi$ vocatione q^2 et leviter π leniter $\mu^2, 2, vvo^2q^3$
 lenissime e et trem. l^4 in trem. e Fo.: tremebundam vocem

2. nimiae vo^2 cachinnationis h lenissime e lenis iterum h leni-
 ter $p\pi/ntel^3/vvo^2bq^23$ leviter ξ (Lamb.) a serm. μ^1e ad sermonis seriem
 h serio vocem torqu ad l. ioc. t 3. locum hp Fo.: iocum.
 quom 4. ita ut h 5. fac. sit $1, 2, rV^1e q^2$ adaueti h 6. voci
 he continuandam e 7. iungere $\pi kamm^1vo^2\gamma\delta\varphi$ rugere h rugire e
 augere tb adaugere ξ (Lamb.) et om. hc conclamare b 8. con-
 flingere b ut inde vol. e 9. in distr. autem e in distributionem vo-
 cis h, l^1 ('voces') in distr. autem vocis ('vocem' suprasc.) l^2 in distr. dl^4
 in distr. vocem ξ aut omissis he faucibus om. μ^1 10. exclama-
 tionem quam clarissimam $heugr^12l^1, 3, q^2$ ('exclamatione' bq^2 'clarissima' μ)
 exclamacione q . clarissima $p\pi, 2, to\varphi^3vo^12v$ et excl. q . clarissima q^1 et
 clamacione et q . clarissimam vo^3 11. per sing. — spatii om. f per om.
 h inter sing. $p^2\mu, 2, torde, q^2$ ('secula'), Lamb. 12. iubemur $heac$ iube-
 mus $gr, ^12p^1\mu/\chi$ debemus Eru. in amplificatione $hpnq^1$ in amplifica-
 tionibus ξ 13. cum om. $hp^1\pi\mu^2$ cohortatione h enm hortatione p^2
 cum oratione μ^1 utemur ut voce h attentissima $1, a^1pa, ^46vvo^3$ ('attentissi-
 me' $he\mu^1$) 14. levi q^13 commut. 1, 2 com. crebris ξ 15. verba
 depressa h verbis depressis $\mu^2, 2$ inclinatio soni h^1 inclinatione soni h^2
 $\mu^2/1$ son. incl. $q^3\delta$ incl. solo π 17. vocum l^3 de figura vocis (litt.
 uncial. ut tituli) μ^1 de mollitudine μ^2 nunc deinceps dl^4

Motus est corporis gestus et voltus moderatio quaedam, 26
 quae pronuntianti convenit et probabiliora reddit ea, quae
 pronuntiantur. convenit igitur in voltu pudorem et acrimo-
 niam esse; in gestu nec venustatem conspiciendam, nec tur-
 pitudinem esse, ne aut histriones aut operarii videamur esse. 5
 ad easdem igitur partis, in quas vox est distributa, motus
 quoque corporis ratio videtur esse adaccommodanda: nam si
 erit sermo cum dignitate, stantis in vestigio levi dexteræ
 motu loqui oportebit hilaritate tristitia mediocritate voltus ad
 sermonis sententias adaccommodata; sin erit in demonstratione 10
 sermo, paululum corpus a cervicibus demittimus, nam est
 hoc a natura datum, ut quam proxime tum voltum admovea-
 mus ad auditores, si quam rem docere eos et vehementer
 instigare velimus; sin erit in narratione sermo, idem motus
 poterit idoneus esse, qui paulo ante demonstrabatur in digni- 15
 tate; sin in iocatione, voltu quandam debebimus hilaritatem
 significare sine commutatione gestus. si contendemus per 27
 continuationem, brachio celeri mobili vultu acri aspectu ute-
 mur: sin contentio fiet per distributionem, porrectione celeri
 brachi inambulatione pedis dexteri rara supplusione acri et 20

1. mot. corp. μ 3. pronuntianti — ea quae om. $1(p^1u^1).a^1t$ pro-
 nunt. conv. et om. $l^{34}l^1q^1v\varphi$. 3. Lamb. quae pron. conveniat p^2u^2/nq^2 et
 prob. r. quae pronuntiantur om. p^2u^2/nq^2l^1 pronuntiant risum conv. h
 igitur om. 3. Lamb. 4. inesse $o\varphi tv$. 3. Lamb. gestum h et ve-
 nust. 1. $af.t$ vetust. b conspiciam E ante Or. et nec turp. $p\pi uaft$
 5. esse om. h 6. ad eas r quas — videtur esse om. h 7. com-
 modanda h 8. series serm. h in dign. eq^{23} stantis $eh\pi p^1v$ stan-
 tem p^2cq^2 dext. lev. o dextræ $nvcq^{23}\varphi$ 9. motu corporis μ tri-
 stitiæ a med. e 10. ac serm. μ^2 in narratione μ^2 11. paulul.
 ha dimitt. $heanl^{123}vo^{13}q^{12}v\delta\varphi$ 12. est hoc heq^1 est om. π hoc om.
 μ^1 et hoc est $b\varphi$ a natura om. he de nat. $anvo^3$ qu. maxime n .
 erat. tumultum hep^1 iunc vultum r tum om. $co\varphi$ ammov. e ad-
 mon. c 13. eos et om. n 15. demonstrabitur e demonstratur n
 16. vocatione $h\pi$ ioc. erit φ quodam e qu. hil. signif. deb. n
 debemus $eanrl^{34}vo^3q^{12}ecq^2$ hil. deb. bcq^{23} 17. si $q^1\delta$ sin ξ 18. ce-
 lebrī e mobilique vultu μ 19. cont. si r continuatio $hp^1\pi$ conti-
 nuatione μ^1 porrectionem hp porrectione br. πu^1 porrectione brachio k^2
 porrectione br. o porr. pro celeri br. $hp^1\pi.k^1$ (celeri porrectionem pro
 cel. br.) porr. celeri brachio e p. celeri brachii μ (celebrī μ^1) $p^2to\varphi v\delta q^{12}$
 $v\delta$ porr. celeris brachii μ^2 ; 2. c celeri porr. brachii q^3 20. dexteri h
 πuat supplusione h subplusione $c\pi$ subplaus. $anq^2b\delta$

defixo aspectu uti oportebit. si utemur amplificatione per cohortationem, paulo tardiore et consideratione gestu conveniet uti, similibus ceteris rebus atque in contentione per continuationem. si utemur amplificatione per conquestionem, 5 feminis plangore et capitis ictu non nunquam sedato et constanti gestu maesto et conturbato vultu uti oportebit.

Non sum nescius, quantum susceperim negoti, qui motus corporis exprimere verbis et imitari scriptura conatus sim voces: verum nec hoc confisus sum posse fieri, ut de his rebus satis commode scribi posset, nec, si id fieri non posset, hoc, 10 quod feci, fore inutile putabam, propterea quod hic admonere volumus, quod oportet, relicua trademus exercitationi: hoc scire oportet pronuntiationem bonam id perficere, ut res ex animo agi videatur.

XVI 28 Nunc ad thesaurum inventorum atque omnium partium 16 rhetoricae artis custodem memoriam transeamus. memoria utrum habeat quiddam artificiosi an omnis ab natura proficiatur, aliud dicendi tempus idoneum dabitur; nunc proinde atque constet in hac re multum valere artem et praeceptionem, 20 ita de ea re loquemur. placet enim nobis esse artifi-

I. derisu h respectu $1,2,dl^4vo^2$ oportebit afu^{34} oportet ξ si utemur — continuationem om. f , notat linea μ sin autem utemur e 3. uti conveniet e conveniet vo^3v similis h^2eprl (pr. m.) $^4vo^{12}$ similiter cet. n similiter in cet. a^2q^2 similis cet. e cel. quoque r atque cont. h 4. sin e 5. feminis he femineo ξ (Lamb.) captivi luctu f^2t captivi luca μ^2 et const. om. dl^4 sed const. $p^2\mu^1cq^2$ 6. gemitu t maesto om. ek vultu om. n 7. susceperimus t laboris et neg. l^3 quo mot. p^1 8. et om. Ern. sum $o\phi l^4Vcq^{123\delta}$ 9. ne hoc h nec sic e nec enim conf. e 10. commodo e comm. scire posset hoc satis commode scribi possit h comm. describi e sc. possit ev non possit v et hoc f 11. fecerim a^2 ammon $epuc$ 12. volumus $\pi o\phi l^{34}vo^3q^2$ quod oportet $ep\pi\mu^1o\phi q^2$ quid op. cl^3 quid oporteret ha^2 quod op. $\mu^2,2, tv^o^2q^3$, Lamb. tradamus $dl^4\delta$ exercitatione μ^2a^1 13. hoc sc. op. $1,2,tq^2$ hoc tamen sc. op. $ro\phi q^1v.3$ Lamb. bonam om. nq^3 bon. pr. $o\phi$ res om. f 15. thesauros μ^1k atque omnium μ^1q^2 , Lamb. atque dominium e atque ad omni. ξ 16. rhetoricae artis e artis om. ξ cust. rhet. eq^2 mem. vero rvo^2 17. quiddam $heaoe$ aliquid vo^2q^3 quidquam ξ artificiosi $hp\pi\mu.2.vo^2$ artificii ξ Lamb. a nat. ho ab nat. $pu.2,bl^{123}vo^1q^1v$ ad naturam e 18. aliud om. b temp. dic. e magis don. $eq^1v.3$ dab. mag. id. e perinde l^2 19. constat af 20. de eadem μ (sic) loquamur q^3v nobis om. $2(a^1)$ artificem memo-

cium memoriae; qua re placeat, alias ostendemus; in praesentia cuius modi sit res, aperiemus. sunt igitur duae memoriae: una naturalis, altera artificiosa: naturalis est ea, quae nostris animis insita est et simul cum cogitatione nata; artificiosa est ea, quam confirmat inductio quaedam et ratio ⁵ praeceptionis. set qua in ceteris rebus ingeni bonitas imitatur saepe doctrinam, ars porro naturae commoda confirmat et auget; item fit in hac re, ut non nunquam naturalis memoria, si cui data est egregia, similis sit huic artificiosae, porro haec artificiosa naturae commoda retineat et amplificet ²⁹ ratione doctrinae; quapropter et naturalis memoria praeceptione ¹¹ confirmanda est, ut sit egregia, et haec, quae doctrina datur, indiget ingeni: nec hoc magis aut minus in hac re, quam in ceteris artibus fit, ut ingenio doctrina, praeceptione natura nitescat: qua re et illis, qui natura memores sunt, ¹⁵ utilis haec erit institutio, quod tute paulo post poteris intelligere; et si illi freti ingenio nostri non indigerent, tamen iusta causa daretur, quare iis, qui minus ingeni habent, adiumento velimus esse. nunc de artificiosa memoria loquemur. constat igitur artificiosa memoria ex locis et imaginibus: locos ²⁰ appellamus eos, qui breviter perfecte insignite aut natura aut manu sunt apsoluti, ut eos facile naturali memoria compre-

riae *e* artificium memoriam $q^1,3$ (artificii δ) artif. esse memoriam *c*
 1. placere $e\mu^1$ 2. sit eas hp^1a^2 sint eas πp^2a^1f sint ea *n* sit ea ξ
 Sc.: sit res 3. alia nat. aq^1 alia art. a^2c artificialis q^1v (ut 4)
 4. sine mul cum concitatione hp^1 sine multa cum concit. *k* sine multa concit. $g^1e^2p^2\pi\mu.2(m \text{ pal.}^4)l^1$ sine multa cogitatione *c* sine mutatione vel simul cum cogitatione q^2 5. est om. μ^1 illa q^1v 6. et quia $rbvo^3$ si quia *v* quia om. a^1 sed quia ξ Sc.: set qua 8. item fit 1,2, *t* ita fit ξ ut nunq. a^1 9. egregia μ (ut 12) huic add. a^2 artif. haec q^2
 10. retineat et amplificet p^1 , Lamb. retineret et amplificet *h* retinet et amplificat ξ 11. et nat. $b\delta$ et om. ξ 12. confirmata *f* quae om. *f*
 13. ne hoc a^1 mais μ 14. cet. rebus rq^3 sit fv 15. nitescat μ illis que μ^1 16. erit haec rq^{23} 17. illi om. l^4 ing. suo $vo^2q^1\delta$ nostri $r^1t^{234}vo^3bq^3,^1ox$ nostro 1, $a^1fm^1vo^2$ nostra *v* nostra praeceptione a^2nt $vo^1\delta c q^2$ pr. nostra φ indigent b, q^1 (pr. m.)^{23v} 18. quare *h* iis *n* diis μ^1 his ξ vel. esse adium. *e* 19. dicemus μ 20. ex om. l^4 $vo^3q^1,3$ locis imag. *e* 21. eos om. μ^1 et perf. l^4 insignitae p^1 insigniti p^2l^4, q^1 (alt. m.) insigniter $rxbl^{23}vo^3\varphi$ 22. absoluta π eas π facie $e\pi$ mem. nat. *t* comprehend. a^1

hendere et amplecti queamus, ut aedis intercolumnium angulum fornicem et alia quae his similia sunt; imagines sunt formae quaedam et notae et simulaera eius rei, quam meminisse volumus, quod genus equi leones aquilae *quorum memoriam*
 5 *si volumus habere, imagines eorum locis certis collocare nos oportebit.*

30 Nunc cuius modi locos invenire et quo pacto reperire et XVII in locis imagines constituere oporteat, ostendemus. quem ad modum igitur qui literas sciunt, possunt id, quod dictatum
 10 est, scribere et recitare, quod scripserunt, item qui *μνημονικά* didicerunt, possunt, quod audierunt, in locis collocare et ex his memoriter pronuntiare. loci cerae aut chartae simillimi sunt. imagines literis, dispositio et collocatio imaginum scripturae, pronuntiatio lectioni: oportet igitur, si vo-
 15 lumus multa meminisse, multos locos nobis comparare, ut in multis locis multas imagines collocare possimus; item putamus oportere ex ordine hos locos habere, ne quando per-

1. complecti *rd* qu. aedes *e, μ* ('hedes') *t* hedera int. *h* hoedear int. *π* 2. eis q^1 sunt sim. *c* sim. s. his $φ$ formae iam notae *e* formae quae iam notae $π$ form. qua etiam et nocte $μ^1$ f. quaedam sunt et notae *r* 3. et noctae *f* et nocte *cv* quae mem. $μ$ 4. leones *kpμ.2.b^1* leonis $e^{34}vo^{13}.q^1$ (pr. m.) $b^2φ$ quorum memoriam om. $1(p^2)uncq^3$ quorum om. $bq^1δ$ qu. si volumus hab. mem. *t* si nolemus imagines eorum habere *c* 5. volumus $vo^2q^1δ$ velimus vo^3v im. ipsorum *vq* locis certis $1,2,cq^{13}$ in loc. cert. $obq^2δ$ cert. loc. $kl^{13}vo^{12}$ 6. op. nos *cb* nos om. nq^{23} 7. pacto om. dl^4 repp. *eu* 8. in loco *h* in locos a^1 constituere $dl^4vo^3.3$ continere q^2 construere *oφ* collocare vo^1 continere $1,2,l^1vo^2$ contineri *t* 9. qu. dictatum est $pπkavc,t^2$ ('ta' in mg.) quod dictum eis *h* qu. dictatur eis *e* qu. dictum est eis q^3 qu. dictum est $ς$ (Lamb.) 10. retinere *oφ* item *hep^2a* ita $ς$ qui immodica $heμ^2$ q. immodica $pπ.2.toφLVκq^2,q^1$ ('qui non parva' alt. m.), 3 qui incommoda $μ^1$ q. non modica *r* quod modica *v* mnemonica Crat. 11. deciserunt *h* deciderunt p^1 possunt *h* quod aud. $1,2,tvo^2q^{23}$ quae aud. $ς$ conloc. $μ$ 12. et om. *h* loci cerae $1,2,r^1vo^1,q^1$ (pr. m.)*e* nam loci cerae $3.oφl^{34}vo^{23}q^1$ (alt. m.) 2 chartae *hμ* kartae *n* carte *b* aut *ch*, om. $π$ 13. simillimae *h* simillimum *o* collatio $μ^1a^1$ 14. igitur om. *n* op. enim si $l^1vo^1q^3$ 15. multa vol. *t* loc. nobis $heq^2φ$ loc. $μ^1$ nobis loc. $μ^2a$ nos nobis loc. $bl^{123}vo^{13}.q^1$ (pr. m.) $δ$ ut in multis *o* ut in multis *b* (sic) uti mult. $1,a$ uti m. in *fmt* iam mult. *r* uti multas im. mult. loc. eq^2 17. ex — hab. om. $1,a$ hos loc. ex *o*. comparari op. *t* op. hos l. e. o. comparare $vo^3κ$ op. h. l. e. o. hab. *r* collocare e.

turbatione ordinis impediamur, quo setius à quoto quoque loco lubebit, vel ab superiore vel ab inferiore parte, imagines sequi et ea, quae mandata locis erunt, edere possimus. nam ut, si in ordine stantis notos compluris viderimus, nihil XVIII nostra intersit, utrum ab summo an ab imo an a medio no-⁵mina eorum dicere incipiamus, item in locis ex ordine conlocatis eveniet, ut in quamlibet partem a quoto quoque loco lubebit, imaginibus conmoniti dicere possimus id, quod locis mandaverimus. qua re placet et ex ordine locos comparare, et 31 locos, quos sumpserimus, egregie commode notare oportebit, 10 ut perpetuo haerere possint; nam imagines, sicut literae, delentur, ubi nihil utimur; loci, tamquam cera, remanere debent; et, ne forte in numero locorum falli possimus, quantum quemque placet notari, quod genus, si in quinto loco manum auream conlocemus, in decimo aliquem notum, cui 15 praenomen sit Decumo; deinde facile erit deinceps similis

o. h. l. (om. 'op.')

1. quos et vis e quos et cuius μ^1 quo setius μ^2ob quoto loco quoque h quotoquoque quiddue e quotoquoque p quoto quidque loco ku^1 quotoquoque id loco μ^2a/q^2 quo loco $neq^{13}\delta$ quoto quodque loc. t quotoquoque loc. b quoto loc. l^4 Se.: a quoto quoque ut 7. 2. licebit r^3 ab sup. eu^1 ut ab inf. φ vel a media add. Ald. om. C imagines se h (pro 'im. sequi')

3. et ea $hep\pi kq^2v$ ea a^1q^1 (pr. m.) ut ea μrob , Lamb. ut t ut et ea $2(a^2), q^1$ (alt. m.) et ut ea q^3 quae — erunt om. t er. loc. $o\varphi$ edere possimus 1.2. vte, q^2 (om. 'poss.')

Lamb. ed. et proferre poss. rvo^2 videre et prof. poss. $dl^{134}vo^1, 3$ ('videre' om. q^3) et vid. et pr. poss. $o\varphi vo^3$

4. etiam h utsi vo^2 etsi $hep\pi c q^23v$ si $\mu, 2$ sicut $q^1\delta$ ut bl^1 in om. $\mu fno\varphi$ Lamb. nos φ quamplures C videamus l^3

5. nostra sit h ab summo $eu^1vo^2q^1v$ vel ab im. $l^{234}\delta$ an ab med. cb aut a med. vo^3 au med. vo^1

7. veniet 1,2. $bl^2vo^3q^2o$ inv. l^3 conv. $c\varphi$ in om. hu quam libebit cb qualibet parte tr quotoquoque ce quotoquodque t quoque $hp\pi\mu dl^4$ quoquo $k, 2, l^3q^12vo^3, 3$ quo vo^{12}

8. lub. hb in. communicatione h dicere — ordine om. h in locis eq^2

9. manducav. f et om. μ^1

10. sumpseris 1,2 ('sumpserit' h) assumpserimus φ commoditer oportebit hp^1 commoditer notare op. $\pi p^2ku, 2$ (m pal.⁴⁶). tl^1cq^23v commodi notare op. $gr^{12}(\?)$ commeditari op. $o\varphi bl^{23}vo^{13}\delta$ Lamb. commeditari et notare op. vo^2q^1 egregie op. e Fo.: egregia re

11. in perp. 2 nobis perp. e haerere $antq^2$ nobis haer. ς sicuti $hanb$

12. nil $fntrv$ n. utimur eis v cetera π certa μ^2 eerae r

13. forte om. h^1 loc. mm. r quantum π

14. qu. placet locum o pl. quemque t et si d si φ

15. indecumeo $h\pi$ inde cum eo e aliquam notam $\mu^1p^2f^2.a^2$ ('vel aliquam notam')

16. pronomen af pro-

XIX notas quinto quoque loco collocare. item commodius est in derelicta quam in celebri regione locos comparare, propterea quod frequentia et obambulatio hominum conturbat et infirmitat imaginum notas, solitudo conservat integra vi simulaerorum figuras. praeterea dissimiles forma atque natura loci comparandi sunt, ut distincti interlucere possint; nam si qui multa intercolumnia sumpserit, conturbabitur similitudine, ut ignoret, quid in uno quoque loco collocarit; et magnitudine modica et medioeris locos habere oportet; nam et praeter modum ampli vagas imagines reddunt et nimis angusti saepe non videntur posse capere imaginum collocationem; tum nec nimis illustri nec vehementer opseuros locos habere oportet, ne aut obaeceantur tenebris imagines aut splendore praefulgeant. intervalla locorum medioeria placet esse, fere paulo plus aut minus pedum trienum; nam ut aspectus, ita cogitatio minus valet sive nimis procul removeris sive vehementer prope admoveris id, quod oportet videri. set quanquam facile est ei, qui paulo plura noverit, ab his et quamvis multos et ido-

prium nomen vo^2 decimo $\mu^2 a^2 n^3 \delta$ decimo a^1 decimum $e\varrho^2$ dedico 1 (μ^1) erit ineps h similis $hp\pi$

1. e quoque e (sic) quoquo $bl^2 vo^3$ quoque om. ϱ^3 est derel. nv
 2. in celebri h incelebri f 3. abamb. μ^1 deamb. l^4 conturbaverat μ^1 4. notas a^1 integra vi l, afu^1 integras ξ 5. dissimilis $h\varrho^2$ dissimili $r\varphi l^{134} vo^3 c.3$ 6. distincte $\mu^1 fu\varrho^{23}\varphi$ distenti t lucere μ^1 si qui $he\pi a$ si quis ξ 7. sumps. $\mu a\varphi$ similitudine 1,2, $t\varrho^3$ simil. locorum ξ et ignorabit $o\varphi b\delta. \varrho^1$ (alt. m.) aut ignorab. vo^1 8. quod $f\varrho^3$ in unoquoque e in quoquo b in quo l^1 in quoque ξ collocaverit fr ϱ^{13v} nam et $ku^2.2.c$ 9. modicos t medioeris $p\pi$ haberi $\mu p^2 c$ 10. modum diffinitionis per extrema ampli t et om. vo^1 angustiose non π 11. conlat. μ^1 collocationes cl^1 tunc rc 12. illustris $h.e$ ('ill.') haberi $\mu\varrho^{13\delta}$ 13. obaeceantur h , ('obcece.') e 14. loc. copia esse μ^1 placet esse r , Lamb. placent esse b esse placet ϱ^{12v} valet esse $hp^1 k^1 \varrho^3$ valent esse ξ ('volunt esse' t) 15. plus licet ped. b tricennum (c. gl. 'id est trium pedum') pal.⁶ tricentum c tricenorum l^1 triginta pal.¹ (alt. m.) $\tau\varrho i\omega\tilde{v}$ $\pi o\delta\omega\tilde{v}$ Interpr. At Prise. VII, 6 (743, 7) tenet 'tricennum.' trinnum Delben. item φ^1 cognitio t 16. sive minus μ^1 proe. uim. φ si vehem. μ 17. et qu. l^3 18. est et qui $h.e$ ('quid') pluravis h pluralis e ploravit p^1 exploravit $\pi p^2 \mu a f t$ $rc\varrho^2$ explorabit n plura noverit $l^1 \varphi l^3$, 3 pl. noverat dl^4 pl. novit vel explorabit l^3 Se.: fac. est ei qui paulo plura noverit, ab his et quamvis 1,2, $lor\varrho^1 2^3$ et om. ξ

neos locos comparare, tamen si quis ab his idoneos invenire se non putabit, ipse sibi constituat quam volet multos licebit. cogitatio enim quamvis regionem potest amplecti et in ea situm loci cuiusdam ad suum arbitrium fabricari et architectari; qua re licebit, si hac prompta copia contenti non erimus, nosmet ipsos nobis cogitatione nostra regionem constituere et idoneorum locorum commodissimam distinctionem comparare. de locis satis dictum est; nunc ad imaginum rationem transeamus.

Omnium rerum similis imagines esse oportet et ex XX³³ omnibus verbis notas nobis similitudines eligere debemus: 11 duplices igitur similitudines esse debent: unae rerum, alterae verborum. rerum similitudines exprimuntur, quom summatim ipsorum negotiorum imagines comparamus; verborum similitudines constituuntur, quom unius cuiusque nominis et vocabuli memoria imagine notatur. rei totius memoriam saepe una nota et imagine simplici comprehendemus hoc modo, ut, si accusator dixerit, ab reo hominem veneno necatum et he-

1. locos id. mult. *c* locos — idoneos om. *o* idon. ad ista locos φ comparat 1 ('comp.' hp 'comparat. re' μ sic) comparare per praedicta ϱ^2 comp. propter praedictos *v* unde si vo^3 si quis ab his *e* si quis adis hp^1 si qu. ad id. vo^3 si qu. ad ista $p^2\mu.2,vo^1r\varrho^2\varphi^2$ si qu. satis bl^1vo^2 si qu. ad ista satis $\varrho^1v\delta$ si qu. ad ea satis dl^4 idoneum vo^1 2. putavit $hp\pi\mu.2,r^1\varrho^2$ putaverit $r^2o\varphi\varrho^3$ constatⁱ μ (sic) quandolibet multos *h* 4. ad s. arbitrium 1,2. $tr\varrho^2$, Lamb. ad s. commodum et arb. Lvo^1,b ('ad usum') δ ad s. comm. arb. *o* ad s. comm. et suum arb. ϱ^3 attributum δ et fabr. l^4 fabricare $\mu^2anvo^3\varphi$ 5. non er. cont. *n* 6. regione *e* 7. distentionem π 8. imaginem μ^1 10. quoniam omne rerum *h* qu. ergo rer. ς ('ergo' om. ϱ^2) Se.: Omnium rerum. im. sim. esse *e* sim. e. im. φ et om. $he\pi\mu\alpha n$ 11. notas nobis similitudines el. deb. $\mu^2,afll^{234},vo^1$ natas n. s. el. deb. μ^1 notas s. el. nobis deb. *n* non nob. sim. el. deb. *e* nam et nob. s. e. deb. *h* notas n. imagines e. deb. vo^3 similes notas n. e. deb. *r* nosmet nobis notatas similitud. e. deb. ϱ^1 nosmet nob. sim. e. deb. *b* nosmet notas nob. et sim. el. deb. *e* notas sim. e. deb. ϱ^2 sim. e. deb. $\varrho^3v\delta$ 12. duplices ergo *h* duplices *E* inde a Crat. una — altera $he\mu^1vo^1$ 13. consummatim μ^1 14. negotiatorum μ^1 comparemus dl^4 15. comparantur et const. dl^4 hominis 1, l^{12} et verbi *n* 16. memoriae *h* memoriam vo^3 imagini *h* notantur *he* notamus vo^3 memoria *he* 17. nota simulacrorum et μ (sic) comprehendimus $hp\mu\alpha c$ 18. ab reo om. *at* re *e* nec. ven. 2,*t*

reditatis causa factum arguerit et eius rei multos dixerit te-
 stis et conscios esse; si hoc primum, ut ad defendendum
 nobis expeditum sit, meminisse volumus, in primo loco rei
 totius imaginem conformabimus: aegrotum in lecto cubantem
 5 faciemus ipsum illum, de quo agetur, si formam eius detine-
 bimus; si eum non cognoverimus, aliquem aegrotum non de
 minimo loco sumemus, ut cito in mentem venire possit, et
 rem ad lectum eius astituemus dextera poculum sinistra ta-
 10 bulas medico testiculos arietinos tenentem; hoc modo et te-
 stium et hereditatis et veneno necati memoriam habere pote-
 31 rimus; item deinceps cetera crimina ex ordine in locis pone-
 mus; et quotiescunque rem meminisse volumus, si formarum
 dispositione et imaginum diligentī notatione utemur, facile ea,
 XXI quae volumus, memoria consequemur. quom verborum si-
 15 militudines imaginibus exprimere volumus, plus negoti susci-
 picimus et magis ingenium nostrum exercebimus. id nos hoc
 modo facere oportebit:

iam domitionem reges Atridae parant
 in uno loco constituere manus ad coelum tollentem Do-
 20 mitium, quom a regibus Marciis loris caedatur: hoc erit 'iam
 domitionem reges'; in altero loco Aesopum et Cimbrum

2. si enim pr. *e* 3. exp. est $\mu, ant\varrho^2\varphi$ sit om. *hep\pi* veli-
 mus μ^2 rei om. *t* 4. totius rei *r* confirmavimus *h* confirmab.
ep\pi\mu, 2, r\varrho^{12}\delta\varphi conformav. *e* cub. in lect. *b* 5. et ips. φ illud *e*
 agitur μ formam illam dl^4 detinebimus *C* Au: beue tenebi-
 mus? 6. eum nunc μ non ad aliquem *h* non al. *ep\pi\mu a\varphi\pi a\lambda.*⁴⁶, ϱ^3
 (pr. m.) cognoverimus $\nu\varrho^3\alpha$. Lamb. agnovimus *n* agnovimus *ob* agno-
 veris $\varrho^{12}\nu\delta, \varrho^3$ (alt. m.) aegr. de minimo aliquo $1(k^1), 2$ aegr. non
 de m. aliquo r^{12} 8. astituemus $p\pi\mu a\tau\varrho\varphi\varrho^2 b d$ statuemus $e\varrho^{13}$
 adstruemus *r* dextera *l a t b* tabellas l^3 9. medico $p^2 a n b$
 medio co μ^1 (vel medico vel modicos' μ^2) medicos *ep\pi* ('medicos te'
 ... deinde desideratur folium in *e*) modicos *h* medicum $l d l^4 \varrho^1 \delta$ medico
 digito φ medio dig. Pith. arietinus *b* tenente $2 \nu\varrho^{23}$ modo test.
 $r\varrho^3\varphi$ 12. quotiescunque nP quociensc. *ac* quotiescunque *b* volu-
 mus *r* 13. dispositionem π ratione π 14. consequamur $\mu^2, 2, \varrho^2$
 15. negotio π suscepimus *a* 16. ideoque id *r* nos om. 2 18.
 domitionem *C* domitionem Victorius. regis *t* 19. in hoc
 loco ϱ^2 in loco *C* Sc.: in uno loco const. manus $h p, \mu^1$ ('con-
 struere') oportet const. man. $b \delta \nu$ const. op. man. ξ tendentem l^3 20.
 martiis $n\varphi$ foribus loris μ cederetur *n* 21. domi tionem vel do-
 mum ultionem dl^4 domu ultiones *h p* domi ultionem ξ

subornari ut ad Iphigeniam in Agamemnonem et Menelaum. hoc erit 'Atridae parant.' hoc modo omnia verba erunt expressa. set haec imaginum conformatio tum valet, si naturalem memoriam exsuscitaverimus haec notatione, ut versu posito ipsi nobiscum primum transeamus bis aut ter eum⁵ versum, deinde cum imaginibus verba exprimamus. hoc modo naturae suppeditabitur doctrina; nam utraque altera separata minus erit firma, ita tamen, ut multo plus in doctrina atque arte praesidi sit: quod docere non gravemur, ni metuere-
mus, ne, quom ab instituto nostro recessissemus, minus com-
mode servaretur haec dilucida brevitatis praeceptionis.

Nunc quoniam solet accidere, ut imagines partim firmas³⁵ et ad monendum idoneae sint, partim inbecillae et infirmae, quae vix memoriam possint excitare, qua de causa utrumque fiat, considerandum est, ut cognita causa et quas vitemus et¹⁵

1. subornari *p* subornari *μ* hesopum subornari et eimbr. *c* sub. ut ad ephig. in a. et m. *h* ('agameuēnem it men.') *ππυκαf* ('menelam') sub. ut ad ephig. et a. et m. *n* sub. euphig. et a. et m. *c* sub. vagantem iph. ad ag. et men. *z* sub. ut i. in a. et m. ('vagantem' suprasc.) *vo*³ sub. ut ephig. vagantem *t* sub. ut vel vagantem eph. *b,v* ('epheg.') *δ* ('vagante ephig.') sub. vagantem ephig. ag. men. *l²qvo¹* sub. vagantem iph. *o* sub. ut ad ephig. advagantem a. et m. *r* sub. ut dueatur ad iph. a. et m. *l¹* sub. ephig. ulciscens commissum in se ad a. et m. *l³* sub. in iph. ad argumentationem et m. *q¹* Fo.: subornantes nuptias Iphigeniae *id est Ag.* 2. erunt *p¹* erant *h* er. omni. verb. *bq²* 3. conformi. *h* confirm. *p¹πaff³vo²vq¹2³* suseit. *q¹3* eum val. *o* natura mem. *h* 4. haec not. *h* ac not. *p¹* annotatione *p²μ¹kanvo¹3* vel haec not. *μ²,a* (ead. m.) *f* Fo.: set haec im. conformatione ac notatione sic n. m. exsuscitabimus 6. deinceps cum imag. *eq¹2* 7. subpedi-
tabit *bq²v* nam utraque *hwq²* nam utramque *p¹* nam cum ex utraque *πp²μ,2* (pal.⁴⁶)¹3 nam ex utraque *q¹δ* utrimque (om. 'nam') *q²* alt. *ē* par. *h* alt. est par. *ππμfnc* alt. par. est *r* alt. est separata *t* alt. separata est *l³* alt. separ. *q¹2vδδφ* alt. superata *l⁴* alt. comparata *a* 8. minus erit infirma *p²a²nt³brux,c* ('manus') magis e. firma *f* ('maius') *r* nimis e. firm. *b* est *φ* 9. in arte *c* sit om. *f* dicere *n* gravemur *μ¹* nee met. *hp¹π* hee met. *μ* nisi cum met. *dl⁴* metuerimus *μ¹* 10. nec cum *μ* recessissemus *f* 12. fame *μ¹* vel firme *μ²* firmas et haeres *hgr¹2* aeres firmas Lamb. Au: firme haerentes? 13. ad common. *r* ad mov. *dl⁴φ* et part. *n* partim — sint om. *π* partium *π* inbecillae *hgr¹2* imb. *π* inbecillae ac imbecilles *ε* 14. possunt mem. *oφ* quae h 15. causa cogn. *c* et quas *o* quas *ε*

XXII quas sequamur imagines, scire possimus. docet igitur nos ipsa natura, quid oporteat fieri; nam si quas res in vita videmus parvas usitatas cotidianas, meminisse non solemus, propterea quod nulla non nova nec admirabili re commovetur animus; at si quid videmus aut audimus egregie turpe aut honestum inusitatum magnum incredibile ridiculum, id diu meminisse consuevimus; itemque, quas res ante ora videmus aut quod recens audivimus, obliviscimur plerumque; quae acciderunt in pueritia, meminimus optime saepe; nec hoc alia de causa potest accidere, nisi quod usitatae res facile e memoria elabuntur, insignes et novae manent diutius. *solis* exortus cursus occasus nemo admiratur, propterea quod cotidie fiunt; at eclipsis *solis* mirantur quia raro accidunt, et *solis* eclipsis magis mirantur quam lunae, propterea quod haec crebriores sunt. docet ergo natura se vulgari et usitata re non exsuscitari, novitate et insigni quodam negotio commoveri: imitetur ars igitur naturam et quod ea desiderat, inveniat. quod ostendit, sequatur. nihil est enim, quod aut na-

1. sequemur μ^4 possimus μ (sic) 2. quod φ agi μ^1 3. cotid. $\rho\pi\eta\theta\rho^{23}$ cottid. *lat* quottid. *o* cas mem. *cbP* 4. nulla nova nec adm. re $h\rho^2\pi$ (*re* om. $\rho^1\pi$) nulla n. re n. adm. μ nulla re n. n. adm. 2. *t* nulla re nisi nova et adm. $\nu\theta^3\nu.c$ ('aut adm.>') θ^3 ('aut mirab.>') nulla nisi re n. et adm. *o\varphi* nulla nisi n. aut adm. re *b* Sc.: nulla non nova nec a. re 5. aut si aud. $h\theta^2\nu$ 6. hon. inhonestum inaud. *d* turpe in homines tum inaud. bl^{24} t. aut inus. inaud. l^3 incred. periculosum $obl^{234}\nu^1$ incr. ridiculum pericul. $\nu\theta^3\theta^3\text{pal.}^5$ iner. ridiculosum $\nu\theta^2$ 7. itaque $\nu\theta\varphi\eta$ it. — ora om. 1. *af\theta\varrho^2* 8. ut quod $\rho\pi$ at quod *ant,f* ('aut' suprasc.) *c* et *r* audivimus *h* recens audivimus $\pi\rho^2.2.tc$ aut aud. quod recens $ob\theta^1\nu$ ea quae dl^4 9. in pueritiam φ obi. μ opt. mem. sepe *c* 10. quod om. *r* inusit. *h* res mem. fac. φ res fac. mem. $l^34\nu\theta^3c\theta^2\nu.3$ 11. dilab. $\nu\theta^3$ lab. θ^{123} insigne sed π novae res dl^4 manent om. *h* diut. man. $\mu\theta^2$ in animo m. diut. $\nu\theta^1$ Lamb. diut. man. in an. *o\varphi b* diut. in an. man. $l^{244}\nu\theta^{12}\theta^3$ 12. exort. *solis* $\varphi\theta^{12}\nu$ ut *solis* exort. $\nu\theta^3$ ortus l^1 occ. om. *b* pr. quia $h\rho\pi^1Vbc\theta^2$ cott. $h\mu a^1t$ cot. $\pi a^2\nu bc\theta^2$ 13. et eel. π eclipsis 1,2, $tb\theta^2$ ('eclypis.' $h\rho\pi t$) miramur θ^{13} qui μ accidit η 14. propterea quod 1,2, ν pr. quoniam $o\varphi bl^2$ pr. quia $\nu\theta^{12}\theta^{24}$ eo quod $\nu\theta^3$ quod *c* haec res breviores *h* orae breviores π haec er. φ 15. nat. se 2. *tro\varphi* nat. vulgata dl^4 16. novitate vero $\mu.2.\nu\theta\varphi\nu\theta^2c\theta^1\nu$ 17. emittetur *h* ars ig. 1, *af\theta^1* ergo ars *ntc* ig. ars *o\varphi b* et quae $h\varphi$ desideratio *h* desideret $\nu\theta^2$ inveniet si quod $\pi\rho^2\mu.2.l^3\nu\theta^3\varphi$ inv. et qu. *r* 18. est enim *h* en. est ξ

tura extremum invenerit aut doctrina primum; set rerum principia ab ingenio profecta sunt, exitus disciplina comparantur. imagines igitur nos in eo genere constituere oportebit, 37 quod genus manere in memoria diutissime potest: haec res accidet, si quam maxime notatas similitudines constituemus; 5 si non mutas nec vagas, set aliquid agentis imagines ponemus; si egregiam pulcritudinem aut unicam turpitudinem eis adtribuemus; si aliqua re exornabimus, ut si coronis aut veste purpurea, quo nobis notatior sit similitudo; aut si qua re deformabimus, ut si eruentam aut caeno oblitam aut rubrica 10 delibutam inducemus, quo magis insignita sit forma; aut si ridiculas res aliquas imaginibus adtribuemus; nam ea res quoque faciet, ut facilius meminisse possimus: nam quas res veras facile meminimus, easdem fictas et diligenter notatas meminisse non difficile est. set illud facere oportebit, ut 15 identidem primos quosque locos imaginum renovandarum causa celeriter animo pervagemus.

Scio plerosque Graecos, qui de memoria scripserunt, XXIII 35 fecisse, ut multorum verborum imagines conscriberent, ut qui ediscere vellent, paratas haberent, ne quid in quaerendo con-

1. quia rer. $l^{33}vo^{12}$, 3 quia si rer. vo^3 2. sunt prof. n sunt hp^1 sunt et ξ ex eius hp^2 , 2 ex eis πt comparatur $\pi r q^{23}v$ 3. in eo ordine genere h nosmet vo^1 nos om. b op. const. ftq^3 4. manere om. $h\pi\mu^1$ in m. man. pc in m. diut. haberi pot. $dl^{23}q^1\delta$ man. diut. in m. possit φ haec res ei acc. 1, 2, c haec res acc. $to\varphi r^{11}vo^1q^{12}$ haec r. enim acc. q^3 haec r. firmissime acc. vo^2 id acc. ξ 5. accidit hdl^4b Fo.: haec res ea acc. notatas $q^1c\varphi l^{33}l^1$, 3 notas ξ 6. multas gr^{12} $\pi\mu knrbq^{23}z$ et vag. μ^1 al. notum ag. t . erat. al. significantes l^4vo^2 7. pulcr. h eis turp. c attonitam π 8. aliquas exorn. 1, 2. $trl^{11}vo^{12}$ $cq^{23}v$ aliquas res ex. vo^1 (alt. m.)³ aliquam rem ex. $o\varphi bl^{234}$ at si μ^1 et veste $\mu^{12}q^2b\delta\varphi$ 9. notior $ur\varphi l^{33}vo^3q^{1v}$, 3. Lamb. qua re hvo^2 quam rem ξ 10. deformabimus hq^{23} def. turpem ξ ut si om. c decruentatam c caeno h rubricam h 11. dilib. h inducemus c inducamus ξ aut rid. $h\pi\muanc$ 12. adtribuemus $cbv\delta$ 13. ut eo fac. o mem. valeamus h 14. veras om. 1, af fac. minus hp^1 meminimus $anrocq^{123}bv$ eas defictas o easd. factas hp^1t 15. facile h 16. idem. μ idem h quoque πa^1f locos om. a^1 17. pervagemus $h\varphi a^1t^4bvo^2$ pervagemur $gr^{12}knt^2$ percurramus ξ 18. scipio π plerumque h^2 19. fecisse ait π ut qui δ ut hii qui q^{123} ut ii qui evo^{23} quae ed. h qui ed. π qui eas disc. p^2vo^4o qui ea dic. c 20. inquerendo $ka\varphi$ in dicendo vo^2 inquirendo ξ cons. operae $hp^1\pi t^4bq^1\varphi$ op. cons. at^2v cons. operis $p^2\mu vo^2c$ consumeretur op. q^1l^1

sumerent operae; quorum rationem aliquot de causis impro-
 bamus: primum quod in verborum innumerabilium multitu-
 dine ridiculum est mille verborum imagines comparare; quan-
 tum enim haec poterunt valere, quom ex infinita verborum
 5 copia modo aliud modo aliud nos verbum meminisse oport-
 etur? deinde cur volumus ab industria quemquam remove-
 re, ut ne quid ipse quaerat, nos illi omnia parata quaesitaque
 tradamus? praeterea similitudine alia alius magis commovetur;
 nam ut saepe. formam si quam similem cupiam dixerimus
 10 esse, non omnis habemus adsensores, quod alii videtur aliud,
 item fit in imaginibus, ut quae nobis diligenter notata sit, ea
 30 parum videatur insignis aliis: qua re sibi quemque suo com-
 modo convenit imagines comparare. postremo praeceptoris
 est docere, quem ad modum quaeri quidque conveniat, et
 15 unum aliquod aut alterum, non omnia, quae eius generis
 erunt, exempli causa subicere, quo res possit esse dilucidior.
 quem ad modum quom de prooemiis quaerendis disputamus,
 rationem damus quaerendi, non mille prooemiorum genera
 20 conscribimus, item arbitramur de imaginibus fieri convenire.

XXIV Nunc, ne forte verborum memoriam aut nimis difficilem

1. rationes l^1vo^1 aliquid de huq^1v aliter quod c 2. in om.
 $hl^{234}vo^{13}vcb.q^1$ (pr. m.) φ innumerabili $l^{234}vo^{1b}$ inn. verb. c 3. est
 rid. b rid. est $v\delta$ est om. h similitudines comp. o comprobare dl^4
 4. haec pot. $hcb\varphi$ haec pot. q^2Lb haec om. l^2 pot. haec ξ ex finita $hp^1\pi$
 5. cop. modo aliud nos $h.2.c$ modo aliud modo nos μ (sic) nos om. lq^3
 verborum fb verb. nos μ 6. cur del. p^2 , om. $\mu, 2(a^1)$ cum vol. π
 quid vol. $o\varphi$ volumus c de industr. h 7. ut om. a^2, n ne quae. h
 quaerat $h\pi$ qu. quom ξ parata omnia n par. quaesita tr. p^1 par.
 quaeque sita h par. atque quaes. kl^1 8. tradimus c alius alia $co\varphi b$ alius
 om. f commoveatur b 9. formam quam $l^{33}vo^3o\varphi b$ 10. omnis π
 ass. hab. t assentatores $dl^1vo^1q^2b$ adsense res p^1 ads. h 11. idem $q^2\varphi$
 itidem o in om. $1.2.bq^2\delta$ notata sit q^1 note sint $bv\delta$ notae sunt q^2
 nota sit ξ 12. ea p. videatur ins. $1,2,treq^{13}$ eae p. videantur bq^2v hae
 p. vid. $o\delta$ 13. doctoris ('vel praeceptoris' suprasc.) b 14. quaerat
 quidquid r qu. quaer. φ aut un. a^2nrq^3 15. un. aliquid $l^{23}q^3v$ un.
 aliquod exemplum φ un. quodque vo^3 un. aliud aliquod b 16. casubi-
 cere μ^1 17. quemadmodum cum t quod $1,2,l^1$ ut quam o ut cum b
 ut cvo^2 quod genus cum vo^1 ubienique q^3 probem. $\pi\mu\varphi$ 18. rati-
 one h qu. dam. φ gen. — arbitr. om. $1,2(a^1)$ 19. item $cb\delta$
 idem q^3 arbitrabamur a^2 20. ne forte om. a^1n ('ne' add. a^2)
 minus a^1

aut parum utilem arbitrere, ipsarum memoria rerum contentus sis, quod et utilior sit et plus habeat facilitatis, admonendus es, qua re verborum memoriam non improbemus: nam putamus oportere eos, qui velint res faciliores sine labore et molestia facile meminisse, in rebus difficilioribus esse ante exercitatos; nec nos hanc verborum memoriam inducimus, ut versus meminisse possimus, set ut hac exercitatione illarum memoria, quae pertinet ad utilitatem. confirmetur, ut ab hac difficili consuetudine sine labore ad illam facilitatem transire possimus. set quom in omni disciplina infirma est artis praeceptio sine summa assiduitate exercitationis, tum vero in $\mu\nu\eta\mu\omicron\nu\iota\omicron\zeta$ minumum valet doctrina, nisi industria studio labore diligentia conprobetur. quam plurimos locos ut habeas et quam maxime ad praecepta accommodatos curare poteris; imaginibus conlocandis exerceri cotidie conveniet: non enim, sicut a ceteris studiis abducimur non nunquam occupatione, item ab hac re nos potest causa deducere aliqua: nunquam est enim, quin aliquid memoriae tradere velimus et tum maxime, quom aliquo maiore negotio detinemur. qua re quom sit utile facile meminisse, non te fallit, quod tantopere utile sit, quanto labore sit appetendum: poteris existumare utilitate cognita. pluribus verbis ad eam te adhortari non est sententia,

1. arbitrere *b* arbitreis *toφrLuc* arbitremur 1.2, l^1q^1 arb. ipsarum mem. cont. hp^1 arb. ipsarum mem. rer. cont. $\mu^2, 2, rv$ ('memoriarum' μ^1) arb. ut ipsarum mem. rer. cont. π arb. ipsarumque mem. rer. cont. *toφc* cont. sit *h* 2. quae et μ^2, an quae *f* quod (om. 'et') *do* utilior *hoφ* utiliores ξ esset *h* habeat *oφ* habeant ξ facultatis $hp^1\mu^1$ 3. mem. verb. *h* non om. *hp* memoria non improbetur *r* non prob. *e* 4. put. non op. *t* sine dolorum *h* 5. modest. μ^1 facere $\pi, 2, b$ mem. om. *hb* ante esse *o* 6. ut v. mem. poss. om. 1.2 7. usus mem. *t* versus tantum vo^3 ut haec *h* illarum mem. rerum *oφ* 8. conf. et haec *t* conf. ut hac μ conf. et ab hac *o* 9. facultatem hu^1k 11. cum vero ϕ 12. nemonicis $hp^1\pi$ memoris a^1 memoriis ξ lab. stud. *t* 13. comprobatur $hp\pi t$ comparatur μ^1 14. et om. *r* cur. poteris $hp^1\pi\mu^1$ cur. debetis *c* cur debetis ξ 15. imag. $p^1ano\phi^{123}c\phi^{12}$ in imag. ξ exerc. cot. conv. $hpa\phi^3$ cot. convenit ex. *cb* cot. conveniat ex. *r* cot. om. nvo^3 conveniet $pfa\phi^3$ 16. in cet. $bv\delta\phi$ 17. item 1.2, *t* ita ξ nos om. *an* non potes μ^1 non potest nos ϕ al. ded. q^1 18. enim est $r\phi^3\phi$ quim *h* valeamus *c* et dum *h* et cum π 20. fallat *ox* Lamb. quo tantop. *t* tanto opere pl tantope *h* 21. poteris $hp^1\pi, 2$ quod pot. $\xi(f^2)$ utile *an* 22. ad eam rem βvo^2 te adhort. 1.2, $l^1 V\phi$ te rem cohort. *r*

ne aut tuo studio diffisi aut minus, quam res postulat, dixisse videamur. de quinta parte rhetoricæ deinceps dicemus: tu primas quasque partis in animo frequenta et quod maxime necesse est, exercitatione confirma.

te hort. ξ (Lamb.) mea non t^2 (suprasc. 'mea') Pith. 1. ne aut tuo stud. b ne aut vos stud. h ne a. uno st. p^1 ne a. stud. $\mu^1\gamma$ ne a. vestro st. πp^2 ne a. st. tuo $\sigma\phi\sigma^2$ ne a. nos tuo st. $\nu\sigma^2$ ne a. tu nostro aut nos tuo st. $\mu^2, 2$ (pal.⁴⁶), $\nu\sigma^1$, Lamb. e ('vel nos') diff. stud. b aut om. e 2. videatur f parte om. μ^1 dicamus b 3. frequenta tuo et t frequentato et σ^1 , Lamb. \mathbb{A} . usu e exerc. $\nu\sigma^2$

CORNIFICI RHETORICORUM AD C. HERENNIUM

LIBER III.

Quoniam in hoc libro, Herenni, de elocutione scripsimus, ¹ ¹ et quibus in rebus opus fuit exemplis uti, nostris exemplis usi sumus et id fecimus praeter consuetudinem Graecorum, qui de hac re scripserunt, necessario faciendum est, ut paucis rationem nostri consili demus; atque hoc nos necessitudine facere, non studio, satis erit signi, quod in superioribus libris nihil neque ante rem neque praeter rem locuti sumus. nunc, si pauca, quae res postulat, dixerimus, tibi id, quod reliquum est artis, ita ut instituimus, persolvemus. set facilius nostram rationem intelleges, si prius, quid illi dicant, ¹⁰ cognoveris.

Conpluribus de causis putant oportere, quom ipsi praeceperint, quo pacto oporteat ornare elocutionem, unius cuiusque generis ab oratore aut poeta probato sumptum ponere exemplum: et primum se id modestia commotos facere dicunt, propterea quod videatur esse ostentatio quaedam non satis habere praecipere de artificio, set etiam ipsos videri

1. in lib. hoc *t* hereni *c* Herenni *C* C. Her. *E* breviter de el. *c* scripsimus *h* conser. ξ 2. ex quib. *h* reb. maxime q^{12} 3. uti ex. usi sum. φ usi fuimus *vo*¹ praeterea cons. *h* 4. hac arte *dl*⁴ faciendum $\pi afmc$ 5. hec necess. nos 3 nos om. *h* 6. facere om. *c* studio arrogancie *cq*² Fo.: laudis studio. 7. nihil om. *b* neque om. *vo*³ neque post rem. *tqv*²³ 8. nos si *dl*⁴ diximus *r* 9. uti inst. *bq*²³.⁴*O* 10. nostrae *h* intellegis μ^2 , *an* intelligas *b* quod $\mu^2 af$ quam q^1 (pr. m.) quae q^1 (alt. m.) 12. cum pl. *hvacq*² φ quampl. q^1 disputant $\pi\mu^2$,² 13. nuiuscuius *t* 14. aut ab or. *rq*³ aut a poeta *tordl*⁴*vo*¹*q*²*v* et poet. *l*³ a poet. *l*¹ 15. molestia *n, b* (corr. ead. m.) dicent *a*¹*f* 16. facere videatur ost. *c* esse om. μ^1 quaedam om. - χ , Lamb. 17. praec. de om. *dl*⁴ praecipio *h* sed etiam ipsos *l* ('ipso' *h*), *vol*¹³*vo*¹² q^1 ,³. Lamb. set et in ipsos *a* s. et ipsos *fuq*² s. ipsos *t* s. iam ips. *l*⁴ s. ips. iam *d* s. etiam se ips. *vo*³

velle artificiose gignere exempla: hoc est, inquit, ostentare
 2 se, non ostendere artem. qua re pudor in primis est ad
 eam rem impedimento, ne nos solos probare, nos amare, alios
 contemnere et deridere videamur. etenim quom possimus
 3 ab Ennio aut a Graccho sumere exemplum, videtur esse adro-
 gantia illa relinquere et ad sua devenire. praeterea exempla
 testimoniorum locum optinent; id enim, quod admonuerit et
 leviter fecerit praeceptio, exemplo sicut testimonio compro-
 batur: non igitur ridiculus sit, si quis in lite aut in iudicio
 10 domestico testimonio pugnet? sic suo ipsius testimonio, qui
 suum dederit exemplum, abutatur: ut enim testimonium, sic
 exemplum rei confirmandae causa sumitur. non ergo oportet
 hoc nisi a probatissimo sumi, ne, quod aliud confirmare
 debeat, egeat ipsum confirmationis. etenim necesse est aut
 15 se omnibus anteponant et sua maxime probent ac negent

1. inquit *f* inquit *h* inchoent π 2. art. ost. *bq*³*v*, Lamb. 3.
 ne ut nos *hk* et solos *h* alios — derid. om. *1,t* 4. et om. *c*
 possumus *de* 5. ab ennio aut a gr. sumere exempl. *q*¹ ab ennio su-
 mtere aut graco sumere ex. *c* ab e. consumere aut a gr. ex. pon. *q* ab
 e. sumere aut a gr. ponere ex. ξ aut gr. *r*³⁴*d* τ graco $\mu\eta$ gracho *a*
 graco *q*¹² videatur μ^2 *an*³ esse om. *dl*¹ adrogantia *hae*
 arrogantiam *vo*¹ arrogantiae ξ 6. et om. *h* propterea *hob*
 7. quaestionum μ ¹ opt. *anq*²³ id enim *3,q*¹(alt. m.) etenim ξ
 8. leve *c* sic test. *t* sicuti test. *vo*³ 9. nam *q*¹³ ridiculum sit *h*
 sit rid. *oq*¹ aut iud. *2,cv* 10. domestico pugnet *1(p*¹),*2(f*¹),*two*²
 dom. pugnant *f*² dom. testimonio pugnet *rq*¹ domesticis testimoniis
 pugnet *p*²,*pal*.¹*dl*¹*cbq* domestico (cett. om.) *l*¹ et si ipsius testimo-
 nio dederit exemplum abutatur *t* si exempla posuerit π ederit exempl.
 (om. cett.) *f*² et suo ipsius testimonio abutatur *rvo*² Lamb. et sui ipsius
 test. ab. *oq**dl*¹⁴*q*¹² sui ips. t. et ab. *l* et — abutatur om. *ppaf*¹
*lv*¹³,³ Sc.: sic suo ipsius testimonio, qui suum dederit
 exemplum, abutatur 12. exemplum confirmare debeat egeat
 ipsum confirmatio nisi a probatissimo sumi ne quod aliud confirma-
 tionis μ ¹ (sic not.) vel aliter: rei confirmandae — confirmationis μ ²
 firmandae *h* 13. nisi approbatiss. *b* quid *t* firmare *h* 14.
 egeat id ipsum *r*²*oq**dl*¹⁴,³,*q*² confirmatione *dl*²⁴*cq*¹²³, Lamb. 15.
 omnibus se *t* probant μ probent vel aut negent optima esse exempla
 quae ab optimis poetis et oratoribus sumpta sunt aut si alia probant a
 probatissimis sumpta sint *c* pr. aut si alia probatissimis sumpta sint *h*
 pr. aut si alia a prob. sumpta μ ¹, π ('sum. sint') pr. aut si a. probant a
 pr. s. sint μ ²,²,*t* pr. quae ab oratoribus probatissimis s. sint *p*¹ ('aut
 negent — exempla' add. *p*² rec. mauu mg.) probent aut negent o. e. e.

optima esse exempla, quae a probatissimis oratoribus aut poetis sumpta sint, aut aliena probent. si se omnibus antepo-
 nant, intolerabili adrogantia sunt; si quos sibi praeponant et eorum exempla suis exemplis non putent praestare, non
 possunt dicere, qua re sibi illos antepo-
 nant. quid? ipsa aucto-
 ritas antiquorum non quom res probabiliores tum hominum
 studia ad imitandum alacriora reddit? immo erigit omnium
 cupiditates et acuit industriam, quom spes iniecta est posse
 imitando Graeci aut Crassi consequi facultatem. postremo
 hoc ipsum summum est artificium res varias et disparis in
 tot poematis et orationibus sparsas et vage disiectas ita diligenter eligere,
 ut unum quodque genus exemplorum sub singulos artis locos subicere possis.
 hoc si industria solum fieri posset, tamen essent laudandi, quom talem laborem non fugissemus:
 nunc sine summo artificio non potest fieri.
 quis est enim, qui quom non summe teneat artem, possit ea, quae iubeat ars,
 de tanta et tam diffusa scriptura notare et separare? ceteri, quom legunt orationes bonas aut poemata, probant oratores et poetas, neque intellegunt, qua re con-

q. a. prob. or. a. p. sumpta sint ξ Sc.: probent ac negent optima — sumpta sint aut aliena probent

1. aut a poet. vo^1q^1 2. sunt $fq^2\delta$ 3. intolerabili — illos antepo-
 nant om. 1,2,t intoll $p^2q^1\phi$ intolerabilis vo^3 arrogantia est $p^2.vo^3$
 ('tiaē') sunt arr. $o\phi$ sed quod s. proponatur p^2 4. putant p^2bl^1
 vo^3 5. quod a^1 ipsa auct. 1,2, tl^1 igitur auct. dl^4 ergo ipsa auct. o
 igitur ipsa auct. ξ ips. auct. valet v valet i. auct. q^2 6. non cum hp^1
 nonne cum ϕ^2 nam tum $dl^2q^12^3$ nam quo two^2 nam cum ξ (Lamb.)
 probabilior est 2,c prob. est eo t probabiles dl^4 7. ad mittandum p^1v
 admittant dum hu^1 admittit dum $\pi p^2\mu^2$ admittit tum afr aut ad imi-
 tandum b redd. al. $o\phi$ egerit ar gerit μ^1 8. cup. hominum $vq^3\phi$
 ('hom. cup.') 9. graeci hub graeci q^12 grassi hc postremum μ^2an
 10. pares et dispaes μ^1 11. poematis $hp\pi\mu^2an$ Lamb. poematibus ξ
 orationibus sp. Hinc legitur e 12. elige μ^1 13. subicere n posse
 h possimus l^3 hoc si π (sic) 14. fieri solum poss. r possit cb
 15. non fuisset h^1 non effug. b nunc vero q^1 Lamb. 16. est
 om. t qui cum non summe ten. vo^2 non qui ten. cum summe e qui
 non s. c. ten. bl^3 qui non c. s. ten. $hp\pi,\mu$ ('con summe'), 2, δ qui nisi
 summe cum ten. $dl^2.c$ ('continet') Lamb. qui nisi artem s. ten. q^2 qui
 nisi c. s. ten. l^1vo^13,o ('quom'), ϕ ('retin.') nisi c. s. ten. tr,q^3 ('summa')
 teneat ro teneret bl^234vo^1 tenere q^2 tenet ξ 17. iubebat b 18. sep.
 a ceteris n 19. probat h probata $\pi\mu^2f$ or. bonos e nec b non δ

moti probent, quod scire non possunt, ubi sit, nec quid sit, nec quo modo factum sit id, quod eos maxime delectat; at is, qui et haec omnia intellegit et idonea maxime eligit et omnia in arte *maxime* scribenda redigit in singulas rationes
5 praeceptionis, necesse est eius rei summus artifex sit. hoc igitur ipsum maximum artificium est in arte sua posse et alienis exemplis uti.

4 Haec illi quom dicunt, magis nos sua auctoritate con-
moverent quam ratione disputationis: illud enim veremur, ne
10 cui satis sit ad contrariam rationem probandam, quod ab ea parte steterint ii, qui et inventores huius artificii fuerint et vetustate iam satis omnibus probati sint: quod si illorum auctoritate remota rationem volent cum ratione comparare, in-
11 tellegent. non omnia esse concedenda antiquitati. pri-
15 mum igitur, quod ab eis de modestia dicitur, videamus, ne nimium pueriliter proferatur; nam si tacere et nihil scribere modestia est, cur quicquam scribunt aut locuntur? sin aliquid suum scribunt, cur quo setius omnia scribant, in-

intellegant *h* quod comm. *b* 1. possint *o* ne quid *hp*¹ neque *μ*¹ vel nequid nec² *μ*² necquid nec *af, n* (¹neq. nec²) aut quid sit *p*² (rec. man.) *oφbl*²³*vo*¹³*ρ*²³ 2. aut quo m. *ροφdl*³³*vo*¹³*ρ*¹², 3 max. eos 2, *t* delectat *μ*¹*ecq*² delectet *ς* at om. 1, 2, *t* 3. elegit *hμ*²*af**ρ*¹ 4. in arte *φ* in artem maxime *h* in arte maxime *μ*²*af* max. in arte *e* in a. maxima *γ*¹*p*¹*π**μ*¹*k*.*t**ρ*¹²³ (¹maximae² *p*²) scribendo *π* red. maxime *φ* rationis *p*² orationis *e* 5. perceptiones *h* preceptiones *πac* Fo.: sing. praeceptiones 6. igitur om. *h* est max. artif. *t* in parte *C* 8. nova auct. 1, 2 (¹nova² *n*) nova auct. nos *tv* nos auct. sua comm. 3, *ρ*¹, Lamb. nos sua comm. auct. *e* commovent quam ratione disp. *ext*, *l*¹ (pr. m.) *vo*¹² comm. q. veritate disp. *rod**l*⁴, 3 comm. auct. sua quam v. disp. *φ* 9. disput. (om. cett.) 1, 2 disp. om. *r* enim om. *μ*¹*ntvo*¹*ox* 10. ab ea parte st. *eodt* ab eis st. *h* ab ea *ς* 11. ii *πφ* hi *hρμ*, 2, *toch* ii om. *l*⁴ et qui *r* inventorum *h* fuit *h* fuerint *πekaφ* fuerunt *ς* 12. sint *eka* sunt *ς* 13. auct. ill. *n* res omnes *C* volunt *ftl*¹*vo*² vellent *l*³ rationem vol. cum re. Orelli post Lamb.: rationes v. c. rationibus. Sc.: rationem volent cum ratione 14. non om. *μ*¹ esse cone. *r* pr. ergo *l*³ 15. qu. ab eisdem *t* ab eis qu. *Lcb* dicitur *r* ne om. *h* 16. inutiliter et pueriliter *eroφ*³³*vo*¹ (alt. m.) *ρ*¹, 3, Lamb. pu. et inut. *vo*³ in. pueriliterque *vo*² tac. et *eμ*¹*af**ρ*¹ tac. ut *hp*¹*π* tac. aut *ς* (*p*²*μ*²) nil *hep* 17. mod. die. *f* quicquam *πeμan* locuntur *hμacp*¹²*vb* 18. in al. *h* suum del. *e* om. *o* quo setius *heo* quo et vis *μ*¹ quo minus *π* omnia om. *l*³ omnia sua Pith. scribunt *h* inped. *aρ*¹ impediuntur *l*³

pediuntur modestia? quasi si quis Olympiam quom venerit
 cursum et steterit, ut mittatur, impudentis dicat esse illos, qui
 currere coeperint, ipse intra carcerem stet et narret aliis, quo
 modo Ladas aut Boeotus Sicyonius cursitarint, sic isti, quom
 in artis curriculum descenderint, illos, qui in eo, quod est
 5 artificii, elaborant, aiunt facere inmodeste, aliquam anti-
 qui oratoris aut poetae laudant scripturam, ipsi in stadium
 rhetoricae artis prodire non audent. non ausim dicere, set
 5 tamen vereor, ne, qua in re laudem modestiae venantur, in
 ea ipsa re sint impudentes. quid enim tibi vis? aliquis in-
 10 quiat: artem tuam scribis, gignis novas nobis praeceptiones,
 eas ipse confirmare non potes: ab aliis exempla sumis. vide,
 ne facias impudenter, qui tuo nomini velis ex aliorum labo-

1. quare si μ^1 quisquis μ si qu. Olympia cum ven. $hep\pi a^1$ (si
 qu. Ol. conv. hp^1 si qu. ad Ol. conv. π^2) si qu. ad Olympicum ven. ξ
 Sc.: si qu. Olympiam quom ven. 2. et ut d mittatur $hp\pi\mu a^1$
 omittatur $edbv^1$ obm. r amitt. l^1 adm. q^3 em. $l^3\varphi$ imm. vo^2 imitatur
 n imitetur cl^2 imitator $q^1\delta$ impudentes $1, b$ ('imp.' eb 'impudentis'
 π) inprud. $2, c, q^2, v, \delta, ll^4$ imprudentesque lVl^1 dicat om. μ illos
 esse r, q^2 3. coeperunt vo^3v carcerem $1, a^1, to\varphi, LVc, q^1, 2, 3, v$ carcere
 l^4 carceres $k\mu^2, 2(a^2), r\delta$ narrat $\mu^2, 2, v$ aliis a 4. ladas p laudas
 $hek^1\mu b$ laudes v laedas a ledas $\pi\mu^2k^2fn^1$ (alt. m.) $vo^1c, q^1, 2, \delta, \varphi$ lydas o^4
 lydias q^3 bovis hpk^1 bonis k^2 loris b bois ξ cum sisonius hp^1k^1
 cum sisonibus π cum sisonis e ('vel sidoniis' suprasc.) cum sisoniis k^2p^2
 ant, q^1 (alt. m.) c cum sisonis f e. sisonis b e. siphoniis v e. sysoniis
 q^2, δ e. sicyoniis $o\varphi$ 'suprasc. in voss. sicionius'. Oud. cursitarent a^1ft
 aut si nobiscum cursitarint μ^1 'vel atur quomodo ledas aut bois cum si-
 sionis' μ^2 Sc.: qu. Ladas aut Boeotus Sicyonius curs. si isti
 μ^1 sic isti qui t sic cum isti b 5. descenderint $el^2o\varphi c$ descenderunt ξ
 quid in eos h 6. elaborant l^1d elaborent ξ adiunt h adiciunt p^1
 adiciunt π dicunt p^2q^2 inmod. $he\mu a, c, q^1, 2, v$ antiqu. om. c 7.
 sic μ^1 ('ut' add. μ^2) sicuti rvb, q^3 sed π in stadium $o\varphi c^2vb\delta$ in
 studium ξ ('studium' in ras. a^2 'in studio' πr) 8. rhetoricae artis er
 $o\varphi b, q^1, 2, v$ artis om. ξ audent h^2l^4 audeant ξ Sc.: sic isti — in-
 modeste, aliquam antiqui oratoris aut poetae laudant scri-
 pturam, ipsi in stadium — audent (volgo: aliquem antiquum ora-
 torem aut poetam laudant aut scripturam, sicut in st. — audeant) 9.
 verentur $e\mu^1$ venerantur p^2q^1 (pr. m.) venentur ξ Sc.: venantur
 10. re ipsa c quod f vis tibi $co\varphi b$ vis om. μ 11. inquit $p\pi\mu^2$,
 $2, t, q^1$, Prisc. X (876, 18) inquit $e\mu^1re$ inquit h inquiet ξ partem $l(\mu^2)$,
 $2, c$ nobis novas $t\varphi$ nobis om. q^1vo^3 12. aliena ex, q^1 13. in-
 prud. μa^1 nomine hf ex alienis $to\varphi$

ribus libare laudem. nam si tua volumina prehenderint antiqui oratores et poetae et suum quisque de libris tuis tulerit, nihil tibi, quod suum velint, relinquatur.

5 'At exempla, quoniam testimoniorum similia sunt, item
convenit, ut testimonia, ab hominibus probatissimis sumi.'
primum omnium exempla ponuntur hic neque confirmandi neque
testificandi causa, set demonstrandi. non enim, quom
dicimus esse exornationem, quae verbi causa constet ex si-
militer desinentibus verbis et ponimus hoc exemplum a Crasso:
10 'quibus possumus et debemus', testimonium conlocamus, set
exemplum. hoc interest igitur inter testimonium et exemplum:
exemplo demonstratur id, quod dicimus, cuius modi sit; te-
6 stimonio, esse illud ita, ut nos dicimus, confirmatur. prae-
terea oportet testimonium cum re convenire, aliter enim rem
15 non potest confirmare: at id, quod illi faciunt, cum re non
convenit. quid ita? quia pollicentur se artem scribere, exem-
pla proferunt ab iis plerumque, qui artem nescierunt. tum

1. librare π liberare k^1o nam om. h si tua $2, l^1$ (pr. m.), vo^2
si horum φ si eorum ξ ('si a contrariis eorum' vo^1) nomina volumina
 h prenderint $1, 2, Ll^1ocq^23v$ prenderent t atqui hp^1 2. poetae
suum μ quisquis l^1 de libris suis tul. $cufoqpl^13vo^13cq^2, 2ox, 3$ ('sum-
ptum' post 'suis' b mg.) de verbis suis tul. v de l. tuis tul. $pkant^2dl^4vo^2$
tul. de l. tuis l^1 3. nihil tibi quod tuum dl^4 nihil istis q. suum ξ
($n. artis^2q^2$) Sc.: nihil tibi quod suum relinquatur hk^1 relin-
quetur ξ 4. ad exempla $p^1\pi\mu^1$ et ex. h aut ex. a^1f testimoniorum
tuorum h ita conv. $o\varphi dl^4$ item ita conv. vo^1 5. ut om. πth^2 ab
omnibus h 6. omnia e hic om. πr neque conf. ed nec conf.
 πdl^4v non conf. ξ ('neque' om. o) nec test. dl^4q^1 7. test. sed $o\varphi$
dem. causa $o\varphi$ 8. dicimus μ, q^1 (pr. m.) dicamus q^1 (alt. m.) exor-
nationem esse e exort. f exornationum h verbi gratia $q^23\delta$ 9. et
sim. h exponimus ht exposuimus μ^1 et hoc posuimus $o\varphi$ exem-
plo f 10. quibus poss. o . Lamb. quid poss. e quod poss. ξ posui-
mus bq^13 testim. $hep^1o\varphi$ ut test. μ^1 non test. ξ sed exempl. om.
 μ^1 11. hoc int. ig. $hep\pi an$ ig. hoc int. μ^1 hoc ig. int. ξ int. om. b
testim. et exempl. $hepatog^12v$ ex. et test. ξ 12. quod ex. $o\varphi$ quoniam
ex. v demonstravimus o id om. t 13. ut quomodo nos dic. φ
14. pr. convenit e 15. op. test. esse 2 cum re — at id om. hp^1
 $\pi\mu, 2$ non potest rem $etcq^2*$ conf. quid ita e quod rei $ku^1, 2$ quod
re $p\mu^2$ quidem rei e cum non re b 16. quid ita om. eb qui ita $h\pi$
 μ^2af eur μ^1 eur ita cl^1vo^1 quid igitur vo^2 quod ita q^3 quia qui ob
se a. ser. $1, 2, to\varphi rv$ (se art. se ser. π) art. se ser. ξ ser. exempl. $hep\pi$
 $aft\varphi$ ser. et ex. ξ 17. profert f ab hiis q^3 ab his ξ tunc h

quis est, qui possit id, quod de arte scripserit, conprobare. nisi aliquid scribat ex arte? contraque faciunt, quam polliceri videntur: nam quom scribere artem instituont, videntur dicere se excogitasse, quod alios docerent: quom vero scribunt, ostendunt nobis, alii quid excogitarint. 5

‘At hoc ipsum difficile est’ inquit ‘eligere de multis’. 14 quod dicitis difficile, utrum laboriosum an artificiosum? si laboriosum, non statim praeclarum; sunt enim multa laboriosa, quae si faciatis, non continuo gloriemini; nisi etiam, si vostra manu fabulas aut orationes totas transcripseritis, glorio- 10 riosum putetis. - sin istud artificiosum egregie dicitis, videte, ne insueti rerum maiorum videamini, si vos parva res sic uti magna delectabit: nam isto modo eligere rudis quidem nemo potest, set sine summo artificio multi: quisquis enim audivit 7 de arte paulo plus, in elocutione praesertim, omnia videre 15

1. decenter ser. μ^1 de arte quae o scripserint $\pi\mu^2f$ 2. scribant $\pi\mu^2af$ scribit o ex arte h contraque h quod q^2v pollicendi h 4. quid al. fq^2 ut al. l^3 alius h docere hp^1 doceant p^2 $tVv\delta$ docent l^1 cum ser. h cum vero ser. e 5. nobis aliquid exc. h nobis . . . quid exc. p^1 nob. quid exc. $\pi\mu, 2$ (‘quod’ f) nobis quid alii exc. e, p^2 (rec.) $tor, 3$ nob. illud quod exc. q^1 excogitaverint l^3 6. at om. $1(p^1), 2, c$ ad hoc $p^2q^1^2v$ 7. quod ha^1 quid ξ diff. dic. $c, 3$ si om. $hep^1\pi$ 9. facitis r non statim $o\phi$ gloriemini $o\phi$ nisi etiam si $hp\pi d^1^3v^1q^1v, 3$ nisi etiam si forte vo^3 nisi etiam ‘etsi dl^4 nisi forte si q^2 , Lamb. 10. transscripsistis a^1f transcripsetis vd^4 traseripseritis ϕ transscripsissetis ξ gl. id put. e putetis b putatis ϕ putaretis ξ 11. sin istud $1, a^1co$ sin autem istud $\xi(p^2)$ artificiosum egregie h artificium egregium e et artificium egregium $q^1^2v\delta$ et artificiosum et egregium tu^1c artificiosum egregium ξ (‘et egr.’ ϕ) 12. ne insinuet in eum maiorum vid. h ne insinuetis cum maiorum vid. p^1 ne insinuetis cum maiores vid. $\pi a^1fl, p^2$ (‘insinuetis’) ne vos similes ne insinuetis cum eo maiores vid. μ ne vos insueti rerum vid. (suprasc. maiorum’) e ne insueti maiorum vid. r ne vos insinuetis cum maiores vid. t ne vos insinuetis minores cum maiores videamini n, a^2z (‘vos’ et ‘minores’ add. a^2z). e (‘neu’) videamini om. l^4 vos res parva t res vos parva r sicut hq^2 13. magna om. n delectavit $1, a^1tc$ delectat p^2a^2b delectet r Se.: delectabit situ modo h istud modo μ^1 isto modo om. dl^4 siligere audis quidem non nemo potest $hu^1p^1\pi$ eligere rudis quidem nemo poterit er (‘q. nemo’) selegere rudis q . nemo potest q^3 selegere q . r . n . potest t selegere q . non nemo poterit $\mu^2, 2$ eleg. q . nemo potest p^2 elig. n . q . potest o el. rudis n . potest q^2 14. sine art. summo hc audivit $1, a$ audiverit o audiverit ξ 15. de arte aud. flr

poterit, quae ex arte dicuntur; facere nemo poterit, nisi eruditus; itaque ut, si de tragoediis Enni velis sententias eligere aut de Pacuvianis nuntios et quia plane rudis id facere nemo poterit, quom feceris, te literatissimum putes, ineptus sis, 5 propterea quod id facile faciat quisvis medioeriter literatus, item si, quom ex orationibus aut poematis elegeris exempla, quae certis signis artificii notata sint, quia rudis id nemo facere possit, artificiosissime te fecisse putes, erres, propterea quod isto signo videmus te non nihil huius rei scire, aliis 10 signis multa scire intellegemus. quod si artificiosum est intellegere, quae sint ex arte scripta, multo est artificiosius ipsum scribere ex arte: qui enim scribit artificiose, ab aliis commode scripta facile intellegere poterit; qui eligit facile, non continuo ipse commode scribet; et si est maxime artificiosum, alio tempore utantur ea facultate, non tum, quom 15 parere ipsi et gignere et proferre debent. postremo in eo vim artificii consumant, ut ipsi ab aliis potius eligendi quam

1. poterit om. *t* ex arte *eb* arte *hp¹πμ* de arte *p²,2,co* dicuntur *rcP* nisi eruditus — poterit add. *b* mg. 2. itaque si *t* ita ut si *ς* Se.: itaque ut, si de om. *r¹* de Ennii trag. *o* Enni de tr. *cb* de tr. enicii *r* Enni om. 1,2 tragiidiis *h* 3. pachuvianis *t* pacuv. nuntios sed quia plane rudis *hp¹π* (periodos add. *π²*) pae. num si quia pl. rud. *p²μ* p. nam si pl. rud. *φ¹* p. quia plane periodos *φ²* pac. periodis num q. p. rud. *el³* pac. periodis nam si q. p. rud. *m* pac. periodos num si q. p. rud. *p³* (non si²). 2. *dl¹vo²* p. periodis non si q. p. rud. *vo¹v,3,t* (periodos¹) p. periodos nisi q. p. rud. *o, l¹vo³* (si quia¹) p. per. non sed nisi quia p. rud. *φ* et quia plane rudis Orelli. idem fac. *φ¹* fac. non pot. *c* 5. quis med. *e* quisvis *π* 6. item sis cum *c* si om. *e* sicut in ex or. *h* cum om. *dl⁴vo³* exhortationibus *π* de orat. Prise. VII, 17 (774, 23) poematis *hpka*, Prise. I, c. poematibus *ς* eligeris *a* ex. el. *u* 7. nota *μ¹cδ* sunt *C* Se.: sint id rud. *c* nemo id *t* fac. nem. *φ* 8. poterit *rq¹* artificiose *μ¹φ²φ,3* putes te fec. *cφ²3* erres *eb* ea res *p¹πf* earum *h* erras *trφvo²3cφ²vδ* erres om. *p²ua* propterea err. quod *c* 9. huius rei om. *l³vo¹3φ¹2,3* sui rei *h* eius rei *k* scire om. 1,2, *t* 10. multa te scire *trφ³* intellegimus *ft* si add. *a²* est om. *ft* 11. sunt *a* 12. ipse ser. *rc¹2³vo¹3* scribet *cb*. Lamb. scribat *l²3vo¹* 13. commode — consumant om. 1(*p¹*), 2 qui vero *r*, Pith. eligit *r* eliget *ς* 14. scribet *tl³oφb*, Lamb. scribit *ς* et si hoc est *φ* 15. facilitate *b* (corr. ead. m.) 16. par. ipsi gign. *r* par. et ipsi gign. *oφbφ¹2³* gignente *b* id ipso imra artif. *dl⁴* 17. confirmant *bdl⁴* ut om. *tl¹vo³b* et ipsi *dl⁴* ipsi at *φ³* ab aliis om. *e* eligendus *af*

alienorum boni electores existimentur. contra ea, quae ab iis dicuntur, qui dicunt alienis se exemplis uti oportere, satis est dictum: nunc, quae separatim dici possunt, consideremus.

Dicimus ergo eos quom in eo, quod alienis utantur, peccare, tum magis etiam delinquere, quod a multis exempla sumant: set de eo, quod postea diximus, antea videamus. si concederem aliena oportere adsumere exempla, dicerem unius oportere, primum quod contra hoc nulla staret eorum ratio: liceret enim eligerent et probarent quemlibet, qui sibi in omnis res suppeditaret exempla, vel poetam vel oratorem, cuius auctoritate niterentur. deinde interest magni eius, qui discere volt, utrum unum omnia an omnia neminem, set aliud alium putet consequi posse: si enim putabit posse omnia penes unum consistere, ipse quoque ad omnium nitetur faul-

1. aliorum ξ Sc.: alienorum. boni elector esse existimetur π ('bonis'), 2. boni doctores ex. dl^4 existimantur $e\mu b$ ab eis b ab his ξ 2. al. dic. se ex. $o\varphi$ 3. sep. quae $e\varrho^2 v b$ possint 1, 2, c, Lamb. 4. omnes igitur $t^1 b$ dicim. ergo $mLdvo^1 v\varrho^2 \delta$ Lamb. dic. ig. omnes vo^2 dic. ig. tum eos ideo $o\varphi$ quod—tum om. o cum in eo quod gr^1 cum ideo quod $e, 2, t b \delta, \varrho^1$ (pr. m.) tum ideo qu. $p^2 vo^2 v\varrho^2$ id quod (om. 'cum') $h p^1 \pi$ cum ideo qui dl^4 5. ideo magis eos etiam o cum magis etiam h peccare vo^3 6. set p^2 et $1(p^1), 2, t r e d \varphi$ at b sed et t^1 de quo post. c dixerimus t^1 ante. $dl^4 \varrho^3 \delta$ antea om. vo^3 videbamus b 7. sumere $vo^3 v$ vincerem (suprase. 'vel dicerem') e convincerem ov vicerem e vincerem ξ illos unius $e\mu^2, 2, t r e \varrho^3$ 8. quod om. $\mu a^1 vo^3$, Lamb. contra om. h hoc om. t haec $vo^1 \varrho^2$ eorum rat. ϱ^2 9. liceret $to\varphi$, Lamb. licet 1, 2, $dl^4 e v \delta$ ut el. $r\varrho^2$ eligerint h 10. orationem a^1 11. auctorit. h uterentur ϱ^1 (pr. m.) dicere $1(e^1), a^1 f e \varrho^2$ 12. utrum omnium omnia an omnia neminem aliud alium. π ut. omnium omnia an o . a nemine al. al. p^1 ut. omnia nomina an neminem al. al. h ut. unum omnia an omnia neminem al. al. r (alterum 'omnia' add. r^2) ut. u . o . an o . n . sed al. al. $\varphi \varrho^2 v \delta$ ut. omnia unum neminem sed al. b ut. u . o . a. neminem o . an al. al. ϱ^1 ('sed al. al.' alt. m.) ut. et unum o . a. o . n sed al. al. ϱ^3 ut. omnes omnia an om. n . sed al. al. p^2 ut. omnes o . a. o . a nemine an al. al. $\mu f, an$ ('omnis' et 'illud al.') ut. omnia omnes an o . a nemine an al. al. t^1 ut. omnia ab uno an omnia a nemine an aliud ab alio $eovo^3, c$ ('ab uno omnia') utrumque ab uno o . a. o . a. n . an a . ab alio t . 13. sequi φ putavit π putaverit dl^4 put. posse omnia eo om. put. posse ϱ^2 put. om. posse $t\varphi$ per diem unum h, p^1 ('dies') per unum posse e per unum $p^2 \mu f n$ unum π primum a 14. condiscere $\mu^2, 2$ considerare π ad omnium $\mu^2, 2, t$ ut. ad om. $h\varrho^3$

tatem; si id desperarit, in paucis se exercebit; ipsis enim contentus erit, nec mirum, quom ipse praeceptor artis omnia penes unum reperire non potuerit. adlatis igitur exemplis a Catone a Graecis a Laelio a Scipione Galba Porcina Crasso Antonio ceteris, item sumptis aliis a poetis et historiarum scriptoribus, necesse erit eum, qui discet, putare ab omnibus omnia, ab uno pauca vix potuisse sumi. qua re unius alicuius esse similem satis habebit, omnia, quae omnes habuerint, se solum habere posse diffidet. ergo inutile est ei, qui discere vult, putare a nemine omnia posse [sumi]. igitur nemo in hanc incideret opinionem, si ab uno exempla sumpsisset: nunc hoc signi est ipsos artis scriptores non putasse unum potuisse in omnibus elocutionis partibus enitere, quoniam neque sua protulerunt neque unius alicuius aut denique duorum, set ab omnibus oratoribus et poetis exempla sumpserunt. deinde, si quis velit artem demonstrare nihil prodesse ad dicendum, non male utatur hoc adiumento, quod unus omnis artis partis consequi nemo potuerit: quod igitur

1. sin id $\mu\varrho^{13}$ desperarit ep^2, af^2n , Lamb. desperaret h desperavit $p^1, \varrho^{123}\delta$ desperare f^1 desperat πdl^4 desperaverit $5O$ desperabit ξ se in pauc. r sed exere. h enim om. r contemptus μr 2. artis om. ϱ^3 3. repp. μ abl. ϱ^{123} ergo b 4. a plat. vo^3 a graeco b a grasso ϱ^3 a graecis h a graecis μc ab lel. ϱ^1 5. ceteris $h\pi$ ceterisque ξ idem μ^1 itemque n sumptisque l^2 aliis et poetis π a poematibus e a poetis aliis he et om. e storiarum hp^1 istor. 2 ut hist. P et ab hist. vo^1 historiae π 6. qui discere vult r 7. posse ϱ^3 unius alicuius esse similem 1,2 un. a. esse se sim. vo^{120} un. a. se e. sim. l^3 un. se a. e. sim. $rbc\varrho^2$ se un. a. e. sim. tdl^4v, φ (om. 'esse') un. se a. se e. sim. $l^2\varrho^1$ 8. quae omnia habuerit h omnes habere potuerint e ('habuerint' corr. ead. m.) 9. se solum hab. posse e solum se h. posse $o\varphi$ sol. hab. s. posse ξ posse om. n inutiles ei hp^1 10. velit δ putare om. e putare a nemine omnia posse $ep^2\mu, 2, t$ put. anomina posse h put. anomina posse p^1 put. non o. posse π put. neminem omnia posse $gembl. bruil.$ put. nem. p. omu. dl^4 non put. unum omu. posse $p^3ro\varphi\varrho^1v$, Lamb. non put. u. p. omnia 3 Se.: putare a nemine omnia posse sumi ergo ϱ^2 11. incederet μ inciderit l^3 si uno h sumpsisset $\mu^2, 2, co$ 12. signum $fn\varrho^{12}\delta, 4O$ 13. elocutionibus h 14. protulerint a 15. vel poet. r 16. denique $\mu^1dl^34\delta x$ non nihil p^2 non nihil μ (sic) 17. ad dicendum hek ad disc. ξ nonne μ (sic) utetur $vo^{13}\varrho^{23}$ ut. adium. π 18. unius $dl^4\varrho^{12}$ unus $om.$ fc omnis partis artis n, ϱ^3 ('omnes partes') nemo cons. $h\varrho^2$ poterit $p\pi$ poterat e poterit $he, 2, l^3, \varrho^{12}v\varphi$ quid 1, $tdl^4vo^3c\varrho^{13}v$

iuuat eorum rationem, qui omnino improbant artem, id non ridiculum est ipsum scriptorem artis suo iudicio comprobare? ergo ab uno sumenda fuisse docuimus exempla, si semper aliunde sumerentur.

Nunc omnino aliunde sumenda non fuisse sic intellegimus: primum omnium quod ab artis scriptore addfertur exemplum, de eius artificio debet esse, non ut si quis purpuram aut aliud quippiam vendens dicat 'sume a me, set huins exemplum aliunde rogabo, tibi quod ostendam,' sic mercem ipsi qui venditant, aliunde exemplum quaeritent mercis, acervos in sese dicant tritici habere et eorum exemplum pugno non habeant, quod ostendant. si Triptolemus, quom hominibus semen largiretur, ipse ab aliis id hominibus mutaretur aut si Prometheus, quom mortalibus ignem dividere vellet, ipse a vicinis cum testo ambulans carbunculos conrogaret, ridiculus videretur: isti magistri omnium dicendi praeceptores non videntur sibi ridicule facere, quom id, quod aliis pollicentur,

1. horum $h\mu\alpha\upsilon\tau\rho\alpha\varsigma$ improbant $t\alpha$ improbeunt $e\rho\alpha\varrho^{1,3}$ probeunt $h\mu\alpha^{1,d}l^{1}$ prohibent $\pi\alpha^{2,2(m)}$ id nostri t id num q^2 id rid. non b 2. act. sec. bq^2 comprobaret e non compr. p^2,u ('non') 3. ex. doc. r sic semp. π 4. sumentur q^2v ad. usu merentur u^2 alium de nus mer. h ut aliunde sinerentur π 5. omn. nunc h ad. sic iut. sum. non f , E sic om. l^1vo^3 intelligimus rb intelligimus vo^3 6. proferunt t proferuntur $q^{12}\delta,3$ 7. de om. $e\alpha^2v,3$ ex eius q^1 eius de $\sigma\alpha$ de eiusdem $k^2u^2,antvo^2e$ artificii $heq^{12}e,3$ For: de ipsius artificio non om. $hp^1\pi\alpha,2.dl^1vo^2e$ nam ut p^2 8. quippiam b hoc a me l^1vo^1e 9. rog. al. $3,q^{12}$ rog. tibi quod $epvq^{23}\delta,2\alpha$ tib. rog. quod o rog. quod tibi e rog. tibi que $h\pi k u^2 a\varphi$ rog. tibi quam u^1 rog. t. quidem b sic merc. e si merc. ξ ('aut si m. vo^1) mercem 1.2. $r\alpha,3$ merces $p^2dl^1vo^23$ 10. illi qui l^2q^2 qui om. an venditant $de\delta$ qu. — exemplum om. f^1 aliunde ex. quaeritant mercis $t\alpha$ ex. \bar{e} querivant aliud merc. h ex. qu. mercis $eLvo^{13}cd$ ex. qu. aliud merc. ξ ('quaeritant' π) acervos 1 ('acervo' h 'acervose' u^1).2. r et ac. $\sigma\alpha b$ at si ac. p^2 (rec.) ut si ac. vq^3 aut si ac. $zvq^2q^{12}\delta$ aut in areis ac. t 11. sese he si b dicant $h^1p^2f^1r\alpha^2v\delta$ dicit a^1 dicunt ξ hab. et eor. φ hab. eorum 1.2. cb hab. sed eor. te hab. et ex. eor. q^2 exempla $a^1l^1vo^23$ habent $he\pi\text{anco}\varphi$ 12. ostendunt r triptol. 1(e^1). af cum sem. hom. h 13. sem. gigneretur h hom. id dl^1 hom. idem r idem hom. l^2 ab al. h . id ipse l^1 mutaretur l^3 mutaret u^1 mutaretur ha^1 15. testo $h\pi k^1$ testula o . Prise. III, 6 (614, 61) testa ξ corroderet t ridiculus vid. 1. $fuzt dl^1v$ non rid. vid. $arbl^{12}l^1q^1\delta\varphi$ num r . vid. ol^3q^2 nonne r . vid. e,q^3 ('ne nonne') ridiculis $a^1\delta$ 17. qu. ab his h

ab aliis quaerunt. si qui se fontis maximos penitus apscoditos aperuisse dicat et haec sitiens quom maxime loquatur neque habeat, qui sitim sedet, non rideatur? isti, quom non modo dominos se fontium, set se ipsos fontis esse dicant et
 5 omnium rigare debeant ingenia, non putant fore ridiculum, si, quom id polliceantur, arescant ipsi siccitate. Chares ab Lysippo statuas facere non isto modo didicit, ut Lysippus caput ostenderet Myronium brachia Praxitelia pectus Polyeletium ventrem et erura, set omnia coram magistrum facientem
 10 videbat, ceterorum opera vel sua sponte poterat considerare: isti credunt eos, qui haec velint discere, alia ratione docere se posse commodius. praeterea ne possunt quidem ea, quae sumuntur ab aliis, exempla tam esse adcommo-
 data ad artem, propterea quod in dicendo leviter unus
 15 quisque locus plerumque tangitur, ne ars adpareat, in praecipiendo expresse conscripta ponere oportet exempla, uti in artis formam convenire possint; at post in dicendo, ne possit ars eminere et ab omnibus videri, facultate oratoris occultatur. ergo etiam, ut magis ars cognoscatur, suis exemplis

1. si quis *αφορδ¹⁴εο²³ε* pen. max. *ε* 2. et haec *hepaf¹εο^{1b}* et hic *Παφ²ε* et hoc *ξ* et om. *l¹* sciens *α¹ε* cum max. *hebl¹* tum max. *pk.2,dl¹ε* quam max. *ροβ²³ε*, Lamb. loquitur *h*
 3. habebat *h* quo sit, *εο²*, Lamb. sedat *l¹* num rid, *l²ε²* non maxime arid, *ο* non irrid, *φρο³ε³*, Lamb. nonne irridetur *r* non rideat *r*
 4. sed ips. *εε* esse om. *μ¹* 5. hominum *φ* 6. poll. aliis *f* clares *μ¹* ab Lys. *hep²ε¹* a L. *ξ* 7. non i. m. st. fac. *ο* 8. captus *μ¹* ea. put *a* (sic. lit. eras.) aut *h* myronium *hp¹πku* mironium *μ.2* myronius *ε* milonium *l* myronis *εο²ρ²ε³φ* mironii *l¹* milonii *l¹* milonis *p²l²³εο¹³ε¹²* misonis *δ* praxitelae *pmu²ε¹²δ* praxitele *hukf* *acb* praxiteles *επ¹εο¹φ* praxiteles *r* praxitelia Klotz. pectus om. *φ* polyeletium *p¹π* policetium *ku.2* polieretium *h* pollicetium *εο²* polyeletius *εεο¹* policeti *p²ε³* policeti *rl¹εb¹* 9. ventrem et erura *εφρ²³ε²εο³* (vel *εε²*) erura *π* ventrem et *εε*, om. *ξ* Fo: ventrem Cresilaenum secundum omnia *b* magistro faciente *μ²,2.εο³* magistro facientem *πμ¹* 10. sua sp. *3,φ* sp. sua *ο* sola sp. *1,aftr* cons. pot. *ε* 11. velint disc. haec *εb²³φ* docere *ε* doceri *ξ* Se. docere se 12. nec possunt *aftrε²³δφ* nunc poss. *μ¹* (ne poss. *μ²*) 13. esse artem adcomm. *h* esse accommodatam artem *π* 14. quam propria propt. *μ²a* qu. ad pr. pr. *f* uniuscuiusque *l* 15. locus om. *f* 16. scripta *an* oporteat *μ¹* uti *επ²,2,ε³* ut *ξ* 17. et post *C* Se.: at post 18. ars om. *d* hominibus *f* occultantur *h* 19. nosc. *οφ*

melius est uti. postremo haec quoque res nos duxit ad hanc rationem, quod nomina rerum Graeca convertimus: ea remota sunt a consuetudine; quae enim res apud nostros non erant, earum rerum nomina non poterant esse usitata; ergo haec asperiora primo videantur necesse est, id quod fiet rei, non nostra difficultate; reliquom scripturae consumetur in exemplis: haec si aliena posuissemus, factum esset, ut, quod commodius esset in hoc libro, id nostrum non esset, quod asperius et inusitatum, id proprie nobis adtribueretur; ergo hanc quoque incommoditatem fugimus. his de causis, quom artis inventionem probassemus Graecorum, exemplorum rationem secuti non sumus.

Nunc tempus postulat, ut ad elocutionis praecepta trans-eamus. bipertita igitur erit nobis elocutionis praeceptio: primum dicemus, quibus in generibus verborum semper omnis oratoria elocutio debeat esse, deinde ostendemus, quas res semper habere debeat. sunt igitur tria genera, quae genera nos figuras appellamus, in quibus omnis oratio non vitiosa

1. est ut *h* postremo et *e* duxit nos *e* nos induxit *dl*^{1c} 2. nom. graeca rer. *b* gr. convertimus *hep*^{1π.2.r}^{13vo}^{3e} gr. $\dot{\epsilon}\nu\epsilon\rho\tau$. μ (sic) gr. quae cum vert. *p*² (rec.) gr. quae cum conv. *l*² gr. quae vert. 3. Pith. gr. quae conv. φ ea remutata μ ¹ 3. sint *to* erat *hf* erunt μ ¹ 4. rerum om. $\mu\nu\omega\delta$ 5. primo om. *l*¹ id quod *hp*^{1π.vo}(pr. m.), ϱ ³ id quoque μ (sic corr.) id quoque ϱ ² idque ξ fit *vo*³ 6. in om. *r* 7. haec in aliena *pπ* haec in alienis *h* haec aliena si ξ Se.: haec si al. commodi *hpπμ.2.ten* 8. hoc nostrum *oφ* 9. inusitatum *hp*^{1πμ.afte} inusitatus ξ attribuetur μ ^{1t} 10. quoque om. ϱ ² incommod. μ (sic) commod. *an* fugiamus *af* fugiam *n* fugiemus μ ^{1v} 11. prob. Gr. *e* Gr. prob. ξ inprobaviss. *vo*¹ 12. ad om. *c* 13. ergo erit *b* erit ig. *r* 14. gen. eorum semper *1,fn* (eras. 'eorum' in *a*) gen. eorum generum semp. *dl*⁴ gen. semp. ξ Se.: gen. verborum semp. omnis μ ² nobis μ ¹ 15. oratoris *vo*³ loentio *l*³ el. adhibeatur *e* el. debet esse *dl*¹ esse deb. φ Post 'semper' erasa vocula in *a* deinde — debeat om. ϱ ^{123δ} 16. sunt igitur tria genera quae genera nos figuras appellamus *gr*^{12eufn} *rd*¹⁴ sunt i. t. g. q. nos f. app. *to*², Lamb. sunt i. t. g. nos f. app. *k* figurae orationis sunt tres (haec *hπ* lit. maiusc.) sunt igitur t. g. q. gen. n. f. app. *hpπm.a* ('tria gen. gen. nos' eras. 'quae') fig. or. s. III quas fig. al. gen. nominaverunt *lpe*^{12vo}^{1,3;vo}^{3oφ} (om. 'figuras') fig. or. tres sunt, q. f. a. g. nom. *g* sunt ig. t. g. quas alii fig. alii genera nom. *v* 18. in om. *h*

consumitur: unam gravem alteram medioerem tertiam extenuatam vocamus. gravis est, quae constat ex verborum gravium levi et ornata constructione; medioeris est, quae constat ex humiliori neque tamen ex infima et pervulgatissima verborum dignitate; attenuata est, quae demissa est usque ad usitatissimam puri consuetudinem sermonis.

In gravi consumetur oratio figura, si quae eiusque rei poterint ornatissima verba reperiri sive propria sive extranea ad unam quamque rem accommodabuntur, et si graves sententiae, quae in amplificatione et consideratione tractantur, eligentur, et si exortationes sententiarum aut verborum, quae gravitatem habebunt, de quibus post dicemus, adhibebuntur. in hoc genere figurae erit hoc exemplum: nam quis est vestrum, iudices, qui satis idoneam possit in eum poenam cogitare, qui prodere hostibus patriam cogitarit? quod maleficium eum hoc scelere comparari, quod huic maleficio dignum supplicium potest inveniri? in his, qui ingenium aut matremfamilias constuprassent, violassent aliquem aut postremo ne-

1. aliam q^{12} exten. 1,2 $u^{13}vo^{23}eq^{12}g$.3 ('extenuationem' *h*) atten. $p^2vd^{1}ro^{1}q$ 2. voc. om. l^1 3. levi $hp^1\pi kq$.2.(pal.⁴⁶,*bruit*.) leni $u^{11}d$. $vo^{12}alt$. m.) magna $ep^2a^2r^{11}l^{12}av.qq^{12}eq$.3 levi magna *e* et adom. l^2 constitutione δ 4. humili $a^2l^3q^{12}vo^{13}$.3 infimo u^1 pervulg. q^3 δ . indign. π demissa $heq^{1}gh\delta q$ 6. serm. cons. g 7. in gr. cons. or. fig. $he\pi uafogb$ in gr. fig. cons. or. ξ grave *h* consumabitur 2. q^1p^2rb ('consumm.') figurae hp 8. repp. uaq^{13} repereris *k* sive extranea 1,2, $u^{13}vo^{23}q^2$. Lamb. sive translata $a^2vo^{11}l^1eq^{1}v$.3 sive tr. ea oqq^2 9. ad m. q. rem $e\pi utr$. Lamb. m. q. in rem. $p\pi af^{123}q^{23}$ m. q. rem. *h* ad m. q. rem ea vo^3 in inamquamque rem oq 11. eliguntur l^2vo^{23} exorta. *f* 12. dic. post *u* praedicemus q^1 (pr. m.) post om. *h* postmodo dic. *e* adhibentur *u* adhibebunt. *t* 13. hoc in gen. q^1 figura *h* hoc erit rq^2 quisque *b* 14. in cum poss. idon. $cbq^{13}g$ cogitare $hp\pi ual^{13}vo^{13}eg^1$ excog. ξ 15. quid *h* cogitaret *h* cogitavit 2 cogitaverit q cogitabit q^2 excogitarit rq^3 . Pith. malefactum *e* 16. computari *e* cogitare u^1 comparare u^2 .2.*v* 17. suppl. dign. oq poterit *v* in his q^1 in his ξ qui violassent ing. *C* ingenuum pkf^2 av . l^1 (alt. m.) ingenium $h\alpha^1f^1t$ ingenii *v* ingenium *e* (sic) ingenuam $\xi(ua^2)$ Lamb. 18. aut constuprassent *u* cum stupr. $l^{133}vo^{13}$ stupr. vo^2vq^2 etis stupr. l^2 (sic) violassent aliquem 1, l^1 (pr. m.) $vo^{23}b$ pulsassent al. a^2 (rec.) $q^{123}\delta\varphi$ verberassent al. vo^1 viol. al. om. 2(a^1),*log* aliquem aut post. om. *v* Sc.: qui ingenuum aut m. constuprassent, violassent aliquem

cassent, maxima supplicia maiores consumpserunt: huic truculentissimo ac nefario facinori singularem poenam reliquerunt: atqui in aliis maleficiis ad singulos aut ad paucos ex alieno peccato iniuria pervenit: huius sceleris qui sunt adfines, uno consilio univorsis civibus atrocissimas calamitates machinantur. o feros animos! o crudeles cogitationes! o derelictos homines ab humanitate! qui id agere ausi sunt aut cogitare potuerunt, quo pacto hostes revolsis maiorum sepulcheris deiectis moenibus ovantes irruerent in civitatem: quo modo deum templis spoliatis optimatibus trucidatis aliis abreptis in servitutem matribusfamilias et ingenuis sub hostilem lubricinam subiectis urbs acerbissimo concidat incendio conflagrata: qui se non putant id, quod voluerunt, ad exitum perduxisse, nisi sanctissimae patriae miserandum scelerati viderint cinerem. nequeo verbis consequi, indignitatem rei: set neglegentius id fero, quia vos mei non egetis: voster enim vos animus amantissimus rei publicae facile docet, ut eum, qui fortunas omnium voluit prodere, praecipitem proturbetis ex ea civitate, quam iste hostium spurcissimorum dominatu nefario voluit obruere.²

In mediocri figura versabitur oratio, si haec, ut ante IX 13

1. maximam partem g maiores nostri $a^2 r o q^{12} v o^{12} h g$ ind. vestri $q^{13} v o^{\delta}$ consumpserunt u^1 2. aut nef. f sceler. $v o^2 g.3$ huic scel. $v o^3$ poenam reliquerunt f poen. non rel. ξ 3. atque l atqui Lamb. aut ad sing. u^2 , Lamb. 5. aff. cum cons. r omnibus civ. $v o^3$ 6. feroces $a^2 r o v o^1 e q^{12} v g.3$ Er. homines l 7. dei. animos hominis u qui id p^2 quod f^1 quid ξ augere π sine $p d^{14} q^1$ 8. aut quid l^3 potuerunt $e o$ possunt $h^2 p \pi u.2. l^{13} v o^2 h$ possint $d l^3$ quo scilicet pacto r hostis π repulsis v 9. irruerunt $h u^1. \pi$ (irr.) irruerant e irruerent $u^2 n$ irruerent $a p$ irruerent f irr. ov. π in om. r 10. deorum h expol. $v o^3$ separatis b obtin. $u e$ 11. arreptis $l o q^{12} l v e q^{12} r.3$ mat. familiis $h \pi$ ingenuis π 12. acerbissimo h subactis z ab acerb. φ conc. acerb. g inc. conc. r 13. conflagrata h putent φ quod om. b voluerunt $o g$ 14. perduxisset b 15. viderit b ind. cons. $e q^{23} h g$ 16. et vos e vos meis ut dicant qui vos ipsi scitis nec egetis u^1 egentis h^2 vos om. l indigetis $l q^{12}$. Lamb. 17. vos enim vester e amantissimos $u^2.2. o q g$ docet $e u^2 a^1 f q^2 \delta$ edocet ξ 18. ut eos h prod. vol. g perd. φ 19. perturb. $v o^2 \delta$ protrahatis q^{13} perturbatis r extra civ. e quam iste. hinc lacuna in n hostium om. f^1 omnium sp. e 20. voluit $l.2. l l v$ (voluerit u) voluerit $o y b q^{123} \delta$ 21. ante om. g

dixi, aliquantum demiserimus, neque tamen ad infimum de-
 scenderimus, sic: quibuscum bellum gerimus, iudices, videtis:
 cum sociis, qui pro nobis pugnare et imperium nostrum no-
 biseum simul virtute et industria conservare soliti sunt: hi
 5 quom se et opes suas et copiam necessario norant, tum
 vero nihilo minus propter propinquitatem et omnium rerum
 societatem, quid omnibus rebus populus Romanus posset,
 scire et existimare poterant. hi, quom deliberassent nobis-
 cum bellum gerere, quaeso, quae res erat, qua freti bellum
 10 suscipere conarentur, quom multo maxumam partem sociorum
 in officio manere intellegerent? quom sibi non multitudinem
 militum non idoneos imperatores non pecuniam puplicam
 praesto esse viderent? non denique ullam rem, quae res per-
 tineat ad bellum administrandum? si cum finitumis de finibus
 13 bellum gerent, si totum certamen in uno proelio positum
 putarent, tamen omnibus rebus instructiores et adparatiores ve-
 nirent: nedum isti imperium orbis terrae, cui imperio omnes
 gentes reges nationes partim vi partim voluntate concesser-
 unt, quom aut armis aut liberalitate a populo Romano su-
 20 perari essent, ad se transferre tantulis viribus conarentur,
 quaeret aliquis: quid? Fregellani non sua sponte conati

E. Post dixi 12 fere lit. eras. in *a* aliquantum tunc *h* aliquantum *o*
 aliquantum ξ dim. ua^1bq^{15} tamen om. *vo* quod ad finem *f*
 2. iudicet u^1 iudicetis α 3. et qui imp. *v* 4. hii $q^{12}v$ ii φ
 5. spes suas u^1 copias μ necessarium $rdl^{34}vo^2q^{23}\varphi$, Lamb.
 normt 1.2. tcq^1vy .3 norint $\pi\sigma\varphi dl^{14}q^2$ norant Schütz 6. nihilo min.
 om. χ communiu rer. u^1 omnem rer. a^1f omniumque rer. $o\varphi$ rer.
 necessitatem *g* 7. quod $p^1.2$ omn. in reb. vo^3 Rom. pop. rq^1
 promus *h* Rom. om. *t* posse *h* possent *e* possit *ov* posset om. *b* 8.
 et om. $p\pi f$ ii φ deliberavissent *e* 9. ger. bell. $eq^{23}bg$ erant
 a^1 qua facti $eh\pi$ qua rati u^1 qua fiducia freti dl^1 10. part. soc.
 nostrorum *g* 11. sibi non multitud. *a* (not. in ras.) 13. viderint dl^4
 videretur vo^3 rem om. l^3 quae res pert. 1.2(a^1), $trdl^{34}$ quae pert.
 $\xi(a^2)$ pertineat a^2 (rec.), Vy .3 pertinet ξ (Lamb.) 14. adm. ad bell.
f sicut u^1 si enim φ fanitum his *h* 15. bell. de fin. *g* fin. suis
 q^1 suis fin. q^3 nostris fin. vo^3 pos. in uno pr. *e* praelio *h* 16.
 cum omn. *d* in omu. *e* et app. 1. $axrdl^{134}Vy$.3 et par. ftq^2 venis-
 sent *e* 17. nedum *h* illi $hep\pi$ illud ξ Sc.: isti quis imp. *h*
 18. concesserunt vo^3 , Pith. Lamb. concesserunt *v* consenserunt ξ 19.
 quum armis fl^3 libertate $hp\pi dl^4vo^3vq^3$ populorum sup. *h* 21.
 quo *f* fragellani *f* fragelliani $uabl^2vo^12vy$ fregelliani $l^{34}vo^3$ flegel-

sunt? eo quidem isti minus facile conarentur, quod, illi quem ad modum discessissent, videbant: nam rerum imperiti, qui unius cuiusque rei de rebus ante gestis exempla petere non possunt, ii per imprudentiam facillime deducuntur in fraudem, at ii, qui sciunt, quid aliis acciderit, facile ex aliorum eventis suis rationibus possunt providere, nulla igitur re inducti, nulla spe freti arma sustulerunt? quis hoc credat tantam amentiam quemquam tenuisse, ut imperium populi Romani temptare auderet, nullis copiis fretus? ergo aliquid fuisse necesse est. quid aliud, nisi id, quod dico, potest esse? 10

In attenuatae figurae genere, quod ad infimum et coti-^{X14}dianum sermonem demissum est, hoc erit exemplum: nam ut forte hic in balneas venit, coepit, postquam perfusus est, defricari, deinde, ubi visum est, ut in alveum descenderet, ecce tibi iste de transverso 'heus' inquit 'adulescens, pueri tui modo me pulsarunt: satisfacias oportet.' hic, qui id aetatis ab ignoto praeter consuetudinem appellatus esset, erubuit. iste clarius eadem et alia dicere coepit. hic vix, tamen

liani ϱ^{13},v ('flegel.') num $a^2\varphi$ sp. sua *erg.3* 1. sunt om. *db* eo quod ϱ^{12} isti minus $1,2,t\varphi yb\varrho^1$, Lamb. min. isti ξ fac. facere con. φ quod $1,^1ox$ quo ξ (Lamb.) 2. discessissent Ernesti (ex ed. 1474: 'dissessissent') discessissent $1,2,t\varphi cyb$ discessissent $u^1\varrho^3$ decidiss. l^1 destitiss. v feciss. vo^3 videbantur $p\pi\kappa k^1t$ 4. hii $ev\varrho^{13}$ hi ξ ('hiqui' μ) faciem h laudem fraudem b (sic) 5. at ii o at hii $c\varrho^{23}$ atque hii ϱ^1 alii h at hi ξ eventis $hp\pi\kappa l^1$ Lamb. eventibus $\mu,2,vo^{23},\varrho^1$ (pr.m.) φ eventu $er^1vo^1cg,3$ adventu v 6. possint o n. ergo re gb proinde u. re l^3 7. credet $1,t\varphi l^{134}vo^{23}\varrho^2g,3$ crederet $vo^1\varrho^1$ credat ξ 9. tempt. $he\mu aybP$ fuisse aliq. $c\varrho^2g,3$ 10. necessum h necessarium $\mu^2,a^2/r^13vo^1c\varrho^2g\varphi^3$ et quid al. ϱ^1 quod al. b quod quid al. $vo^{23}\delta$ id om. ϱ^2 amitia potest μ esse pot. $c\varrho^2g,3$ 11. attenuatae er^1 attenuato ξ figura h quod b et quod l^2vo^1 id est quod vo^3 idem quod c id quod ξ infirm. π cottid. $heut,a$ (ubi sex fere lit. eras. post 'cottidia') cotid. $\pi b\varrho^{123}g$ 12. dim. $he\pi\mu a^1$ 13. ad bahu. $to\varrho^2$ perf. est oleo vo^2 perf. est ceromate Pith. 14. defricare vo^3 vis. est ut $1(p^1),atr\varphi\varphi,\varrho^2$ ('est ei ut') vis. est ire ut $f\varrho\varrho^1vo^{13},3$ ire vis. est. ut p^2 vis. est quod vo^2 vis. est in alv. ut g descenderent f^1 15. ecce tibi $hp^1\pi$ ecce ibi ξ 16. me do modo b (sic) me modo $rc\varrho^{13}g$ pulsarunt $1,a^1l^4vo^3$ pulsaverunt ξ faciat op. hi h quod id f quid id μ (sic) 17. esse h 18. item cl. a^1 ille cl. $vo^3hg\varrho^{23}$ et eadem h caepit h tamen vix g vix tantundem p^2 (rec.) vix tantundem φ

inquit 'sine me considerare.' Iam vero iste clamare voce
 ista, quae vel fabulae cuius ruborem iungere potest: 'ita
 petulans est atque acerba, ne ad solarium quidem, ut mihi
 videtur, set pone scenam et in eius modi locis exercitata.'
 conturbatus est adolescens: nec mirum, cui etiam nunc pae-
 dagogi lites ad auriculas vorsarentur imperito eius modi con-
 vitiorum, ubi istum vidisset scurram exhausto rubore, qui se
 putaret nihil habere, quod de existimatione perderet, ut om-
 15 nia sine fanae detrimento facere posset. *igitur genera figu-*
10 rarum ex ipsis exemplis intellegi poterunt. erit enim et atten-
uata verborum constructio quaedam, et item alia in gravitate,
alia posita in mediocritate.

Est autem cavendum, ne, dum haec genera consectamur,
 in finitima et propinqua vilia veniamus: nam gravis figura,
 15 quae laudanda est, propinqua est ei, quae fugienda; quae

1. vero te vo^3 clamare $1(u^1)dl^1vo^1,3$ coepit clam. u^2 ,
 $2(u^1)ol^1vo^2,3(eg)$, Lamb. ('cep.' $u^2,2(eg)$) 2. voce clara e crebra v ,
 ista δ — quod δ — qualis q^2 — vel fabulae hp^1 vel facile $ebvq^2,3$,
 Lamb. perfacile ξ ('vel fac.' om. π 'perfide' a^1 'perfacile' μ) Sc.:
 vel fabulae — cuius $h^1p^1a^1q^2$ cuique q^3 ruborem π rubores ξ
 iungere q^1 dicere ξ An in cetero? — potest Lal^1v posset ξ ('potuisset'
 a) 3. est acerba h es acerba p^1 es aterve d est atque acerbus π es
 atque acer ξ ('es acer' f 'es et acer' δ) ne ad e , p nec ad h ut ne ad
 ξ Fo.: ista petulanter est proterva, ne ad — sive: ista
 petulans est et proterva, ne ad — 4. ad solarium $fa^2vo^3q^1,3$
 vdq ad solum q^2 ad solarium h ad salutarium $ep^1\pi k^1$ ad salutandum
 $qr^1p^2k^2a^1trdLvo^1,2$ ad silitandum u (sic) — qu, idoneus $p(?)t$ qu, idoe-
 nus l^1 — 4. set om. l^1 — pones h poenes a^1t penes erL^1 Lamb.
 cenam hl^1q^1 — loci f — exercitata hu^1a exercitate πu^2f exercitatus sed
 e^1 ('ex. sis.' e^2rec) exercitatus sit $\xi(p^2)$ 5. ad haec cond. ke cuius e
 nunc om. t 6. ad aures l^1 ad orie. $h\pi$ imperitus tl^1 huiusmodi
 p huiuscem. q^1 eiusum. v — convit. hu 7. ubi istum vidisset t ubi
 enim vid. π ubi imperitus enim vid. q^3 ubi enim iste vid. ξ Fo.: ubi
 istum vidit — scurram om. h — exanto rubore h (not. in ras.) robore
 π se put. nil se h Fo.: putat — perdat — possit 8. ut om. $h\pi$
 9. possit h 10. ex istis d ex his oq , Lamb. poterant hp^1q^3 erit
 $eq,2,l^3vo^2v$ erat ξ enim om. e — et om. $uteg,^4O$ 11. constr. verb.
 h — alia in grav. om. o — et item alia posita in mediocritate tertia
 quae plena erat gravitatis l^2vo^3g,hq^2q ('est gr.') 13. consectemur $heacp$
 $egLIP$ 14. conven. f — infinitum mea h in infinitum μ^1 in finitima
 τ — gravis figura $1,2,te$ gravis figurae a^2 gravi figurae ξ 15. ei $ep^1\mu$,

recte videbitur appellari, si sufflata nominabitur, nam ut corporis bonam habitudinem tumor imitatur saepe, item gravis oratio saepe imperitis videtur ea, quae turget et inflata est, quom aut novis aut priscais verbis aut duriter aliunde translatis aut gravioribus, quam res postulat, aliquid dicitur, hoc a modo: nam qui perduellionibus venditat patriam, non satis supplicii dederit, si praiceps in Neptunias depulsus erit laenas, paeniteat igitur istum, qui montis belli fabricatus est, campos sustulit pacis, in hoc genus quom declinant, qui ab eo, quo profecti sunt, aberraverunt, et specie gravitatis fiduntur nec nec perspicere possunt orationis tumorem, qui in mediocre¹¹16 genus orationis profecti sunt, si pervenire eo non potuerunt, errantes perveniunt ad continuum genus eius generis, quod appellamus dissolutum, eo quod est sine nervis et articulis, *ut hoc modo appellem fluctuans, eo quod fluctuat huc et illud* nec 15 potest confirmate neque viriliter sese expedire, id est huius

2. *tre* ea $\xi(a^2)$ quae fug. La^1 ('quae' om, π) quae fug. est ξ
 1. recta videtur μ^1 app. — nom. om, π sufflata $e^1v\delta$ fulta μ^1 sufflata ξ
 it. om, $l^3vo^3\delta$ 2. item gr. $hp\pi l^1$ ita gr. ξ 5. et gr. μ^1 6. duellionib.
tr pro hostibus perduell. μ 7. dedit r supl. a^1 depulsus *caro*
 $q^1l^2vo^1g$ fuerit $r^1l^2vo^1$ erit dep. c lacune a^1 lacunae h 8. penitet
 1.2. *oqvby* ergo g montis h est et camp. vo^1 9. genere eq plerumque
 cum vo^1 plerique cum ξ ('c. pl. g) declinant *ex* declinatus h declinarent
 l^3vo^1 declinati fuissent' μ derivassent vo^3 declinassent p .2. *torq^1l^3vo^1eq^1g*
 declinavissent ξ ab eo qui $hpuf$ 10. sunt om, dl^1 et errarunt eu^1
 Sc.: in hoc genus quom declinant qui ab eo, et specie ep^2 .2. *torq*
 et spe q^2 et spem c spe hp^1u specie ξ fallitur hp^1 11. prosp.
 2. *rbq^1* 12. poterint $p^2fb^1l^2vo^1q$ poterunt et poterint al^3 poterunt
 add. μ^2 13. errantes et μ (sic) ad continuum genus eius gen. p^1
 μ^1k^1 ad conf. eius gen. $ek^2p^2dl^1$ ad continui g , e. gen. hp ad continue gen.
 e. gen. μ^2 .2. *vo^2* ad conf. e. gen. ξ (huius gen. q^2 .3. eiusdem gen. $r\varphi$)
 quod appellatur dissolutum quod est sine verbis et articulis ut
 hoc modo appellem fluctuans eo quod fluctuat huc et illuc $ea^2bo^1l^2vo^1$ 3c
 q^1 $^3gpa^1$.5 (appellatur ea^2dl^1 appellem l^1vo^1 appelles l^2 appellamus coq
 hvo^3q^3 appellere q^1 nervis $o\varphi$ huc illuc c) quod app. diss.
 quod est verbis ('sine nervis' suprasc.) et art. u. h. m. appellarem f. e.
 q. f. h. e. illuc vo^2 qu. app. diss. q. est ut h. m. app. fluct. eo q. f. h.
 e. illuc q^2 qu. appellamus fluctuans eo quod fl. h. e. illuc μ .2. (a^1pa^1 .146)
 qu. appellamus fluctuans h. et illuc $h.p^1$ ('fluctuat'), π ('fluctuantem' pr. m.)
 qu. app. fluctuans et dissolutum eo quod sine nervis fl. h. e. illuc p^2
 (rec.) 16. confirmate $uavo^3$. q^1 (pr. m.) confirmare ξ item h^1u idem
 q^2 huiusm. eu^2dl^1 eiusm. ξ

modi: socii nostri quom belligerare nobiscum vellent, pro-
 lecto ratiocinati essent etiam atque etiam, quid possint facere,
 si quidem sua sponte facerent et non haberent hinc adiuto-
 res multos, malos homines et audaces. solent enim diu cogi-
 tare omnes, qui magna negotia volunt agere, non potest
 huius modi sermo tenere attentum auditorem; diffluit enim
 totus, neque quicquam comprehendens perfectis verbis am-
 plectitur. qui non possunt in illa facetissima verborum atten-
 10 tuatione commode versari, veniunt ad aridum et exangue
 genus orationis, quod non alienum est exile nominari, cuius
 modi est hoc: nam istie in balneis accessit ad hunc; postea
 dicit 'hic tuus servos me pulsavit.' postea dicit hic illi 'con-
 siderabo.' post ille tunc convivium fecit et magis magisque
 praesentibus multis clamavit. Trivulus hic quidem iam et inli-
 15 beralis est sermo, non enim est adeptus id, quod habet atten-
 nuata figura: puris et electis verbis compositam orationem,
 omne genus orationis, et gravem et medioerem et attenuatam,
 dignitate adficiunt exornationes, de quibus post loquemur;
 quae si raras disponuntur, distinctam sicuti coloribus, si cre-
 20 bre conlocabuntur, oblitam reddent orationem. set figuram
 in dicendo commutare oportet, ut gravem medioeris medio-

1. vestri o si bell. tx belligerare b bella gerere π 2. ratiocinati
 μq^2 possunt $hp\pi u^2, 2, b q^{12}$ possunt e possent ξ fac. poss. r 3.
 si quid π an non t hinc $hp^2 \pi frdl^{11} vo^{12} q^{12} r, 3$ hinc a hinc om. e
 auditores $\mu^{11} b q^2$ 4. multi mali hom. μ^2 multos et m. hom. l^1 5.
 neg. magn. e non post a^1 6. intent. ro^3 defluit μ dell. $a^2 tr$
 $l^2 q^2$ 7. neque que quicquam μ nec enim quicq. r amplectis h am-
 plectimur b completitur o 9. et om. e^1 exang. $hocq$ ex sanguine e (sic)
 11. hoc est oq nam istie 1, 2. $toq vo^2$. Lamb. nam iste istie ob^1 n. ille istie
 ξ in balneis $qr^{12} hk^1$ in balneis $\mu uk^2, 2, l^1 vo^2$ in balneas $e\pi rdl^{233}$
 $vo^{13} q^{13}$ ad balneas brq^2 ille acc. p^2 (voc.) adhuc $r\delta$ 12. serv.
 tuus g hinc om. $h\pi oq by$ puls. me beq^{1y} hic dicit h 13. postea
 $erq^3 g$ vitium δ et om. h 14. praesente he inlib. $epab$ iam
 om. t 15. serio est t n. e. est adept. $hpatqrcq^{23} rb$ non est enim adept.
 μ n. eu. ad. f n. e. ad. est ξ 16. composita in π 17. gravem —
 medioerem — attenuatam dignitatem $hp\pi utxl^{133} vo^{23}$ ('grave — medioere'
 h) attenuata a^1 grave — medioere — attenuatum dign. ξ 18. eff. ep
 $\mu^2 txbycP$ exornatione h exornationis π post om. rv queremus $\mu^2, 2$
 19. quod si og sic h rare π raro ol^2 disponuntur tg^1 disponantur l^1
 crebro $l^2 vo^2 g$ crebre π 20. oblitam Aldus. obliquam ξ reddent t .
 Lamb. reddunt ξ 21. commutare $hep^1 \pi t$ commutari ξ

crem excipiat attenuata, deinde identidem commutentur, ut facile satietas varietate vitetur.

Quoniam, quibus in generibus eloquentia versari debeat, XII 17 dictum est, videamus nunc, quas res debeat habere eloquentia commoda et perfecta. quae maxime ad modum oratoris ad-5 commodata est, tris res in se debet habere: elegantiam compositionem dignitatem. elegantia est, quae facit, ut unum quidque pure et aperte dici videatur. haec distribuitur in Latinitatem et explanationem. Latinitas est, quae sermonem purum conservat ab omni vitio remotum: vitia in sermone, 10 quo minus is Latinius sit, duo possunt esse: soloeccismus et barbarismus. soloeccismus est, quom in verbis pluribus consequens verbum superiori non accommodatur: barbarismus est, quom verbum aliquod vitiose efferatur. haec qua ratione vitare possimus, in arte grammatica dilucide dicemus. expla- 15 natio est, quae reddit apertam et dilucidam orationem: ea comparatur duabus rebus: usitalis verbis et propriis. usitata sunt ea, quae versantur in sermone et consuetudine cotidiana; propria, quae eius rei verba sunt aut esse possunt, qua de loquemur. 20

Compositio est verborum constructio aequabiliter perpo- 18

1. recipiat ut tenuata h idempt. φ 2. sat. om. h var. om. dl^4 falsitas var. μ^1 4. quae res μ^1 debet a^1 5. comm. perfecta quae e ad modum 1.2. *threg* ad hunc modum ρ^1 ad commodum p^2 $\rho^2\delta$ ad modum om. l^3 . Lamb. oratori $el^4\varphi.h$ (oratoria commodata) adcomm. μ 6. deb. in se *utec* 7. ut om. h unusquisque he 8. et perfecte l^2 haec tribuatur h in lat. et expl. distr. b et in lat. et expl. g et lat. est e 10. in sermonem h 11. quo miu. silat. μ^1 quo miu. serm. illatinus vo^3 duo esse poss. e 12. est om. 2 in om. cp^1 l^4 plur. in verb. *ho* in verbum pl. b plurimis μ^1 13. superius $hp^1\pi$ non commodat ars $h\pi$ accommodabitur l^4 14. verbis alto vitio se h verbum salim vitiose π verb. aliquot μ efferatur $hp^1\pi$ dicitur φ quae rat. b 15. possumus hp dilucide om. $o\varphi$ dicemus 1 discemus $\varphi(\pi)$ disc. dil. e 16. rationem $hp\pi ut$ 17. duobus modis vo^3x us. rebus f 18. et om. $he\pi, 2ty$ cotid. $h\pi c\varrho^{12}$ cottid. *equatg* 19. propriamque eius h 20. de qua $co\varphi l^2 vo^3$. Lamb. loquimur $tr\varrho^{123}v$ loquamur b loquemur vel loquimur $l^2 vo^3$ 21. compositio est verborum constructio aequabiliter perpolitata $eu, 2(a^1)t.l^3$ (aequaliter²), vo^2 comp. e. v. constr. nominis aeq. perp. πdl^4 (perpolitat² π) comp. est v. constructionis aeq. perpolitata hp comp. e. v. constr. aeq. perpolitata $l^1\varrho^1, \delta$ (positas²), ϱ^2 (propositas²), v (praepositas²) comp. est quae fa-

lita. ea conservabitur, si fugiemus crebras vocalium concu-
siones, quae vastam atque hiantem orationem reddunt, ut haec
est: *baccae acriae innocissimae impendebant*; et si vitabimus
eiusdem literae nimiam adsiduitatem, cui vitio versus hic erit
5 exemplo: — nam hic nihil prohibet in vitiis, alienis exemplis
ali —

O Tite, tute, Tati, tibi tanta, tyranne, tulisti
et hic eiusdem poetae:

* * quicquam quisquam cuiquam quod * conveniat, neget
10 et si eiusdem verbi adsiduitatem nimiam fugiemus huius
modi: nam cuius rationis ratio non extat, ei rationi ratio non
est fidem habere; et si non utemur continenter similiter ca-
dentibus verbis, hoc modo:

flentes plorantes luerimantes oplescentes
15 et si verborum transiectionem vitabimus, nisi quae erit con-

cit omnes partes orationis aeq. perp. $a^2og l^{12}vo^{12}hq^3.r$ ('perp. aeq.') com-
positio est quae facit o, p. or. verborum constructio equali, perpolitae *c*
constructio est v. const. quae aequaliter perpolitae omni, p. or. *g* (om.
'facit') — aequaliter *q*

1. fugimus f^1 fugimus f^2 2. redd. or. q — ut haec est 1,2, $thvo^1$
ut est hoc r — ut hoc est ξ 3. haecbae h haecce π *baccae* $p^1a^2i^2$
baeae e *baeae* φ *baccae* e *baccae* $f^2vo^1q^2$ *bacc* obd *vaccae* $p^2a^2a^1tr^1$
vacc g — *aercae* l ('aere eam' h^1vo^2 *ercae* a *ercc* e *aercae* oP *enee*
 $gb\varphi$ *aeriae* $llahn$. — vitavimus h 4. hic versus erit hq^2 vers.
erit hic chr 5. nam hoc r — *invitus* π 7. o tite tati tute he o tite
tate tute p o tite tute tate r — tati om. f — tyranne $kecb$ 9. quicquam
quisquam eu . 2, dl^1q^2 quicquam quicquam $h\pi$ quisquam quicquam $co\varphi$ quid-
quam quisquam r quisquam quisque vo^3 cuiquam quod conveniat $q^{13}\delta$
quicquam quod quisque conv. q^2 quicquam quisque conv. f^1 quemquam
quisque conv. $huag$ quemquam quemquam quisque conveniet e quemquam
quemque quisque conveniat $pe\varphi$ quemquam quemque quis conv. r quem-
quam quis conv. $ll^3.r$ ('enimv.') quemque quisque conv. $\pi bl^2^4vo^1\varphi$ quis-
que conv. d quanquam quemquam quisquam conv. o — negetis l^1 Rib-
beck, Fragm. trag. Rom. p. 61: unquam quidquam quisquam
cuiquam quod ei conveniat, neget? 10. assid. e. verb. r
fug. huius modi $o\varphi q^2$ fug. eiusm. f fug. eiusm. est r fug. ea est huiusm.
 $p^2(vee)$ fug. ea est eiusm. vo^3 fug. eiusm. ξ 11. extat $v\varphi^2$ existet a
exstet ξ ('extel' π) — non est rat. e — rationem fidem f 12. acci-
dentibus h 11. laer. commiserantes a^2g — obstantes om. 2 15.
traí, verb. t transieci. $eb\varphi$

cinna, qua de re posterius loquemur: quo in vitio est Lucilius adsiduus, ut haec est in priore libro:

has res ad te scriptas, Lucii, misimus, Aeli.

item fugere oportet longam verborum continuationem, quae et auditoris auris et oratoris spiritum laedit. his vitis in compositione vitatis reliquam operis consumendum est in dignitate.

Dignitas est, quae reddit ornatam orationem varietate distinguens. haec in verborum et in sententiarum exornationem dividitur: verborum exornatio est, quae ipsius sermonis insignita continetur perpolitione; sententiarum exornatio est, quae non in verbis, set in ipsis rebus quandam habet dignitatem.

Repetitio est, quom continenter ab uno atque eodem verbo in rebus similibus et diversis principia sumuntur, hoc modo: vobis istud adtribuendum est, vobis gratia habenda, vobis ista res erit honori. item: Scipio Numantiam sustulit, Scipio Karthaginem delevit, Scipio pacem peperit, Scipio civitatem servavit. item: tu in forum prodire, tu lucem conspiciere, tu in horum conspectum venire conaris? audes ver-

1. de qua o in — Luc. om. l^1 caelius $h\pi$ coelius p celsius $eq, 2$, two^2q^1 cecilius $a^2roq\pi^{123}eq^{23}vg$ Lucilius Crat. 2. haec est $h\mu, 2, eq^4$ haec est ξ priori $oqbg$ libro om. q^3v 3. a te has res r has per has res ad te misimus luelli ad te scriptas luci misimus eli μ^1 (vel scriptas luci adi' μ^2) has res ad l . s. luelli emisimus c emisimus te coeli π eli $etobq$ heli q^{12} adi' a^1f ('aeli' a^2) 4. quod μ 6. opere hag^2 oportere π rationis opere u^3 operationis $bl^{12}vo^1q$ 8. rationem μ^1 et var. $vo^1g, 3$ 9. distinguit $a^2bl^2vo^1vq^2$ et in verb. $eflyq^2$ et in sent. $1, 2, rol^{123}vo^{13}hgc^1$ et sent. ξ exornatione hpc^4 exornationes hq^{123} 11. insignitate eu^1 insignita est c continet a per politionem hu^2, c (om. 'cont.') per pollicitationem μ^1 est om. $2, q^3$ 12. non verb. ec in ipsius reb. er in reb. ipsis r habent b hab. qu. dign. c 14. de verborum exornatione rep. est μ ('de v. exorn.' non manusc. litt. ut est in hu) ab om. c uno eodemque te 15. in verbis e^2 sim. et div. in rebus c 16. modo gravis ha^1f ('gravis' additur titulo 'repetitio') vobis gratia hinc attrib. r istu h^1 istuc $h^2\mu$ est gr. hab. g gr. hab. est φ 17. est hon. ovo^3q^2 nemetiam h numetiam p^1 man etiam μ^1 18. cartag. $h\pi q$ kartag. $\mu, 2$ chartag. t repperit μ 19. serv. om. h civ. restituit π quin for. h prodiret lucem h ut lucem (suprase. 'tu') μ 20. tulit esse consp. f conspiceret quin hor. h

lum facere? audes quicquam ab istis petere? audes supplicium deprecari? quid est, quod possis defendere? quid est, quod audeas postulare? quid est, quod tibi concedi putes oportere? non iusiurandum reliquisti? non amicos prodidisti? non parenti manus attulisti? non denique in omni dedecore volutatus es? haec exornatio quom multum venustatis habet, tum gravitatis et acrimoniae plurimum; qua re videtur esse adhibenda et ad ornandam et ad exaugendam orationem.

Convorsio est, per quam non, ut ante, primum repetimus 10 verbum, sed ad postremum continenter revertimur, hoc modo: Poenos populos Romanus iustitia vicit, armis vicit, liberalitate vicit. item: ex quo tempore concordia de civitate sublata est, libertas sublata est, fides sublata est, amicitia sublata est, res publica sublata est. item: C. Laelius homo novus erat, at 15 ingeniosus erat, doctus erat, bonis viris et studiis amicus erat, ergo in civitate primus erat. item: nam quom istos, ut absolvant, rogas, ut periurent rogas, ut existimationem neglegant, rogas, ut leges tuae libidini largiantur, rogas.

XIV 20 Complexio est, quae utranque complectitur exornationem, 20 et hanc, et quam ante exposuimus, ut et repetatur idem ver-

1. de istis *h* ab eis q^1v suplicium *a* 2. poss. ostendere μ^1 quid — postul. om. $hp^1u,2,dl^3y$ putes conc. *g* 4. num (quater) *q* reliquisti $hp\pi u, a^1/x$ contempsisti ξ (ea^2) perdid. μ^2v 5. manu *g* attul. p^1 attul. $h\pi$ intul. ξ decore *f* 6. voluptat. $q^2,3o$ tum mult. eq^13d 7. gravitates *h* aer. mult. *t* 8. et orn. a^1 ('ad' add. a^2) et exaug. hvo^1 et exaugend. *b* ('ad' add. b^2) et ad exaugend. μ^2, a^1j^1 et ad exaggerandam f^2t^3 et ad augend. vd 9. ut ante diximus vo^3 primum om. h^1 petimus *h* 10. ad extremum *r* convenienter *g* 11. poenes *h* populos romanos *h* arm. vic. om. π libertate fq^13v liberalitatem *h* 13. fides s. e. a. s. est om. $hp^1\pi u,2,dl^3$ $vo^2r^1q^3$ am. subl. est om. vo 14. resp. subl. est om. $aol^2vo^1vbq^23$ item om. *f* C. laelius hp G. laelius eg Cn. laelius μ gaius lelius ach cor. lellius π corbellius μ^2f c. laelius cornelius t,dl^1 ('gayus') novus homo *v* 15. ing. erat C. Sc.: at ing. erat ing. er. om. μ^1vo^1 ing. — am. erat om. l^2 vir. bon. *v* studiis $hp\pi u,2(a^1)$ studiosis ξ ($ea^2\varphi$) amicus et studiosus *o* erat am. *c* 16. haec in civ. *t* in hac civ. *o* pr. in civ. *f* nam om. $o\varphi$ custos l^2 cum ist. om. vo^3 ut absolvant rog. hu^1 ut abs. tergas p^1 ut abs. te rog. ξ ('ut te abs. o^2 ') 17. periurent hol^24q^3 peirent $p\pi\mu^1$ peirent ξ et ut exist. μ existim. *v* neglegant *a* (ead. m.) 18. leges *h* leg. pop. rom. ξ tuo lub. μ 19. exorn. utamur quam *h* exorn. ut utamur ea quam π 20. et illam

bum saepius et crebro ad idem postremum revertamur, hoc modo: qui sunt, qui foedera saepe ruperunt? Karthaginienses. qui sunt, qui crudele bellum gesserunt? Karthaginienses. qui sunt, qui Italiam deformaverunt? Karthaginienses. qui sunt, qui postulant ignosci? Karthaginienses. videte ergo, quam s conveniat eos impetrare. item: quem senatus damnarit, quem populus damnarit, quem omnium existimatio damnarit, eum vos sententiis vestris absolvatis?

Transductio est, quae facit, uti, quom idem verbum crebrius ponatur, non modo non offendat animum, set etiam concin- 10 niorem orationem reddat, hoc pacto: qui nihil habet in vita iucundius vita, is eum virtute vitam non potest colere. item: eum hominem appellas, qui si fuisset homo, nunquam tam crudeliter hominis vitam petisset? at erat inimicus, ergo inimicum sic ulcisci voluit, ut ipse sibi reperiretur inimicus? 15 item: divitias sine divitis esse: tu vero virtutem praefers divitiis: nam si voles divitias eum virtute comparare, vix satis idoneae tibi videbuntur divitiae, quae virtutis pedisecae sint. ex eodem genere est exornationis, quom idem verbum poni- 21

quam vo^3 exp. ut *ero* exp. et ut $hp\pi\mu, 2, l^3 vo^1 q^1 g, 3$ exp. ut eum dl^3 idem primum E id. verbum l^3 1. revertamur $ca^2 bl^2 q^2$ revertatur $p\pi, 2, torq^1$ revertantur h 2. reliquerunt $e^2 bl^2 vo^1 q^2 v\delta$ Kartaginienses $hu^2 tbq^3 g, o\phi$ ('Cart.') Cartaginienses $eq^1, 2, \pi$ ('Kart.') 3. qui sunt — deform. om. bl^1 qui sunt crudeles bell. gess. $h\pi^1$ qui sunt qui crud. bell. gess. $gr^{1, 2} e\pi p^2 \mu^1 dl^3 vo^1 e q^2$ qui sunt qui in Italia er. bell. gess. $\mu^2, 2, torq^1 vo^3 q^3 g$ qui s. q. in Italiam e. b. gess. vq^1 crudele om. vo^2 5. qui post. ign. $tbq^1, 3$ qui sibi p. ign. ξ postulent $1, 2(a^1) l^1 vo^3$ qui s. qui sibi postulent pacem? b quid conv. $eq^2 v\delta$ Lamb. 6. quem pop. damnarit $hp\mu, 2, l$ quem pop. Romanus damn. ξ ('dampnu.' $\mu b g q^2$) 7. hominum omnium π omnem a^1 omnis g extimarito μ^1 exstim. v 8. vest. sent. g absolvatis $hp^1 \pi \mu^2, 2(a^1)$ absolvitis $p^2 \mu^1 a^2 cbg, 3 O$ absolutis q^1 absolvetis ξ 9. fecit f uti $hepabl^2 vo^1 vq^1, 2, 3$ cum om. b 10. non modo om. m offendit h 11. hoc modo q^2 qui om. h 12. iocundius $eacq^1, 2, g, 3$ his e non om. e col. n. pot. g 13. tu hom. E ante Klotz. qui si μ^2 hic nunquam μ 14. hom. vit. $1, 2 tobq^2, 3 vg$ vit. hom. ξ ad h 15. repperietur hu reperietur a^1 sic inim. o 16. divitiis $e^2 \mu$ divitis $p^2 \mu^2, 2$ divites $p^1 \pi e^2$ divite h divitum ξ tu — div. om. $hp^1 \pi f^1$ tu vero $ep^2 \mu to\phi^1, 3, 4 I^1 eq^2 vq, 3$ Lamb. tu ξ praef. virt. eg virt. praefers r 17. volueris o satis donec h 18. videb. tibi $r\phi$ videntur μ pedisseq. $he\pi\mu^2 tobq$ pedissecae c sunt $a^1 v, 3 O$ non sint π non sunt r 19. est om. e verb. idem e

tur modo in hac, modo in altera re, hoc modo: cur eam rem tam studiose curas, quae tibi multas dabit curas? item: nam amari invidendum est, si curetur, ne quid insit amari. item: veniam ad vos, si mihi senatus det veniam. in his quattuor generibus exornationum, quae adhuc proposita sunt, non inopia verborum lit, ut ad idem verbum redeatur saepius, set inest festivitas quaedam, quae facilius auribus diiudicari quam verbis demonstrari potest.

XV Contentio est, quom ex contrariis rebus oratio conficitur, hoc pacto: habet adsentatio invidua principia, eadem exitus amerrimos adfert. item: inimicis te placabilem, amicis inexorabilem praebes. item: in otio tumultuaris, in tumultu es otiosus; in re frigidissima cales, in ferventissima friges; tacito quom opus est, clamans, quom tibi loqui convenit, obmutescis; ades, abesse vis, abes, reverti cupis; in pace bellum quaeritas, in bello pacem desideras; in contione de virtute loqueris, in praedio prae ignavia tubae sonitum perferre non potes. hoc genere si distinguemus orationem, et graves et ornati poterimus esse.

22 Exclamatio est, quae conficit significationem doloris aut indignationis alicuius per hominis aut urbis aut loci aut rei cuiuspian compellationem, hoc modo: te nunc adloquor, Afri-

2. cures *h* tibi om, *r* nam om, *re*, Lamb. 3. amare *lqμ²* (*m*)¹ ioc. *πeσq²v,3* est *a²l¹³vo³q²v,3* Lamb. lit *πfdl¹* sit *ς*
 1. seu, mihi *q* dat *o* donet *z* 5. proposita *e* positae *h¹* propositae *ς* prop. adhuc sunt *r* 6. aut ad *μ* eidem *b* saep. red. *f* saepius om, *dl¹* 7. facilitas *dl¹* fest. quaedam *eq¹²vφ* fest. *ς* facilius om, *b* 9. cont. gravis est *l²* ex om. *vo³* 10. modo *t* haberet *tb* iocund. *εareq²³* 11. adf. *a* 12. am. te *l³vo³* exorabilem *h* implacabilem *εbl²vo¹q²vφ* (impl. *bq²v*) in initio *μ¹* tumult. tum *l³* 13. officiosus *μ¹* ot. es *φ* solus ot. es *r* 14. frigescis *μe* tacito cum *ea²o,3* tancito cum non *g* cito cum *p¹π* cito cum *h* cito cum non *p², a¹vr, dl¹* cum non *μe* cum tibi loqui *heμ, 2* *tl¹³vo¹q³vg* tibi loq. *p¹* tibi *l*, cum *p²vo²q¹* ubi loq. *a²bc* e. i. conv. loq. *φ* ubi loco *r* obyvenit *l¹* 15. obtumescis *p* obesse vis abesse *h* 16. in pacem bello *μ¹* contione *hπg* 17. de prae ign. *b* 18. non om. *b* hoc in genere sed iste in genius *h* 20. est om. *a¹q³* configit *hπ* 21. indignationem *φ* per om. *e* rei alienius *g* 22. nunc te *e* all. *o* Afr. *dl¹²⁴vo¹q²δ* Afr. all. *b* affr. *μeσ¹²δ*

eane, cuius mortui quoque nomen splendori ac decori est civitati: tui clarissimi nepotes suo sanguine aduerunt inimicorum crudelitatem. item: o perfidiosae Fregellae, quam facile scelere vestro contabuistis: ut, cuius nitor urbis Italiae nuper illustravit, eius nunc vix fundamentorum reliquiae remaneant. 5 item: bonorum *insidiatores* latrocinia, vitam innocentissimi cuiusque petistis: tantumne ex iniquitate iudiciorum vestris calumpnationibus adsumentis facultatem? haec exornatione si loco utemur *raro* et quom rei magnitudo postulare videbitur, ad quam volumus indignationem animum auditoris adducemus. 10

Interrogatio non omnis gravis est neque concinna, set haec, quae, quom enumerata sunt ea, quae obsunt causae adversariorum, confirmat superiorem orationem, hoc pacto: quom igitur haec omnia faceres diceres administrares, utrum animos sociorum ab re publica removebas et abalienabas an 15 non? et utrum aliquem exornari oportuit, qui ista prohiberet ac fieri non sineret an non?

Ratiocinatio est, per quam ipsi a nobis rationem posei- XVI 23 mus, qua re quidque dicamus et crebro nosmet a nobis pe-

1. splendor ei haec h, π (c^2) aut dec. b atque dec. oq^{12}
 2. abluerunt $r^{12}vo^1eQ^2v$ all. vo^2 aduere φ 3. o perf. a^2o fragellae $\pi u^2, 2, \varphi$ flagellae $h\mu^1$ flagelli t — facili μ 4. sanguine nostro φ contabuisti g 5. inl. μ vix nunc te nunc om. o reliqui h remaneant $hpku, vo^2$, Lamb. maneat ξ 6. rem bon. h latrocinia vitae $hp^1\pi, 2(a^1)$ latrocinia vitam μ latrocinio ξ viam e Fo.: infirmitate 8. calumpnationibus q^3 calumpnatoribus $hp\pi, \mu$ (c calumpn.) 2.(a^1) dl^{34} calumpniis ξ (e , calumpn.) bQ^{12} assumptis 2.(a^1) assumptis $a^2o\varphi bQ^2v\delta g, X^2oz$ Lamb. adsunsistis $t^{12}vo^{13}$ haec exclamatione C Se.: haec exornatione 9. et raro φQ^3v Lamb. magnitudine μ videtur $rqvb$ 10. volumus a^2g adducimus e 11. est non o , gr. e 12. quae enumerata sunt μ^1 annumer. r eis quae π obsint tQ^3 13. confirmant μ 14. omnia om. g die, fac. e administrarum h utrum — annou om. 1, 2(a^1) tdl^{12} (animos — et utrum om. π) 15. soc. nostrorum a^2g et abal. om. ra^2 et alienab. $dl^4vo^2\delta$, Lamb. 16. et om r exornari $hp^1\pi u, 2, r\delta$, Lamb. exorari $gr^1, eQ^2g, 3\theta$ exortari $p^2dl^{14}eQ^{13}bv$ exhort. $to\varphi r$ oportnerit eQ^2 istaec βvo^3 istec bQ^1 (alt. m.) 2g ista et $\pi u^2tdl^{12}, q^1$ (pr. m.) 3 istam et h ista te pc, a (c^2 add. a^2) ista vel te f ista aut m illa r id o 17. ac om. e et fieri vo^{12} sineret omnino ratioe. r (pr. m.) ammon vel ita utrum animos — alienabas an non t 18. nos ipsi $o\varphi$, Lamb. posuimus h 19. quicquid $\pi u^1\delta$ nosmet ipsi φ a nobis nosmet e

finis unius cuiusque propositionis explanationem, ea est huius modi: maiores nostri si quam unius peccati mulierem damnabant, simplici iudicio multorum maleficiorum convictam putabant. quo pacto? quam impudicam iudicabant, ea venefici quoque damnata existimabatur. quid ita? quia necesse est eam, quae suum corpus addiderit turpissimae cupiditati, timere multos. quos istos? virum parentem ceteros, ad quos videt sui dedecoris infamiam pertinere. quid postea? quos tantopere timeat, eos necesse est, ut, quoquo modo possit, veneficio petat. cur? quia nulla potest honesta ratio retinere eam, quam magnitudo peccati facit timidam, intemperantia audacem, natura muliebris inconsideratam. quid? quam venefici damnabant? putabant impudicam quoque necessario. quare? quia nulla facilius ad id maleficium causa quam turpis amor et intemperans libido commovere potuit; tum cuius mulieris animus esset corruptus, eius corpus castum esse

I. expl. facta est *h* et est om. π 3. dampn. $\mu c q^{12} b$ convictam *f* Pith. 4. quo pacto? quam $h \pi u^2, 2(a^1) l^3 v o^3$ quo *p*, quoniam quam ξ (quo *p*, quia qui q^1) impudicam *b* indicarent $h u^1 q^2 \varphi$ indicarent *r* indicarent *e* indicabant $t q^3$ videbant q^1 ea veneficii *q*, damnata existimabatur $h p u f e$ eam veneficam quoque damnatam existimabant $e a^1 l^3 v o^1$ eam veneficio *q*, d. exist. l^1 eam veneficii *q*, d. ex. ξ Fo.: eam veneficam *qu*, existimabant indicatam φ 6. corp. suum $t g d$ 7. multos $1, 2, l^3 v o^2, 3 c q^1 g$ permultos ξ quos? istos μb parentem *e* parentes ξ (partes h ^{ar} potentes *b*) post ceteros *e* et ceteros *g* ceterosque $o \varphi$ 8. videtur *e* 9. tantopere $h \pi, 2, t o g b$ ut — petat om. *p* ut — cur om. πu^1 est om. *e* 10. petat, cur a^1 (suprase. 'quare' a^2) pet, cur quare q^1 pet, cur quia q^2 pet, quia nulla $h p u f$ pet, quam nulla *e* pet, quare necesse est eam quam nulla φ^1 ('quod') $v o^1, 3$ ('nullam' *b*) pet, quare necesse est quoniam nulla q^2 potes *b* honesta om. μ^1 11. continere π retinere quam $v o^3, q^1$ (pr. m.) fecit φ intemperantiam *h* intemperantem b, l^1 (pr. m.) $2 v o^1 q^{12} d$ 12. naturam *h* mulieris $h p, 2, l^3 v o^1 q^1 \varphi$, Pith. 3 quare eam faciat necesse est incous. *e* faciat necesse est incous. $h l^1 2 l^1 q^{12} \varphi$ faciat incous. *r* quid? quam veneficii damnatam putabant *e* quid quam *v*, damnandam put. *r* quam ven. damnabant, putabant *z* quid *v*, damnatam? put. $t \varphi^2 c q^1 v$ Pith. quid ven. causa quam *d*, put. l^1 quid ven. damn.? quid put. ξ Se.: quid? quam *v*, damnabant? putabant 13. venefici *h* imp. $h \mu v q^{12}$ impudicem *h* 14. nulla om. *r* id om. $e q^3 d$ 15. et om. $2, g$ lub. μ^1 poterit $h t$ tum cuius $h f c y$ quom cuius *o* cum cuius ξ ($\pi \varphi$) 16. cau tum $I(p^1 u^1)$ esse cast. $o q^{13}$

non putaverunt. quid? in viris idemne hoc opservabant? minime. quid ita? quia viros ad unum quodque maleficium singularae cupiditates impellunt, mulieres ad omnia maleficia cupiditas una ducit. item: bene maiores hoc comparaverunt, ut neminem regem, quem armis cepissent, vita privarent. quid ita? quia, quam nobis fortuna facultatem dedisset, iniquom erat in eorum supplicio consumere, quos eadem fortuna paulo ante in amplissimo statu collocarat. quid quod exercitum contra duxit? desino meminisse. quid ita? quia viri fortis est, qui de victoria contendant, eos hostis putare; qui victi sunt, eos homines iudicare. ut possit bellum fortitudo minuere, pacem humanitas augere. at ille, si vicisset, num idem fecisset? non profecto tam sapiens fuisset. quid igitur ei parcis? quia talem stultitiam contemnere, non iniuriari consuevi. haec exornatio ad sermonem vehementer admodata est et animum auditoris retinet attentum quem venustate sermonis tum rationum expectatione.

Sententia est oratio sumpta de vita, quae aut quid sit aut quid esse oporteat in vita, breviter ostendit, hoc modo: difficile est primum virtutes revereri, qui semper secunda fortuna sit usus. item: liber is est existumandus, qui nulli turpitudini servit. item: egens aequae est is, qui non satis habet,

1. idemne hoc I(μ^1)ol¹⁴vo²q²v idem hoc ξ ('hoc' eras. μ^2) min. quare quid ita h 2. quod ita a unum quidem h 3. imp. h μ aq¹² impediunt h 4. un. cup. g dicit e μ^1 deducit g²³trq³.²ox nostri mai. e nostri memores q² mai. nostri 2, φ q¹³ Lamb. m. nost. hoc bene φ hoc comp. om. d 5. ut om h 6. quem nob. p¹ cum nob. μ .2(a¹).lv eum quem nob. p² fortuna facult. 1,2.tr φ qbq¹³vy ('fortunam' h) fort. sub in fac. p² fac. fort. ξ 7. in forum h in foro p¹ π μ^2 .a¹f in eos μ^1 (sic) supplicium h sumere h¹ 8. ante paulo q² in om. r¹³ collocarit μ^1 q² collocaret h qui quod h 10. contendat a¹ 11. hom. eos r omnes μ^1 fort. bell. r 12. adang. b³ et ille ζ ('et non ille' d) at ille Crat. 13. num idem eq²³ numne idem π non idem h ρ μ .2, robq¹vg profecto non o non utique g esset reb cur ig. φ 14. ei om. r¹⁴e quia aetatem st. h ρ . μ ('etatis') qu. talem st. μ^2 .2 qu. st. talem eq² 15. veh. ad serm. φ 16. retineat h ρ^1 reddit tol¹vo¹ tum ven. r¹³vo¹.veq¹³ δ 17. rationis r ratione expectationis e 18. est praetio h est rat. r 19. quod f op. esse h in vita om. f pacto eLV 20. pr. eum vo³ virtute h virtutem l³q² φ .²ox. Lamb. virt. pr. g rev. virt. l reveri π cum qui q³ fort. sec. b δ 21. est is r 22. servet l aeg. ha

et is, cui satis nihil potest esse. item: optima vivendi ratio est eligenda; eam iucundam consuetudo reddet. huius modi sententiae simplices non sunt improbandae, propterea quod habet brevis expositio, si rationis nullius indiget, magnam de-
 5 leccationem; set illud quoque probandum est genus sententiae, quod confirmatur subiectione rationis, hoc modo: omnes bene vivendi rationes in virtute sunt collocandae, propterea quod sola virtus in sua potestate est; omnia praeter eam subiecta sunt sub fortunae dominationem. item: qui fortunis
 10 alicuius inducti amicitiam eius secuti sunt, hi simul ac fortuna dilapsa est, devolant omnes, quom enim recessit ea res, quae fuit consuetudinis causa, nihil superest, qua re possint in amicitia teneri. sunt item sententiae, quae dupliciter efferuntur; hoc modo sine ratione: errant, qui in prosperis
 15 rebus omnis impetus fortunae se putant fugisse; sapienter cogitant, qui temporibus secundis casus adversos reformidant. cum ratione, hoc pacto: qui adolescentium peccatis ignosci putant oportere, falluntur, propterea quod aetas illa non est impedimento bonis studiis: at hi sapienter faciunt, qui adolescen-
 20 tis maxime castigant, ut, quibus virtutibus omnem vitam fieri possint, eas in aetate maturissima velint comparare. sententias interponi rare convenit, ut rei auctores, non vivendi praeceptores esse videamur: quom ita interponentur, mul-

1. satis nil. *hepπk*. 2. *trbq*^{123gφ} nihil satis μ^2 non satis μ^1 esse pot. *oq*³ obt. μ 2. eam om. μ^1 ea quae iuc. *h* iocund. *eπ* *ach* iocundissimam *l*³ 4. habent breves expositiones. — indigent *h* 6. q. non iudic. subiectionis *h* linatur *b* rat. om. *l* 8. praeter ea *hπ* 9. fortuna *h* dominatione *eρ*²*π**uaooφb**l*. *vo*¹²*Py* dom. fort. *l* 10. ind. an. fort. al. eius consec. *e* fort. alic. \bar{e} ind. *b* (sic) ii *o* his π simulac ut μ 11. delapsa *ua*²*voφcb* evol. ϕ discessit *h* 12. possit *r* 13. retineri *oφvo*². Lamb. 14. referuntur *e* eff. sine ratione et cum rat. *a*². *vo*² (alt. m.). pal.¹³ eff. aut cum rat. aut sine rat. *l*³ eff. hoc modo aut sine *r*. aut *e*. *r*. sine rat. *e* effer. hoc modo sine ratione hoc pacto. errant qui in pr. π (sic not.) in propriis π 15. reb. prosp. *g* omnis *hp* re put. *h* put. se ϕ effug. ϕ ³. Lamb. 16. causis *h* causas *eu*¹. *a*¹ adversas *e* formidant *r* 17. quid adol. *h* quid adul. π 18. put. ign. *roφ*. 3 non op. *hvo*³ ϕ ¹ pr. quia *robδ* illa est *m*. *oq*¹ (pr. m.) 19. aribus vel stud. *r* adul. π *oq*² 20. castigabant qu. *h* omnem *t*. vit. Prise. III, 3, (606, 15) 21. possunt *l*²*vo*³ eos *fl* 22. rare *pπl* conv. raro ϕ auctores *hq*² δg . ⁴*o*. *v* (aut.) iniundi *b* (sic) 23. esse vid. *oφg* interponentur *a*¹

tum adferent ornamenti et necesse est animo comprobet *eum* tacitus auditor, quom ad causam videat adcommodari rem certam ex vita et moribus sumptam.

contrarium idem fere est, quod contentio. Contrarium est, XVIII quod ex rebus divorsis duabus alteram breviter et facile con- 5 firmat, hoc pacto: nam qui suis rationibus inimicus fuerit semper, eum quo modo alienis rebus amicum fore speres? item: nam quem in amicitia perfidiosum cognoveris, eum qua re putes inimicitias eum fide retinere posse? aut qui privatus intolerabili superbia fuerit, eum commodum et cognoscentem 10 sui fore in potestate qui speres? et qui in sermonibus et conventu amicorum verum dixerit nunquam, eum sibi in contionibus credas a mendacio temperaturum? item: quos ex

I. adferant μ adferrent a differrent b adferrentur tamen necesse b

om. aff. r et necesse est animo comprobet *eum* etq nec. e. a . e. c . *eum* h (*animi*) $p^1\pi u^2.2(a^1)$. *rog* nec. e. et a . e. *eum* p^2 nec. e. *enim* an . e. *eum* a^2 nec. e. *enim* c . *eum* $\mu^1 m d l^2 v o^1$ nec. e. *enim* *probet* *eum* $b d v o^3$ *nam* *et* *nec*. e. *an*. *compr*. *eum* q^2 *nam* *et* u . e. *ut* *an*. *eum* *compr*. $v o^2$ *nam* *nec*. *ut* an . e. *eum* co . *Lamb.* (*ut* *om.*) *nam* u . e. *an*. e. *eum* q^1 *nam* *est* an . e. *eum* v 2. *aud*. *tac*. $2.ty$ *ad* *om.* b 3. *E.* *quod* *contr.* *idem* *fere* *est* *quod* *contentio* e (*rubr. script.*) *contr.* *id.* *E.* *quod* *cont.* *est* c *contr.* *fere* *est* *idem* q . *cont.* $2.t$ *contr.* *f.* *id.* e . q . *cont.* ry *contr.* *f.* *id.* e . q . *cont.* $q^1 \delta$ *idem* f . *contr.* *est* q . *cont.* q^2 *contr.* — *cont.* *om.* 4. *quod* *cont.* *contr.* *est* *om.* φ 5. *alt.* *rem* *et* *brev.* *facile* $v o^3$ 6. *modo* $l^3 v o^3$ *fautoribus* $v o^1$ *erit* a (*corr.* *ead.* *m.*) 7. *que* *in* *amicitiam* πb *perfidiosam* h *ea* h 8. *putas* $o l^3 v o^2$ *inimicitiam* g *in* *inimic.* e (*-sic*) *eum* *fide* *retinere* *posse* co c . *f.* *tenere* *posse* $gr^1.1 a x. \varphi$ c . *f.* *reposse* $p^1 f$ c . *f.* *reposecere* p^2 *confidere* *posse* h *eum* *f.* *habere* *posse* ξ ($u^2 a c p^3$) *aut* *om.* o 9. *intoll.* μa *intolerabilis* e *eum* *comm.* h *eum* *commodum* *et* *cognoscentem* *sui* *fore* *in* *potestate* *qui* *speres?* ek^1 $a^2 \pi o l^3 v o^1 v^3 q^1 v^3$. *Lamb.* g (*om.* *'fore'*) *eum* *comm.* e . e . *scire* *in* *pot.* (*om.* *'qui* *speres'*) $h \pi u^1 . p$ (*'fore'* *corr.*) $v o^3$ *eum* c . e . e . *sui* *videre* *in* *pot.* a^1 (*'videri'*) f, e (*om.* *'sui'*) *eum* *quomodo* *cogn.* *se* *videre* *poteris* *in* *pot.* $m d l^1 . k^2$ (*'se* *pot.* *vid.*) 10. *quid* *speras* v *qui* *sp.* *in* *pot.* q^2 *et* *qui* *in* *serm.* C *Fo.*: *aut* *qui* *in* *serm.* *et* *in* *conv.* e 11. *verum* *dix.* *nunquam* $l(\mu^1) . a^1 b$ *non* *verum* *dix.* $\pi u^2 f l$ *verum* *non* *dix.* *unquam* $a^2 v o^3 q^2 v o^3 \varphi y$ *verum* *non* *dix.* $m r l^2$ *eum* *sibi* μ *numquid* *eum* $r l^2 c$. *Lamb.* *sibi* *om.* $reb q^1 \delta d l^2$ *in* *cont.* *a* *mend.* *credis* *temp.* e *in* *cont.* *a* *mend.* *temp.* $h p^1 u^1$ *in* *cont.* *credas* *a* *mend.* *temp.* $u^2 a^1 \varphi$ *putes* *in* *cont.* *a* *mend.* *temp.* $d l^2 h v$ 12. *contentionibus* $l q^1 v^3$ *mendatio* $h a b$ *quod* μ^1 *ex* *colimus* *de* *re* *cibus* h *e* *coll.* $v o^2 \delta$

collibus deiecinus, cum his in campo metuimus dimicare? qui quom plures erant, paucis nobis exaequari non poterant, hi postquam pauciores sunt, metuimus, ne sint superiores? hoc exornationis genus breviter et continuatis verbis perfectum debet esse, et quom commodum est auditu propter brevem et absolutam conclusionem, tum vero vehementer, id quod opus est oratori, comprobatur contraria re et ex eo, quod dubium non est, expedit illud, quod est dubium, ut aut dilui non possit aut multo difficillime possit.

XIX Membrum orationis appellatur res breviter absoluta sine totius sententiae demonstratione, quae denuo alio membro orationis excipitur, hoc pacto: et inimico proderas — id est unum, quod appellamus membrum; deinde hoc excipitur oportet altero: et amicum laedebas, ex duobus membris solis haec exornatio potest constare, set commodissima et absolutissima est, quae ex tribus constat, hoc pacto: et inimico proderas et amicum laedebas et tibi non consulebas. item: nec rei publicae consuluisti nec amicis profuisti nec inimicis restitisti.

Articulus dicitur, quom singula verba intervallis distin-

1. his 1,2, $\alpha^1 g^1$ 3 eis α 2. paucis nobis exaequari non pot. $\epsilon \rho \mu^2 \alpha^2$ pauc. nob. ex se non pot. h exaequi. nob. u. p. pauc. r pares nobis esse u. pot. μ^1, α^1 (alt. m. $\beta \delta$ pares e. nob. u. pot. $l^2 \nu \alpha^1$ par. nob. u. e. pot. α^3 pares paucis nob. u. e. pot. ϵ, α (nob. pauc. e. u. pot.) pares nobis exeq. u. pot. α^1 (pr. m.) poterant α^2 3. pauciores facti θ metuimus $\alpha^2 \alpha$ 4. orationis genus C exorn. gen. Crat. brevibus $\nu \alpha^3 \alpha^2$, Lamb. et ex cont. r 5. esse deb. h et om. $h r^1$ cum om. f ut comm. h ut cum comm. $p \pi \mu^1 l^2 \nu \alpha^1 \nu \alpha^1$ et tum comm. $\epsilon \tau \alpha \alpha^2$ tum e. l^1 7. id veli. g est om. g oratorio $h \pi$ contrarias res $\epsilon r h l^1 \nu \alpha^1$ contraria res δ rem contrariam α contr. ex re α^2 et om. $f r v$ 8. dubio h exp. id. $\nu \alpha^3$ dub. est α 9. aut om. $h \pi \mu \alpha$ non posset e difficilius g 10. or. res app. res μ^1 oratio app. res $\mu^2 \alpha^1$ 11. quod $l^2 \nu \alpha^3$ alio om. π uno alt. $\nu \alpha^3$ 12. rationis e explicatur $h p^1$ explicatur $\pi \mu \alpha^1 r^1 \alpha^3$ explicabitur t hoc pacto Rufin. ed. Or. 194. hoc modo ξ 13. unum om. g appellamus 1. $g \alpha, d l^1$ ('apell.'). Rufin. l. e. appellatur ξ deinde exc. t exc. op. altero $\mu^1 p^2$, Rufin. alio exc. op. g exc. op. aliter $h p^1$ exc. op. ab altero ξ ('exc. ab a. op. α^1 ') 14. et om. $h \alpha^2$ inimicum $\alpha^2 \alpha^2$ ex om. δ ex duobus om. $\alpha^1 \nu$ membris solis, Rufin. Lamb. membris r membr. suis ξ 15. haec om. h potes b atque abs. r 16. modo g 17. et tibi 1,2(α^1) et tibi ipsi ξ (α^2) 18. nec amicis prof. a (superse. minut. lit.) prof. nec inimi. om. f 20. distinguantur 1, ab

guontur caesa oratione hoc modo: acrimonia voce vultu adversarios perterruisti. item: inimicos invidia iniuriis potentia perfidia sustulisti. inter huius generis et illius superioris vehementiam hoc interest: illud tardius et rarius venit, hoc crebrius et celerius pervenit; itaque in illo genere ex remotione brachii et contortione dexteræ gladium ad corpus adferri, in hoc autem crebro et celeri vulnere corpus consauciari videtur.

Continuatio est densa frequentatio verborum cum apso-²⁷ lutione sententiarum. ea utemur commodissime tripertito: in¹⁰ sententia in contrario in conclusione. in sententia hoc pacto: ei non multum potest obesse fortuna, qui sibi firmiter in virtute quam in casu praesidium collocavit. in contrario hoc modo: nam si qui spei non multum collocarit in casu, quid est, quod ei magnopere casus obesse possit? in con-¹⁵ clusione hoc pacto: quodsi in eos plurimum fortuna potest, qui suas rationes omnis in casum contulerunt, non sunt omnia committenda fortunæ, ne magnam nimis in nos habeat dominationem. in his tribus generibus ad continuationis vim adeo frequentatio necessaria est, ut infirma facultas oratoris²⁰ videatur, nisi sententiam et contrarium et conclusionem frequentibus eferat verbis; set alias quoque non nunquam non

1. hoc modo om. e^1 huiusmodi π vultu q^3 advers. om. he^1u
 2. invidia om. te iniuria vo^2q^2 coniuria P 3. in huius gen. h illius om. l^2 vehementiae h^2 4. quod illud $al^12\varphi VP$ ac rar. o venit om. $o\varphi$ 5. provenit t venit $o\varphi$ ita h^1 6. contortione a^2rob dl^4, q^1 (alt. m.) δg^2 (tortione g^1), Lamb. contors. $l^2ro^1c\varphi^23$ concurs. v contentione $1,2(a^1).dl^13vo^23.q^1$ (pr. m.) gladium e gladius ξ afferre f 7. autem om. g corp. vuln. e 9. est et dens. h densa et continens r, l^1 (alt. m.) $vo^13\varphi c\varphi^2v.3$ densa cont. a^2 verb. freq. φ 10. utimur φ commodissima a tripertita a^1 tripartite v 11. in conversatione $h\pi$ inclusione f modo gq^2 12. mult. non $e\varphi$ ob. pot. r 14. pacto g si qui $1.(u^2), 2.g$ si quis pie u^1 collocaret hf 15. magno opere $q^2\delta$ inclusione f 16. fort. pl. oq^1 17. in casu f in casus r intulerunt $u^1\varphi$ intulerint δ, δ^3O contulerint oq^23 18. nec $h\pi$ nim. mag. o , Lamb. in eos u^1b in nobis $e\varphi$ 20. frequentatione h nec. est $hep\pi/trog$ est nec. ξ oratoris $a^2ogvq^2v.3$ orationis $1,2(a^1).trdl^24vo^3c.q^1$ (pr. m.) 21. contrariam concl. $h\pi$ 22. efferat $vo^3q^23\delta$ afferat rdl^4 effert v offerat ξ verbis sed al. $1,2.to\varphi rdl^4vo^2.q^1$ (pr. m.) $23\delta g$ verb. sed et al. ξ

alienum est, tametsi necesse non est, eloqui res aliquas per huius modi continuationes.

XX Compar appellatur, quod habet in se membra orationis, de quibus ante diximus, quae constant ex pari fere numero syllabarum. hoc non dinumeratione nostra fiet — nam id quidem puerile est — set tantum adferret usus et exercitatio facultatis, ut animi quodam sensu par membrum superiori referre possimus, hoc modo: in proelio mortem parens optebat, domi filius nuptias comparabat, haec omnia graves casus administrabant. item: alii fortuna dedit felicitatem, huic industria virtutem comparavit. in hoc genere saepe fieri potest, ut non plane par numerus sit syllabarum et tamen esse videatur, si una aut etiam altera syllaba est alterutrum brevius, quam in altero plures, in altero longior aut longiores plenior aut pleniores syllabae erunt, ut longitudo aut plenitudo harum multitudinem alterius adsequatur et exaequet.

Similiter cadens exornatio appellatur, quom in eadem constructione verborum duo aut plura sunt verba, quae similiter

1. eloquiorum al. *h* res adias *f* 3. membrationis μ (corr. ead. m.) 4. antea μ constant $h\alpha^2 a^3 q d l^3 q^2 q$ constat $2(a^1).r l^2 v$ consistit $e u^1 l^3 l^3 q^1 d$, Lamb. constat $p\pi a^2$ fere pari π 5. sill. $h\pi\mu e q$ dinumeratione nostra fiet $p f v o^2$, Lamb. din. f. nost. δ denum. nost. fiet $g r^1 2 h e \pi a b l v o^1 3$ den. f. nost. q^1 de en. f. nost. q^2 de en. n. fiet. *tr* de num. n. fiet *ce* en. n. fiet. *a* de n. en. fiet φ 6. est om. $d l^3$ sed tamen $o q^2 3$ adferret *h* affert *o*, Lamb. 7. fac. et exere. *h f* an. et quod. *r* 8. referri *r* possumus *h* pracl. *h* pares *h* parens $e a l^1 v o^3 q^2 v$ pater ξ obpet. *h u* optabat l^1 appet. q^1 (alt. n.) $3 v$ 9. gravis *h e* 10. ammin. *e c h y* demonstr. l^1 adia μ aliis $\pi^1 v o^3$ illi $v o^1 o q^1 3$ Lamb. fel. fort. ded. $a b q^1 \delta o \varphi$ fel. ded. fort. *e* facili. $v o^3$ Pith. 11. hic l^3 12. plene *t* num. sit *h e a c o q* sit num ξ sill. *e y* 13. esse videtur $v q^3$ sill. aut etiam alt. *e* alt. etiam *f t y* est om. $t y^1$ Fo.: erit alterutrum brev. $e t l^1 3 q^3$ alt. membrum br. q^2 alterutrum br. q^1 (alt. m.) alterum br. $p \pi u a b e q$, Lamb. altera br. *h* alterix br. *f* altero br. δ alterum membrum br. $o \varphi v o^3$ 14. brevis *e* brevius sit $v o^3$ br. cum in altero longior q^2 br. aut, si in alt. long. π br. aut si, cum in altero plures sunt, in alt. longior — erunt ξ (altera *h* cum alt. a^1 aut s. e. i. alt. om. q^1 sim' $g q^3$) Se.: brevius quom in altero plures, in altero longior — erunt 16. aut plen. om. *f* plenit. aut add. a^2 ut long. har. a^1 alt. *h* mult. φ 18. apell. *h* in ea const. $1(a^1 h). 2(a^1)$

isdem casibus efferuntur, hoc modo: hominem laudem egentem virtutis, abundantem felicitatis? item: huic omnis in pecunia spes est, a sapientia est animus remotus: diligentia comparat divitias, negligentia corrumpit animum, et tamen, quom ita vivit, neminem prae se ducit hominem.

Similiter desinens est, quom, tametsi casus non insunt in verbis, tamen similes exitus sunt, hoc pacto: turpiter audes facere, nequiter studes dicere: vivis invidiose, delinquis studiose, loqueris odiose. item: audaciter territas, humiliter placas. haec duo genera, quorum alterum in exitu verborum, alterum in casus similitudine vorsatur, inter se vehementer conveniunt et ea re qui his bene utuntur, plerumque simul ea collocant in isdem partibus orationis, id hoc modo facere oportet: perditissima ratio est amorem petere, pudorem fugere; diligere formam, negligere famam. hic et ea verba, quae casus habent, ad casus similis, et illa, quae non habent, ad similis exitus veniunt.

Adnominatio est, quom ad idem verbum aut ad idem nomen acceditur cum mutatione unius aut plurium literarum, ut

1. isdem *heπft* hisdem *puabδgεεφ²* eisdem *φ³* efferuntur *h,2,dl^{3,1} vo²bδ* aff. *vo^{1,3}* Pith. efferantur *ς* laudem *hpπu¹,a¹* (vel laudas' *a²*) laudas *ς* (laudis' *e* laudare' *b*) et gentem *v* 2. habund. *uach* habentem *f* huius *f* cuius *teφ^{2,3}*, Lamb. omnis om. *h* 3. est a sap. anim. eius remot. *l³* est eius a s. om. *v*. an. rem. Pith. est om. *o* comparat *h* comparat *π* 5. posse ducit *μ¹* 6. non insunt verbis *ea²ol³vo¹c³* non sunt in verb. *l¹vo³* 7. tam. ex-similes sunt *h* existunt *g* modo *tg* 8. nequid inter *h* audes *t* si vivit inv. delinquit *h* 9. furiose loq. *g* audaciter *hep¹π,2,dl^{3,1}* audaciter *a* audacter *ς* (*p²*) 10. in exitu verborum *eg* in exitus *ς* (exitu' *π*) Sc.: in exitus verborum 11. casus similitudine *pedl^{1,1}v¹q¹vg³* casus similiter *h* casu similiter *pu,2* *treφ* 12. et haec res *h* et cas res *pu²,2(a¹)* et ea res *π* ea res *μ¹* qui his *μ²,2.vol^{1,3}vo^{2,3}q^{1,2}v³* (hii' *q³*) qui eis *g* quivis *hp¹* qui solis *π* quibus *et* qui *p²μ¹* his qui *vo¹c* 13. simul . . . conl. *p* simul ea conl. *μ²* (add. 'ea') cas *π* isdem *hef* hisdem *pπuateg* eisdem *oφb* 14. modo *he πoy* pacto *ς* oratio *μ²t* 16. vel cas. sim. *h,2(a¹)* et ea quae *E* ante Lamb. 18. adnotatio *μ²,2(a¹).t* pronom. *c* adnom. *ku¹dq²* agnom. *φ* verb. aut *q¹δ* verbum et *e* (ead. m.) verb. et *ς* ad idem nomen *πεa* *teφ²* nomen *ς* (nomina' *hπ*) 19. acceditur commutatione unius literae aut literarum 2 (sillabarum' suprased. *a*) acc. cummutatione vel unius aut lit. *p¹* acc. commutatione volumus aut lit. *h* acc. comm. unius lit. aut 1. vel sillabarum *δ* comm. unius 1. a. 1. vel sill. acceditur *q²* acc. comm.

ad res dissimiles similia verba accommodentur. ea multis et variis rationibus conficitur: attenuatione et complexione eiusdem literae sic: hic, qui se magnifice iactat atque ostentat, venit ante, quam Romam venit; et ex contrario: hic, quos homines alea vincit, eos ferro statim vincit; productione eiusdem literae hoc modo: hunc avium dulcedo ducit ad avium; brevitate eiusdem literae hoc modo: hic tametsi videtur esse honoris cupidus, tamen non tantum curiam diligit, quantum Curiam; addendis literis hoc pacto: hic sibi posset temperare, nisi amori mallet optemperare; demendis literis sic: si leones vitasset tanquam leones, vitae tradidisset se; transferendis literis sic: videte, indices, utrum homini navo an

vocum unius literae aut syllabarum l^2 acc. e. voc. aut literarum vo^3 acc. comm. vel adiectione unius l. a. lit. cc, g (vel syllabarum add.) acc. comm. vel additione u. l. a. lit. $p^2atl^{31}q^3, q^1$ (add. 'syllabe aut syllabarum') Lamb. acc. comm. vel add. unius aut lit. π acc. cum mutatione vel additione (suprase. 'demptio') u. l. a. lit. vo^2 acc. cum mut. vel additione un. l. vel lit. syllabe vel sill. v acc. comm. vel adiectione vel subtractione un. l. a. l. sill. a. sill. op Sc.: cum mut. unius aut plurium literarum — ut a^2oq^2bd ita ut q^3 ut ita v aut ξ

1. diuisim. $h\pi$ accommodentur $oep, 3$ accommodantur ξ et veris $\mu^1 2$. aut att. $col^1vo^{13}bq^3$ ut att. v aut ten. πl^2d adtenuationibus vo^2 et compl. μ^1 vel compl. g aut compl. ξ unius lit. g 3. si π magnificet iactat $h,^2(a^1)$ iactat magnifice t magn. ost. et iact. vo^3 magnificat i. ost. α 4. venit antequam dl^1 venit ad te quam hp^1 ven. a te antequam $eq^3rd\varphi$ ven. ad te antequam $ep^2\pi\mu^1a^2bq^1, 4O$ venita a t. aut. f veniat ad te aut. μ^2f^2, a ('a te veniit antequam' mg.) veniit ante ad te quam r^1 , Lamb. veniit a te antequam r^2 ad te veniit anteq. q^2 a te ven. ant. g R. venita f^1r R. veniat $\mu^2a^1f^2tq^1$ R. veniit q^2 R. ixit l^3 et ex contr. h et extrario $p^1\pi$ et e contr. erq^2^3g ex contr. ξ (om. 'et ex contr.' l^3) contr. sic eo sic quos $rq^2^3v, 2o\alpha$, Lamb. quoniam hom. e 5. vincit πe , Lamb. vicit ξ st. ferro $\mu oq^1g, 3$ vincit e , Lamb. vicit π et prod. e per productionem $p\mu$ 6. hoc modo — lit. hoc modo om. $hp\pi, 2, q^2v$ av. dule. hominem d. ad av. φ ad damnum e, b ('dampn.') ad damnum avium q^3 7. literae sic $ev o^2v\varphi$ literae q^{13} tam vid. μ^1 esse om. $efol^2, q^1$ (pr. m.) β 8. tamen tantum non $p\mu tr$ tantum tamen h non tamen q^3 non tam. o quam Cur. o 9. Curiam $oc, 3$ Cur. meretricem ξ Fo.: prodnetione et brevitate eiusdem l. hoc modo: hunc — avium. ex contrario: hic tametsi att. h si posset hq^2^3 10. amorem h^1 vellet g opt. q^1 dem. nunc lit. $hep^1\pi a^1dl^1vo^{13}b\delta$ sic leonibus vitam tradidisse seu h sic leonibus vitae tradidisse se p^1 sic si leones vitasset vitae tradidisset se μ^1, π (om. 'si') sic si lecciones v. v. t. se $\mu^2, 2$ ('lect.') 11. tamq. leones vit. v. se tr. $\varphi c q^1$, Lamb. se trad. $aq^{13}v$ 12.

vano credere malitis; *item: nolo esse laudator, ne videar adulator*; commutandis hoc modo: diligere oportet, quem velis diligere. haec sunt adnominatioes, quae in literarum brevi commutatione aut productione aut transiectione aut aliquo huius modi genere versantur. sunt autem aliae, quae XXI130 non habent tam propinquam verbis similitudinem et tamen 6 dissimiles non sunt: quibus de generibus unum est huius modi: quid veniam, qui sim, *qua re veniam*, quem insimilem, cui prosim, quae postulem, brevi cognosceitis. nam hic est in quibusdam verbis quaedam similitudo non tam adfectata, 10 quam illae superiores, set tamen adhibenda non nunquam. alterum genus huius modi: demus operam, Quirites, ne omnino patres conscripti circumscripti putentur. haec adnominatio accedit magis ad similitudinem, quam superior, set minus, quam illae superiores, propterea quod non solum ad- 15 ditae, set uno tempore demptae quoque literae sunt. tertium genus est, quod versatur in casuum commutatione aut unius aut plurium nominum: unius nominis hoc modo: 31 Alexander Macedo summo labore animum ad virtutem a pueritia conformavit: Alexandri virtutes per orbem terrae cum 20 laude et gloria vulgatae sunt: Alexandrum omnes maxime metuerant, idem plurimum dilexerunt; Alexandro si

homines *h* navo *hpu*²*a* guavo *vd* grano *u*¹ ignavo *ed* an vano om. 1,2(*a*¹)
 1. velitis *cg*¹ item: nolo e. l. n. v. ad. add. *oφ*.Crat.*r* (ante 'videte indices' et om. 'item') 2. pacto *q*² dilig. *πq*¹² quem velis diligere 1. ('del.' *π*), *tLVP* quam velis dil. *o* quem vis dil. *c* qu. velit dil. *b*, *q*¹(pr. m.) a quo velis diligier *p*²,2(*a*¹).*g* a q. v. diligi *r* 3. haec sunt adnom. *u*¹ hae sunt adnotationes *u*²,*a*¹ hae adnot. sunt *f* hae admonitiones sunt *t* hee sunt agnominat. *q*³*v* in om. *q*²³*vd* 4. comm. brev. *cφ* trai. *t*¹*q*² 5. huiuscem. *vo*³ 6. prop. verb. 1,2(*a*¹),*two*¹²*e*¹ prop. verbi *t*³ propinquis verbis *t* prop. in verb. *ς* tam. *π* 7. eiusm. *h* 8. qui ven. *t* quo ven. Pih. quis ven. *φ* insimilem *a*¹*q*¹²³ 9. quae post. 1.*bq*¹ quid post. *g* quem post. *ς* postules *h* 10. effecta *h* affectanda *ς* Sc.: adfectata 11. adib. *b* 12. gen. superioris *h* est huism. *oq*¹³*vd* hui. est *φ* dicemus op. *h* P. C. omnino *o* 13. conscripti om. *hep*¹*πa*¹*f* adnom. *π* adnot. *u*²,2(*a*¹),*t* 15. illa sup. *q*¹*δ* superiores illae *o* 16. lit. quoq. *φ* 17. est om. *e* in casu *h* mutatione *q*²³ 18. plurimorum *t* 19. lab. summo *t* ad virtutes *ftog*, Lamb. 20. conformavit *pd* formavit *v* confirm. *ς* 21. laude et om. *q*²³*v* gloriatae sunt *h* gloria sunt *epu*,2(pal. 46 gembI),*c* gloria vulgatae sunt *a*²/*f*²*toφr**Lvo*¹³*bq*²³ gl. divulg. sunt *g* gl. pervulg. sunt *q*¹*δ* gl. sunt perv. *vo*² Alexandrum — di-

vita data longior esset, Oceanum manus Macedonum transvolasset. varie hic unum nomen in commutatione casuum volutatum est: plura nomina casibus commutatis hoc modo facient adnominatorem: Ti. Gracchum rem publicam administrantem prohibuit mali civis scelus et indigna nex diutius in eo commorari: C. Graccho similiter occisio est oblata, quae virum rei publicae amantissimum subito de sinu civitatis eripuit: Saturninum fide captum malorum perfidia et scelus vita privavit: tuus, o Druse, sanguis domesticos parietes et voltum parentis aspersit: Sulpicio qui paulo ante omnia conce-

lexerunt, Alexandro — transvolasset L/tgq^{123} Alexandro — transvolasset.

Alexandrum — dilexerunt, ξ omnes *que* omnes ut ξ 22, metuerant $L, 2, c\varphi$ $hq^{123}g$ timuerunt *o* metuerunt ξ idem *he* idem om. h^3 item ξ dilexerant *gb*

1. longior data *robq* Oceanum manus Macedonum transvolasset $tpad^{21}, dl^4, \varphi$ (Mac. man.) trans Oc. Mac. transv. $L, 2(a^1), bd, c$ (volasset) transvolasset Oc. Mac. a^2 tr. Oc. Macedonium transv. *r* Oc. fama Mac. transv. vo^3, pad^5 Oc. gloria Mac. transv. *e*, Lamb. 2. hoc un. dl^4 nom. nr. *obqg^3* commutationem *hp* 3. plurima $\mu^2, 2(a^1), tg$ comput. *h*

4. Eo iunt *h* — nominatorem *h* adnotatorem $\mu^2, 2(a^1)$ administrationem *b* Pyberium *e* annu. *ce* 5. *proh*, maliciolus indigne *x* prohibuit *m*, galliciolus indignam et diutius *e* *proh*, marcus malliciolus indigna diut. q^1 (pr. m.) *proh*, *m*, malliciolus indigne diut. q^3d *m*, meliciolus ind. diut. q^2 (om. 'prohibuit') *proh*, marcus malliciolus ind. diut. *e* prohibui indigna

ex. *h* prohibuit indigna... diut. p^1 *proh*, indignum diut. π *proh*, indigne diut. $\mu f, a$ ('prohibui vel t. a^1 nex' add. a^2) *proh*, indigna nex diut. p^3r, t (nec). q^1 (alt. m. 'indigne'). *qby* Sc.: prohibuit mali civis scelus et indigna nex diutius

in eo *heq* in ea ξ 6. gajo *hpufc* 6. eq^1v gracco *hqb* gracco q^1 cracco *t* 6. commod. *h* simili *hp\mu^1* similiter om.

eb — est occisio obl. *e* occiso est obl. hp^1 occ. est abl. $\pi\mu^1p^2$ occisio est obl. *r* occ. obl. est a^2, q^1 (alt. m.) occiso oblata est *r, p*. $2, l^{13}c\varphi^3$ occiso

ablata respre (superse. 'publice') μ^2 occiso est abl. respublica *v* occasio abl. est vo^2 (alt. m.) occisi obl. est q^1 (pr. m.) quae virum reipubl. amantissimum era^2b quae virtutis amantissimum $hp\pi\mu, 2(a^1)$ quae virum

virtutis amantissimum *v* qui virtutis amantissimus $tel^{13}vo^2q^3$ 7. de sinu civ. era^2oqby de sinu ils q^1 (sic) divinum civ. $hp\pi\mu f$ dominat civ. ('dom.' in ras. et sic not.) a^1 dñatum civ. t dominatum civ. $q^2, 3, 4\theta$ dominatuna de sinu civitati *e* de medio civ. *r* subito om. φ 8. saturnum

eq^{13} saturnium *hg* maiorum *r* maiorum natu $t\varphi^2vo^13g, 3$ malorum natu a^2 (superse. 'natu') perf. scelus h, p ('celus') dl^{34}, q^1 (pr. m.) perfidiae se. $\mu, 2, g$ perfidia per scelus erl^7q^1 (alt. m.) $2v\varphi^1, 3, Lamb.$ perf. et per scel. t

perfidia et scelus Schütz. 9. sanguinis *a* (sic) parietes *C* penates con. Oudend. vultu *e* 10 aspersit *e* supplicio 1 sulpicium q^{12} qui *hep* cui $\xi(u)$

debant, eum brevi spatio non modo vivere, set etiam sepe-
 liri prohibuerunt. haec tria proxima genera exornationum, 32
 quorum unum in similiter cadentibus, alterum in similiter
 desinentibus verbis, tertium in adnominationibus positum est,
 perraro sumenda sunt, quom in veritate dicimus, propterea 3
 quod non haec videntur reperiri posse sine elaboratione et
 sumptione operae: eius modi autem studia ad delectationem XXIII
 quam ad veritatem videntur accommodatiora; qua re fides et
 gravitas et severitas oratoria minuitur his exornationibus fre-
 quenter conlocatis et non modo tollitur auctoritas dicendi, 10
 set offenditur quoque in eius modi oratione, propterea quod
 est in his lepos et festivitas, non dignitas neque pulcritudo,
 qua re quae sunt ampla et pulera, diu placere possunt;
 quae lepida sunt et concinna, cito satietate adficiunt aurium
 sensum fastidiosissimum. quò modo igitur, si crebro his 15
 generibus utemur, puerili videbimur elocutione delectari, item,
 si raro interseremus has exornationes et in causa tota varie
 dispergemus, commode luminibus distinctis illustrabimus
 orationem.

Subiectio est, quom interrogamus adversarios aut quae- 33
 rimus ipsi a nobis, quid ab illis aut quid contra nos dici 21
 possit, deinde subicimus id, quod oportet dici *aut non oportet*.

1. cum br. *e* sepelire *he, 2(a¹), vo³* saepelire *p¹* 2. prox. gen.
 1.2. *tory* gen. prox. ξ 3. cad. verbis *ro²* 4. verbis om. q^2 ad-
 notationibus *f²* atom. μ 5. dicimus *heptr* dicemus aliquid $q^4\delta$ al. di-
 cem. *e* 6. quia *o ϕ q¹³* reperiri — videntur om. *h ρ π μ , 2(a¹)* la-
 boratione *co²q¹* labore *dl⁴, q¹(pr. m.)* 7. sumptione *etl³, a²g, 3* cum sump.
v cum susp. *vo¹* consumptione *o ϕ co¹²*, Lamb. op. assumt. *vo³* huiusm.
co¹ 8. vid. magis accommodari *l³* acc. vid. *r* 10. collatis *r¹³*
 et om. q^{23v} tolletur *e* 11. in om. *dl⁴* or. auditor q^{3v} quia
 est q^3 12. in his *o* in eis q^1 puler. *he* 13. quare om. *f* adque
 pulchra μ atque pulch. q pulera *hwq²* possint *b* 14. lepida sunt
p² π lepides *h* lepidis p^1 lepidi μ^1 lepida ξ atque conc. *dl⁴* concinnae
h ita sat. *h* off. π 15. fastidiosum *t* quom ergo *b* crebre
h 16. videmur *h ρ π μ a¹cg* videamur *f* del. eloc. *o ϕ* item *h ρ a¹f²*
 (igitur⁷ *f¹*) ita ξ 17. interseremus has exorn. 1.2. *trvg, q²* (rationes⁷)
 inters. exorn. has $q^{1o ϕ c, 3}$ has int. exorn. ξ in *e*. tuta *h ρ μ ¹* in tota
 causa *co^{1o ϕ , 3}* varie om. *f* 18. disparg. *h* quasi lum. *e* 20.
 subiectio μ 21. ipsi a nobis quid ab illis *cv* ipsi quod ab illis a
 nobis *b* ipsi quid ab illis ξ aut om. *h¹* quod contra *f*, Lamb. quid om.

quod aut nobis adiumento futurum sit aut illis offuturum e contrario, hoc modo: quaero igitur, unde iste tam pecuniosus factus sit: amplum patrimonium relictum est? at patris bona venerunt. hereditas aliqua venit? non potest dici, set etiam a necessariis omnibus exheredatus est. praemium aliquod ex lite aut iudicio cepit? non modo id non fecit, set etiam insuper ipse grandi sponione victus est. ergo si his rationibus locupletatus non est, sicut omnes videtis, aut isti domi nascitur aurum, aut, unde licitum non est, pecunias cepit. item: saepe, indices, animum adverti multos aliqua ex honesta re, quam ne inimici quidem criminari possint, sibi praesidium petere; quorum nihil potest adversarius facere: nam utrum ad patris virtutem confugiet? at cum vos iurati capite damnastis. an ad suam revertetur vitam? quam aut ubi honeste tractatam? nam hic quidem ante oculos vestros quo modo vixerit, scitis omnes, an cognatos suos enumerabit, quibus vos conveniat commoveri? at hi quidem unum sunt. amicos proferet? at nemo est, qui sibi non putet turpe istius amicum nominari. item: credo, inimicum si no-

q^1 22, dem. h sub. mos $pu, 2, t$ dici op. E oporteat P^2 aut non oporteat P^2 aut Q ca potest: $h, q^1 t p, m, a^2, Q$

1. quod nobis e aut nobis r aut nobis ξ Se.; quod aut nobis aut illis obf, e contr. $q^1 o q, e, p d$ ('offut.') aut off . si idem contr. h aut off . sit idem contr. e aut off . si de contr. $p^1 \pi$ aut off . add. contr. f aut off . e contr. $p^2 u a t h d q^2, Q, Lamb.$ aut obf, g^1 (ceti. om.), $2 o r$ aut vel e contr. obf, q^2 2. quaero ergo h igitur om. $d' e r$ iste unde f 3. sit factus π 3. ad patris h an $p. a.$ $\mu^2, 2$ 4. venerunt $\mu, 2, q^2 r$ venerunt sibi π haered. π obveniit $a^2 o t q, g, v, Lamb.$ 5. exhereditatus $h p^1, u$ ('exced.') $e r$ est add, μ^2 6. aliquot μ coepit $h \pi a$ 7. vicus $h e p^1 \pi p^1 d^1$ inictus μ vincetus ξ 8. rat. his r 9. pecc. μe 10. cepit $1, 2 u^1, r^1, 2 v o^1$ ('cep.') $h \pi$ ('cep.') $q f t$ accepit ξ ($p^2 a^2$) si sepe μ ipse sepe q animadvertit p animum adverti πf an, adverti h animady. ξ 11. quid. om. d^1 13. patres $h p$, eius t' ('eius' om. g) $F o.$: parentis vestigium e virtutes $t' q^2$ confugisset e ad h vos cum $e g$ 14. iurati leg. $v o^1$ revertitur h^1 quam h quam vitam $e p^1 \pi$ antiquam vitam ξ Se.; vitam? quam 15. aut ubi $h e p^1 \pi$ alicubi $\xi (p^2)$ hostile $h p^1$ tractanda μ^1 tractatam ξ Se.: tractatam non, nam hic qu. $v o^1$ non equid. P^2 nam hic quod q 16. nostros h scitis. Omnes μ^1 ('homines' $\mu^2, m, g.$) se. eminent h videtis omu. o at cogn. p^1 ad cogn. $h \pi$ agnatos $q^1 d$ 17. nos conv. $o q^1, 2 d$ 18. proferret $h a^1 b$ sibi om. $q^1 d$ 19. ist. unicum h ist. unicum p^1 cedo g inimicum om. f inim. nocentem $p f o^1$ inim. innocentem $h e \pi u d^1, 3 V$

centem putabas, in iudicium adduxisti? non: indemnatum necasti. leges, quae id facere prohibent, veritū's? at ne scriptas quidem iudicasti. quom ipse te veteris amicitiae commonefaceret, commotus es? at nihilo minus, set etiam studiosius occidisti. quid? quom tibi pueri ad pedes voluta-⁵ rentur, misericordia motus es? at eorum patrem crudelissime sepultura quoque prohibuisti. multum inest acrimoniae et ³⁴ gravitatis in hac exornatione. propterea quod quom quaesitum est, quod oporteat, subicitur id non esse factum, qua re facillime fit, ut exaugeatur indignitas negoti. ex eodem ge-¹⁰ nere, ut ad nostram quoque personam referamus subiectionem, sic: nam quid me facere convenit, quom a tanta Gallorum multitudine circumsederer? an dimicarem? at ut cum parva manu tamen prodirem, locum quoque inimicissimum habebamus. sederem in castris? at neque subsidium, quod ¹⁵ expectarem, habebam, neque erat, qui vitam produceremus. castra relinquerem? at obsidebamur. vitam militum negle-

q¹(pr. m.) quem in innoc. q¹(alt. m.)vo quem in. nocentem q²δ in. quem noc. g in. qu. innoc. q¹ inim. nocentem b (sic) Sc.: inim. si nocentem

1. put. iud. b non indemnatum e nam indemn. h a²o l¹³ l' b δ iam indemn. p non iam iud. π cum indemn. f non cum indemn. μ nam cum iud. t q¹ l' e g. c q¹³ ('indampn.' e 'indempn.' q¹³). Lamb. cum enim indemn. l² 2. negasti h lege h nun leges d l⁴ facere om. e g¹ veritus l ('veritas' h). 2(a¹). g es ver. r veritus es ad h an ne h p¹ π ac ne q¹ g 3. te om. h q¹ δ 4. commonefacere conatus es ad h motus o sed om. o studiose r cum necasti o 5. qui h quod f 6. non. at eorum vo¹ ad h at om. l¹. Lamb. 7. sepuluram h est r ^{in hac} 8. ex exorn. e (sic corr.)

inquisitum l² situm f 9. quod op. e q² quid op. s subic. π e μ u facile me π 10. augeatur o et cod. f 12. sic e p π u² sit μ¹ fit a¹ fit sic k b v o¹³ g. Pith. sic fit l²³ q³ facimus sic l¹ sic fac. t v o² q¹ δ faciamus sic e sic faciamus o φ q² sic om. h conveniret v o². Lamb. ex tanta φ 13. circumseedere h circumsederet l circumsederetur c δ ac dimicare e ut dim. h aut dim. μ¹ Fo.: delendum au ut cum h aut cum μ actum δ ad cum p¹ at cum s Sc.: at ut cum 14. tam e k f tunc q³ cum d l⁴ tum s Sc.: tamen prodirem l. Pith. proderemus h p¹ π prodiremus s locum — produceremus om. h p π μ. 2(a¹). t v o¹ munitissimum l⁴ 15. sederem — habebam om. q¹ o 16. exspectabam a (sic) habebam e habebamus s nec e quo g v. Pith. Lamb. vitam militum g. Pith. producerem e r b o¹³ g. o producerent δ 17. au castra t l' v o¹² e q¹²³ neglegerem a (not. in ras.)

gerem? at *vos* videbar ea accepisse conditione, ut eos, quoad possem, incolumis patriae et parentibus conservarem. hostium conditionem repudiarem? at salus antiquior est militum quam impedimentorum. huius modi consequuntur identidem subiectiones, ut ex omnibus ostendi videatur, nihil potius, quam quod factum sit, faciendum fuisse.

XXV Gradatio est, in qua non ante ad consequens verbum descenditur, quam ad superius conscensum est, hoc modo: nam quae relicta spes manet libertatis, si illis et quod lubet, licet, et quod licet, possunt, et quod possunt, audent, et quod audent, faciunt, et quod faciunt, vobis molestum non est? item: non sensi hoc et non suasi, neque suasi et non ipse statim facere coepi, neque facere coepi et non perfecti, neque perfecti et non probavi. item: Africano virtutem industria, virtus gloriam, gloria aemulos comparavit. item: imperium Graeciae fuit penes Atheniensem, Atheniensium potiti sunt Spartiatae, Spartiatae superavere Thebani, Thebanos Macedones vicerunt, qui ad imperium Graeciae brevi tempore adiunxerunt Asiam bello subactam. habet in se quendam leporem superioris cuiusque crebra repetitio verbi, quae propria est huius exornationis.

Definitio est, quae rei alicuius proprias amplectitur potestates breviter et absolute hoc modo: maiestas rei publicae

1. ad eos *hu*¹ acc. ea cond. *o* ut qu. p. inc. eos patr. *e*
 2. incolumis *h* incolumes $\pi\mu a^1 b$ obs. φ 3. ad sal. *h* 4. huiusm. *h\gamma* consec. $ab\varrho^{12}$ 5. extendi *h* videantur *e* 6. fact. est vo^1 $\varrho^{1v.3}$ faciund. $ep\pi\mu.2.vo^1$ fore vo^3 8. superioris *h* superiores $e\pi$ consensum hp^1tr conse. $e\pi p^2l^1\varrho^{13}$ concessum *e* ase. $hl^{23}V$, Lamb. sit Pvo^3 9. nam reliquae μ^1 ('quae' add. μ^2) rel. permau. *h* 11. et quod fac. om. *f* nobis ϱ^{23} 12. item cum *b* sensi hos *e* neque suasi om. $h\varrho^{12}g$ et cum ipse *b* et ipse *d* 13. statim om. $vo^{12}vo^3h\varrho^1$ st. ipse *g* fac. stat. $2\varrho^3$ 14. africani *h* affr. $\varrho\varrho^3$ virtute *h* virtut. ind. 1.2. $o\alpha g\varrho^{12}\delta$, ut Quint. IX, 3, 51. iud. virt. ζ 15. virt. gloriae gloriae multos *h* imp. egregie 1,2(a^1f) imp. egregium $f^2tc.\varrho^1$ (pr. m.) δ 16. apud ath. $t\gamma\varrho^2$, Lamb. atheniensibus $a^2f^2vo^1$ $\varphi\varrho\varrho^{23}g$ atheniensium imperio l (alt. m.) ϱ^3 17. spare. π superav. *g* thabeni thabenos *h* 18. vic. mac. φ temp. om. *o* 19. addiderunt *o* subiectam *r* habetis 1,2 insequendum $hp\pi\mu t$ 20. superiorem 1,*f* 22. diffinitio *h* diffinitio $ao\varphi b\varrho^2vg$ def. mediocris est μ quae om. $2(a^1)$ qua al. rei pr. amplectimur *e* 23. magest. *h*

est, in qua continetur dignitas et amplitudo civitatis. item: iniuriae sunt, quae aut pulsatione corpus aut convitio auris aut aliqua turpitudine vitam cuiuspiam violant. item: non est ista diligentia, set avaritia, ideo quod diligentia est accurata conservatio suorum; avaritia iniuriosa appetitio alienorum. item: non est ista fortitudo, set temeritas, propterea quod fortitudo est contemptio laboris et periculi cum ratione utilitatis et compensatione commodorum, temeritas est cum inconsiderata dolorum perpensione gladiatoria periculorum susceptio. haec ideo commoda putatur exornatio, quod omnem rei cuiuspiam vim et potestatem ita dilucide proponit et breviter explicat, ut neque pluribus verbis oportuisse dici videatur neque brevius potuisse dici putetur.

Transitio vocatur, quae quom ostendit breviter, quid dictum sit, proponit item brevi quid sequatur, hoc modo: in parentem cuius modi fuerit, habetis: nunc parens qualis extiterit, considerate. item: mea in istum beneficia cognovistis; nunc, quo modo iste mihi gratiam rettulerit, accipite. prolicet haec aliquantum exornatio ad duas res: nam et quid dixerit commonet et ad relicum comparat auditorem.

Correctio est, quae tollit id, quod dictum est, et pro eo id, quod magis idoneum videtur, reponit, hoc pacto:

2. pulsione corp. conv. $h\pi$ 3. vita e. violatur dl^4 4. de av. π sed potius r ideo quid a id. quia b 5. invariosa h aliorum $h\pi, 2$ (a^1). tc 6. non est illa μ^1 ista non est bq^{23} non ista est q^1 set — fort. om. ov 7. est contentio μ^1 cont. est $3. q\varphi^{12}$ ('conceptio' q^1 'susceptio' q^3) 8. et cum contemplatione $v\theta^1$ cum om. δ incomm. φ 9. dolorum $1. axro\varphi dl^{14} V^c q^2. 3$ laborum ξ perpensione $h\mu^1$ 10. exornatio $\bar{e}. h$ quia $3. q^{12}$, Lamb. 11. praep. h 12. breviter $h\pi\mu. 2(a^1). tr. q^1\delta$ explicat breviter $a^2 b q^{23} g$ br. expl. ξ 13. neque lucidius $l^{12} V^c q^{12} v\delta$ dici put. pot. $o\varphi c$ 14. tr. est quae $o\varphi c$ quod dict. at 15. ponit e breviter $q^1\delta$ quod at consequatur $a^2 t$ hoc modo pacto $v\theta^3$ hoc modo modo $to\varphi l^2 g$ in parentem π in patrem $p^2 ateg$ in patriam $\xi(p^1)$ 16. fuerunt μ^1 fuerit a (sic not.) infuerit habebitis o nunc parens qualis $1, 2, t$ nunc in parentes qu. $o\varphi c b l^2 q^3, q^1$ (alt. m.) nunc in patrem qu. l^{13}, q^1 (pr. m.) nunc qu. in patr. δ extit. $h\mu ac$ 17. in ista ben. h ben. in ist. g cognoscitis C cognovistis Orelli 18. mihi iste $g q^3$ 19. aliquantulum $bl^4 v\theta^{23}$ nam vel t quod $ft q^1$ quae $o\varphi$ 20. commonet aud. $\mu^2 a f$ ('commov. ') comparat aud. a^2 auditorem attentum e, a^1 ('att. eras.') ut ad e 21. tollit quod o dict. sit φ

quod si iste suos hospites rogasset, immo admisset modo; facile hoc pertici posset. item: nam postquam isti vicerunt, atque adeo victi sunt: eam quo modo victoriam appellem, quae victoribus plus calamitatis, quam boni dederit? item: o virtutis comes invidia, quae honos sequeris plerumque atque adeo insectaris! commovetur hoc genere animus auditoris; res enim communi verbo elata tantum modo dicta videtur antea, post ipsius oratoris correctione magis idonea fit pronuntiatio. 'non igitur satius est' dicit aliquis 'ab initio, praesertim quom scribas, ad optimum et lectissimum verbum devenire?' est, quom non est satius, si commutatio verbi id erit demonstratura, eius modi rem esse, ut, quom eam communi verbo appellaris, levius dixisse videaris, quom adfectatius verbum accedat, insigniorem rem facias: quod si continuo venisses ad id verbum, nec rei nec verbi gratia animadvorsa esset.

XXVII.37. Occultatio est, quom dicimus, nos praeterire aut non scire aut nolle dicere id, quod nunc maxime dicimus, hoc

1. quia si $h\varrho^2$ quid si ϱ^1 hosp. suos g hostes $\mu^2 t$ inmisisset $a^2 c b \varrho^1 \nu \delta a$ modo om. t 2. fac. hoc $eum \nu \delta$ hoc fac. ξ possit bd item nam $eb\varrho^2 \nu e$ item om. ξ postquam a vicerit a^1 3. immo adeo $a^1 \nu \delta$ (alt. m.)³ ideo μ^1 ea h cum π 4. item o virt. $e^2 \nu$ o virt. ξ 5. sequeris $h\epsilon p^1 \pi f^2 \nu \delta h^2 \nu \delta \nu e \varrho^2$ insequeris ξ atque adeo $h\mu^2 . 2 . b$ 6. adeo $e p \mu \varrho^1 \delta$ ideo μ^1 immo adeo $t k r \varrho^3 . 3 \theta$ atque imo $\nu \delta^3$ atq. ad om. π 7. cum uni μ^1 videtur, at ea $\nu \delta^1 p a l^3$ vid. ast ea $p a l^2 \nu$ gembl. $\varrho^1 \nu$ vid. eo f vid. $p \pi b$. Lamb. vid. ea ξ Sc.: videtur antea 8. post om. π arat. ν correctione πc correctionem $p \varrho^2$ correpe. ϱ^1 correctionem ξ idem ea sit μ^1 idonea sit $\mu^2 a^2 \nu \varrho^2$ pronuntiatione $a^2 r^1 \nu \varrho \nu \delta^3$. ϱ^1 (alt. m.)³ 9. num ϱ^2 ergo h satis $\varrho^2 \delta$ est e esse $e \pi \mu^1$ $\nu \varrho \varrho^2 . 2 \nu x$ esset ξ dic. dihae h 10. obt. μ lectissimum 1,2. $d l^1 \nu \delta^3 \varrho^1$. Lamb. elect. $t g \varphi . 3$ delect. e elegantissimum $\nu \delta^2$ verb. om. ν 11. est cum non μ sic not. eras. p om. f 'est' et 'non' om. a^1 est et non sat. est ϱ^1 sat. est $\nu \varphi$ verbis dederit h verbi ad erit ϱ^3 verbi videtur μ^1 12. demonstratur $h e$ demonstrativa f 13. quam h quom ν affectatius ν ad adfectatus P id affectatus c adfectantis p^2 $\mu f . P$ (superse. 'ad') affectantis $\pi k a^1 \nu$ adfectis $h p^1$ affectis e ad electus $a^2 d l^1 \nu \delta^3 \varrho^1 \nu \varphi . 3$ delectus ν ad elegantius $\nu \delta^2$ Sc.: adfectatus. 14. accedat $r l^2 f^1 c P$ insigniores res e rem om. νt . Lamb. fac. rem r 15. venisset π gratia nostri e 17. occultatio Spalding. occupatio ξ est om. a^1 nescire $a^2 \varrho^3$ 18. sed id μ^1 nunc max. $h p^1 \pi$ tunc max. ξ diximus f

modo: nam de pueritia quidem tua, quam tu omni omnium intemperantiae addixisti, dicerem, si hoc tempus idoneum putarem: nunc consulto relinquo: et illud praetereo, quod te rei militaris infrequentem tradiderunt: deinde quod iniuriarum satisfeceristi L. Labeoni, nihil ad hanc rem pertinere puto. horum nihil dico: revortor ad illud, de quo iudicium est. item: non dico, te ab sociis pecunias cepisse: non sum in eo occupatus, quod civitates regna domos omnium depeculatus es: furta rapinas tuas omnis omitto. haec utilis est exornatio, si aut ad rem non pertinet planius ostendere, quod occulte admonuisse prodest, aut si longum est aut ignobile aut planum non potest fieri aut facile potest reprehendi: ut utilius sit occulte fecisse suspicionem, quam eius modi intendisse orationem, quae redarguatur.

Disiunctio est, quom eorum, de quibus dicitur, aut utrumque aut unum quidque certo concluditur verbo, sic: populus Romanus Numantiam delevit, Karthaginem sustulit, Corinthum disiecit, Fregellas evortit. nihil Numantinis vires corporis auxi-

1. quidem om. t quom tuum μ^1 omnium int. $hp\pi k\eta b$ omni int. ξ
 3. non cons. μ nunc ex cons. $vo^3 q^3$ praeterea e. quod et rei militaris infrequentem tradiderunt Π tradidisti $\pi(2) a^1 d$ quod e rei tribuni mil. inf. trad. r qu. te tribuni r. m. i. trad. $a^2 b q^2$ qu. trib. mil. te inf. trad. o qu. et rei m. te inf. tradidisti $\Pi q^1 r. e$ (inf. te^1) qu. rei militari te inf. tradidisti tqk . Lamb. q. are m. te inf. trad. Pith. qu. te tribunum r. m. inf. trad. q^3 qu. te tribuno rei familiaris inf. tr. Πvo^2 (om. te^1) qu. rei m. i. inf. reddidisti $zemb$. qu. tribunis r. m. i. inf. redd. gr^3 Sc.: quod te rei mil. inf. tradiderunt. 4. infrequentem h quod et μ
 5. L. om. $ha^1 tr$ Labeoni h Labeoni π ad rem β puto pert. $h, 2, t$ harum r 6. nihil docui μ^1 revortar $vo^1 r q^2$ quo de f^2 quod f^1 unde iud. $vo^1 q^2$ 7. a soc. $og^{123} d$ pecuniam β cepisse $\pi a^1 n$ acceperis a^2 acceperis $ogcg.3$ 8. regia b domus $\Pi vo^1 q^1$ omnes t 9. omnes tuas $nLv o^2 b o q$. Lamb. omnes om. $vo^1 q^2$ es ut. $hy q^2^3$
 10. aut ad $hep^1 t$ aut ξ quam (quae h) non t pertinet h pertinent e pertinent μ (sic) pertinet ξ alius C (alii he) quod occ. $hep^1 \pi$ occ. ξ Sc.: si aut ad rem non pertinet planius ostendere quod occ. 11. potest t pr. quod est r aut long. $L, avog. q^1$ aut nob. $hep^1 \pi$ et nob. μ^1 aut pl. aut non $\mu^2, 2$. Lamb. 12. reprehendi b ut quod fac. π ut om. $he\pi$ et util. p ut occ. fec. s. ntil. sit g 13. iecisse con. Lamb. eiusm. $hep^1 fub. 40$ actionem ftx 15. disiunctio $\pi a^2. cg.3$ disiectio q^2 (pr. m.) disiectum ξ agnum-
 vo^3 16. unumquidque φ unumquodque ξ (unumquodque h) certe h^1
 17. Romanorum $h, 2(a^1)$ Rom. om. t Kartag. $h\pi u. 2, t$ 18. disiecit Πvo^1

liatae sunt, nihil Karthaginensibus scientia rei militaris adiu-
 mento fuit, nihil Corinthiis erudita calliditas praesidi tulit,
 nihil Fregellanis morum et sermonis societas opitulata est.
 item: formae dignitas aut morbo dellorescit aut vetustate ex-
 35 tinguitur. hic utrumque, in superiore exemplo unam quam-
 que rem certo verbo concludi videmus. coniunctio est,
 quom interpositione verbi et superiores partes orationis con-
 prehendantur et inferiores, hoc modo: formae dignitas aut
 morbo dellorescit aut vetustate. adiunctio est, quom ver-
 40 bum, quo res comprehenditur, non interponimus, set aut
 primum aut postremum collocamus: primum hoc pacto:
 dellorescit formae dignitas aut morbo aut vetustate; postre-
 mum sic: aut morbo aut vetustate formae dignitas dello-
 rescit. ad festivitatem disiunctio est adposita, qua re rarius
 45 utemur, ne satietatem pariat; ad brevitatem coniunctio, qua
 re saepius adhibenda est. *haec tres exornationes de simplici
 genere manant.*

XXVIII Conduplicatio est cum ratione amplificationis aut com-
 miserationis eusdem minus aut plurimum verborum iteratio,
 50 hoc modo: tumultus Graeculi, Graeculi tumultus domesticos

q^2r — frag. *haec* 2. ilq . q^1 — 1. item nihil a^2bg nam nil f nil 2 (nihil a^2) *haec* et *sermon* — Kartaginens. u^1fubq^1 — cartaginens. oq^1vq^1 — Kartagi-
 mens. *haec* — scientia b — nil. rei t — 2. corinthiis hb chorinthiis πc
 erudite om. e — praesidio hb^1f — 3. frag. cf — Fregellian. $unbg$ — Fregellian.
 eq^2r — Fregellian. u — et mor. et e — 4. dell. morbo ft exting. *haec* aut
 morbo ut v dell. π — 5. utrumque om. p^2u . 2 (a^1). t utrumque in $hep^1\pi a^2$
 $tblbq^1$ u^1 — un. et u ξ (p^2) — superiori $uareq^2bgq^1$ — 6. rem om. n
 con am hb^1f — 7. interpositionem f — superioribus u^1 — or. part. δ
 orationes a^1 — 9. morbo b — et vet. b — verb. quod repreh. π
 II. extem. oq — 12. dellorescit formae a — postremum eq^2q postremo ξ
 III. denunctio b — adp. u — adp. — coniunctio om. a^1 — 15. utem. ne
 hep^1 utem. ea ne ξ — pariet e — coni. est adposita $u^1v^2q^1$ app. est
 coni. q^3 coni. app. oe — coni. adp. est q at brev. pariat coni. l^2 brev. coni.
 parit b brev. parit coni. vo^1 q^2 — quare saepius — manant del. q^2 (alt. m.)
 16. est adhib. o — haec tr. y — a simplici (suprase. 'eodem') q — 17. manent
 u — 18. quae rationem $p\pi a^1f$ — qua rationem b quae conficit rationem
 ua — cum conficitur ratione a^2 — aut miseracionis f . u . tr aut comis.
 a^1 . vet . C — aut commis. om. o — 19. minus add. u^2 un. verbi r verbi un.
 e — plurimum hp^1 plurimorum $\pi p^2ufnteq^1vg$. 3 — iterat πu^1p^2f — eum
 iteratione n iteratio sit q^1 (alt. m.)² — 20. huiusmodi u^2 — tumultus

et intestinos comparant. item: commotus non es, quom tibi pedes mater amplexaretur, non es commotus? item: nunc audes etiam venire in horum conspectum, proditor patriae, proditor, inquam, patriae, venire audes in horum conspectum? vehementer auditorem commovet eiusdem redintegratio verbi et vulnus maius efficit in contrario causae, quasi aliquod telum saepius perveniat in eandem partem corporis.

Interpretatio est, quae non iterans idem redintegrat verbum, set id commutat, quod positum est, alio verbo, quod idem valet, hoc modo: repuplicam radicibus evortisti, civitatem funditus deieicisti. item: patrem nefarie verberasti, parenti manus seclerate attulisti. necesse est eius, qui audit, animum commoveri, quom gravitas prioris dicti renovatur interpretatione verborum.

Commutatio est, quom duae sententiae inter se discrepantes ex transiectione ita eferuntur, ut a priori posterior contraria priori proficiscatur, hoc modo: esse oportet, ut vivas, non vivere, ut edas. item: ea re poemata non facio, quia, cuius modi volo, non possum, cuius modi possum, nolo. item: quae de illo dicuntur, dici non possunt; quae dici

gracchi gracchi tumultus *c* tum. gracchus gracchus tum. *B* tumuli, *g*. gracchi tum. *p* π^1 *u*.2.*r**h**e**q*¹²³*vg* tum. *c*. gracchi *o*. Lamb. tum. greci tum. *h* tum. *g*. graecus *tq*¹ δ . π^2 dom. tum. *g* dom. et intest. *e**q*¹ et dom. et int. *h**u*².2.*t*¹*v**o*² et int. et dom. *B* dom. et int. hostes *c* dom. hostes et int. *v**o*¹*v**o*² 1. comparavit *B**v**o*¹ compararat *B* comparat ξ comparant Graevius item om. π commotumones *h* π 2. pedes mater *e**p**t**o* φ *q*¹*c**v**g*.3 mater pedes *h* π .2 mater om. μ^1 non est alterum add. *a*¹ est π item om. μ^1 *o* nunc aud. etiam 1.2.*v**v* aud. etiam nunc *t* nunc *c*. aud. 3.*c**q*¹² 3. venire om. *f* venire in hor. consp. 1.*a**t**o* φ ¹*c**g*¹²*r*.3 in hor. consp. ven. ξ prod. inq. pat. om. *c* 4. audes ven. *c**q*¹² δ 5. commoveatur *h* reintegr. *q*²³ integr. *f*^r 6. magis eff. μ in contr. caus. om. q^3 Fo.: in contraria causa quasi si aliqu. *c* 7. in eandem om. *g* corp. part. *h*.2.*t* 8. nec it. *r* integrans π idem integratio *h*¹ id. redint. *h*² id est redint. μ idem sed integr. *f* 9. id om. *o**q*¹ 10. valet *ntgh* valeat ξ 11. civites *h* civitates 2.*t* disiec. *o*¹ eiec. *g* item om. *r**o**b**g**q*².del.*q*¹(alt. m.) nefariae *e* 12. attul. *h**e**p**k**a*¹*f**e* intul. ξ (μ *a*²) necessũ \tilde{e} . *h* audet *h* 13. prav. *c**q*² 16. traiecit. *h* 17. esse (suprase. 'manducare') π manducare te op. μ^1 esse op. esse μ^2 op. esse *h* adesse op. \varkappa 18. ut vos *h* 19. quae huiusm. *h* 20. quae dici — dicuntur om. Π (μ^1) dici non debent *o*

possunt, non dicuntur. item: poema loquens pictura, pictura tacitum poema debet esse. item: si stultus es et ea re taces, sapiens; si sapiens et tamen taces, stultus es. non potest dici quin commode fiat, quom contrariae sententiae relatione verba quoque convortuntur. plura subiecinus exempla, ut, quoniam difficile est hoc genus exornationis inventu, dilucidum esset, ut, quom bene esset intellectum, facilius in dicendo inveniretur.

XXIX Permissio est, quom ostendimus in dicendo, nos aliquam rem totam tradere et concedere alicuius voluntati, sic: quoniam omnibus rebus creptis soluta mihi superest animus et corpus, haec ipsa, quae mihi de multis sola relicta sunt, vobis et vestrae condono potestati; vos me vestro, quo pacto vobis videbitur, utamini atque abutamini licebit; imponite in me quidlibet, quidlibet statuete: dicto atque nutu parebo.

1. item: debet esse om. $a^1 r^1 e^1 q^2 o q^2 \delta$ ita q^1 poema loquens est pictura, pictura tacitum poema debet esse b^1 poema l. pict. est tacitum p. d. esse q^1 , Pith. g ('esse deb.'). po. l. dictura tac. p. d. esse $e p \pi \mu^1$ po. l. dicitur tac. esse p. debet h, f^2 po. l. est dictura tantum p. d. esse a, a^2 ('a' cett. litt. descetis in mg.) po. loq. est dictura cum t. p. deberet esse t po. l. e. d. tac. p. deberet esse μ^2 po. l. e. pictura pictura t. p. deberet esse f^1 po. l. dictura est t. p. deberet esse q^3 2. item quia stultus es E ea re taces sapiens tamen et taces stultus es I ('re taces' μ), 2. $d l^1$ ea re t. s. non tamen si taces ea re st. es t ea re t. non tamen si t. e. r. st. es, ξ ('ideo st.' r 'non tamen si' om. vo^2) S .: et ea re taces, sapiens, si sapiens et tamen taces, stultus es I . quin comm. $e p \pi \mu^2 a^2 a^1 v o^1 q^1 \delta q g$, Lamb. qui comm. h qui ut non incomm. μ^1 quam comm. ξ in contr. $l^1 v o^1$, Lamb. ex contr. ξ 5. translatione $a^2 b q^1 \delta v$ convortuntur $a^2 v$ revertuntur $h \mu^2$, 2 commutantur o convertantur ξ plurima hic $d l^1 v o^1$, Lamb. haec subiic. q^3 subiecinus h 6. exempla om. $d l^1$ exorn. om. π inventum $h \pi q^1$ 7. ut om. $q^1 \delta$, $o x$ 9. ostendimus $l^3 q^2 c q^2$ ostendemus ξ 10. voluntatis h II. creptis reb. h solum mihi superest $I, a^2 r d l^3 V q^1 \delta v g o q. 3$ ('solus' $o \delta$), Lamb. solum sup. f^2 sol. est super e superest 2 (pal. ⁴⁶, bruil.), $d l^1$ anim. superest g et au. et corp. b 12. rel. sunt sol. q^2 13. vobis et verso recondo non pot. h vobis recondono nunc pot. μ^1 vobis et vestrae condono pot. μ^2 vobis et vestrae condo non pot. p^1 vobis et vestrae recondo nunc pot. πp^2 vos me vero quo $\mu, 2. v o^2 q^2$ vos vero quo me g vestro om. $b q^3 v$, Lamb. 14. vobis om. o videtur $q^1 \delta$ utimini — abutimini $\mu^2, 2. c \delta$ aut abut. c impune I (μ^1), f pal. ⁴⁶, bruil. l^1 (pr. m.) $v o^1 q^1 \delta$ imponite $a u t x b l^2 v o^3 v$, erat. mg. impune ξ (μ^2) 15. quidlibet $e \pi$ quodlibet $h d l^1$ quicquid libet a (sic not.) quidquid licet μ^1 quisquid quilibet

hoc genus tametsi alias quoque non nunquam tractandum est, tamen ad misericordiam commovendam vehementissime est adcommodatum.

Dubitatio est, quom quaerere videtur orator, utrum de 40 duobus potius aut quid de pluribus potissimum dicat, hoc modo: offuit eo tempore plurimum rei publicae consulum sive stultitiam sive malitiam dicere oportet sive utrumque. item: tu istud ausus es dicere, homo omnium mortalium . . . quonam te digno moribus tuis appellem nomine?

Expeditio est, quom rationibus compluribus enumeratis, 10 quibus aliqua res fieri potuerit, ceterae tolluntur, una relinquitur, quam nos intendimus, hoc modo: necesse est, quom constet istum fundum nostrum fuisse, ostendas te aut vacuum possedisse, aut usu tuum fecisse, aut emisse, aut hereditate tibi venisse: vacuum, quom ego adessem, possidere 15 non potuisti; usu tuum fecisse etiam nunc non potes; emptio nulla profertur; hereditate tibi me vivo mea pecunia venire non potuit; relinquitur ergo, ut me vi de meo fundo deie-

vo^3 quidquid libet ξ atque om. t , Lamb. atque huc te h atque huc e parebo he atque obtemperabo $\xi(p^2)$ Sc.: inponite in me quidlibet, quidlibet statuite: dicto atque nutu parebo 1. quamquam o quoque om. t 3. adcommodandum μ^1 4. cum om. a^1 videatur $hep^1\pi rb$, 40 utrum duob. $\mu^1 b$ unum duob. h 5. de plurimis h pot. de plur. r positum potissimum b (sic) 6. offuit $he\pi^2.chq^3\varphi$ obl. ξ recipi h consultum b consilium q^2v 7. stult. sive malic. π dici $h\mu^2.2.tg$ 8. tu istud h istud tu $hq^1\varphi$ tu istud tu vo^2 tu illud t^2vo^1 tu ista e audes dic. gro^3 esses di ere ausus n mort. om. g quero nam te he quaero nam te $p^1\pi\mu^1a^1$ nam quo te pal.²³ quaero quonam te $o\varphi$, Lamb. qu. namque quo te vo^2 quaero nam quo te $\xi(p^2\mu^2a^2)$ Sc.: quonam te 9. appellent μ 10. compl. μ quam pluribus φgro^1 qu. plurimis l^3 complurimis q^2 plurimis vo^3 enunciatis π 11. qu. — pot. om. π res fieri pot. e res f. non pot. $hp^1\mu^1$ res non f. pot. p^2 res non pot. f. aut f. pot. vg res f. aut non f. pot. $\mu^2.2.t\varphi c$ res aut f. aut non f. pot. ξ 12. intendimus dicimus h 13. istum fund. const. g fund. i. nostr. b illum n. fund. Pith. Lamb. ipsum f. nostr. q^{12} te om. μ^1 aut om. g 14. usucaptione (ut 16) o usucaptione φ hereditati μ^1 15. ego cum b 16. non potius h tuum fecisse etiam nunc e tuum etiam n. fec. $hp^1\pi$ t. usu fec. etiam num δ t. etiam usu fec. $p^2antore.q^1$ (fuisse²). g (fec. usu²) t. etiam n. usu fec. μLV^1bq^{23} t. etiam n. u. fecisti v t. etiam n. fecisti f Sc.: usu tuum f. e. nunc potest h 17. proferetur an hereditas e 18. ut me vivo t vi om. q^1 (alt. m.)^{2\delta} mea om. μ eicc. gq^3

41 ceris. haec exornatio plurimum iuvabit coniecturalis argumentationes, set non erit, tamquam in plerisque, ut, quom velimus, ea possimus uti: haec facere non poterimus, nisi ipsa negoti natura dabit facultatem.

XXX Dissolutum est, quod coniunctionibus verborum e medio
6 subtlis separatis partibus eefertur, hoc modo: gere morem parenti, pare cognatis, opsequere amicis, optempera legibus. item: descende in integram defensionem, noli quicquam recusare, da servos in quaestionem, stude verum invenire.
10 hoc genus et acrimoniam habet in se et vehementissimum est et ad brevitatem accomodatam.

Praccisio est, quom dictis aliquibus relicuom, quod coeptum est dici, relinquitur in cogitatione audientium sic: mihi tecum par certatio non est, ideo quod populus Romanus me . . . nolo dicere, ne cui forte adrogans videar: te
15 autem saepe ignominia dignum putavit. item: tu istud nunc audes dicere, qui nuper alienae domi! . . . non ausim dicere, ne. quom te digna dixerim, me indignum quippiam dixisse videar. hic atrocior tacita suspitio quam diserta explanatio
20 facti est.

3. poss. ea *g* haec fac. *e* fac. non pot. $1.f^1trq^1\delta$ fac. cum pot. $p^2u^2,2(f^2)$ fac. id non pot. a^2,ξ Fo.: haec fere non pot. uti
4. nisi ipsa *e* his ipsa hp^1u^1 ('ipse' *h*) nobis ips. $p^2u^2,2(a^1)$ nisi nob. ips. ξ (a^2) 5. dissolutio est quae $a^2,3,\varphi c q^2$ 6. part. sep. *E* genere *h* genere u^1 more p^1 7. parentis π parce π 9. de servos p^1 de servo epf^2a^1 de servis p^2 da servis f^1 da servo *e* servos mos q^2 in quaestione puv in qu. da serv. φ 10. et om. φ in se vehementissimam et — accomodatam tgb se veh. *e* 12. aliquibus $p^2a^1fto\varphi c$ quibus hp^1 quibusdam ξ quod incept. rq^1 qu. concept. bq^3v cum in. q^2 13. rel. inchoatum sic vo^{13} bruil. (inchoatum vo^3) rel. in iudicio audientium. sic $tq^1\delta$ rel. in aud. iudicio $l^3vo^2\varphi$. Lamb. rel. in aud. iudicium rdl^2a^1 rel. aud. iudicio bq^23 rel. inchoatum in audientium iudicio. sic na^2 rel. inchoatum iudicium si $1,a^1$ rel. iudicium si f^1 ('audientium iudicio' f^2 super-c.) rel. inchoatum iudicium *e* Sc.: rel. in cogitatione audientium sic: 14. tecum praccertatione est $1,a^1f$ tee. decert. non est q^3 praec. tee. est *t* tee. praecertatio non est ξ (na^2) tecum par certatio non est Lamb. quia bq^123g 15. nolo me bq^1 forte om. δ adrog. forte μ 16. tuis tunc aud. *h* tu istum aud. *e* tu istud nunc aud. $\mu^2,2.rv,3ox$. Lamb. tu nunc ista aud. *o* tu nunc aud. ista $q^1\delta$ tu ista nunc aud. $\xi(\varphi)$ 17. aliena *h* domui $\mu^2,2,l^3o\varphi rc$ 18. in te a^1f^2 dixerim $eaf^1\varphi r^2c q^3$ dicerem $hp^1\mu r^1q^1\delta g$ dicere *b* dixerō ξ (Pith.) me indigna *e* quippiam $h\pi aog$ cuiquam vo^1e 19. hic om. ku^1r atrox

Conclusio est, quae brevi argumentatione ex iis, quae ante dicta sunt aut facta, conficit, quid necessario consequatur, hoc modo: quod si Danais datum erat oraculum, non posse capi Troiam sine Philoctetae sagittis, haec nihil aliud autem fecerunt, nisi Alexandrum perculerunt, hunc extinguere, 5 id nimirum capi fuit Troiam.

Restant etiam decem exornationes verborum, quas id-XXXI 42
circo non vage dispersimus, set a superioribus separavimus, quod omnes in uno genere sunt positae; nam earum omnium hoc proprium est, ut ab usitata verborum potestate receda- 10
tur atque in aliam rationem cum quadam venustate oratio conferatur: de quibus exornationibus nominatio est prima, quae nos admonet, ut, cuius rei nomen aut non sit aut satis idoneum non sit, eam nosmet idoneo verbo nominemus aut imitationis aut significationis causa: imitationis hoc modo, 15
ut maiores rudere et mugire et murmurare et sibillare appellarunt; significandae rei causa, sic: postquam iste in rem publicam fecit inpetum, fragor civitatis inprimis est auditus.

b disserta *ua*^{1c} deserta *h* 20, facta est *g* (est om. *ft*) Facti est Klotz 1. et his *u* ex hiis *q*³ ex his *g* 2. antea *o* conspicit *g* conf. quid *l* conf. id quod *u*², *2tq*^{l3} *lv*¹² *rq*^{13v} conf. quod id *g* conf. quod *g* consequitur *ev* sequatur *q*³ 3. quid si *l.r* dat. er. danais *n* erit *hp*^{1u} 4. tr. nisi *a*^{1ftev} filoct. *epuath* filnet. *hπ* sag. Phil. *q*^{1δ} haec *heu*^{2q} hae *g* nihil aliud autem *hp*^{1π} (aliquid *h*) nihil al. *p*² vero nihil *l*³ 5. hunc igitur *vo*³ exting. *πac* 7. rest. autem dec. *r* 8. vage non *n* a om. *dl*⁴ ab sup. *a*¹ superav. *tv* 9. quia *bgq*¹²³ pos. sunt *f* eorum *heπ*^{1vtr} *lv*³⁰ 10. est om. *n* usitate *a*^{1f} 11. venustate *h* ven. revertatur *o* 12. pr. est *g* 13. cui rei 2 14. eam rem *oq* 15. aut signif. — imitationis om. *l.afr* aut im. — hoc modo om. *q*² aut im. aut sign. causa. im. hoc modo *lv*³ *vo*³ aut im. causa aut sign. im. c. h. modo *vo*¹ Lamb. aut im. c. aut sign. c. im. h. mod. *vo*² aut im. a. significatione c. h. mod. *e* aut im. verbo vel caus. aut sign. im. h. mod. *dl*⁴ aut imitationis a. im. c. h. mod. *v* 16. aut maiores nostri *lv*³ rudere et mugire et murm. 1,2. (audire et mug. ¹ *l.a*¹) *lv*¹ *vo*¹ *q*¹ (rudire²) rudere mug. et murm. *l* rud. fortasse et mug. et murm. *dl*⁴ rud. vagire et mug. et murm. *bg*³ rud. et vag. et m. et murm. *lv*³ *q*^{12δ} rud. vag. aut mug. et murm. *vo*² rud. vag. mug. et murm. *lv*³ rud. mug. vag. et murm. *v* rudere et om. *c* murmurari *hep*¹ *πa*² sibill. *h* appellarunt *hπ* appellavere *o* 17. aut signif. *a*^{1tc} *q*¹ (alt. m.) *δ* sis *a*¹ 18. inprimis *C* Fo.: inmanis est impr. aud. *o* est aud. om. *l* ut est *bδ*

hoc genere raro est utendum, ne novi verbi adsiduitas odium pariat; set si commode quis eo utatur, non modo non offendet novitate, set etiam exornabit orationem.

Pronominatio est, quae sicuti cognomine quodam ex-
5 tranco demonstrat id, quod suo nomine non potest appellari; ut si quis, quom loquatur de Graecis 'at non Africani nepotes' inquit 'istius modi fuerunt.' item si quis de adversario quom dicat 'videte nunc' inquit 'iudices, quem ad modum me Plagioxyppus iste tractavit.' hoc pacto non inornate po-
10 terimus et in laudando et in laedendo aut corpore aut animo aut extraneis rebus dicere *sicuti cognomen, quod pro certo nomine collocaemus.*

XXXII-43 Denominatio est, quae ab rebus propinquis et finitimis trahit orationem, qua possit intellegi res, quae non suo vo-
15 cabulo sit appellata, ut si quis Tarpeium loquens de Capitolino nominet. ita aut inventore inventum significatur, ut

1. ut est $b\delta$ et sic novi hp^1 2. sic comm. dl^4 quis comm. g quis ea utatur non modo $ec\varphi$ ea quis ut, n. mod. o quis erat rara ita et n. mod. $h\mu^1$ ('erit') qui ferat rara ita et n. modo p^1 quis serat rara ita non mod. π quis ferat rara n. mod. f^1 ('raro' f^2) qu. proferat rara ita n. mod. p^2 qu. prof. et raro ita et n. mod. r qu. prof. rara n. mod. μ^2, a^1 qu. proferat et raro non mod. a^2nt qu. comm. proferat quis et raro n. mod. dl^4 qu. ea utatur et raro n. mod. $bv, Pith.$ qu. eo ut. et raro n. mod. $q^1\delta$ qu. et raro ut. eo non mod. q^2 ostendet b ostendit q^2 offendit φ 3. sed exorn. etiam or. dl^4 exornet dl^4g exornat $\xi(\pi)$ exornabit E 4. pronunciat dl^4q^3 sicut g sicuti del. p^2 , om. φ nomine t 5. non placet con. Schütz 6. cum om. $o\varphi$ loquitur $r\varphi^1$ at non $vo^1e\varphi^1\delta$ anno p^1 annon ξ affr. $\mu\epsilon$ 7. inquit at inquieti I inquit Prisc. X. I (876. 19) inquiet ξ ist. fu. inq. q^2 8. cum om. $p^2to\varphi^1\delta$ inq. om. t inquiet o inquit ξ ('inquis' aliquot codd. Prisc. l. c.) Sc.: inquit quae adm. μ 9. Pl. me q^2 plagioxyppus $\mu\mu^1kat$ plaioxypp. f plagioxypp. $he\pi\varphi\epsilon\varphi^1$, Prisc. l. c. plagiosippus 3 flagioxypp. vo^1 plagio exipsis μ^2 Plagioxyppus Klotz iste me modo r tractavit og modo to 10. aut in laed. r in laed. corp. p^1q^2 in laed. aut corp. μ^2 in laed. in corp. 1. and $l^3o\varphi b\varphi^1\delta$ in laed. aut in corp. r^2 corp. aut in au. $a^2rhl^2q^1\delta$ corp. alicuius aut in au. v corp. et au. $dl^4\varphi$ aut in extr. $vo^1\delta\varphi q^1\delta$ 3 11. sicut o 12. collocaemus $\mu^2, 2, to\varphi dl^1\delta$ accipimus κ 13. ab prop. et in fin. reb. e, μ^1 ('ab rebus') 14. trahit om. p^1a^1 16. ita ut inventorem pro re ponat, ut si qu. tarp. — nominet aut inventum π ita ut inventorum conficitur e, μ^1 ('ventorum') ut inventor conf. h^1 ('ita ut' h^2) ita ab invent. conf. p^1 ('ista' p^2) ista aut ab inventore conf. μ^2, a^1ntr^1p, q^1 (pr. m.) δ /f

si quis Libero vinum Cerere frugem appellet, aut instrumento dominus, ut si quis Macedones appellarit hoc modo: 'non tam cito sarissae Graeciae potitae sunt' aut idem Gallos significans dicat 'nec tamen facile ex Italia materis Transalpina depulsa est' aut id, quod fit, eo, quod facit; ut si quis, 3 quom bello velit ostendere aliquid quempiam fecisse, dicat: Mars istud te facere necessario coegit; aut si, quod facit, eo, quod fit, ut, quom desidiosum Martem dicimus, quia desidiosos facit, et frigus pigrum. quia pigros efficit; aut eo, quod continet, id, quod continetur, hoc modo *denominabitur*: armis 10 Italia non potest vinci nec Graecia disciplinis — nam hic

(*'id'*) id autem ab inv. conf. φ id aut ab inv. colligitur ϱ^1 (alt. m.), Pith. ista aut ab invento colligitur aut ab inventore $r^2a^2.b$ (*'id aut'*) id aut ab invento aut ab inventore conf. l^2 ista aut ab inventore aut ab invento conficitur, ab inventore ut si quis *e* ista aut ab invento aut ab inventore sit, ab inventore conf. vo^2 id aut ab invento colligitur aut ab inventore conf. $vo^{13}og\varrho^2$ id autem invento colligit ea aut ab inventore conf. *v* ut si quis tarpeium loquens de capitolio nominet l^1, ϱ^1 (*'de capitolium'*) si quis de tarpeio loquens eum capitolinum nom. ς (*'eum' om. eq^3 'capitolium' /t\varrho^1^2v 'capitolinum' h*) aut ab invento heu^1 aut om. *ne* Totus locus sic legitur in E: *'id aut ab inventore conficitur, ut si quis de Tarpeio loquens eum Capitolinum nominet, aut ab invento'*. Se.: ut si quis Tarpeium loquens de Capitolio nominet: ita aut inventore inventum significatur inv. si quis *h* si qu. pro l. vinum nominet pro *e*. fruges app. *e* si qu. pro L. v. pro C. fruges app. ς (*'frugem' eq^2\varphi*). Se.: si quis Libero vin. Cerere frugem app. 1. instrumento dominum $ea^1\varphi^1$ in instr. dom. $p\pi\mu\omega l^1$ in instrumentum dom. *h* instrumentum pro domino l^1, ϱ^1 (alt. m.) ab instr. dom. ς (Lamb.) Se.: instr. dominus 2. si qui *h* Macedonas $p^2a^1c\varphi$ (*'mached.' ep*) appellavit hu^1 appellaverit f^1 appellet πp^2d nam tam *e* 3. varis egregiae 1 (*'vatis' e gretie \pi^2 'egregie' he*) sarissae graeciae *to* sarissae graecia $\mu^2.2,cb$ sarissae Graecia ς 4. significans dicat φ significans ς tamen *e* tam. *h* tam, ς Se.: tamen faciles heu^1 facilis p^1 matris 1, a^1n matrix f^1d^1, ϱ^1 (pr. m.) mater f^2 acies l^1 armatura ς materis Victorius 5. ab eo ς Se.: eo, et sic statim 7. qui ς Se.: quod si qui *h* 6. vel bell. *n* aliquid μ dicas *h* 7. mavis stulte fac. *h* measvis istue te fac. *e* maius istud te fac. μ istud mars n. te fac. *hgo* te om. *fo* cogit a^1fb qui fac. 1, 2, *rdLI* quis fac. $t\varphi d$ quid fac. *obv* quod fac. *E* 8. desidiosum Martem 1(p^1u^1), *rb* desidiosam artem ς dicimus $he\pi f n t r e \varrho^{13} g$ dicemus ς qui *he* quae pa^1t 9. pigrum *h* facit *eg* et ab eo *t* aut ab eo *v* ab eo ς Se.: aut eo, ut statim 174, 2. eo qui *h* illud quod *hft* 10. id qu. continetur om. a^1 11. non om. *h* nam id *e*. Pith.

pro Graecis et Italis, quae continent, nominata sunt — aut eo, quod continetur, id, quod continet, ut, si quis aurum et argentum aut ebur nominet, quom divitias velit nominare. harum rerum magis in praeciipiendo divisio quam in quaerendo difficilis inventio est, ideo quod plena consuetudo est non modo poetarum omnium et oratorum, set etiam cotidiani sermonis, huius modi denominationum.

Circuitio est oratio rem simplicem adsumpta circumscribens elocutione, hoc pacto: Scipionis providentia Karthaginis opes frenit. nam hic, nisi ornandi ratio quaedam esset habita, Scipio potuit et Karthago simpliciter appellari.

Transgressio est, quae verborum perturbat ordinem perversione aut transiectione. perversione sic: hoc vobis deos immortalis arbitror dedisse pietate pro vestra. transiectione hoc modo: instabilis in istum plurimum fortuna valuit: omnis invidiose eripuit isti bene vivendi casus facultates. huius modi transiectio, quae rem non reddit opsecram, multum proderit ad continuationes, de quibus ante dictum est; in quibus

1. pro grā e italis h pro graecis talis e que continet μ nominata t nota a¹v notata ξ nominata Schütz. 2. qui cont. δ quid cont. f id quod cont. $ev\alpha^1\varrho^2v\varphi$ om. ξ ab eo quod continet id quod continetur c aur. et arg. h.2.t $\varrho\varphi\varrho^2\delta$ aur. vel arg. ξ 3. aut ebur h in ras. 4. harum rerum a¹.a² δ harum e horum est to harum omnium $\varrho\varphi$ barbarum h $\rho\pi\mu$, a¹f.a² ('vel barbarum') harum omnium denominationum $er\beta\varrho^{23}$.a³ harum rerum omnium denominationum ϱ^1 divisio om. $\varrho\varphi$ quam in inquirendo vo^1 qu. inquirendo I.2.tr¹³cP qu. in quaerendo b 5. est inv. ϱ^{123} quia $\varrho^{13}v$ 6. poetarum memoratorum $e\mu^1$ poet. prememoratorum π poet. et or. ξ Sc.: poet. omnium et or. cotid. $\pi\mu fnc$ cottid. $heatg$ 7. huiuscem. f nominationum I(μ^1)b 8. circuitio ha orationem simpl. μg oratio quae rem simpl. ads. circumscribit h assumptam $b\varrho^3\varphi$. Lamb. circ. oratione e 9. modo $t\varrho^2\varphi$.³⁰ Kart. hef chart. t cart. $\pi\varrho\varrho\varrho^1$ cartaginiensium l^3 10. ordinandi cb 12. transgr. — traieci. om. I.a¹f 13. aut pervers. aut tr. r. Pith. perv. si h 14. inm. $a\varrho^1$ pietate pro vestra er^2zpal .¹² virtute vestra h $\rho\pi\mu^2$.2(a¹) $l^{24}vo^2\varrho^{13}\delta$ vestra μ^1 virt. pro vest. $a^2to\varphi^{13}r^{1}bg$. Lamb. tr. sic g 15. praevahuit f fort. om. h valuit. item E 16. eripuisti h $\rho\pi\mu a^1ntd$ eripuisti tibi vo^2 . ϱ^1 (alt. m.) eripuit. fb erupuit g eripuit tibi $ea^2\varrho\varphi$. ϱ^1 (pr. m.) δ Sc.: eripuit isti causas $e\pi\mu$ causa $ha^1ntl^1vo^2$ casus om. $ol^{\delta^4}\varrho^3.g^1$ ('casu' g^2) 17. rem in reddito obsc. h rem — obsc. om. a¹ poterit Rufinus. ed. Or. 186 18. cont. verborum vo^1 dictum sit b ('est' suprased.)

oportet verba sicuti ad poeticum quendam extruere numerum, ut perfecte et perpolitissime possint esse absolutae.

Superlatio est oratio superans veritatem *alicuius* augendi^{XXXIII} minuendive causa. haec sumitur separatim aut cum comparatione. separatim sic: quod si concordiam retinebimus, ⁵ inperi magnitudinem solis ortu atque occasu metiemur, cum comparatione aut a similitudine aut a praestantia superlatio sumitur. a similitudine sic: corpore niveum candorem, aspe-
ctu igneum ardorem adsequebatur. a praestantia hoc modo: cuius ore sermo melle dulcior profluebat. ex eodem genere ¹⁰ est hoc: tantus erat in armis splendor, ut solis fulgor opscurus videretur.

Intellectio est, quom res tota parva de parte cognoscitur aut de toto pars [aut ab uno plura aut a pluribus unum.] de parte totum sic intellegitur: non illae te nuptia-¹⁵ les tibiae eius matrimonii commonebant? nam hic omnis sanctimonia nuptiarum uno signo tibiarum intellegitur. de toto

1. oportet verba sicuti ad poeticum extruere numerum Ruf. l. c. op. v. sicut a poetis in quendam exst. num. $1,2, to\varphi r^1 dl^{13} v\theta^{23} \varrho^1$ ('sicut a poet.' ea^1 'num extr.' h) op. v. sicut a poeticum qu. extructa num. v^2 op. v. sint ad poeticum qu. exst. num. a^2 op. ut v. sint ad p. q. exst. num. $pal, 2, v\theta^1 c, 3$ 2. ut — absol. om. t perpolitite $\varrho^1 v\delta$. Lamb. absoluta e 3. suprelatio $h^1 p$ subrel. $h^2 \pi u^1$ superrel. c suparel. b (ut 7) virtutem $\varrho^1 v$ 4. minuendique $hb\varrho^{13}\delta$ minuendi t 5. sep. sint h quid si $ep\pi v$ inquit si h conc. tenuerimus o ret. in civitate $a^2 dl^{21} \varphi v\theta^{13}, \varrho^1$ (alt. m.) $v, 3, pal, 1^{235}$. Lamb. ten. in civ. o ret. imp. in civ. g 6. atque casu f et occ. $dl^1 v\theta^3$ ab occ. $\varrho^{12}\delta$. Pith. 7. a sim. aut a om. $1, 2(p^1 a^1)$ quando aut sim. p^2 autem a sim. g qu. aut a sim. φ quoniam a sim. o aut sim. c a praestantia $\varrho^{23} v(t?)$ a praesentia $a^2 \pi r L V c \varrho^1 b \delta g$ praesentia $1, 2(a^1)$ 8. ducitur φ corp. niveum ardorem ads. hep ('neveum' h) $2, v\theta^2$ corp. neveum canis ardorem ass. u^1 corp. niv. candorem ass. $u^2, 2, v\theta^2$ corp. niv. cand. ass. asp. igneum ardorem t cand. niv. r nivis cand. l^3 9. a praesentia $1, 2, \pi r \varrho^1 b \delta$ 10. cum ore e ex eod. gen. $l^2 \chi$ in eod. gen. ϱ^3 eod. in gen. l^3 eod. gen. ξ 11. hoc est c hoc om. d spl. in arm. t in om. $o\varphi$ sol. fulg. ut π ut om. h solis spl. bg obscurus u^1 obscurius $hekb$ obscurior ξ 13. res parva tota μ tota de parte o, φ^1 14. aut de parte totum μ aut de tota pars h sit h Post haec verba Schütz add.: 'aut ab uno plura aut pluribus unum' 15. cum ill. c non illa et enuptia celesti viae h non i. t. nuptia laetieie u^1 nuptiles f 16. tib. nupt. $oc\varrho^{123}\delta$ matrimonio $e\pi u$ Fo.: de eius matr. commoveb. $a^2 \varrho^1$ his e sanct. om. ϱ^1^{123} 17. de t. pars om. $1, a^1 f$ a t. pars $a^2 n$

pars, ut si quis ei, qui vestitum aut ornatum sumptuosum ostendet, dicat: ostentas mihi divitias et locupletis copias
 5 laetas, ab uno plura hoc modo intellegentur: Poeno fuit Hispanus auxilio, fuit inmanis ille Transalpinus, in Italia quo-
 5 que non nemo sensit idem togatus, a pluribus unum sic intellegetur: atrox calamitas pectora moerore pulsabat; itaque anhelaus ex inis pulmonibus prae cura spiritum ducebat, nam in superiore plures Hispani et Galli et togati, et hic unum pectus et unus pulmo intellegitur, et erit illic diminutus numerus festivitatis hic adhaerens gravitatis gratia.

Abusio est, quae verbo simili et propinquo pro certo et proprio abutitur, hoc modo: vires hominis breves sunt; aut: parva statura; aut: longum in homine consilium; aut: oratio magna; aut: uti paucis sermone, nam hic facile est
 15 intellectu finita verba rerum dissimilium ratione abusionis esse traducta.

XXXIV Translatio est, quom verbum in quandam rem transfer-
 tur ex alia re, quod propter similitudinem recte videbitur
 posse transferri, ea utimur rei ante oculos ponendae causa,
 20 sic: hic Italiam tumultus exasperavit terrore subito; brevitas
 causa, sic: recens adventus exercitus extinxit subito civitatem; obscenitatis vitandae causa, sic: cuius mater co-

1. aut si π sic ut si q Vestimentum P ro 3 q 1 ornamentum P^3 2. ostendet a/bq^2 ostendas δ ostendis gq^3 3. hoc mod. int. 1,2, d^{13} o $g\varphi$ int. hoc mod. ξ intelliguntur g intelliguntur d pene h 4. inman. vq^{12} ille imm. π illis e transalpinis μ 5. non sens. id. nem. tog. f intell. om. vo^3 intellegetur 1, d^{14} q 1 intelligitur ξ 6. atque d^{14} pectora μ^1, a^1 7. ex inis pulm. a (tuot. in ras.) spiritum ducebat e spiritus due. $hp^1\mu$ ducebatur sp. r sp. ducebatur ξ 8. in superiore 1,2, $torq^3$ in superioribus ξ 9. pectus unus vo^3 et erat $o\varphi$ ille μ^1 illic om. b dimiu. fLV^3Pg 11. Sim. verb. t pro om. h 12. qua — abutimur d in hominem heb 13. concilium h^1 14. parvo serm. d^{14} serm. pauc. q^{123v} fac. hic g 15. diss. ter. lin. verb. g 16. tractanda f 17. verborum μ^1 transferetur $hep\pi$ 18. ex re al. φ re om. a^1ft quo μ videbatur e^1dvo^3 19. ea utimur rei e erit tur rei p^1 ea igitur rei hu a^1a eam igitur π erit igitur rei ρ^2 ea ig. ei $ft^{134}d^{134}vo^2, q^1$ (pr. m.) ea rei δ ea igitur sumitur rei $a^2r^2avo^{13}\varphi, q^1$ (alt. m.) $^2vg.3$ causa fit sic d^1a^2 causa fit $a^1n\delta$ causa sit μ, q^1 (pr. m.) 20. hic om. l^1 hic in italia imm. $l(\rho^1), d^{14}$ tumultu h^1 tumultum h^2 errore $hep\pi$ brevis a^1 brev. caus. om. μ^1 21. sit h exercitus om. n 22. obscen. a causa om. a^1t cotid. nc cottid. $heuatg$

tidianis nuptiis delectatur; augendi causa, sic: nullius univorse calamitas istius explere inimicitias et nefariam crudelitatem saturare potuit; minuendi causa, sic: magno se praedicat auxilio fuisse, quia paululum in rebus non difficillimis aspiravit; ornandi causa, sic: aliquando rei publicae rationes, quae 5 malitia nocentium exaruerunt, virtute optimatum revirescent, translationem pudentem dicunt esse oportere, ut cum ratione in consimilem rem transeat, ne sine delectu temere et cupide videatur in dissimilem transcurrisse.

Permutatio est oratio aliud verbis aliud sententia de- 46 monstrans. ea dividitur in tris partis: similitudinem argumentum contrarium. per similitudinem sumitur, quom translationes plures frequenter ponuntur: a simili ratione ductae, sic: nam quom canes fungentur officiis luporum, quoniam

1. delectetur $1.(u^1),r$ hic h nullius om. δ univorse cal. $hp^1\pi$ ('unae.' $k\pi$) univ. fors et cal. ku^1 hunc fors et calamitas e urbis cal. $p^2u^2/ntzdl^{14}eo^2$ verborum cal. a^1 urbis meror et cal. a^2b . Lamb. urbis et cal. ('meror' suprase.) r meror urbis cal. δ mer. urb. et cal. v moeror cal. q^1 meror et cal. cp verbis maior et cal. q^2 verbum moeror et cal. q^3 verbi cal. $lvoo^3$ Se.: nullius univorse calamitas amicicias / 2. inimicitia et nefaria h sat. crud. e 3. sit $k\pi$ 4. qui paul. u in reb. diff. C in reb. non diff. Klotz 5. gravandi causa $1,2(a^1)dl^{134}$ gravandi a^2 (sic del.) ordinandi bq^1 'sic nam cum canes — per argumentum tractatur ornandi causa sic aliquando.' Sic verba ex 14 huc translata sunt in $1,2(a^1).dl^{134}$ illiquando b res publicas h res reip. q^{23} resp. o RPu rationes $1,2,a^1bq^1$ vires $\xi(x)$ 6. nocentium $a^2r\delta$ exaruerunt $e\pi u c \delta$ exaruerunt h exaruerint rb exaruerant ξ (Lamb.) optimatum $to\phi q^{23}v$ obtimatum uq^1 revirescent $eul^{134}vo^2$ reviridescerunt h (sic). reviridescunt π revirescent q^1 (alt. m.) $vo^{13}e,3$ reviridescunt r reviridesceret q^1 (pr. m.) reviviscunt ϕ reviviscere p^2 (in ras.), 2 reviviscerunt g 7. dicunt pud. g prudentem $cp^2u,2,b$ cum ratione om. h cum rationem p^1 cum ratio (eras. 'nem') $p^2,u^2,2(a^1)$ 8. in sim. $q^{23}v\delta$ transeant π dilectu n delictu f delicto $heua^1$ delictu e 9. atur u^1 ('vide' add. u^2) rem transe. $t\phi q^{13}v\delta$. Lamb. 10. permult. $h\pi$ verbo h sententiis e 12. tr. una aut pl. fl^{13},q^2 ('unae') tr. vel plures v translationibus plures π 13. a simili $a^2rvo^{13}cp^{12}v\phi,3$ a simplici ξ oratione $1,2.cq^{12}b\delta g\phi$ ductae si cum a persona $1,2$ (om. med. quae supra 5 leguntur 'sicut' π 'sic cum' p^2a^2 'sic sicut' u^2a^1 'sic' f) 14. a om. f nam — credemus a^2 in mg. nam om. t fungentur hu^2a^1 fungerentur pal. 6 fungantur eq^2 funguntur ξ officio ogq^{12} quoniam hp,f^1 ('quorum' f^2) quoniam $e\pi$ quoniam u^1l^3 quorum iam u^2l^3 quo pal. 4 cui δ 'vel quo vel cui' n cuinam ξ

praesidio pecunia credemus? per argumentum tractatur, quom a persona aut loco aut re aliqua similitudo augendi aut minuendi causa ducitur, ut si quis Drusum Gracchum nitorem obsoletum dicat. ex contrario ducitur sic, ut si quis hominem prodigum et luxuriosum prudens pareum est diligentem appellet. et in hoc postremo, quod ex contrario sumitur, et in illo primo, quod a similitudine ducitur, per translationem argumento poterimus uti: per similitudinem sic: quid ait hic rex atque Agamemnon noster, sive, ut crudelitas est, potius 10 Atreus? ex contrario, ut si quempiam, qui patrem verberavit, Aeneam vocemus, intemperantem et adulterum Hippolytum nominemus. haec sunt fere, quae dicenda videbantur de verborum exornationibus: nunc res ipsa monet, ut deinceps ad sententiarum exornationem transeamus.

XXXV 17. Distributio est, quom in pluris res aut personas negotia 16 quaedam certa dispertuntur, hoc modo: qui vestrum, iudices, nomen senatus diligit, hunc oderit necesse est: petulan-

1. pecunia $hp\pi\mu k$. 2 (pal.⁴) pecora l^{13} peculia pal.⁶ pecunia $r\varrho^3$ penuria vo^2 pertuta l^4 pecunia $\xi(e)$ commitemus r 2. loco aut re $hepr$ a loco aut re a^2fv a loco aut a re ξ similitudine μ aut ang. r^2 min. aut ang. c immin. aut ang. ϱ^2 3. drosum grecum h nitorem $hp\mu k$. 2 ('mitorem' pal.⁶), ϱ^1, l^1 (pr. m.) nitorem π numitorem $et\varphi$. l^1 (alt. m.)³ vo^2g numitoremque $\xi(a^2$ Lamb. 'minutoremque' $\varrho^3\delta$) 4. obsoletum f dicat om. $hep^4\mu$ dicitur t ut om. μ^4 5. prod. luxuriosumque ϱ^1 prod. lux. ϱ^2 prudens pareum $p^1\pi$ imprudens pare. hep^2 impudentemque pare. $\mu^2a^1/l^4\varrho^1$ illuderet pare. g illudens pare. $a^2.3.\varphi\varrho^2$ impudentem illudens v illudens impudentemque δ pareum μ^1nl^4 illudens pr. et lux. dicat pareum et d. appellando r 6. appellet $v\varrho^2$ appellat δ appellasset ξ ex om. φ 7. ad similitudinem φ dicitur μ^1 ducetur h 8. argumentum $hp\mu^1$ quid agit $eV.\varphi c$ quod ait $\mu^2a^1\varrho^1$ quidem at b 9. rex hic tg atque om. $fv\varrho^2$ non noster f ut om. $cv\varrho^2$ credulitas $hp\pi e^1\mu^2, a^1l^1\varrho^2\varrho^1^3$ crudeli est μ^1 (sic) 10. atreus μ^1 atreos h atreos π aut si k sicuti $\varrho\varrho^2$ quempiam $\pi e\mu^1a^2nr\delta$. ϱ^1 (pr. m.)³ δ quem piium hp, a^1 quem impium ξ (μ^2a^3) verberavit $k\delta\varrho^2\varrho^2v^1\varphi$ 11. aeneam ha^1 volemus h item intemp. e adulterum qui castus fuit b ippolit. $ho\varphi$ yppolyt. ea yppolit. $p\pi\mu/bv$ ipolit. t ypolit. $ng\varrho^1^3$ hypolit. e yppolium a^1 12. ferme $o\varphi$ 13. res hinc amm. μ^1 14. exornationem $ep\pi\mu^1r\delta v\varphi$. δO exornationes $\xi(h.2)$ redeamus h transeamus om. n 15. distributionem cum e plures $hp^1\mu^1b$ in pl. $p^2\mu^2, 2.ro\varphi c g P.$ Lamb. per plures $et\delta l^4$ ($\pi^?$) res om. $e\pi$ 16. certa om. $2(a^1)$ dispertiantur b quicumque vo^2^3 quod o (ut 179,1) vestri p^2 indicat h indices om. $l^1\delta\varrho^1$ 17. senatorumque nom. vo^1 senatoris et dil. h dil. sen. $c\varrho^1\delta$

tissime enim semper iste oppugnavit senatum; qui equestrem locum splendidissimum cupit esse in civitate, is optet istum maximas poenas dedisse, ne ista sua turpitudine ordini honestissimo maculae atque dedecori sit; qui parentes habetis, ostendite istius supplicio vobis homines inpios non placere; quibus liberi sunt, statuite exemplum, quantae poenae sint in civitate hominibus istius modi comparatae. item: senatus est officium consilio civitatem iuvare; magistratus est officium opera et diligentia consequi senatus voluntatem: populi est officium res optimas et homines idoneos maxime suis sententiis deligere et probare. item: accusatoris officium est inferre crimina; defensoris diluere et propulsare; testis dicere, quae sciat aut audierit; quaesitoris est unum quemque horum in officio suo continere: qua re, L. Cassi, si testem, praeterquam quod sciat aut audierit, argumentari et con-

1. iste om. $l^1 q^3$ iste semp. n obp. gb eq. in loc. π 2. spl. om. f oportet ut is optet ist. m. p. dedisse e is oportet ist. m. p. ded. π, h ('his') is optet ist. m. p. ded. $p^2 u, 2$ (pal.⁴⁶ bruil.). tr ('obtet' u) is oportet ist. m. p. ded. velit ξ ('maxime pene' hd 'maxima pene' ua^1 maximae poenae $p^1 \pi$ maximam penam φ) ne ista $h, 2, q^3$ ne iste ξ 4. parentis epu^2 5. nobis $u^1 f$ hominem impium u non facere $he^1 p^1 \pi$ non favere up^2 non fuere f (suprasc. 'favere' 'placere') non placere e^2 6. qui libertis constat vite u^1 quibus lib. constat vitae h (linea per b ducta) qu. liber constat vitae $p^1 \pi$ qu. liberum constat vite e qu. libertas constat vite $p^2 u, 2$ (a^1), q^1 (pr. m.: 'constant') qu. libertas constat vite $l^1 3^4 q^3$ qu. liberi sunt constituite r qu. l. s. ite vo^2 qu. l. s. statuite ξ (a^2) 7. hom. huiusm. g comparare u^1 sen. — iuvare om. n 8. off. est r offitio u^1 cons. — mag. est off. om. $hp\pi u, 2$ (a^1) cons. — sen. volunt. om. q^1 (pr. m.) item mag. r 9. off. est t onera $h\pi$ opere l^3 on. et diligentiam π honore et dil. $2(a^1), rd^1 q^3$ honorem et diligentiam $p^2 u, q^1$ (pr. m.) senat. om. a^2 (eras.), nr voluntate $hp\pi f$ voluntatem pop. r populi vol. δ sen. et populi vol. φ 10. est pop. off. r officiorum optima sed homines idoneum h optim. u optim. π 11. dilig. $he\pi xntlv\delta g\varphi q^2$ probare et acc. h prob. acc. ξ Sc.: probare. item: acc. est off. $toq\varphi q^2$ 12. deferre dil. u^1 def. est $do\varphi v, 3$ testes h test. dic. $1, 2, trd^1 3^4 vo^2 q^1$ test. est dic. ξ 13. quae scierit $l^4 vo^3$, Lamb. qu. sciant h aut audierint h vel audierit n testis est qu. sc. aut aud. dicere φ quaesitoris $u^1, 2, to\varphi rg, q^1 2 v, 3$ questorum h 14. eorum $o\varphi$ suo om. dl^4 in suo off. $o\varphi g$ L. caussis e caussis $h\pi$ in causis $p\mu, 2$ (a^1), $tl^1 q^1$ luci cassi $a^2 h\gamma$ luci crassi e luci cassi in causis $o\varphi q^2 3 \delta$, Lamb. si om. u^1 testis h 15. scierit l^2 argumentorum h coniecturam $p^2 u$ coniectura ξ Sc.: coniectura

lecturam persequi patieris, ius accensatoris cum iure testimoni commiscebis, testis improbi cupiditatem confirmabis, reo duplicem defensionem parabis. est haec exornatio copiosa; comprehendit enim brevi multa suum uni cuique tribuens officium
5 et separatim res dividit pluris.

XXXVIAS Licentia est, quom apud eos, quos aut vereri aut metuere debemus, tamen aliquid pro iure nostro dicimus, quod eos minime offendat, quo eos aut quos ii diligunt, aliquo in errato vere reprehendere videamur, hoc modo; miramini, Quirites,
10 quod ab omnibus vostrae rationes deserantur? quod causam vostram nemo suscipiat? quod se nemo vestri defensorem profiteatur? id adtribuite vostrae culpae, desinite mirari. quid est enim, qua re non omnes istam rem fugere ac vitare debeant? recordamini, quos habueritis defensores; studia
15 eorum vobis ante oculos proponite; deinde exitus omnium considerate: tum vobis veniat in mentem, ut vere dicam, neg-

ram persequi ('perseq.' cont. Lamb.) 1. consequi $\tau\omega\phi\lambda^3$ patieris a patiaris p^1l^{24}, q^1 (pr. m.) b (corr. ead. m.) 2. commiscebit — confirmabit — parabit $f'n$ misccebis g eo $h\epsilon\pi$ 3. parabit h te haec h haec est $\mu^2, a\phi\tau\theta\gamma b$ 4. est enim μ^1 brevis h multa si unicuique h mult. suum unicuique e mult. suum cuique $a\phi\tau\theta^1$ mult. et suum cuique ξ 5. et separatim $\mu^2, 2, \tau\chi\sigma\tau^{134} \nu\theta^2 \rho^{13} \delta$ et om. 1 separatio g separat et $b^2 \nu\theta^{13} c$. Lamb. dividitur μ^2 6. quos ver. $f\tau\theta^3$ 7. tamen om. g pro velle nostro b iure pro nostro ϕ quod eos minime offendat aut quos $e\alpha^2 \tau\phi\nu\theta^{13} c, \rho^1$ (alt. m.) $2^2 \nu, 3$ quod eos aut qu. $h\rho\pi k^1$ quo eos aut qu. $k^2 \mu, 2, l^{134} \nu\theta^2, \rho^1$ (pr. m.) 8. diligunt h hi dil. $\pi a\phi\tau\theta\phi\gamma b$ ei dil. e ipsi dil. n hii dil. $\mu\epsilon\rho^{13}$ aliquo in err. 1 ('aliquod' $h\pi k^1$), $2(a^1), l^{134}$ cum in al. err. ξ ('error' d) in om. a^2 iure l^2 9. repr. videamur $k^2 \phi$ reprehendere videantur $h\rho(?)\pi k^1 \mu^1 \theta$ reprehendere posse videamur r reprehendi posse videantur $e\beta c, \rho^1$ (alt. m.) $2, a^2$ ('reprehendi posse' sic not.) ν ('compr.') Sc.: quod eos minime offendat, quo eos, aut quos ii diligunt, aliquo in errato vere reprehendere videamur 10. quos t ab hominibus h vere rat. μ^1 causam om. f^1 11. nemo om. a^1 def. vestri π 12. confiteatur $2, g$ id adtrib. $e\rho^1 l^4 \nu\theta^3$ adtrib. $h\pi$ id trib. ξ desinite $k\mu, \rho^1$ (pr. m.) nolite g istud des. $h\rho, 2(a^1), l^{134} \nu\theta^2, \rho^1$ (alt. m.) atque des. id $dl^4 \nu$ atque istud des. ξ (e, a^2) 13. quid enim est $b\rho^2 \nu\theta$ quid enim μ quid id est d vestram rem r^1 fugere avitare a^1 fug. a civitate e 14. quod hab. defensorem h habuistis n 15. eorum om. t vobis om. do ponite $2(a^1), \tau r^{13} \rho^3 g$, Lamb. praepon. $\nu\theta^1 \nu$ omu. exit. g . Lamb. 16. tunc $\mu^2 a\phi g \rho^3$ veniat 1, 2, g veniet ξ ven. vob. g

legentia vostra sive ignavia potius illos omnis ante oculos
 vestros trucidatos esse, inimicos eorum vestris suffragiis in
 amplissimum locum pervenisse. item: nam quid fuit, iudi-
 ces, qua re in sententiis ferendis dubitaveritis aut istum ho-
 minem nefarium ampliaveritis? non apertissimae res erant
 criminis datae? non omnes haec testibus comprobatae? non
 contra tenuiter et nugatorie responsum? hic vos veriti estis,
 si primo coetu condemnassetis, ne crudeles existumaremini?
 dum eam vitatis vituperationem, quae longe a vobis aberat,
 affuturam eam invenistis, ut timidi atque ignavi putaremini. 10
 maximas privatas et publicas calamitates accepistis: quom-
 etiam maiores impendere videantur. sedetis et auspicamini:
 luci noctem, nocte lucem expectatis. aliquid cotidie acerbi
 atque incommodi nuntiatur: etiam eum, cuius opera nobis
 haec accidunt, remoramini diutius et alitis ad rei publicae perni- 15
 ciam, retinetis, quoad potestis, in civitate? eius modi li-XXXVII 49
 centia si nimium videbitur acrimoniae habere, multis mitigatio-
 nibus lenietur: nam continuo aliquid huius modi licebit inferre:
 hic ego virtutem vestram quaero, sapientiam desidero, vete-
 rem consuetudinem requiro, ut quod erit commotum licentia, 20

1. vestri $\rho^1\delta$ homines π 2. eorum om. e 3. nam om. g
 4. ferendis $tbq\epsilon\eta^1$ 5. ampliaveris n 6. data er om. h non —
 conprob. om. $hp\pi\mu.2(a^1)$ haec omni. t haec test. $\varphi\epsilon$ confirmatae $d\beta^4\rho^1$
 nam π 7. et ten. $o\varphi$ resp. est $o\delta.\rho^1$ (alt. m.) vos omnes hy
 8. condemnassetis $\mu\eta^1$ cond. eum φ 9. vitatis 1 ('vituperatis' add.
 hp^1 'vituperati estis' add. π) quae 1. a vob. aberat vitup. β^3 aberat
 affuturam eam invenistis $erc\varphi v\eta.b$ ('affuturum' pr. m.) aberat obf. eam
 inv. o aberat afut. eam inv. $l^1vo^1\beta^3.\rho^2$ (alt. m.) erat eam tenuisti ρ^3 erat
 eam inv. a^2 erat (cett. om.) $hp\pi\mu.2(a^1),tl^1\beta^3vo^2$ 10. di atque ign. h
 ('adque?') p^1 ut timidi $\pi\rho^2\mu^1.\xi$ (ne timidi μ^2a^1 ut ne tim. f nonne tim.
 $\beta^3\rho^1\delta$ ut timidi om. e) putati estis $\rho^1\delta$ existimati estis $\beta^3.\varphi$ ('es-
 setis') Fo.: putemini 11. maximas pr. et publicas π maximas
 privatis et publicis hep^1 calamitatis $e\eta^1$ max. et pr. et publ. ξ
 12. videatur h auspicamini π oscitamini ξ 13. luci noctem non
 lucem $hp^1\pi k$ noctem non lucem $e\rho^2\mu.2,\beta^0$ nocte lucem luce noctem $\rho^1\delta$
 acerui h ac. cotid. $\pi b\epsilon\eta^1\beta^3$ cott. $heat\eta$ 14. etiam eum $hp\pi$ etiam e et
 eum ξ vobis $ar\eta^2\varphi$ vos om. g 15. rememor. e aletis h alitis
 e ad reip. pern. et $l^1vo^1\rho^2\varphi$ et ad reip. peru. $vo^3.\beta^1ox$ 16. quodad
 h quod μ^1 17. acrimonia h ac. vid. hab. $o\eta^3$ hab. vid. ac. g 18.
 huiusm. al. inf. lic. μ al. lic. inf. huiusm. g lic. al. huiusm. inf. ρ^1
 19. ergo a (sic) ergo $etv.Pith.$ 20. requiro ut quod $to\varphi\beta^3rc,\beta$ requ. quod ξ

id constituatur laude et altera res ab iracundiae molestia removeat, altera res ab errato deterreat. haec res, sicut in amicitia, item in dicendo, si loco fit, maxime facit, ut et illi, qui audient, a culpa absint, et nos, qui dicimus, tam ipsorum quam veritatis amici videamur. est autem quoddam genus in dicendo licentiae, quod astutiore ratione comparatur, quom aut ita obiurgamus eos, qui audiunt, quo modo ipsi se capiunt obiurgari, aut id, quod scimus facile omnis audituros, dicimus nos timere, quo modo accipiant; set tamen veritate commoveri, ut nihilo setius dicamus. horum amborum gene-

erat $egq^{12}v,3,5O$ commodum b lic. om. l^2 1. id constituetur $hp^1\pi\mu^1gr^{12}$ id comprimetur $\mu^2,2(a^2$ del. lin.) id comprimatur $p^2l^1vo^{23}$ id mitigetur ea^2rqq^3bv (id laude mitigetur og , Lamb.) id mitigabitur $l^1q^1\delta$ ita ut alt. $oq^{13}v\delta,2or$, Pith. Sc.: ut quod erit — constituatur laude, et altera — ab iracundiae mol. $l^1vo^1v,3$, Lamb. ab iracundia et mol. ξ 2. altera res $l,3,d^{11},l^1q^{12}v$ ('altera rum' h) altera $2,l^3$ haberat ratio det. h in amicitia μ^1 in amicitiam $e\pi$ 3. idem μ (ead. m. corr.) item $l,2(a^1),bg$ ita ξ si loco om. $hp\pi$ si l. fit om. $2(a^1)$ sit φ 4. culp. alieni sint μ^1 et nos qui dicimus tam et ipsorum quam et veritatis amici videamur e et n. q. d. ipsorum et veritatis vid. am. vo^3 et n. q. d. am. ips. et ver. esse vid. chl^2vo^1,a^2 (et n. q. d. am ips. et ver. esse vid. not. suprasc.) et n. q. d. am. eorum et ver. esse vid. lvo^2,g (om. 'esse'), Lamb. et n. tamen q. d. am. ips. et ver. e. vid. v et n. q. d. tamen et ips. veritatis esse videatur hpu^1,π ('veriti e. videamur') et n. q. d. tum etiam reveriti vid. d et n. q. d. tum ipsos reveriti esse vid. l^1,x ('et ips. rev. vid.') et n. q. d. amicos et ipsos veriti esse vid. a^1,f^2mg (om. alterum 'et') et n. q. d. tamen tam ipsos veriti e. vid. $bruil,2$ et n. q. d. tam tamen sententia eorum qui dicunt quam de quibus dicitur vera habeatur $\mu^2,2$ (pal.⁴⁶ $bruil,1$, 'qui dicitur' a^1 ; a^2 'tamen — habeatur' lin. not.) et n. tamen q. d. et ipsos reveriti et veritatis assertores esse vid. l^1 (pr. m.)³, q^1 ('et n. q. d. tamen'), δ et n. q. d. et ips. rev. et ver. ass. e. vid. q^3 et n. q. d. am. ipsorum et ver. ass. e. vid. o et n. q. d. eorum am. et ass. ver. e. vid. q^2 et n. q. d. am. ipsorum et ipsos revereri et veritatis esse assentatores vid. φ Sc.: et n. q. d. tam ipsorum quam ver. am. esse vid. 5. est aut quod h quoddam om. o , not. lin. a^2 6. in die. lic. $l,2,troq^{12}v,3$ dicendo l^1vo^1 astuti operatione $lep^1\pi$ astuta operatione $\mu^1,2(f^2),l^3$ a statuta operatione μ^2f^1 astutia operatione p^2 astuta ratione a^2 astuta oratione $q^1\delta$ magis astuta oratione r astuta licentiae ratione vo^2 astutiori rat. t astutiore rat. $a^3cho\varphi$ 7. eos om. μ eos obiurg. g ipsi om. dl^4 8. facile — dicimus om. $hp\pi\mu,2(a^1)$ auditores nos tim. die. $lq^1\varphi$ 9. die. om. el^3 temere b veritati e 10. n. setius π n. sedius h nichilo cuius μ generum om. φ

rum exempla subiciemus; prioris, huius modi: nimium, Qui-
rites, animis estis simplicibus et mansuetis; nimium creditis
uni cuique: existumatis unum quemque eniti, ut perficiat,
quae vobis pollicitus sit: erratis et falsa spe frustra iam diu
detinemini stultitia vestra, qui id, quod erat in vestra po-
testate, ab aliis petere quam ipsi sumere maluistis. poste-
rioris *licentiae* hoc erit exemplum: mihi eum isto, iudices,
fuit amicitia, set ista tamen amicitia — tametsi vereor. quo
modo accepturi sitis, tamen dicam — vos me privastis. quid
ita? quia, ut vobis essem probatus, eum, qui vos oppugnabat, 10
inimicum quam unicum habere malui. *ergo haec exornatio,*
cui licentiae nomen est, sicuti demonstravimus, duplici ratione
tractabitur: acrimonia, quae si nimium fuerit aspera, mitigabit
laus; et adsimulatione, de qua posterius dicimus, quae non
indiget mitigationis, propterea quod imitatur licentiam et sua 15
sponte est ad animum auditoris adcommodata.

Deminutio est, quom aliquid inesse in nobis aut in iis. XXXVIII
quos defendimus, aut natura aut fortuna aut industria dici-
mus egregium: quod, ne qua significetur adrogans ostentatio,

1. subiciemus *e* subiciemus *l*² subiciamus *h* prius est *e* prioris
est πdl^4 nimirum *b* 2. estis supplicibus *g* est. simplicioribus *b* est.
omissis simplicibus *l*² credetis *t* 4. quod φ nobis *f* diu
om. *g* 5. vestra quid quod *e* vestr. quidquid π vestr. qui quod hpu^1u
bruil. vest. est qui qu. $\mu^2a^1f^2$ vest. id quod $chl^2ro^{13}\delta.a^2$ (*qui id qu.*
sic not.) vest. est id qu. $v\varphi$ vest. et quia quod $f^{1l}l^3r\varphi^3$ detinemini Stult.
vestra id qu. ξ Sc.: det. stult. vestra. qui id quod pot. vestr.
 hq^1 6. ab illis *n* qu. subigere μ^2,a^1 posterioribus *h* 7.
isto indicium *h* 8. ista om. *f* tamen om. χ sed tamen ista *og*
vere quom *h* 9. tam. dic. om. *d* vos pr. $hep^1\pi$ privatis
 epu^1t probatis π quid itaq: quid aut vob. *h* 10. quia ita ut
 π qui ut μ^1 obp. μa 11. quod am. q^1 hic ex. *h* 12. li-
centia *l*³ sicut *o* demonstrabimus $hp^1\pi\mu a^1$ 13. acrimoniam —
mitigabit laus $1(p^2),2,dl^3,q^1$ (pr. m.) δ acrimonia — mitigabitur laude ξ
(a^2) 14. et assimulatio 1,2 et ass. est α et assimulatione ξ (simila-
tione' *o*) qua hp^1 quam πd superius $toq^1v\delta$ 15. indenegationis
nomine $1(\mu^1)$ in denegationis nomine dicitur $\mu^2,2(a^1)$ indiget mitigationis
 a^2q^1c mit. ind. *r* ind. mitigatione gq^2 imitabitur *c* Fo.: imitatur
tantum sua sp. sit ad an. aud. accommodata 1 (*se* — accommodat' *h*
'accommodatum' μ), $2(a^1),to\varphi r\varrho^{12}$ sua se sp. ad a. a. accommodat $a^2br\varrho^3$
sua sp. ad a. a. se acc. ξ 17. dim. $h^2,to\varphi gdl^{234}l^1P$ in iis e,q^3
(hiis) in his $hp\pi\mu,2,to\varphi b\varrho^2$ his ξ 18. aut in ind. a^2 dicimus *o*
dicemus ξ 19. quo ne μ^1

deminuitur et attenuatur oratione, hoc modo: nam hoc pro meo iure, iudices, dico, me labore et industria curasse, ut disciplinam militarem non in postremis tenerem. hic si quis dixisset 'ut optime tenerem' tametsi vere dixisset, tamen adro-
 5 gans visus esset: nunc et ad invidiam vitandam et laudem comparandam satis dictum est. item: ultra igitur causa, avaritiae an egestatis accessit ad maleficium? avaritiae? at largissimus fuit in amicos: quod signum liberalitatis est, quae contraria est avaritiae. egestatis? at huic quidem pater —
 10 nolo nimium dicere — non tenuissimum patrimonium reliquit. hic quoque vitatum est, ne magnum aut maximum diceretur. hoc igitur in nostris aut eorum, quos defendemus, egregiis commodis proferendis observabimus: nam eius modi res et invidiam contrahunt in vita et odium in oratione, si inconsi-
 15 derate tractes; qua re, quem ad modum ratione in vivendo fugitur invidia, sic in dicendo consilio vitatur odium.

XXXIX 51 Descriptio nominatur, quae rerum consequentium continet perspicuam et dilucidam cum gravitate expositionem, hoc modo: quod si istum, iudices, vestris sententiis liberaveritis, 20 statim, sicut e cavea leo emissus aut aliqua teterrima belua

I. dim. $h^2\pi\mu\sigma$ adt. μ aten. c haec o 2. meo labore h me elaborare g me elaborasse 1ox me laborasse $o\phi$ 3. si quae h 4. obt. μ eam etsi n eam tametsi μ^2 5. nunc ad $dl^2c\phi^{12}$ et laud. om. f et laud. $1.ando\phi.gcbP$ et ad laud. ξ 6. causa avaritiae aegestatis h e. avaritia egestatis e e. avaritiae egestas π e. avaritiae aut egest. $2.torbLvo^{12},\phi^1$ (alt. m.)²³ av. caus. aut eg. ϕ caus. av. ut eg. $v\phi^1$ (pr. m.) av. caus. an eg. ϕ^3 utrum i. av. causa n. eg. ξ Sc.: utraque igit. causam, avar. an eg. 7. ad malef. acc. $o\phi$ avar. om. $a^1\phi^1$ ac larg. h ad largissimos π 8. fuit hic $to\phi\phi^3\delta$ fuit inimicos π^1 libertatis t largitatis g 9 aeg. $h\mu o$ at om. $1,2,lv,\phi^1$ (pr. m.) δ 10. nim. nol. g reliquit $h\mu$ relinquit c 11. vitandum l^2 12. quod h defendimus $\mu^2,2,tc\delta g$ 13. proferendis vo^1l^1hg nam — or. b habet post 'vit. od.' eiusmodorum h eiusmodo res p 14. oratione consilio vit. odium si consid. f 15. in rat. bl^2 $vo^12c\phi^12v$ vivendi $\alpha l^2vo^12c\phi^2v$ minnendi ϕ^1 (alt. m.) vivendo $\phi^3\delta$ minnendo ϕ^1 (pr. m.) 16. fulcitur $l(p^1\mu^1),b$ Fo.: fugitatur dicendo l^1vo^1 dicendi α cons. vit. om. f odium in oratione g 17. consequentiam h consequentia π 20. sicut om. f sicut cav. h a cav. a^1l^1 ex cav. $vo^1\phi^2$ etcav. l^2 leo e cav. e^1 emissus $erdo\phi g$. Lamb. foenissus $hp\pi\mu gr^{12},a^1$ foenissus vel emissus a^2n ('vel em.' add. a^2) phoeniss. f feuss. vo^2 semissus l^1 immissus vo^1 missus $two^3c\phi^2v,3$ belua π bestia $\phi^1\delta$

soluta ex catenis, volitabit et vagabitur in foro, acuens dentis, insultans in cuiusque fortunas, in omnis amicos atque inimicos, notos atque ignotos incursans; aliorum famam depeculans, aliorum caput oppugnans, aliorum domum atque omnem familiam perfringens, funditus labefactans. qua re, iudices, eicite eum de civitate, liberate omnis formidine, vobis denique ipsis consulite: nam si istum impunitum dimiseritis, in vosmet ipsos, mihi credite, feram et truculentam bestiam in miseritis. item: nam si de hoc, iudices, gravem sententiam tuleritis, uno iudicio simul multos iugulaveritis: grandis natu 10 parens, cui spes senectutis omnis in huius adolescentia posita est, qua re velit in vita manere, non habebit; filii parvi privati patris auxilio ludibrio et despectui paternis inimicis erunt oppositi; tota domus huius indigna concidet calamitate: at inimici statim sanguinolentam palmam, crudelissimam victoriam potiti insultabunt in horum miserias et superbi re simul et verbis invehentur. item: nam neminem vestrum fugit, Quirites, urbe capta quae miseriae consequi soleant: arma qui contra tulerunt, statim crudelissime trucidantur; ceteri,

1. ex catena *g* avens *h*¹ habens 1(*h*²), 2, *l*¹(pr. m.)³⁴ acuens *cb* et cett. *C* 2. multas *l*¹ in multos *o* multos *ς* Sc.: insultans in om. *π* in minusculis que *o* fortunam *a* Post 'fortunas' vox in *h* eras. et inim. *og* 3. et ign. *φ* ignotos suos *h* incursitans *hy* depeculantiorum *hp*¹ depeculans horum *π* 4. capud *ua*¹ obp. *ukbq*¹ domum ac *επυε*¹*vφ*, 3 dom. at. *l*¹*vo*¹ dom. et *vo*³ dom. haec *h* 5. confr. *q*¹*δ* fam. om. *l*²*q*²*v* funditus labef. *hep*¹*πμ* funditusque lab. *p*²*μ*, 2, *l*³⁴, *q*¹(pr. m.) rempublicam funditus lab. 3. *l*¹*vo*¹³*φε**q*² ('penitus'), *3δ* funditusque remp. lab. *r*, *q*¹(alt. m.) iudicium *π* 6. eicite *επμ*, 2, *thq*¹²³ vobisque ips. *ha*¹ vobis ipsis et 7. demis. *ho* 8. mihi er. om. *n* cred. mihi *εq*¹²*v* bestiam iudices *e*, *q*¹(alt. m.)^{23v} 9. inmis. *μ*²(imis. *μ*¹)*ncq*¹² si om. *a*¹*g* add. *a*³ de hoc iudicio *h* 10. uno in iud. *μ*²*at* uno iudice *π* iugu — hic desinit *n* 11. cui sp. *e*, *q*¹(pr. m.) cuius *ς* omn. sp. sen. *g* adulesc. *hob* 12. filii patris *f* 13. exilio *h* despectus — obposita *h* 14. huius om. *t* 15. ab inimicis st. *hp*¹*π* at inimicis st. *μ*¹ stat. inim. *oφ* sanguinolentam palmam *hep* sang. palma *ς* crudelissimam victoriam *h* erud. victoria *ς* 16. in hor. mis. ins. *φ* ins. vitae in hor. *t* superbi re *pu*², 2, *l*¹*q*¹*3δ* sup. rebus *oφ* superiare *h* superbia re *μ*¹ superbia *ς*(*e*, *a*²) 17. inveniuntur *gr*¹*μ*², 2, (*a*¹)*xl*¹*q*¹(pr. m.)³ inveniuntur *π* inveniuntur *hp*¹*μ*¹ nam om. *t* 18. urbe capta *hep**πathy* capta urbe *ς* qui mis. *e* 19. qui contulerunt *oφ* tulerint *μ*²*atδ* trucidabuntur *l*¹³*vo*¹

qui possunt per aetatem aerumnas ferre, rapiuntur in servitute; qui non possunt, vita privantur; uno denique atque eodem tempore domus hostili flagrat incendio et quos natura aut voluntas *necessitudine benevolentia* coniunxit, distrahuntur: 3. liberi partim e gremiis diripiuntur parentum, partim in sinu iugulantur, partim ante pedes constuprantur; nemo, iudices, est, qui possit satis rem consequi verbis nec referre oratione magnitudinem calamitatis. hoc genere exornationis vel indignatio vel misericordia potest commoveri, quom res consequentes comprehensae univ[er]sae perspicua breviter exprimuntur oratione.

XL, 52. Divisio est, quae rem semovens ab re utramque absolvit ratione subiecta, hoc modo: cur ego nunc tibi quicquam obiciam? si probus es, non meruisti; sin improbus, non commovere. item: quid nunc ego de meis promeritis praedicem? si meministis, optundam; si obliti estis, quom re nihil egerim, quid est, quod verbis proficere possim? item: duae res sunt, quae possunt homines ad turpe compendium commovere: in-

1. erumbarum π herum p horum μ haec res h heri ku^2f pal.⁴ herii a (not. in ras.) herium m herilem l^3 aevi l^3 et vires ea^2cb . Pith. et per vires t, q^1 (alt. m.) dominorum vo^2, q^1 (pr. m.) vires dominorum δ labores g fere $hp^1\pi$ perferre δ . Sc.: aerumnas ferre rapiuntur t 2. privabuntur t itaque cod. o 3. ostili a hostilis e flagrabat $hep^1\pi$ flagrabit ξ flagrat Lamb. Au.: 'Flagrata est' s. flagratur? 4. necessitudine benevolentia $\mu^1\pi$ ('beniv.?) nec. benevolentiae e nec. aut benevol. $\mu\mu^2, 2, t\varphi q^1 3e$ nec. et benev. $hrbl^1vo^1$ nec. ac ben. vo^3 necessitate et ben. cl^2, q^2 ('ac ben.?) distrahentur $to\varphi q^3$ 5. egregiis h e gremio tl^3 par. dir. vq^3 ('erip.?' r) diripiuntur to rap. $q^1\delta$ par. in sin. h in sinum e in sinuo l^3 6. iugulantur $t\varphi$ pedes $a^2d^3acq^2\varphi, 3$ heredes $l(e^1)$ edes $e^2af^2q^1r$ patres l^3 construpr. b constuprabuntur $o\varphi$ iudicium e iudicium μ 7. posse h rem satis ty verb. consequi $q^1r\delta$ ferre l^3 offerre $co^1cq^2v, 3$ 8. hoc ne gen. $hp\pi$ hoc de gen. e 9. consequuntur p^2 10. univ. om. f univ. compr. h exponuntur o 12. removens $\mu, 2, dl^3$ e re e utraque $he\pi$ absolvito e 13. oratione $he\pi\mu arq^1 3\delta gb$ ergo πf 11. obic. hoc modo si prob. μ quicq. tibi ftq^2 obiciam $he\mu/tq^1g$ nomine ruisti π si inpr. hpq^1 commoveris $rl^3q^2\delta$ commovearis vo^2 commoveare f^2 (rec.) commovebere $o\varphi^2q^3$. Lamb. 15. ergo π de meis promer. $ep\pi, \mu^1$ ('pro' eras. μ^2) de m. propriis mer. $h, \mu^2, 2, t\varphi r l^1 2 \sqrt{c} q^2 3 v g \delta$ de prop. mer. l^3 de pr. mer. meis q^1 demens propinquis mer. b 16. obt. vos $o\varphi$ obtendam π 17. possem a^2 18. comp. μ concipiendum ftq^1x

opia atque avaritia: te avarum in fraterna divisione cognovimus, inopem atque egentem nunc videmus: qui potes igitur ostendere causam malefici non fuisse? inter hanc divisionem et illam, quae de partibus orationis tertia est, *de qua in primo libro secundum narrationem demonstravimus* hoc interest: illa dividit per enumerationem aut per expositionem, quibus de rebus in tota oratione disputatio futura sit; haec se statim explicat et brevi duabus aut pluribus partibus subiciens rationes exornat orationem.

Frequentatio est, quom res tota causa dispersae coguntur in unum, quo gravior aut acrior aut eriminosior oratio sit, hoc pacto: a quo tandem abest iste vitio? quid est, cur iudicium velit eum liberare? suae pudicitiae proditor est, insidiator alienae, cupidus intemperans petulans superbus, inpius in parentes, ingratus in amicos, infestus in cognatos, in superiores contumax, in aequos et paros fastidiosus, in inferiores crudelis, denique in omnis intolerabilis. eiusdem generis est illa frequentatio, quae plurimum coniecturalibus causis opitulatur, quom suspitiones, quae separatim dictae minutae et infirmae erant, unum in locum coactae rem videntur perspicuam facere, non suspitosam, hoc pacto: nolite igitur, nolite, iudices, ea, quae dixi, separatim spectare, set omnia

I. atque om. *f* aut av. μ^2 terrarum *h* sed av. π 2. quis *o\phi v* potest *h\pi\mu abo\phi v* 3. causa π 4. in part. *hl^2 Vcq^1 2g* 5. libro pr. *f\delta* dum narrationem demonstravimus 1.2. *to\phi r* dum de narratione demonstr. μ^2 antequam narr. demonstr. ρ^2 diximus secundum narrationem ξ (a^2 , 'dix.' om. *b*) interest quod *a^2 ro\phi vo^1 veq^1 2g.3* 7. in tota or. *a^1\phi* per totam or. ρ^2 in totam or. ξ statim se *o\phi q^1* se om. *2.g* 8. breviter *a^2\phi bcq^3 v* vel pl. *h\mu^2.2.t* 10. res tota *he\pi dl^4* res tote μ^1 res in tota ξ (μ^2 tota in l^3) 11. in unum quo *ep^2* in unum locum quo ξ (in unum quocum *h* in unum eum quo μ^1 (sic) in eum quo p^1) crim. — tandem om. μ^1 12. sit om. *h* sit or. *g* modo *t* iste tandem abest *t* quidem cur *h* 13. cur iudicio π e. iudicio *t* e. iudices ξ iudices, cur Crat. et seqq. *E* eum vel. *o\phi by* velit *he\pi(p^1?)* velis ρ^1 (pr. m.) velitis ξ Sc.: quid est, cur iudicium velit pudicie e^1 15. inf. in cognatos *vo^3* 16. insuperioribus μ^1 partes *b* 17. in omnes den. *o* in omnibus *e* intoll. *\mu a\phi* eiusdem — coniect. om. *f* 18. causis coniect. *o\phi* 19. opitulationibus *h* opitulatur quae $\mu^1, 2(a^1)$ ('opitulat.' μ^1) susceptiones *h\phi* 20. in unum loc. *P* viderentur *ep^1 \mu^1 dl^4* 21. non om. *b* ergo *g* 22. ind. om. *dl^4* sep. iudicare *h*

condigite et conferte in unum: si et commodum ad istum ex
 illius morte veniebat; et vita hominis est turpissima animus
 avarissimus fortunae familiares attenuatissimae; et res ista
 bono nemini praeter istum fuit; neque alius quisquam aequè
 5 commode neque iste aliis commodioribus rationibus facere
 potuit; neque praeteritum est ab isto quicquam, quod opus
 fuerit ad maleficium, neque factum, quod opus non fuerit;
 et quom locus idoneus maxime quaesitus, tum occasio ad-
 10 grediendi commoda, tempus adeundi opportunissimum, spa-
 tium conficiendi longissimum sumptum est, non sine maxuma
 occultandi et perficiendi malefici spe; et praeterea ante quam
 occisus homo is est, iste visus est in eo loco, in quo est
 occisio facta, solus; paulo post in ipso malefici loco vox
 15 illius, qui occidebatur, audita; deinde post occisionem istum
 multa nocte domum redisse constat; postero die titubanter
 et inconstanter de occisione illius locutum; haec partim testi-
 moniis partim quaestionibus partim argumentis certis omnia
 comprobantur et rumore populi, quem ex argumentis natum

1. in unum loc. $t^2vo^3ccq^3q$. Pith. un. in loc. q^2 in un. conf. loc. $b\delta g$
 commoda μ^2 ad istam $p^1\pi\mu^1$ ad illius exitam mort. h ad ist. e. m.
 ill. g 3. amariss. $dl^4q^2^3$ fortunae familiares attenuatissimae $hp\pi$
 $gr.^{12}bI^1vq^2$. Lamb. ('familiares' hp^1 'attentis' q^2) fortuna familiares at-
 tenuatissime dl^4 fortunae familiares rei atten. $p^2,2$ ('familiaris' a) fortuna
 familiaris rei attenuatissima $ekuxtyq^3$ ('familiaris' t 'attenuatissimus' μ)
 fort. rei familiaris attenuatissima o 4. alius quisque $h\pi\mu$ 5. commoda
 h iste om. a^1g comm. al. t 6. est quicq. ab isto h 7. fuit
 $oqgq^2$ ad malef. — fuerit om. $1,2(a^1)dl^{34}$ neque — fuerit om.
 $vq^{1,1}or$ opus fuit a^2 non fuit $ogbcq^2$ 8. et tum q quaesitus sit
 r sit quaes. q^{12} tunc π 10. sept. est μ^1 maximae occultanda
 h 11. et perf. om. $hp\pi\mu,2(a^1)dl^{134}vo^2q^1$ perficiendi e maleficium
 oq malef. om. t^4 maleficiis et praeter ante h 12. is occisus homo μ
 (om. 'est') is h. occ. est $2,t$ occ. is h. est $cq^{13}v$ his h is om. oq iste om.
 oq 13. occ. est facta r occ. facta est $uoqg$ in ipso loco maleficii
 $tol^3q^2\delta$. Lamb. loc. in ipso mal. q in ipso maleficii loco in quo vo^2
 in ipso maleficio ξ ('maleficii' q^3) 14. audita est $r^{13}q^{13}v\delta$ est aud. q^2
 aud. est qui occ. oq 15. postero $ep\pi oq c q^{12}v,3$ postea f postera ξ 16.
 occ. ill. $\mu^2,2,3$ ill. occ. oq^1 occ. eius l^3 occ. filius $he^1p^1\mu^1$ occ. filium e^2
 occ. filium πp^2kl^4 occ. filii r hec et si g 17. quaest. om. $2(a^1)$
 argumentatis $11(\mu^1)$ partim argumentatis μ^2 part. argumentationibus $1or$
 part. argumentis a^1roq^3 part. arg. om. fl et argumentis ξ Sc.: par-
 tim argumentis certis omnia om. e^1p argumentis omnia com-
 probantur et rumorem populi ex add. e^2 18. probantur h quam μ^1

neesse est esse verum: vostrum. iudices, est ex his in uno loco conlocatis certam sumere scientiam, non suspicionem malefici: nam unum aliquid aut alterum potest in istum casu cecidisse suspitiose: ut omnia inter se a primo ad postremum convenient, *maleficia necesse est casu non potest fieri.* 5 vehemens haec est exornatio et in coniecturali constitutione causae ferme semper necessaria et in ceteris generibus causarum et in omni oratione adhibenda non nunquam.

Expolitio est, quom in eodem loco manemus et aliud XLII.51 atque aliud dicere videmur. ea dupliciter fit, si aut eandem 10 plane dicemus rem aut de eadem re: eandem rem dicemus non eodem modo — nam id quidem optundere auditorem est, non rem expolire — set commutate: commutabimus tripliciter: verbis pronuntiando tractando. verbis commutabimus, quom res semel dicta iterum aut saepius aliis verbis, 15 quae idem valeant, referetur, hoc modo: nullum tantum est periculum, quod sapiens pro salute patriae vitandum arbitretur: quom agetur incolumitas perpetua civitatis, qui bonis erit rationibus praeditus, profecto nullum vitae descri-

1. nec. est verum esse μ^1 esse om. dl^4q^2 vestrum iudicium est h vestrum erit indices eu^1 vest. est iud. $k\varphi$ ex his ep^1kdl^4 his ξ (his omnibus² l^2) in uno loco h^1 in unum g in unum locum ξ 2. collatis $acq^2,^2o$ sententiam $hu^2axtoq^1l^3vo^{12}q^{12}vg$ sentiam f (sententiam scientiam² superse.) 3. malef. susp. g aliquid $evoc\varphi$.Lamb. casum $e\pi\mu^1k^1,^4o$ 4. cecid. in casu istum t 5. malificia h maleficio d necesse casu v nec. est casu maleficio vo^3 non potest fieri $1(\mu^1)$, bl^2c non posse fieri $\xi(\mu^2)$ 6. est haec q^3 .Lamb. 8. et om. φ 9. expositio μ^1 et om. g 10. ea autem $vo^{13}cq^{12}g,3$ si om. dl^4 11. plane om. $h,2(a^1).to\varphi g$ rem dic. $h,2,l\delta$ eandem rem om. e 12. nam — expolire om. $2(a^1)$ id quod $p\pi v$ id quidem quod e quidem om. $utrdl^4$ optinere $1('obt.' \mu).q^1$ (pr. m.) obtinere alias obtundere l^4 optundere v obt. est aud. tyb aud. non est φ 13. rem om. g commutare $tr\varphi l^{14}vo^{13},q^1$ (alt. m.)² $g,3$ commutatione o commutabimus rem tripl. $l^1vo^1q^1$,Pith. commutare tripl. r^1 commutatio fit tripl. $a^2r^2xvo^3cq^2vg,3$ 15. cum res semel dicta $heftl^3vo^2$ cum re s. dicta μa^2 si cum r. s. dicta est l^2vo^{13},q^2 ('sicut').Lamb. ('sit') si cum r. s. e. dicta $cbq^3.v$ ('eadem') verum aut h iterum ac $o\varphi$ verbis om. μ^1 verb. quidem h 16. valeant l^3 val. eadem h val. eandem rem o val. eadem re g val. eadem res ξ referetur h proferetur $ep^2\mu^2ag$ proferretur p^1 profertur μ^1 dl^4vo^2 proferemus o 18. augetur $l^4vo^2q^2\delta$ augetur $r\varphi^3$ adaugetur l^1 incolom. $h\pi\mu$ 19. erat $\pi utdl^2q^2$ praedito t praed. om. dl^4

men sibi pro fortunis rei publicae fugiendum putabit et erit in ea sententia semper, ut pro patria studiose quamvis in magnam descendat vitae dimissionem, pronuntiando commutabimus, si quom in sermone tum in acrimonia tum in alio atque alio genere vocis atque gestus eadem verbis commutando pronuntiationem quoque vehementius immutabimus. hoc neque commodissime scribi potest, neque parum est apertum, qua re non eget exempli. tertium genus est commutationis, quod tractando conficitur, si sententiam traiciemus XLIII aut ad sermocinationem aut exsuscitationem: sermocinatione — de qua planius paulo post suo loco dicemus, nunc breviter, ad hanc rem quod satis sit, attingemus — *in qua* constituetur alienius personae oratio adcommodata ad dignitatem, hoc modo, ut, quo facilius res cognosci possit, ne ab eadem sententia recedamus: sapiens omnia rei publicae causa suscipienda pericula putabit, saepe ipse secum loquetur: non mihi soli, set etiam atque adeo multo potius natus sum patriae: vita, quae fato debetur, saluti patriae potissimum solvatur: aluit haec me, tute atque honeste produxit usque ad hanc aetatem, munit meas rationes bonis

1. esse sibi g futuris h fugiendum p putavit $hp^1\pi d\varrho^2$
 2. per pat. h studiose agat μ st. laboret e 3. diminutionem e
 4. si tum $\varphi c, P$ agr. μ tum al. $o\varphi$ 5. atque al. om. $r\delta$ aut gest. μ eadem h verbis om. g 6. pronuntiatione $e, 2, o\varphi h^{12} \varrho^{12} g$ vehementer φ immutabimus $\mu^2 a^2, 3$ comm. $\varrho^{12} v g$ immutarimus $hp\pi$ immutaremus μ^1 immutaverimus $ea^1 r d$ immutabimur t hoc quoque e , sc. non potest $e l^2 \varrho^{12} r, h \varrho^1$ (haec) 7. commode $p^3 v o^2$ ap. est r
 8. exempli ee exemplis $h\mu^1$ exemplum p^1 exemplo $p^2 \mu^2 a^2 o\varphi g, 1 o x$, Lamb. est gen. $o\varphi$ est om. b 9. traiciemus $e\pi\mu a e$ trahemus φ 10. aut exs. $\pi a^2 e \varphi$ aut ad exs. ξ suscit. ϱ^{12} sermocinationem h sermocinatione qua hp^1 sermocinationem quam $\pi p^2 \mu a^1 / l^3 a^1 v o^2$ sermocinatio est de qua $a^2 b$ serm. est quam $t r \delta$ Sc.: sermocinatione — de qua 11. planius $a^2 v o^3$ planius om. o paulo om. fl^2 post volo quo dic. h post dicemus $e p \pi \mu^1 d l^4$ loco add. a^2 suo in loc. dic. $o\varphi$ dic. suo loc. g
 12. ad h. rem qu. t ad rem hanc φ ad add. a^2 qu. ad h. rem ξ 13. al. pers. const. g 14. ut om. $d\varphi$ quod μ recogn. $hp\pi g$ 15. sapiens omnia $1, 2, r d l^1 \varrho^1$ sap. qui omni. $\xi (p^2 a^2)$ peric. reip. e
 16. susce. putavit $\mu \varrho^2$ loquetur $h e p^2 \mu^2, 2, \varrho^3$ loquitur $\xi (\pi)$ 17. multo om. b 18. ut vit. t facto $h p^1 \pi \mu^1 \varrho^1$ 19. aliud $h \pi \mu^1 a^1$ haec om. μ^1 perduxit h 20. aetatem suprasc. e monuit $1, a^1 \varrho^{13} \delta$ monuit f munivit $a^2 v o^1 h o v g$ munium t in eas π me has $h, 2, (a^1)$ me

legibus optimis moribus honestissimis disciplinis. quid est, quod satis ei persolvi possit, unde haec acceperis? *qua re si haec loquitur secum sapiens saepe, ergo in periculis rei publicae nullum ipse periculum fugiet.* item mutatur res tractando, si traducitur ad exsuscitationem, quom et nos commoti dicere videmur, et auditoris animum commovemus, sic: quis est tam tenui et prava ratione praeditus, cuius animus tantis angustiis invidiae continetur, qui non hunc hominem studiosissime laudet et sapientissimum iudicet, qui pro salute patriae pro incolunitate civitatis pro rei publicae fortunis quamvis magnum atque atrox periculum studiose suscipiat et lubenter subeat? equidem hunc hominem magis cupio satis laudare quam possum, idemque hoc certo scio vobis omnibus usu venire. *eadem res igitur his tribus in dicendo commutabitur rebus: verbis pronuntiando tractando, set tractando dupliciter: sermone et exsuscitatione.* set de eadem re quom dicemus, pluribus utemur commutationibus; nam quom rem simpliciter pronuntiaverimus, rationem poterimus subicere; deinde dupliciter vel sine rationibus vel cum rationibus pronuntiare; deinde adferre contrarium — 20

ad has l^3vo^1 mea ratio μ^1 has rationes μ^2 1. moribus opt. trq^3 mor. om. $hp\pi\mu a^1$ disc. hon. $o\varphi$ hon. om. $hp\pi\mu.2.(a^1).r\delta$ quod est qu. b 2. qu. ei s. a me g quod a me satis ei ξ Sc.: quod satis haec om. g accipies $1,2(a^1),l^3q^1$ accepi $o\varphi$ accepta sunt ξ Sc.: acceperis quare e quare haec $ovo^3,3$. Pith. qu. hoc $c\varphi$ in haec gr^{12} $p\pi\mu^2,2,vo^2$ ut haec μ^1 inde h inde haec dl^4 et haec q^{12} item haec tzl^4 vo^1g Sc.: qua re si quare—sapiens om. $rl^3\delta$ 3. loquetur $hp\pi\mu/tdy\varphi$ ergo π ego ξ 4. fugi. Et item $h\pi$ fugi et item pft fugi. item ξ 5. ad susc. $1,2(a^1),b$ videmur q^2 videamur ξ 6. si quis π an. sic φ 7. provocatione $hp\pi\mu,2(a^1),q^1$ cogitatione ξ Sc.: et prava ratione praedito t 8. studiose a^1 studentissime h 10. incolom. $h\pi\mu ag$ pro rei^p. e (sic add. $p e^2$) 11. studiosissime $tl^2vo^{13}q^{123}$ suscipiat e^1 subeat e^2 et lib. sub. om. e 12. laudem r possim $trvo^2bq^3$ 13. idque hoc l^1 certe $2, to\varphi b q^3 vg, ^4o$ casu e ausu $hp^1\pi\mu^1f^2$ 14. dicendo μ^1t reb. comm. o 15. verbis exsuscitatur μ tractando dupl. $1.a^1,cbq^3g$ tr. sed tractando dupl. $\xi(\mu^2a^2)$ sed om. πo (non φ) 16. et exsusc. add. μ^2 om. $h\pi$ ead. de re φ de add. μ^2 17. dixim. b plurimis $h\pi\mu ft\varphi dl^{124}vo^2cb$ 18. simplicem tq^3 pronuntiarem $hp^1\mu^1$ pronuntiaverimus μ^2q^3 pronuntiavimus π 19. duplicem $hp\mu^2t\varphi r q^{123}v$ duplicem sententiam o . Lamb.? vel actionibus pron. π 20. sententiam pron. φv pronuntiationem p^2 pron. om. δ afferte π

de quibus omnibus diximus in verborum exornatione —
 deinde simile et exemplum — de quo suo loco plura di-
 cemus — deinde conclusionem; *de qua in secundo libro, quae*
opus fuerant, diximus, demonstrantes, argumentationem quem
 XLIV *ut modum concludere oporteat: in hoc libro docuimus, cuius*
6 modi esset exornatio verbi, cui conclusioni nomen est. ergo hu-
ius modi vehementer ornata poterit esse expolitio, quae constabit
et frequentibus exornationibus verborum et sententiarum hoc
 modo, *igitur septem partibus tractabitur* ut ab eiusdem sen-
 10 tentiae non recedamus exemplo: *ut scire possis, quam facile*
praeceptione rhetoricae res simplex multiplici ratione tractetur
 57 sapiens nullum pro re publica periculum vitabit; ideo quod
 saepe fit, ut, qui pro re publica perire noluerit, necessario cum
 re publica pereat, et, quoniam omnia sunt commoda a patria
 13 accepta, nullum incommodum pro patria grave putandum est.
 ergo qui fugiunt id periculum, quod pro re publica subeundum
 est, stulte faciunt: nam neque effugere incommoda possunt
 et ingrati in civitatem reperiuntur; at qui patriae pericula suo
 periculo excipiunt, hi sapientes putandi sunt, quom et eum
 20 quem debent, honorem rei publicae reddunt et pro multis pe-
 rire mabunt quam cum multis. etenim vehementer est iniquom
 vitium, quam a natura acceptam propter patriam conservave-

1. exornatione *het* exornationibus ξ ex. verb. π 2. simile exempl.
*hftvo*¹² ϱ ² sim. ut exempl. μ ¹ de quo loco μ ¹ pl. suo loc. $\sigma\varphi$
 3. in quo op. fuerat *h μ ².2(a¹)* qu. op. fuere φ 4. argumentatione *e*
 argumentationes *a²vo α c ϱ ¹²gb.⁵O* arg. om. ϱ ³v 5. et in hoc *vo²c ϱ ²³b*
 et hoc in *l²* doc. in hoc lib. *h* dixim. *o* 6. esset om. *a¹* conclusio *l²g*
 conclusionis μ ²*a¹vo*² 7. politio *l.a¹* 8. exorn. om. μ ¹ ex verb. *heo φ g*
 verb. ex ξ atque sent. φ hoc modo om. *dl⁴* 9. tractatur *e* ut ab
gr² μ ¹vo² ϱ ³ Lamb. et ab ξ 10. recedemus *dl¹³. ϱ ¹* (alt. m.) φ facili
 pere. *dl⁴bg ϱ ¹\varphi* 11. rethorica μ ²*vo²l³\varphi* res om. ϱ ² tractetur *a²r*
dl⁴b tractatur ξ 12. vitavit π vit. per *tr* ideoque saepe *o* 13.
 fit ut om. *hp π μ .2.(a¹).dl¹vo²* ut om. *e* qui cum *t* cum ξ Sc.: qui
 ipse pro *l³* propter R. P. *e* vol. *ce* necessario cum *ea².c ϱ ²v.3* neces-
 se erit cum *hp π μ .2.tr³vo¹² ϱ ¹* necesse est cum *l⁴* necessario erit cum *l¹ ϱ ³\varphi*
 14. at qu. $\sigma\varphi$ quoniam om. *t* omni. sunt *he π g* omni. comm. sunt $\sigma\varphi$ sunt
 o. comm. ξ commoda patr. *hp μ .2(a¹).l⁴* 15. celebrandum *r¹* 16. publi-
 ca om. *h* 17. namque effug. *e* effug. φ eff. id poss. *dl⁴e* 18. in civitatem
 δ in civitate ξ 19. excipiunt *d* expellant *hp¹\pi* expectans μ ¹ expetunt
 ξ (μ ²) hi om. *g* hii ϱ ¹³*v δ* ii φ cum et enim *f* qui et *t* quia et φ
 et om. *h* 20. habent debent *b* (sic) 21. inimicum *h μ ¹* 22. coeptam *h*

ris, naturae, quom cogat, reddere patriae, quom roget, non dare; et quom possis cum summa virtute et honore pro patria interire, malle per dedecus et ignaviam vivere; pro amicis et parentibus et ceteris necessariis adire periculum, pro re publica, in qua et hi et illud sanctissimum patriae nomen 5 continetur, nolle in discrimen venire. itaque uti contemnendus est, qui in naufragio neminem quam se mavult incolumem, ita est vituperandus, qui in rei publicae discrimine suae plus quam communi saluti consulit: nave enim fracta multi incolumes fuerunt; ex naufragio patriae salvus nemo potest 10 enatare: quod mihi bene videtur Decius intellexisse, qui se devovisse dicitur et pro legionibus in hostis immisisse medios: amisit vitam, at non perdidit; re enim vili carissimam et parva maximam redemit: vitam dedit, accepit patriam; amisit animam, potitus est gloriam, quae cum summa laude 15

conservaveris a^2cgp , Lamb. 1. natura μ^2 . 2. c patria a rogat μ^2 . 2. $toq\theta^2$
 2. et om. h 3. male qm per b (sic) ign. I. ign. vivere et cum ξ
 4. parent. cet. ha^1q^2 obire per. p^2 adire peric. $h\mu^2a^1q^1$ adire $e\pi\mu^1$
 ad. per. velis ξ 5. in qualibet b (sic) in qua et hic ill. π in qua haec
 illud he in quae et haec ill. μ in qua haec et ill. q^2 in qua et hoc et ill.
 $coqv$, Lamb. Sc.: in qua et hi et illud premonē h patromonem
 p^1 paromonem π paromonem e patriae nomen p^2 . μ^2 (ex eras.) nomen
 patr. ξ 6. continentur Ern. — Orell. ita uti $he\pi d$ itaque ut t
 7. est is qui l^4 in naufragio l^3 in navigando $coqbl^2l^1g$. q^1 (alt. m.: 'ignavia' pr. m.) in navigio ξ navem se quam f se quam navem φ navem
 quam se ξ ('navium' $\mu^2adl^2c\theta^1$. 2. 3 'navium' l^3) Sc.: neminem q. se
 incolom. $h\pi\mu ab$ 8. ita est φ item vit. I. a^1 ita ξ vituperandus
 I. 2. (a^1), Lamb. vitup. est ξ in re p. μ discrimini μ^2a suae sal.
 pl. q. comm. e 9. communis salutis h navi $euadl^1bq^1$. 2. 3. v. 10.
 incolom. ab fuerunt I. 2. (a^1). dl^1 . 4. $vo^2\varphi$ fuerint μ^2t effugerunt l^3 ierunt
 o evadere g evaserunt ξ salv. om. f salvusne π 11. vid.
 bene t detius eu 12. dic. pro leg. et se cbl^2v dic. p. leg. se et
 q^1 . 3. pro re legionibus h . μ ('relig.>') pr. legibus rb hostis h immis-
 misse μaco^2vb immisise h misisse l^1 . 3. q^1 intulisse l^2 se immis. toq
 medius e 13. amisit $h\pi\mu$. 2. (a^1) t unde am. ξ (e) an non. $h\pi\pi$
 aut non μ (sic) re enim vilissima et parva max. $h\pi\mu$. u^1 ('ex parv.'). 2.
 (a^1). tr^1 . 3. vo^2 . 3. re en. vil. certam et p. max. $a^2cbl^2vo^1$ re en. vil. et parva
 certam et maximam $e\delta$. Pith. 2. ox re en. pro vil. et parv. maxim. q^1 . 3. φ . o
 ('et max.>') re en. pro vilissima caram pro p. max. q^2 re enim vili
 carissimam et parva maximam Klotz 14. vitam dedit I. 2. $toqpr$
 q^1 . 3. δ ded. vit. ξ 15. gloriam $p\pi\mu^1kfrcb$ gloria ξ

prodita vetustate cotidie magis enteseit. quod si pro re
 puplica decere accedere periculum et ratione demonstratum
 est et exemplo comprobatum, ii sapientes sunt existumandi,
 58 qui nullum pro salute patriae periculum vitant. in his igi-
 5 tur generibus expolitio vorsatur, de qua producti sumus, ut
 plura diceremus, quod non modo, quom causam dicimus, ad-
 iuvat et exornat orationem, set multo maxime per eam exer-
 cemur ad elocutionis facultatem. *qua re conveniet extra*
causam in exercendo rationes adhibere expolitiois, in dicendo
 10 *uti, quom exornabimus argumentationem, qua de re diximus in*
libro secundo.

Conmoratio est, quom in loco firmissimo, quo tota causa
 continetur, manetur diutius et eodem saepius reditur. hac
 uti maxime convenit et id est oratoris boni maxime pro-
 15 prium; non enim datur auditori potestas animum de re fir-
 missima demovendi. huic exemplum satis idoneum subici
 non potuit, propterea quod hic locus non est a tota causa
 separatus, sicuti membrum aliquod, set tamquam sanguis per-
 fusus est per totum corpus orationis.

XLV Contentio est, per quam contraria referuntur. ea est in
 21 verborum exornationibus, ut ante docuimus, huius modi: ini-
 micis te placabilem, amicis inexorabilem praebes; in senten-
 tiarum huius modi: vos huius incommodis lugetis, iste rei
 puplicae calamitate laetatur; vos vestris fortunis diffiditis,

1. praedita p^2 venist. $ep\pi\mu d^1$ vel venist. fl^3q^3 et ven. δ cott. *eat*
 mag. cot. cbg 2. decere acc. $l(p^1)a^1d$ (dicere hu^1) decet acc. l^1 (alt. m.),
 vo^2 debere acc. $p^2\mu^2,2,t^1q^1\delta$ decere suscipere $bl^2vo^1cq^2g$ debere susc.
 vo^3q^3v periculo *ed* ad periculum $\mu^2,2,t^1q^1\delta$ 3. est exempl. hq^2
 compr. quare $ebgcq^1$ (alt. m.)²³ hi $hp\pi\mu atobq^1$ hui $qgq^2\delta$ in f extimandi
 μ^1 4. igitur om. $tq^1\delta$ 5. de om. f 7. multa h 8. convenit t
 9. in exercenda ratione b rationis k 10. ut iam exornatione h uti
 cum exornatione $pa,2,t^1\delta q^1\delta g$ uti cum exornabimus *et* uti cum exor-
 nationibus πvo^2 argumentatione C (et arg.² l^1) qua de re ht de
 qua re $\xi(\pi)$ 11. in sec. libro $obgq^1\delta v$ 12. in libro firm. a quo h
 14. conveniet $hq^1\delta v$ idem or. hq^2 or. boni est oq 15. dare π
 16. dimov. $\mu^2,2,t$ hinc t subici $\pi\mu acq^1$ 17. non statutū ē h non
 statuta π est tota μ^1 18. separatos π sicut v , Lamb. illi quod
 hp^1 profusus euq^1 20. referentur $hep\pi$ hec est π 21. diximus
 $txgq^1\delta v,3$ hoc modo δ inim. — huiusm. om. a^1/q^2 22. te in-
 exor. q 23. hoc modo δ huiusmodi hq^3 vos estis huius b }
 incommodum e 24. fortitudinibus $\mu^2,2(a^1)$

iste solus suis eo magis confidit. inter haec duo contentio-
nis genera hoc interest: illud ex verbis celeriter relatis con-
stat, hic sententiae contrariae ex comparatione referantur
oportet.

Similitudo est oratio traducens ad rem quamquam ali- 59
quid ex re dispari simile. ea sumitur aut ornandi causa aut 6
probandi aut apertius dicendi aut ante oculos ponendi. quo
modo quattuor de causis sumitur, item quattuor modis dici-
tur: per contrarium per negationem per conlationem per brev-
vitatem. ad unam quamque sumendae causam similitudinis 10
adaccommodabimus singulos modos pronuntiandi: ornandi XLVI
causa sumitur *per contrarium* sic: non enim, quem ad mod-
um in palaestra, qui taedas candentis accipit, celerior est
in cursu continuo quam ille, qui tradit, item melior imperator
novus, qui accipit exercitum, quam ille, qui decedit. prop- 15
terea quod defatigatus cursor integro facem, hic peritus impe-
rator imperito exercitum tradit. hoc sine simili satis plane
et perspicue et probabiliter hoc modo dicitur: minus bonos
imperatores a melioribus exercitus accipere solere; set or-
nandi causa simile sumptum est, ut orationi quaedam digni- 20
tas comparetur; dictum autem est per contrarium: nam
tum similitudo sumitur per contrarium, quom ei rei, quam

1. condit *h* suis om. 2(*a*¹) contentionis *h* contentionum ξ 2. gen.
cont. *tv* quod illud $\sigma\phi\phi^1$ in verbis *b* 3. hoc *h*² hoc autem *f* contr.
sent. cbq^{12v} et comp. μ^1 referatur *h* prof. ϕ 6. extra disp. *h*
disp. similitudine *r* exornandi *e* orandi μ 7. ap. discendi $h\pi\mu^1$ pon.
quom. $he\pi\tau\alpha\theta^1\delta$ pon. quom. autem $\sigma\phi$ pon. et quom. ξ 8. de quat.
*l*³ item 1,2 (*a*¹) ita ξ 9. quae contr. *h* per conl. per brev.
 $l.v\phi b\epsilon q^2 v g$ ('conlocationem' *h* 'conlutionem' π) per br. per coll. ξ
10. sumendi hl^1q^2 sumendam $vo^{13}cgv$.3 sumende *a*¹ 11. orandi *f*
12. et per contr. dicitur sic $l^{12}vo^1,q^3$ ('sic dic.') et contr. sic dic. *e* quod
per contr. sic dic. bvo^3 13. in palaest. p^1 in palam est $\pi p^2\mu$.2(*a*¹).
 q^1 (pr. m.) est qui *ev* candentes $p^2\pi^2ktzrb$ cadentes 1,2, vo^1 (pr. m.)
calentes q^1 cardentes *l*¹ ardentis ξ (Lamb.) est om. 2,*v* 14. cont. om. *t*
qui om. *h* item 1,2(*a*¹) ita ξ mel. est *o* imp. *g* 15. exere.
acc. μ dedit *t* deducit *z* 16. cursor om. *b* facem dat. *r* imp.
om. *h* 17. ita hoc *o* 18. duci *h* hoc no. dicitur $l(p^1).tLvo^{13}bc\phi q^{123v}$
dici potuit hoc modo $\xi(p^2)$, dici potuit hoc modo dicitur ϕ 19. exere-
citum μ^1ar ,Lamb. ordinandi μr 20. dign. qu. $\sigma\phi$.Lamb. 21. coup.
hc compararetur $l\omega x$ accommodetur $\sigma\phi$ autem est $l,q\phi b q^{12}$ est aut. ξ
22. tunc *E*

nos probamus, aliquam rem negamus esse similem, *ut paulo ante, quom de cursoribus asserebatur, per negationem dicitur probandi causa hoc modo: neque equos indomitus, quamvis bene natura compositus sit, idoneus potest esse ad eas utilitates, quae desiderantur ab equo; neque homo indoctus, quamvis sit ingeniosus, ad virtutem potest pervenire. hoc probabilius factum est, quod magis est veri simile, non posse virtutem sine doctrina comparari, quoniam ne equos quidem indomitus idoneus possit esse: ergo sumptum est probandi causa* dictum est autem per negationem; id enim perspicua ratio est de primo similitudinis verbo. *apertius dicendi causa simile dicitur per breviter hoc modo: in amicitia gerenda sicut in certamine currendi non ita convenit exerceri, ut, quoad necesse sit, venire possis, set ut productus studio et viribus ultra facile procureas. nam hoc simile est sumptum, ut apertius intellegatur, mala ratione facere, qui reprehendant eos, qui verbi causa post mortem amici liberos eius custodiunt propterea quod in cursore tantum velocitatis esse oporteat, ut celeratur ultra finem, in amico tantum benivolentiae, ut ultra quam amicus sentire possit, procuret amici-*

1. nos om. q comp. ob. q = 2. asserebatur 1,2, $tr^{113}q^{13}dy$ differens vo^3 = esse ob. et is ξ = di. ruc. $baqr$ = 4. sit comp. q idoneus potest esse ad eas ut. et aptus $a^2bl^2voq^{12}$ id. p. e. et apt. a. e. ut. oq et id. et apt. ad illas ut. p. esse vo^3 et apt. et id. e. p. ad eas ut. vo^3 6. venite oqr = 7. v. mag. ver. q = veris. est a est om. q posset b 8. quandoquidem $l'vo^3$ quidem b quemadmodum $l'x$ ne eq. quidem hep nec eq. quidem ξ quidem nec indom. b = 9. scriptum f = est hoc l' = 10. dictum est per ob = deinde autem per d = id cum persp. $hep\pi gr^{12}/q^3$ id. tum persp. u = 11. apertius dicendi causa simile dicitur per breviter et $tr^{113}q$ (= sumitur similitudo) sumetur et a. d. c. s. d. p. brev. $hp.\pi$ (= dicitur) u $dl'vo^3rq^3$ sum. et a. p. d. similitudo d. p. brev. u^2a^1f sum. ap. d. c. simile d. p. br. gr^{12} sum. et ap. d. c. s. d. autem p. brev. ξ (= amb.) = 12. gerunda $tr^{113}vo^3q^3$ = 13. sic in h = 14. nec. est q = pervenire E = producto $a^2r.3$ = 15. ultra C = pere. ho = est sim. $bcq^{123}v$ s. est sumptum Schütz est ξ = 16. et ut om. u = malam rationem q = rat. facile $h\pi$ = eum qui reprehendat $a^2r^2oqvo^{13}q^2v.3$, Lamb. = 17. am. libere sententiae cust. h = 18. custodiunt u^1 = quod et in cursore — et in amico $vo^{13}q^2vc.3$ qu. et incursione l' qu. in cursorem ep^1 = debeat esse g = 19. studium ut eff. fr = usque ad finem $u^2.2.trq^{11}vo^2q^{12}v.3$ = in am. — studio om. l' in amicitia a^2l^3oq = benivolentiam h = ben. studium ut ultra quam quod ami-

tuae studio. dictum autem *simile* est per brevitatem: non enim ita, ut in ceteris rebus, res ab re separata est, set utraque res coniuncte et confuse comparata. ante oculos ponendi *negoti* causa *sumetur similitudo*, quom dicitur per *conurbationem* sic: uti citharoedus, quom proderit optime vestitus, 5 pallam inauratam indutus, cum elamyde purpurea variis coloribus intexta et cum corona magna fulgentibus gemmis illuminata, citharam tenens exornatissimam auro et ebore distinctam, ipse praeterea forma et specie sit et statura adposita ad dignitatem, si, quom magnam populo commoverit 10 his rebus expectationem, repente silentio facto vocem mittat acerbissimam cum turpissimo corporis motu, quo melius ornatus et magis fuerit expectatus, eo magis derisus et contemptus cicitur; item, si quis in excelso loco et in magnis ac locupletibus copiis collocatus fortunae numeribus et na- 15 turae commodis omnibus abundabit, si virtutis et artium, quae magistrac sunt virtutis, egebit, quo magis ceteris rebus erit copiosus et industrius expectatus, eo vehementius derisus

ens sentire possit prociat amittit *stud* $a^2 r^2 v o^3 e o q q^1 3 h$ *ben*, studium ut efferatur ultra finem $u^2 f$ *pal*, ¹⁶ *bruil*, $r^1 d^{11} v o^2 g d$ *ben*, studio (*cett.* *om.*) $h e p u^1$ *ben*, studium (*cett.* *om.*) $p \pi a^1$ 1. est autem *sim*, *hoby* autem est *sim*, *e* 2. utraque — pronunciata *e* utraque — pronunciatae $a^2 t g h^2 v o^1 3 q^1$ (*alt. m.*) ² *v*, *Lamb.* 3. *comp.* est $o q^1 3 q^3$ 4. *sumitur h* sumpta *p* *sim*, dicitur $h a^1$ *sim*, dicitur $p \pi$ *sim*, ut dicitur *f* *sim*, cum *dic.* *rbg* cum *dic.* *om.* $o q^1 3, q^1$ (*alt. m.*) 6. pallam inauratam $e p \pi v o^2$ palā inaurata *h* palla inaur, ξ indutus *p* indutum $h e \pi$ induta q^3 cum elamide purpuream *ep* emelā id est purpuream *h* cum elamide purp, π variis corporis 1 7. sint texta *h* coronā magnā fulg, *h* corona magna fulg, $e p \pi u, 2, t d$ cor, magna magnis fulg, $d d, q^1$ (*pr. m.*) cor, aur, magnis ξ (q^1 [*alt. m.*] a^2) fulg, gemm, *om.* l^1 illuminatā *h* 9. forma sp, π adp, u^1 10. ad *om.* u^1 populi $q^2 3 v$ magno populo in comitiis rebus π cum moriticiis rebus *h*

comitiore reb, *e* commorit iis reb, *p* cūntis reb, u^1 commoverit his reb, $u^2 q$ 11. *voe*, mittat $1, 2(a^1), o q$ *voe*, emittat ξ (*mutat r*) 12. acerruiss, *h* sit orn, $v o^1$ orn, sit et $e b l^2$ exorn, sit et $v o^3$ 13. fuerit et magis *g* except, $h \pi u a^1$ 14. deicitur u ita q 15. et locupl, $t d g$ et in loc, q^3 conlatis u^1 16. omnib, *om.* $t d l^3 4$ habundavit *ha* abundaverit $r q^3$ virtutis et art, *om.* u et artium quae virt, *om.* $h \pi a^1 f$ 17. mag, non sunt π magistrac *om.* $a^1 g$ sunt tegebit $h p^1$ sumptibus egeb, $p^2 u^2 t$ sunt virtutis eg, q sumptibus egeb, *a* (*sic*) 18. copiosus *t* industrius $u, 2, u^1 q^1$ industriis $h e p \pi k$ industriis $l^1 v o^1 3$

et contemptus ex omni conventu bonorum eicietur. hoc simile exornatione utriusque rei, alterius inertiae *artificis* alterius stultitia simili ratione conlata, sub aspectus omnium rem
 24 VIII 61 subiecit; dictum autem est per conlationem, propterea
 3 quod proposita similitudine paria sunt omnia relata.

In similibus observare oportebit diligenter, ut, quom rem
 referamus similem, cuius rei cursa similitudinem adtuleri-
 mus, verba ad similitudinem habeamus adcommodata. id est
 huius modi: ita ut hirundines aestivo tempore praesto sunt,
 10 frigore pulsae recedunt. . . . ex eadem similitudine nunc per
 translationem verba sumimus: item falsi amici sereno vitae
 tempore praesto sunt; simul atque hiemem fortunae vide-
 runt, devolant omnes. set inventio similitum facilis erit, si
 qui sibi omnis res animantis et inanimas, mutas et eloquen-
 15 tis, feras et mansuetas, terrestris et maritimas, artificiosas et

—

industrias a^2r illustis ε et exceptus 1,2, dl^4q^1 (pr. m.) ('ceptatus' a^1) et ac-
 ceptatus q^3 et expect. $h, q^1 t$ (dt. m.) $3q$ et expect. a^2v Sc.: industrius ex-
 pectatus = ex. qualis exaderet ('evadet' $p\pi$) 1. hac simile e hoc simili
 h, q^2 2. per exornationem oq res om. $hp^2(a^1)t, q^1$ (pr. m.) alt. inertiae
 artificis a. stultitiae $p\pi k$ alt. inertia artificis a. stultitiae h alt. inertiae a.
 a. stultitiae μ, q^1 (pr. m.) alt. inertia a. a. stultitia l^1vq^2 alt. inertiae artificis
 subiect a. stultitiae $\mu^2, 2(a^1)t$ ('stultiti') alt. ineptia al. stultitia l^1 alt.
 inertiae et alt. stultitiae q alt. insipientia artificii alt. stultitiae ea^2gd alt.
 i. a. a. stultitiae evb alt. insipientiae a. a. stultitiae q^1 (alt. m.) alt. insec. a.
 atque a. stultitiae d alt. i. a. a. alteriusque stultitiae l^1 a. insentia a.
 a. stult. vo^3q^3 3. colloc. q^1vg aspectus $h^2pkarl^{13}l^1vq^1vg, 3$ aspectu
 $h^1e\pi dl^1oq$ aspectum ξ res u^1 omnem rem fdl^{14} 4. subiecit cbq^3
 subiecit $l^2vo^1q^2$ subiecit d propt. om. dl^4 5. posita $a^1e q^3$ appo-
 posita oq in similitudinibus $voq l^{13}vo^1e q^2g, 3$ insimilitudine q^1 6.
 dilig. op. q 7. referamus em ferebamus $hp^1\pi$ asseramus q^23 allera-
 mus ξ causam h 8. verba quoque $\mu^2, 2, toq l^{13}vo^1$ 9. erund.
 pu irund. $h, 2, q$ 10. frigore pulsa h et ex $dl^4oq q^23$ 11. sumun-
 tu falsi h item 1,2, δ ite ξ serere novitatem h 12. sunt si
 ventum atque π sunt si nives atque a^1f, dl^4q^3 ('nivem') fort. hiem.
 gq^2 viderunt $hp\pi\mu^1r$ viderint ξ 13. si qui e si quid π si quisque h
 si quis ξ 14. sibi om. oq res om. vo^2v anim. res r animantes et ina-
 nimas $p\pi$ animantes et inanimantes $hku, 2(a^1), dl^4\delta$ ('atque'), oax animatas
 inanimatas e animatas et inanimatas ξ ('et inanim.', om. vo^3q) et loq.
 E 15. terrestres maritimas $e\pi$ terr. et mar. e terr. coetes mar. p ter-
 restris coetes maritimas h terr. coetus et maritimas μa^1 terr. celestibus
 marit. f terr. celestes et mar. $l^1\delta, 3$ (om. 'et') terr. et cel. mar. q
 cel. terr. mar. og, r ('et mar.') cel. et terr. et mar. a^2bq^{123v} artifi-

natura comparatas, usitatas atque inusitatas frequenter ponere ante oculos poterit et ex his aliquam venari similitudinem, quae aut ornare aut docere aut apertio- rem rem facere aut ponere ante oculos possit: non enim res tota totae rei ne- cesse est similis sit, set id ipsum, quod confertur, similitudi- nem habeat oportet.

Exemplum est alicuius facti aut dicti praeteriti cum certi auctoris nomine propositio. id sumitur isdem de causis, quibus similitudo: rem ornatiorem facit, quom nullius rei nisi dignitatis causa sumitur; apertio- rem, quom id, quod sit op- scurius, magis dilucidum reddit; probabiliorem, quom magis veri similem facit; ante oculos ponit, quom exprimit omnia perspicue, ut res prope dicam manu temptari possit. unius cuiusque generis singula subiecissimus exempla, nisi exem- plum quod genus esset, in expolitione demonstrassemus et causas sumendi in similitudine aperuissemus: qua re nolui- mus neque pauca, quo minus intellexeretur, neque re intellecta plura scribere.

Imago est formae cum forma cum quadam similitudine conlatio. haec sumitur aut laudis aut vituperationis causa: laudis causa sic: inibat in proelium corpore tauri validissimi,

ciosa natura $h\mu^2, 2, o$ artificiosas una nat. $ep\pi\mu^1$ art. et una nat. k art. in nat. q^1 (pr. m.) artificios casu nat. t (sic) artificioso casu nat. vo^3 artificiosas casu nat. $l^3\delta\varphi$ artificio casu nat. ξ ('casu' om. q^3) Sc.: artificiosas et natura

1. comparata suscitatas π vitatas μ^1 et inus. vo^3 atque inus. om. dl^1 fr. pon. a. oc. poterit cy 2. venerari r Fo.: aliquam iuvenire 3. orn. doc. μ orn. poterit f exorn. op doc. poterit μ^2 spem. fac. $h\pi$ 4. ante oc. pon. g tota totae 1.2. $to\varphi rdl^{134}vo^{23}$ Priscian, VI, 1, (678, 39), qui om. 'enim' tota toti ξ 5. sed id ipsum quod 1 sed id quod vo^3 sed ad ips. quod obl^2 sed ips. qu. $r^1vo^1q^{23}\varphi$ sed ad ips. ad qu. $\xi(u^2)$ confer- tur $to\varphi l^1vo^{13}$ conferetur ξ 6. oporteat h 7. est om. μ 8. praeposito h isdem $h\epsilon\pi\mu q^1$ hisdem 2. cy eisd. oq^2 9. et rem a^2 ullius rei c 10. ap. rem. φ ap. facit a^2 obscurum tol^{31} 11. redditur t 13. prope dicam 1($p^1\mu^1$) prope dicta $p^2\mu^2, 2. lrvv^3 hq^1$ dicta prope cvq^2 proprie dicta $o\varphi l^{34}vo^2g\delta$ dict. proprie q^3 tempt. $\pi\epsilon\mu a$ $cogb\varphi$ 14. subieceremus r^2 et exempl. $a^2vo^{13}, 3$ 15. gen. est $l^1vo^1cq^{12}v, 3$ est gen. g expoliat. h (sic) explic. c 16. in simili- tudinem hep^1 volumus q^2v volumus hg 17. perpauca $t\varphi$ 18. plus π perse. q^2 19. est similis form. $o\varphi bq^1$ est fo. sim. q^3 20. sum. laud. b laud. vit. a^1 21. inibat in pr. $hp^1\pi\mu^1cbvo^3$ ibat in

inpetu leonis acerrimi similis; vituperationis, ut in odium aut in invidiam aut in contemptionem adducat: ut in odium hoc modo: iste qui cotidie per forum medium tanquam iubatus draco serpit dentibus aduncis aspectu rabido spiritu venenato, circuminspectans huc et illuc, si quem reperiat, cui aliquid mali *fauibus* afflare ore, *attingere* dentibus insecare, lingua aspergere possit; ut in invidiam adducat, hoc modo: iste, qui divitias suas iactans, sicut gallus e Phrygia aut ariolus quispiam, depressus et oneratus auro clamat et deierat; ut in contemptionem, sic: iste, qui tanquam cochlea abscon-

pr. ep^2a^2 ('in' eras.) ibant in pi. $fr^1q^{23}g$ pectore vo^1 auri h validissimum impeam h validissimum pectus μ 1. similis om. $p^2,2(a^1)roqy$ simili hp^1u^1 vit. causa ay ut in odium aut in invidiam aut in contemptionem adducat, ut in odium hoc modo p^2 ut in odium inducat aut in inv. aut in cont. vestri dicat hoc modo q^2 ut aut in od. add. hoc modo d (tect. om.) ut in od. ducat h , mo. q^3 ut in od. add. h , mo. ξ 3. iste qui $l(a^1),dl^1vo^2q^2$ iste ξ cont. *cat* med. om. tq^3 vibratus bl^1 invatur h 4. aspectu rabido spiritu venenato $l^23,2ax$ asp. rab. ven. sp. toq asp. ven. sp. rab. ξ ('rapido' $hp,2,q^{13},30$ 'venenatu' b) 5. circuminsp. $\pi\mu$ si quidem h repp. caq^1 6. afflare ore 1. l^2 l^2cq^12vd affl. quem ore ξ dent. om. h insec. h 7. asparg. hp ut inv. hoc m. h 8. iactans 1. r iactat ξ gallus om. l^1 et phr. 1. $2(a^1)$ phrogia h phrocia e phroegia $p\pi uk,2$ haur. h^2 9. quisp. — deierat om. h depressus oneratus thq^3 depressus om. $a^2bl^2vo^13$ depreh. et honoratus e depreh. et ornatus dl^1 clamat om. bl^2vo^1g et deierat et contempuitur sic. iste $efa^1,hp\pi u^1$ ('sicut iste') et d. ut contempnatur. sic iste tqz et d. ut contempnatur sit s. i. q^3 et d. aut in contemptionem s. i. q^2 et deierat in contemptionem s. i. $a^2vo^2q^1g,v$ ('item cont.') et del. et contempuitur in contemptionem sic iste r et del. et contentu s. i. l^4 et del. et contempuitur s. i. l^2vo^13 et del. et contempuit s. iste b et del. s. iste l^1 et deierat. contemptus causa sumitur u^2,a^1 (mg.) 10. qui om. $op^1\delta$ cochlea $ep^2abg\pi e$ cochleam $hp\pi t$ cochleas vo^1 abscondens et retentans sese tacitus quoquomodo sit tutus cum domo sua comeditur et auferitur t abs. et r. s. t. ut quomodo sit tutus cum d. tota ut comedatur auferitur q^2 absce. et r. s. t. cum d. totus comeditur et auf. rvo^2 abs. e. r. s. t. cum totus d. auf. et com. q^1 (pr. m.) abs. ret. s. t. quomodo ut tutus com. auf. 1 ('abscondent' h 'et ret.' p^2) absce. et r. s. t. q. u. t. com. et auf. 2 ('sese tantus' f 'quomodo vivat' a) abs. e. r. s. t. quomodo sit t. com. et auf. l^1 (om. 'absce. et') 4 abs. e. r. s. t. q. s. t. e. d. sua ut comedatur e. auf. δ absce. e. r. s. tacite e. d. totus ut comedatur auf. $l^2.g$ ('tacitus'), vo^13 e. d. sua t. u. e. auf. vo^13 abs. retentat sese tacite e. d. t. ut comedatur auferitur a^2bq^3v,e (om. 'auf.') obcondens et retentat s. t. q. ut totus comedatur et auferitur μ^2 absce. retentat s. t.

dens et retentans sese tacitus, quoquo modo ut sit tutus, cum domo sua comeditur et auferitur.

Effectio est, quom exprimitur atque eefingitur verbis cor- 63
poris cuiuspiam forma, quoad satis sit ad intellegendum, hoc
modo: hunc, iudices, dico rubrum brevem incurvom canum 5
subcrispum caesium, cui sane magna est in mento cicatrix,
si quo modo potest vobis in memoriam redire. habet haec
exornatio quom utilitatem, si quem velis demonstrare, tum
venustatem, si breviter et dilucide facta est.

Notatio est, quom alicuius natura certis describitur signis, 1
quae, sicuti notae quaedam, naturae sunt adtributa; ut si ve- 11
lis non divitem, set ostentatorem pecuniae gloriosum descri-
bere, 'iste', inquis, 'iudices, qui, se dici divitem putat esse
praeclarum, primum nunc videte, quo vultu nos intueatur:
nonne vobis videtur dicere: darem, si mihi molesti non esse- 15
tis? quom vero sinistra mentum sublevat, existumat se gem-
mae nitore et auri splendore aspectus omnium perstringere,
quom puerum respicit hunc unum, quem ego novi, vos non

domi totus ut com. auf. q^1 (alt. m.) absc. et retentans s. t. e. domo sua
totus auferitur ut comedatur l^1 absc. e. r. se t. e. d. totus sic ut tutus con-
datur et auf. $\varphi. o$ ('sic condatur') auferetur $h. a^1$ Sc.: quoquo modo
ut sit tutus etc.

3. effectio $h\pi g^2$ effeccio μ affectio $l^3vo^1g^1q^12$ affectacio e 4. quod
ad hg 5. hunc om. h iudicum dico μ inorum h 7. venire o
8. tum util. $ecg\varphi$ si qua μ^1 ostendere vo^3 .Lamb. 9. invenustatem e
tum velustatem μ^1 est facta φ facta sit q^3 .Lamb. 10. a certis h
11. notae quae $h\pi$ attributae a^1f adri. sunt $o\varphi$ 12. ost. pecunio-
sum $ato\varphi bg. q^12v$ ('pecuniorum') ost. pecuniosi $1.f$ pal.⁴⁶ q^3 Sc.: ost.
pecuniae gloriosum diser. h dicere alias deser. l^4 13. et iste
 t iste om. h . inquis h inquis ξ (ita inquis iste $o\varphi$) si se f
sese dicit div. esse t div. dici g putabat $1.f$ (non a) div. putat d.
pr. esse o Fo: putat rem esse praeclaram 14. primum vid. nunc
 eq^2hg v. pr. nunc q^1 v. nunc primo q^3 pr. non vid. π nunc om. $o\varphi$
qui vultu p^1 15. num vob. l^2 dic. vid. e dant si $hepu$ darem
si $\pi bl^2vo^3eq^2v$ darem vobis si a^2q^1g daretis mihi locum $\mu^2.2.l^13q^3$ da-
rem vobis locum $dl^1\delta$ dare vel daretis locum $vo^1.2$ (pr. m.) 16. ma-
num sinistram subl. μ sinistram man. subl. q^1 sinistrumentum subl. h
sinistrum mentum subl. $e\pi$ sublevabit $epantrbl^2vo^13eg$ sublevabat μ sub-
levabit te h existimabit f se a gemmae g 17. nitorem — splen-
dorem hep^1 hominum φq^3 praestr. avo^13 18. hunc om. to ego
om. $bl^24vo^1g\varphi$ notavi — notavisse vo^2 non arbitrantur h non arb.

arbitror, alio nomine appellat, deinde alio atque alio. 'at heus tu' inquit 'veni. Sannio, ne quid isti barbari turbent' ut ignoti, qui audiunt, unum putent seligi de multis: ei dicit in aurem, ut aut domi lectuli sternantur aut ab avonculo rogetur Aethiops, qui ad balneas veniat, aut asturconi locus ante ostium summi detur aut aliquod fragile falso choragium gloriae comparatur: deinde exclamat, ut omnes audiant 'videto, ut diligenter numerentur, si potest, ante noctem.' puer, qui iam bene naturam novit, 'tu alios mittas oportet' inquit 'si hodie vis transnumerari.' 'age' inquit 'duce tecum Libanum et Sosianum.' 'sane,' deinde casu veniunt homini hospites, quos iste splendide, dum peregrinabatur, invitarat: ex ea re homo herede sane conturbatur set tamen a vitio naturae non recedit: 'bene' inquit 'facitis, quom venitis; set rectius fecissetis, si ad me domum recta abissetis.' 'id fecissemus',

novisse a^2reb, l^1ra^1 ('nosse') 1. at heus tu $\mu\alpha^2, 2$ adeo tu $e\pi$ in hb^2ra^1c tum eo^3q^2 heus tu ξ inquit μ, a^2 inquam a^1f venis πq annio πt ne qui $hp^1\pi$ equidem dl^1 is barbaros h is barbaris p^1 his barbaris e is barbari μ^1 istos barbaros $p^2\mu^2, 2, t$ turbent $hp\mu^1kcb$ stupent π turbet p^2 perturbem $\mu^2, 2, t$ perturbent $a^2g\delta$, Lamb. conturbent $oq\varrho^1$ turbentur r conturbantur l^1 3. audient $ep\pi\mu$, $2(a^1)$ putant hb seligi 1(se eligi e, r sed elegi μ^1), $2, tr$ eligi ξ et dic, oq 4. ut aut $\pi\mu\varrho^1oq\eta$ aut in e aut ut ξ lecti $g\varrho^1$ 5. ad bath, om. a^1f aut detur om. a 6. hostium $hb\varrho^1\varphi$ aliquid $l, t\varrho^1, 2$ frag. chor. q^3 falso $l, 2$ falsae $\xi(a^2)$ gloria comparatur h 7. ut om. e videte $a^2bl^1eo^1q^2, 3rg$ vide l^2c 8. ut omnes dl^1q^2 bene num. dl^1 numerentur $h\pi a^1toq^1, 1, 3, 1, 1, 1, 2g, 3$ numerentur ξ si potes $l^2eo^1q^3$ iam qui lor qui eam h qui (om. 'iam') $\mu^2, 2(a^1), ro^1$ qui hanc $bl^2ro^1, 3eogq\varrho^2, 3r$ qui hanc iam gr^3 qui bene iam q^1 9. naturam 1('naturae' h) $2, r\varrho^1beg$ naturam hominis $t\varphi$ hom. nat. ξ num b mittas $l, 2$ in illos m. q^1 plures m. $\xi(a^2)$ Sc.: alios mittas si hoc die nem num. h 10. duo tecum t libanum a^1f 11. mane e hom. hosp. hc hosp. hom. ξ 12. quos iste dum splendide peregrinabatur invitaverat eo^3 qu. i. d. s. peregrinaretur invitata pal.¹ q. i. d. s. peregrinatur invit kb , pal.² q. i. d. s. peregrinatur $l, 2$ ('peregrinaretur' pal.¹⁶ huil.) qui istum spl. dum peregrinatur invitatum r, q^1 (alt. m.) qui istum d. s. p. invitavit e q. i. s. d. peregrinaretur receperunt $a^2tqg, oq^3, Lamb.$ ('reecerant') q. i. d. p. s. susceperunt q^2 q. i. rec. d. s. peregrinarentur v q. i. s. rec. dum hic peregrinaretur δ Sc.: quos iste splendide, dum peregrinabatur, invitarat 13. homo om. dl^1 sane om. $2(a^1)t^3$, not. k 14. recedet $h\pi$ 15. ad meam $toq^1, 3, 1, 2, 3e$ recta via $\pi^2a^2\varrho^3$ recte $hp\mu^1g$

inquiunt illi 'si domum novissemus.' 'at istud quidem facile fuit undelibet invenire: verum ite mecum.' secuntur illi. sermo interea huius consumitur omnis in ostentatione: quaerit, in agris frumenta cuius modi sint, negat se, quia villae incensae sint, accedere posse, nec aedificare etiam nunc aude-⁵re; 'tametsi in Tusculano quidem coepi insanire et in isdem fundamentis aedificare.' dum haec loquitur, venit in¹¹⁶¹ aedis quasdam, in quibus sodalitium erat eodem die futurum: quo iste pro notitia domini aedium ingreditur cum hospitibus. 'hic' inquit 'habito.' perspicit argentum, quod erat expo-¹⁰situm, visit triclinium stratum, probat. accedit servulus, dicit homini in aurem dominum iam venturum, si velit exire. 'itane?' inquit 'eamus hospites: frater venit ex Falerno: ego illi obviam pergam: vos huc decuma venitote.' hospites disce-¹⁵dunt, iste se raptim domum suam coniecit: illi decuma, quo iusserat, veniunt, quaerunt hunc, reperiunt, domus cuius sit: in deversorium derisi conferunt sese, vident hominem postero

recta om. a^1 abiss. $h.2.tobro^2gP$ 2. ite mecum $\pi^2\varphi$ iste mecum vo^2 item eum e item equum $hp\pi\mu^1$ ('aeq.' π) euntem illum ξ (μ^2 : 'euntem eum' r 'illum e mite' v) secuntur $habg$ seq. illi r 3. huius int. f huiusmodi int. t int. huiusm. v omnis om. oq^2 4. frumenti μ^2a^1 st. μ^1 sint μ^2 5. accens. o sunt $eq^2\delta\varphi$ acc. non posse μ (sic) acc. nunc non posse e etiam non aud. μ^1 etiam nec aud. t 6. quidem om. $\mu^1\delta$ inepi $l^1vo^3q^1$ cepit μ^1t insanire coepi r isdem $heucy$ hisdem $p\pi/tbq^1$ hisd. q hisd. q^3 eisd. q^2v 7. cum e convenit vo^3 8. ubi sod. dl^1 sodalic. $he\piog$ ead. vo^3 9. quod $h\pi a^1$ prae h domne diam. $1.2(a^1)$ dominae edium t aedium om. dl^1 integro e in integro $hp^1\pi\mu^1$ 10. abito π habitatio t perspicitur $1.l^3\delta$ prospicit $vo^2\delta$ autem quod $hp\pi\mu^1$ ('quid' π) an quod l^1 autem argentum quod a^2tr appositum $l^1q^2\varphi$ 11. visit tricl. $erbd\epsilon q^1\varphi$ nisit tricl. v ut sit tr. $kftq^3$ ut fit tr. l^1 ut si tr. $hp\pi\mu a$ vidit tr. q^2 probatur $t\delta$ accedat h accessit e servulis h servus $o\varphi q^2$ 12. in aurem l^1 clāre k (sic) clam μ^2 ; 2 clare $\xi(a^2f^2)$. Lamb. dominum clare φ iamiam d iam exire $\mu^2al^1g\delta$ 13. itanest $\mu^2.2.t\delta$ fr. meus ven. $a^3bl^2vo^3q^1\delta^3vg$ fr. inquit ven. μ Salerno $q^2v\varphi$ 14. huc vos $bcq^1\delta^3vg$ decuma μ^2a^1 deinde π (sic) vos decima huc hora l^1 ad decimam $r\alpha pal.^3Vcq^1\delta^2vg.3$ hosp. om. a^1 descend. rv reced. o 15. paratim hf in dom. $l^1vo^1q^1$ coniecit eog coniecit q^1 coniecit ξ quoniam iuss. π 16. hoc μ^1 domum vo^3 cuius t cuius $q^1\delta$ cum absit vo^3 17. esse h sese conf. der. o viderunt e postero die $\pi\rho^2$. Lamb. posteridie p^1 postridie h postera die ξ

die: narrant expostulant accusant: ait iste eos similitudine loci deceptos angiporto deerrasse: se contra validitatem suam ad noctem multam expectasse. Sannioni puero negotium dederat, ut vasa vestimenta pueros rogaret: servulus non inurbanus satis strenue et concinne compararat: iste hospites domum deducit, ait se aedis maximas cuidam amico ad nuptias commodasse. nuntiat puer argentum repeti — pertimuerat enim, qui commodarat — ‘apage, inquit ‘aedis commodavi, familiam dedi: argentum quoque vult? tametsi hospites habeo, tamen utatur licet, nos Sannii delectabimur.’ quid ego, quae deinde efficiat, narrem? eius modi est hominis natura, ut, quae singulis diebus efficit gloria atque ostentatione, ea vix 65 annuo sermone enarrare possim. huius modi notationes, quae describunt, quid consentaneum sit unius cuiusque naturae, vehementer habent magnam delectationem: totam enim naturam cuiuspiam ponunt ante oculos aut gloriosi, ut nos exempli causa coeperamus, aut invidi aut timidi aut avari ambitiosi amatoris luxuriosi furis quadruplatoris; denique cuiusvis studium protrahi potest in medium tali notatione.

LI Sermocinatio est, quom alicui personae sermo attribui-

1. at iste $2(a^1)$ at iste ait t 2. loci om. $o\phi$ in ang. vo^2q^2 angiportu $\pi r d l^4 v o^1 \varphi . 2 o r$ ang. tuto $hepuf$ ang. tuo (suprasc. ‘simili’) π toto ang. k ang. postulant toto t, a^2 ang. toto ξ Sc.: angiporto deerr. se $q^{13} r . 2 o r$ et se q^2 se om. ξ validud. $heuo\phi q$ 3. annioni t 4. et vasa μ^1 rogaret $e p \pi u t d l^3 v o^2 q^2$ rogasset $ha^1 f$ corrogasset $a^2 r$ servulos — inurbanos 1 (urb.² h), 2. $to\phi l^1 q$ δ 5. compararet et comparare f^2 comparat ξ Sc.: compararat hosp. suos $d l^4 q^2$ hosp. dom. suam e 6. ducti h ait sed maxime os cuid. h aed. suas max. $d l^4$ max. ed. cb am. cuid. cb cuid. am. suo $d l^4$ 7. accomm. $ro\phi d l^2 v o^2 q^2 g$ commend. q^3 8. commodav. $o\phi\phi$ accommodar. e apage 1. $a^1 t$ apages f apagete ξ (Lamb.) 9. quoque om. o tamenetsi $o\phi$. h abeo h habeam ϕ 10. licet om. $d l^4$ sannii h sanniiis π quod a^1 ergo $o\phi$ queque a^1 11. off. h parem 1.2 (a^1) efficit μ Sc.: efficit 13. enarrasse $\mu^2 . 2(a^1)$ nationes t 14. quod $heu^1 q^1 \phi$ sit utius cuiusq. π sicut ins cuiusq. sit ut uniusc. μ (sic) 15. magnam om. t^4 16. ante o. pon. bg 17. exemp. om. a^1 ceperamus $huob$ ceperim q^1 mundi t aut om. $\mu^1 q^2 3$ timidi $e \pi u r b$ aut tim. om. e 18. aut amb. $q^3 v g$ lux. furiosi t^2 lux. furiosi furis e cuius st. $\mu^2 . 2(a^1)$ 19. trahi t^4 notione $\mu^2 . 2(a^1)$ 20. sermotin. h asseribitur $d l^4$

tur et is exponitur cum ratione dignitatis, hoc pacto: quom militibus urbs redundaret et omnes timore oppressi domi continerentur, venit iste cum sago gladio succinctus tenens iaculum; tres adolescentes homines simili ornatu subsecuntur; irumpit in aedis subito, deinde magna voce 'ubi est?' inquit 'iste beatus aedium dominus, qui non mihi praesto fuit? quid tacetis?'" hic alii omnes stupidi timore obmutuerunt; uxor illius infelicissimi cum maximo fletu ad istius pedes abiecit sese: 'parce,' inquit 'et per quae tibi dulcissima sunt in vita, miserere nostri: noli extinguere extinctos: 10 fer mansuete fortunam. nos quoque fuimus beati: nosce te esse hominem.' 'quin illum mihi datis ac vos auribus meis opplorare desinitis? non abibo.' illi nuntiatum interea venisse istum et cum clamore maximo mortem minari, quod simul ut audivit, 'heus' inquit Gorgiae pediseco puerorum 'apseconde 15 pueros, defende, fac, ut incolumis adulescentia sit.' vix

1. et his *eu* exprimitur *l*³ 2. urbs capta *g* 3. retin. *vo*³ ten. *e* iste om. *a*¹ in manu gladium *dl*³ in manu iac. *q*² iac. in manu *oφ* baculum *h* 4. in adulescentes *h* in adol. *p*¹*π**μ*¹*k* quin adol. *e* adol. *p*²*a*¹*δ* quinque ad. *ς* Sc.: tres ad. homines *l*¹*fr**q*²*g* hominem *ς* habitu *l*⁴ subsec. *μ**bg**q*¹² 5. irupit *hpπufrb* irrupit *eaLl*¹*q*¹² arrupit *c* irrumpit *φ* deinde om. *h* dixit magna *hr**q*² maxima *q*¹*gφ*³ voce om. *a*¹ ubi est inquit iste *π* ubi est iste inq. *φ* ubi e. iste b. inq. *ς* 6. dom. edium *g* qui non mihi *eut* quid non mihi *l*¹*vo*¹ qui mihi non *v* quin mihi *ς* ('qui mihi' *f*) fit. Oud. Or. cur mihi pr. non fuit *c* 7. hic tales *h* omnes stup. obm. *l*³ homines *l*⁴ tumore *h* 8. magno *l*²*ς**c* 9. adiecit *l*¹*q*³*vg* proiecit. *dl*⁴ iniecit. *l*³ subiecit. *vo*³ per te *a*² *ev*¹³*cq*¹*g*³ inq. et quae *hp*¹*π* inq. per quae *p*² et per ea quae *ς* Sc.: et per quae 10. sunt om. *h* ext. *eπua* 11. beat. fuim. *og* nosse *f* 12. hom. esse *tb**cq*¹³*v* quin *l*(*μ*¹) at ille quin *ς* (*μ*²: 'at ille cur — non datis' *a*²) date — desinitis *l*³⁴*q*³ 13. oppl. aur. meis *cb**q*¹³*gv* ('appl.' *ecv*) desinitis *bc**q*¹*v* nam *rb* abibo *e* habebō *μ*¹ habebat *h* habitus *μ*² abiit *r* adibit *q*³ abibit *ς* ille *μ*¹*l*¹*q*³ interea venisse factum est et clamore *l*¹*l*³*q*³ int. sedisse *f*. e. e. cl. *f* 14. istum int. ven. ex cl. *r* int. hunc ven. et cum cl. *dl*⁴*oφ**q*² int. ven. istum et cl. *ς*(*a*²) Sc.: interea v. istum et cum cl. simulac *φ* 15. audivi eos inq. *h* audiunt *t* pedisequo *d* pedisequo *p*¹*μ*¹ pendens equo *h*, *π*¹ ('pedagogus' *π*²) pedisequa *2.φ* pedisequa *ς* Sc.: Gorgiae pediseco 16. defende pu. defende *o* defende eos *a*² ut inc. adulesc. sit *k* ut incolumis adulescentiam *h* ut incol. sit ad. *e*('incolumes')*p*².*2. dl*¹³⁴*vo*²*δ* ut inc. adulescentia *p*¹*π**μ*¹*gr*¹² ut incolumes ad adulescentiam perducas *ς*(*a*²)

haec dixerat, quom' ecce iste 'praesto ades?' inquit 'audax? non vox mea tibi vitam ademit? exple meas inimicitias et iracundiam satura tuo sanguine.' ille cum magno spiritu 'verebar?' inquit 'ne plane victus essem: nunc video: iudicio
 5 mecum contendere non vis, ubi superari turpissimum superare pulcherrimum est; interficere vis: occides equidem, set victus non peribo.' 'ut in extremo vitae tempore et sententias eloqueris neque ei, quem vides dominari, vis supplicare?' tum mulier 'immo quidem ille rogat et supplicat: set tu,
 10 quaeso, commovere; et tu, per deos?' inquit 'hunc examplexare: dominus est, vicit hic te; vince tu nunc animum.' 'quin desinis,' inquit 'uxor, loqui, quae me digna non sunt? tace et quae curanda sunt, cura. tu cessas mihi vitam, tibi omnem bene vivendi spem mea morte eripere?' iste mulierem reppu-
 15 lit ab se lamentantem, illi nescio quid incipienti dicere, quod

1. dixit *at* $\epsilon\pi\mu^1$ etiam sedes *pal.*³ sedet *e* sedes p^2 sedes ς Sc.: ades = aud. inq. μ 2. num vox φ non vix hp^1 non vis $ep^2\pi\mu$. 2 mea vox $bgeq^1$ ³ meam vitam *h* inim. meas $t\delta$ 3. tuo om. dl^4
 4. verbar *t* verba 1,2, q^1 ² verba dabat, metuebam $o\varphi$ verba metuebam ς ('vera' vo^3) iudicio mecum $kt\delta$. *e* ('iudicium') iū meo. π (sic) tu meo. p . 2, l^1 ³ vo^1 sum meo. *h* tu iudicio meo. μ^2 ('tu' alt. m.). *g* in iudicio meo. ς (a^1 , suprasc.) 5. certare *r* seperari *e* turp. sup. *e* turp. sup. pulc. *eo* sup. est turp. et sup. pulc. dl^1 sup. turp. est et sup. pulc. q^2 , Lamb. sup. turp. et sup. pulc. est ς 6. int. vis 1,2, *t* int. vis me $b\delta\epsilon q^1$ int. me vis ς occides equidem pk . 2 (a^1). *tr* occidas eq. vo^3 occidere qu. $\pi\mu^1$ occides qu. μ^2 δ occide qu. *e* occidar dl^1 q^2 occidar qu. ς (*h*)
 7. ut in extremo $hep^1\mu^1$ in extr. $\pi\delta$ ait in extr. a^2 l^1 ³ vo^1 at in extr. ς Fo: nugaris in extr. temp. esse sententia eloq. *h* temp. et sententias el. $ep\pi\mu$. 2, l^1 ³ vo^1 ² etiam t. s. el. *t* temp. etiam s. loq. $r\delta$, *pal.*¹ (om. 'loq.') temp. sententiose loq. a^2 . l^1 temp. etiam sent. loq. ς (Lamb.)
 8. nonne μ nunquam *h* quem om. μ^1 vides ut suppl. *h* 9. tum mul. om. *h* immo quidem iste $q^3\delta$, Lamb. rog. suppl. *o* 10. commovere l^3 , Lamb. anplex. $h\varphi$, Lamb. exemplare *b* 11. vincit hic μ tu vince *o* vince nunc tu l^2 vicit nunc *h* tuum an. l^2 an. tuum l^3 geq^3 quid des. 1 ($p^1\mu^1$) quid non des. l^3 cur des. μ^2 cur non des. ς (p^2) quin Oudendorp 12. loqui om. *h* sint $hep^1\pi$ 13. et cura q. cur. sunt *g* cura om. *h* tibi que $o\varphi$ 14. bene om. dl^4 virentem sp. *h* inventem sp. μ^2 meam mores semper $h\mu^2$ meam morum semper $ep\pi\mu^1$, a^1 *f* mea morte auferre a^2 mea eripere morte *r* mea in morte dirimit *t* mea m. dirimere l^3 q^2 mea m. adimere dl^1 $o\varphi$ mea m. eripere ς Fo: mea internectione erip. s. mea interemtionem erip. is mul. $bvcq^1$ ³ repp. $\pi\mu^1$ aq^2 pepulit μ^2 *t* repellit bl^2 vo^3 $vccq^1$ 15. ab se em^1 $b\delta vq^1$

dignum videlicet illius virtute esset, gladium in latere defixit. puto in hoc exemplo datum esse uni cuique sermonem ad dignitatem accommodatum: id quod oportet in hoc genere observare. sunt item sermocinationes consequentes hoc genus: 'nam quid putamus illos dicturos, si hoc iudicatis? nonne omnes hac utentur oratione?' *deinde subicere sermonem.*

Conformatio est, quom aliqua, quae non adest. persona LIII 66 confingitur, quasi adsit, aut quom res muta aut informis fit eloquens et forma ei et oratio adtribuitur ad dignitatem accommodata aut actio quaedam, hoc pacto: quod si nunc haec in urbs invictissima vocem mittat, non hoc pacto loquatur? ego illa plurimis tropaeis ornata, triumphis ditata certissimis, clarissimis locupletata victoriis nunc vestris seditionibus, o cives, vexor, quam dolis malitiosa Karthago, viribus probata Numantia, disciplinis erudita Corinthus labefactare non potuit. 15 eam patimini nunc ab homunculis deterrumis proteri atque conculcari? item: quodsi nunc L. ille Brutus reviviscat et hic ante pedes vestros adsit, non hac utatur oratione: ego reges

ille $eu, 2(a^1)$ 1. illius laude g 2. datum $\mu^2 f$ dato $hepa^1$ doctos e datos ξ sermonem e sermonis $\mu^2, 2(a^1)$ sermones ξ 3. accommodatur h accommodatum e accommodatum μ accommodati... p accommodatos f accommodatos ξ id quidem φ id om. $al^3 q^2$ scilicet id qu. r hoc om. $hep\pi, 2(a^1)$ conservari $he\varphi, 40$ observari $vo^1 ov$ 5. sic hoc μ^1 iudicatis $e^1 p\pi$ 6. omnes hac ut. $epuarq^2, 40$ omnes hoc ut. h homines hac ut. π omni. ut. hac $ftbq^1 g$ utemur μvo^1 utuntur $l^4 vo^3$ ratione $l^2 q^2 vg$ dicit subic. h subice e serm. debet $q^2 v$ debet serm. r 7. est malis qua p^1 est animalis quam h quaedam pers. h quae non ad. pers. e quae non assit pers. g 8. aut infirmis sit h et inform. fit $bl^2 vo^3 e$ 9. loquens $q^3 d$ forma ei et or. $hep^2 \pi k \mu^2, 2$, $l^1 g d$ formei et or. p^1 forma et or. μ^1 forma et or. ei $o\varphi$ forma ei et ratio t formata ei et or. r fo. et ei rat. $l^3 q^3$ fo. et ei or. ξ (Lamb.) 10. sic, quodsi o haec om. b haec verbis μ^1 11. invictissimam h mittat ξ (Lamb.) hoc modo oq^2 hac voce g loquetur $l^3 r q^1$ loquit. q^3 12. tropeis $\pi \mu^1 q^2$ trophæis ξ tr. dedita b cl. ditata vict. $\mu^2, 2$ ('locupl.' f^2). t 13. nunc om. $h, 2$ o cives om. $l^2 oc$ o vexor civ. p 14. Kart. $heag$ prolata b 15. chorint. πc 16. eam non potuit pat. h patimini $hep\pi co\varphi g$ patinum t patimini ξ de ruinis h protrahi e et conc. g 17. quodsi egv non lucius h L. om. t lucilius $q^1 2$ ille lucius br. πc l. brut. ille φ brevis h reviviscat π 18. nostros ov assit $vg d$ si non $hep\mu$ ('non' π) nonne l^3 num $l^4 q^2$ utetur $et o\varphi l^4 vo^3$ non utatur hac e

eiecti, vos tyrannos introducitis; ego libertatem, quae non erat, peperit, vos partem servare non vultis; ego capitis mei periculo patriam liberavi, vos liberi sine periculo esse non curatis? haec exornatio in pluris res *inmutas atque inanimas* 5 transfertur, set proficit plurimum in amplificationis partibus et commiserationis.

67 Significatio est res, quae plus in suspitione relinquit quam positum est in oratione. ea fit per exuperationem ambiguum consequentiam abscisionem similitudinem: per exuperationem, 10 quom plus est dictum, quam patitur veritas, augendae suspitionis causa, sic: hic de tanto patrimonio tam cito testum, quo sibi petat ignem, non relinquit. per ambiguum, quom verbum potest in duas plurisve sententias accipi, set accipitur in eam partem, quam vult is, qui dixit: ut de eo si di- 15 cas, qui multas hereditates adierit: prospice tu, qui plurimum LIV cernis. ambigua quem ad modum vitanda sunt, quae opscuram reddunt orationem, item haec consequenda, quae conficiunt huius modi significationem. ea reperientur facile, si noverimus et animum adverterimus verborum ancipites aut 20 tiplicis potestates. per consequentiam significatio est, quom

1. tir. $\pi\mu\epsilon\phi$ 2. partem f mei om. o 4. haec confirm. hf h. conform. ξ Sc.: haec exornatio cum in h l. c. in μ^1 (sic) licet in $\xi(\mu^2)$ Sc.: in pl. res om. h in mutas $h\pi$ inmutas p^1 atque inanimas ut transferatur p atq. inanima dum tr. π atq. inanimalia utru feratur h atq. inanimales ut tr. ku^2 atq. inanimatas transferatur $\xi(e; 'atq. inan.' om. u^3)$ Sc.: transfertur 5. sed prof. I ('si' h). vo^2 tamen prof. $\mu^2, 2, to\phi^4$ $g\phi^3$ prof. bl^3 multum bol^3 amplificationibus h 6. commiserationis $e^{12}vo^3\phi^3v$ commiseratione ξ 7. res om. vo^8 plus om. h in significatione μ^1a 8. exub. ull^4 exup. $e\pi a^2bc\phi$ 9. per repet. quater vvo^1 abscisionem $he\pi o\phi h\phi$ absciss. ξ 10. qui h dict. est ob est om. e patiat h 11. causa susp. μ testum quo k testam qua ξ ('qui' $hp^1\mu^1$) 12. sibi om. dl^4 ign. pet. c relinquit μfv relinquit b 13. plurasve b vel in pl. o sententiae accepisse acc. h sed acc. tamen $v^1vo^{12}\phi^{12}, 3$ sed acc. tantum $vo^3do\phi$ sed tamen v sed tum c acc. om. cv 14. in unam t vide eos si dic. h si de eo dic. $to\phi g$ si dic. de eo $a^2bc\phi^{123}v$. Lamb. 15. audierit μ^1 persp. $o\phi$ illum qui dl^4 qui in plur. μ qui plurima vo^3 qui multum $cv, 3$ 16. ambiguo hp^1 17. item $1, 2(a^1), g$ ita ξ hic l^4 18. repp. $h, 2$ repetentur b facillime t 19. anim. adv. I ('av.' μ^1) ad anim. adv. μ^2, a, f ('ad animadv.') animadv. ξ et mult. c 20. significatio est cum $p\mu, 2, to\phi$ significationemque π significationem cum h significationum cum e sign. fit cum ξ

res, quae secuntur aliquam rem, dicuntur, ex quibus tota res relinquitur in suspitione, ut si salsamentari filio dicas: quiesce tu, cuius pater cubitis emungi solebat; per abscisionem, si, quom incipimus aliquid dicere, praecidimus et ex eo, quod iam diximus, satis relinquitur suspitionis, sic: qui ista forma et aetate nuper alienae domi . . . nolo plura dicere; per similitudinem, quom aliqua re simili adlata nihil amplius dicimus, set ea significamus, quid sentiamus, hoc modo: noli, Saturnine, nimium populi frequentia fretus esse: inulti iacent Gracchi. haec exornatio plurimum festivitatis habet interdum 10 et dignitatis: sinit enim quiddam tacito oratore ipso auditorem suspicari.

Brevitas est res ipsis tantum modo verbis necessariis 68 expedita, hoc modo: Lemnum praeteriens cepit, inde Thasi praesidium reliquit, post urbem Lysimachiam sustulit, inde 15 pulsus in Hellespontum statim potitur Abydo. item: modo

1. sequantur $1(\mu^1)trb1^2vo^3$ consequuntur c tanta res $h\pi$ 2. suspitionē h salsamentari $h\pi$ filo μ 3. cubiti se mugire h cubiti se mugi p cubito mungere l^3 cubitis emungi $ep^2\pi\mu k$ cubito sese emungere g se cub. em. c cub. se em. ξ abscisionem $hc\pi to\varphi cgP$ absciss. ξ 4. incepimus $vo^3\delta$ incipiamus l^4 incipiemus $bl^2vo^1vcq^{13}$ aliqua l^4 deinde pr. $a^2hl^1^2vo^{13}c$ praedie. π 5. dic. h 6. ex aet. $e\pi$ domui $\mu, 2, to\varphi$ plus r 7. aliqua res p^1 aliquorum h coallata t coll. $l^3\delta$ abl. l^2q^1 ill. q^2 8. sed ea vo^1 sed eas q^2 sed ex ea ξ quod a^1t sentim. t saturnini enim h saturnini acinimum $p^1\pi$ 9. populis $h\pi\pi$ pop. om. l^2c renquentia h frequ. $a^2r^{123}vo^{13}vq^{12}, gq^3$ (fre. pop.) reverentia ξ inulti iacent gr. $bc\varphi$ inulti gr. iacent a^2g multi iac. gr. q^{13} multi tac. gr. l^2 iniacent c . gr. p stultitiam c . gr. l^4 stultitiācen gr. h stultitiam dicent gr. π stultitiam cerne gr. egr^1 , gemb. bruil. stultitiam nosce gr. μ^1, k (noscent' sic corr.) stultitiam dinosee gr. vo^2 stultitiam nosce inulti gr. r stultitiāe multi iacent gr. δ stultitia nosse inulti enim iacent gr. q^2 stultitia g. gracci memento $\mu^2, 2$ (c. gracchi' a), t (stultitiam' superse.) stultitiāe memento gr. l^1 10. festivitatis h 11. sinunt 1, 2 sunt t quid h tac. ore 1, 2, $ro\varphi g$ ipso $ep^1\pi ur^1$ ipsum ξ (aud. ips.' $bvcq^1$) 13. res verbis ips. c 14. exp. sic vo^3 cepit vim c thasi ba^2 thau $hep^1\pi gr^{12}, 2, t$ taidi μ thabi p^2 ethani k thani vo^2 thapsi $o\varphi$ tapsi l^2 tharsum l^3 tarsi δ 15. viminachium 1 (vi inach.' e 'vimach.' μ^1) in arbium μ^2 timachium a inachium f inachiam t in machidum l^1 michium l^4 machium d macidum vo^2 macedum l^3 machina q^2 bithiniam $a^2bc\varphi, og$ ('bithyn.'). l^2vo^{13} ('bithiun.'). q^3 ('bithinia') Lysimachiam Spengel unde c 16. sulsus hk sulsus π (sic) rursus $\mu\mu, 2(a^1)$ pulsus $\xi(e)$ ellespontum $ac\varphi$ abaditem $p^1\pi$ adabitem he abida item

consul quodam is deinde primus erat civitatis. *tum* profici-
scitur in Asiam, deinde hostis est dictus, post imperator et
populi Romani consul factus est. habet paucis comprehensa
brevitas multarum rerum expeditionem; qua re adhibenda
5 saepe est, quom aut res non egent longae orationis, aut tem-
pus non sinit commorari.

LX Demonstratio est, quom ita verbis res exprimitur, ut geri
negotium et res ante oculos esse videatur. id fieri poterit,
si quae ante et post et in ipsa re facta erunt, comprehende-
10 mus, aut a rebus consequentibus aut circumstantibus non
recedemus, hoc modo: quod simul atque Graecus aspexit,
fluctuare populum verentem, ne ipse auctoritate commotus
sententia desisteret, iubet advocari contionem, iste interea
seclere et malis cogitationibus redundans evolat e templo
15 Iovis, stans oculis ardentibus, erecto capillo, contorta toga
cum pluribus aliis ire celerius coepit. illi praecepo faciebat

$u^2 t, q^4$ alt. m.) abide item p^2 abidi item hl^2eq abido, it. q^1 (pr. m.)^{2o}
aendo, it. q Fo: inde Sestum in Hellesponto et statim potitur
Abydum. 1. quodam is deinde $p\pi$ quod his dicit h quodam iste
deinde e quondam tribunus deinde u qu. tr. is deinde $\xi(u^2)$ erat om.
 $h, 2(a^1)$ tunc r tum ξ proficitur f 2. in Africam q hostis est dictus
 $l, rdq\delta$ host, diet, est $2(a^1), o$ host, et exul d, est l, e (om. e^1), q^2 (e^1 exulque²),
h. d. est et exul q e. e. h. est diet, $\xi(a^2)$ 3. et populorum $1, 2(a^1), vo^1g$
postremo eq, E et postremo ξ et populi Romani Junta factus
est om. $\chi vo^1^3 eq^1 v, 3$ Fo: item proficiscitur — factus est modo que
exul vocatus deinde pr. e. civ. 4. adhibendum μ^1 5. est
saepe $etry$ eget $l^3 o$ egebit $dl^1 vo^1 eq^1, 3$ 6. sinet $h\pi\mu^1$ 7. ita
verbis res expr. H idibus i. exp. u^1 , 2. $toq\pi b$ ita v. expr. res q^2 res
ipsa exp. verb. e ita res v. exp. ξ ut geri et res π 9. si quis
 hp^1 et ante dl^4 ante rem tr et ipsa $f q^2$ 10. aut si r ut si q^2
seq. cl^2 aut a $l^3 vo^2^3 q^1 v\delta$ circumstantibus $hp^1\pi$ circumst. ξ
11. recedimus hl recedamus $a^1 eq^2$ quia sim. μ^1 quae sim. h ac
Gr. og nisi exit $h\pi^1$ exit π aspexit k persp. l^2 prosp. $\xi(p^2)$
12. auctoritate $1, 2(a^1)$ auct. senatus ξ a sent. $a^2 r l^3^4 eq^2^3 v\delta$ 13. ad-
vocari continet $h\pi^1\pi$ adv. continet se $p^2\mu, 2(a^1)$ cont. vocari $l^4 q^2 o\phi$
adv. cont. ξ interea iste $h o q q^2$ ipse int. $1, 2, a^2 t r l^3^4 vo^2$ 14. evocat
 $ep\pi\mu^1 a^1$ evocato h evocatus $p^2 f^2 l^1 vo^2$ templo h e templ. $ep\mu, 2, to$
 $bcq^1 1^2 3 v g\phi$ ex templo ξ 15. stans $1, 2, l^1 vo^2 o g$ et stans dl^4 sudans
 $tr bl^2^3 vo^1^3 eq^1 2^3 \phi$ et sudans $\xi(\delta)$ Fo: tum et torta bq^1 cum torta
 μ^1 16. cum complurib. $bcq^1 1^2 3$ aliis om. $\mu^2, 2$ ille $h\pi\mu^1 q^3$ praeceps
 μ^1 graeco pr. r faciebat audiebat $h\pi\mu^1$ aud. fac. e fac. viam audieb.
 μ^2 fac. vim adieb. $a^1 f$ fac. viam adib. t viam fac. adib. $l^1 vo^2$

audientiam; hic subsellium, quod erat in foro, calce premens dextera pedem defringit et hoc alios iubet idem facere. quom Graechus deos inciperet precari, cursim isti inpetum faciunt et ex aliis alios partibus conneant atque e populo unus 'fusus fuge', inquit 'Tiberi, non vides? respice inquam.' deinde 5 vaga multitudo subito timore perterrita fugere coepit; at iste spumans ex ore scelus, anhelans ex intumo pectore crudelitatem contorquet brachium et dubitanti Graecheo, quid esset, neque tamen locum, in quo constiterat, relinquenti, percudit tempus: ille nulla voce delibans insitam virtutem concidit 10 tacitus; iste viri fortissimi miserando sanguine aspersus, quasi facinus praeclarissimum fecisset, circuminspectans et hilare sceleratam gratulantibus manum porrigens in templum Iovis contulit sese. haec exornatio plurimum prodest in 69

1. hic adiit subs. l^4 subs. quondam $1, a^1$ subs. quod quidam h subs. quoddam ξ scors hep score π (sic corr.) sors $\mu^2 f$ exors μ^1, a^2 (in ras.) l^1 Sc.: quod erat in foro gallo 1,2 ('gallus' he) praesens I ('pres.' he), 2 (a^1) prensans l^1 prendensque vo^3 2. dextra $q^3 \varphi$ dextro l^1 (alt. m.) $vo^1 q^2$ defringe h defringet $p \pi \mu$ confringens g defringere coepit r et hoc alios iub. idem 1,2 ('item' $p^2 f$), trg et h. id. al. iub. $o q^2$ et h. id. iub. al. φ et al. h. i. iub. ξ 4. et ex al. 1,2. $to \varphi r l^1 vo^3 g$ et al. c ex al. ξ aliis alios π aliis alis p aliis aliis he aliis aliis μ^1 aliis aliisque $p^2 \mu^2, 2, reg. 30$ aliis alii $a^2 l^1 vo^3 q^1 3 \delta \varphi$ aliis atque aliis $to^2 v, Lamb.$ motant h (not. in ras.) commodant $ep^1 \pi$ commendant μ^1 conneant $p^2 \mu^2, 2, l^1 \delta g, Lamb.$ convolant $\xi (l^1)$ Fo: conmetant m. e pop. c fusus fuge inquit videri hp hisus fuge inq. vid. μ fusu fuge inq. vid. $e \pi$ fuge fuge inq. tib. $bc q^1 3 \varphi, v$ ('tibi') fuge inq. 2, $g, 30$ fuge inq. tiberi $vol^1 q^1 3, t$ ('tiberim') fuge inq. graeche l^3 fuge inq. verbi fuge q^2 Fo: fusi sumus, inq. Tiberi 5. nonne g inquit $l^4 vo^3$ inquit iam $l^1 3$ 6. sub mult. c cepit hg 7. spumas $he^1 \delta$ spumam $ke^2 a^2 ro \varphi bl^2 vo^1 3 c q^3 v g$ telus μ^1 ex ore reiiciens $\varphi vo^1 3 v, 3, og$ ('de ore') ex ore anhelans reiiciens r ex ore icus vo^2 anhelus t infimo I (μ^1), $to \varphi r l^1 3 4 V c q^1 2 v, 3$ 9. tutum loc. c steterat $h vo^3$ 10. nulla voce delabans insitam virtutem $he \pi, \mu^1$ ('debellans') n. v. d. insita virtute $p \mu^2, t$ nullam vocem d. insita virt. a^1 nulla voce delabans insita virtute dl^4, vo^2 ('insitam virt.') nulla voce delibans insita virtute l^3 nullam vocem d. i. virt. q^2 nullam vocem edens insita virt. a^2, ξ nulla v. delibans insitam virt. Victorius 11. isti μ^1 istis μ^2 fort. viri e 12. circuminspectans 1,2 circumsp. ξ et om. $b q^1 v$ ei $he p \pi$ 13. illa re h hilariter $\mu^2, 2, t \delta g, 40$ hilaris $l^4 o \varphi$ ad sceleratam $\mu^2 f$ acceler. t scelerata hp scelera e 14. cont. se δ valet $q^1 2$ prodest proponit ante oculos in ampl. a^2 (sic not.)

amplificanda et commiseranda re huius modi enarrationibus; statuit enim rem totam et proponit ante oculos.

LVI. — Omnis rationes honestandae studiosè conlegimus elocutionis, in quibus, Herenni, si te diligentius exereceris, et gravitatem et dignitatem et suavitatem habere in dicundo poteris, ut oratorie plane loquaris, ne nuda atque inornata inventio vulgari sermone ceferatur. nunc identidem nosmet ipsi nobis instemus, — res enim communis agitur — ut frequenter et assidue consequamur artis rationem studio et exereitatione: quod alii cum molestia tribus de causis maxime faciunt, aut si quis, quicum lubenter exerecatur, non habeat, aut sibi diffusus sit, aut nescius, quam viam sequi debeat; quae a nobis apsuut omnes difficultates; nam et simul lubenter exerecatur propter amicitiam, cuius initium cognatio fecit, cetera philosophicae ratio confirmavit; et nobis non diffidimus, propterea quod et aliquantum processimus, et alia sunt meliora,

1. euphoniae ratio huius *h* commis, *h* miseranda *corq* re in huiusm. *a¹u¹q²δq* re *c* huiusm. *t* re et in huiusm. *vo¹q¹v.3* narr. *oq¹q¹v²rdy* 2. cum *to* in *hp¹rdy* tot. rem ξ prope rem *t* et pon. *oq¹* proponit *epku²vrδ*. Lamb. reponit *h* prope ponit μ^1 prope ponit ξ 3. o. r. honestandae studiosè colligimus h. c. 1, 2 (collig' *hu²a¹* 'loc.' om. *f* 'locationis' *h¹q²* o. loc. ut loci. st. coll. *th* om. r. honest. eloc. st. coll. *epq. o* ('loc.') 4. diligentius 1, 2, *q¹q²δ*. 10. diligenter ξ 5. ac dign. μ in secundo 1 ('secundo' *u¹r*) in loq. *p²u². 2. toq¹v²q²δ* et or. μ 6. loqueris *h* loquaris *h* loqui. loquaris si vero vulgari *h* 7. sermone esse ratur *h* sermone esse satutum *ep* ser. esset satuta π serm. proferatur $\mu. 2. troq¹v²vo¹q²vrδy$ 8. initecma *h* insistemus *o* 9. artis orationis *h* art. orationem *ep¹u. 2* exerecittio *h* exornatione μ^1 10. alicumolestia *p* aliis commol. *h* alicubus mol. π alicui mol. *p²* alicui molestiam $\mu^2. 2(a^1). q^2$ tr. de *c*. cum mol. *hoq¹v* 11. si quicum *peu². 2. u¹v* si quocum *f²* si cum quibus π si quibuscum *rl¹v* si quibus tum *o* Se: si quis quicum de lubenter exereciant *h* exerecatur μ^1 exerecatur ξ habeat μ^1 *ftδ* habeant *eg* si id diff. sit *hp¹π¹u¹v²vo²δ* ('si is' π^1 'diffidus' *hp¹π*) si sibi diff. sit q^2 sibi si diffidunt *h¹q¹* si sibi diffidunt *eq³q* 12. aut nescius *ep¹π*. 2. *u¹v²vo²q¹v²q* ta nese. *h* a nese. μ aut sit nese. *l¹q²δ* aut nesciunt *h¹q¹v* aut si nese. ξ debeat *h¹v. π¹u². 2. t* debeant ξ ab nobis μ 13. facultates *e* (sic corr. alt. m.) exerceamur *hep¹u¹* exereemus *l¹q¹* exereebimur *p²u²foq²q²* exereebuntur *a¹* exereebimus *u¹v²* libenter om. *hu* 14. cum init. *h* cognitio 1. *a¹u¹v²o³* facit 1 ('fuit' *e¹*), *v²eq¹v. 3* fecit $\mu^2. 2. t$ 15. philosoph. *h* phyl. μ confirmabat *e* confirmavit *l¹q²δ* et de nobis *eyq¹v. 3* propterea *h* propterea quo μ^1 16. aliquantum *p¹u¹v²o¹* aliquid *h* aliquantulum ξ

quae multo intentius petimus in vita, ut, etsi non pervenerimus in dicendo, quo volumus, parva pars vitae perfectissimae desideretur; et viam, quam sequamur, habemus, propterea quod in his libris nihil praeteritum est rhetoricae praeceptionis. *demonstratum est enim, quo modo res in omnibus generibus causarum invenire oporteret: dictum est, quo pacto eas disponere conveniret: traditum est, qua ratione esset pronuntiandum: praeceptum est, qua meminisse possemus; demonstratum est, quibus modis perfecti elocutio compararetur: quae si sequemur, acute et cito reperiemus, distincte et ordine disponemus, graviter et venuste pronuntiabimus, firme et perpetue meminerimus, ornate et suaviter eloquemur. ergo amplius in arte rhetorica nihil est: haec omnia adipiscemur, si rationes praeceptionis diligentia consequemur exercitationis.*

1. multi *h* interius *h* incertius *e* incertius α^1 attentius $l^{13}vo^1$ $q^{23}v$ ut etsi *hep\pi.2(a^1),vo^2* etsi $\alpha^1 l^{14}q^2q$ ut si $\alpha^2 vo^3g$ ut etiamsi $\xi(a^2)$ 2. parva om. a^1g vitae oratoriae *t* 3. sequimur *h*
 4. quam in his 1. in pr. *h* 5. demonstr. — possemus om. π est in qu. *h* 6. invenire *hep^1treq^1vq.3* inveniri ξ oporteat q debeat *g* quo eas pacto q^2oq ea *t* distribuere oq 7. convenit *her* l^{13} conveniat bo^1vq esset om. l^1 8. praecent est *h* qua om. a^1 quomodo l^4 quae *e* qu. a *p* (sic) via om. l, a^1 possimus $hll^{34}ogvo^2q$ ostensum est *e* 9. comparatur $cal^{24}l^1q$. Lamb. quasi p^1 quodsi *e* sequimur $p\pi\alpha^1vo^23eq^2vb$ sequemur $el^{24}oq$. Lamb. sequamur l^{3vo^1} exsequimur h^2 exeq. α^2 10. reperimus hp^1 reperiemus $ep^2\mu$ reperiamus *b* ordine *epo* ornate $a^2l^{13}eq^23,vo^1$ (pr. m.) ordinate ξ 11. vetuste he^1p^1ur pron. — suav. om. *t* perpetue $l, roq. 4o$ perpetuae *b* perpetuo ξ 12. ordinate et suav. el^2 eloquimur hbq^3 rhetorice $lq^{123}v$ reth. in est *h* concept. $p\pi\alpha.2(a^1)$ 14. consequamur $hfl^{14}vo^3oq^1g$ persequem. a^2 prosequim. e^3 cons. et exercitatione $a^2l^4vo^13eq^1vg.3$

N O T A E.

I.

3. 1. *satis otium*, syntaxis est ut Verg. VII. 470. Gaius in Dig. § 1 XXXVIII. 1. 19 'ut satis tempus ad quaestum faciendum habeat'. 10. Graeci scriptores, quos dicat, incertum est; si Hermagoram, a Cicerone is e contrario laudatur Brut. 263, 271. de or. I. 115. — 15. gloria, cf. infra IV, 64 extr. Cic. Verr. II. 5. 130.

4. 3. lectionem sed si te noli cum Klotzio defendere ex Cic. Att. IV. 8. a. § 2 et similibus locis: ipse enim Cornif. ut h. l. loquitur I. 16 extr. 26 extr. 7. oratoris officium cf. Theonem I. 157: *ἔργον ῥήτορος*. 8. ad usum civilem, vid. Cic. de or. II. 68. Jul. Viet. 196. — 9. tria, 2 comparetur Cic. Inv. I. 7. or. 69. de or. I. 260. II. 5. 115. Quint. III. 3. fin. Anaximenes duo genera novit, conditione et iudiciale: species laudandi et vituperandi utrique generi admiscet: cf. ed. Spengel, 5. 4. cum not. p. 99 sq. Aristoteles demum induxit tertium, *τὸ ἐπιδεικτικόν*, quod Cic. de or. II. 45 omittere maluit, reliquit tamen ib. 311. — 43 sq. hic nonnulla ex Cic. Inv. I. 7 translata sunt in codd. quod ipsa orationis forma cognoscitur: unus *u* etiam 15 illinc habet 'petitionem cum recusatione'. 17. has causas quo modo. 'causa' de toto genere accipe ut II. I exposuimus, quas causas oratorem recipere oporteret III. 10 haec causa dividitur in laudem et vituperationem.

5. 2. distributio rerum, qui codicem *q* excavavit, supra scripsit 3 h. l. 'inventarum' ex Cic. Inv. I. 9. Spengel (M. G. V. 1846, 906) requirit 'excogitarum' at satis intellegitur, quae res hic dicantur, quo quidque loco cf. infra III. 16. 3. ac sententiarum non recte in codd. *u*¹*a*¹ omittitur: verborum enim ad inventionem accommodatio elegantiam et compositionem complectitur (cf. IV. 17, 18), praeterea dignitatem eam, quae in verborum exornatione sita est: relinquitur igitur altera, quae in sententiarum exornatione versatur: ea pars eloquentiae omitti minime potuit nec a Cornificio nec a Cicerone. (Inv. I. 9) apud quem quod antiquissimi libri illis verbis carent, caruisseque videntur etiam ii, quibus Jul. Victor. 251 ed. Or. et Cassiodorus 370. 391 nisi sunt, nil probat nisi antiquissimum vitium esse. vix opus est laudare Cic. de or. II. 36, 72; III. 96. 201; or. 81, 83, 95, 96. — 5. et dispositionis deest apud Cic. Inv. I. 9: 'memoria est firma animi rerum ac verborum ad inventionem (retinendam) perceptio' tenebitur hic ratio a Quint. III. 3. 2 indicata: 'neque omnia, quae res postulet, dicere, neque suo quaque loco poterimus nisi adiuvante memoria'. 9. artem et exercitationem coniungit Cic. p. Arch. 1, p. Coel. 45: imitationem commemorat de or. I. 156: 'exercitationes non tam artis indigent quam laboris, quibus in rebus habenda est ratio diligenter quos imitemur, quorum similes velimus esse' verbis usus

paene isdem atque Cornit. — ea 'diligens ratio' neglegebatur ab Albutio, qui, ut narrat Senec. Contr. III. proem. (199 Bip.) 'quem proxime dicentem commode audierat, imitari volebat'. — impellimur ut velimus periphrasis est = studiose conamur. — 13. quem ad modum — adcommo-dari. locus a multis male intellectus, ignorantibus officia oratoris (in-ventionem, dispositionem etc.) accommodanda esse ad orationem, non ora-tionem ad officia, et partes orationis (exordium, narrationem etc.) ad offi-cia, maxime inventionem. — 16. de partium orationis enumeratione sufficiat Fundasse Cic. de or. II. 80.

6. a. Locorum cŕ. praeter tota Topica Cic. Part. or. 109 sqq. de or. 5 H. 163 sqq. etiam II. 51 eadem videtur esse vocabuli notio. — 12. causa posita, sic Cic. p. Caec. 32: 'est haec res posita, quae ab adversario non negatur, Caecinum — pulsam prohibitumque esse vi coactis homini-bus et armatis'. — 13. quattuor genera causarum ne confundantur cum tribus generibus causarum statim addit, quae sint, alii quinque esse vo-luerunt, minus recte; quibusum faciunt Cic. de Inv. I. 20. Quint. IV. 1. 40. ille l. c. ait: 'genera causarum sunt quinque: honestum admirabile humile anceps obscurum,' ei admirabile idem est, quod nostro turpe, con-veniunt honestum humile anceps; obscurum autem nil impedit, quo minus in ceteris omnibus insit, nam cur nequeant talia esse, 'in quibus aut tardi auditores sunt aut difficilius ad cognoscendum negotiis causa implicita est?' — 19. definitio addens, ni fallor, aliena profertur dubii generis a Cic. de Inv. I. 20: 'anceps, in quo aut indicatio dubia est aut causa et honestatis et turpitudinis particeps' scilicet unius cuiusque causae, quae a iudice recipitur, indicatio necessario dubia est, nil tamen obloquitur Victo-rius p. 50 ed. Or. 'anceps, inquit, causa duobus modis est, si aut indi-catio dubia sit aut inhonestissima materia' (fo: inhonesti et honesti mixta 6 mat.) — 22. ad causae genus, sic Cic. p. Lig. 10 Tiberonis patris prudentiam desiderat 'quod homo quom ingenio tum etiam doctrina ex-cellens genus hoc causae quod esset non viderit' deinde significat esse admirabile i. e. turpe.

7. 2. De etymo voc. *προσίμιον* agit Anonymus Seguerianus p. 427 ed. Speng. Quint. IV. 1. 2 sq. *ἔφοδος* raro commemoratur apud techni-cos Graecos, vide Aphthon. progymn. 109, 12. — 4. ut attentos ut docilis ut benivolos. triplex hic exordii finis a multis scriptoribus tractatur, quos laudat Speng. ad Anaxim. 54, 8 (195 sqq.), quibus addo Cic. Top. 97. Part. 28. in ea divisione poterat omitti *ἐνμάθεια*, si qui-dem qui attentus idem est docilis; itaque duplici divisione Cic. mitur Phil. II. 10: 'alterum peto a vobis, ut me pro me dicentem benigne, al-terum ipse efficiam, ut, contra illum quom dicam, attente audiat' si ge-nus — attentos cŕ. Quint. IV. 1. 41. Cic. Inv. I. 21. — 11. si ho-nestum, sententia eadem videtur fuisse apud Anaximenem 73, 1 sqq. ed. Sp. (Rhet. Gr. I. 228, 29 ed. Sp.) loco valde lacero et confuso, for-tasse sic integrando: τῶ μὲν ἐν διακειμένῳ περιεργον λέγειν, εἰάν δὲ βούληται, συντόμως ὑπομνηστέον αὐτῆς· τῶ δὲ διαβεβλημένῳ ἐν τοῦ παροισχυμένον χρόνου ἢ τοῦ παρόντος τῶ πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς τὸν λό-

γον τοὺς ἀκούοντας δὴσχεραίνειν τὸν αὐτὸν τρόπον, ὄνπερ ἐπ' ἐκείνων εἴρηται, τὴν εὐμένειαν ποριστέον, ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ τῶ μῆτε εὖ μῆτε κακῶς διακειμένῳ. 9. similis sententia apud Quint. IV, 1, 44. 'si nihil, quod nos adiuvet, erit, quaeramus, quid adversarium laedat: nam, ut optabile est, plus favoris mereri, sic proximum odii minus'. 19. si 7 summam causae b. exp. vide ad hanc praecceptionem Anaxim. 54, 16. cum nota Sp. Quint. IV, 1, 34 qui affert principium Cluentianae, addamus Div. in Caec. I. Verr. 1, 1, 1. — 20. cf. Cic. de Inv. I, 23. Quint. IV, 1, 34.

8, t. attentos — facturos cf. Cic. Part. 30. Quint. IV, 1, 33 laudatosque Speng. ad Anax. 54, 21, quibus adiciatur Cic. p. Flacc. 3. p. Rab. p. r. 4. — 3. de iis — pertinent, ut Demosthenes XXIV, 4 sq. L. I. Cic. l. c. 6. Cornif. hic ut plerumque in duobus primis libris de solo iudiciali genere cogitat, prooemium deliberativi et demonstrativi generis infra III, 7, 13 brevius absolvit, diligenter tractatum ab Anaximene 41, 22 sqq. 7. quattuor modis. conspirant Aristot. 8 Rhet. III, 14, 7, Anaxim. 73, 12—23, An. Seg. 428, 5. quartus modus omittitur a Cic. Part. 28. ubi res praeterentur, non in Inv. I, 22, nec de or. II, 321. Quint. IV, 1, 6 eadem divisione relata inutiliter adscribit: 'personarum non est, ut plerique crediderunt, triplex tantum ratio ex litigatore et adversario et iudice, nam exordium duci non nunquam etiam ab actore causae solet quasi hic non vicariam reo operam praestet. 9. si nostrum — laudabimus. cf. Anaxim. 73, 14. Quint. IV, 1, 13. Cic. p. S. Rosc. I. Div. in Caec. 2. 12. aliquid = aliqua ex parte, vid. Halm ad Cic. p. Sest. 10. — 14. cf. Quint. IV, 1, 27. Cic. p. Mil. 4 sq. — 15. cf. Quint. IV, 1, 33. sententia, rem in aliis spem noluisse habere, saepe invenitur, ut apud Antiph. I, 4, VI, 10. Lys. III, 2. — 17. si eos in odium in invidiam in contempctionem adducemus, non plane convenit Anaxim. 67, 3, qui ὀργὴν φθόνον ἐχθρὰν in adversarios excitari vult, nec Isocrates XV, 31 ἐχθρὰς loco afferens μίσος, at Cicero paene ad verbum Inv. I, 22: eandemque divisionem habet Quint. IV, 1, 14. exempla sint primi generis ex multis Isae. VIII, 2—4, Demosth. XVIII, 16. XXXV, 1. Cic. p. S. Rosc. 6, 13. — si potentiam. mentio eius, set non in prooemio invenitur apud Cic. p. Mur. 59. 'nolo accusator in iudicium potentiam adferat'. factionem divitias, utrumque tribuitur a Cicerone Verri I, 8, 15. a Dem. Midiae XXI, 138 sqq. hic quidem extra prooemium. eloquentiam duobus codd. suppeditatam, a Cicerone, quod mireris, omissam Inv. I, 22 Quint. non neglexit IV, 1, 11: 'etiam partis adversae patronus dabit exordio materiam: interim cum honore, si eloquentiam eius ac gratiam nos timere lingendo, ut ea suspecta sint iudici, fecerimus'. itaque qui se defendit, iubetur ab Anaximene 55. 25 τὰς ἐλαττώσεις φέρειν λέγων· ὡς οὐ δεινότητι πιστεύων ἀνέστην. cf. etiam Apsin. IX, 473. tale est prooemium Quintianae.

9, 2. his adiuventis. cf. Aristot. Rh. I, 12, 2. Lys. XXIX, 12: μᾶλλον δὲ προσεποιούντο πιστεύειν τοῖς χρήμασιν ἢ δεδιέναι τὰ αὐτῶν ἀμαρτήματα. 5. cf. Anaxim. 73, 18. Apsin. IX, 468 ac praecipue

Cic. Veri. 1, 29, ubi singulos iudices cum laude nominat (inque his Q. Cornificium, fortasse ipsum huius libelli scriptorem); set ibi extra proce-
 mum hac benivolentiæ captatione nititur, ut Hyperides pro Euxenippo
 col. 13, 11. — 7. Quint. IV, 1, 30 talia ex iis esse existimat, 'quae
 non sunt personarum nec causarum, verum adiuncta personis et causis —
 fama iudiciorum, expectatio vulgi'. exempla sint Cic. p. S. Rose, 11,
 Veri. 1, 19, p. Coel. 2, contra declinator ille p. dom. (2) metu dedecoris
 infecto pontifices sibi conciliare conatur. — 9. tollemus Klotz recte
 10 metur, altera lectio extollemus petita est ex Inv. 1, 22. — 10. eadem
 videtur insinuatō, quam Apsin. IX, 189 προκατάστασιν appellat, definit-
 que ἐφοδοῦν πρὸς τὰς ἀποδείξεις ἢ κατασκευῆν τῶν ἀποδείξεων. apud
 eundem 491 legendam videtur ἐξ ἀντιπίπτουτος δὲ ἀναγέσεως προκα-
 θιστάμεθα, ὅταν ἢ πλείονα τὰ ἀντιπίπτουτα ἐκ τῆς διαφοράς τῶν ἀκον-
 ὄρων. — 11. haec tria insinuationis tempora significantur iam ab Anax.
 73, 2, ubi est ὁμοίως διαβεβλημένος τῷ πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς τὸ πρῶγμα
 ἢ πρὸς τὸν λόγον τοῦς ἀκούοιτας ἀναχρησάειν. — 15. his rationi-
 bus, item tres sunt: aut dissimilitudinem rei a nobis gestae cum crimine
 adversariorum demonstramus, aut similitudinem rei iam indicatae cum
 nostra ostendimus aut negamus dicturos esse nos de adversariis, et ta-
 men maledicimus occulte. easdem, set alio ordine positas refert Cic.
 Inv. 1, 24, inde a verbis 'et dissimulare id te defensurum' etc. — 17.
 rem non hominem, quod in auctis codd. additur 'hominem non rem'
 ex Inv. 1, 24 illatum est, quamvis ibi Cicero plane diversa praecipiat,
 ceterum cf. Cic. p. Mil. 31, 'senatus rem non hominem notavit, et Pom-
 peius de iure non de facto quaestionem tulit.' adde Lycurg. adv. Leocr. 67,
 — 18, non placere — nefaria, cf. Quint. IV, 1, 16; 'advocatus ali-
 quando utiliter etiam reprehendere potest, nam se quoque moveri interim
 timet, ut pro Rabirio Postumo Cicero, dum aditum sibi ad aures faciat et
 auctoritatem induat vera sentientis', etc. locus est apud Cic. p. Rab. 1, 2,
 — 21, de simili causa aut de eadem, cf. Cic. p. Cae. 38, 'non —
 verbor, ne hoc dicas, in eadem causa eodem interdicto te oportere resti-
 tui, Caecilianam non oportere.' p. Tull. 35 'absolvantur omnes de simili
 causa necesse est' (10: 're necesse est' scil. Emiliae.) adde Quint. V,
 2, 1. odiosa sunt ista aut de minore aut de maiore, nescio an ex
 Inv. 1, 41 extr. huc translata.

10, 3, interiectione verborum, sic II, 3, 'in causa coniecturali
 narratio accusatoris suspensiones interiectas et dispersas habere debet'. cf.
 Hyperides pro Euxenippo, col. 41, τὸ πάντων θεινότατον τῶν ἐν τῷ λό-
 γῳ λεγομένων ὑπὸ σοῦ, ὃ σὺ ὄρον λανθάνειν ὧν ἔνεκα λέγεις οὐ λανθά-
 νων, ὅποτε παραφθέρῃοι ἐν τῷ λόγῳ, ὡς πλουσίος ἔστιν Ἐ, καὶ πάλιν
 10 διαλιπῶν, ὡς οὐκ ἐκ δικαίου πολλὴν οὐσίαν συνειλέγεται. si persua-
 sus auditor fuerit, eadem constructione Cic. p. Tull. 39 'ut si pos-
 ses, reciperatores persuaderes', ubi vide notam Kelleri Semestr. I, p. 681,
 i. si oratio adv. f. f. auditoribus, hoc praeeptum iisdem fere ver-
 bis repetitur Inv. 1, 25. — 5, sic Apsin. IX, 494: ἀπ' ἐπαγγελίας δὲ
 καθιστάμεθα — ὅποτε τοῦ ἐναντίου δοκούντος ἰσχυρίζεσθαί τινη κει-

φαλαίῳ λέγῃς ἐπαγγελλόμενος οὐ πρὸς ἐκείνον μᾶλλον ἢ πρὸς ἡμῶν εἶναι. Hermog. autem dicit π. εὐθ. 101 ἰσχυρότατον γένος λύσεως — ὃ καὶ βίαιον κέκληται — ὅταν εἰς τὸ ἐναντίον περιουστάναι δυνώμεθα τὸν λόγον ἐξ αὐτῶν αἰροῦντες τὸν ἀντίδικον οἷς θαροῶν εἰσέρχεται, affertque exempla Demosth. XIX, 78, 131. tale prooemium magnam vim habet 'nam auditor' ait Cic. l. c. 'quom eum, quem adversarii perturbatum putant oratione, videt animo firmissimo contra dicere paratum, plerumque se potius temere adsensisse quam illum sine causa confidere arbitratur.' lectionem 'putat' minime necessariam intelleges, praesertim si nostrum locum compares, ubi item adversarii plurali numero inducuntur, etsi statim infra unus adversarius commemoratur. 10. quod ille nunquam dixerit, h. e. in extrema sua oratione, cf. III, 18. — 11. dubitatione utemur, cf. Quint. IX, 2, 19, qui laudat Cic. p. Cluent. 4: 'equidem quod ad me attinet, quo me vortam, nescio, negem fuisse illam infamiam iudici corrupti?' etc. 12. quod loco primum resp. simile illud Demosth. XVIII, 129, οὐκ ἀποροῶν, ὅτι χρῆ περὶ σοῦ — ἐπεὶν, ἀποροῶ τοῦ πρώτου μνησθῶ, cum adfirmatione tenebimus, quamvis Cic. l. c. deteriorum codd. lectionem 'cum admiratione' solam habeat: dubitatio utrumque admittit. 13. de forma erunt servata in cod. h vid. Lachm. ad Gal. l. 146. — 14. possit incipiemus pauci et recentes libri, possit exordiemur solae E. recte igitur Klotz omisit verbum, quod facile aliquid verbi a communi intellegi possit: at aegre mente suppletur 'exordiemur' interposito altero verbo 'utemur', quo malim referre ablativos, omissa nimirum praepositione, quam irrepsisse suspicor ex loco Cic. Iuv. l. 25 'sin res dabit, non inutile est ab aliqua re nova aut ridicula incipere'. apologo, Aesopicam fabulam dicit, cf. Gell. II, 29, lin. Cic. de or. II, 261. Quint. VI, 3. 14. apud Aristoph. Vesp. 583 reus Αἰσώπων τε γέλοισιν profert, fabula veri simili ut comoediae, tragoediarum enim fabulae nec verae nec veri similes, cf. l. 13. de usu fabulae cf. Cic. Part. 40: fabula etiam non nunquam, etsi sit incredibilis, tamen homines commovet', itaque p. Mil. 8. attulit 'non sine causa etiam fictis fabulis doctissimi homines memoriae prodiderunt eum, qui patris ulciscendi causa matrem necavisset. — sapientissimae deae sententia liberatum'. depravatione explicet Quint. VI, 3. 6 'ridiculum dictum — saepe est industria depravatum'. differt scilicet depr. ab imitatione, nec erat, cur ob locum Cic. de or. II, 242 'in re est item ridiculum, quod ex quadam depravata imitatione sumi solet' inferioris familiae lectio 'imitatione depravata' reciperetur. 15. inversione, eius exemplum dat Cic. de or. II, 261, unde videas idem esse quod infra IV, 46 permutationem, de abiectioe vide Cic. or. 127, de suspitione de or. II, 268, de inrisione ib. 277, de stultitia ib. 274, qui correxerunt 'stultitiae irrisione' non videbant esse brevius appellatam pro simulata stultitia, cf. Quint. VI, 3. 23: 'eadem quae si imprudentibus excidunt, stulta sunt, si simulamus, venusta creduntur.' 16. de superlatione cf. infra IV, 44. conlectione significatur frequentatio, hic, ni fallor, referenda est ad argumenta ab adversario prolata, cf. Cic. Brut. 303. liquet, cur

deteriorum librorum lectiones exsuperationem et collationem spreverimus, de literarum mutatione agit Cic. de or. II, 249, praeterea expectatione recte habet, nec opus erat Schützii emendatione 'dicto praeter expectationem', exp. enim potest per se ita intellegi, ut h. l. cf. Cic. Part. 73 'omnis enim exp. eius, qui audit, et admiratio et improvisi exitus habent aliquam in audiendo voluptatem', 17, de similitudine et. IV, 59, 'novitas opinor historiae opponitur, de qua vide I, 13, aliterius interpellatione, Cic. Part. 30, 'sit autem hoc etiam in praecipis, ut si quando — intervenus alicuius aut interpellatio — dederit occasionem nobis, ut dicamus aliquid ad tempus apte, ne derelinquamus,' exemplum, set non in proemio positum praebet Cic. de prov. cons. 18 'dicam, P. C. quod sentio, atque illam interpellationem mei familiarissimam, qua paulo ante interrupta est oratio mea, non pertimescam', Seneca narrat de Cassio Severo Contr. III proem. (396 ed. Bip.) 'iratus commodus dicebat; ideo diligentissime cavebant homines, ne dicentem interpellarent', in universum agit de extemporali exordio Quint. IV, 1, 54.

- II, 1. adhesionem h. e. adhesionis cum plausu significatione, cf. Cic. de or. II, 262, 'multo etiam adrisum est vehementius', posteriora duo insinuationis genera coniunguntur a Quint. IV, 1, 18. — 2. dicturos, facile adiecit cogitatione verbum, unde haec pendeant; adiectum citra
 11 necessitatem in multis codd. non primariis 'si promiserimus', 9. in dicendo h. e. in reliquis orationis partibus, vide III, 8 ibique notata, ignorantia huius rei Schützio in causa fuit, ut verba 'ut — possimus' eieceret, — 10. haec res, usurpatur vocabulum ut I, 2, 14, II, 46, III, 19, IV, 1, 66, 67, 68 al. de parte aliqua artis rhetoricae, quod qui non attenderant, interpretamentum 'utilitates' adscribere, tametsi — comparandum est, Quint. IV, 1, 5 idem profert, respondetque sic ad Ciceronis reprehensionem, qua nescio an Cornif. quoque petatur, de or. II, 323, 'attentum monent Graeci ne principio faciamus indicem et docilem, quae sunt utilia, set non principi magis propria quam reliquarum partium: facillora etiam in principiis, quod et attenti tum maxime sunt, quam omnia expectant et dociles magis initiis esse possunt' adde 81 'quae praecepta principiorum — esse voluerunt, ea in totis orationibus sunt conservanda', — 11. exordii vitia tractantur a Cic. Inv. I, 26, de or. II, 315, Quint. IV, 1, 71. — 15. ut lenis sit sermo, vid. Quint. IV, 1, 58, Au. Seg. 430, 7, haec moderazione cavetur, ne statim auditori artificii suspitio afferatur, cf. infra I, 17 et Cic. Inv. I, 25 extr. qui locus Schützium permovit, ut verba 'nunc — docebo' post 'videatur esse' collocaret, illud tamen praeceptum si neglegetur, item nascetur vitium, — 17. quod in pluris causas p. ade, cf. Cic. Br. 209, 'omnium — causarum unum esse naturae principium, una peroratio', itaque *ὁ μηδαμὸν μᾶλλον ὠφελήσει* (Dionys. de Lys. 16) summa laus proemii, summum contra vitium, quod hic describitur; eius modi exordium *εὐτελής* appellatur a Philostr. V, S. 253, 23. — 20. commune, cf. Cic. Inv. I, 26, unde interpolationes in aliquot codd. deteriores fluxerunt vs. 21, et 12, 2 —

21. verba quod nimium app. v. compositum est aut effugerunt immerito notam alienae originis, non enim poterant haec repeti post superiora: ut non adparata or. vid. esse, licetque h. l. Ciceronis comparatione uti, qui eundem praeceptorum ordinem secutus commutabili quod ab adversario potest leviter mutatum ex contraria parte dici continuo subiungit longum quod pluribus verbis aut sententiis ultra quam satis est producitur².

12, 2. ut proprie cohaereat cum narratione. Senec. Contr. 1. 1. extr. (80 ed. Bip.) Hermagoras in hac controversia transit a prooemio in narrationem eleganter, rarissimo quidem genere, ut in eadem re transitus esset sententia esset schema esset — ex altera parte transit a prooemio in narrationem Gallio et ipse per sententiam etc. adde Cic. de or. II, 325. Quint. IV, 1, 76. exemplum praebet Demosth. LV1, 2—4 — 10. quod intercurrit — adparationis causa. An. Seg. 435. 12 6 sqq. hoc intereurens genus narrationis fidei aut eriminationis causa παραδήγησιν appellat, quia ἐφάπτεται τινων περι τὸ πρᾶγμα, distinguit ab ea παρέλθασιν, quae ἐκδρομή ἐστι λόγων καθ' ὁμοίωσιν ἢ μίμησιν τῶν γεγονότων. digressio ea est secundum Ciceronem de or. III, 203. Quint. IV, 2, 17. Cornificio est transitio. 11. alienius adparationis causa, pronomen iam per se indicat ultimum et generalis nomen poni, cf. Madvig ad Cic. de Fin. III, 63; quae in libris non bonis adscripta sunt, 'vel laudationis' aut 'vel delectationis aut amplificationis', inde patet glossematata esse; eaque iterum ex Inv. (1, 27) iulata sunt. 12. exerceri convenit, sunt enim progymnasmata. 13. fabula et 13 argumentum referre videntur Aristotelis μῦθον et λόγον cf. de poet. c. 5.

13, 7. haec — transigentur. h. e. negotiorum et personarum descriptiones; supplendum genera quapropter singularis transigetur ex optimis libris recipi non poterat; etiam illud ei mutationi refragabatur. 8. ad veritatem = ad veras causas, cf. II, 12, IV, 32. — 9. de tribus 14 narrationis virtutibus cf. Anaxim. 60, 7, sqq. Aristot. Rhet. III, 16. Theo. Progymn. 183. Cic. Inv. I, 28. Or. 122. Quint. IV, 2, 31, unde haec excerptam: eam plerique scriptores, maxime qui sunt ab Isocrate, volunt esse lucidam brevem veri similem — eadem nobis placet divisio, quamquam et Aristoteles (l. c.) ab Isocrate parte in una dissenserit, praeceptum brevitas irridens, tanquam necesse sit longam aut brevem esse expositionem nec liceat ire per medium. Cic. Top. 97 non differt, set Part. 31, ubi Theodectis exemplo etiam suavitatem adsumit. 11. de brevitate narrationis cf. Cic. Inv. I, 28; Quint. IV, 2, 40. — 13. si non ab ultimo, vide An. Seg. 436, 18: σύντομον ποιήσεις τὴν διήγησιν, ἐὰν μήτε πρόρωθεν ἀρχῆ, καθάπερ ἐν τοῖς πολλοῖς (sc. προλόγοις) πεποίηκεν Εὐριπίδης, μήτε μακρὰ λέγῃς, ὡς οἱ μετὰ τὸ πρᾶγμα καὶ ἄλλα διηγούμενοι. 16. et si non deerrabimus. Anaxim. 60, 19 hanc praeceptionem, quod aptius est, ad perspicuitatem refert; Cornific. infra (14, 3) eam repetere cogitur, adde Theonem 185. — 17. et si exitus — intellegatur. Theo 190: ἐτι δὲ καὶ τὰ συννηπακουόμενα πάντως συμπεριαιρετέον (sc. περιαιρ.) τῷ συντόμῳ ἀπαγγέλλειν βουλομέ-

- το. An. Seg. 137, 18: ποιήσεις δὲ συντομίαν καὶ ὅτε κατ' ἔμφρασιν περιλήψεως λέγεις (sc. λέξεις). 20. et omnino — dicamus. cf. Anaxim. 61, 1, Theorem 188.
15. 11. 1. sumpti hi vss. ex incerto poeta. 5. rem dilucide narrabimus, si — exponemus. cf. Anaxim. 60, 11, Theo 181 sqq. An. Seg. 138, 2, Hermog. π. ἰδ. 211, 1. apud quos divisio obtinet perspicuitatis ἀπὸ τῶν προγματῶν et ἀπὸ τῶν ὀνοματῶν. sic etiam Cic. de or. II, 329: 'erit perspicua oratio, si verbis usitatis, si ordine temporum conservato, si non interrupte narrabitur'. Quint. contra IV, 2, 83 huic legi opponit: 'ne his quidem accedo, qui semper eo putant ordine, quo quid actum sit, esse narrandum, set eo malo narrare, quo expedit' etsi idem IV, 2, 36 consentiens ait: 'erit narratio aperta atque dilucida, si fuerit primum exposito verbis propriis — tum distincta rebus personis temporibus locis cæsis'. ad verbum cum Cornut. congruit Inv. I, 29. — 7. ne quid perturbate ne quid nove. Sic scripsi optimorum codd. fide mutans tentem nove, quod in illis est. Cic. Inv. I, c. 'ne quid perturbate ne quid contorto' unde interpolatores alterum membrum in nostrum locum transulerunt; illud autem, 'ne quid nove' explicatione indigere videtur: 'ne quid ambigue' quod q¹ monstrat, ubi prior habet manus 'vel ambigue'. in 2t antiqua lectio plane cessit interpretationi; in 7b locum ante eam, in E post eam invenit. — 9. ne quid — praetereamus. cf. Quint. IV, 2, 41 sqq. — 10. Concedendum est, scriptorem dilucidius locutum fuisse, si hoc ordine usus esset: 'ne quid nove dicamus, ne quid, quod ad rem pertinet, praetereamus, et si sequemur ea, quae de brevitate praecipit sunt, ne quam in aliam rem transcamus, ne ab ultimo repetamus, ne longe persquamus, nam quo brevior' etc. ne tamen quid vitemus, prohibet Cic. Inv. I, 29, ubi item post verba 'hic erit considerandum, ne — quid quod ad rem pertinet, praetereatur' pergit 'et omnino, quae praecipit de brevitate sunt, hoc quoque in genere sunt conservanda'. — 12. veri similis narratio tractatur a Cic. Inv. I, 29. Part. 32, Quint. IV, 2, 52, Theo 190 sq. An. Seg. 138, 25. — 14. personarum dignitates explicamus adhib. IV, 65, extr. 'puto in hoc exemplo datum esse uni cuique sermonem ad dignitatem adcommodatam'. adde Top. 97. 'ut moratur (sint), ut cum dignitate'. — 17. homines ipsos facere — non potuisse. eius modi est, quod p. Q. Roscio 17 sqq. adversario opponitur, si vera res erit — conservanda sunt. Qu. IV, 2, 33. 'sunt enim plurima vera quidem, set parum credibilia, sicut fælsa quoque frequenter verisimilia; qua re non minus laborandum est, ut index, quae vere dicimus, quam quae fingimus credat'. idem monet Antipho V, 3: πολλοὶ γὰρ ἴδῃ τῶν οὐ δυναμένων λέγειν ἄπιστοι γινόμενοι τοῖς ἀληθείαι ἀπὸ τοῖς τοῖτοις ἀπόλονται, [οὐ δύναμενοι δηλώσαι αὐτά] πολλοὶ δὲ τῶν λέγειν δυναμένων πιστοὶ γινόμενοι τῷ ψεύδεσθαι αὐτῷ τοῦτῳ ἐσώθησαν. [διότι ἐψεύσαντο]. ibi inclusa ab interprete adposita esse, praeterea τοῖς ψευδέσαι αὐτοῖς τοῖτοις legendum existimo.
19. saepe veritas — fidem non potest facere. cf. Anaxim. 61, 5, Theo 191.

15. 1. confligendum cum adversario, cuius narratio aut aperte aut tecte impugnauda est, sic loquitur Cic. p. Caec. 17: 'quom omnia ita facta essent, quem ad modum nos (in narratione) defendimus', apud Senec. Contr. IV, 25 (281 ed. Bip.) 'negabat se pro Flaminiō narraturum Montanus, set quae obiciuntur, responsurum'. Aps. IX, 494, 17 propterea διηγήσεις dividuntur in *ιστορικὰς* et *ἀγωνιστικὰς*, adde Quint. IV, 2, 80. — 4. quae de insinuatione nova ex. iis Cic. Inv. I, 23 sq. pro suis utitur, non laudato auctore. — 9. oratoris officium, ut h. l. optimi codd. 'artificium' sic III, 17 'ordine officioso' pro 'ord. artificioso' habent. Cornif. autem, ut supra I, 3 constituit docere, quem ad modum possint ad orationem officia (non 'artificia') oratoris accommodari, ita hic convenienter inventionem praecipuum oratoris officium esse dicit. adde, quod illic et I, 4, II, I 'oratoris' nomen officiis apponit. quin etiam Cic. de or. I, 137 tueri potest lectionem 'non negabo me ista omnium communia et contrita praecepta didicisse: primum oratoris officium esse dicere ad persuadendum accommodate' etc. nihilo minus industrie est: eadem, qua superiora, industria. 10. a quaesisse sane pendet quod relicuom est, set scriptor, quasi illius membri oblitus sit, quae rei utilitas postulabat intulit, postulabat verum tempus esse, non 'postulabit', totius rei natura docet, quod autem quae pro quam ex uno Augustano dedimus, defendat alter locus IV, I: 'nunc si pauca, quae res postulat, dixerimus, tibi id, quod relicuom est artis — persolvemus', 12. causarum divisio est quam Au. Seg. 447, 29 *πρόθεσιν* appellat, 17 Hermog. π. εἴρ. 99 sq. *προκατασχερῆν*, pro exemplo utens Demosth. XXIII, 18 sqq. XIX, 4 ad *ἐνζήνεια* pertinere eam dicit π. ἰδ. 212, 17. — 13. re narrata requiri vidimus (collato loco III, 18) antequam codicis *η* lectio 'per narrata' nobis innotuit, 'perorata narratione' deteriorum codd. inde ab *a*² *l*² mendum excluditur usu verbi non nisi in epilogum cadentis, solus ille, qui Ciceronis nomine orationem suam ad Quirites post redit, venditavit, perorationem in media Pompei contione ponit § 16. — 13. quid nobis conveniat cum adversariis, adhibe Cic. Inv. I, 31, Victorin 64. ed. Or. adversarii hic Orestes eiusque defensores sunt: qui eum accusant, iis utile est confiteri ipsum matrem a se esse interfectam, iis, qui defendunt, utile est adversarios confiteri a Clytaemestra necem illatam Agamemnoni. 11. quid in controversia sit, Quint. VII, 1, 8: 'explorandum est, ubi controversia incipiat, et considerari debet, quae (quid?) primam quaestionem facit' (faciat?). 17. item e contrario, h. e. si quae adversariis utilia erunt, convenient, convertuntur autem personae et qui ante fuit adversarius, i. e. Orestes, nunc loquens inducitur, hunc locum etiam Halm Anal. Tull. p. 4. recte emendavit.

16. 1. confitentur de adversariorum concessione intellegendum, quae est utilis nostrae parti, confessiones partis contrariae a Cicerone saepe ultra confitentis voluntatem augentur, ut p. Caec. 34. feci equidem, quae dieis, omnia et ea sunt et turbulenta et temeraria et periculosa, quid ergo est? impune feci, nam quid agas mecum ex iure civili ac prae-

torio, non habes', ceterum quid confiteri sit, ignorat declamator p. domo 93, ubi ait 'non tam sum existimandus de gestis rebus gloriarī, quam de obiectis non confiteri' (sc. de furtis largitionibus libidinibus), non confiteri enim is tantum potest, qui talia commisit. 2, negant, sententia est Tyndarei apud Eo, Or. 538: *θρυγατήρ δ' ἐμὴ θανούσ' ἐπραξεν ἐνδικα, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς τοῦδ' εἰκόσ ἦν αὐτήν θαναεῖν.* 3, distributione, definitionem et divisionem, quae partes eadem fere sunt atque expositio et enumeratio, Cic. Part. 29 in proemium reicit, ut intellegentia auditoris efficiatur. 6, eam plus quam trium partium numero non oportet esse. Cic. Inv. I, 32 certum numerum non postulat, set brevitatem absolutionem paucitatem generum; paucitas eo spectat, ut genera ipsa rerum ponantur neque permixte cum partibus implicentur; 'absolutio est, per quam omnia, quae incidunt in causam genera — amplectimur, in qua [partitione] videndum est, ne aut aliquod genus utile relinquantur aut seto extra partitionem — inferatur', hic inclusum vocabulum esse alienum non fugiet attentos lectores. Quint. IV, 5, 3 ipsum Cornif. petere videtur dicens: 'ne illos quidem probaverim, qui vetant ultra tres propositiones extendere, quae sine dubio si unum sit multiplex, fugiet memoriam iudicis et turbabit intentionem, hoc tamen numero velut lege non est adliganda, quom possit causa plures desiderare' ac sane iam Demosth. XIX, 5—8 numerum ternarium quadruplici divisione egressus est, triplicem habet in XXI, 21, XXIII, 18—21, ut Cic. pro Murena 11, pro Cluentio 9 etc. 8, suspicionem adfert auditori meditationis id quod artificii valde nocere multi docent, e. g. Cic. Brut. 139, Senec. Contr. III, proem. (198 Bip.) Au. Seg. 439, 11, ac poeta ex rhetorum scholis profectus Ovid. A. A. II, 313. — 12, sententia redit apud Cic. or. 122, de or. II, 331, Quint. V, proem. 2, Aphthonius igitur ubi *ἀνασκευήν* et *κατασκευήν* exposuit, utrobique addit: *τὸ δὲ προγράμμασμα τοῦτο πᾶσαν ἐν ἑαυτῷ περιέχει τὴν τῆς τέχνης ἰσχύν* (1, 72, 77). 17, alii quattuor fecerunt, Hermagoram intellige, quem quodammodo secutus est Hermogenes π. στασ. 16, 5 *ἐν τῇ μεταλήψει* (translatione) *οὔτε εἴ ἐστι τι προηγουμένως ζητήσεις, καθάπερ ἐν στοχασμῶ, οὔτε τί ἐστι, καθάπερ ἐν ὄρω, οὔτε ὁποῖόν τί ἐστιν, ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς* (quas tamen una ποιότης complectitur), *ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, εἰ δεῖ ζητῆσαί τι τούτων, παραγραφὴ γὰρ ἐστίν.* secutus est etiam Cic. in Inv. (I, 10, 16) quidem, postea deseruit, Cornificii rectum iudicium atque adeo doctoris, cui obtemperavit, a Quint. confirmatur III, 6, 70: 'personae tempora actiones ceteraque propter aliquam causam transferuntur: ita non est in translatione quaestio, set in eo ipso, propter quod transferuntur,' eiusdem Hermagorae auctoritate factum esse videtur, quod Cicero (Inv. I, 11.) et Hermogenes (π. στασ. 12, 3; 48, 5) constitutiones etiam in genere deliberativo et demonstrativo inesse statuerunt; Cornificius ab eo quoque errore liber est; is inde ab hoc loco, oblitus admonitionem de illa opinione addere, agit de solo iudiciali genere usque ad finem alterius libri.

noster doctor, quis fuerit, incertum est; nomen Hermae, quom in deterioribus tantum libris extet, coniecturae deberi suspicor, Quint. III,

6, 44 ubi ait: 'a plurimus tres sunt facti generales status, quibus et Cicero in oratore utitur — idem Patrocles sentit — tres fecit et M. Antonius — qui et Virgínio placent' consulto videtur omittere Cornificium, cf. Praefat. — 20. constitutio est prima deprecatio defensoris cum accusatoris insimulatione coniuncta, haec respiciuntur a Cic. Inv. I, 13 extr. ubi errore quodam Hermagorae refutato 'hoc eodem urgebitur' ait 'sive constitutionem primam causae accusatoris confirmationem dixerit sive defensoris primam deprecationem' et a Quint. III, 6, 13 'alii crediderunt primam eius, cum quo ageretur, deprecationem,' cum definitione a Cornificio usurpata maxime congruit Cic. Top. 93 'refutatio accusationis, in qua depulsio criminis quae Graece *στάσις* dicitur, Latine appellatur status: in quo primum insisit quasi ad repugnandum congressa defensio,' Quint. contra III, 6, 13 sqq. etiam accusatoris statum esse decrevit, postquam Cornelius Celsus sententiam protulit, omnino non a depulsione sumi statum, set ab eo, qui propositionem suam confirmet, at ex firmamento accusatoris indicatio (de qua vide infra I, 26) proxime consequitur, non status, qui antecedit rationem in genere legitimo et iuridiciali, appellatio ex certaminibus gymnicis petita esse videtur, cf. Aesch. III, 206 *ὥσπερ — ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ὁρᾶτε τοὺς πάντα περὶ τῆς στάσεως πρὸς ἀλλήλους διαγωνιζομένους, οὕτω καὶ ὑμεῖς ὄλην τὴν ἡμέραν ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τῆς τάξεως αὐτῶ τοῦ λόγον μάχεσθε*, tale quid spectare videtur Hermog. π. στασ. 10, 2. *ὄθεν — εἴρηται στάσις, εἴτε ἀπὸ τοῦ στασιάζειν τοὺς ἀγωνιζομένους, εἴτε ὀθενούν, ἐτέροις παρήμι.*

17, 2. coniecturalis legitima iuridicialis. Anaximenes duas harum constitutionum, coniecturalem et iuridicialem exprimit, iuridicialisque utramque formam, ratione habita *ἀγώνων τιμητῶν* et *ἀτιμητῶν*, 24, 18—23: *ὅταν ὁ νόμος ὀρίξῃ τὰς τιμωρίας, δεικτέον ὡς οὐκ ἐποίησε τὸ παρὰ πᾶν ἢ ὡς ἔννομα καὶ δίκαια ἐποίησεν· ὅτε δὲ οἱ δικασταὶ καθεστῆκασι τιμηταὶ τῆς ζημίας, ὁμοίως πάλιν οὐ φατέον, ὅτι ταῦτα οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ μικρὰ βεβλαμμένον τὸν ἐναντίον καὶ ἀκούσια ἀποφαίνειν πειρατέον*, eandem fere Lysias XIII, 49—52 divisionem profert, Aristoteles Rhet. III, 17, I genera constitutionum universali nomine *πίστεων*, propria appellatione nondum usus complectitur, Cicero pro legitima Cornificii constitutione definitivam Hermagorae exemplo ponit (cf. infra ad 17, 9 adnotata) his locis: Inv. I, 10, Part. 33, Top. 92, or. 45, de or. I, 139, II, 104, III, 70, quorum unum Top. 92 huc transferam: 'defensor aliquid opponat de tribus: aut non esse factum aut, si sit factum aliud eius facti nomen esse aut iure esse factum: itaque aut iuridicialis aut coniecturalis prima appelletur, definitiva altera, tertia, quamvis molestum nomen hoc sit, iuridicialis vocetur,' coniecturalis constitutionis descriptionem praebent verba Antiphontis VI, 18 *ὅποσα λάθρα πράττεται καὶ ἐπὶ θανάτῳ βουλευθέντα, ὧν μὴ εἰσι μάρτυρες, ἀνάγκη περὶ τῶν τοιοῦτων ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων καὶ τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ ἀποκρινομένου (κρινομένου?) τὴν διάγνωσιν ποιέσθαι καὶ θηρεύειν καὶ ἐπὶ μικρῶν ὑπονοεῖν τὰ λεγόμενα καὶ εἰκάζοντας μᾶλλον ἢ σάφα εἰδόμενα*

υλημίζεσθαι περὶ τῶν προαγμάτων. cur adhibenda sit, pluribus Aeschinos exponit 1, 73 sqq. maxime 90 sq. adscribens in fine: *εὐρίσκειται ἡ ἀλλήθια ἐκ τῶν εἰκότων.* — 3. *Νίαx* in silva — incubuit, Quint. IV, 2, 13 haec fabulam pluribus enarrat: 'ut in tragoediis, quom Teneer Ulixem reum facit Niacis occisi dicens inventum eum in solitudine iuxta examine corpus nuntii cum gladio cuncto, non id modo Ulixes respondet, non esse a se id factum admissum, set sibi nullas cum Niacae inimicitias fuisse, de laude inter ipsos certatum; deinde subiungit, quo modo in eam solitudinem venerit, tacentem examine sit conspicuus, gladium e volnere extraxerit, his subtextum argumentatio'. — Cf. Ladewig Anal. scen. p. 23. Ribbeck trag. lat. reliq. 292, utriusque dissentit a Welckero, qui Trag. 953 Quintiliano idem non habet ex tragoediis haec petita dicenti. — 5. e corpore solus cod. *α* hinc recepi ut consuetudini Cornificii magis conveniens, 7. videat optimorum librorum lectio non magis servanda erat quam Cic. Inv. I, 16 *ext.* 'expositio videamur' quod lapsu calami praestantissimos codices occupavit. — 9. de Facto e. e. haec verba incommode interpel-
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

18, 2, haec const. — sententia inepta repetitio est, nata, ut vi-
 detur, ex iudice marginali, nec aliter statuimus de 18, 9, 17; 19, 11; 21,
 9, tales indices desunt in §§ 24, 25, ubi, si antea ipsius scriptoris consi-
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 51

adseribit Syrianns IV. 264. 10 *ὁμολόγηται* — ὡς οὐκ ἂν συντάξη πολιτεία, ἐν ἧ φήσει ἐναντίου ἀλλήλοις εἶσιν οἱ νόμοι· πῶς γὰρ κατὰ τὸν Δημοσθένη τὰ ἀντὰ κέρια καὶ μὴ κέρια ἔστιν εἰρεῖν; εἰ γὰρ ἐκότερος τῶν ἀγωνιζομένων τὸν ἐναντίου προΐσχηται (sc. προΐσχηται) νόμον, οὐχ οἷόν τε τοὺς δικαστὰς εὔορκον θέσθαι τὴν ψήφον. locum ex oratione deperdita respici suspicatur Walz. nobis Syrianns lapsu calami aut memoriae videtur Δημοσθένη pro *Ἀλσχίνην* scripsisse. cf. III. 37 sq. etsi Demosth. quoque docet, cur contrariae leges ferri nequeant XXIV. 34, 62, 64. — 6. in cōtione oratorem habere cf. Rein Crim. d. R. p. 623; de angurum nominatione loquitur Cic. Phil. II. 4, leg. agr. II. 18, Brut. I. — 11. res in unam sententiam scripta — significat apud Cic. Inv. II. 116 contractum sic: 'ex ambiguo — nascitur controversia, quom quid senserit scriptor, obscurum ex eo, quod scriptum duas plurisque res significat.' itaque 'scriptum' nostro loco illinc in optimis libris adhaesit; Schütz vero offendens in re, quae sententias significet, ulens sanasse sibi videbatur corrigendo: 're in unam — — scriptum', non ille admiratus, Cornificium dicere IV. 67 'significatio est res, quae plus in suspitione relinquit quam positum est in oratione.' pariter 'res in unam sententiam scripta' est = scriptum in unam sententiam. 12. hoc modo, exemplum idem invenitur apud Cic. I. c. argutiora offert Hermog. π. *στασ.* 15, 63 et scholia IV. 271, 813. — 13. impudentissima interpolatione factum est Tullius ex filius et uxori nomen Terentiae additum, eo opinor consilio, ut indocti esse Ciceronis librum ei tributum facilius crederent cupidiusque emerent. — at hic scriptor in fictis causis nomina non adseribit. — 15. quae volet Cic. Inv. II. 120 pro muliere pugnat: 'in hac causa, in qua de vasis argenteis quaeritur, possit mulier dicere nihil attinuisse adseribi 'quae volet' si heredis voluntati permetteret: eo enim non adscripto nihil inesse dubitationis, quin heres, quae ipse vellet, daret: amentiam igitur fuisse, quom heredi vellet cavere, id adseribere, quo non adscripto nihilo minus heredi caveretur.' — 17. debere dicit omisso pronominē inde pendente, ut apud Cic. Inv. II. 116.

19. 1. De legibus Appuleiis non perlatis vid. Cic. de Leg. II. 6. 21 quod hanc legem frumentariam attinet, qua quinae partes sextae assis in modios singulos pretium constitutebantur cf. Mommsen Trib. 180. Drum. Gesch. Rom. II. 238. — 2. Q. Caepio hic, qui 654 u. c. quaestor erat, bene distinguatur ab altero, cuius mentio infra fit, (22, 9) consule u. c. 648. cf. Orelli Onom. Tull. p. 540 sqq. — 3. ferat praesenti tempore indicatur, senatum non expectasse Saturnium eo temeritatis processurum, ea facere sc. ferenda, videri pro visum iri significat iam promulganda quidem lege laedi a Saturnino rem publicam, senatum tamen expectare eum a ferenda destitutum. — 6. intercedere supple 'coeperunt'. — 7. sitellam detulit Liv. XXXV, 3 sitella adlata est, ut sortirentur. Cic. N. D. I. 106. ut — Ti. Gracchum eum videor — videre de M. Octavio deferentem sitellam. Plura dabit A. G. Becker (Marquard) Antiqu. Rom. II. 3, 131. Wunder in Praef. ad Var. lectt. ex

- cod. Erf. p. CLXIII. — 8. contra S. C. hoc totum emblemata deest in solis *ut*, S. C. in omnibus libris si contra relinquitur, molestus existit pleonasmus, adverbium enim nil facit ad 'intercedentibus' illustrandum, adversus rem p. recte habet, etsi cum ferre coniunctum editoribus iure displicuit nam hoc' ait Ernesti 'esse quid adversus remp. cerni non potest, actio modo cernitur.' igitur ex codd. *h¹²q²* recepi 'facere', ex quo per compendium (tere) nasci ponit alterum verbum. — 11. vocabulum enim definitur. refer haec ad superiora 'ea est huius modi'. miretur h. l. lector attentus, nemini olim displicuisse vulgatum 'quom quaeritur quid sit imminuere maiestatem' in qua erat et inanis circuitio et deerat ad ipsam Saturnini ac Caeponis causam relatio. — de definitione in univ-
 22. a Syriano 175 sq. — apud Lysiam exemplum est XIV, 5. — 13. ex translatione, hic sufficiat praeter ea, quae infra ad II, 18 adferemus, laudat Cic. Inv. II, 57 sqq. cum expl. Victorini p. 15, 11 sqq. ed. Or. Quint. V, 13, 7 sq. Hermog. π. *σασ*, 16, 3. Apsin. IX, 485, 26. — 14. tempus differendum. — de hac re agit Gaius IV, 123. — 15. reus dicit. — apud Cic. Caec. 8 ipsi indices translationem postulant. — Graeci in iudiciis. — sic apud Demosthenem complures legimus orationes, in quibus rei exceptione utuntur, quamvis causa eorum plerumque talis esse videatur, ut Romano iudici nil probaturos fuisse existimem; e. g. vide or. XXXIV, XXXV, XXXVIII. — Midiae translationem reiecit Demosthenes XXI, 25 sqq. Androtonis idem XXII, 21—29; Agorati Lysias XIII, 88. — 16. nos in iure civili plerumque utimur, iudiciis opponitur ius, non ius civile, debeat ergo adiectivum, impridem a nobis reprehensum; set nescio qua nostra oscitantia nunc sine nota relictum, cf. Cic. Inv. II, 57: ita ius civile habemus constitutum, ut causa cadat is, qui non, quem ad modum oportet, egerit: qua re in iure plerumque vorsantur (translationes). — 17. in hac parte nos iuris civilis scientia iuvabit. his verbis et incommodissime divelluntur membra coniuncta: nos in iure plerumque utimur, in iudiciis tamen non nihil, ut hoc modo' et inepta continetur sententia, per se enim intellegitur in actione qualibet legitima iuris civilis scientia iuvare litigantes. fortasse haec fluxerunt ex Cic. de or. I, 201: 'in rerum privatarum causis — depraemenda saepe oratio est ex iure civili et ideo — oratori iuris civilis scientia necessaria est' qui illa verba in ordinem recepit, etiam alterum utimur adiecit, quo iam carere non posse videbatur oratio. — 18. accusetur quod unus Ernesto usurpatus Lipsiensis praebet (alibi indicativus est) toto h. l. habitu defenditur, praeterea usu scriptoris, cf. §. 25.
20. 1. quod vasa — sustulisse. exemplum valde tritum ac iam ab Aristotele adhibitum, cf. Rhet. I, 13, 9. — apud Hermog. π. *σασ*, 11, 13. definitionis non translationis explicandae causa affertur. — 5. praetoriae exceptiones sunt. cf. Gai. IV, 116. Cic. Inv. II, 57 'praetoriis exceptionibus multae excluduntur actiones — 58 exceptiones postulantur et quodam modo agendi' (h. e. certo modo agendi, quem qui non sequitur, causa cadit)' potestas datur.' ibi libris qui habent 'prae-

toris' et 'quonam modo' obtemperandum non fuit. ceterum exceptio praetoria non semper valuit ad omittendum iudicium. Siquidem ait Cic. Part. 100 'ea fere generis eius sunt, ut quamquam in ipsum iudicium saepe delabantur, tamen ante iudicium tractanda videantur.' ergo § 99 legemus: 'quae etiamsi, antequam res in iudicium venit, aut certata aut diiudicata aut confecta sunt, tamen in ipsis iudiciis permagnum saepe habent pondus' volgo est 'confecta non sunt,' verba 'qui non quem ad modum oportet egerit' lectio codd. deteriorum et *E* ex Inv. I, 57 translata sunt, cod. *μ* et veram et insiticiam habet lectionem, quo interpolator apertius deprehenditur.

9. ex ratiocinatione — occupatur. paulo aliter Cic. 23 Inv. II, 148: ex ratioc. n. contr. quom ex eo, quod usquam est, ad id quod nusquam scriptum est, venit. Qu. VII, 8, 3 hic status ducit ex eo, quod scriptum est id, quod incertum est, quod quoniam ratione confligitur, ratiocinativus (status) dicitur. cf. Hermog. π. στασ. II, 16, qui componit hoc genus cum eo, quod est *περὶ ὁμήρου καὶ διανοίας*.

11. similitudine quadam occupatur, ut quasi propria fiat earum legum. iam apud Anaxim. 8, 9 invenitur *τὸ ὅμοιον τῷ γεγραμμένῳ νόμῳ* aliquot exemplis illustratum. vide praeterea Cic. de or. I, 240: 'Galba — multas similitudines adferre multaque pro aequitate contra ius dicere.' Brut. 143 in L. Crasso oratore laudatur 'quom de iure civili, quom de aequo et bono disputaretur, argumentorum et similitudinum copia'. in volgata lectione: 'similitudinem quadam occupatur' et res inepte dicitur ipsa leges quaerere et verbum aucupandi prave adhibetur de legibus iam ad usum causae conversis, neque apte cohaeret cum 'ab aliis legibus'.

12. lex est. retinui 'est', quo nequit oratio carere: facile elabebatur ante 'si' praesertim si 'si' brevior scriptura nomini adhaeserat. si furiosus existet. inde a Schützio legitur 'escit', quamvis recte obloquente Ernesto 'profecto non necessarium est, auctorem — leges afferre voluisse secundam Latinitatem priseam'. legem commemorat etiam Cic. Tusc. III, II, in causa Malleoli (de qua vide Liv. ep. 68. Oros. V, 16) a fratre afferri poterat, ut ei tamquam furioso abiudicaretur testamenti factio.

13. et lex — profluentem. Schütz recte iudicare videtur, quom haec adnotat: 'quid ista lex ad rem, de qua quaeritur, an parricida damnatus in carcere testamentum facere possit? manus interpolatorum hic grassatas esse magis etiam prodit cod. Aug. in quo legitur: 'obvolutus corio lupino inposito gallo simia serpente devehatur' etc. totam denique legem hic ab aliena manu adiectam esse confirmat Cic. de Inv. II, c. 50 (148), ubi tres tantum leges in eadem causa afferuntur'. addere poterat ex Inv. I, c. verba notata videre esse ducta. legitur enim illic: 'ei statim — lignae soleae in pedes indutae sunt, os autem obvolutum est folliculo et praefligatum; deinde est in carcerem deductus, ut ibi esset tantisper, dum culeus, in quem coniectus in profluentem deferretur, compararetur'; praeterea ipsam Inv. II, 149 interpolatione foedatam esse, includendaque ista: 'et quae hunc ipsum supplicio eius modi afficiunt et' ut relinquatur: 'hic certa lex — nulla profertur, set ex ceteris legibus (sic cod. Erf.) quae — habueritne testamenti faciendi potestatem.' 15. paterfamilias — esto.

Cic. II, 221: 'olim licet totum patrimonium legatis atque libertatibus erogare neque quidquam heredi relinquere praeterquam inane nomen heredis, idque t. XII lex permittere videbatur, qua cavetur, ut quod quisque de re sua testatus esset, id ratum haberetur.' hanc legem proferebant defensores testamenti: 'contra frater contendisse videtur, Malleolum intestatum esse mortuum, quippe qui tanto scelere commisso testamenti faciendi potestatem amisisset, itaque adulterasse legem tertiam: si paterfamilias intestatus = esto', qua suos non fuisse exceptos per se constat, agique de testatoribus, quibus non essent sui. 19. in pedibus constructione insolitum, ad sententiam supervacaneam notavimus; nam apud Cic. Inv. I, 148) vide, num non geassata sit interpolatio et non nisi ea gemina haberi debeant, quae sine uniceis appono: 'ei statim [quod evadendi potestas non fuit] lignae soleae [in pedes] inditae sunt.' nostro loco inductae tenendum optimorum codd. auctoritate, neque in verbi repetitione offendemus 'inductae sunt' = 'ductus est' qualia Cornif. non vitat, et. I, 26 'ut docendi causa in hac potissimum causa consistamus.'

21. 21. 12. iuridicialis constitutio. ea apud Cic. Inv. I, 14, II, 62 cum negotiali subiungitur generali constitutioni, non recte, si quid video; ait enim: 'iuridicialis est in qua aequi et recti natura, praemi aut poenae ratio quaeritur; negotialis est in qua quid iuris ex civili more et aequitate sit, quaeritur.' et altero loco: 'negotialis est, quae in ipso negotio iuris civilis habet implicatam controversiam — iuridicialis est in qua aequi et iniqui natura et praemi aut poenae ratio quaeritur.' cur, quaero, in iuridiciali constitutione desunt implicatae controversiae? qui autem hoc ex Hermagora derivare velit, dividente scilicet λογικὴν στάσιν in πραγματικὴν et δικαιολογίαν, ab Hermogene II, 5 discat, quid sit πραγματικὴ: ἀμισθρήτισις περὶ πράγματος μέλλοντος, εἰ δεῖ γενέσθαι τόδε τι ἢ μὴ γενέσθαι, congruit ergo cum deliberativa, quam constitutionem non esse ostendit Cicero Inv. I, 12 — 14; ut eum nomina Hermagorea retinuisse, set definitiones mutasse pateat; etsi Part. 106, tamen coniunctionem quandam negotialis constitutionis cum deliberativa causa monstrat: 'disceptationes eae, quae in his controversiis oriuntur, quae sunt certis personis et temporibus notatae, fiunt rursus infinitae detractisque temporibus et personis rursus ad consultationis formam rationemque revocantur.' 11. una absoluta altera adsumptiva nominatur, differentiam similiter explicatam vide Cic. Inv. I, 15, etiam Quint. VII, 4, 3 'defensio longe potentissima est, qua ipsum factum, quod obicitur, dicitur honestum esse — partem hanc vocant Hermagorei κατ' ἀντίληψιν' (cf. Hermog. π. στασ. 12, 15) 'ad intellectum id nomen referentes, Latine ad verbum translata non invenio, absoluta appellatur — alterum est defensionis genus, in quo factum per se improbabile adsumptis extrinsecus auxiliis tuetur, id vocant κατ' ἀντίθεσιν' (cf. Hermog. π. στασ. 12, 19) 'Latine hoc quoque non ad verbum transferunt, adsumptiva enim dicitur causa.' 17. mimus quidam — scena. infra II, 19 discimus, hunc mimum propterea damnatum esse: nimirum hic, ubi magis etiam, quam

in iudicio homines notos sumere odiosum est (cf. Cic. p. S. Rosc. 47) non licebat homini vili et ignobili nobilissimum civem nominare.

22, 1. scripta. h. e. tragoediae. extraria re. de hac forma conf. Doederlein Synon. IV, 277. — 5. translatio criminis a Cic. 25 Inv. I, 15 relatio criminis appellatur, ea causa, suspicor, ne translatio confunderetur cum constitutione translativa. 6. postulat ignoscere omisso pronomine personali, ut IV, 20, qui postulant ignosci, et apud Cic. l. c. 'consulto peccasse reus se confitetur et tamen ut ignoscatur, postulat.' 8. dividitur in fortunam imprudentiam necessitatem. pro fortuna Cic. l. c. casum ponit. totam iuridicalem constitutionem idem his verbis complectitur de or. II, 106: 'iure omnia defenduntur, quae sunt eius generis, ut aut oportuerit aut licuerit aut necesse fuerit aut imprudentia aut casu facta esse videantur.' 9. de Caepionis calamitate cf. Liv. epit. 67. Cic. de or. II, 197 sqq. et ut hic, Brut. 135: 'Q. etiam Caepio — cui fortuna belli crimini, invidia populi calamitati fuit.' imprudentiam. simile exemplum adfertur a Quint. (VII, 4, 14) 'ignorantiae, ut si quis fugitivo stigmata scripserit, coque ingenio indicato neget se liberum esse eum scisse.' 11. cui frater esset, pro quo malim 'cuius f. e.' fortasse ab interprete adiectum est, ne quis crederet alienum hominem aperuisse testamentum. 12. necessitudinem Quint. eodem exemplo illustrat l. c. 'ut quom miles ad comteatus diem non adfuit et dicit se fluminibus interclusum aut valetudine', diverso Cicero Inv. II, 98 et Hermog. 13, 12. — 11. deprecatio est — misereantur. Cic. Inv. I, 15 eadem fore sunt verba: Quint. VII, 4, 17 haec habet: 'ultima est deprecatio, quod genus causae plerique negarunt in iudicium unquam venire: quin Cicero quoque pro Q. Ligario idem testari videtur quom dicit: causas. Caesar — posthac (pro Lig. 30) et cetera'. in iudicio deprecatio sane inutilis est, nisi addamus, nos ea uti nolle, quod monet Cic. Inv. II, 104 'parte eius generis, quom causam non in eo ut depreceris. constitueris, uti licebit' (sic legendum ex Erf. aliisque libris), sequiturque hoc praeceptum in or. p. Flacco § 26: 'in hoc ego reo ne quod perniciosum exemplum prodatur, pertimescam, in quo etiam si quid errasset, omnes boni convivendum esse arbitrarentur? quod quidem ego non modo non postulo, set contra, indices, vos oro et obtestor, ut totam causam — acerrume contemplanini.' talem deprecationem tribuit Hortensio Verr. II, 5, 2 'imperatorum penuriam commemorabit, tum deprecabitur a vobis, tum etiam pro suo iure contendet, ne patiamini talem imperatorem populo Romano Siculorum testimoniis eripi' at Flaccum ut defenderet, similibus artibus usus est, cf. initium orationis.

23, 1. in loco communi per amplificationem. communis locus a Cornificio non dicitur, nisi qui in alia causa a reo, in alia ab accusatore proferri potest (II, 9), at amplificatio solius accusatoris est. (II, 26, 47) videntur hic quoque interpolatori Ciceronis verba obversata esse Inv. II, 104: 'deinde augere beneficia licebit et indices per locum commuam ad ignoscendi voluntatem deducere.' 3. ergo in iudicium non venit. cf. Cic. Part. 43 'quae motu animi et perturbatione facta

sine ratione sunt, ea defensionem contra crimen in legitimis iudiciis non habent, in liberis disceptationibus habere possunt' causa exponitur ab Anaxim. 78, 10. aut ad imperatorem et ab ipso scriptore non profectum set imperatorum demum aetate inculcatum esse in Praef. suspicati sumus adhibito Quint. VII, 1, 18 'in senatu vero et apud populum et apud principem — habet locum deprecatio.' imperatoris mentio non invenitur Cic. Inv. II, 105, neque infra II, 26. — 5. ex translatione criminis. Cic. Inv. I, 15: 'relatio criminis est, quom ideo iure factum dicitur, quod aliquis ante iniuria laecesserit' Qu. VII, 4, 8. 'in quo genere (const. iurid. adsumpt.) fortissimum est, si crimen causa facti timeur, qualis est defensio Orestis Horatii Milonis. ἀντέγλημα dicitur, quia omnis nostra defensio constat eius accusatione, qui vindicatur.' cf. Hermog. π. στασ. 13, 3. — 8. ex remotione criminis. diversam distinctionem remotionis tradit Cic. Inv. I, 15: 'rem. cr. est, quom id crimen, quod infertur, ab se et ab sua culpa vi et potestate in alium reus removere conatur. id dupliciter fieri poterit, si aut causa aut factum in alium transferetur: causa transfertur, quom aliena dicitur vi et potestate factum; factum autem, quom alius aut debuisse aut potuisse facere dicitur.' Quint. cum Cornif. consentit, VII, 4, 13. 'interdum culpa in hominem relegatur, ut si Graechus reus foederis Numantini, cuius metu leges populares tulisse in tribunatu videtur, missum se ab imperatore suo diceret: interim derivatur in rem, ut si is, qui testamento quid iussus non fecerit, dicat per leges id fieri non potuisse. hoc μετάστασιν dicunt.' exempla remotionis inveniuntur apud Lysiam XXII, 8 sq. Cicer. in Vat. 16; Plin. Epp. III, 9, 12 minus huc facit. — 12. P. Sulpicium. completur hinc Vellei. narratio II, 19. iussu consulum: Q. Pompei, L. Sullae.

15. si quis ex testamento. exemplum plane convenit cum narratione Cic. de Fin. II, 55. — 16. ex comparatione. Cic. Inv. I, 15: 'comparatio est, quom [aliud] aliquod [alicuius] factum rectum aut utile contenditur, quod ut fieret, illud quod arguitur, dicitur esse commissum.' ibi inclusa a nonnullis codd. recte ommissa, praeterea 'esse' post 'utile' excidisse videtur. 18. C. Popillius. Liv. ep. 65. 'L. Cassius consul a Tigurinis Gallis pago Helvetiorum, qui a civitate secesserant, in finibus Allobrogum cum exercitu caesus est: milites, qui ex ea clade superaverant — cum hostibus pacti sunt.' idem fere narratur a Cic. Inv. II, 72 quod a Cornif. set non nominato Popillio; adde de legg. III, 40. simile Mancini exemplum a Quint. affertur VII, 4, 12.

24. 3. accersitur maiestatis. Cic. de legg. III, 17 perduellio-
 26 nis reum dicit. 10. non necessarium fuit cum deterioribus libris ad-
 dere 'ratio est' praesertim quom infra redeat definitio: 'ergo, ut ostendi, ratio ea est, quae continet defensionem.' 13. quae nisi interce-
 deret, ne causa quidem esset. sic Cic. Inv. I, 18: 'ratio est quae continet causam, quae si sublata sit, nihil in causa controversiae relin-
 quatur.' ibidem leges: Orestes si accusetur matricidi nisi hoc dicat: iure feci, illa enim patrem meum occiderat, non habet defensionem, qua re omnis quoque controversia sublata est. 17. firmamentum quae-

rendum est, id est, quod continet accusationem. plane ex contrario Ciceroni Inv. I, 19 'firmamentum est firmissima argumentatio defensoris et potissima (sic optumus liber *k*, vulgo 'aptissima' aut 'appositissima' legitur) ad indicationem.' ad Cornificianam appellationem redit Part. 103 'rationem appellamus eam, quae adfertur ab reo ad recusandum depellendi criminis causa, quae nisi esset, quid defenderet, non haberet: firmamentum autem, quod contra ad labefactandam rationem refertur, sine quo accusatio stare non potest.'

25. 5. ex coniunctione firmamenti et rationis, accuratius sic Cornif. quam Cicero, qui (secundum *p*¹, a quo veram scripturam servari et sequentia docent et Victorini scholia) omissa defensione rationis Inv. I, 18 'indicatio est' inquit 'quae ex infirmatione rationis nascitur controversia.' plenius iterum et rectius Part. 104 'rationum et firmamentorum contentio adducit in angustum disceptationem.' defensione aperte glossema est rationis, quod ne casu quidem recte habet: 'ratione defensionis' quod in *o* et cod. Gothano est, eur ferri nequeat, satis liquet.

9. reperta indicatione — oportebit. cf. Part. 109. Top. 95: de or. II, 114, ubi Antonius narrat 'cum — accepto causae genere et cognito rem tractare coepi, nihil prius constituo, quam quid sit illud, quo mihi referenda sit omnis illa oratio, quae sit propria quaestionis et iudicii.' ipse Cic. Verr. II, 5, 2 eadem locutione utitur: 'quid agam, indices? quo accusationis meae rationem conferam?' 12. praeterquam in 27 coniecturali constitutione. nam in ea, ut ait Cic. Inv. I, 19 'necesse est eandem esse quaestionem et indicationem ut: 'factum est — non est factum — factumne sit' et (II, 111) 'simplex erit indicatio et in quaestione ipsa continebitur' igitur etiam II, 15 requiritur talis sententiae conformatio: 'ex quibus quaestio eadem in coniecturali constitutione quae indicatio.' 15. intentio — infitatio — indicatio indoctorum lectorum causa appositi sunt iudices, recte omituntur apud Cic. Inv. I, 19 ubi noli tollere verba 'factum est — non est factum' respondentia superioribus I, 18 'non iure fecisti — iure feci.' 18. si plures erunt constitutiones — erunt. Cic. Inv. II, 102: 'quaedam genera causarum simpliciter ex sua vi considerantur, quaedam autem sibi aliud quoque aliquod controversiae genus adsumunt, qua re omnibus cognitis non erit difficile in unam quamque causam transferre, quod ex eo quoque (sc. ex uno quoque) genere conveniet' idem II, 110 'omnino — qui diligenter omnium causarum vim et naturam cognoverit, quom genere primum etiam forma eas intellet dissidere, ceteris autem partibus aptas inter se omnis et aliam in aliam implicatam videbit.' (locus vulgo et lectionis et interpunctionis vitio obscuratur.) exemplum huius rei suppeditet Miloniana, ubi primum constitutio iudicialis absoluta adhibetur: licuisse reo vitam contra Clodii insidias defendere; deinde hoc ipsum, a Clodio non a Milone insidias esse factas ex constitutione coniecturali probatur, postremo contendit orator iudiciali usus adsumptiva, etiam si res aliter haberet, tamen egregie de re publica Milonem Clodii interfectione meritorum fuisse; itaque ante perorationem haec ponit: 'set iam satis

multa de causa: extra causam etiam nimis fortasse multa' (92). eo respiciens ridicule ineptit declamator de domo (32) 'intellego, pontifices, me plura extra causam dixisse, quam aut opinio tulerit aut voluntas mea, set hoc compensabo brevitatem eius orationis, quae pertinet ad ipsam cognitionem vestram.' quod autem coniunctionem constitutionum attinet, multus est in ea exponenda Hermogenes π. σσσ. 22, 4 sqq. 33, 1 sqq. 38, 10 sqq. etc. 29, at omnes, ut proposui, est in simili loco infra III, 15. 'si separatim haec causa minus saepe tractatur, at in iudicialibus et in deliberativis causis saepe magnae partes versantur laudis aut vituperationis.'

26, 4, si quo tardius bene tuetur Halm Anal. Tull. 7 laudato Pompon. Dig. I, 2, 1, 26 'ut aliquo plures haberent' et Ulpian. ib. XIX, 2, 11, 2 'ne aliquo deterius faciat'.

II.

1 27, 2, in quibus partibus officiis artis, haec lectione optimorum codd. coniungitur cum Cornificiana appellatione 'officiis' Ciceroniana 'partibus artis' (Inv. I, 9). Cornif. ut supra I, 3, sq. de causis, quas orator recipere debeat et de officiis oratoris loquitur. 8, causarum tria genera sunt. male haec in editionibus separantur et plena interpunctione et maiore intervallo a verbis antecedentibus, quibuscum arte cohaerent, ait scriptor: de causis et officiis omnibus non potest uno tempore agi, igitur difficillima potissimum h. e. primo loco tractemus: ex causis autem difficillima est iudicialis, ex officiis difficillimum inventio, to. hoc et priore libro, ineptissimum est, quod sic priore libro dicit se id egisse, ut absolveret genus iudiciale, quod hoc demum libro absolvetur. duplex interpolatio in deterioribus codd. et edd. hunc locum obsedit, simplex in melioribus: haec constat verbis 'et priore' genuit autem recentiore 'egimus quom — tractaremus quorum.' illud 'priore libro' praeterea contra usum scriptoris est, alibi usurpantis 'primo libro' (II, 1, 26. III, 16); altera interpolatio mendax est: de quinque enim officiis nondum egit C, set aget in hoc reliquisque libris. resectis istis pannibus iam patet comparatio causae iudicialis et inventionis: illam hoc libro absolvet, haec quoque erit hoc libro propemodum absoluta; parvae enim partes Cornificio videntur genus deliberativum et demonstrativum, quae in tertium volumen transferentur.

2 28, 2, in primo libro inutile additamentum est, verbis enim 'ubi — incepimus' satis indicatur locus. 7, et partem constitutionis, quod volgo legitur 'et partes const.' significat in una causa plerumque plures partes status inveniri, quod et naturae rerum et scriptoris sententiae refragatur. 9, qua inventa — conferatur. in hoc brevi superio-

ris libri collectione Cornif. certo non posuit admonitionem bis iam paulo ante I. 25, 26 lectam. iniuria autem Schütz eiecit verba 'postea — accommodarentur' immemor videlicet verborum I. 27 'si plures — reperientur.' 11. esse causas conpluris, quom additur 'conpluris', certae causae dicuntur contra voluntatem auctoris, qui in universum de constitutionibus earumque cognatione agit. 13. quae ratio posset inventionis — accommodare, ut partes orationis ad inventionem, ita inventio ipsa ad constitutionem accommodatur, cf. I. I, et III, I, 'ad omnem iudicalem causam quem ad modum conveniret inventionem rerum adcommodari.' 15. quas Graeci ἐπιχειρήματα appellant. cf. maxime Quint. V, 10, 1—19. — 18. docuimus ut 'docebimus' interpellat constructionem, omnia enim pendent a 'relicuom videbatur esse et ostenderemus.' 19. qui locus erat proximus de sex partibus orationis, index marginalis 'de sex part. or.' in causa fuisse videtur, ut adderentur ista 'qui locus erat proximus' (s. extremus), ne sententia hia-ret; in quo non attendit interpolator ad sensum vocabuli locus, qui non potest esse = pars orationis, set artificii (II, 50) aut sedes argumentorum (I, 4; Cic. Top. 8).

29, 1. et nimirum eam, quae difficilluma est, potissimum consideremus. quom statim pergat 'in causa coniecturali' commode omittitur 'coniecturalem' in optimis libris, quae prima' vero quamvis moleste abundans necessarium alicui videbatur, qui 'potissimum' quid esset, non intellexeret, cf. II, 1. — 3. idem docet Cic. Part. 121: 'narratio 3 accusatoris erit quasi membratim gesti negoti suspitiosa explicatio sparsis omnibus argumentis obscuratis defensionibus.' adde Quint. IV, 2, 54. exempla talis narrationis sunt apud Isocr. XVII, 3—24; Demosth. XIX, 9—63. Cic. p. Quint. 14 sqq. contra attenuationis Cic. p. Mil. 27 sqq. — 11. de probabili cf. laudata Speng. ad Anaxim. p. 154. — expedisse satis significat certum quoddam facinus, ut 'reo' addito non opus sit. 12. dividitur in causam et vitam, simplicior haec divisio quam Anaximennis 27, 23, a quo tria adiumenta τοῦ εἰκότος recensentur: φύσις (= πάθη) συνήθεια κέρδος, qua re, ut hoc obiter moneam, 28. II corrigendum τρίτον δὲ κέρδος· πολλάκις γὰρ διὰ τοῦτο τὴν φύσιν βιάσάμενοι καὶ τὰ ἦθη προειλούμεθα τι πράττειν. Anaxim. κέρδος dicit, quod Cornif. causam, latiore sensu, neque eo, quem Isocrates usurpat, quom omnia omnes ἡδονῆς ἢ κέρδους ἢ τιμῆς ἔνεκα ait facere, XV, 217. Cicero autem, Inv. II, 16 omnem coniecturam ex causa ex persona ex facto ipso fieri vult, ut Quint. VII, 2, 7 quaeri in coniectura docens de facto de auctore de animo; causa autem a Cicerone in impulsione et ratiocinationem distribuitur Inv. II, 17, Part. 112 sqq. et a Quint. V, 10, 33. VII, 2, 35. — 16. num honorem ut Clodius apud Cic. p. Mil. 32 — num pecuniam, ut Aeschines apud Demosth. XIX, 102—127.

30, 1. adhibeatur hic Lys. I, 44 sq. Cic. p. S. Rose. 98. — 3. de 4 defensione Cic. Inv. II, 20 plurima adfert, additque quaedam de opinione reorum et dubitatione, quibus Cornif. caret. causa fuisse negatur apud Lys. VII, 11—29, Autiph. V, 57—60, ubi argumentis eius rei expeditis

sic videtur orator dedisse: *ταῦτα μὲν ἡμῖν λέγω, ὡς αὐτῷ μοι πρόφασιν οὐδέμιν εἶχε τὸ ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα.* 5. iniquom esse dicet — de vocari. cf. Cic. Inv. II, 36, Quint. VII, 2, 37. huc spectat Cic. p. Q. Roscio 22. HS LXX, Q. Roscius fraudavit Fannium. qua de causa? subridet Satrius, veterator, ut sibi videtur: ait 'propter ipsa HS LXX.' video, sed tamen cur ipsa LXX tam vehementer concupierit quaero: nam tibi, M. Perperna, C. Piso, certe tanti non fuissent, ut socium fraudarens: Roscio cur tanti fuerint, causam requiro.' 7. deinde codd.

male inserunt, quasi haec de vita partem faciant eorum, quae de causa modo praecipiebantur, ceterum vide hic Cic. Inv. II, 32, Quint. V, 10, 38 et exemplum Cic. p. Quint. II sqq. ubi Naevii tractatur vita. 8. num quando simile quid fecerit, idem est apud Anaxim. 28, 22: *ἐὰν ἔχῃς, ἐπιδείκνυε αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα πολλαῖς πεποιηκότα πρότερον. εἰ δὲ μὴ, ὅμοια τούτῳ.* utitur eo Lys. XXVII, 3, Isocr. XVII, 36, Cic. p. S. Rose. 100, abstinet consulto Lycurgus 149. — 10. in eo debebit esse occupatus, ut ad eam causam peccati — vita hominis possit ad commodari, idem Hermogenis est praecceptum π. ἐνθ. 88, 20 sqq. 91, 16. agiturque sic Cic. p. Cluent. 70. haec, indices, quae vere dicuntur a nobis, facilius credetis, si cum animis vestris longo intervallo recordari C. Staieni vitam et naturam volueritis: nam petunde ut opinio est de cuiusque moribus, ita quid ab eo factum aut non factum sit, existimari potest.' ex contrario pro Sulla 74: 'adspecte ipsum — conferte crimen cum vita: vitam ab initio ad hoc tempus explicatam cum crimine recognoscite — non cadit, non, inquam, cadit in hos mores, non in hunc pudorem, non in hanc vitam, non in hunc hominem.'

15. si non poterit — dispar. Cic. Inv. II, 33 'ex dispari quoque genere culparum, si ex pari facultas non erit, improbare animum adversari oportebit id quod scenti sunt Caelii accusatores cf. Cic. p. Cael. 15 'a maledictis pudicitiae ad coniurationis invidiam oratio est vostra delapsa' et militis apud Lysiam IX, 1. improbatur autem haec accusationis ratio a Quint. VII, 2, 28. — 17. vel si quo modo poterit aliquo — personam. cf. III, 4. 'si qua in re cohortabimur aliquid', obscurabatur olim constructio eo quod 'denique' in omnibus codd. praeter u praedigebatur verbis 'aliquo aut' etc. quam pl. vitiis contaminare. displicet hoc quoque Quintiliano VII, 2, 34.

31. 1. sic Cic. Inv. II, 50. 'eiusdem esse qui in illa re peccarit et hoc quoque (del. 'et') admisisse'. Isocrates XVIII, 52 ex uno insigni Callimachi maleficio, quod enarrat, iudices de praesente lite concludere iubet. adde Aesch. I, 76, 93, 153, Cic. p. Mur. 13. — 3. facta non famam sp. op. Cic. Inv. II, 34. 'hortandi iudices erunt, ut veterem famam hominis nil ad rem putent pertinere.' Quint. VII, 2, 33 'accusator — ad praesentem quaestionem, de qua sola iudicium sit, cognitionem alligabit, dicens neminem non aliquando coepisse peccare.' exempla praebeat Demosth. XXX, 4; Dinarch. III, 6. *πάλαι τοιοῦτος ὧν ἐλάνθανεν ἡμᾶς*, adde 18. — 5. demonstrabit vitam integram ut Dem. XXI, 136, Hyperid. p. Lye. col. 11—15; Cic. p. Q. Rosc. 17—23. idem Anaxim. 79,

10 praecipit. — 6. confugiet ad imprudentiam. cf. Cic. Inv. II, 37. 'sin autem in ante acta vita aliquae turpitudines erunt — imprudentiae necessitudini persuasioni adulescentiae aut alicui non malitiosae animi adfectioni adtribuentur.' 7. quibus rebus vituperatio eorum, quae extra id crimen erunt, debeat assignari. haec enim sola concedit defensor. quae nequeunt ad ipsum crimen accommodari: quod volgo additur 'non' ante 'debeat' sensum efficit patrono plane contrarium, ut iam Schütz intellexit. cf. etiam Cic. l. c. 'alicui non malitiosae animi adfectioni adtribuentur, ut animus non omnino integer. set a tali culpa remotus esse videatur.' 10. prius h. e. antequam extrema defensione utatur. 11. rumoribus credi non op. Isocrates XV, 32 vetat iudices *ταῖς δόξαις χρῆσθαι ταῖς ἀδίκοις ὅπ' ἐκείνων ὅμῶν ἐγγεγενημέραις*. vide etiam Cic. Inv. II, 37. — 13. extrema def. ut Cic. p. Planc. 16. — de moribus apud censores. cf. G. A. Becker Antiqu. Rom. II, 211 sq. — 16. conlatio. de ea Cic. Inv. II, 24: 'in hoc — 6 loco caput illud erit accusatori, si demonstrare poterit, alii nemini causam fuisse faciendi; secundariam, si tantam aut tam idoneam nemini.' p. Mil. 32: 'illud Cassianum 'cui bono fuerit' in his personis valeat.' adde p. S. Rose. 84. Antiph. II, α, 5. Isocr. XVII, 46 sqq. — 19. aut non aeque commode potuisse. huc illa in frequentatione posita (IV, 53) spectant: 'neque praeteritum quidquam est ab isto, quod opus fuerit ad maleficium, neque factum, quod opus non fuerit' et Quint. VII, 2, 42 'post haec intuenta videntur et consilia — an alio tempore et aliter facere vel facilius vel securius potuerit' etc. — 20. illas rationes meliorum codd. lectio probari non potest, quia hic non ad certas quasdam rationes respicit, alias autem aperte a correctore est: itaque notavi. 21. propter cupiditatem 'quorum enim' ait Cic. p. Cluent. 183 'eminet audacia atque proiecta est, a consiliis malitiae deseruntur.'

32, 1. defensoris rationes similes proferuntur a Cic. Inv. II, 26, ubi ipsum nomen conlationis non invenitur: alia notione apparet I, 48, ut sit 'oratio rem cum re ex similitudine conferens', componaturque cum imagine et exemplo. 3. signum, eius definitio exhibetur a Cic. (Inv. I, 48) diversa: 'signum est, quod sub sensum aliquem cadit et quiddam significat, quod ex ipso profectum videtur, quod aut ante fuerit aut in ipso negotio aut post sit consecutum et tamen indiget testimoni et gravioris confirmationis, ut cruor' etc. vides haec pleraque convenire cum partibus argumenti infra 33, 16 sqq. tractandis. 4. id dividitur in partis sex. eae ap. Cic. Inv. I, 37 sqq. subiciuntur gestioni negoti: enumerantur paene omnes p. Cael. 54 'non causa non locus non facultates non conscius non perficiendi non occultandi malefici spes non ratio ulla non vestigium maximi facinoris reperietur.' 5. de loco vide Cic. Inv. I, 38 7 unde huc illata est 'solitudinis' mentio, quam nunc doleo non plane a me sublatam auctoritate codd. *μτ*. apte monet Longin. IX, 552 *ἔστιν δὲ ὅτι καὶ τὸ ἐν ῥημῷ δεινότερον καὶ τὸ ἐν ὄψει* (bene sic Spengel) *χαλεπότερον*. exemplum loci in argumentatione adhibiti praebet Cic. p. Mil. 53. — 6. notanda masculini forma celebri. — 8. quod est factum,

perspectum recte ex corruptelis librorum elicere mihi videbar, cf. 34, 2 'num visus sit quom faciebat' volgo legebatur: qui est passus perspectus et exauditus. 10. perscribere verbum etiam duobus locis Inv. II, 53 et 68 Ciceroni restituatur, illic ex cod. Erf. hic ex Victorino. 11. eadem sententia redit apud Hermog. π. σρασ. 50, 19. Cic. Inv. II, 45 ubi lege 'ad ea quae praecepta sunt, comparabunt, modo — conferant' (vel 'adferant'). 13. quo anni sc. tempore; explicatur lectione codd. *ab*: 'qua parte anni'. cf. Cic. Inv. I, 39: 'consideratur autem tempus et anni et mensis et diei et noctis et vigiliae et horae' etc. commode adhibebitur hic Cic. p. Mil. 53 'videte nunc illum primum egredientem e villa subito: cur? vesperi: quid necesse est? tarde: qui convenit, praesertim id temporis?' hiemem dicit, idem significatur adiectis 'qua hora' quae minime tolerari possunt, quom statim legatur 'qua — noctis hora' notione differente. cf. Halm. Anal. Tull. I, 9. 14. qua die. h. e. qua di-i, forma Verg. G. I, 208 obvia.

33. t. spatium, Cic. Inv. I, 39 'saepe oportet commetiri cum tempore negotium et videre, poterime aut magnitudo negoti aut multitudo rerum in eo transigi tempore.' spatium, etsi non in coniecturali causa, consideratur in or. p. Quint. 79. 5. de occasione idem, I, 40: 'est pars temporis habens in se alicuius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem.' significatur ea p. Tull. 34 'tempus ad insidiandum atque celandum idoneum.' 7. spes perficiendi breviter a Cic. Inv. I, 41 absolvitur 'facultates sunt aut quibus facilius fit aut sine quibus aliquid confici non potest.' — 'haec qua' optimorum codit. lectio nonnullis VV. DD. ad scripturam 'aequa' ducere videbatur, nos 'haec' vetus interpretamentum habemus, adiectum ne absolute legeretur 'perficiendi.' at statim deest hic accusativus in 'spes celandi quae fuerit' omittendus vel concinnitatis causa priore quoque loco. 12. quaeritur ex consiliis. propterea Cic. p. Cael. 57 interrogat 'cui denique commisit? quo adiutore usus est? quo socio? quo consilio? cui tantum facinus, cui se, cui salutem suam credidit?' 13. aut utrisque post 'liberis aut servis' non est in *μ*¹, recte, videtur enim nihil ad rem conferre, ntrum alterutri S adhibeantur au utrique. 15. argumentum est per quod res cogarguitur certioribus argumentis. non temere displicuit Gronovio Ernesto Schützio 'argumentis' definitum vocabulum in ipsa definitione positum, quod autem 'inventis' aut 'iudiciis' proposuerunt, mireris illos in mutationem multo faciliorem et ex ipsa scriptoris consuetudine confirmandam non incidisse: adiumentis, cf. I, 7, 18 (7, 15; 16, 13). ex vera lectione fortasse lemma natum est paulo infra alienissimo loco post 'de adiutoribus' (34, 1) iniectum 'de adiumentis' cui defendendo frustra cum Schützio admoveas Cic. Inv. II, 24 'si ratio adiutores adiumenta — defuisse alicui demonstrabuntur' aut II, 44 'si adiumenta si adiutores desint.' adiumenta autem pro argumentis sumpta invenimus etiam apud Cic. de or. II, 303 'medioeriternae causis nocent, quom aut adversariorum adiumenta confirmant aut ea, quae sanare nequeunt, exulcerant?' ad sententiam facit Victorinus 95. ed. Or. 'signum non satis ad fidem valet, set

alterius firmioris argumenti indiget ad probationem. quod Cornificio argumentum, Anaximeni *σημείον* est 35, 22: *σημείον δὲ ἔστιν ἄλλο ἄλλο* — *τό γε εἰθισμένον γίνεσθαι πρὸ τοῦ πράγματος ἢ ἅμα τῷ πράγματι ἢ μετὰ τὸ πρᾶγμα*. haec enim divisio consentit cum ea, quae hic legitur, 33, 16. reditque apud Cic. Inv. II, 43. Part. II, 4, Top. 5, Quint. V, 10, 45; Hermogeni sunt τὰ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους (π. εἴθ. 128). 18. quocum visus sit. cf. Anaxim. 36, 10. Cic. Sull. 52. — numquid adpararit. ita quaerit Cic. p. Cael. 58. 'ipsius autem veneni quae ratio fingitur? ubi quaesitum est? quem ad modum paratum? etc.' 20. num quid dixerit. hoc argumento Cic. p. Mil. 44. tanquam capitali utitur: 'vos (Q. Petillius M. Cato) ex M. Favonio audistis Clodium sibi dixisse — periturum Milonem triduo: post diem tertium gesta res est quam dixerat. quom ille non dubitarit aperire, quid cogitaret, vos potestis dubitare quid fecerit?' hinc suspicor Ciceronem Top. 52. 'ante rem — quaeruntur, quae talia sunt adparatus conloquia locus constitutum convivium' dedisse, non 'convivium'. num quid habuerit de conscis h. e. num quid conpererit a conscis.

31. 1. de adiumentis. cf. notata ad 33, 16. num quo in loco Ernesto commodum sensum habere non videbatur. at recte Schütz: 'imo est apertissimus: quaerendum dicit auctor. num reus aliquo in loco praeter consuetudinem fuerit aut alieno tempore, quod utique suspiciosum est, contra si hic legimus 'numquid in loco' id valde obscurum est, nam quid est, quaeso, illud 'quid'? 2. in instanti tempore. Cic. Top. 52 'cum re autem: pedum crepitus, strepitus hominum, corporum umbra et si quid huiusmodi'. adde Quint. VII, 2, 46. — 4. num quid aliquo sensu pere. attende ad generale vocabulum 'quid' quod Schütziun praeteriit, tollentem propterea aspectu auditu quasi iam ante tractata. 9. tumore quod addidimus 'praeditum', (in nota) ex II, 44 petitum est. 11. si telum. cf. Cic. Part. 39 ubi consequentis temporis argumenta eum consecutione commiscetur, ut ibid. 114. — 12. si in eo loco comprehensus Cic. de or. II, 170, ubi argumentorum locus recenset, hoc consequentium affert exemplum: 'si et ferro interfectus ille et tu inimicus eius cum gladio eruento comprehensus in illo ipso loco et nemo praeter te ibi visus est et causa nemini et tu semper audax, quid est, quod de facinore dubitare possimus?' 17. cf. IV, 53 'si — postero die titubanter et inconstanter de occisione illius locutum' (constat) et Cic. Cat. III, 13: 'ac mihi quidem quom illa certissima sunt visa argumenta atque indicia sceleris — tabellae — tum multo illa certiora: color oenli, voltus taciturnitas, sic enim obstupuerant' etc. 19. sint necessarius hic et 35, 2 est coniuunctivus, ubi accusatoris oratio refertur, non ipsius, scriptoris sententia exponitur.

35, 1. resisteret responderet. quom 'resisteret' non idem sit ac 'responderet', hoc nolim pro illius glossa habere. 2. confidentiae. ne postules, quod φ habet. 'conscientiae' reputa hoc argumentum esse ἐξ *συζυγίας* sive *συστοιχίας*, et iocose proferri: quod confidenter responderit, nil eo probari, nisi confidentem esse hominem. 6. adprobatio

Anaximēni 36, 11 *ἔλεγχος* est. — 8, loci proprii et communes aliter distinguuntur a Cic. Inv. II, 17: 'omni — in causa pars argumentorum est adiuncta ei causae solum, quae dicitur et ab ipsa ita ducta, ut ab ea separatim in omnis eiusdem generis causas transferri non satis commode possit: pars autem pervagatior et aut in omnis eiusdem generis aut in plerasque causas accommodata. haec ergo argumenta, quae transferri in multas causas possunt, locos communis appellamus' deinde tamen cum Cornificio consentit, ubi ait Inv. II, 18: 'locus communis aut certae rei quondam continet amplificationem — aut dubiae, quae ex contrario quoque habeat probabilis rationes argumentandi, ut suspicionibus credi non oportere', consentit etiam de or. III, 106, quo loco legimus 'alii vero (habent) ancipites disputationes, in quibus de universo genere in utramque partem disserti copiose licet', usus autem communium locorum non solum in fine orationis commendatur ab artis scriptoribus, set, ut docet Cic. Part. 52 'in cursu ipso orationis declinationes ad amplificandum dantur confirmata re aliqua aut repobensu' et idem Inv. II, 49 'distinguitur

oratio atque illustratur maxime raro inducendis locis communibus et aliquo loco iam certioribus illis argumentis confirmato' (sic dedit, cf. 53 'oportebit — hunc locum communi loco confirmare' et Part. 52) nam et tunc conceditur commune quiddam dicere quom diligenter aliquis proprius causae locus tractatus est et auditoris animus aut renovatur ad ea, quae restant, aut omnibus iam dictis exsuscitatur', idem vult Longinius IX, 555 dicens: *ἐν τοῖς καθ' ἑκάστον ἀποδεικνυμένοις τὸ εἶδος ἀντῶν* (sc. τῶν ἐπιλόγων) *χορήσιμον*, de communibus locis in universum agit Hermog., Prog. I, 29, Aphthonius Prog. I, 80, Theo Prog. I, 157 et 222 sq. Lysurgus, severus homo, ait sycophantarum esse *ζητεῖν τὰ χωρία ταῦτα, ἐν οἷς τοῖς παραλογισμοῖς κατὰ τῶν ἐωριζομένων ποιήσονται* (31), aesnaeiis maxime oratores iudicium mentes decipere conantur, inventio communium locorum a Cic. Brut. 47 Protagorae tribuitur. — 10, proprius locus accusatoris — criminatur, eadem fere sunt apud Cic. Inv. II, 51, — 15, ab testibus — contra runciores, haec et alia enumerantur a Cic. Inv. II, 50, eaque latius persequitur Quint. V, capp. 3, 1, 7, praeterea vide Cic. Part. 120, Top. 73 sqq., de or. II, 118 sqq., et Au. Seg. 415, 28, qui de tractatione τῶν ἐντέχνων καὶ ἀτέχνων πείστων agens necessario monet *καὶν ιδιότης εἴητοι (τὰς ἀτέχνους) ἔργον δὲ τοῦ δήτορος ἐν ταῖς ἀ. π. τὰ μὲν βοιωθῶντα ἀυξήσια καὶ βεβαίωσια, τὰ δὲ καθ' ἡμῶν ἐπισημιοῦντα καὶ ὡς οὐκ ἀξιόπιστα διαβυλεῖν*, paulo ante 415, 21 legendum est: *ἄτεχνοι μὲν ἄς ἐξ ἐτοίμων ποριζόμεθα, ἐντεχνοι δὲ ἄς ἐκ τῆς τέχνης λαμβάνομεν*.

36, 1, quid pro testibus dici possit, Cic. docet Part. 117, quid contra testes ib. 49. — 2, cum Cornificii verbis vitae turpitudinem testimoniis inconstantiam congrunt ista apud Anaxim. 39, 7. *δεῖ τὸν τρόπον τοῦ μάρτυρος διαβάλλειν. ἐν ἧ πονηρός, ἧ τὸ μαρτυρούμενον ἐξετάζειν, ἐν ἀπίθανον τυχγάνη*, apud Cicronem plurima sunt exempla luculentissima reprehensorum testium, cf. p. Font. II sqq., p. Scauro 38 sqq., p. Cael. 20 et passim, tota fere or. p. Flacc. maxime 21 sqq. — 5, ἀν-

argumentari. Orelli voluit olim 'argutari' immemor loci IV. 47 'si testem, praeterquam quod sciat aut audierit, argumentari et coniecturam persequi patieris, ius accusatoris cum iure testimonii commiscebis', scilicet testi non licet quod oratori, cui haec Quint. IV, 2, 103, 108 praecipit: 'etiam narrationi insit argumentatio' — 'inseremus expositioni et brevem, quom res poscet, defensionem et rationem factorum: neque enim narrandum est tamquam testi, set tamquam patrono', 6, noli iis codd. obsequi, in quibus legitur 'ad probationem et ad improbationem', hic enim de sola reiectione testium agitur: tenendum est 'ad interrogationem', collato Cic. p. Flaec. 22 'ubi est igitur illa laus oratoris, quae vel in accusatore antea vel in patrono spectari solebat: bene testem interrogavit: callide accessit: reprehendit: quo voluit, adduxit: convicit et elinguem reddidit', 7, a 10 quaestionibus. hic vide Arist. Rhet. I, 15, 26 Anaxim. 40, 6 cum notis Speng. laudantis Antiph. VI, 27, Lys. VII, 36 Isocr. XVII, 53. 18. VIII, 28, unde locum transscripsit Dem. XXX, 37, citatus a Theone Prog. I, 166: *ἔστι δὲ καὶ ἐν ἑκάστῳ λόγῳ εὐρεῖν θετικὸν κεφάλαιον. οἷον ἐν τῷ Δημοσθένους κατὰ Ὀνήτορος ἐξουλήης, εἰ ἀληθεῖς αἱ βάσανοι καὶ ἐν τῷ παρὰ Αἰσχίνῃ κατὰ Τιμάρχων, εἰ ἀληθεῖς αἱ φήμαι καὶ ἄλλα ἄλλοθεν.* res obiter a Cic. tractatur Top. 73, amplius in Part. 117 sq. unde haec excerpamus: 'dicendum — de nostrorum etiam prudentissimorum hominum institutis, qui quom de servis in dominos quaeri voluissent, de incestu tamen et coniuratione, quae facta me consulde est, quaerendum putaverunt,' cf. praeterea p. 8. Rose. 77, 119. 10. quae dicta erunt, h. e. a servis in cruciati, male vulgo iungitur 'argumentando' his verbis iungendum verbo 'trahemus'. 11. isdem viis, cf. 37, 5. — 13. contra quaestiones, nonnulla convenientia, nonnulla etiam diversa sunt apud Cic. Part. 50. adde p. Sull. 78. Antiph. V, 30 sqq. An. Seg. 451, 29. — 14. certis in rebus, de quibus non potest ambigue responderi, quae facta investigatione necessario aut probantur ac deinde servantur, aut statim refelluntur, servari qui hoc sensu dici non intellexerent, corrigebant 'sciri'. 17. quo in loco quid positum sit displicebat Ernesto, consecutionem temporum postulare putanti, ut 'esset' scriberetur, legebatur enim statim 'posset' (quod in varietate lectionis adscribere male omisi), at hoc ipsum secundum auctoritatem codd. *huc* corrigendum erat: exemplum enim a Cornif. datur, non oratio maiorum refertur. 17. et si quid videri aut aliquo sensu percipi possit, haec antea vehementer depravata erant, legebatur: 'et si quid esset simile quod videri aut aliquo simili signo percipi posset.' Lambinus, cui frustra obloquitur Graevius, vidit ineptum esse 'signo', requiri 'sensu' quod nunc unus saltem liber q³ offert, omittens idem praeterea recte 'simili' scilicet signa ipsa non percipiuntur, set quod sensu aliquo perceptum est, potest signum praebere. 19. ad eminiscendum, haec lectio hic quidem soli *h* debetur; infra 37, 22 est etiam in *π*. Halm confert O. Müllerum ad Varr. de L. L. VI, 14.

37, 2. quid quaesitor velit audire, ridicule hoc describitur a Cic. p. Mil. 60: 'age vero quae erat et qualis quaestio? heus tu, Rufio,

- verbi causa, cave sis mentiare: Clodius insidias fecit Miloni? fecit, certa erix, nullas fecit, sperata libertas, quid hac quaestione certius? similia vide ap. Antiph. V, 31. 5. partibus coniecturae. Cic. Part. 11 118: 'dictaque quaestionis argumentis et coniectura ponderanda'. 10. plus oportere signis — credi quam testibus. Isaens VIII, 6 in universum pronuntiat *τεκμηρία κρείττω τῶν μαρτυριῶν εἶναι*, set IV, 12 peculiare praeceptum profert: *ἐν μόνας — ταῖς τῶν κλήρων εἰσαγωγαῖς δοκεῖ μοι προσήγειν τεκμηρίοις μᾶλλον ἢ μάρτυσι πιστεύειν*. praeterea vide Aristot. Rhet. I, 15, 17; An. Seg. 151, 23. Hermog. π. εῖρ. 113. Cic. p. Cael. 22 sq. 66. Part. 19: 'dicendum est argumenta rerum esse propria, testimonia voluntatum'. 11. quo re vera sint gesta, at non geruntur argumenta et signa, quapropter aut negligentiorum h. l. scriptorem fuisse aut dedisse 'quo res vere sit gesta' suspicor. 12. vel pretio vel gratia vel metu vel similitate, metum ab Hermog. commemoratum π. εῖρ. 113, 10 omittit Anaxim. 39, 14 *οἱ μὲν διὰ χάρις, οἱ δὲ διὰ τιμωρίαν, οἱ δὲ διὰ κέρδος ὑποπεινόνται ψευδῆ μαρτυρεῖν*. pluribus Cic. haec persequitur p. Font. 11, 15, cf. praeterea p. Sull. 78. sq. p. Scuro 38. de metu testibus iniecto Verr. I, 28; Demosth. XI, 58 Aeschin. I, 90 sqq. — 11. quae contra argumenta et signa preferenda sint. Aristot. docet Rhet. I, 15, 17, vide etiam 12 Anaxim. 79, 20. — 19. ab rumoribus. a Cic. Top. 76 'fama vulgi quoddam multitudinis testimonium appellatur'. pro rumoribus disputat Aeschin. I, 125—131 et iam inde a 75; idem II, 115 docet, quid intersit inter *φήμη* et *διαβολήν*, ut Demostheni malam famam iure obesse ostendat; at is contra Aeschinem ipsius sententiam retorquet XIX, 243 sq. conf. etiam XXI, 131.

38. t. contra rumores. exempla vide apud Demosth. XI, 54. Cic. p. Cael. 38. p. Plane. 56. p. Font. 10. — 16. offensatione vocabulum prisum, set a scriptoribus argenteae aetatis repetitum cf. Senec. 13 de benef. V, 5, 25; Quint. XI, 3, 130. 18. quom voluntas scriptoris cum scripto dissidere videbitur. hoc Cic. Inv. II, 121 sic circumloquitur: 'quom alter verbis nititur ipsis, quae scripta sunt (sic Erf. cod. et Victorin.), alter ad id, quod scriptorem sensisse dicit, omnem adiungit dictionem.' Isocrates VII, 41 leges accurate scriptas distinguit ab iis, in quibus interpretandis aliquis calumniari possit.

39. t. secundum narrationem. mireris hoc olim improbatum fuisse XV, DD, quasi constitutio legitima spernat narrationem, eundem atque hic ordinem praecipit Cic. Part. 133: 'qui scripto nitetur, cum re exposita recitatione uti oportet, deinde instare adversario,' etc. 2. scriptoris conlaudatione. Cic. Inv. II, 150 postulat 'eius scripti quod proferas, conlaudationem', 125 autem 'scriptoris conlaudationem.' 3. cf. Cic. Inv. II, 125 'quem locum multis modis variare oportebit tum ipsum secum admirantem, quidnam contradici possit — tum ipsum adversarium quasi intentantis loco producendo hoc est interrogando (fo. legendum 'quasi in testis loco productum interrogando' sive 'interrogantem'), utrum scriptum neget esse eo modo.' 5. conlatione, quid scriptum sit,

quid advorsarii se fecisse dicant. Cic. Inv. I, c. poterit uti — 'facti aut intentionis advorsariorum cum ipso scripto contentione: quid scriptum sit, quid factum, quid iuratus iudex'. sic a semet actum narrat Aeschin. III, 203. (vide eundem etiam I, 8). — 6. quid iudicem — excogitatum. nimirum certum est, ut ait Cic. Inv. II, 132 'ceteros civis, quid agant, ignoraturos, si ex suo quisque consilio et ex ea ratione, quae in mentem aut in libidinem venerit, non ex communi praescripto civitatis unam quamque rem administravit'. hinc legendum videtur Inv. II, 134 'amentiam esse, eius rationem, (codd. 'rei') qui peccarit, potius quam legis ipsius verba cognoscere', quod iudices attinet. Anaxim. 77, I praecipit: *ὑπομίμησθε τοὺς δικαστάς, οὔτι οὐχ ὑπὲρ τοῦ νόμου, ἀλλὰ τοῦ πράγματος δικάζουσιν ὁμόσσαντες κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους τῆν ψῆφον οἴσων.* eandem sententiam Lysias profert XV, 9. — 10. quid ei offuerit, si id voluisset ascribere. similiter Cic. quaerit Part. 131: 'quid impediit scriptorem, quo minus exciperet illud, quod advorsarius tamquam si exceptum esset, ita dicit se secutum?' Inv. II, 130 iubetur defensor scripti affirmare: 'non fuisse ei (scriptori) grave nec difficile eam causam excipere, quam advorsarii proferant, si quidquam excipiendum putasset: consuesse eos, qui leges scribant, exceptionibus uti'. cf. etiam Hermogenes π. στασ. 51, 10 sqq. ubi qui scripto nititur, *τὸ μὴ προσδιωρίζθαι* gravissimum argumentum habet, reus autem contra affert: *οὐδὲν ᾔετο δεῖν περὶ τῶν φανερῶν ὁ νομοθέτης διορίζειν κελύσθαι τοὺς ἐπ' εὐνοίᾳ* (sc. ἀνιόντας ξένους ἐπὶ τὸ τεῖχος) *μὴ κελύσθαι.* 12. sententia reperietur, nescio an Cornif. dederit 's. aperietur' nam exponi et demonstrari contra eos debet, qui legem aliud velle dicunt. verbum hac notione saepius obvium, ut I, 4, 7, 8, 13, II, 2.

40, 2. quam periculosum sit ab scripto recedere. in causa celebratissima Curiana Q. Scaevola plurima pro scripto atulit: 'quam captiosum esset populo, quod scriptum esset, negligi et opinione quaeri voluntates et interpretatione disertorum scripta simplicium hominum pervortere' (Brut, 196). itaque, ut ait Cic. Part. 135 'amplificandi causa de conservandis legibus de periculo rerum publicarum atque privatarum quom aliis locis tum in perorando maxime graviter erit vehementerque dicendum?' sententia haec singulari simplicitate ab Antiphonte V, 14 pronuntiat, praeclare a Cic. p. Cluent. 146 sqq. exornatur. — 3. locus communis idem est ap. Cic. Part. 127 'minime esse concedendum, ut is, qui de re confiteatur, verbi se interpretatione defendat.' 7, 14 quod tantum scripserit, quod necesse fuerit, audiendus hic imprimis Aristoteles Rhet. I, 15, 2: *φανερὸν — οὔτι ἐὰν μὲν ἐναντίος ἢ ὁ γεγραμμένος τῷ πράγματι, τῷ κοινῷ νόμῳ χρηστέον καὶ τοῖς ἐπεικέειν ὡς δικαιοτέροις καὶ οὔτι τὸ γνώμη τῆ ἀρίστη τοῦτ' ἐστὶ τὸ μὴ παντελῶς χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις.* idem I, 13, 13 *τὸ ἐπισκεπὸς ἀρpellat τὸ παρὰ τὸν γεγραμμένον νόμον δίκαιον* et leges a magistratibus interpretandas atque ad utilitatem accommodandas esse *περὶ ὕσων ἐξεδυνατοῦσιν — λέγειν ἀκριβῶς* indicat Polit. III, 11 extr., sic Demosth.

XXXIX. 10: ὧν γ' ἂν μὴ ὄσι νόμοι, γνώμη τῆ δικαιοσύτῃ δικάσειν ὁμοιόζατε. praeterea vide Anaxim. 77, 1 sqq. (cum locis oratorum a Speng. laudatis Lys. X, 6 sqq. XIV, 1 sqq. XVI, 6, 7; Isae. I, 13) Ciceroem Inv. II, 138 sqq. de or. I, 213, Brut. 198. multis in Caeciliania quoque contra scriptum disputat, sed in extrema oratione 91 — 93 scripto nititur eadē aduersus sententiam. 9. calumniatoris esse officium verba et literas sequi. simillima sunt haec Cicerois pro Caec. 65: illud in tota defensione tua mihi maxime mirum videbatur, te dicere iurisperitorum auctoritati obtemperari non oportere — nam ceteri tum ad istam orationem decurrunt, quom se in causa putant habere aequum et bonum, quod defendant, si contra verbis et literis et, ut dici solet, summo iure contenditur: tum solent eius modi iniquitati boni et aequi nomen dignitatemque opponere — tum vociferantur ex aequo et bono, non ex calido vorsutoque iure rem iudicari oportere; scriptum sequi calumniatoris esse, boni iudicis voluntatem scriptoris auctoritatemque defendere, hic ex codd. aliquot restitui 'orationem' pro volgato 'hortationem,' sine codd. inserui 'tum' ante solent et verba 'si contra' etc. superioribus auctius iunxi. in 'calumniatoris officio' non offendisset Oudendorp, si meminisset IV, 16 'quom eues funguntur officiis laporum.'

11. non lege — posse fieri. — haec partes iuris sunt, de quibus cf. II, 19 — 12. quae habuisse — dicit addit scriptor ipse orationi eius, quem facit defensorem sententiae contra scriptum, locus autem vitiosus et impto glossemate auctus ab aliquo, cui quaedam omnino non posse fieri (11) et tamen rectissime fieri viderentur. scriptura pro scripto ut supra I, 6 'ab lege ab scriptura — principium capere oportebit.' habuisse, ubi expectes habere cf. cum II, 13 'scierintne advorsarii id scriptum fuisse in lege.' 11. iustissime facta. compares defensionem Epanimondae, qui contra leges imperium retinuerat ante pugnam Leonticam, Cic. Inv. I, 69, ubi haec fit argumentatio: 'quod si leges omnis ad utilitatem rei publicae referri convenit, hic autem saluti rei publicae profuit, profecto non potest eodem facto et communibus fortunis consuluisse et legibus non obtemperasse.' contrariam sententiam aut nullam esse aut stultam cf. Cic. Inv. II, 141, p. Caec. 61, p. Balb. 20 sqq. — 18. exemplorum — enumeratione utemur, recepimus verbum in solo φ servatum, quia haec correctio potius quam lectio multis locis confirmatur, e. g. 41, 14 'nostrae legis expositione — utemur.' quae Cornif. hic fieri iubet, Cic. p. Caec. 53. eodem ordine exequitur, ubi pro exemplo primum affert Curianam causam, deinde aliquot leges et testamentum.

41, 3. locus communis. Cic. Part. 127. 'defensor — et ea, quam proposui, aequitate nitatur et ea quom secum faciat, non re, sed depravatione verbi se urgeri queratur.' 5. de contrariis legibus vid. Aristot. Rhet. I, 15, 24; Isoer. XII, 144. Anaxim. 82, 1. Hermog. π.

15 σκαθ. 59, 4. Cic. Inv. II, 145. — 7. ut altera inbeat, altera vetet 'nam saepe ea' ut dicit Cic. I, c. 'quasi exceptione quadam corrigere videtur illam, quae iubet.' accensator C. Balbi (19) talem duarum legum

repugnantiam sibi videbatur invenisse. 12. id quod posteriore lege sancitum sit esse neglectum. hoc queritur Andocides I, 103: τὴν μὲν ἐνδείξιν ἐποίησαντό μου κατὰ νόμον κείμενον, τὴν δὲ κατηγορίαν κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ πρότερον γεγενημένον περὶ ἑτέρων.

16. trahemus ad nostrae causae commodum ea ratione, quae indicatur Inv. II, 117 'suae legis ad scriptum ipsam sententiam quoque adiungere, contrariam vero legem (sic Erf.) item ad aliam sententiam transducere, ut, si fieri poterit, ne discrepare quidem videantur inter se.' cf. Demosth. XXIV, 141—148. Hermog. π. στασ. 58. 7.

12. 2. recte factum esse a nobis probabimus partibus iuris, quibus constat constitutio iudicialis absoluta. verum cum faciant nullo sensu habent optimi codd. utrum cum ea faciant ceteri: ea spectat ad legem, set duae sunt, de quibus agitur, ac quaestio est, utrum ea lex, quam nos secuti sumus, an ea, quam adversarii, verior sit: cum veriore partes iuris convenient, ergo dedimus 'cum una faciant.' Orelli servans 'utrum cum ea faciant' non reputavit sic dici partes iuris cum iudiciali constitutione, cuius partes sunt, dissonare posse. 2. de qua parte iuris codd. paene omnes, ut pluralis requiritur, quod intellegit lector comparato Cic. Inv. II, 61: 'id ex partibus iuris, de quibus post dicendum est, sumi oportebit.' nec procedens 'faciant' alio dicit, quod autem editioni Mediol. lectionem illam tribui, plane memoria lapsus sum: nata est ex sola mea huius loci et alterius apud Cic. contemplatione.

4. de ambiguo scripto agunt Aristot. Rhet. I, 15. 10. Anaxim. 77. 7 (ubi 16 cf. notam Speng.) Civ. Inv. II, 118 sqq. Part. 132 sq. etiam Theo Prog. I, 254 sqq. — scriptum esse putabitur. codd. pleraeque, etiam recentissimae retinent lectionem alterius familiae 'esse scriptum ut puti' s. 'esse scr. putabitur, ut puta: incommode tamen haec formula adiecta est, ubi definitio, non exemplum sequitur. 11. dialecticos Cornif. graviter vituperat, Cic. commendat de or. II, 111, fortasse illius reprehendendi causa, dicens 'ambiguorum plura genera sunt, quae mihi videntur ii melius nosse, qui dialectici appellantur, hi autem nostri ignorare, qui non minus nosse debeant.' 16. eas etiam quae — sententiam nullam possunt interpretari, num ipsae amphiboliae interpretantur sententiam? vix credo nostrum tam negligenter locutum esse ac non dedisse quod h. l. requiritur 'quarum — sententiam.'

43. 5. nomen suum pronuntiare non possunt, plane similis vituperatio eorum philosophorum, qui *διαλόγους ἐριστικόν;* iustitiam, est apud Isocratem XII, 28. — 7. hoc interdicere nobis iuvitis relictum est, nam auctoritate optimorum librorum iam pridem hoc intercedere restituebamus. cf. Cic. p. Tullio 29: 'videtis praetores per hos annos intercedere hoc' (interdicto' supplet Peyron), qui 'hoc' ablativum easum esse non animadverterent, corrigebant 'interdicere' unde Lambinus et alii 'intericere' faciebant, longius etiam a vero digressi. 10. quom 17 definitione utemur, Cic. Inv. II, 52 secundum Hermagoream distributionem tractat definitivam constitutionem, exempla non eadem quidem, set item a maiestatis crimine repetita habet hic et Part. 105. de or. II,

107, 199 sqq. in Iuv. Flaminii, qui — per seditionem ad populum legem agrariam ferebat, in ceteris locis Norbani, qui de Q. Caepione turbulentius egerat. 11. praeceptum, ut primum afferatur brevis vocabuli definitio, sequitur quidem Cic. in or. p. Balbo, ubi exponit, quid sit 'fundus populus' quid 'sacrosanctum' (20, 33) irridet tamen de or. II, 108: 'in hoc genere causarum nonnulli praecipiuut, ut verbum illud, quod causam facit, lucide breviterque uterque definiat, quod mihi quidem perquam puerile videri solet — etenim definitio primum reprehenso verbo uno aut addito aut dempto saepe extorquetur e manibus, deinde genere ipso doctrinam redolet exercitationemque paene puerilem, tum in sensum et in mentem iudicis intrare non potest. — 'maiestatem is minuit.' verba sunt L. Saturnini, cui statim (15) reponet Q. Caepio, quae sunt ea? quae capiunt, haec est lectio edd. inde a Crataudr. 1528 usque ad Orell. 1811. vestitiores cum Pal. I. habebant 'haec sunt ea, quae cap.' verba, ut ineptum glossema eicienda esse statuerunt Graevius Oudendorp Ernesti; Schütz. plane eiecit; revocavit Klotz mutata interpunctione: 'quae sunt ea, quae capiunt' et addidit 'si scriptor pro 'quae sunt ea, quae' etc. dixisset: 'haec autem sunt ea, quae' etc. fortasse nemo de loco dubitasset: sed non debet offendere repetitum pronomen; vid. II, 30; verba autem 'quae capiunt suffragia populi' facilliora essent ad intelligendum, si scripsisset auctor: quae continent suffragia etc. quamquam verbum capiendi recte usurpatum est v. III, 19, 31.' at verba a Kl. citata 'nimis augusti (loci) saepe non videntur posse capere imaginum conlocationem' minime comparari possunt cum iis, de quibus nunc agitur: scilicet quae capiunt, cum iis, quae capiuntur, eadem esse nequeunt. nos uti lectione codd. *he*: 'capio' scripsimus non nimis audacter: quae sunt ea, quibus caveo: cavere autem sibi videtur Saturninus populi 'suffragiis et magistratum consilio, quom Caepionem maiestatis accersit. suffragia magistratus, in hic subsistitur, quia solis suffragiis populus potestatem suam prodit, nec magistratus ullam servat dignitatem, si privetur consilii sui effectione. explicandi gratia aliquis 'populi' et 'consilia' interposuit, ducta ista sunt ex seqq. 'nempe igitur tu et populum suffragio et magistratum consilio privasti, quom pontis disturbasti'. 19. vocabuli sententia, cf. Cic. Iuv. II, 53.

44, 3. ratio refelletur, si aut falsa erit aut inutilis aut turpis aut iniuriosa. paene omnia haec accusatori obiciuntur a Cic. 18 p. Balb.: falsa § 20, 21, 27, inutilis 22, 23, iniuriosa 24. — 6. quaeritur in translationibus, concinnius esset, quod Schütz reposuit: 'in te, quaeretur,' at videtur ipsius scriptoris lubitu mutatus ordo esse, primum autem errore librarium huc translatum est, ubi non sequente 'deinde' stare nequit. 7. habeat, vulgo additur ex aliquot codd. 'quem non oporteat,' adierere ea, qui quaestionem non intellegent, quaeritur enim, num quis omnino actionem habeat, num cui agere liceat, cf. Cic. Caec. 32, 'quaero sitne aliqua huius rei actio an nulla?' adde ib. 37. Ernesti hic male coniecit 'num alius eius rei actionem — habeat' et Schütz prava ratione hanc coniecturam reiecit, quod 'aliquis' sit = alius quis:

quasi qui accusantur, plerumque magis de mutando accusatore cogitent quam de plane repudianda accusatione. locum huc pertinentem iam supra ad 20. 6 laudavimus ex Hermog. π. στασ. 16, 3. in scholiis Syriani ad h. l. IV, 278, 1 scribe παραγράφεται δὲ ἡ μετάληψις, in Marcellini 279. 12 ἐπίπτει — καὶ δεύτερον ζήτημα παρὰ τὸ τῆς παραγραφῆς. — num alio tempore, num alia lege, num alio quaerente. ex interpolatione vulgari recensio adhuc adhaerente legebatur 'num alio modo t. loco — quaerente aut agente': sic 'tempore' explicatur per 'locum', 'lege' per 'modo' 'aut agente' vero non solum inutile, set etiam ineptum est, 'alio enim agente' h. e. ea conditione, ut alius agat, qui potest aliquis habere actionem? recte Halm. optimorum codd. lectionem defendit: Ernesto et Schützio loci sententia obscura fuit. 'alio' tempore tangit Longin. IX, 552: 'alia lege' ut agatur postulat Hyperides p. Euxenipp. docens Polyeneti accusationem non cadere in νόμον εἰσαγγελτικόν, qua re iudices admonet, ne prius attendant singulas accusationis partes (col. 20), πρὶν αὐτὸ τὸ κεφάλαιον τοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν ἀντιγραφὴν ἐξετάσωσιν, εἴ ἐστὶν ἐκ τῶν νόμων ἢ μὴ. idem magni interesse ait (col. 21) ὅπως — αἱ εἰσαγγελίαι καὶ αἱ ἄλλαι κρίσεις κατὰ τοὺς νόμους εἰσάσιν εἰς τὸ δικαστήριον· διὰ τοῦτο γὰρ ἄνεις ὑπὲρ ἀπάντων τῶν ἀδικημάτων, ὅσα ἐστὶν ἐν τῇ πόλει, νόμους εἴθεθε χωρὶς περὶ ἐκάστων αὐτῶν· sequuntur exempla diversorum criminum a diversis iudiciis tractandorum, hinc explicata 'alio quaerente.' 9. de quibus sc. partibus iuris, 11. in causa ratiocinanti. Ernestus ratiocinanti in compluribus codd. atque edd. inventum, quia id verbum nusquam reperiatur et Quint. III, 5, 4 habeat 'causa rationalis' et rationalis idem significare possit, recipere non est ausus. at rationales status, qui legalibus opponuntur a Quint. III, 6, 55 (locus enim alter ab Ernesto citatus ab ipsa re alienus est) minime idem sunt atque συλλογισμός, quem accipimus ratiocinativum vel collectivum' ait Quint. III, 6, 46. — 11. in optimis libris legitur 'et quid (pro 'aequid') in rebus maioribus aut minoribus aut dissimilibus similiter scriptum — sit. (debueram annotare 'in rebus' non 'de rebus' omnes libros istos et editos habere). 'dissimilibus' ortum manifesto ex 'de similibus' sic expulsa vera praepositione falsa 'in' est inducta, inepte repetitum 'aut' denique ordo turbatus, requiritur enim hic: 'de rebus similibus maioribus aut minoribus', ceterum 'maioribus aut minoribus aut' notavi, quia in ratiocinatione unice spectatur similitudo, maiores aut minores fuerint causae, quae comparantur, parum refert, cf. Apsin. IX, 513, γίνεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἢ συλλογιστικῶς λύσις. 13. nollem me fugisset vitium lectionis 'ea res similis — dissimilis', continuandus enim erat numerus pluralis post 'de similibus', — exemplum in breve contractae ratiocinationis invenitur ap. Cic. de prov. cons. 12: 'an si qui frui publico non potuit per hostem, hic tegitur ipsa lege censoria: quem is frui non sinit, qui est, etiamsi non appellatur, hostis, (Gabinium dicit) huic ferri auxilium non oportet?' 11. deinde ntrum consulto — similitudinem. plane huc facit Cic. Part. 135 'si quid consulto non scribimus, hae omissione cupimus edicere aut certe

concedere ut fiat, quod si cavissemus, non posset fieri. contraria ratio est, si non cavemus, quia discretam cautionem putamus inutilem⁹ adde Senec. Contr. IV, 27 (297 ed. Bip.)⁵ multa quamvis non excipiuntur, intelleguntur — quaedam vero tam manifesta sunt, ut nullam cautionem desiderent⁷ tali omissione Cic. abutitur p. Caeec. 93. locum minime intellexit Ernesti, quom contendit alterum membrum 'quod satis cautum' etc. non opponi priori, set rationem reddere, quare noluerit discrete cavere legislator in lege: ideo 'an' (15, 1) sustulit, codicum, quos solos noverat, fide deceptus: secuti sunt Orelli et Klotz.

45. 1. revertamur offendit, quom antea nondum inceperit de iudiciali agere, malis vortemur s. convortemur. 9. ex quibus parti-
 19 bus ius constet. apud Cic. Inv. II, 67 enumerantur iura naturae consuetudinis, praeterea pactum, par. iudicatum, deinde additur: 'iura legitima ex legibus cognosci oportebit'. simplex divisio est Top. 31 'in legem morem aequitatem' subtilior Part. 129. et longior, quam quae huc transferri possit. cf. etiam p. Balb. 2, 17: Verr. II, 3, 205. — 13. lege ius. sic Cic. p. Fl. 27, 33, 49, 55, 59, 67, 74, 78, 80 lege aut consuetudine facta esse, quae reo obiciantur, docet, contra legem venisse atque adeo dici venisse bona S. Roscii demonstrat p. S. Rosc. 125 sqq. alia exempla h. gen. vide Isaci II, X, Demosth. XXII, 5—31, XXIII, 22—89. — 11. consuetudine ius illustratur a Cic. Part. I. c. et Inv. II, 67: 'cons. ius esse putatur id, quod voluntate omnium sine lege vetustas comprobavit — quo in genere — eorum multo maxima pars, quae praetores edicere consueverunt'. 17. itaque Lys. XIV, 4 ait: *εἰκόσ — πρῶτον περὶ τοῦτων νυνὶ διαζόντας μὴ μόνον δικαστέας ἀλλὰ καὶ νομοθέτας αὐτοῦς γενέσθαι εὖ εἰδότας, ὅτι ὅπως ἂν νυνὶ περὶ αὐτῶν γυνώτε, οὕτω καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἢ πόλις αὐτοῖς χρήσεται.* iudicatio nititur etiam Demosth. XVIII, 221, contra XXVII, 95 iudiciorum non semper rationem habendam esse dicit. adde Anaxim. 8, 3, ubi appellatur *τὸ κεραιμένον ὑπὸ τινων ἐνδόξων δίκαιον*, Quint. V, 2, 2.

46. t. et lit ut de eadem re saepe alius aliud decreverit aut iudicaverit. aperte his verbis iteratur, quod ante legitur⁵ ut aliud alio — placitum sit⁷ nec causa apparet, cur idem bis, nulla re nova adiecta dicatur, nam per se liquet, de eadem tantum re agi ita posse, ut magistratum iudicia discrepent: igitur ne hoc quidem addito opus fuit. 3. quod cum herede mandati ageretur. cf. Dig. XVII, 1, 27 et III, 26, 10: 'morte eius, cui mandatum est, si is integro adhuc mandato decesserit, solvitur mandatum et ob id heres eius licet exsecutus fuerit mandatum, non habet mandati actionem — si adhuc integro mandato mors alterius interveniat, si id est, vel eius, qui mandaverit, vel illius, qui mandatum susceperit, solvitur mandatum: set utilitatis causa receptum est, si mortuo eo, qui tibi mandaverat, tu ignorans cum decessisse exsecutus fueris mandatum, posse te agere mandati actione, alioquin iusta et probabilis ignorantia tibi damnum afferet'. reddidit =
 20 dedit. 8. iudicem cum iudice cf. Cic. p. Balb. 61. 'videte ne utilis vobis et honestius sit, illis ducibus (Pompeio Sulla Crasso Mario)

errare, quam hoc magistro erudiri. 9. tempus cum tempore. Cic. p. Cluent. 91. 'quid? conferam Sullamne cum Iunio? — an vero tempus cum tempore? tempus hoc tranquillum atque pacatum: illud omnibus invidiae tempestatibus concitatum'. 13. vel novum ius, praeter iuris partes iam indicatas, non ad communem veritatem, sed ad peculiarem hominum conditionem ac dignitatem spectans. 15. noli cum Schützio transponere 'sunt pacta' propter id quod statim legitur 'sunt item pacta' nam proprie ea tantum pacta habentur, quae lege observantur. 16. pacium, de quo in hac particula XII tab. agitur, ad iudicium spectat, quod adire inter se constituerunt litigantes, constat autem reos utrumque, petentorem atque eum unde petitur, passim dici, hanc igitur appellationem hic, ubi 'rem' aptum sensum praebere non videbatur, proposui. pacis enuntur antiquiore forma 'pagum', etsi oblata a Prisciano 894. 23. commutare veritas sum; consensus enim optimorum codd. 1. 2 et comparatio loci 1. 23. 'si furiosus existet' monstrat, scriptorem non tam prisca et obsoleta quam perspicua et aperta voluisse ponere.

17. 1. coiciunto proponenti Gellius auctor fuit, apud quem XVII. 2 verbis a Cornif. allatis complementum accedit, sic autem illic legitur: 'ante meridiem causam coiciunto, quom perorant ambo praesentes, post meridiem praesenti litem addicito, sol occasus suprema tempestas esto'. coicere de exponenda causa apud iudicem iuris studiosis notum, cf. Gell. V. 10: 'Protagoras petere instituit ex pacto mercedem: litem cum Euathlo contestatur, et quom ad indices coiciendae consistendaeque ('consuendaeque' corr. Lachm. ad Lucr. p. 319) causae gratia venissent, tum Protagoras sic exorsus est' etc. haec duo pactorum genera apud Cic. Inv. II, 68 in unum confunduntur. 2. quae iure praestare dicuntur, praestare hic idem atque 'valere' est. 5. deest initium huius capituli de genere assumptivo iudicialis constitutionis, deliniri enim oportebat et in partes suas describi secundum consuetudinem scriptoris ubique praeterea servatam. iam Schütz hoc vidit, qui audacius nec perfecte lacunam explevit inculcando verba 'in assumptiva'. ex 21 comparatione. mutatur ordo supra 1. 24 institutus, ubi extremo loco est comparatio; nec deest causa, cur etiam primum locum capiat, inspicie modo Hermog. π. στασ. 12. 20: ἦτοι — εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται πᾶν ὁ φεύγων τὸ γεγονός ἢ εἰς τι τῶν ἔξωθεν αὐτὸ μεθίστησι· κὰν μὲν εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται, ποιεῖ ἀντίστασιν, — ἀν δὲ εἰς τι τῶν ἔξωθεν, ἦτοι εἰς αὐτὸν τὸν παθόντα ἢ εἰς ἄλλο τι· κὰν μὲν εἰς τὸν παθόντα, ποιεῖ ἀντίγκλημα, — ἀν δὲ εἰς ἕτερόν τι μεθιστᾷ, πάλιν διαμετέον· ἢ γὰρ εἰς ὑπεύθυνόν τι δυνάμενον γενέσθαι πρῶγμα ἢ πρόσωπον μεθίστησι τὸ ἔγκλημα — καὶ ποιεῖ μετᾷστασιν, ἢ εἰς οὐ δυνάμενον ὑπεύθυνον γενέσθαι, ἀνεύθυνον δὲ πάντη, καὶ πεποίηκε συγγνώμην: quod Hermogeni est ἀντίστασις, Aristoteli Rh. III, 15, 3 ἀντικαταλλάττεσθαι est, εἰ βλαβερόν, ἀλλὰ καλὸν κτέ. Arsinii IX, 512 λύσις ἀπὸ τοῦ ἑναυτίου καθ' ὑπέροθεν (sc. ὑπόθεσιν). cf. etiam Senec. Contr. III, 19 (230 ed. Bip.) V, 33 (351 c. B.) exemplum comparationis per subiectionem prolatae exiat Hyperidis ap. Ruil. I, 18. 8. utrum ho-

honestus reposuimus ex Lambini atque adeo Aurati coniectura, in codd. est 'utrum venustus' de quo Orelli in altera ed. 'suspectum mihi aliquando fuerat hoc vocabulum: nunc comparo cod. E, 5, de test. man. 7, 2, 'quod privilegium datus ut aliquid venustum eveniat, id est concinnum gratum', nil tamen huc loci venustus, quod autem in ed. pr. Orelli coniecit 'verius' in assumptivum convertit, quod solum in absolutam convertit, aptissime contra honestum cum utili componitur ut infra III, 3, vide etiam Cic. Inv. II, 75 et 107 'si demonstrabitur honestus utilius magis necessarium fuisse ut quod vitari reus quam illud quod fecerit', comparatio talis ut ap. Demosth. XX, 20 sqq. 28. — 10, utilius statuendum propter repetitionem displicent librarie cod. q, sustulit utilius nescio quis editor post Crotand. 1528, in qua adhuc legitur, tacite et hinc omnes editores temere secuti sunt, constructio est ut III, 4: 'si dicemus in omnibus aequabile nos statim convenire'. — 11, coniectura breviter dictum pro 'suspectio ex coniecturali constitutione', quae est deterior cum librorum lectio. — 12, non ratione factum esse, cf. Cic. Inv. II, 71 Herm. 2. hinc bene ratiō π *α* *α* *α*, 15, 19, eiusque interpretes Mancinellus cum Saporta 677 'ratione' sic adverbialiter usurpatum vide p. Quint. 28. — 13, convenientis postulat, ut 'factum esse' et 'gestum'; 'ratione' et 'dolo malo' inter se respondent, molestum igitur 'negotium' negotium erat, in codd. e, quod melius deteriori anteponeretur, accusator si concedere cogatur bene rem gestam esse, consilium saltem rei in suspensionem vocare potest, adque fiet aliqua probabili causa, de qua ante dictum est, scriptor revocat lectorem ad II, 1, ubi probabile dividitur in causam et vitam, probabilis illa causa in accusatione, non in defensione profertur, defensor enim eam aut attenuabit aut plane tollet, prius igitur vulgari ordo verborum: 'dolo malo negotium gestum, deinde quaeretur — venietur, ab def. e, refellitur arg. coniecit, aliqua probabili causa d. q. n. d. est'. — praeterea quaestio 'potueritne vitari, ne — venietur' de hoc loco dicitur, ubi reus dicitur pro lubitu quiddam fecisse, non quod eum oportuit facere: at h'c indicatur eum in necessitudinem incidisse, ut sine culpa aut per imprudenciam, accedit, quod ex vulgari ordine ista locum non habent inter accusatoris et defensoris argumentationem, eo autem ordine, quo leguntur in optimis codd., male commemorantur post defensoris orationem, quae ex adversarii mente dicta sunt. II, ab defensore contra refellitur argumentatio coniecturalis, ut est apud Aristotelem Rhet. III, 15, 3 *ἀντιπαλαλάττεσθαι τὸ οὐ ἔρενα, ὅτι οὐ βλάβειν ἐβούλετο, ἀλλὰ τὸδε καὶ οὐ τοῦτο, ὃ διεβάλλετο, ποιῆσαι, σπνέβη δὲ βλάβῆναι.*

- 22 18, e, quid facturi essent, idem est ap. Cic. Inv. II, 78, Andocid. I, 57, Cato ap. Quint. IX, 2, 21: 'cedo si vos in eo loco essetis, quid aliud faceretis?' — 8, translatio criminis a Cic. Inv. II, 78 tractatur: cur is relationem ei, appellet, iam supra explicavimus. — 10, verene in alium crimen transferatur, Cic. Inv. II, 79: 'oportebit — si qua facultas erit, per aliquam constitutionem illum, in quem crimen transferetur, defendere'. — 11, aequene magnum — dicatur.

Cic. Inv. II, 80: levius esse illud, quod in alterum peccatum reus transferat, quam quod ipse susceperit?

49. 1. oportueritne iudicium ante fieri h. e. num revera ille in leges peccaverit, in quem reus culpam transfert, quom factum — non venerit. Cic. Inv. II, 80: negare debbit audiri oportere id, quod in eum criminis conferatur, de quo is ipse, qui conerat, iudicium fieri noluerit, et id, quod indicatum non sit, pro infecto haberi oportere?

7. quod eos idem fecisse dicant. h. e. item supplicium sumpsisse de indemnato, ut Orestes, quod Schütz in his verbis commodum sensum non invenit (qua re eiecit), sane mireris: sententia est vel tragicis frequen-

tata, e. g. Soph. El. 580 ὄρα τιθεῖσα τόνδε τὸν νόμον βροτοῖς ἐπι, et Eur. El. 1093 εἰ δ' ἀμείψεται φόρον διαζώνον φόρος, ἀποκτενῶ σ' ἐγώ.

8. quid si ipse accusator, haec pluribus persequitur Cic. Inv. II, 81. — 9. peccati atrocitatem prof. Cic. Inv. II, 83. defensor — ipsam relationem comprobabit — augendo eius, in quem referet

crimen, culpam et audaciam et quam maxime per indignationem, si res feret, inmeta conquestione, ante oculos ponendo, itaque Hermogen. π. στασ. 45. 12: ἐν πάσῃ γὰρ ἀντεγλημματικῇ ἀντιθέσει τοπικὴ γίνεται καταδορομή (sic malim legere ex Monac. 317) adde Aps. IX, 182. —

11. aut non potuisse — venire, sententia illustratur a Cic. Inv. II, 81, ac magis etiam in or. p. Mil. 7—11, unde illud praeclare dictum ex-

cerptam: silent — leges inter arma, nec se expectari iubent, quom ei, qui expectare velit, aut iniusta poena luenda sit, quam iusta repetenda?

iterum hic Sophocles laudandus est Oed. Col. 992 sqq. εἴ τίς σε τὸν δίκαιον — τὸν αἴτιον τίνοι' ἄν, οὐδὲ τοῦ νόμου περιβλέποις, etiam Anti-

ph. IV, β (ubi § 5 legerim εἰ μὴ τὰ αὐτὰ καὶ ἐπεβούλεσσα καὶ ἐπεβουλεύθην) et δ. 7. — 12. de concessione agit Cic. Inv. II, 91, sqq. et

Aristot. Rhet. I, 10, 7: πάντες δὲ πρῶτοι πάντα τὰ μὲν οὐ δι' αὐτοῦς, τὰ δὲ δι' αὐτοῦς: τῶν μὲν οὖν μὴ δι' αὐτοῦς τὰ μὲν διὰ τύχην πρῶτοι, τὰ δὲ ἐξ ἀνάγκης, τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης τὰ μὲν βία, τὰ δὲ

φύσει, idem Rhet. III, 15, 3 ἄλλος τρόπος (defensionis adversus calumniam) ὡς ἔστιν ἀμάχημα ἢ ἀτύχημα ἢ ἀναγκαῖον, huc rettuleris

Antiph. III. — 16. de his — revertendum videtur, haec a Schützio merito damnata notavimus: cur enim ad id quod suo loco tractaturus est, sibi revertendum fore dicat? non sensit idem, verbis (18) num culpa

veniendi necessitudinem fecerit nil nisi inutiliter et inseite iterari, quae antea leguntur (17) num culpa ventum sit in necessitudinem, inseite inquam, quom dici saltem debuerit: num culpa necessitudinem fecerit veniendi in necessitudinem?

frustra VV, DD, in corrigendo glossemate operam collocaverunt: ut qui num in culpam veniendi necessitudo fuerit proposerunt, de culpa enim, in quam quis venerit, hic non quaeritur, vide de h. l. etiam Madvig, Opusc. II, 232.

50. 3. expertusne sit, quid contra facere — posset. Cic. Inv. II, 99: postea demonstrare (oportebit) potuisse vitari et hac ratione provideri potuisse, si hoc aut illud fecisset, aut ne sic fecisset (sc. faceret) praecaverit, universe hoc praeceptum ab Anaximene tangitur, 23, 5.

- 5. id consulto factum esse. Isdem fere verbis haec Cic. profert Iny. II, 99. at Rabinum Postumum defendens 'nolite igitur' ait 'fortunam convertere in culpam — nec consilium ex necessitate, nec voluntatem ex vi interpretari' (29). — 7. si maxime necessitudo — putari, sic Cic. Iny. II, 100 'si qua necessitudo turpitudinem videbitur habere, oportebit per locorum communium implicationem (fo: amplificationem) redarguentem demonstrare quidvis perpetr. moti denique satius fuisse, quam eius modi necessitudinis optemperare'. eadem est sententia Lysiae XII, 52; Latronis apud Senec. Cont. III, 47 (ed. Bip. 220); ipse Cic. necessitudinis excusatione utitur p. Lig. 5. tertium est tempus, quo post adventum Aiani in Africa restitit, quod si est criminis, necessitatis crimen est, non voluntatis'. — 8. turpitudinis significatur ab Anaximene 79, 10 et Isocrate V, 47, qui commemorat *φιλοσοφία ἢ — τῶν συμφορῶν τὰς τε δι' αἰμαθίαν καὶ τὰς ἐξ ἀνάγκης γιγνομένης διεῖλε*. adde Thucyd. I, 32, Demosth. XIX, 98 sqq. Theo 238, 22. utrum potuerit noscitur. adiquante accuratus hoc et magis ex persona accusatoris, quam quod ex codd. non optimis vulgo legitur 'u, p. scire,' compara Lysiam XXXI, 11, *καθέσται δέ τι ἔθος δίκαιον πᾶσιν ἀνθρώποις τῶν αἰτήτων ἀδικημάτων ἀλλίστα ἀργέσθαι τοῖς μάλιστα δυνάμενοις μὴ ἀδικεῖν*. — 11. qui se propter vinum — contaminabit, mitior Confessio est Anaxim. qui adem defensionem non excludit 30, 9; etiam Lysias ea mentem remm inducit III, 4, commemorat Demosth. XXI, 38; medic quadam via ingreditur Cic. Top. 64 'cadunt etiam in ignorantem atque in impudentiam perturbaciones animi, quae quamquam sunt voluntariae — obumgatione enim et admontione deiciuntur — tamen habent tantos motus, ut ea, quae voluntaria sunt, aut necessaria interdum aut certe ignorata videntur'. — 16. satisne in iuri, praesidi debeat esse, ut Anaxim. 23, 6 promittat: *περιοριστίον τὴν συγγνώμην λέγοντα — ὥς — διὰ διὰ τὰς ἀτυχίας καὶ τὰς ἀμαρτίας ζημιοθήναι ἀλλῶν ἀντὶν ἢ τὸν αἰδέτερον τοῦτων ποιήσαντα*. contra 45, 11—17, ubi *ἀτιμήματα* eorum enumerat, hoc quoque profert *τὸ τοῖς ἀτυχημασι συγγνώμην ἔχειν*.
- 51, 2. purgationes optimorum librorum lectio facile eo ducebat, ut interpretamentum agnosceremus pervarie in codd. conformatum; nimirum opus videbatur circutione esse: haec partes purgationis s. haec tres partes purg. eius purgationum consensus meminit Cic. II, 99, etiam amphorem esse cognationem monet Hermoz. π. στασ. 45, 14 cum interp.
- 25 IV, 673 sqq. — 5. quom se peccasse confiteatur, cf. Cic. Iny. II, 101, ubi legendum videtur 'loci autem communes accusatoris in confessionem et quanta potestas peccandi relinquatur' etc. exemplum dabit Demosth. XXI, 244. — voluntatem in omnibus spectari convenire pluribus Cic. persequitur Iny. II, 101. — 8. de deprecatione eadem fere sunt apud Cic. Iny. II, 101 sqq. Quint. VII, 4, 18. Senec. Controv. IV, 24 (271 ed. Bip.) exemplum celeberrimum suppeditat Cic. or. p. Lig. tota. — 11. si plura aut maiora officia quam maleficia vide Cic. Iny. II, 106; quodam modo verba Anaxim. 24, 2 huc pertinent;

per *είρωνείαν* Dinarch. II, 8 hoc loco utitur. 11. si qua virtus aut nobilitas erit in eo qui supplicabit, eadem a Lysia coniunguntur XXX, 1. ἤδη — τινὲς εἰς κρίσιν καταστάντες ἀδικεῖν μὲν ἔδοξαν, ἀποκαίνοντες δὲ τὰς τῶν προγόνων ἀρετὰς καὶ τὰς σφετέρους ἀντῶν εὐεργεσίας συγγνώμης ἔτυχον παρ' ἡμῶν. quae Cic. Inv. II, 107 de nobilitate commemoranda affert, nescio an sic recte mutaverim: si facultas erit, se aut consanguineum magnis ac principibus viris aut iam a maioribus in primis amicum esse, et amplitudinem suae voluntatis, nobilitatem generis eorum, qui se salvum velint, cetera ea, quae personis ad honestatem et amplitudinem sunt adtributa, cum conquestione sine adrogantia in se esse demonstrabit. 13. si qua spes erit usui futurum. cf. Cic. Inv. II, 106, sententiam tribuit defensori Verris, Hortensio Verr. II, 5, 2 ipse usurpat p. Font. 32 isdem paene verbis. accedat iterum Lysias XIV, 2, 43 et Dinarch. II, 3. Ἄγῆς rex Spartanorum reus τῆς ἐξ Ἄθωνος ἀποχωρήσεως ἔφη — ἔργῳ καλῷ ἀπολύσασθαι (sc. ἀπολύσεσθαι) τὴν διαβολήν, ut narrat Marcellinus s. Minucianus in schol. ad Hermoz. IV, 250. — 16. si ea quae peccavit — recto studio commotus fecit. Cic. Inv. II, 107 iubet reum ostendere non odio neque crudelitate fecisse se quod fecerit, set aut stultitia aut impulsu alienius aut aliqua honesta aut probabili causa. addidi se ex Victorin. et aliquot codd. 17. si tali de causa aliis quoque ignotum est. Cicero l. c. ceteros proferri vult, quibus maiora delicta concessa sunt, Anaxim. 80, 6 praecipit: ἀπόφαινε καὶ τὸν ἐναντίον, εἴ τι ἐξήμαρτεν, συγγνώμης τυχεῖν ἀξιόσπαντα. exemplorum magnus numerus, unde Cic. Verr. II, 2, 101; 3, 217 laudasse sufficiat.

52, 1. loci communes iidem fere sunt atque commiserationis II, 26
50. 5. ex contrario utetur, haec quoque pars a Cic. Inv. II, 108 pluribus demonstratur. adde Aristot. Rhet. II, 23, 24. Hermogen. π. ἰδ. 239, 16. eius generis est oratio Thebanorum apud Thucydid. III, 67 sqq. adversus futuram deprecationem agunt Lysias XIV, 1, 24. Demosth. XIX, 310, XXI, 99, 186 sqq. Dinarch. I, 108 sqq. Cic. Verr. II, 5, 131 sqq. — 7. in primo libro, cf. l. 24. — 8. vel ad senatum vel ad consilium. Cic. Inv. II, 105 hoc genus — quia et pars haec ipsa inducenda non nunquam est et in senatu aut in consilio saepe omni in genere tractanda, in id quoque praecepta damus Victorinus 155, ed. Or. in suo exemplari legerit oportet aut in concilio, explicat enim hoc falso per verba apud populum. 9. Cic. Inv. II, 86—94 non hanc solum, qua Cornif. utitur, divisionem causae in rem et hominem collatae profert, set addit remotionem criminis in rem bipertito fieri, ut vel causa, vel res ipsa removeatur. 12. potueritne tantum. exemplum huius quaestionis apud Cic. est l. c. 92. — 11. si maxime ita sit h. c. ut tantum potuerit. tum, secundum Cic. l. c. 88 accusator dicet, suo quemque officio consulere oportere, nec, si ille peccasset, hunc oportuisse peccare, deinde, si ille deliquerit, separatim illum, sicut hunc, accusari oportere. 17. edisseretur h. l. = exquiretur (cf. l. 27), quod verbum fortasse ipse scriptor hic posuit, in rem, difficilis distinctio huius

in rem remotionis a concessione, quam expetit is, qui causam in necessitudine et fortunam confert, est tamen aliquid discriminis: hic *ὑπεύθυνα* culpam sustinent, illic *ἀνεύθυνα*. apte docet Marcellinus IV, 248, 2: *λέγομεν οὖν ὅτι ἐστὶ καὶ πρῶγμα ὑπεύθυνον οἶον νόμος· πρῶγμα γὰρ ὁ νόμος, ὃς ὑπεύθυνον δύναται εἶναι κτῆ.* potest enim ex aliqua parte mutari obrogatione vel derogatione aut plane tolli, defensoris ratio h. l. non indicatur, fortasse quia facile intellegitur; nisi quid excidit, exemplum pete a Cic. p. Rabirio p. r. 20.

- 27 53, 1. nam fere — adiumento. sententia saepius est a Cicerone prolata, ut de or. II, 120, 176, Brut. 110. — 2. expedire usurpatum ut II, 41. scriptor non postulat lucidam dispositionem, nec verbis expedite pronuntiare elegantem elocutionem significat, set id tantum, ut excogitata possint ab auditoribus recte et clare intellegi, quod in libris deterioribus legitur 'inventum expolire' profectum esse videtur ex Cic. Inv. 1, 74 'argumentatio vocatur — inventi artificiosa expolitio'. illud 'expedite pronuntiare' est idem, ob quod a Cic. Br. 237 C. Censorinus laudatur 'quod proposuerat explicans 'expedite'. 5. in isdem locis, cave hos locos cum communibus confundas, proprii enim dicuntur minus cuiusque causae. sic etiam apud Cic. Inv. II, 150 'locus autem hoc in genere argumentandi hos — esse arbitramur legendum, non, ut in edd. novissimis: 'locos autem communes'. quippe in hoc ipso capite, quod est de ratiocinatione, infra demum, § 152 propriis locis communes subinguntur. 9. argumentatio a Cicerone in syllogismum cogitur Inv. I, 57 sqq. cum solum Quint. sequitur V, 14. dividitur autem argumentatio ab illo in propositionem, propositionis approbationem, assumptionem, assumptionis approbationem, complexionem. mediae igitur partes a Cornificianis diversae sunt. 10. ergo absolutissima. particula, quom infra § 30 recte praeposita sit eidem sententiae, hic, ubi nondum quidquam de divisione argumentationis significatum est, delenda videtur.

54. 2. causam ostendemus Ulixi fuisse. vide notata ad I, 18. — 3. inimicum — metuebat. simile est, quo Cic. p. Tull. 55 utitur; adde p. Mil. 32, 36, 51. — 11. omnes enim — minuma peccata cum causa suscipiunt. isdem paene verbis Cic. p. S. Rose. 73 'apud homines — prudentissimos agitur, qui intellegunt neminem ne minimum quidem maleficium sine causa admittere' adde ib. 84. — 15. si multi leve compendium fraude maxuma commutarunt. ita Cic. p. Mil. 32 'boni nullo emolumento impelluntur in fraudem, improbi saepe parvo'. 17. fortissimo timidus, integerrimo nocens, iniuria lacerato conscius peccati sui, ira exsuscitato insidiosus respondet; solum inimicitarum persequentissimo qui opponatur deest; ipsius scriptoris an librarium culpa, non audeamus pronuntiare.

55. 1. cui tandem hoc mirum videbitur? gravis huius interrogationis vis deminuitur praefixa particula 'si' verbis 'timidus nocens', quam tamen intulit Klotz ex paucis medioeris bonitatis codicibus. recte idem tenuit 'inimicum' incolumem, pro eo quod maluerunt reponere Gronovius, Ernesti, Schütz, Orelli 'inimicus incolumem' quae lectio plus uno incom-

modo premitur. 2. a bestiis comparationem. ceterum dissimilem, dicit Lycurg. 131 sq. — 3. alterae dedi duce Halmio. quia cod. *h* offert altera calidius quidem, quom in eo libro a et i saepe permutedur et anomala forma alibi apud hunc scriptorem inveniatur, III. 8. — 10. acer- 30
ruma ratio hic est quod supra 54, 17 'acerruma formido'. II. du-
bium eiecto sententia restituetur, ut dicat accusator infititari iam Ulixem
non posse fuisse causam, quae ad maleficium pellicere posset, set inde
nondum consequitur, ut hoc confiteatur ipse Ulixes. 14. est quom
conpl. supersedendum est. forma dicendi in multis codd. obscu-
rata confirmatur altero exemplo IV. 36 'est quom non est satius'. resti-
tuendam vidit etiam Halm. 19. in omni — est habenda. Schütz
hanc inre dixit ineptissimam esse glossatoris laciniam: nil enim iis ver-
bis proficitur, ac ne Latine quidem prolata sunt. at non magis probanda
erat eidem inutilissima complexio 'ergo amplissima — quadripertita'.

56, 6. quae siut — docebit. nulla subiciuntur nugatoriorum exem- 31
pla, nec intellegitur, cur hic praecipue de utilitate exemplorum agat, quae
nusquam omisit. igitur haec non minus insiticia habebimus 'quae siut —
non poteris' quam quae sequuntur, quibus anticipatur sententia inferiorum
verborum 14 'ut et ipsi — possimus' iam a Schütziō eandem ob
causam deleta. sublato demum utroque emblemate cohaerere manifestum
'duo genera sunt vitiosarum argumentationum — reprehensionis' cum
'quoniam igitur ostendimus perfectam et plenam argumentationem ex quin-
que partibus constare, in una quoque parte — quae vitia vitanda siut,
consideremus'. vitiosa argumentatio adversarii materia est confutationis,
quam ob rem haec tota pars a Cic. Inv. I, 78 recte subiungitur reprehensi-
oni. 17. expositio. supra §. 28 propositionem appellavit. eadem 32
inconstantia deprehenditur apud Ciceronem Inv. I, 58: 'aiunt primum con-
venire exponere summam argumentationis' deinde 59 nonnulli codd. 'quom
expositio sit hoc pacto adprobata' plerique 'propositio', unus *t* pr. m. ex-
propositio, utramque lectionem coniungens; idem cadit in verba 'unum in
locum quom conduxerit breviter propositionem et adsumptionem' ibi enim
praestantissimi codd. ab Örellio et Halmio usurpatorum 'ex propositione' ha-
bent, praestantior *k* 'expositionem'. deinde saepe 'propositio' sola ponitur,
omissa altera appellatione. ad expositionem vitiosam cf. Cic. Inv. I, 79
sqq. ubi complura huc facientia tractantur. excerptamus haec: 'argumen-
tatio reprehenditur, si — ex iis, quae sumpta sunt, non conceditur ali-
quod unum plurave — quom — id. quod credibile dicunt, negatur esse
eius modi — quod pro credibili sumptum erit, id infirmabitur — si quod
in quibusdam rebus aut hominibus accidit, id omnibus dicatur usu venire
— aut si id, quod raro lit, fieri omnino negatur, ut Curio pro Fulvio:
nemo potest uno aspectu neque praeteriens in amorem incidere' (80).

57, 1. ait talem expositionem vel neglecta ratione visum iri vitiosam. 33
— 6. dictum Curionis esse ex Cic. discimus l. s. e. 8. nihil adfer-
tur h. e. nil dicit, qui hoc contendit, dummodo aliquando fieri — in-
tellegatur. vocabulo 'aliquando' adscripta gl. 'raro' peperit, ut videtur,
interpolationem 'raro id fieri' et haec varias lectiones 'refert' 'differt', qui-

bus nunc libenter caremus. raro enim fieri plane refragatur sententiae illi a Curione pronuntiatae, atque ineptissima reddidit sequentia 'dum modo — intellegatur', quod locutionem attinet, cf. Cic. Sen. 17. 'nihil igitur adferunt, qui in re gerendavorsari senectutem negant'. 11. aliquam rem idoneam praeterimus. Cic. Inv. 1, 81: 'enumeratio vitiosa intellegitur, si aut praeteritum quiddam dicemus, quod velimus concedere, aut infirmum aliquid adnumeratum, quod aut contra dici possit aut causa non sit, qua re non honeste possimus concedere'. hoc ultimum a Cornificio non commemoratur. 15. faciebat. temporis rationem ignorabant, qui 'fecerant' scripserunt in codicibus aut editionibus. cf. Cic. Cat. 1, 13 'num dubitas id me imperante facere, quod iam tua sponte faciebas?' accusationis simillima argumentatio est ap. Quint. V, 12, 5.

58. 6. ergo hoc quoque — reliquerimus. aliena ista esse iam Schütz vidit, qui 'grammatici cuiusdam clausulam' appellat: est index 34 marginalis, ut supra 55, 20, 56, 9 infra 60, 7. 9. quae constat ex falsa enumeratione. Falsa autem enumeratio aut pauciora habet, quom plura sint, aut plura, quom pauciora sint. haec divisio in libris mstis et editis obscurata fuit lectionis vitis et additis incommodissime verbis 'falsa enumeratio est' (11). 12. inreligio est in *cpp²/²tl. Vq¹²*, servavimus, quom religio sic absolute positum vix possit superstitionem notare. nil aliter Orelli adnotans ad ed. priorem: 'est hoc voc. Appuleianum v. van Vaassen Fasti p. 231', inreligio quidem, at inreligiosus noverunt Liv. V, 1. Plin. Epp. IV, 1. inreligiose Tac. Ann. II, 50 neque in nomine offendemus, quocum conferri potest II, 7 inadparatio, propterea lectionem meliorum librorum *hp¹π,2(a¹)* 'religio' recipienda non fuit. 19. quae nimium longe repetitur. apud Cic. Inv. 1, 79 tertium genus vitiosae argumentationis in eo ponitur: 'si genus ipsum argumentationis vitiosum ostenditur'. eius formae recensentur § 89: 'si omnino totum falsum erit, si commune, si volgare, si leve, si remotum, si mala definitione (sic codd.), si controversum, si perspicuum, si non concessum, si turpe, si offensum, si contrarium, si inconstans, si adversum'. remotum huc facit, de quo vide § 91, ubi ex fragmento Enniano duo primi vss. laudantur. 20. ex corruptelis primariorum codd. recte mihi visus sum concludere, Cornificium 'praeter cetera' non 'prae ceteris' dedisse, prope aberat a vera hac lectione Halm, quom adnotavit: 'qui vulgatam 'quae prae ceteris' patienter tulerunt, non attendisse videntur veteres in tali sententia non 'prae ceteris' sed 'praeter ceteras' dicturos fuisse' at quae sunt istae ceterae? quam ipse commendat scripturam cod. b aliorumque 'mater atque materies' correctorem sapit.

59. 2. haec pariunt cf. Fleckeisen Mus. Rheu. nov. VII, 271 sqq. VIII, 221. — 7. utinam ne in nemore. prooemium Medae Enninae saepe a Cic. citatur, ut Top. 61, de Fat. 35, de N. D. III, 75, p. Cacl. 18; eo autem, quo hic consilio solum Inv. 1, 91, et a Quint. V, 10, 81. — 8. accedisset accepi a Fleckeiseno per Ribbeekium (praef. Fragm. trag. Lat. IX); comparat ille Plant. Rud. 8 Poen. II, 38, etiam Enn. vs. 371. — trabes singularem hinc laudant Varro de L. L. VII, 33

Prisc. VII, 751. — 11, 12. hi duo vss. recte leguntur ap. Cic. Tusc. I, 45, ubi tamen verba 'Argo quia' et 'in ea' a plerisque editoribus Ciceroni tribuuntur; eos poterat Cornificii citatio decipere vulgo ex corruptis libris exhibita, monuit iam Halm. — dilecti ex duobus eodd. principibus Tusc. I. e. ductum etiam nonnulli nostrorum habent. 13. Colchos malim, cf. Plin. II. N. IX, 54: 'visum est tanti in extremam Italiam petere Brundisium ostreas'.

60, 2. versus nec priore loco, nec posteriore (6) abesse potest, hōc enim requiritur amoris commemoratio, in priore nil, quod posterior haberet, abicere scriptori licuit. Oudendorpius vel 'Medea' meram herae glossam' utrobique habuit, Euripideorum *δέσποινα' ἐμῆ Μήδεια* oblitus.

7. cf. not. ad 58, 6. — 10. vitiosa ratio est, qua ad expositio- 35
nem — vanitatem. Cic. Inv. I, 94. 'advorsum est, quod ipsi causae aliqua ex parte officit, ut si — ratio alienius rei reddetur falsa, hoc modo: pecunia bonum est propterea, quod ea maxime vitam beatam efficit, aut si infirma, ut Plautus: amicum castigare' etc. Cicero commodius quam Cornificius absolvit vanam rationem, deinde infirmam rationem particulam vitiosae argumentationis facit, non, ut hic, ea appellatione paucum totum genus complectitur.

61, 4. amicum castigare Pl. Trin. I, I, I sqq. 9. commissa servavi, quom aput Pl. 'commerita' sit, scriptoris enim lapsus corrigere nostrum non est. 10. ex eo quod ipse — ratiocinatur. utrumque scriptorem (Inv. I, 95) perperam de Plantino loco iudicare, quom 'nam' ibi ratiocinationi non inserviat, intellexit Schütz, Praef. ad Cic. Rhet. I, XIV sq. 16. per itemque redit ad infirmam rationem, atque ita loquitur hoc uno loco, alibi item invenitur. 18. fragmentum Paenii Welcker Trag. 1159 sqq. ex Duloreste petittum suspicatur, Ribbeck 104 ex Hermiona, rediens tamen ad alteram fabulam 283. Fleckeisen Philol. 1852, 383—8 optime de restituendis his vss. meruit. 20. saxoque instare in globoso legendum esse iam Salmasius Exerc. Plin. p. 873 invenit (fortasse inspecto codice Parisino [p], unde profectum suspicor, quod ibidem profert 'id quo saxum' et 'ergo id factum' (infra 63, 3): uuper Fleckeisen in idem incidit. imago quae describitur a poeta Fortunae in globo stantis, eadem est aput Cebetem, tab. p. 46 ed. Rel. ἡ Τύχη ὄσπερ γυνῆ τυφλῆ μαινομένη ἐστηκυῖα ἐπὶ λίθου τινὸς στρογγύλου καὶ κώφῃ. adde Ovid. Epp. ex Pont. IV, 3, 31.

62, 1. versus Ribbeck, nescio qua de causa, spurium censet; dedit autem non ex optimis libris 'quia quo id saxum'. 2. iterant Fl. usum verbi illustrat ex Plant. Trin. 832. — quo sese adplicet h. e. nullam sequitur rationem. 6. Fl. bene probavit, requiri *ἀντίθεσιν* Fortunae et temeritatis, igitur non legi posse, quod Orelli opinabatur, 'Fortuna negant miseriam esse ullam', idque vel propterea, quod non solum misera, set etiam laeta ad Fortunam referebantur. versus certo restitui nequit, at quom 'sei' et 'res regi' in praestantissimis libris non legatur, ex vestigiis eodd. *ἡπε* conficere conatus sum, quod sensui et metro non adversaretur. ad sensum autem cf. Tac. Ann. VI, 21 'mili haec et

talia audienti in incerto iudicium est, fatone res mortalium et necessitate immutabili an forte volvantur'. animi causa repeto Gruteri notam: lectio 'miseritatem aut humanitatem' sane contemnenda minime videtur, imo amplectenda venit; nam quid nobis cum versibus? alius quis ipsos constituat.

63, 1. id magis — edocet, sic Spengel hunc versum constituit, codd. nunc plane addicentibus (M. gel. Anz. 1846, 910). 3. haec 'naufragio nempe — optigit' a Ribbeckio abiecta sunt auctore G. Hermanno, adseribit enim 'scholiastae doctrinam non Pacuvii poesin praestare vidit Herm. Eph. Lips. 1828, n. 113 sq.' (nimirum illi vera versus forma nondum cognita fuit) 'sed Fleckeisen tamquam poetae verba proponit haec: naufragio nempe ergo id structum, haut forte fortuna obtigit, praecedente 'haut forte fortuna' Oudendorpio et 'structum' Bezzenbergero, cum antea vulgaretur: naufragio res contigit, nempe ergo haud Fortuna obtigit, Salmasius vero Exerc. Plin. p. 873 scripsisset: naufragio nempe: ergo id factum forte, haud fortuna obtigit'. Oudendorpii correctione nos quoque uti sumus, ex $\pi^2\omega^2\lambda^{12}$ 'fluctu' sumpsimus, et iungendo 'factust mendicus modo naufragio' faciliorem structuram et magis naturalem reddidimus; sic enim 'nempe ergo', ut solet, exorditur enuntiatum.

7. factus esset respondet Pacuviano 'factust mendicus', quod non animadvertabant, qui praeferebant lectionem codd. $\mu^4\nu^3$: fieret.

- 37 64, 2. utrumque vitiorum genus, hoc et quod 63, 7 notatur, tractat Cic. Inv. I, 95 eodem quoque utriusque exemplo usus. 9. ratio, quae vel alii expositioni potest accommodari, a Cicerone vulgaris appellatur cf. 38 I, 90 et ipsam scriptorem I, II (II, 18). — 17. utuntur igitur studiosi. ex usu vocabuli 'studiosi' (quod hac significatione apud Ciceronem nondum invenitur) = scholastici conclusit nescio quis hunc librum recentiorum Cicerone esse. ac recte quidem Ernesti lexic. technol. Lat. rhet. s. v. ait: 'eloquentiae cultores, quos Cicero dicendi studiosos appellare solet, seriore aetate simpliciter et $\kappa\alpha\tau'$ $\xi\xi\omicron\chi\eta\nu$ studiosi dicti sunt — sic auct. Herem. II, 24. dial. de oratt. c. 21'. at nos potius quam totum auctorem hoc additamentum seriori illi aetati tribuemus, quae etiam imperatorem I, 24 (23, 4) inseruit. 'studiose' otiosum hic et ineptum est.
19. iniuria aps te adficior. verba sunt Meropae ex Enniana Cresphonte petita, quibus illa compellat patrem Cypselum. secundum Hyginum fab. 184 Polyphontes fratre Cresphonte interfecto eius uxorem Meropam duxerat; ex hoc tam infausto coniugio pater filiam abducere parabat apud Ennium, ipsa ad speciem simulata fide repugnabat. videntur autem nomina maritorum mutata fuisse in Latina tragoedia, ut Cresphontes posterior fuerit. cf. quae Ribbeck 265 sqq. profert contra Welckeri coniecturam (Trag. 828), apud Ennium bis Polyphontem legendum esse. haec duplici reprehensione Ciceronem saepe usum invenias, cf. p. Cael. 50, 52, 58, p. Rab. Post. 35, p. Lig. 29. tractat hanc refellendi rationem pluribus Inv. I, 83, sq. alio adhibito exemplo, quod Cornif. affert, ubi inconstantiae vitium demonstrat, II, 42.

65, 5. nulla — incommotis immerito pro Ennianis haberi pro-

munitat Ribbeck. p. 25, nescio qua causa: ipsum artis scriptorem versus hic substituisse multo minus credibile est, qui satis habuerit interrogationem 'nam si improbum — nuptiis?' repetere, ut reprehensionem ex simplici parte factam exemplo demonstraret. verba 'dixi — cognitum' ex alia parte eius scenae ducta esse veri simile. 6. conlocavi reliquimus, etsi responsio eam concinnitatem postulat, ut idem verbum his ponatur; inductum autem esse compositum suspicamur ut usitatius; ea confusio etiam Ter. Phorm. IV, 6, 32 obtinet, ubi iambicus septenarius octonario intempestive interpellatur, nisi legamus 'filiam locatam' cum Bentleio. 13. Schütz hunc indicem sine ulla *ροθείας* nota dimisit. 14. de repre- 39
hensione signi cf. Cic. Inv. I, 81.

66, 2. certa signa non habent. sic III, 12. quae similes sententias habebunt. 4. commune describitur, de quo vide Cic. Inv. I, 90 et plenius agentem Quint. V, 13, 29. is ex Cic. p. Oppio profert exemplum: 'at enim non veri simile est tantum scelus M. Cottam esse commentum, quid? hoc veri simile est, tantum scelus Oppium esse conatum?' poterat etiam p. Sulla 48 uti 'si quod eum defendo, quem tu accusas, cur tibi quoque ipse non succenseo, qui accuses eum, quem ego defendo?' 7. verba sunt ex incerta fabula apud Ribb. 221, magis comici quam tragicæ similia. Ribbeck tamen non miraturum se ostendit 251, si quis haec pro Iasonis et Medae in extrema fabula convitiis habuerit.

9. quod vulgarem habet def. idem fere est, quod iam supra 37 in infirma ratione ultimo loco affertur, vid. Cic. Inv. I, 90 ibi laudatum, ut. in p. — diluentur, imago ea et aptior et rei iudiciali accommodatior quam altera verbo 'dilabentur' expressa, etsi optimorum librorum lectio est. sic Cic. p. S. Rose. 12 'ego res tam levis qua ratione infirmem ac diluam, reperire non possum.' 13. antecedente 'quom quid pro eo sumitur' necessario mutandus erat indicativus 'constat' quem omnes codd. praeter q¹ habent, vitium est, quod a Cic. Inv. I, 91 appellatur 'controversum' eodem addito exemplo.

67, 1. ad quam personam conversus Cr. haec pronuntiarit, non liquet, cf. Weleker Trag. 838 Ribbeck l. c. 266. — 6. utrumque vitium hoc et 40
quod statim infra (10) describitur, complectitur Cic. Inv. I, 90: 'leve est, quod aut post tempus dicitur (fo: quom — dicit) hoc modo: si in mentem venisset, non commisisset, aut perspicue turpem rem levi tegere volt defensione hoc modo: 'quom te expetebant,' etc. vides 'levi' plerumque librorum lectionem esse ex Inv. illatam. 9. male legebatur 'haec ratio'; quod offert cod. Cort., probatur altero loco II, 21 'qui se propter vinum — fugisse rationem dicit.' 12. fragmentum incerti poetae ex qua tragoedia petitum sit, item obscurum: si, quae Bergkii, quem de ea re consulni, sententia est, Thetis loquitur, Pelus Sophocleus magna ex parte a tragico Latino mutatus fuerit oportet. 11. apud Cic. Inv. I, 90 est in plerisque libris 'solus ut restituam parò', in optimis retinetur 'sola ut r. p.' adiectivum deest in H² (Inv.) idque recte: membrorum enim paritas eo turbatur et versus ipse extrudit vocabulum, si accipias ab codice e' rest, comparò quod etiam in 'restitutio parò' (hp¹) delitescit,

- subministrante μ alteram correctionem 'restituere,' 15. quod — accipi. quod Cic. Inv. I, 88 habet de ambiguo, minus cum his convenit, breviter res significatur a Quint. V, 13, 31.
- 11 68, 5. falsis aut vulgaribus def. Cic. Inv. I, 91. 'mala definitio est, quom aut communia describit — aut falsum quiddam dicit.' 6. plenam iniuriae definitionem vide infra IV, 35. — 9. finiam poterat hic scribi, ut apud Quint. II, 15, 1; VI, 3, 109. — 12. pro argumento sumere, quod in disquisitione positum est, hodie appellamus petitionem principii, Ciceroni Inv. I, 95 'advorsum est — si ratio alienius rei redditur eadem.' 16. controversiam controversia dissolvere, cum aliis supra propositis hoc peccatum enumeratur a Quint. V, 13, 31 illa magis vitiose dicuntur quam acute reprehenduntur: argumentum dubium pro necessario, controversum pro confesso, commune pluribus pro proprio, vulgare, supervacuum, serius constitutum, contra fidem.
- 12 69, 3. vitium simile, non idem tractatur a Cic. Inv. I, 89. — 6. frustra Eric. Memmius proposuit 'Apertae'. 8. potiri — Pergamum. sic iam Ribbeck auctore Fleckeiseno. exempla constructionis multa possunt afferri. idem veram lectionem quem ego me profiteor esse, me est aequom ('accum') Enni praetulit plane falsae 'quae ego prof. esse mea' et minus ad verum sententiamque conformatae 'quem ego prof. esse me'. denique 11 'virtuti' scripsit nescio qua de causa; 12 sum non adiecit, set hoc ipsum vel aliud verbum ibi lectum fuisse adnotavit. ceterum fragm. hoc non Accii, quem Cornif. nusquam citat, set Pacuvii est. 13. ipsum sibi in sua oratione dissentire Cic. Inv. I, 93 'inconstans est, quod ab eodem de eadem re diverse dicitur', inconstantiae vitium tangitur, opinor, a Terentio Phorm. V, 7, 55 sqq. 'quid vos, malum, ergo me sic ludificamini, inepti, vostra puerili sententia? nolo volo, volo nolo rursus' ubi poeta dedisse videtur 'puerili inconstantia'. apud Theonem 218, 2 legerim *ζητήσομεν — ἐλ μάχεται κατὰ τὴν διήγησιν αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ συγγραφεύς*. 15. editores tribuerunt poetae totum hunc versum, qui ex dimidia tantum parte servatus est, verba enim 'tum id exputando evolvere' ipsius scriptoris sunt, decepit illos 'nequeo id mecum' ex mala correctione codd. *bl⁴q²* ingestum pro 'tum id', ut continuari orationem per infinitivum 'evolvere' non animadverterent. etiam Bibbeck, cui hic locus divinatione parum veri simili ex Armorum iudicio sumptus esse videtur, eadem opinione tenetur scribens 'nequeo qua causa accusem hunc, exputando evolvere' quod primo obtutu aliquam speciem habet, at prave dixerit, se non posse exputando evolvere, pro simplici: se non posse videre s. intellegere.
- 70, 3. quid autem accuses, particula similiter usurpata ut in fragm. Enni ex Iph. (p. 34 ed. Ribb.) α . 'quis homo te exuperavit unquam gentium inprudencia? β . quis tete autem malitia?' non opus cum Ribb. scribere 'quid tandem cum' (praef. XVI.). 6. nunc ego — exordia. haec dncta suspicor ex Eur. Med. 175 *ἐκ τῶν δὲ πρώτων πρώτων ἄρξομαι λέγειν*, ubi paulo ante *ἀναίδειαν* Medea obiecit Iasoni 472; vix igitur dubium, quin haec quoque ad Ennianam fabulam non ubique

scilicet ad verbum ex Graeca expressam referenda sint, ceterum Cic. Inv. I, 83 eadem verba affert, ut demonstrat, quibus rationibus falsa complexio reprehendatur 'aut conversione aut alterius partis infirmatione' cf. notata ad 64, 19. — 7. quod dicitur contra iudicis voluntatem 13 ap. Cic. Inv. I, 92 'aut offensum est, quod eorum, qui audiunt, voluntatem laedit, ut si quis apud equites Romanos cupidus indicandi Caepionis legem iudiciariam laudet, aut contrarium est, quod contra ea dicitur, quae ii, qui audiunt, fecerunt' etc. adde de or. II, 301. — 10. ita Cic. Inv. I, 91 'advorsum est — si plura pollicitus pauciora demonstrabit, aut, si quom totum debet ostendere, de parte aliqua loquatur'. 12. ne de alia re dicatur, hoc genere complectitur formas infra exhibitas tota hac §. brevius ea transiguntur a Cic. Inv. I, 94 'advorsum est — si quis — non id, quod accusabitur, defendat, ut, si quis, quom ambitus accusabitur, manu se fortem esse defendat, aut ut Amphion apud Euripidem [item apud Paevium] qui vituperata musica sapientiam laudet'. hic inclusa om. voss. 1. 'aut ut — laudet' est in p^l, praeterea 'qui' deleverim. 16. Zethus cum Amphione, excidit aut suppleendum est verbum e. g. 'peccauit'. 17. de musica, vides Romanum hominem a studiis musicis separare philosophiam secus ac sapientissimis Graecorum placuit, cf. Welcker Trag. 818 sqq. 'sapientiae rationem' tuebatur Amphion, 'virtutis utilitatem' Zethus. quod autem hoc vitium attinet, Demostheni obicitur, quod aliena immisceat, ab Aeschine I, 166, 170, 174, Aeschini idem a Demosth. XIX, 201, 214 Androtioni XXII, 43, 46, Polycucto ab Hyperide pr. Eux. col. 41.

71, 1. Cic. Part. 15 praecipit: 'firmamenta — aut diluenda aut opsecuranda aut degressionibus obruenda' fateturque Antonius de or. II, 294 'si quae premat res vehementius. — adhibere quandam in dicendo speciem atque pompam et pugnae similem fugam'. talis simulatae pugnae exempla praebent Cic. orationes non paucae, ut Quintiana, Caeciliania, Tulliana. 3. simillimum est, quod Lycophroneum *μοιχείας* reum dicentem facit Hyperides col. 14. ter corona donatum a Lemuis: *ἔ δὴ τεκμήρια ὑμῶν εἶσιν εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα, ὡς ψευδεῖς κατ' ἑμοῦ αἰτίαι εἶσιν· οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν Ἀθήνησι πονηρὸν ἐν Ἀθήνῃ εἶναι χορηστὸν*. Quint. IV, 2, 15 rationem talis defensionis explicat 'an reus ambitus male narrabit, quos parentes habuerit, quem ad modum ipse vixerit, quibus meritis fretus ad petitionem descenderit?' 6. idem observatur ab Isocrate XII, 112, et ab Aeschine III, 205: *οὐδὲν ἔχων δίκαιον εἰπεῖν ἐτέρων παρεμβολῆ πραγμάτων εἰς λήθην ὑμᾶς βούλεται τῆς κατηγορίας ἐμβαλεῖν*. de ea re h. de ea re, qua de agitur ut II, 5. 13. 48 (= 31, 8; 39, 5; 76, 9), itaque Ernesto delenti pronomem 'quod facile quivis recte fieri sentiat' Schütz et Orelli temere assenserunt. 7. hoc 41 vitium, ut complura alia 'advorso' subicitur a Cic. Inv. I, 94. — 11. Cic. Inv. I, 92: 'non concessum est, quom id quod augetur tolli 'arguitur' corrigere), in controversia est, ut si quis quom Ulixem accuset, in hoc maxime commoretur indignum esse ab homine ignavissimo virum fortissimum Aiacem necatum'. Aristot. Rhet. II, 24, 4 appellat hoc τὸ δευ-

νόσει κατασπενδάειν — ὅταν μὴ δείξῃς, ὅτι ἐποίησεν, ἀνξήσης τὸ πρῶγμα. 13. corpore decoloratum multi codd. habent, defensum a Klotzio ex Cic. N. D. II, 139, ubi loquitur de ossibus 'quae subiecta corpori mirabilis commissuras habent' at is locus cum nostro comparari non potest. videtur potius ex II, 8 'livore decol.' revocandum esse, ut hinc illic scribendum 'tumore praeditum'.

- 45 72, 2. Cic. Inv. I, 91 eadem fere habet, cogitat autem hic uterque de argumento deliberativae causae; at ib. I, 30 praecipit: 'omnia torquenda sunt ad commodum suae causae, contraria, quae praeteriri poterunt, praeterendo, quae illius erunt, leviter attingendo, sua diligenter et enodate enarrando'. contraria tamen omnia adversarium adiuvant, aut, ut hic legitur, illius sunt; oppositum requiritur 'quae dicenda erunt' id quod habet cod. k. 1. in exemplo de frumenti largitione volgo pravissime commoda alterius rei cum incommodis alterius comparantur, ubi debebant utriusque aut commoda aut incommoda comparari. correctione autem facta 'quae incommoda' manifestum iam erat moleste abundare alterum 'incommoda'. 7. velut depressa ut est ap. Cic. p. Cluent. 183: 'saepe multorum improbitate depressa veritas emergit et innocentiae defensio interelusa respirat'. ne Graevii coniecturam 'et quae velut depressa' accipere cogeremur, egregius liber π fecit, in quo est 'et quam velut depressa', unde intelleximus 'et quam' ex 'aut plane' corruptum esse. 11. Albensibus an Vestinis Pinnensibus. egit de Pinnensibus (Πιννηται) Diodor. Sic. libro XXXVII, ut liquet ex brevi fragm. X, 192 ed. Bip. § 20 ed. Didot.

- 73, 3. Cicero hanc formam vitiosae argumentationis non diserte describit; cohaeret autem cum mala definitione Inv. I, 91, a Cornif. supra II, 41 tractata. quam rem h. e. quo nomine res appellanda sit; scilicet penes usum 'arbitrium est et ius et norma loquendi' (Hor. A. P. 72). 5. P. Sulpicius, ut est in Liv. ep. 77, tribunus plebis auctore C. Mario perniciosas leges promulgavit, ut exules revocarentur et novi cives libertinique distribuarentur in tribus. cf. Mommsen d. röm. Trib. 169 sqq. 7. eandem legem h. e. de eadem re. ceterum, quae est interpretatio Ernesti 'non de exilibus non revocandis, sed, de exilibus, et quidem revocandis' videtur autem ille non affirmasse a sese aliam atque autea legem nunc ferri, set. quo ipso differentiam recentis legis demonstrare conabatur, 'aliis'. diceret opponitur alteri verbo ferret, quod ut in implicatiore structura citius intellegeretur, suspicor a scriptore additum fuisse particulam adversativam; praeterea eieci nam. quod post 'commutationem' adhaeserat, planeque obscurabat constructionem, verbo dicebat (9) a 'qui' (5) divolso. — quae inde a § 40 recensentur vitia, Quint. V, 13, 34 brevius describit. 12. si enim causa fecit. audis hominem Maria-
16 nam partium. 16. et amplificationibus non est, cur cum Ernesto ac posterioribus editoribus suspectum habeamus, exornationi enim si similia exempla res indicatae inserviunt, quidni amplificatio quoque? ea vitiose usurpatur. si quis augeat peccatum ante quam satis idonea argumenta commissi facinoris attulerit (74. 12).

74, 1. de simili et exemplo agit Anaximenes. 30, 15; 34, 24. exemplorum λύσις tractatur ab Apsine IX, 521. — res indicata — inprobata. Aesch. III, 193. λέγει δὲ ὁ φεύγων οὐχ ὡς ἔννομα γέγραφευ, ἀλλ' ὡς ἦδη ποτὲ καὶ πρότερον ἕτερος τοιαῦτα γράψας ἀπίστευει. 10. quod advorsarii factum esse confiteantur, de eo argumentari ideo huc refertur, quod amplificatio ibi omittitur, ubi expectabatur. Longin. IX, 555 ait: ὅταν γὰρ ἀποδειχθῇ τι πρᾶγμα (scr. παραχθέν), οὕτω τὸ πρᾶγμα ἀνῆξεται. Cic. Inv. I, 92 'perspicuum' appellat, 'de quo non est controversia, ut si quis, quom Orestem accuset, planum faciat ab eo matrem esse occisam'. contrarium vitium est, si augetur, quod nondum liquet esse factum. cf. Cic. Mur. 68. 'factum sit necne, vehementer quaeritur: si factum sit, quin contra legem sit, dubitare nemo potest'. 18. quae non primum quidque, quod dictum est, complectitur. h. e. quae non capita orationis tenuioribus rebus omissis complectitur. sola transpositione suam scriptori sententiam reddidimus. conf. III, 1: 'interea prima quaeque et nobiscum quom voles et sine nobis legendo consequere'.

75, 1. quae non breviter concluditur. 'complexio enim est' (cf. Cic. Inv. I, 67) 'per quam id, quod conficitur ex omni argumentatione, breviter exponitur. 7. conclusiones etiam ap. Cic. Inv. I, 98 17 tripertitae sunt, divisio fit in enumerationem indignationem conquestionem. has duas partes una amplificatio complectitur Part. 52. Aristot. Rhet. III, 19 amplificationi et enumerationi addit τὸ πρὸς ἑαυτὸν κατασκευάσαι ἐν τὸν ἀχροατῆν καὶ τὸν ἐναντίον φαύλως εἰ τὸ ἀνῆξσαι καὶ ταπεινώσαι, quod in τέχνας Θεοδεκτείας appellaverat τὸ ἐπαυεῖν ἢ ψέγειν, omissa illa altera parte, quae potius prooemii est propria. cf. Anon. Seg. 454, qui ipse distribuit officium epilogi εἰς τὸ πρακτικὸν καὶ τὸ παθητικόν, καὶ τοῦ μὲν πρακτικοῦ ἔστιν ἡ ἀνακαταλάωσις κτέ. apud Anaxim. vide 78, 17 sqq. et 82, 6 sqq. — s. in quatuor locis — conclusione. ista h. l. aliena sunt, ubi de sola ultima orationis parte, non de concludendis ceteris partibus agitur: fluxerunt fortasse vel Cic. de or. II, 312 itaque vel narratione exposita saepe datur ad commovendos animos degradingendi locus vel argumentis nostris confirmatis vel contrariis refutatis vel utroque loco vel omnibus — recte id fieri potest'. 11. de enumeratione vid. Anaxim. 47, 24 cum not. Speng. Cic. Inv. I, 98 'enumeratio est per quam res — dictae — reminiscendi causa unum sub aspectum subiciuntur' Part. 59, ubi ait eius tempora duo esse, 'si aut memoriae diffidas eorum, apud quos agas — aut frequentatis firmamentis orationis et breviter expositis vim est habitura causa invidem'. adde Quint. VI, 1, 1. exemplum enumerationis cum conformatione iunctae vide Cic. Verr. II, 5, 136—8. — 16. facta ex solis *di* recte restituit Graev. laudatis locis Cic. Brut. 30, Or. 172, Gell. XVIII, 24. (quibus adde Cic. de or. II, 36, III, 184) monens etiam, Graecos eadem notione πεποιμημένην λέξιν usurpare.

76, 1. ostendendae non erat mutandum. cf. III, 6 (86, 10). — 18 s. idem primus locus ap. Cic. est Inv. I, 101; 'sumitur ab auctoritate,

quom commemoramus, quantae curae res ea fuerit dis immortalibus aut eis, quorum auctoritas gravissima debet esse.' exempla huius loci etsi non ex conclusione petita extant apud Lycurg. 91 sqq. Cic. p. Mil. 8. — 12. secundus quoque locus isdem fere verbis a Cic. Inv. I. c. describitur, set adiectis iudiciis sic: 'an ad omnis aut ad maiorem partem quod atrocissimum est, an ad superiores, quales sunt ii, quorum ex auctoritate indignatio sumitur, quod indignissimum est, an ad paris animo fortuna corpore, quod iniquissimum est, an ad inferiores, quod superbissimum est.' hinc aperte translatum 'quod atrocissimum est' in Cornificii expositionem, cetera interpolator omisit, ad omnis rem, qua de agitur, pertinere saepe movent oratores, ut Isocr. XVIII, 31, XX, 21, Demosth. XXI, 8, 126 sq. 219 sqq. XXIV, 205, Cic. p. Tull. 36 et Caec. 76 sq. quom locum Madvigii et Spengelii usus inventis sic nuper emendabam: 'si iuris haec vox est, esse vim non in caede solum, set etiam in animo, lubricinis, nisi cruce adpareat, vim non esse factum, si iuris, cum dici deiectum esse, qui prohibitus sit, lubricinis, nisi ex eo loco, ubi vestigium impresserit, deici neminem posse, si iuris rem et sententiam et aequitatem plurimum valere oportere, lubricinis verbo ac litera ius omne torqueri, vos statuite ita, recuperatores, res illae ut ne viliores esse videantur', res illae sunt 'populi Romani causa civitatis ius bona fortunae possessiones' quae 'in dubium incertumque revocabuntur', si Caecina causam non optinuerit, 17. tertius et quartus locus idem, set minus distincte expositus est ap. Cic. Inv. I. 101. ille illustratur etiam Top. 67 ubi appellatur 'l. de effectis', ex multis exemplis laudo Antiph. II. 1, 10; Demosth. XXIV, 215 sqq.

77. 2. quartus locus tractatur ab Anaximene 78, 6, usurpatur a Lysia XXX, 23, Aesch. I, 117 sq. Demosth. LVI, 48. — 5. si sententia aliter indicare sit, locutionem in multis codd. plane obscuratam, in optimis leviter corruptam (ut IV, 22 extr. cod. *h' administrarum* habet pro 'administrare') revocavimus. cf. III, 10 'pluribus verbis ad eam te adhortari non est sententia', interpolationis originem repete a loco Cicero-niano hanc esse rem, quae si sit semel indicata, neque alio conmutari indicio neque ulla potestate corrigi possit.' facit huc etiam Inv. II, 100 'pernagiam esse (eam rem) et magno futurum detrimento, si ea res ab iis, qui potestatem habeant, neglecta sit.' (sic legendum cum Victorin. 154 ed. Or.) sententia obvia ap. Cic. p. Flacc. 4. — 9. constructio est: 'nullam rem adiumento futuram huius rei — leniendae' etc. non igitur est, cur Ernestum audias, 'adiumento' spurium esse opinanti. 10. de sexto loco consentit Cic. Inv. I, 102; sententiam eloquitur Antipho V, 92: τὰ μὲν ἀκόσσια τῶν ἀμαρτημάτων ἔχει συγγνώμην, τὰ δὲ ἐκόσσια οὐκ ἔχει. ea saepe redit, ut Demosth. XXIV, 49. — 13. septimus locus est ap. Cic. Verr. II, 1, 82 'quom te in oppidis et civitatibus amicorum non legatum populi Romani, set tyrannum lubricinosum crudelemque praebueris — hic tibi perfrugium speras futurum?' adde Cic. Inv. I, 102, Demosth. XXIII, 56. iniuria mulierum optimi codd. aut in iniuriam contraxerunt.

78, 2. octavum locum Cic. pluribus persequitur Inv. I, 103; similia vide ap. Dem. XXI, 62—66. — 4. quo maturius et atrocius vindicandum sit. sic etiam Cic. p. Cacc. 7. 'ut quaeque res est turpissima, sic maxime et maturissime vindicanda est.' 5. nonus locus tractatur a Cic. Inv. I, 104 et Quint. VI, 2, 21: 'quaedam videntur gravia per se: paricidium caedes venificium; quaedam efficienda sunt. id autem contingit, quom magnis alioqui malis gravius esse id, quod passi sumus. ostenditur.' exemplum praebet Lys. XXX, 25, Demosth. XLV, 43 sq. — 6. stuprare ingenuom. cf. IV, 12, ubi item distinguitur vis matrifamilias et ingenuo illata. nec aliter Cic. Verr. II, 1, 62 'quam multis istum ingenuis, quam multis matribus familias in illa — legatione vim adtulisse existumatis?' ubi tamen Zumptius supplebat 'virginibus' sileri enim de illo quidem flagitii genere in tota accusatione. scilicet oblitus erat eorum, quae Verr. II, 5, 33 leguntur. idem discrimen redit Philipp. III, 31 'matres familias virgines pueri ingenui abripiuntur.' 8. de decumo loco cf. Cic. Inv. I, 104, et isdem fere verbis dicta Div. 38. exempla lectores oratorum sua sponte inveniunt aput utrumque principem plurima; aput Lys. cf. XXXII, 16—18. Aesch. III, 157. — 11. rerum consequentium enumeratione exornatio constat, quae infra IV, 51 descriptio nominatur; eam Cic. Part. 55, in amplificationis adiumentis recenset. praeter hos decem locos utriusque scriptori communes Cicero quinque affert, quorum tamen duodecimus et quintus decimus octavo simillimus est, tertius decimus septimo. 13. misericordiae partes hic non numerantur, 50 ut a Cic. Inv. I, 106. qui conquestionis item quindecim locos describit. eundem vide de arte sua miserationis excitandae agentem Or. 130 sqq. diversa habet Anaxim. 65, 8. — si variam fortunarum commutationem dicemus, ut Cic. p. Mil. 69, p. Sull. 89, 91. — 14. in quibus commodis — simus. Cic. Part. 57. 'proprius locus est in his rebus aut amissis aut amittendi periculo; nihil est enim tam miserabile quam ex beato miser.' talia sunt aput Andocid. I, 144 sq. — 16. quae nobis futura sint. cf. Anaxim. 83, 4. — 17. si supplicabimus, ut Cic. p. Mur. 86, p. Sull. 92.

79, 1. si quid nostris parentibus. simile est aput Quint. VI, 1, 19 et Apsin. IX, 592: *κεκίνηκε τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ Αἰσχίνης ἐν τῇ ἀπολογία ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἔλεινους αὐτοὺς εἰπὼν αὐτῷ προσφαίνεσθαι.* (sc. *αὐτῷ προσφαίνεσθαι*, ut legitur ap. Aesch. II, 147.) adde Cic. p. Cael. 79, p. Sull. 88, p. Font. 37 sqq. et Brut. 88. 5. si nos semper — in malis fuisse ostendemus. cf. Cic. p. Mil. 5. — 6. si nostrum fatum — conqueremur. sic Cic. singularem miserationis causam affert p. Mur. 55. 'qui propter studium novae laudis etiam in veteris fortunae discrimen adducitur.' 7. patientiam futuram rei Cic. praedicat egregie, permutatione ex contrario adhibita p. S. Rose. 144. 9. nil -- areseit. a Cic. Inv. I, 109 auctor huius dieti laudatur: rhetor fuit Apollonius. saepe citatum est, ut a Cic. Part. 57, Jul. Severiano 345 ed. Capperon. Quint. VI, 1, 27. 'nec sine causa dietum est nil facilius quam lacrimas inarescere.' expectes hic quoque 'cuius'.

III.

1 81. 8. Eloquentio locum ante pronuntiationem et memoriam habere debebat: at si illam tertio libro inclusisset, in nimis magnum volumen is crevisset, quartus autem factus esset iusto brevior. hoc quidem indicatur verbis 'quia plura dicenda videbantur.' 12. prima quaeque i. e. potissima et difficillima. cf. II, 1 (27, 7). et nobiscum — consequere. similiter Cic. Top. 99 'huic generi — praecepta suppeditantur aliis in libris, quos poteris necum legere quom voles.' ad hanc utilitatem h. e. ad hanc utilissimam artem, ait enim I, 1: 'non — in se
2 parum fructus habet copia dicendi et commoditas orationis.' 16. utrum potius — potissimum. Cic. Inv. I, 17 distinctionem sic instituit: 'si iuncta erit (causa), utrum sit ex pluribus quaestionibus iuncta an ex aliqua comparatione (placet considerare). simplex est, quae apud absolutam in se continet unam quaestionem hoc modo: Corinthiis bellum indicamus an non? coniuncta ex pluribus quaestionibus in qua plura quaeruntur hoc pacto: utrum Karthago diruatur an Karthaginensibus reddatur an eo colonia deducatur. ex comparatione, in qua per contentionem, utrum potius aut quid potissimum sit, quaeritur, ad hunc modum: utrum exercitus in Macedoniam contra Philippum mittatur — an teneatur in Italia.' ordo confusus ita restituendus est, ut legatur 'in qua quid potissimum sit quaeritur' et 'utrum potius sit, quaeritur.' duplex quaestio proponitur e. g. apud Demosth. XX, 5: triplex apud Cic. de prov. cons. 17: 'utrum duae Galliae decernendae sint an altera Gallia cum Syria aut Macedonia an neutra, set utraque Caesari relinquenda,' qui huic invadebant, nec tamen deducere audebant, aut ulteriorem Galliam decernebant aut ceteriorem (36).

82. 6. captivos — redimat. cf. Cic. de off. III, 99 sq. Reguli dissuasio significatur. — 9. bello Italico ex inferiore versu (13) illatum tollendum potius duximus, quae sententia Orellii Halmique est, quam scribendum cum Klotzio 'bello Poenico.' 16. malis 'ex ea causa.' erint ubi *p* hanc ipsam lectionem offert. *h* 'erit' habet, (qui I, 10 praebuit 'erint') ausi sumus recipere. cf. Lachm. ad Gai. I, 146. — 17. omnes rationes eo sensu h. l. usurpatur ut IV, 24 (init.) 52 (med.). 18. eos
3 correximus, ac separavimus distinctius a superioribus: offendit enim, quod vulgo legitur: 'omnem orationem eorum, qui sententiam dicent, finem sibi conveniet utilitatis proponere' ut orationi ipsi, non oratori consilium tribuatur; alterum incommodum ex ea lectione nascitur additis 'ut omnis eo totius orationis ratio conferatur.'

83. 3. utilitas in duas partis — dividitur tutam honestam. aliam Cic. rationem iniiit Inv. II, 157, non subiungit honestum utilitati, set tria genera rerum expetendarum ponit: honestum utile et tertium ex horum partibus iunctum, ut 'amicitia bona existimatio' laudabile igitur, pars apud Cornif. honesti cum hoc tertio convenit. idem Part. 95 ab utilitate separat efficiendi rationem, 'quo toto genere quibuscum et contra

quos quo tempore aut quo loco aut quibus facultatibus armorum pecuniae sociorum possimus uti' requirendum est. Cornif. non tangit efficiendi facilitatem aut difficultatem, quippe quae in rationem tutam aut honestam non debet habere gravius momentum. tutam honestam asyndeton est ut II, 17, 34 (bis). 4. instantis periculi vitationem ut Cic. discessu suo rem publicam sibi servasse videbatur, p. Sest. 49. — 5. tribuitur et supra I, 2 revocavimus et restituendum est ap. Cic. Inv. I, 58, 61, II, 17 ex optimis libris. 10. mentione. Ernesti hoc bene interpretatur de genere et artificio fallendi, quod inest in eo, quom homines iis, quos decipere et illicere in fraudem volunt, e longinquo ostendunt spem non pollicendo, set tantum obiter in sermonibus iaciendo, quod spem faciat. 11. de re militari. sic omittit scriptor h. l. quae Anaximenes habet 15, 18 sqq. 15. Cic. Inv. II, 159 easdem partes habet, set modestiam appellat temperantiam. simplicius quam uterque Aristot. Rhet. I, 9 virtutes describit. prudentia est calliditas — negotiorum. Ciceroni Inv. II, 160 prudentia tribus partibus constare videtur: memoria intellegentia providentia. 19. cf. Cic. Inv. II, 160: 'iustitia est habitus animi communi utilitate conservata suam cuique tribuens dignitatem.'

81, 1. Cic. Inv. II, 162 'fortitudo est considerata periculorum susceptio et laborum perpressio: eius partes: magnificentia fidentia patientia perseverantia.' has deinde partes definit. etiam temperantiae, quae est 'rationis in libidinem atque in alios non rectos inpetus animi firma et moderata dominatio' tres ab eo partes describuntur: continentia elementia modestia. 5. ad disciplinam lectio codicis π est, quod moneo, quia 'ad' exeidit in varietate lectionis. 'disciplinam scientiam' est in *hpk*¹, 'disciplinam aut scientiam' in *egr*¹². unde facile nascebatur suspitio alterum alterius vocabuli glossema esse. iam intellegetur, qui nata sit volgata, 'disciplinabilem scientiam': ita scilicet scientia ad disciplinam (faciens) explicabatur; Cornif. loquitur de doctrina ad exercitationem accommodata, qua adhibita facilius exerecentur discipuli. sic Ernesti istud 'disciplinabilem' recte accepit, non recte huic scriptori relinquendum esse statuit, quod in Tertullianis Cassiodoris Alcimis demum tolerabile est. 10. rei gestae praesentem — memoriam. h. e. quam rem recordamur, eni ipsi interfuimus. similiter infra loquitur 87, 1: 'laudabile est, quod conficit honestam — praesentem commemorationem.' 16. si leges — servari. sententia exornatur a Demosth. XXIII, 22—69.

85, 1. colenda etsi ab optimis libris oblatum accipere vereor. pluribus enim nominibus generis feminini durius adiungitur. 2. nec similtate ut Cic. de pr. cons. 2, 18. — 5. faciendam Ern. glossema esse prountiat, quasi Ciceronis usus, qui Fam. IX, 2 'tibi hoc censeo' scripsit, obrudendus sit Cornificio. 9. sequi et appeti. exempla 5 huius generum coniunctionis affert Lachm. ad Gai. p. 312 etiam hoc nostro usus. 10. vel viros fortes. particulã varietas lectionis indicatur, ut passim; viros fortes autem ab iis correctum est, qui nomen desiderarent ab oportere pendens, nescii hunc scriptorem saepissime

solum infinitivum activi illi verbo apponere, nullo nomine s. pronominæ addito. cf. I, 18 'id quod oportuisset simpliciter docere' — IV, 7 'si concederem aliena oportere adsumere exempla.' 11. nec idoneas dignitate. Ernesti in ablativo offendit malitque ex interpolatione ed. Rom. 1474 'nec idoneas pro sua dignitate' 'elegans quiddam et non profecto a librario ortum' exculpere 'nec eas pro sua dignitate.' at qui scripsit IV, 20 'vix satis idoneae tibi videbuntur, quae virtutis pedisecae sint' poterat adiectivo plane eiusdem ac 'dignus' notionis etiam constructionem eandem tribuere.

- 6 86. 1. eadem res tractatur ab Aristot. Rhet. I, 9, 28. Cic. Inv. II, 165. Part. 81. quodam modo pertinent huc etiam Top. 94. — 6. ut haec attenuentur, quae supra demonstravimus. loquitur de virtutum descriptionibus, ut prudentia supra § 3 'scientia cuiusdam artefici' appellata hic attenuando fit 'inepta et garrula et odiosa scientia' sic lemma minime insititium esse videtur, quod Ern. opinabatur assentientibus Schützio Orellio aliis. constructio est ut 21, 15. — 10. non nova res inducitur, set praeceptum generale in partibus recti tractandis demonstratur, qua re item volgatam lectionem correximus. 12. inertia vitium iustitiae finitimum multo minus recte dicitur quam modestiae, ac perimmodum, quod sic idem vitium duabus diversis recti partibus opponitur; nec debuit Klotz de ea re dissentire a superiorum editorum iudicio. quod praeceptum attinet, schema hoc paradiastolae nominatur a Rutilio Lupulo I, 4, qui locus sic, opinor, legendus est: hoc schema res duas ('plures aut duas' eodd.), quae videntur unam vim habere, disiungit et quantum distent, docet suam enique propriam sententiam subiungendo. Hyperidris: 'nam quom ceterorum opinionem fallere conaris, tu tete frustraris: non enim probas te pro astuto sapientem [intellegi], pro confidente fortem, pro inliberali diligentem [rei familiaris] pro malivolo severum: nullum est enim vitium, quo virtutis laude gloriari possis.' quae inclusimus, Hyperidris aliena manu adiecta habemus. non idem, set simile praeceptum est Anaximenis 66. 16 qui describit refutationem *ἐκ τοῦ παραλελειμμένου τρόπου· οἶον ἐὰν ὁ ἐναντίος δίκαιον ἀποφῆνῃ, σὺ ἐπιχείρει δεικνύναι, ὃς ἐστὶν ἀλογρόν* etc. 11. dicet, nulla apparet causa, cur non hic quoque futurum exactum posuerit, idque in notis saltem admo-
nimus.

- 7 87. 5. superiori non quod — soleant respondere oportet verae causae expositionem, ac, ni fallor, ita ut eadem particula causalis usurpetur. ideo mutatum est, quod volgo legebatur quamquam. similis constructio est II, 13 (40, 3). laudabile separatim spectatur a Cic. p. I. Man. 43 sqq., ubi commendat Pompeium ab auctoritate, postquam ab virtutibus enim praedicavit. 9. ab idoneis hominibus. cf. Anaxim. 8, 2. Aristot. Rhet. I, 7, 21, II, 23, 12. — 13. quom — sit, ratione caret, quod in recentioribus edd. legitur: 'quom — fit': scriptor causam reddit, cur breviter aperiat talis causae tractationem, pleraque enim iam supra dixit in describendis recti partibus. 15. vel isdem rationibus adiecta particula sensum perverti iam Schütz vidit. 16. quibus

iudicialem causam. cf. III, 17 'commode poterimus — exordiri causam aut a narratione' etc. de proœnio et narratione in causa deliberativa Cic. Part. 13 haec praecipit: 'principia vel non longa vel saepe nulla, sunt enim ad audiendum qui deliberant sua causa parati. nec multum saepe narrandum est: est enim narratio aut praeteritarum rerum aut praesentium, suasio autem futurarum.' adde de brevitate proœmii ib. 97. —

88, 2. in rationem tutam atque honestam. utramque Cic. 8 ostendit in or. de pr. cons. quom utilitati rei publicae suas inimicitias condonat, §§ 19, 20, 24, 30, 35, 40 et p. l. Man. quom docet et dignitatem et utilitatem rei publicae postulare, ut Pompeius bello Mithridatico praeficiatur §§ 8, 27, 50, 53, 56, 64. contra nec honestum nec impetrabile nec utile maris imperium Atheniensibus esse Isocrates demonstrat VIII, 66 sqq. vide praeterea Anaxim. 63, 19. — 7. dilucide magnificandae causa. glossema hoc est, set corruptum iam in antiquissimis libris: nimirum 'rei dilucidandae causa' explicabat verba 'in docendo' 'magnificandae' verba in dicendo honestius: non satis clare sententia simplicibus docendi et dicendi vocabulis significari videbatur. 11. in dicendo male editores omnes cum superioribus coniunxerunt coniungendum ommissa praepositione cum confirmatione et confutatione: hae enim orationis partes solae significantur dicendi verbo, atque sic ab exordio narratione et divisione distinguuntur. cf. quae modo legimus, vs. 3. 'utrumque pollicebimur (in divisione) nos in dicendo demonstraturos esse, si alterum, quod dicturi sumus, ostendemus.' nec aliter intellegas verba II. 9. ratio eius rei petenda ex 16, 12 sqq. — 12. ut enim in multis eodd. exiit, inde nata corruptio, ut a verbo utemur reliqua penderent, constructione contorta. sensu partim pravo, partim inani: contrariis enim locis non ipsi utimur, nostris autem nos uti per se intellegitur.

89, 1. de discrimine tuta et honestae rationis diserte praecipit Cic. Part. 89, 96. quaestionem autem de utili s. tuta ratione vide accurate distributam ab Hermog. π. στ. 49, ubi legendum vs. 19: *εἰ δὲ μὴ ἐλοίμεθα, τὰ μὲν ὑπάρχοντα ἀγαθὰ ἀπολείται, τὰ δ' οὐκ ὄντα μὲν, προσγενόμενα δ' ἂν* (cf. 51, 8) *οὐ προσέεται*. pro ea Aristocrates sibi videbatur rogationem tulisse, refutatur a Demosth. XXIII, 102 sqq. eam partem extrinsecus petitam technographi contendunt cf. VII. 165 et 1303 ed. W. anonymus et Greg. Cor. at plane necessaria erat haec expositio *τοῦ ἀσυμφόρου*. — 6. sic Cic. de or. II, 331: 'vincit utilitas plerumque, quom subest ille timor, ea neglecta ne dignitatem quidem posse retineri.' 9. pro honesta ratione passim Demosth. agit in Leptinea (XX) ibi cf. 126, 9 etiam 10, 13, praeterea Theonem I, 156. — 13. turpitudinem corruptum in turpitudine genuit interpolationem considerare: illam interpretare *δειλίαν*. statim (90, 3) eo sensu opponitur 'qui turpiter vivit' ei 'qui honeste', locutio autem redit infra 95, 4.

90, 3. similis sententia est apud Cic. p. Sest. 100: Senec. Suas. 12 ed. Bip. et 31, quo loco verba Latronis 'non futura fidele vitae impetratae beneficium' conferes cum nostri dicto: nec esse exploratum — venturos (89, 14). — 5. quam plurima — exempla proferre. Ana-

- xim. 30, 15 sq. 32, 8 sqq. hanc partem multis verbis illustrat adhibita divisione in *παραδείγματα κατὰ λόγον* et *παρὰ λόγον*. Isocrates autem VIII, 71 sqq. 116 sq. comparatione superiorum temporum Graecae historiae probat Athenis deponendum esse maris imperium. Cicero de prov. cons. 20 affirmat 'ego omnium meorum consiliorum atque factorum exempla semper ex summorum hominum factis mihi censui petenda,' deinde complura eius modi recenset 20—22. idem Part. 58 in cohortationibus — bonorum ac malorum enumerationes et exempla valere plurimum monet. vide etiam Aristot. Rhet. III, 17, 5. — 7. de demonstrativo genere cf. Cic. Part. 71 sqq. Theo I, 226 sq. — 10. triplex divisio passim invenitur. cf. Spengel ad Anaxim. 6, 23, laudatisque ab eo adde Cic. Part. 38, de or. II, 46, 342, Inv. II, 177. Theonem I. c.
- 11 91, 2. aut ab eius de quo loquemur persona. hoc principium tractatur ab Anaximene 68, 1, id. quod est ab eorum, qui audient, persona, ab Aristot. Rhet. III, 11, 11 *ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς οἴεσθαι δεῖ ποιεῖν συνεπαινεῖσθαι τὸν ἀροατὴν ἢ αὐτὸν ἢ γένος ἢ ἐπιτηδεύματ' αὐτοῦ ἢ ἁμῶς γέ πως*. 5. Isocrates simile profert IX, 5. — 6. aut quod rectum sit aliorum laude ostendere, qualis ipsius animus sit. haec respondent verbis infra 9 sq. positis 'aut quod placeat ostendi, quid nobis displiceat, ex aliorum vituperatione,' qua re nulla ratione ordo in C obvius defendi potest, quem in recentissimis edd. revocatum mireris. 11. ab eius persona, de quo loquemur. Anaxim. loc. modo cit.: *ἐπὶ τὸ προσέχειν δὲ παρακαλοῦμεν — ἐκ τοῦ θαυμαστά καὶ περιφανῆ φάσκειν [καὶ αὐτὸν ἴσα καὶ] τοὺς ἐγκωμιαζομένους [καὶ τοὺς ψευδομένους] ἀποφαίνεν πεπραγότας*. hic legerim *ἀποφανεῖν* et inclusa, utpote ex gl. marginali *κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ψ*. profecta deleverim. 12. idem invenias ap. Isocr. V, 82, XII, 36; similia ap. Demosth. XIV, 1. XX, 76. 13. sive omnis sive hominis legis, male abundat, opponuntur inter se virtutes ac facta, ut adiecto ipsa intellegitur.
- 12 92, 2. activa notione hic usurpatur ignotus ut ap. Cic. Fam. V, 12, 7. — 15. principia a personis aut rebus sumuntur s. trahuntur, non a rationibus, cf. 91, 1. vitium igitur non erat in tractato, vulgata lectione, quam meliores quidam libri tenent, set in praepositione, qua plerique boni libri carent; igitur falsi editores sunt, qui Ernestum secuti 'pr. tracto ab aliqua harum — rationum' reposuere. ceterum comparetur cum tota hac laudationis descriptione Theo I, 229 sqq.
- 93, 3. divisione hae utemur. similis Anaximenes praecipio est 68, 12: *μετὰ τὸ προοίμιον δεῖ διελόμενον τὰ ἔξω τῆς ἀρετῆς ἀγαθὰ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ ὄντα ποιεῖν οὕτω· τὰ μὲν ἔξω τῆς ἀρετῆς εἰς εὐγένειαν καὶ θάμην καὶ κάλλος καὶ πλοῦτον, τὴν δ' ἀρετὴν εἰς σοφίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ ἐπιτηδεύματα ἔνδοξα*. verba et lacunosa et corrupta fortasse sic emendari poterunt: *ἐπαινεῖν, διαίρησομεν δὲ οὕτω· τὰ μὲν κτέ.* praeter Anaxim. cf. Hermog. Prog. I, 37 sq. Aphthon. I, 86 sq. — 7. deinde ut legeretur pro lectione omnium codd. set series rerum enumeratarum postulabat. 10. in demonstranda vita. hinc confirmatio initium capit antecedentia divisione

continebantur. 11. verba 'quibus maioribus natus sit' spuria habuit Ernesti, assentientibus Schütziō et Orelliō: latuit ergo eos, nullam sic relationem relinqui istis: parem — excelsiorem fuisse, quod autem a genere exorditur laudem, idem postulat Anaxim. 68. 20. sequiturque Isocr. IX. 12. — 13. cf. Anaxim. 69. 20. *ἐὰν δὲ μηδὲν ἀπὸ τῶν προγόνων ἔνδοξον ὑπάρχη. λέγει, ὡς αὐτὸς ἔστι γενναῖος.* de genealogia tractanda idem multo prolixior est quam Cornif. de educatione autem brevissimus (70. 8). — 16. quam honeste — fuerit, recepimus lectionem librorum non optimorum, quippe haut offensi varietate structuræ, ut Ernesti et Schütz.

94. 1. in vituperatione inde detrahere oportet. cf. I. 18 14 (16. 18) 'non ut de illorum quicquam detraheret inventionē', ignoratio formulæ malas quasdam mutationes codd. peperit, quom in secundam familiam illatum est 'inde retraxisse aperte' sive 'inde se r. aperte' quod etiam in tertiam manavit. in cod. r autem: 'deinde transire oportet', quod necessariam reddidit adiectionem verborum 'e contrario' post 'vituperatio' utramque corruptelam habent *οφ*, deinde editi libri varie has depravationes miscerunt, exemplum talis detractionis petere licet a Demosth. XVIII, 259—264. ubi Aeschinis educationem carpit, postquam suam laudavit 257 sq. vid. etiam Isocr. IX. 22. — a corporis commodis respondet superioribus: 'ab externis rebus' male hic Ern. adscribit: 'nempe ab genere et educatione, quæ sunt in externis, vult transiri ad externa et ab his rediri rursus ad externa': immo distinguuntur externæ res et corporis commoda, quæ ab animo aut plane non tractantur, aut certe minus ab eo reguntur, et eae, quibus tractandis animi virtutes aut vitia se produunt, opus autem non fuit istis: 'deinde transire oportet ad corporis commoda' quom sufficiat ad indicandum ordinem, quod statim legitur (10) 'deinde revertemur ad extraneas res'. 2. in laude etsi optimi libri omitunt, tamen requiritur, id quod iam Ern. monet, propter sequens (6): 'in vituperatione', ceterum vulgo et ordo pervertitur lectione 'a natura in laude' et adiecta praepositione corporis commodis natura permutatur. sequentia 'casu et natura' (8) poterant veram rationem demonstrare. — 6. Isocrates sic IX. 22 in Euagora puero *ῥώμην κάλλος* laudat, atque ibidem *σωφροσύνην*: in Helena autem variis rationibus pulchritudinem praedicat X, 16—19, 38—69. — 7. usum dicemus h. e. non laudabile ducemus, quod usus sit naturæ bonis. hoc qui non viderent, male 'malè' alleverunt. nobis in praestantissimorum codd. lectione de his latere videbatur videlicet. 10. non fuisse aptum est. si ut hic, passim de homine defuncto est oratio, nec est cur admittamus correctiones aut iam in libris aut nuper a VV. DD. factas. fuisse sane, meliorum codd. lectio, contrariam sententiam efficit. probavit tamen I. Gronov. saepe peccant antiquissimi libri omittenda particula negativa, ut 114. 6; 116. 4, aput Cic. Part. 125 vel bis excidit in uno versu: totum illum locum pessume habitum sic correxerim: 'negat enim (accusator) probari oportere eos, qui legem scripserint, ne ratum habeatur iudicium, si totum corruptum sit, si unus accusator non corruptus sit, non rescin-

dere: nititur aequitate, e qua scribenda lex fuerit, set quae complecterentur illi iudiciis corruptis, ea verbo uno praevariationis comprehendisse dicit. It. commode haec illustrantur a Cic. de or. II, 342. — 12. cf. Isoer. IX, 56, 61—64, 68.

95, 2. quem ad modum habuerit in potestatibus gerendis animum: hoc Isoer. IX, 42—46 de Euagora docet. — 4. eadem fere 15 inuenias apud Cic. Part. 82. — 6. Cic. de or. II, 348 propterea monet oratori virtutum cognitionem, sine qua laudatio effici non possit, necessariam esse. 7. aliud iuste etc. adhibe Isoer. IX, 23, ubi virtuti tenerioris aetatis, *σωφροσύνη* accessisse dicuntur in Euagora adulto *ἀνδρεία καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη*, Cic. p. leg. Man. Pompeio sic tribuit omnes virtutes: scientiam militarem § 28, fortitudinem (s. virtutem) 29—35, innocentiam 36—39, temperantiam 40; tres, non commemorata prudentia Murenæ § 38; contraria tria vitia Pisoni de pr. cons. 4—6, praeterea infelicitatem (quippe ex inscientia ortam) eidem et Gabinio 8, 9.

96, 3. enumeratione ad exitum causae deteriores tantum codd. habent, nec opus tali additamento, quod non nisi interpretatur conclusionem; pro eo autem, quod in optimis corruptum legitur 'nostri causa' aut 'nostrae causa' veteres critici ex quorum recensione codd. *τρέψ* fluxerunt, intulerunt 'in ipsa causa' quasi a causa possit separari conclusio, quam hic quidem scriptor in causa inesse existimat, cf. III, 58 et III, 22 (103, 8) 'continens vox — animum vehementissime calefacit auditoris in totius conclusione causae'. itaque hoc quoque loco malumus legere in tota causa, de communibus locis passim in oratione usurpandis vide not. ad II, 9 etiam Quint. VII, 10, 11 negantem posse 'nisi in re praesenti constitui — reservandi perorationi an per totam actionem diffundendi affectus'. 7. in vita. opponuntur, quae IV, 32 dicuntur 'ad delectationem quam ad veritatem accommodatiora'. 8. negligentiis commendandum h. e. ab ipsis magistris, qui alioquin contemnere possint genus separatim rarius usurpatum. commendatur autem a Theone I, 151 sq. et ipso Cicero de or. II, 349, III, 105, Part. 69, qui 'commendandum' maluerunt legere, non reputaverunt sententiam scriptoris, nec notionem verbi. orationem enim commentari possumus, non genus orationis: quid autem velit Cornif., statim significat, quom verbis 'neque enim — vituperationis' ipse studiose commendat genus demonstrativum. It. in iudicialibus et in deliberativis causis, sic Isocrateae orationis de bigis (XVI) quae supersunt, paene omnia laudationi Alebiadis inseruiunt; multa panegyrica habet Leptinea, Dem. XX, 30 sqq. 45 sqq. 75 sqq., vituperationis partes vide ap. eundem XXIII, 144. Ciceronis cf. de prov. cons. 32—34, p. Balb. 9, 13; or. p. Mur. paene tota versatur in laudando hoc reo comparandisque cum eo accusatoribus. contrarium est, quom pars iudicialis generis in demonstrativa oratione versatur, qualis ea est, quae de praemio habetur, de ea loquitur Cic. Inv. II, 110 'neminem conveniet arbitrari, nos, quom aliquod exemplum ponamus, quod in senatu agatur, ab iudiciali genere exemplorum recedere: quicquid enim de homine probando aut improbando dicitur, quom ad eam dictionem sententiarum quo-

que ratio adcommo- detur, id non, etsi per sententiae dictionem agitur, deliberativum est, set quia de homine statuitur, iudiciale est habendum'. hic 'quoque' delendum videtur et ex eod. erf. recipiendum 'adcommo- datur'.

97, 4. Cic. de or. II, 307 eandem profert divisionem, priorem ratio- 16 nem Apollodorii solam putabant sequendam esse, recte obloquentibus Alexandro Num. et Neoele cf. An. Seg. 442. 10. — 10. huius loci non esse commemorationem argumentationum attento lectori facile liquebit. aequae otiosa est ac quae adiecta sunt II, 47 de conclusionibus. tamen non omnia a Schützio reiecta sunt: servavit priora 'item — docuimus', sustulit ne tantulo quidem viliora 'id est — profecta'. 16. Quint. hanc 17 liberio- rem orationis conformationem per singula describit VII, 10, 11. legendus etiam Hermog. π. εὐρ. 109 sq. ubi agit de Demosthenis artificio in conversione partium orationis posito, et π. ἰδ. 211 sq. — 18. quando principium omittendum sit, docet An. Seg. 430 sq. — 19. exemplum orationis, in qua a literarum recitatione initium fit, est ap. Isaeum. XI, 1. — 20. secundum — narratione. cf. Rhet. Gr. VII, 730. Speng. ad Anaxim. 220.

98, 2. Quint. idem monet IV, 1. 70. — 3. nam — firma argu- mentatione (12). haec omnia complectamur, quibus duae potissimae ponuntur, cur artificiosus ordo mutetur, causae: si fatigati sunt animi auditorum, orator omittit prooemium; si narratio parum probabilis est atque sic magnam difficultatem causa habere videtur, omittit narrationem et exorditur ab aliqua firma argumentatione. verba 'aliqua firma argumen- tatione' (6) bis scripta altero tantum loco apta sunt, vs. 12: ista vero 'si causa — revertemur' et sensu carent, causa enim, quae magnam diffi- cultatem habet, probabiliter narrari nequit, et moleste iterant superiora de initio a narratione faciendo, unde ad principium redeat oratio. 6. ex- ordiri causam narratione. hoc fit ab Isaeo in or. III et IX, in qui- bus ab narratione capit initium. 7. de reditu ad prooemii sententiam agit An. Seg. 442, 15, ubi ait, ab Alexandro Num. et Neoele ἐνίστε καὶ πρὸ τοῦ προοιμίου locum narrationi tribui, ὁπότεν ὁ δικαστὴς προηρηθεῖσθαι μένος ἦ. ib. lege nunc mecum: quod non semper n. e. 11. audiatur hic Aps. IX. 495 ἐνίστε οὐ διηγητέον. ὅταν καὶ ἡμῶν ἡ διήγησις ἦ, etiam An. Seg. 440. 15. 452. 9. Senec. Contr. II, 9, p. 147 ed. Bip. — 15. nunc demum ad argumentorum dispositionem pro- 18 greditur, de quibus agendi antea tempus non fuit. 16. idem praecipitur a Cic. de or. II, 313, Or. 50 et Apsine IX, 515 sq. — 20. cum ce- teris coniunctae. nam, quod dicit Quint. IV, 2, 82: 'quaedam argu- menta turba valent, diducta leviora sunt'.

99, 1. similis est admonitio Ciceronis de or. II, 313. — 4. lectione eodd. optimorum 'reliqua' s. 'reliquum' patet vestigia servari eorum, quae respondeant superioribus re narrata, ut legi oporteat aut 're dicta' aut 're acta'. illud propter ductus literarum similiore praetuli, nunc vellem 're acta' dedissem. cf. III, 27 (108, 13) 'pronuntiationem bonam id per- ficere, ut res ex animo agi videatur' etiam IV, 25 'sententias interponi

- raro convenit, ut rei actores, non vivendi praeceptores videamur esse⁷, nuperrime dictum i. e. in extrema oratione, cf. I, 10 (10, 10). — 7. comparatio redit apud Cic. Br. 139, Quint. VII, 10, 13. — 10. de pronuntiatione in vulgus notum Demosthenis dictum est, cui Cicero adstipulatur Brut. 142, de or. III, 213, Or. 56. pro exemplo actionis medioerem oratorem commendantis esse potest, quod Cic. de Ca. Lentulo narrat. Brut. 234: 'qui quom esset nec peracutus — nec abundans verbis — sic intervallis exclamationibus voce suavi et canora admiranda dignitate valebat in agendo, ut ea, quae deerant, non desiderarentur', sic enim legenda existimamus multorum coniecturis vexata. alterum eius rei exemplum (ex contrario) Laelium ponimus, (Brut. 86) qui quom in defensione publicanorum adurente eleganterque dicendo parum profecisset, ipse illis auctor fuit, ut causam suam Ser. Galbae committerent, quod is in dicendo adhortor acriorque esset⁸ ubi nobiscum scribe 'actuosior a. e.' adhibito Cic. Or. 125 'sunt maxime luminum et quasi actuosae (orationis) partes duae'. 11. unum de quinque rebus, enallage generis servanda fuit, optimis libris tradita et exemplis confirmata, ut II, 17 (13, 11).
- 20 100, 5, eadem divisio est ap. Cic. Brut. 141, Or. 55. utroque loco aptius actio dicitur, quod hic est pronuntiatio. 10. cura Schütz correxit prospiciens ad 101, 1; idem ut 'ratio decl.' et 13 'moderatio decl.' duxit ex 101, 4 et 6. — de cura vocis multa attulit Quint. XI, 3, 19. — 12. ut eam torquere — possimus pluribus explicat Quint. XI, 3, 40: 'est quaedam (pronuntiatio) — habens omnis in se, qui desiderantur, sonos intentionesque et toto, ut aiunt, organo instructa.'
- 101, 2, cura de qua hic agitur, est diaetetica et medica. — 13. sermonem dicit, qui oratio est remissa et finitima cotidiana locutioni.
- 21 102, 1, integri h. l. interpreteris: intactus. hinc derivare licet notionem 'non occupatus' qua adhibita vide, num Cic. p. Sest. 12 dederit: 'neque unquam Catilina quom — aestate integros nactus illos callis et pastorum stabula praedari coepisset, sine multo sanguine — concidisset'. 2. acutas v. excl. cf. Quint. XI, 3, 51. — 8. qua minus usitatum adverbium (cf. Ter. Ad. IV, 5, 56) auctoritate codicis *p*, a cuius lectione proxime abest, quod legitur in *he*, malui ponere quam exemplo Madvigii simillimum locum infra § 28 (109, 6) corrigentis ad Cic. de Fin. 428 'quo modo' hic quoque inferre. potest autem locus alter ex altero emendari: illic transtulimus 'qua', huc 'item' in apodosis. sententia etiam a Cic. de or. III, 178. 181 profertur: 'id — auribus nostris gratum est inventum, quod hominum lateribus non tolerabile solum, set etiam facile esse possit', et a Quint. VIII, 3, 11. XI, 3, 44. — 9. gratia eo sensu hic est, quo IV, 36 extr. 'quod si continuo venisses ad id verbum, nec rei nec verbi gratia animadvorsa esset'. 11. attinent ad suavitatem pronuntiationis infelici correctoris conatui tribuenda lectio haut attendentis ad sequentia, in quibus non solum de suavitate, set etiam de perspicuitate et vi orationis agitur. fefellit eum fortasse ineptum summarium infra 103, 9 sqq. positum. 12. idem voluntati auditoris pro-

betur: pro eo in omnibus *E* invenitur 'idem voluptate a. pr.' at vide Cic. Br. 83: quom sicut in dicendo variae voluntates, delectari mihi magis antiquitate videtur et lubenter verbis etiam uti paullo magis priscis Laelius', itaque Lamb. frustra in or. p. Quint. 93 'fatetur se non belle dicere, non ad voluntatem loqui posse' ad voluptatem praeferebat. 13. sedata vox in principio commendatur et a Cic. de or. III, 227 et a Quint. XI, 3, 161. — 14. de oratione respirationibus distinguenda, quo sit dilucida pronuntiatio cf. Quint. XI, 3, 33.

103. 3. aut sermone, res contrariae discerni debent repetita disiunctiva particula, quae omissa volgo latet in lectione cod. *e* 'ad sermonem'. 9. mireris in emblemate 'quoniam — dicemus' non Schützius offendisse, set Orellium demum, rationibus tamen non validissimis permotum, distinctio videlicet firmitudinis et suavitatis non ex mente scriptoris est facta, 'divisa' autem et 'coniuncta' prave posita sunt, ubi dicendum erat de firmitudine separatim et deinde coniunctum cum enuntiatione orationis tractata, 'cetera' ad mollitudinem referenda sunt, de qua tamen non 'paulo post', set statim legemus, his quamvis gravissimis vitiis non offensus est Orelli; ei displicuit nil nisi ista: 'erit dictum quae divisa sunt', quod in grammaticas regulas peccarent et supervacanea esse viderentur, sic accidit, ut uncas in priore editione appositas tolleret in posteriore. 11. igitur adiecit idem, opinor, qui incommodum sum- 23
marium ingressit, de quo supra egimus, rhetoris nisi hic ad eos respicit, 'qui non sunt inscii eius artificii, unde ratio curandae vocis petatur,' (20) malimus usitatam Cornificio locutionem restituere 'rhetoricam' scribendo, cf. IV, 69 'in his libris nil praeteritum est rhetoricae praeceptionis, adde III, I, IV, 4, ubi invenitur 'rhetoricae artis'.

104. 2. amplificationi hic et instigatio et misericordia subicitur, quae supra II, 47 separantur. 11. oblivione quadam omisi admonere clamorosa eodem iure repudandum esse atque supra 5 remissa voce, nec 'aeri vociferatione' tolerari posse, quod autem additur cum raris et brevibus intervallis, refragatur praeceptioni infra datae 106, 11. expectes potius 'cum longis et crebris intervallis.' fortasse Cornificius nil posuit praeter hoc: 'distr. est oratio frequens intervallis', in contentione apposuisse ea causa interpolatorem existimo, quod eadem appellatio distributionis et in dividendis causis adhibetur et una est ex figuris sententiarum, cf. I, 17; IV, 47. — 17. inutilis et iniucunda enumeratio 24
similis illi argumentationum II, 30 (55. 20) vel a Schützius relicta est.

105. 3. dignum, quod huc transferatur Quintiliani praeceptum XI, 3, 20 'ut sint fauces integrae, id est: molles ac leves, quarum vitio et frangitur et obscuratur et exasperatur et scinditur vox — fauces tumentes strangulant vocem, obtusae obscurant, rasae exasperant, convulsae fractis sunt organis similes'. 9. inserere si solum posuisset, praepositio fuisset omittenda ante 'animis.' insitam opinionem quandam animis hominum dicit Cic. p. Cluent. 4. — 12. celeriuscule Prisc. hinc laudat 611, 36. — at aliud otiose decurtatum hoc pro 'at aliud, quod otiose

voluimus ostendere factum, ret.' nisi scripserit, quod Ern. coniecit 'at quod otiose, ret.' — de sono narrationis vide Quint. XI, 3, 162.

- 106, 1. quod conieci, scribendum esse 'tremebundam vocem' et deinde 'vocem' omittendum vs. 3, iam Schütz, ut nunc video, idem statuit, nec retineri potest lectio codd. nisi h. l. admodum negligenter Cornificium scripsisse sumas. 2. nimiae h. e. abhorrentis a dignitate orationis. non opus correctione Ernesti 'mimicae' idem falsus est in indicandis lectionibus 'leviter tremebunda' et 'leniter oportebit' permutans adverbiorum locum. ut enim transitus vocis lenis, non levis dicitur, ita vox leniter, non leviter torquetur ab sermone simplici ad iocum. 3. Quint. contentionem tractat XI, 3, 163. — 6. vocem iungere est non uti intervallis in pronuntiatione, ut arcte concludantur periodorum membra. 8. ut vim volubilem vociferatio consequi possit, haec est Quintiliano l. e. 'fortis celeritas', in qua vocis agilitatem clamor aequiparat. 12. consumere debebimus. hic Ern. audiendus fuit adscribens ad lect. volg. 'iubemur': 'int. a magistris artis dicendi. sed noster supra dixit eos non praecipere diligenter de modo pronuntiandi. itaque blanditur lectio ms. Cort. 'iubemus' nisi totum verbum factum est e 'debemus'. nam etsi etiam magistri artium dicuntur iubere apud Ciceronem: tamen noster, quod observarim, nunquam hoc verbo de iis utitur'. Ernestum secutus est Schütz, nos verius tempus addidimus. paulo antea malis legi 'in singulas excl.' 13. attenuatissima opponitur depressissimae (105, 3). — 14. commutationibus crebris locus esse non potest, ubi sonus aequabilis poscitur: igitur verba notanda fuerunt. 15. crebris intervallis cf. Cic. Brut. 234. — 16. magnis commutationibus, Quint. XI, 3, 63 describit diversam pro argumento pronuntiationem, ubi inter alia poscitur in miseratione 'flexa et flebilis' pronuntiatio, in univsum comparandus est Senec. Contr. pr. p. 65 ed. Bip. ubi Latronem vituperat: 'numquam illi cura vocis exercendae fuit — nil vocis causa facere: non illam per gradus paulatim ab imo usque ad summum perducere, non rursus a summa contentione paribus intervallis descendere'.
- 26 107, 4. sic Sulpicius laudatur a Cic. Brut. 203: 'gestus et motus corporis ita venustus, ut tamen ad forum, non ad scenam institutus videretur' Cassius Severus a Seneca Contr. III, p. 396 ed. Bip., ubi dicitur fuisse 'pronuntiatio, quae histrionem posset producere, tamen quae histrionis posset videri' (immo 'non tamen'). praeceptum Cornificii redit ap. Quint.
- 27 XI, 3, 89, 181. — 19. porrectione iure Klotz restituit, usus loco Cic. N. D. II, 150 'digitorum enim contractio facilis facilisque porrectio'. Ernesto scribenti 'proiectione' et Cic. Brut. 59 adhibenti, qui brachii proiectionem in contentionibus fieri iubet, sine causa Schütz et Orelli assensere; sensus enim discrimen nullum est. a Quint. XI, 3, 84 'brachii moderata proiectio' ad 'continuos et decurrentes locos' commendatur. idem dat in ambulationis praecepta XI, 3, 126 et 128 de pedis supplensione agit. adde Cic. de or. III, 220, Brut. 141, 278.

108, 5. feminis plangere. cf. Quint. XI, 3, 123. Philostr. V. 28 S. 221, 21. — 15. simillimus locus est Ciceronis de or. 1, 18 'quid

dicam de thesauro rerum omnium memoria? quae nisi custos inventis cogitatisque rebus et verbis adhibeatur, intellegimus omnia, etiamsi praeclarissima fuerint in oratore, peritura'.

109, 6. set qua cf. notam ad 102, 8. — 10. porro — retineat et 29
amplificet. indicativo relicto praefixoque novae paragraphi signo adhuc latuit periodum sic interrumpi ante absolutionem ultimi membri. similiter neglecta est coniunctio arete cohaerentium in or. p. Sest. 3, ubi capitis et § nota intempestive posita est ante 'et quamquam'. paulo ante cum Bakio delebis 'quia' et 'iis potissimum vox haec serviat'. 17. ne ingenio suo cum paucis deteriorum codd. legas, memento scriptorem ingenio fretis suum non ingenium, set praeceptionem opponere, praeterea cf. Cic. de or. II, 103, 'adsequor, ut alio tempore cogitem, quid dicam, et alio dicam, quae duo plerique ingenio freti simul faciunt'. nostri non indigerent — daretur. Ern. 'nostro' reponens non animadverterat, hanc constructionem a Cornif. vitari, ubique genetivum illi verbo iungi. quod autem coniunct. imperf. praetulit, scriptori sententiam tribuit homines egregia naturali memoria praeditos carere posse artificiali, a qua longe aberat.

110, 4. quod genus equi leones probatur hoc exemplo, quod Lachmannus ad Lucr. p. 85, 6 fieri posse negavit, ut 'est' omitatur in hac formula. cf. praeterea I, 14 (13, 19) II, 19, 20 (45, 16, 46, 2 et 11) infra III, 15. quorum memoriam — oportebit. hic protasis superiora repetit, apodosis inferiora anticipat, utrumque incommodissime. 10. qui immoedia habent *E* ante Crat. ut omnes *C*; illic adscripserunt veteres interpretes hanc notam: imm. 'multa, ut longam orationem'. interpr. graecus item dedit οἱ ὄσα ἄν τις εἴποι πλείστα μεμαθηρότες.

111. a quotoquoque loco scripsimus, volgo omissa praepositione, 30
quam necessariam esse et per se patet, et ex comparatione verborum 'vel ab superiore vel ab inferiore parte' consequitur, nec aliter interp. gr. ἀφ' οὗ ἂν δὴ τινος ἐθέλωμεν. adiectis autem 'vel a media' (vs. 2) minus opus erat. 10. egregia re coniecimus, ne duo adverbia eius- 31
dem terminationis coniungerentur. sic eo vocabulo Cornif. utitur III, 6: 'res non eius modi dicantur esse, ut virtutem possimus egregiam experiri'.

112, 6. ut distincti interlucere possint. ab Ernesto haec et a Schützio tentata sunt frustra: loci inter se ut distinguantur vicissim praefulgendo, postulat scriptor. 9. et mediocris isdem VV. DD. glossema videbatur praecunte Guilielmio; at respondet hoc sequentibus 'nimis angusti' etc. 18. plura noverit ab his in codd. melioribus 32
sic decurtatum, ut 'noverit' excideret, in deterioribus sic ut 'ab his' omitteretur. hi sunt, qui artem memoriae docent, ad quos etiam infra respicitur verbis 'haec prompta copia'. paullo plura dictum, ut IV, 7. 'quis- quis enim audivit de arte paullo plus'.

113, 10. si 'ex omnibus verbis notas nobis imagines eli- 33
gere debemus' concinnitas flagitat ut etiam 'omnium rerum similis imagines esse' oporteat. itaque volgata mutanda fuit 'quoniam ergo rerum s. im.' iure praeterea reprehendebat Schütz, quod apodosis

'duplices similitudines' nil afferret, quod non iam esset in protasi; at hoc ipsius mutatione 'quoniam ergo rerum simulaera esse oportet et verbis nosmet notas similitudines eligere debemus, duplices imagines esse debent' minime vitatur: melius cum docere poterat lectio omnium codd. 'duplices igitur', etiam de seqq. inutiliter nugatus est, quom ad sententiam totius loci non attendens singula sic scribendo depravasset: 'rerum imagines expromuntur, q. s. i. r. similitudines comparamus, verborum imagines e. q. u. e. u. e. v. m. similitudine notatur' non enim velle scriptorem explicare, quid sint similitudines, set quid imagines, ac vocabulum imagines quod sit definitum, non debere in definitione poni. at haec nulla est definitio, set praeeptio tantum, 'imago' non per similitudinem explicatur, set utrumque vocabulum plane idem significans in vicem usurpatur.

114. 9. medico sc. digito, quod ex Pith. addidit Schütz, ne amphibolia existeret. medicus digitus s. medicinalis est vicinus ab imo, cf. Macrob. Sat. VII. 18. testiculos arietinos i. e. erumenam e
31 pelliculis testiculorum arietinorum. 11. cetera crimina quae olim commisit reus. 18. demolitionem primus edidit Victorius e Cie. de Divin. I. 33 bene, nam respicitur ad nomen Domitii et e verbis imago fit' adscribit Ern. confirmatur ea correctio lectione codd. *dl*⁴ altero loco vs. 21. 19. 'in primo loco' dedit Schütz; rectius opinor nos 'in uno loco,' cui respondet 24 in altero l. cf. ne longe quaeramus, 113. 11. — 20. Regibus scribendum fuit, non regibus, familiae enim Regum Marciorum fit mentio.

115. t. locum corruptum varia ratione sanare VV. DD. conati sunt. Schütz proposuit 'subornare Aesopum et Cimbrum in Iphigenia agentes Agamemnonem et Menelaum' idem Bergk Ind. lect. Marb. aest. 1844 p. XV. Orelli: 'subornari in Iphigeniam a Calchante Agamemnonem et M.' at sic non exprimitur 'parant'. Ribbeck (Praef. XV) 'Aesopum et Cimbrum subornare Iphigeniam velut agentes Agamemnonem et M.': obscurius hoc, quia non intellegitur, quid sit subornare Iphigeniam. Orelli in ed. priore bene vidit 'Ag. et Men.' interpretamenta esse nominum Aesopi et Cimbri; quod 'subornantis' legendum esse statuimus, posseere id videbatur antecedens 'tollentem'; ac quom apparatus quendam significari liqueat, vix alium hunc esse posse existimavimus quam nuptiarum, quarum vestigia delitescere videbantur in 'ut ad'. versio gr. *ἐν τῷ ἐτέρῳ τόπῳ Ἀίσωπον θετίον καὶ Κύμβρον καὶ κοσμουμένην ἐν τῇ πλάνῃ Ἰφιγένειαν τοῦτ' ἴσται κτέ.* expressit lectionem codicis *t* sive *o*. 3. set haec — notatione, male cohaerent ista 'tum valet — ut versu' etc. item improbandum 'haec notatione' post 'haec imaginum conformatio' synonyma enim ea sunt. fortasse 'vel' corruptum in 'vale' ceteras turbas creavit. 12. in lectione *hgr*¹² 'firmae et haeres' latere videtur 'firme haerentes'. Halm hoc ac tamquam verisimilius 'et acres' proposuit, laudans Quint. XI. 2. 22: 'locis est atendum multis illustribus explicatis modicis intervallis: imaginibus autem agentibus acerbis insignitis, quae occurrere celeriterque percutere animam possunt'. at si quid mutandum sit, praestabit Cornificium ipsum sequi, cf. supra 111, 11.

116, 4. non adiecto, quod facile ante nova elabebatur, lenius cor-
 reximus lectionem optimorum codd. quam fit vulgo. 6. 'incr. periculo-
 sum ridiculum' lectio codd. *obl²³⁴v^o* vertitur graece ἀπ'θανον κινδυνῶ-
 δεσ γέλοιον. 11. solis abesse potest, absolute enim exortus et occasus 36
 sic etiam alibi ponuntur, cf. Tac. Hist. III, extr. nostro autem loco non
 modo solis, set etiam lunae statim mentio fieri debebat, quom infra ecli-
 pses solis, et lunae comparentur.

117, 5. ea accidet legendum esse suspicati sumus eodem sensu atque 37
 supra 'qua' 102, 8; 109, 6. — notatas etiam *o* habet, et interpr. gr.
σημειωμένως, idem in suo exemplari 'multas' pro 'mutas' invenit.

8. aliqua re correxerat Crat. quod in notis er. commemorare omisi.

19. qui ediscere vellent h. e. qui memoriam vellent exercere: obiecto 38
 facile caret sententia.

118, 4. haec poterunt. cf. Fleckeisen Mus. Rhen. VII, 273. —
 7. vis contentionis fragitur vulgata lectione 'ut ne quid — quaerat, quom
 nos — tradamus'. particula est illata, opinor, ab iis, qui prohibere vel-
 lent, ne negatio ad utrumque colon referretur, inmemores exemplorum,
 quale est notissimum illud Hor. Serm. I, 1—3. — 18. genera abesse 39
 malimus, ita ut 'mille' fiat substantivum.

119, 1. et ipsarum vulgatam lectionem esse hic addere liceat. 2.
 quod et utilior sit. iam Schütz non auditus a posterioribus criticis
 vidit hic non de rerum utilitate et facilitate quaeri, set memoriam rerum
 cum memoria verborum comparari. 8. quae pertinet ad utilita-
 tem h. e. ad ipsum usum rerum. sententiam eandem habet Senec. Contr.
 IV, pr. (266 ed. Bip.) 'non est — utilis exercitatio nisi quae operi simil-
 luma est illi, ad quod exeret: itaque durior solet esse vero certamine'
 deinde suae aetatis scholas rhetoricas vituperans: 'in scholasticis declama-
 tionibus contra evenit: omnia molliora et solutiora sunt'. 13. quid va- 40
 leat doctrina, comprobatur diligentia, quae in exercitatione secundum artis
 praecepta ponitur: non est, cur cum Orellio 'corroboretur' inferamus.
 21. poteris — cognita Schütz temere eiecit: dicit scriptor Herennium
 aliquando intellecturum, quam utilis haec ars sit, si eius ope plurimarum
 rerum cognitionem sibi compararit, nunc iam suspicari eum posse utili-
 tem fore.

III.

121, 3. praeter consuetudinem Graecorum. fecit hoc Aristo- 1
 teles, iique, quos laudat Anonymus Seguerianus; non Anaximenes, quem
 Cornif. ignorasse videtur. 7. neque ante rem neque praeter rem.
 bene Ernesti: 'neque praefationibus usi sumus, neque quicquam diximus,
 quod non ad rem ipsam pertineret explicandam — hoc non assecuti sunt
 qui dederunt 'post rem'. hoc est in *τοφνο²³v*, et ed. Mediol.

- 2 122, 3, ridiculam distinctionem 'ab E. sumere aut a Gr. ponere exemplum' potissimum codd. fide sustulimus; certe eo non defenditur, quod docemur et 'ponere exemplum' et 'sumere ex.' rectissime dici; id nemo dubitavit. 40, sic suo — abutatur, necessario haec inseruntur, alioquin quod per exemplum a lite petitum Cornif. probare volt, id huic ipsi exemplo probando adhibuerit, quae dedimus, ex lacris membris duorum potissimum codd. *te* fuerunt elicienda adiectis 'sicut' et 'qui suum.' 13, ac negent, vulgo 'aut negent' quo mirabilem dilemma existit, ut aut se omnibus praefereant, aut negent optima esse ab aliis sumpta exempla, ea enim ipsa causa est, cur alienis non utantur, quod se omnibus praefereant, videlicet alterum dilemmatis membrum, cui respondent verba 123, 3—5 'si quos — anteponan' excidit in plerisque libris, vestigium eius mansit in 2, *te* 'aut si alia probant' unde fecimus; aut aliena probent, illud ac negent iam vides priori divisionis s. dilemmatis parti adiungendum fuisse mutanda particula.
- 3 123, 18, simile est ap. Cic. Brut. 185 'quibus virtutibus oratoris horum quodque deficiatur, aut quibus vitis orator — non adsequatur haec — artifex aliquis indicabit' etc. adde 199.
- 124, 1, in arte maxime scribenda, vere Schütz: 'hoc 'maxime' inde repetitum est e commate precedente, neque h. l. sensum praebet,' item sensu caret et ante 'alienis' (16) qui enim hic loquuntur, solis alienis utuntur, ibidem quom praecipiones sit in *παις*, suspicamus rationes adscriptum esse, nisi e contrario 'praecipiones' adiectum alteri vocabulo, certe non sufficit ad tuendam volgatam comparatio loci similis II, 12 (38, 16) 'si ad hanc rationem praecipionis assiduitatem exercitationis accommodassemus,' 8, nos sua auctoritate legendum esse iam Baier coniecit. 11, inventores cf. not. ad 121, 3. —
- 4 11, rationem — cum ratione, ut est apud Cic. p. Quint. 92 'quod vitae ratio cum ratione decerneret, idcirco nobis etiam magis te iudice opus esse arbitrati sumus.'
- 125, 1, quom venerit cursum, vix opus laudari exemplum, quae Cic. Verr. II, 2, 124 'ad istum emptum venerunt locum illum senatorium,' 4, ex Euseb. chron. p. 43, Scal. *ἴστ. σπυ.* 335 apparet hic Boeotum Sicyonium dici, mire Lambinus de Boeoto Thessalo et pugile cogitavit, quem Xenoph. Anab. V, 8, 23 commemorat; F. Ursinus vero vel de Boeo Heraclida, faecessunt iam calcei quoque Sicyonii, quibuseum Ladas et Boeus cursitasse putabatur a viris doctissimis. 7, stadium rhetoricae artis, eadem translatio est ap. Cic. de or. I, 147.
- 5 126, 1, nam si — relinquetur, queritur Ernesti 'in hoc loco mirifice fluctuant libri, ut nil certi extricare liceat,' licet tamen, modo quid velit dicere scriptor, observemus; at socordia editorum accidit, ut nemo in 'eorum volumina' offenderet, nec deprehenderet veram lectionem olim in *l' eo*², nuper in 2, *r* inventam 'tua volumina,' deinde nulla erat causa, cur reciperetur Turnebi coniectura 'de libris sustulerit' ab Ernesto, Orellio aliis, possessivum enim abesse nequit, et alterius quidem, non tertiae personae requiritur, postremo 'nihil tibi' ex *δι*³, 'quod suum velint' ex ple-

risque duci potuit. plane sic Cic. loquitur Phil. X, 6 'hanc tibi consuetudinem plerisque in rebus bonis obtrectandi si quis detraxerit, quid tibi, quod sibi quisque velit, non relinquetur?' 17. qui artem nescierunt, inde colligere aliquis possit arte non opus esse, nec exemplum ipsum testabitur ex arte egregie illum scripsisse, unde petittum est.

127, 1. debebant rationem a se inventam demonstrare, qua in scribendo utantur, at id non faciunt, demonstrant tantum, quam rationem adii sequantur. 11. artificiosum egregie Schütz hic quoque a successoribus neglectus invenit, nunc confirmatur codicis *h* auctoritate, ut scriptoris usu, cf. 99, 13; 116, 5.

128, 3. aut de Pacuvianis nuntios. subscribimus sententiae Orellii, cuius haec verba sunt in ed. altera 'memorable illud 'nuntios' (noverat ex solo *p*¹) quod esset τὰς τῶν ἀγγέλων καὶ ἐξαγγέλων ῥήσεις, ac vide etiam atque etiam, ne hoc v. parum intellectum pepererit monstrationum statim memoranda, inculcatam autem sit v. periodus, quia aptius non succurrebat' etc. tamen istud 'periodos' frequenter memoratur ab recentioribus Latinarum literarum scriptoribus, ut a Bernhardyo p. 366, sq. quamvis minime Cornificianum sit pro continuatione. poëmaticis, propter hanc formam locus laudatur a Prisciano VII, 774. s. propterea quod — intellegemus, haec quae superioribus propterea quod — literatus' ad amussim respondent, sententiamque habent commodissimam, pravo iudicio usus Schütz reiecit. 16. parere ut complura eius generis otiosum lectorem, non ipsum scriptorem dilucidae brevitatis studiosissimum redolet.

129, 1. alienorum, non dubium, quin Cornif. sic, non 'aliorum' dederit, cf. 43, 1, ubi *h* 'alii' pro 'alieni' habet. 3. separatim h. e. iam refutatis ipsorum adversariorum causis, s. eorum ratio: non enim proferri possent talia argumenta, ut §§ 1—3.

130, 4. de eloquentia Catonis conferendus maxime Cic. Brut. 63 sqq. 293 sqq. de Laelii Scipionis Galbae ib. 82 sqq. de Porcinae 95, 96; Ti. Graechi mentio fit ib. 104, 296 ac Plin. II, N. XIII, 12 narrat se utriusque fratris libros aput poetam Pomponium Secundum vidisse. plerumque solus Caius boni oratoris laude ornatur, cf. Br. 125. Antonium et Crassum vide comparatos 139 sqq. 10. igitur nemo in hanc incidet 8 op. ut probes, particulam non repugnare sententiae loci, quod Ern. et Schütz contenderunt, paululum immutabis verba e. g. sic: igitur debebant ab uno exempla sumere, ne quis in hanc opinionem incidet. 'enimvero' et 'atqu' ab illis proposita revera sint contra mentem scriptoris, 16. 'denique' etsi a nonnullis codd. oblatum tamen non recipiendum fuit a Schützio: solet enim illud a Cornif. in fine brevium membrorum poni, deinde identidem adhiberi in enumeratione argumentorum aut praecceptorum ne ultimo quidem excepto; cf. II, 13, 14, 15.

131, 7. potest mercator, compendium ut faciat, mercem aliunde rogare, quam amico vendat, artis scriptor sua afferre debet: quod si non faciat, mercatori comparandus erit, qui mereis, quam venditat, exemplum non ex sua apotheca, set ab aliis petat. vides accurate distingui vendentem a venditante, mercem consuetam ab aliena. ceterum breviloquen-

tiam huius auctoris dedecent addita 'mercem' et 'alimide' suntque pro interpretationis habenda. 12. si Triptolemus. hinc novae comparationis initium fieri vel tempus diversum ostendit, nec tamen quisquam separavit eam a superioribus ignota aut neglecta lectione codicis *e*: 'sic mere, ipsi quid venditant'.

132. 9. Cornif. pro lubitu membris suum artificem attribuit; ventrem et erura eo parentia donavit Graevius Phidia, Oudendorpius Mye. at in ipso 'et erura' latere videtur plastae nomen; Cresilaem (ut 'es' in *u*, 'il' in *r*, 'et' in 'eum' non sine exemplo transierit, lectumque fuerit olim 'erura et'): sic quem Plinio Ross, Pausaniae Bergk restituit, Cornificio nos red-
 10 diderimus. 12. ne possunt quidem — propria, hoc si reputasset Quint. IX, 3, 69 sq. a vituperatione Cornificii abstinisset. 14. idem ait Cic. de or. II, 177 'tractatio varia esse debet, ne — cognoscat artem, qui audiat'. 15. ne ars adpareat. Hermog. 117, 2 laudat Demosthenem ut *δεινόν — ἀεὶ σοφίσασθαι τὰς τέχνας καὶ ἀποκρύπτειν*, 17. apodosis sententiam superioris enuntiati 'quod in dicendo — tangitur' accuratus expressam iterat. tibi et vulgo lectum antithesin obscurat atque adeo tollit, quapropter at scripsimus.

133. 2. nomina rerum h. e. *ὀνόματα τεχνικά*, maxime schematum appellationes: haec nomina C. primus convertit, primus igitur Latine de hac parte rhetoricae commentatus est. 16. primum — debeat, prior
 11 pars §§ 11—16 tractatur, posterior §§ 17 sqq. — 17. sunt igitur tria genera. eadem inveniuntur ap. Cic. Or. 69 quot officia oratoris, tot sunt genera dicendi: subtile in probando, modicum in delectando, vehemens in flectendo: in quo uno vis oratoris est. adde his de or. III, 199, 212. Part. 19.

134. 3. levem constructionem in figura gravi non putabant ferendam esse correctores, a quibus *codd.* *eb* profecti sunt; dederunt 'magna et ornata constr.' probatumque hoc est ab Ern. et Sch.: ille male negat, de compositione verborum ea, ex qua laevitas orationis nascatur, hic sermonem esse: debuerat docere, quid esset 'magna constructio' hoc enim unquam ita usurpatum fuisse, ut splendida et magnifica significaretur compositio, vix credibile est. verborum gravium. de narratione agens An. Seg. 439, 19 *μεγαλοπρεπῆ δὲ ποιήσεις τὴν διήγησιν ψιλῆ φράσει*
 12 *καὶ διηρημένη*; immo *ὑψηλῆ καὶ διηρημένη*. 17. ingenuom, de veritate huius lectionis vide notata ad II, 49 (78. 6) 'quom dicimus maius esse maleficium stuprare ingenuom quam sacrum legeré'. qui ingenuam stuprasset, nil nisi poenam X millium aeris subibat, cf. Quint. decl. 370. de vi nominis 'materfamilias' quod non ubique 'nuptam' significat, vide Papinian. Dig. XLVIII, 5, 10; Ulpian. l. 16, 46. vulgo legebatur 'qui violassent ingenuam matrem familias constuprassent pulsassent aliquem aut postremo necassent' at primae fam. *codd.* 'violassent aliquem' habent, quo excluditur idem verbum supra lectum: praeterea *cod. μ*: 'matremfam. aut constupr.' hinc, restituto vocabulorum ordine, scriptori suum reddidisse nobis videtur. coniunctio ingenuorum et matrumfamilias iteratur statim 135, 11.

135. 2. poenam reliquerunt h. e. omiserunt, cf. Cic. p. Mur.

27 'in omni iure civili acquitatem reliquerunt, verba ipsa tennerunt', minus recte interpretatur Orelli: 'posteris eam excogitandam siverunt', vulgo legebatur 'p. non rel.' ut necessario per interrogationem haec proferenda essent, sensu valde contorto. Schütz autem omissa interrogatione contra usum Latinitatis hanc sententiam inesse putat: quoniam in proditores satis idonea poena non possit excogitari, propterea maiores singularem poenam huic facinori non reliquisse: causa sane haec vera est, cf. Lycurg. 9 Cic. p. S. Rose. 70. totius exempli sententia invenitur ap. Cic. p. Mur. 80: 'inita sunt in hac civitate consilia, iudices, urbis delendae, civium trucidandorum, nominis Romani extinguendi: atque haec cives, cives inquam, si eos hoc nomine appellari fas est, de patria sua et cogitant et cogitaverunt'. 5. univorsis civibus cf. II, 48, ubi secundo in loco quaeritur, utrum 'res, de quibus criminamur, ad omnis pertineant, an ad superiores' etc.

136. 2. exemplum medioeris figurae petium esse videtur ex accusa-
tione Varii Hybridae, cf. Appian. b. c. 1, 37. — 3. norant a Schützi-
o recte scriptum est, praeterito enim est opus, ubi de tempore ante exor-
tam sociorum defectionem agitur, quo existimare poterant, quid populus
Romanus posset. 13. pertineat noli referre ad sociorum deliberatio-
nem; potest in univrsum significari quidquid ad bellum gerendum requi-
riur. 17. isti dedimus pro 'illi' optimorum codd. vide 137, 1.

137. 1. de excisis a. n. 628 Fregellis cf. Liv. Epit. 60. Vell. II, 6.
9. aliquid fuisse necesse est ut videlicet potentes cives Romani eor-
um defectioni praefuerint. cf. infra 140, 2. 14. syntaxis 'visum est 11
ut' comparetur cum 'placitum est, ut' II, 1 (27, 6). 15. ecce tibi
iste cf. laudatum ab Halmio Cic. p. Sest. 89. de off. III, 83. — 16. sa-
tisfacias oportet. Schütz: 'tecte adolescenti stuprum minatur, notum
est enim, constuprationes masculorum nonnumquam ulciscendi causa fac-
tas esse'.

138. 2. rabulae, quod nobis sub levi codd. optimorum *hp* corru-
ptela 'fabulae' latere visum est, vix necessarium confirmare locis ut Cic.
de or. I, 202, Or. 47. Quint. XII, 9, 12: 'a viro bono in rabulam la-
tratoremqve convertitur'. 3. impurus homo puerum honestissimum
turpi convitio violat: cinaedum esse muliebri appellatione (acerva *hp*¹,
exercitata *hu*¹*a*) significat: inde suspicati sumus legendum esse 'ista p.
est atque proterva'. vix enim quidquam praeterea subesse credibile vo-
cabulo 'acerva' pro quo 'acerba' scripsimus, ut Latina saltem vox relin-
queretur; nunc paenitet nos non ipsum hoc 'proterva' intulisse. sola-
rium tractavit Victor. Lect. XXI, 13 ubi affert locum appositum, Cic. p.
Quint. 59 'vixit enim semper inculte atque horride — non ad solarium,
non in campo non in conviviiis vorsatus est.' obscenum sensum, quem
habet h. l. 'exercitata' exempla illustrent Catull. LXI, 235 et Cic. Cat. II,
9. ex quo loco etiam verborum 'pone seenam' explicatio petenda: 'nemo
(est) in scena levior et nequior, qui se non eiusdem (Cat.) prope soda-
lem fuisse commemoret'. nimirum contemptissimi sunt histrionum ano-
res. 9. aliena plane ab ingenio scriptoris admonitio, ex ipsis exemplis 15

genera figurarum intelligi posse; alteram adnotationem 'erit enim — medioeritate' iam Schütz glossatori tribuit. 15. Cornificius diserte voluit pronuntiare laudabilem figuram orationis non facile distingui ab improbanda, quare nolim in suspensionem vocare verba quae laudanda est — quae fugienda cum Ern. et Sch. ad rem quod attinet vide Aristot. Rhet. III, 3, 3. Senec. Contr. III, prooem. 199. Bip. Quint. VIII, pr. 3. Demetr. IX, 52, 82.

139. 1. sufflata legendum esse etiam Viet. coniecit, inferiora comparans, ubi agitur de oratione, quae tuget et inflata est. 4. de genere novorum prisorum translatorum verborum cf. Cic. Part. 17, de or. III, 153, 204, or. 80. — 7. hic Ern. salsas lacunas apud Laer. III, 1044 laudat. Cornif. si recentiore saeculo vixisset, potuisset aptissimis exemplis turgidae orationis uti compluribus Pseudociceronianis, ut de dom. 124: 'cur ille gurgis heluatus tecum simul rei publicae sanguinem ad coelum tamen exstruxit villam in Tusculano visceribus aerarii?' 8. paenitentia recte videtur Ern. ex ed. 1174 dedisse, cum expl. 'vult dicere, ut e praecedentibus patet: poenas det, ut eum poeniteat'. 10. et specio. hinc demum apodosis initium suum capit; si statuamus iam a verbis et ab eo, quo profecti sunt, aberraverunt illam inchoari, eandem 16 habebit sententiam atque protasis. 13. quod appellamus dissolutionem — sufficit una appellatio, ut ceterorum vitiorum; 'fluctuans' fortasse accessit ex Cic. Or. 198 'in dicendo autem nihil est propositum nisi ut ee immoderate aut angusta aut dissoluta aut fluens sit oratio'; inde natum ineptissimum emblemata 'ut hoc modo — illuc; huic tamen maluit Orelli parere quam tolerabiliori additamento 'fluctuans et'.

110. 6. diffluit. scilicet, ut ait Cic. Or. 77 'solutum quiddam sit, nec vagum tamen, ut ingredi libere, non ut licenter videatur errare'.

9. aridum Demetrio IX, 100 est ξηρόν. exempla iterum petantur ex Pseudociceronianis, ut pro dom. 37 'quae maior calumnia est quam venire inberbem adolescentulum bene valentem ac maritum: dicere filium senatorem p. R. sibi velle adoptare: id autem scire et videre omnes, non ut ille filius instimatur, set ut e patriciis exeat et tribunus plebis fieri possit, ideoque adoptari' hic sane valet iudicium Cornificianum: 'frivolus hic quidem iam et inliberalis est sermo'. 19. simile est Aristotelis praecceptum Rh. III, 2, 5.

141. 2. cf. Anax. 47, 24 *χοῆ δὲ τούτων κατὰ πάντα τὰ μέρη συγκαταλέγειν (σχημὰ ἐλλέγειν?) διαλλάττοντα τοὺς λόγους καὶ μηδέ-*
17 *ποτε ὁμοία εἰς τὸ αὐτὸ πολλὰ τιθέναι.* 5. ad modum oratoris diversus enim oratoris et poetae modus, cf. Cic. de or. III, 153. — 6. elegantiam et dignitatem Cic. coniungit Part. 16 simplicibus verbis eas virtutes tribuens, compositionem separans, quae adhibetur conimectis. simplicia autem ei sunt partim nativa, (hic elegantia) partim reperta sive tractata, quae ad dignitatem pertinent. adde Quint. VIII, 1, 1. — 7. eadem fere sunt ap. Cic. Or. 79 'sermo purus erit et Latinus dilucideque planeque dicetur'. plura vide de or. III, 49. — 9. Latinitas quae fuerit in Seauro Antonio Crasso Caesare narrat Cic. Brut. 135, 140,

143, 262. — 12. solœcismum descriptum vide Cic. Part. 18, Anaxim. 51, 9. — 13. ex optimorum librorum *hππ* 'superius' lectione nunc coniectimus 'ad superius' fuisse ab auctore scriptum. — 15. hinc liquet, de arte grammatica librum edere voluisse Cornificium; non consequitur, quod nuper van Hensde statuit, Aelium Stilonem horum Rhetoricorum esse auctorem. — 17. usitatis verbis et propriis iam Anaxim. praecipit 51, 3: *πρῶτον μὲν οὖν ὀνόμαζε τοῖς οἰκείοις ὀνόμασιν ὅτι ἂν λέγῃς, διαφεύγων τὸ ἀμφίβολον.* deinde Cic. Or. 80 simplex (ornatus verborum) probatur in propriis usitatisque verbis, quod aut optime sonant aut rem maxime explanant' contra idem, ubi de gravi orationis figura agit Part. 54: 'augent etiam relata verba iterata duplicata — omninoque semper [quasi naturalis et] non explanata oratio, set gravibus referta verbis ad augendum accommodatior'. inclusi verba, quae explicant, quid sit 'explanata'. — 21. de constructione verborum brevissimi sunt Anaximenes 18 et Cornificius, eo plura profert Cic. de or. III, 171 sqq. Or. 140 sqq.

142, 1. hiatus vitandi praeceptum habet Anax. 51, 4, etiam 49, 12; tangit Cic. Part. 21. — 3. bene correxit Halm, aëriæ 'h. e. bacae in aere pendentes'. — 15. verborum transiectionem etiam Anaxim. vitandam censet 51, 7.

143, 2. Lachmann ind. lect. univ. Berol. 1849. p. 5 scribit 'in primo libro: has, Aeli, res ad te scriptas misimu' Lucii'. de eodem hoc loco Gerlach egit Prolegg. ad Lucil. p. XXXV. — 4. item — continuationem. cf. Cic. Part. 21, qui in suavi dicendi genere postulat coniunctionem 'quae sit circumscripta non longo anfractu, set ad spiritum vocis apto'. — 8. dignitas — dividitur similiter Cic. Inv. II, 49 'omnia quae in inventione verborum et sententiarum aliquid habent dignitatis, in communis locos conferuntur'. eodem spectant de or. II, 36, Brut. 69, 141, 275. — 13. Schütz deprehendit lacunam h. l. quaedam excidisse monens, 'quibus transitus ad singulas verborum exornationes continebatur'. fortasse: 'de verborum exornationibus primum dicemus' cft. c. 34 extr. (178, 13) — 14. repetitio Graecis rhetoribus. Alexandro VIII, 446, 19 Tiberio 558, Phoebammoni al. *ἐπαναφορὰ* dicta describitur a Cic. de or. III, 206, ubi inter figuras comparat 'eiusdem verbi crebra — a primo repetitio'; Part. 21 'relataque ad idem verbum ponantur'; Or. 135 'ab eodem verbo ducitur saepius oratio'; a Quint. IX, 3, 30: 'ab isdem verbis plura acriter et instanter incipiunt'. Rutilii Lupi verba I, 6 ita legerim: 'epibole. hoc schema dupliciter fieri consuevit, quom pluribus similibus aut diversis sententiis unum et idem verbum singulis praepositur aut varietas verborum, quae tamen eandem vim inter se habent' (*τὸ ἰσοδυναμοῦν*, ut est apud Alexandrum I, c.). adieci 'similibus aut' videtur enim idem dici quod a nostro vs. 15 'in rebus similibus et diversis'. — 15. res diversae hic sunt idem ac contrariae. — 20. tu — conaris. plane sic Demosth. LVI, 1. exempla repetitionis passim inveniuntur, cf. Dem. IV, 44, VIII, 65, IX, 66; ap. Cic. cum homœoteleuto Verr. II, 5, 58 cum expeditione p. Coel. 53 sq. cum conformatione Cat. IV, 18; figuram restitui or. p. Caec. 65, cf. supra ad 40, 9.

144. 9. *convorsio*, sic etiam Cic. de or. III, 205 appellatur 'eiusdem verbi in extremum convorsio'. Graeci plerique nominant *ἀντιστροφήν*. Tiberius 560, Herodianus 598, Hermog. π. ἰδ. 285 (laudat ibi Dem. I, 4, 11; XIX, 198); at Rutil. Lup. I, 7 epiphoram, Demetrius IX, 110 *ἀντιστροφάιν*. Quint. IX, 3, 30 exemplum Cic. p. Mil. 59 affert; poterat aptus Phil. I, 24: 'de exilio reducti a mortuo, civitas data — a mortuo = sublata vectigalia a mortuo'. cum contentione inagitur Ph. V, 4. Demosthenica vide I, 11, II, 29, III, 19, VIII, 66, XVIII, 199. — 14. Laetium hominem novum fuisse constat, maleque videtur Lambinus, cui tamen omnes editores auscultaverunt, navus scripsisse: si at, quod facillime, ut 124, 2 excidit, mecum inseras post erat, sententia existat aliquanto melior. — 15. studiis amicus dictum est, ut IV, 25 'qui suis rationibus inimicus fuerit semper'. — 16. ut absolvant rogus, sic accusativus etiam IV, 48 deest veriti estis, si primo coetu condemnassetis, ne crudelis existimaremini', locus libere translatus est ex Aeschine III, 198. ὅσους δ' ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τὴν ψήφον αἰτέει, ὄρκον αἰτέει, τόσους αἰτέει, δημοκρατίαν αἰτέει, simile etiam, quod ibi statim legitur
202. — 19. *complexio* significatur a Cic. Or. 135 'aut ab eodem verbo ducitur saepius oratio aut in idem coniecitur aut utrumque, quia 'utramque complectitur exornationem' h. e. repetitionem et conversionem appellatur coenotes ap. Rutil. Lup. I, 8, nec aliud significat nomen latinum, et alterum Graecum *συμπλοε*, cf. Tib. IX, 465, Zon. 682 anonym. 707. — 20. idem verbum, omissio, quod vulgo legebatur, 'primum' recte habet, tam enim satis liquet, quid significet repetitio. Quint. exemplum affert ex Miloniana (59) IX, 3, 31, atque id quidem ut conversionem demonstrat, deinde addit: quamquam hoc exemplum ad aliud quoque schema pertinet, cuius et initia inter se et fines eadem sunt — quale est 'qui sunt, qui foedera saepe raperunt' etc. de hac citatione nostri loci cf. Praefationem cap. I. Rutil. Lup. I. e. exemplum servavit Stratoelis, aput Ciceronem comparat de leg. agr. II, 22, p. Q. Rose. 12.

145. 9. *traductio duplex* est, vocabulo quodam aut sic iterato, ut maneat notio, aut sic, ut diversa intelligenda sit altero loco, illum inducit Cic. de or. III, 206: 'eiusdem verbi crebrius positi quaedam distinctio' or. 135: 'adiungitur idem iteratum', praeclarum eius exemplum pete a Cic. p. Mil. 31, putidum est p. dom. 68. alterius translationis multa sunt nomina aput rhetores Graecos: *ἀντιμετάθεσιν* sive *σύγχρησιν* sive *πλοκήν* appellat Alexander VIII, 479; diaphoram Rutil. I, 11, Iul. Rutilianus *ἀντίστασιν* (p. 43 ed. Capperon.). Cic. Or. 135 describit eam sic: 'continenter unum verbum non in eadem sententia ponitur' Quint. IX, 3, 68 coniungit cum adnominatione IX, 3, 68 (quo de loco egimus in Praef.) egregie usurpavit Isoer. VIII, 101 *πολύ ἂν τις ἀληθέστερα τυγχάνοι λέγων, εἰ φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς (Spartanis) γεγενῆσθαι τῶν συμφορῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρελάμβανον*. Demosthenica exempla sunt IX, 17, 18, XVIII, 289, laudata ab Hermog. π. ἰδ. 326, Ciceroniana Verr. II, 3, 105; 2, 155, p. Mur. 8. Phil. III, 27, V, 20.

146, 9. contentio tractatur a Quint. IX, 3, 81: 'contrapositum — vel ut quidam vocant, contentio (*ἀντίθετον* dicitur) non uno fit modo: nam et — singula singulis opponuntur — et bina binis — et sententiae sententiis' omisimus apposita exempla ex Cluent. 15, 4, 5. ipse Cic. de antithetis loquitur saepius: Or. 65, 135 et 167, ubi sua citat ex Verr. II, 4, 115 'conferte hanc pacem cum illo bello' etc. in Part. 21, ni fallimur, scripsit: 'ex contrario sumpta verba crebro contrariis paria paribus respondeant'. imperfecta est contentio ap. Antiph. Tetral. 1, γ, 3 *τοὺς μὲν γὰρ ὃ τε φόβος ἢ τε ἀδικία ἰκανῆ ἦν παῦσαι . . . τῆς προμηθείας, τοῖς δὲ ὃ τε κίνδυνος ἢ τε αἰσχύνη — ἀρκοῦσα ἦν σωφρονίσαι τὸ θυμούμενον τῆς γνώμης*, explebitur inserto *τὸ δεδιδῶς* s. *τὸ δεδοικὸς* (cf. Thucyd. I, 36) ante *τῆς προμ.* praeterea ser. *τοῖς μὲν*. — 20. exclamatio in enumeratio ponitur a Cic. de or. III, 207, idem ait Or. 135 'si est aliqua exclamatio vel admirationis vel conquestionis' reprehenditurque a Quint. IX, 3, 97, quod inter figuras verborum exclamationem commemoraverit, quam sententiae potius esse ipse putat, 'affectus enim est'. pluribus de apostropha agit IX, 2, 38, adhibitis ex Cic. p. Lig. 9, p. Mil. 85, Verr. II, 5, 163, similiter Hermogenes *σχετλιαστικὸν λόγον* tractat π. ἰδ. 336, exemplis usus Dem. XIX, 113, XXII, 78, XXIII, 210, quibus addimus Aesch. III, 137, 260.

147, 6. bonorum latrocinia fecimus *ἀποστροφῆν*, quae adhuc addito 'insidiatores' et correctione 'latrocinio' multum vehementiae amiserat. structuram quod attinet, cf. Cic. ad Qu. fr. I, I, 8 'sublata Mysiae latrocinia' et ibidem 'oppidorum — latrocinia' quod vocabuli notionem, p. S. Rose. 61 'conflitere huc ea spe venisse, quod putares hic latrocinium, non iudicium futurum'. nostro loco quadruplatores, non iudices, appellantur latrocinia; ideoque suspiceris, his potius infirmitatem quam iniquitatem tribuisse scriptorem. 9. si loco utemur quid sit, explicatur verbis quom — videtur, igitur non opus etiam alio interpretamento 'raro', atque interpellat moleste epexegesi cum illa voce coniunctam. ceterum cf. IV, 49 'haec res, si loco fit' etc. 11. interrogatio. Cic. Or. 137 inter sententiarum ornamenta praecipit, 'ut interrogando urgeat' etiam Quint. IX, 3, 98 interrogationem ut ratiocinationem (23) subiectionem (33) transitionem (35) occultationem (37) a Cornificio dissentiens alterius generis h. e. sententiae schema esse contendit. Anaxim. 46, 18 eam *καλλιλογία* subiungit appellatam *ἐξ ἐπερωτήσεως*. Hermog. Prog. 18 *ἐλεγκτικὸν* appellat, π. ἰδ. 241, 19 illustrat verba Cornificii quae — orationem *καὶ ἡ ἐρωτήσις δὲ [ἡ] τοῦ ὑποκειμένου προσώπου ἀποστροφή ἐστὶ καὶ ἔχει πρὸς τῇ σφοδρότητι καὶ ἐλεγκτικὸν τι· διὸ καὶ τὰ τοιαῦτα σχήματα ἐπὶ τῶν οὐκ ἐπιδεχομένων ἀντίρροσιν παραλαμβάνεται*, deinde affert Dem. XVIII, 63. cf. etiam Demetr. 114, de innumeris exemplis iuvabit inspicere Isaeum VI, 25, Dem. XXIV, 98 sq. Lycurg. 77 sq. Cic. p. Cael. 33 sq. — 16. et utrum — an non. haec petita sunt ex Dem. XVIII, 71; ex eadem parte etiam superior interrogatio fluxit, quam noli ab hac inferiore tamquam diversam distinguere. 16. legatur istaec. 18. ratiocinatio. Cic. Part. 47 23

est etiam illa varietas in argumentando et non inuicunda distinctio, ut quom interrogamus nosmet ipsos aut percontamur'. adde de or. III, 207, Or. 137. aetiologia appellatur ab Aristide IX, 347, Alexandro VIII, 438; plane alius generis est figura cognominis ap. Rutil. Lup. II, 19, describitur et ad *ἐνχρήματα* refertur ap. Hermog. 215, 10. exempla vide ap. Dem. IX, 36 sq. XXIII, 54, q. 1. laudat Alex. l. c., Cic. in Pis. 65.

148, 2. M. Porc. Catonis haec sententia fuit, qui teste Quint. V, 11, 30 'nullum adulterum non eandem esse veneficam dixit' ap. Senec. Contr. III, 48 (p. 226 ed. Bip.) 'conjecturalis est controversia inter duo crimina, quom alterum probamus, ut id alterius fiat probatio, tanquam quom dicimus adulterum fuisse, ut credatur etiam propter hoc venefic'. 7. virum parentem cf. Tac. Ann. XIII, 32 'prisco instituto propinquis cotam de capite famoque coniugis cognovit et insontem nuntiavit', tali iudicio matrem interfuisse non credibile, qua re ex cod. e 'parentem' recepi. 10. ad sententiam comparatur Lys. ap. Stob. LXVIII, 32.

149, 1. hanc rationem Cn. Pompeius quoque in restituendo Tigrae 24 secutus est. cf. Cic. p. Sest. 58. — 18. de sententia iterum discutit Quint. IX, 3, 98 negat enim plane schematibus accensenda sententiam membrum articulum interpretationem conclusionem. de definitione *γνωμῆς* convenit inter Aristotelem Bhet. II, 21, 1 et Hermogenem Prog. I, 24. ille adiecta ratione *ἐνθύμημα* ait effici itaque distinguit sententias *ἢ μετ' ἐπιλόγον ἢ ἄνευ ἐπιλόγον* (l. c. § 3); Herm. quoque dividit sent. *ἀπλῶς* et *διεξενγμένως* (l. c. 25) similis Anaximenis distributio 31, 48 *δύο δὲ τρόποι τῶν γνωμῶν εἶσιν, ὁ μὲν ἐνδοξος, ὁ δὲ παριδόξος*, illis rationes (*αἰτίας*) addere non necesse, his autem propositis *χορῆ φράζειν τὰς αἰτίας συντόμως* cf. etiam, quae Seneca de Porcio Latrone narrat Contr. I, proem. p. 68 ed. Bip. 20. primum virtutes revereri cf. III, 1, 33 (81, 12; 111, 2) ne cum Ranconeto et Lambino plurimum legendum esse putes. vidit iam Gruterus.

150, 11. devolant sic Cic. p. Quint. 93 'fatetur se non — posse — ab adlieta amicitia transfugere atque ad florentem aliam devolare'. 13. quae dupliciter referuntur. significatur non rationis subiectio, set diversa eiusdem sententiae pronuntiatio. exemplo sit Dem. XXI, 101, ubi sententia prius simpliciter proponitur *ἐγὼ γὰρ — πράττουσιν* — deinde dupliciter: *οἶον — ὑπέρχεσιν*. sententia scriptoris non intellecta est ab iis, qui in *α²β³γα¹δ²ε³ζ¹η²θ³* adscripserunt 'sine ratione et cum ratione', unde fluxit hoc emblemata in ed. Ern. quae praeterea esset ineptissima 25 iteratio superiorum (vs. 6), defendit tamen Ern. 21. propter formam maturissima Prise. haec laudat l. c.

151, 1. facit huc Aristot. Rh. II, 21, 15: *χαίρουσι δὲ καθόλου λεγόμενον, ὃ κατὰ μέρος προὑπολαμβάνοντες τυγχάνουσι*. 4. contrarium — contentio est annotatio indoeti lectoris; contentio enim magnopere a contrario differt. adscribit Halm: 'notabile est, titulum figurae, qui in codice *V(h)* nunquam omittitur h. l. deesse, unde etiam verisimilius fit vv. 'contrarium idem' etc. glossema esse.' de contrario quod

idem est cum tertio conclusionis modo cf. Cic. Top. 55 ⁶ ex hoc illa rhetorum sunt ex contrariis conclusa. quae ipsi enthymemata appellant: non quod non omnis sententia proprio nomine enthymema dicitur, set — quia videtur ea, quae ex contrariis conciliatur, acutissima, sola proprie nomen commune possedit. eo respiciens Quint. V. 10. 2 et simul ad hunc locum ⁶ plures ait ⁶ invenies in ea opinione, ut id demum, quod pugna constat, enthymema accipi velint, et ideo illud Cornificius contrarium appellat. idem IX. 2, 106 Graeco nomine hanc figuram appellat *ἐναντιότητα*, unde sint *ἐνθνήματα κατ' αἰτίσιν* (fo: *ἐναντίωσιν*). ab Aristotele Rhet. II, 23, 4 hic locus dicitur *ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον* eiusdem generis sunt, quae Minucianus IX. 608 *ἐπιχειρήματα ἀπ' ἐλάττονος — ἀπὸ μείζονος* nominat. ab Anaximene modo *τεκμήριον* (33, 15) modo *ἐνθνήματα* (33, 24) haec ex contrario argumentatio vocatur. cf. laudatos a Spengel, l. c. Antiph. VI, 27; Lys. IV, 12; Dem. XLIX, 58; et praeterea Isoer. XVII, 50, XVIII, 30 sqq.; Isacum l. passim, V, 34, 38; Andocid. I, 102, Lyeurg. 71, 123; Aeschin. I, 85, 108, III, 78; Dem. II, 24, 26, VIII, 20, 41, IX, 13, XX, 8, 9, 12, 63, 86, III, 135, XXXIV, 25—28, 45—48; Hyperid. p. Lycophr. col. 15. Cic. p. Balb. 54, p. Flacc. 9, 40. p. Cael. 78. p. Sest. 81, 83, 84, 90. — 10. cognoscentem sui fore. sic Quintio trib. pl. magna ⁶ ignorantia sui tribuitur a Cic. p. Cluent. 109.

152. 10. membrum (*κῶλον*), articulus (*κόμμα*) continuatio (*περίοδος*) 26
diverso ordine significantur a Cic. Part. 19 ⁶ dilucidum sit usitatis verbis propriis (sc. ⁶ et pr.) dispositis aut circumscriptione conclusa aut intermissione aut concisione hic intermissione membrum, concisione articulus appellatur. quando membris, quando continuationibus utendum sit, docet Hermog. π. εὐρ. 145, 8. articulos h. e. *κόμματα* tribuit *σφοδρότητι*, nominans etiam *τὸ κατ' ὄνομα κομματικόν*, quale sit Dem. I, 9 (ubi *Ἀμφίπολιν* memoria lapsus addit) et *τὰς πυννὰς καὶ δι' ἐλαγίστου ἐξαλλαγάς*. cf. praeterea, quae de Crasso membra saepius quam continuationes adhibente narrantur a Cic. Brut. 162, et Senec. Contr. IV, 25 (285 ed. Bip.). — 15. solis feliciter haesit ap. Rufinum p. 194 ed. Or. contortum enim sensum habet suis codd. lectio.

153. 4. quod illud tardius maluit Ern. scribere, quia ⁶ forma ea vulgatar nostro esset: errore scilicet ex deterioribus libris ducto, qui compluribus locis addunt particulam, cf. 11, 5; 129, 12; 195, 2. — 6. gladium servatum cod. e tractatur a Varr. L. L. VIII, 49. habet Lucil. ap. Non. III, 106. (ed. Gerl. p. 88, n. 52) — 9. continuatio a Cic. 27
plerumque comprehensio dicitur, ut Brut. 274, 317. 320. 325. 327.

154. 3. comparibus ut similiter cadentibus contentioni conduplicationi (38) circuitioni (44) locum praecipuum Cic. tribuit in laudando et vituperando Part. 72, Or. 38, 84. appellatur compar ab Aristot. Rhet. III, 9, 9 Anaximene 52, 56 Tiber. VIII, 561, Alex. 484 (*πάρισον*) *παρίσωσης*, a Quint. IX, 3, 80 *ἰσόζωλον*, ut a Rutil. Lup. II, 15, Aquil. Rom. II, 2. quo modo Demosth. comparium fastidium vitet, pluribus docet Hermog. π. ἰδ. 281, 18; idem monet π. ἰδ. 279, 14 talibus proprie *κάλλος* ora-

tioni conciliari *περὶ οὗ καὶ Ἰσοκράτης φησίν, ὅτι τοὺς ἀκούοντας ἐπισημαίνεσθαι καὶ θορυβεῖν ποιεῖ περὶ παρισώσεων καὶ τοιούτων τινῶν λέγων [ταὐτ' εἴρηκεν ἐν Παναθηναϊκῶ]*: ultima quattuor verba ab Herogene aliena esse videntur. exempla apud Isoeratem plurima inveniuntur, cuius paene tota or. XXI ex comparibus est composita, ut iam Philostr. animadvertit V. S. 214, 20. Demosth. vide VIII, 33, XXII, 1, 28 Aesch. III, 91. Cic. p. Caece. 1, quem locum laudat Quint. l. c. — 14. aut si quom in altero plures sunt volgo legebatur, male adhibita disiunctione eorum, quae non nisi coniuncta esse possunt: necessario in altero membro plures syllabae sunt, quom alterum brevius est, nec compar ad speciem nascitur, nisi illud brevius longitudine saltem aut plenitudine praestet; quare 'aut si' et 'sunt' delenda fuisse. observatio eadem est Anaximenis 52, 27: *εἴη δ' ἂν ἴσα καὶ πολλὰ μικρὰ ὀλίγοις μέγалоις καὶ ἴσα τὸ μέγεθος ἴσοις τὸν ἀριθμόν.* 18. similiter eadens s. homoeoptoton vide ap. Rutil. Lup. II, 13, qui tamen exemplum homoeoptoton ex Sosierate iam in hoc capite affert, Aquil. Rom. II, 4; Alexandr. VIII, 476, et Tib. 562, qui exemplum Isoer. citat IV, 186. saepius etiam repetitur eadem terminatio in VI, 75, ubi pro *μηδεμιᾶ πολιτείᾳ τεταγμένη χρώμενον* legerimus *μ. στρατεία τ. χρ.* utrumque genus sim. ead. et sim. des. complectuntur Aristotel. Rh. III, 9 et Anaxim. 53, 5 *παρομοιώσεως* nomine, etiam Cic. de iis coniunctim agit Or. 38, adde 135, de or. III, 206. plura praebet Quint. IX, 3, 75—79.

29 155, 18. adnominatio. haec plerisque est *παρονομασία*: Alexandro VIII, 477. Tiberio 556, Herodiano 595, Rutilio Lupo I, 3, Iul. Rufiniano II, 15, at Aquilae Romano paronymia. (?) Aristot. Rhet. III, 6 appellat *τὰ παρὰ γράμμα σκώμματα*, Cic. or. 81 laudat 'inmutatione literae quaesitas venustates'.

156, 2. attenuatione aut complexione eiusdem literae. attenuatio est cum brevitate idem, ita tamen, ut in flexione tantum inveniat: complexionem dicit, quam Graeci *συναλοιφήν*, cuius exemplum, set non in eadem litera usurpatae, Quint. I, 5, 17 profert ex Varrone Atacino. nostro loco 'venit' ex venit contractum praecedit tenue alterum 'venit', deinde a tenui 'vincit' ex contrario ad plenius 'vincit' proceditur, natum ex diducta forma vincit. eadem relatio, quae est inter complexionem et attenuationem, obtinere debet inter productionem et brevitem, neque scriptorem credibile membra cohaerentia sic disiecisse, ut volgo sunt: ac quia a brevi litera ad productam (āvium — āvium) deinde a producta ad brevem (cūriam— Cūriam) transitum facit, supplendum 'ex contrario' fuit, quod supra legitur vs. 4: productionis et correptionis exemplum est ap. Quint. VII, 9, 13. — 9. addendis literis ut Cic. p. Cael. 15, 77. Verr. II, 1, 2. — 10. demendis. ut Aesch. III, 78. num addiderit ipse scriptor 'nunc', quod in notis reliquimus, non liquet. 11. transferendis ut Aristoph. Th. 1215.

157, 2. commutandis. sic Cic. Verr. II, 5, 26. lectio codd. alterius fam. 'a quo velis diligier' improbanda est, quia non subsistit in commutatione literarum e et i, set addit inflexionem eius generis, quod in

sequentibus demum tractatur. 8. qua re veniam recte iam Hase ad 30
 Reisig. de gr. lat. p. 693 notavit. 10. adfectata dedimus pro 'adfe-
 ctanda' eo sensu, quo vocabulum est ap. Quint. XII, 10: 'dandum putant
 non nihil esse temporibus atque auribus nitidius aliquid atque affectatius
 postulantibus' cf. etiam Cic. de or. III, 168. huius remotioris similitu-
 dinis exempla vide Cic. Verr. II, 5, 59 et 81. — 12. hoc exemplum
 'demus — putentur' valde vituperatur a Quint. IX, 3, 71 sq., qui,
 opinor, non Crasso ea verba tribuit, ut Ellendt ap. Dübner Or. Rom. fr. p.
 264. — 17. quod vorsatur in casuum commutatione est Cic. de
 or. III, 207 'quod in multis casibus ponitur', Quint. IX, 3, 36 'fit casibus
 — hoc schema, quod *πολύπτωτον* vocatur'. eo nomine describitur ab
 Hermog. π. ἰδ. 288, 23 ab Alex. VIII, 473, Herod. 598, Rutil. Lup. I,
 9. Aquil. Rom. II, 15. eodem exemplo Dem. XVIII, 298 utuntur Hermog.
 et Alex. ap. Cic. cf. maxime p. Quint. 94.

158, 1. deliberatio Alexandri, an Oceanum naviget, saepe a rhetori- 31
 bus tractata est, vid. Senec. Suas. I, 1 (4 ed. Bip.) Contr. III, 22 extr.
 5. in eo sc. in administrando. 8. de exitu Saturnini, Drusi, Sulpicii
 cf. Vell. II, 12, 13, 19, Flor. III, 16.

159, 2. sententia eadem fere de his ornamentis redit ap. Cic. Or. 84, 32
 de or. III, 98, 214, Senec. Suas. 7 (50 ed. Bip.) Quint. VIII, 3, 12.
 Hermog. π. ἰδ. 283, 13. — 20. subiectio. nostri verba fortasse Ge- 33
 org. Trapezunt. III, Rhet. p. 28 respicit, explicans sic eam figuram: 'est
 argumentatio in qua quaerimus, quid pro adversario aut contra nos dici
 possit, deinde per singulas interrogationes prope subicimus rationem,
 qua id, quod dictum est, non ita esse ostendimus'. describitur, non ap-
 pellatur a Cic. Or. 138 'sic dicit — ut saepe cum iis qui audiunt, non
 numquam etiam cum adversario deliberet' 'communicatio' est Quintiliano
 IX, 2, 20; Gracci ὑποφοράν s. ἀνθυποφοράν, quae nomina sine causa
 distinguit Cur. Fortunat. p. 86: 'hypophora est intentio adversae partis
 anthyphora responsio eius' nam res etiam in contrarium convertitur, ut
 adversario tribuatur ὑποφορά, cui opponitur λύσις, cf. Hermog. π. ἐνρ.
 108, idem celeriter contra subiectiones adversariorum factas ἀπαντήσεις
 in γοργότητος instrumentis ponit π. ἰδ. 296, 9, ubi contraria argumenta,
 antequam prolata sunt ab adversariis, refelluntur. cognatum est genus, de
 quo Isocrates XII, 111 et Anaximenes 41, 22 agunt, hic προαπαλήψιν
 nominat (Quintil. IV, 1, 49 πρόληψιν.) cf. Spengel l. c. Tiberius VIII,
 568 communem ὑποφοράς appellationem subiectioni et ratiocinationi attri-
 buit. exempla invenies apud Andoc. I, 101. Lys. XXX, 26 Isae. V,
 45 sqq. Dem. VIII, 17, Cic. p. Flacc. 4. p. Plane. II. et Verr. II, 2,
 166 ubi in extrema § legerim his cum Bakio. in or. p. Sest. 47 repe-
 titur obiectio iam supra 43, 45 proposita, cum nova subiectione. 21.
 ridicula est disiunctio: 'quod oportet aut non oportet'; hoc enim, quod
 non oportet, subicere numquam non ineptum erit, notavimus igitur; prae-
 terea 'quod' ante 'aut nobis a. f. sit' repetendum fuit vel rectae construc-
 tionis causa.

160, 5. praemium qualia commemorantur Cic. p. Cluent. 98, hv.

II, 110. — 10. aliqua ex honesta re cf. Lys. XXX, 1, et Dinarch. II, 8, qui locus etiam ad seqq. 'utrum ad patris virtutem confugiet' adhibendus est. 11. vitam in optimis libris post quam collocatum posuimus ante hoc pronomen, videtur enim vulgaris lectio 'anti-quam' ex hoc ipso 'vitam quam' nata esse; praeterea 'vita honeste tractata' veremur ut Latine dici poterit pro 'vita honeste transacta'. (cf. Sall. Cat. 2.) lectionem omnium codd. et veterum edd. 'nam hic quidem' etc. male mutavit Orelli, scribens 'at hic qu.' concinnitatis causa, invita plane sententia.

- 31 161, 9. quom quaesitum est — factum. huc refer Quint. IX, 2, 106 'Rutilius sive Gorgias (figuras putat) ἀνάμνησιν ἀνθυποφορὰν ἀντίρρησιν παραύξησιν προσέκθεσιν, quod est dicere, quid fieri oportuerit, deinde quid factum sit.' 12. loquitur C. Popillius, cuius causa narratur I, 25. — 11. prodirem lectionem cod. *l* praetulimus, ut servaretur concinnitas, nam cetera quoque verba, quibus de imperio suo loquitur, singularem habent: 'relinquerem — neglegerem — repudiarem', eadem de causa 16 ex uno *e* receptum est habebam.

162, 1. eos alterum a librariis profectum est. 7. gradatio est κλίμαξ Alexandro VIII, 167, Tiberio 557, Herodiano 603, Aquilae II, 18, Julio Rufiniano; Hermog. π. 16. 286, 19 appellat τὸ κλιμακωτὸν σχήμα, Rutil. I, 12 ἐπιπλοκήν. obiter tangitur figura a Cic. de or. III, 207; et Or. 135. (ubi legendum videtur 'quom gradatam sursum versus iur et reditur') porro Part. 51. 'augent etiam — quae ascendunt gradatim ab humilioribus ad superiora' cf. Schütz ad h. I. Aquila sua partim ex Demetr. IX, 111 repetiit: dedisse eum suspicor 'postremum quodque verbum in superiore (volgo: 'priora') membro aut parte aliqua elocutionis positum in inferiorem cursu assumptum iucitur', descendit igitur ut Cornificius et Quintilianus IX, 3, 51; ceteri ascendunt. Quint. l. c., ut Demetrius Hemogenes Aquila et alii Demosthenicum exemplum XVIII, 179 afferunt, Aquila praeterea Cic. p. Mil. 61 et verba Licinii Calvi in Vatinius: Isid. Orig. II, 21, 4 duo fragmenta ex oratione Scip. Afric. minoris: iis accedit Dinarchus I, 82: ἐν μὲν ταῖς παρατάξεσιν οἰκονορός, ἐν δὲ τοῖς οἴκοι μένουσι πρεσβευτής. ἐν δὲ τοῖς πρεσβευταῖς δραπετής ἐστιν: non sine figurae damno ibi transposueris, quod Sauppe suadet. οἰκονορός et δραπετής. 12. exemplum Demosth. l. c. magis initatus est scriptor quam expressit. 11. de his eodem ordine repetitis

- 35 a Quint. egimus in Praef. I. — 22. definitio. Quintiliano haec est 'finitio' IX, 3, 91: 'quaedam omnino non sunt figurae, sicut ordo dinumeratio circumscriptio, sive hoc nomine significatur comprehensa breviter sententia, sive finitio, nam et hoc Cornificius atque Rutilius (II, 5) 'schema λέξεως putant'. Rutilio et Herodiano IX, 601 ὀρισμός est. cf. praeterea Cic. Or. 116, Quint. VII, 3, 18 et 35.

163, 3. non est ista fortitudo set temeritas. huc trahi potest Rutilii paradiastole, I, 4. — 12. ut neque pluribus verbis — putetur, quod pluribus verbis non oportuit dici, ita dilucide dictum est, ut non possit dilucidius, quod brevius non potuit, recte ob brevitata-

tem laudatur. hoc non viderunt, qui 'lucidius' intulerunt. 11. transitio. ex parte tractatur a Cic. Or. 137. *μετάβασις* appellat Rutil. II, 1. — 21. correctio a Graecis *ἐπιδιόρθωσις* (cf. Tiber. VIII, 535), *ἐπιτίμησις* et *ὕπαλλαξις* (Alex. 486). *ἐπανόρθωσις* (Inl. Rutil. II, 17), *μετάνοια* (Rutil. I, 15) nominatur: hanc ultimam appellationem spectat Quint. IX, 2, 60: 'est quasi paenitentia dicti, ut pro Caelio: 'set quid ego ita gravem personam introduxi' (35) idem cognationem correctionis cum dubitatione IX, 3, 88 indicat: Ciceronem vide Or. 135, de or. III, 203. loci a rhetoribus frequentati sunt Dem. XVIII, 130, 297, quibus accedant ex Cic. p. Cael. 69, Phil. III, 3, contrarium quodam modo correctionis est, quom magis idoneum antecedit, levius succedit, ut p. Cael. 32 'quod quidem facerem vehementius, nisi intercederet mihi inimicitiae cum istius mulieris viro: fratrem volui dicere: semper hic erro'.

164. 8. quom post praepositio esse videretur, accusativus correctionem necessarius scilicet ab iis habebatur, qui grammaticam sine sensu exerecent; quid enim ineptius dici potest, quam pronuntiationem post correctionem, ergo non ipsa correctio, fieri idoneam? at post adverbium hic est, ei respondere oportet antea, volgo corruptum et male iunctum. 11. est legendum esse, quod nunc invenitur in cod. c, vidit Ernesti. de locutione est, quom non est cf. 55. 14. — 13. adfectatius. idem vocabulum atque supra 157, 10, ubi vide notam, restituendum fuit ex varia depravatione. 17. occultatio cf. Praef. I. et 37 Spalding ad Quint. IX, 3, 98. figura breviter describitur a Cic. Or. 137, ab Anaximene accuratius, 47. 3 *εἰρωνεία δὲ ἐστὶ λέγειν τι μὴ προσποιούμενον λέγειν* — *τὸ ἐν προσποιήσει παραλείψεως λέγοντα συντόμως ἀναμνησκειν τοιοῦτόν τι*. vocatur *παραλείψις* ab omnibus technographis Graecis, ut Alex. VIII, 430. Phoebammone 507. Tiber. 532, Demetr. IX, 109, Hermog. π. εὔρ. 89, π. ἰδ. 335, qui laudat Dem. IX, 26, XVIII, 268: adde Isocr. IX, 21, Dem. I, 33, II, 3, XXI, 15, XXIII, 148. Cic. p. Tull. 52. p. Cluent. 99. Verr. II, 5, 20.

165. 4. infrequentem tradiderunt tribuni militum imperatori. 12. ut utilius sit occulte fecisse suspicionem. Quint. IX, 2, 75 idem docet: 'quaedam etiam, quae probare non possis, figura potius spargenda sunt; haeret enim non numquam telum illud occultum, et hoc ipso, quod non apparet, eximi non potest: si idem dicas palam, et defenditur et probandum est' etiam Seneca Contr. I, 5, extr. 'Latro aiebat non quidquid spargi possit suspitiose, de eo etiam dicendum: colorem hunc esse, non quaestionem: eam quaestionem esse, quae impleri argumentis possit'. adde Contr. II, 13 (p. 179.) eius modi fere est, quod Cic. habet de prov. cons. 6. 'nec haec idcirco omitto, quod non gravissima sint, set quia nunc sine teste dico'. 15. disiunctum ap. Aquil. Rom. II, 20 *διεξενυμένον* ap. Cic. de or. III, 207 significatur verbis 'quod de singulis rebus propositis ductum refertur ad singula'. exemplo sit in Pis. 96 'Achaia exhausta, Thessalia vexata' etc.

166. 6. coniunctio haec non tangitur a plerisque technographis. 38 at coniunctione, qualis a Quintiliano IX, 3, 62 describitur, et ipsa et

adiunctio continetur. idem *ἐπέξευγμένον* est ap. An. Seg. 437, 11; nec alio nomine videtur Aquil. Rom. II, 21 usus esse, ubi 'antezeugmenon' corruptelae suspicionem movet. Quint. exempla affert p. Cluent. 15, Cat. I, 22. 16. haec tres — manant Schütz merito eiecit; glossatori deberi dicens, 'qui quod iam sequitur conduplicationis figura, somniabat aliquid de simplici genere nescio quo.' 18. conduplicatio. de huius figurae nominibus ait Alexander VIII, 462: *τοῦτο τὸ σχῆμα ὁ μὲν Καρκίσιος παλιλλογίαν καλεῖ, ἔνιοι δὲ ἀναδίπλωσιν. οἱ δὲ ἐπανάληψιν*, et hi quidem plerique sunt: primum nomen novit Aquil. Rom. II, 8, tertium ea notione, ut plus uno verbo repetito constet, idem 9; anadiplosin facit, quam Cornificius commutationem (cf. 167, 15), 10. Quint. IX, 3, 28 adiectionem vocat, pluraque genera eius esse dicit quae §§ 28—45 persequitur, exempla complura apponens; iis addimus ex Dem. VIII, 28, XVIII, 24, XXI, 112, XXII, 78, XXIII, 210 (cum not. Weberi), Dinarch. I, 24, 29, ex Ciceroe p. S. Rose, 125, p. Mur. 63, 83, p. Mil. 67, et cum maiore intervallo Verr. II, 5, 31. cum ratione amplificatio- nis, ut infra est 174, 10 'nisi ornandi ratio quaedam esset habita' 205, 1 'exponitur cum ratione dignitatis'. -- 19. unius aut plurimum, sic etiam Rutil. I, 10 'id interdum fit uno verbo, interdum plurimum verborum coniunctio'.

167, 8. interpretatio significatur a Ciceroe Part. 53 'cognominatis verbis', synonymia vocatur ab Alex. VIII, 465 et Aqu. R. II, 16, a qua tautologiam perexiguo differre docet II, 17; *πλεονασμὸς* a Tiberio 563, Apsine 564, Phocammone 498. de usu huius figurae legatur Aristot. Rhet. III, 12, 2 et Demetr. 50, 93. quadruplex est ap. Lys. XXV, 18. 39 6. commutatio ap. Quint. IX, 3, 85 et Alexandro *ἀντιμεταβολή* appellatur huius corruptissima verba IX, 180 intellegi possunt, si sic compleantur et corrigantur: *γίνεται, ὅταν ἐν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ κώλῳ τῆς περιόδου τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι χρώμενοι τὰ ἐν ἀρχῇ [τοῦ πρώτου τεθέντα ἐν τέλει τοῦ δευτέρου, τὰ δ'] ἐν τέλει τοῦ πρώτου τεθέντα ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου τεθώμεν.*), ab Hermogenee π. ἰδ. 286 *ἐπαναστροφή*, a poeta anon. quem edidit Quicherat. 'reflexio', anadiplosis et replicatio ab Aq. R. II, 10 Iulio Rufiniano Marciano Capella et grammaticis Charisio Diomede Donato. Rufin. ait Latine hanc figuram duplicationem dici, cuius rei auctor hodie nullus relinquitur. Quintil. ex Cic. p. Cluent. 5, Phil. IV, 8 et p. Quint. 78 affert exempla, quibus accedat p. Quint. 49 'etenim mors honesta saepe vitam quoque turpem exornat, vita turpis ne morti quidem honestae locum relinquit' ubi ne posteriora repugnent prioribus, post 'turpis' inserimus 'saepe', alia vide ap. Antiph. V, 14, Isoer. VIII, 108, Dem. XIV, 8, XVIII, 219, 247, Cic. p. Caec. 8, p. Sull. 48, p. Mur. 56, p. Deiot. 30, Senec. Contr. IV, 28 extr.

168. 1. Simonidis dictum servavit Plut. Quaest. Conv. IX, 15 *ζωγραφία μὲν ἐστὶ φθειρομένη ἢ ποιήσις, ποιήσις δὲ σιγῶσα ἢ ζωγραφία*. — 2. oxymoron 'si stultus es — taces' talem responsionem postulabat, qualem dedimus. 9. permissio nominatur tantum a Ciceroe, describitur a Quint. IX, 2, 25 et Rutilio, qui *ἐπιτροπήν* appellat II, 16.

exempla cf. Dem. XII, 9, XIX, 104. Cic. p. S. Rose. 145 p. Rab. Post. 45 sq. — 15. dicto atque nutu parebo. sic apud Serv. ad Verg. Aen. VIII, 696 narrat Augustus Antonium iussisse, ut legiones suae — (Cleopatrae) nutu et iussu parerent et ap. Liv. IX, 32 est 'dicto parerunt'. ap. Plaut. Men. 218 legerim 'dictum facessas atque tibi caveas malo'.

169, 4. dubitatio ap. Cic. de or. III, 203, 207, Or. 137 breviter 40 tractatur; Graeci plerique *διαπόρῃσιν* vocant, ut Alexander VIII, 454, Tiber. 533, Aquil. Rom. I, 10; Rutil. II, 10 *ἀπορίαν*. Quint. IX, 3, 88 eodem, quo Cornif. (6) exemplo nititur, ducto ex Dem. XVIII, 20, non nihil tamen mutato; illic enim haec sunt verba: *τί οὖν συνηγορίσαστο αὐτῷ πρὸς τὸ λαβεῖν ὀλίγον δεῖν ἐκόντας ἐξαπατωμένους; ἢ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἴτε χρῆ καλίαν εἴτ' ἄγνοιαν εἴτε καὶ ἀμφοτέρω ταῦτ' εἶπεῖν*. s. hoc quoque exemplum indidem est derivatum (Dem. XVIII, 22); graeca illa monstrare possunt, Cornilicium nec 'quaero, nam quo te' scripsisse, nec 'nam quo te' set 'quomam te' ceterum his addimus Isocr. VIII, 38, Cic. p. Cael. 67. frigus summum est in dubitatione p. dom. 113 'patremne appellem an filium?' 10. expeditio. a Cicerone Inv. I, 44 eadem forma argumentationis dicitur enumeratio: 'in qua pluribus rebus expositis et ceteris infirmatis una reliqua necessario confirmatur' ipso nomine significatur Divin. in Cacc. 45 'quid? quom accusationis tuae membra dividere coeperit et in digitis suis singulas partis causas constituere? quid? quom unum quidque transigere expedire apsolvere?' adde Brut. 154. Quint. V, 10, 66 appellat argumentorum genus ex remotione, quo modo efficitur totum falsum, modo id, quod relinquitur, verum, de eodem agit VII, 1, 31. Aristoteli hic est locus ἐκ διαγρέσεως Rhet. II, 23, 10; exemplum, in quo vera ratio siletur, est ap. Isaacum V, 43, alia invenies Dem. XIX, 92 sqq. 221 sqq. Cic. p. S. Rose. 39 sqq. p. Q. Rose. 13 et ap. Apsiuem, ubi amplificatur locus Aeschinis III, 230; IX, 549. ibi legendum ἐξ ἀγνοίας τὸ ψήφισμα ἀμαρτῶν ἐγραψεν ἢ ἀναγκάσαντος αὐτὸν τινος; 12. de possessione vacuorum agrorum cf. Cic. de leg. agr. III, 12. — 16. etiam nunc h. e. postquam prohibui praesentia mea, ne iure agrum possideres.

170, 3. facere ex 'ferē' fieri potuit, ut in eod. h 51, 3. — 5. dis- 41 solutum tractatur a Cic. Part. 21, Or. 135, Quint. IX, 3, 50 Aquil. Rom. II, 19, qui 'solutum' nominat. vim huius figurae aperit Aristot. Rhet. III, 12, cf. praeterea Hermog. Prog. I, 18, Alex. VIII, 459, Tib. 566, Herodian. 607. — 12. praecisio describitur a Cic. Or. 138 'ut aliquid reticere se dicat' inde explicanda 'reticentia' de or. III, 205, quam quidam falso occultationem habuerunt. Quint. IX, 3, 58 hanc figuram nominat synecochen, ipsi Graeci *ἀποσιώπησιν*, ut Alex. VIII, 450 Tiber. 536. Demetr. IX, 106. Anaxim. 47, 21, ubi τὰ ἀστεῖα tractat, affert etiam hoc: τὰ ἐνθυμήματα λέγοντας ἡμίση (sc. δεῖ λέγειν), ὥστε τὸ ἡμισυ αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν τοὺς ἀκούοντας. exemplum frequenter laudatum praebet Dem. XVIII, 3, adde ibidem 195, et Cic. p. Mil. 33. — 14. par certatio mireris non receptum esse in recentioribus edd.

cf. Cic. p. Quint. 68 'dicturum arbitror, non fuisse Naevio parem certationem cum Afleno?'

- 12 171. 1. conclusionem schematum numero eximit Quint. IX, 3, 98.
 — 10. Cicero Br. 69, ut postea Quint. IX, 1, 4 tropus separat a figuris; ratione hae reddita 'est — tropus — dictio ab eo loco, in quo propria est, translata in eum, in quo propria non est — horum nil in figuras cadit, nam et propriis verbis et ordine collocatis figura fieri potest'.
 12. nominatio, de verbis novatis aut similitudine aut imitatione aut inflexione aut adiunctione verborum Cicero egit Part. 16; quem locum respici suspicor a Quint. VIII, 6, 6; adhibeatur etiam Or. 81. Graecis haec est ὀνομασποία, cf. Trypho π. τρ. VIII, 740, Greg. Cor. 770 Anonym. 720.
 172. 4. pronominatio significatur a Cic. Part. 17 'aut propria sumuntur rerum vocabula aut addita ad nomen'. exemplum praebet de prov. cons. 9 'an vero in Syria diutius est Semiramis illa retinenda?' Graeci ἀπτορομασία appellat, ut Anonym. 723, unde sua duxit Georg. Choerob. 811. et Cocondr. 787. — 5. non potest. cur non possit res semper suo nomine vocari, nemo intellet, at non semper placet: quamobrem probanda videtur Schützii conjectura. 9. plagioxytus facile ex eod. corruptelis eruebatur, neque erat, cur Ernesti pronuntiaret, non tanti esse in hoc 'Plagiosippo' laborare. est autem celeripes incurans oblique h. e. dolose. 10. in laedendo, quale est Cic. Phil. III, 16 de Bambaldione. 11. sicuti cognomen — conlocemus, index marginalis superiorum vs. 4, sq. huc aberravit. 13. denominatio tractatur a Cic. Or. 92 et de or. III, 167. illic distinguit translationem a mutatione. 'in quibus pro verbo proprio subicitur aliud, quod idem significet, sumptum ex re aliqua consequenti: quod quamquam transferendo fit, tamen alio modo transtulit, quom dixit Ennius 'arce et urbe orba sum', alio modo [si pro patria arcem dixisset, et] horridam Africam 'terribili tremere tumultu' quom dicit, [pro Afris immutat Africam]'. hic inclusa, fortasse etiam poetae nomen addita sunt ab interprete. metonymiam vide a Graecis περὶ τρώπων scriptoribus illustratam, ut a Tryphone VIII, 139, Greg. Cor. 770. Cocondrio 786, Georg. Choerob. 811, Anon. 717. Cic. l. c. adseribit: 'hanc ὑπαλλαγὴν rhetores, quia quasi summutantur verba pro verbis, μετωνυμίας grammatici vocant, quod nomina transferuntur'. huc respicit Quint. VIII, 6, 22: 'est nominis pro nomine positio, cuius vis est pro eo, quod dicitur, causam, propter quam dicitur, ponere; sed, ut ait Cicero, ὑπαλλαγὴν rhetores dicunt'. at Alexander VIII, 486, Zonaeus 689, Anonym. 712 alio plane sensu eam appellationem accipiunt. 15. verba 'ut si quis de T. loquens Capitolinum nominet' et transponenda fuere post 'appellata' et corrigenda: videlicet non est exemplum rei ab inventore appellatae, si quis Capitolino monti nomen indat Tarpeii, set rei a finitumis vocatae, nec tam veri simile Tarpeium unquam a celebriore monte nomen mutuatum esse, quam hunc orandi causa ab illo. 16. ita aut inventore inventum significatur, ut si quis Liberum pro vino Cererem pro fruge

appellet. sic haec nunc conformamus valde corrupta etiam in optimis libris: in quibus π saltem, quid sententia postulet, indicat istis: 'ita ut inventorem pro re ponat' requiriturque hoc altero genere denominationis 'aut instrumento dominus', ('dominum' enim ut scriberetur, propinqui accusativi effecerunt) praeterea ignorasse videtur Cornif. formam adhuc a Quint. VIII, 6, 24 improbatam, et quam Cicero ne commemoravit quidem; nam de or. III, 167 ait: 'gravis est modus in ornatu orationis et saepe sumendus, ex quo genere haec sunt: Martem belli esse communem, Cererem pro frugibus, Liberum appellare pro vino' ergo non 'fruges pro Cerere, vinum pro Libero', quod apud Cocondrium VIII, 786 demum, Georg. Choerob. 812 et Anonymum 717, Bedam denique 380 ed. Capperon. invenitur, nam Tryphonis 739 non esse verba η ἀπὸ τῶν ἐν-
ρόντων — *ὑπέροτατος* totius § contemplatio docet. peccatum identidem est in nostro loco addendis praepositionibus, quae non viderentur abesse posse; at 'signo intellegitur' infra est 175. 2, et 'significatur' quod pro 'conficitur' reposuimus 172, 16 verbo minime apto, praepositionem vix admittit; qua re constantiter deleta est, sic descripta serie: 'aut inventore inventam significatur — aut instrumento dominus — aut id, quod fit eo, quod facit — aut id quod facit eo, quod fit — aut eo quod continet id, quod continetur — aut eo, quod continetur, id quod continet'. qui haec ita cohaerere non sentiret, intrusit 'denominabitur'.

173, 3, aut idem addito pronomine certum quendam historicum respici indicatur. 4. materis. cf. Non. XVIII, 26. 7. aut si quod facit eo, quod fit. Cocondr. VIII, 787 eandem dicit denominationis formam: ἀπὸ δὲ τοῦ πάσχοντος τὸ διακρῖναι ὡς τὸ ἡλωρόν δέος καὶ πόλεμον πολὺδακρον καὶ μαινόμενον Διόνυσον' immo τὸ ποιῶν, nam διακρῖναι ex inferioribus πολὺ — δακρον καὶ natum esse videtur aberrantibus librarii oculis. exemplum Latinum vide Cic. de prov. cons. 13. 9. eo quod continet. cf. iterum Cocondr. 786.

174, 5. plena consuetudo — denominationum. haec idonea est causa, cur pluribus afferendis exemplis supersedeamus. 8. circuitio a Cic. de or. III, 207 vocatur circumscriptio. Quint. VIII, 6, 59 haec habet: 'quidquid — significari brevius potest et cum ornatu latius ostenditur, περίφρασις est: cui nomen Latine datum est non sane aptum orationis virtuti circumlocutio. verum hoc, ut cum decorem habet, περίφρασις, ita cum in vitium incidit, περισσολογία dicitur, obstat enim, quidquid non adiuvat'. cf. praeterea Tryphon. VIII, 742, Greg. Cor. 771, Cocondr. 791, Georg. Choerob. 812. exempla sufficiant Dem. XVIII, 249, XXI, 96, Cic. Cat. III, 16. — 12. transgressio est apud Cic. de or. 41 III, 203 traiectio, ib. 207 verborum conciana transgressio commendatur. pluribus Quint. eam figuram illustrat VIII, 6, 62, hac distinctione facta: 'id cum in duobus verbis fit, ἀναστροφὴ dicitur, reversio quaedam: qualia sunt vulgo: mecum secum; apud oratores et historicos: quibus de rebus. at cum decoris gratia trahitur longius verbum, proprie hyperbati tenet nomen'. laudat Cic. p. Cl. 1. Hermog. π. ἰδ. 287, 21, quem sequitur Tiber. VIII, 561, dividit hyperbaton in τὸ κατ' ὑπέροθεσιν et τὸ

κατὰ παρόνθεσιν, utriusque laudans exemplum Demosth. II, 5, 16. κα-
θαρότητος ἐναντίον dicitur ab eodem π. ἴδ. 208, 1. cf. praeterea Ale-
xandr. VIII, 181, et Anonym. 611, ceteri scriptores magis grammatica
quam rhetorica auferunt. 18. in quibus — absolute. sic Cic. de
or. I, 151 'ipsa collocatio conformatioque verborum perficitur in scribendo
non poetico, set quodam oratorio numero et modo.'

175. 3. superlatio in genere tractatur a Cic. Top. 67, Or. 139, de
or. III, 203. divisio eius figurae eadem fere atque hic est ap. Demetr.
IX, 56 sq. 74 sq. et Cocondr. VIII, 791, amplior ap. Quint. VIII, 6, 68,
qui ait: 'fit pluribus modis, aut enim plus facto dicimus — aut res per
similitudinem attollimus — aut per comparisonem aut signis quasi qui-
busdam — vel translatione'. laudat exempla Cic. Phil. II, 63, 67, Verr.
II, 5, 145. bene monet l. c. 74 mentiri hyperbolam, neque ita, ut men-
dacio fallere velit; quo magis intuentum est, quousque deceat extollere,
quod nobis non creditur'. breviter tangitur superlatio ab Anaxim. 35, 7,
quo loco Spengel adfert Lys. VII, 1, Demosth. LX, 24. pueriles hyper-
bolas esse pronuntiat Aristot. Rhet. III, II, 15, maxime comoediae aptas
Demetrius l. c. usus Aristophanis exemplis, ut Trypho VIII, 746 quodam
Diphili. nil novi est ap. Greg. Cor. 772, Georg. Choerob. 814, Anon.
721 et Jul. Rufin. I, 38. — alieuius notavimus, pronomem enim abest
178, 2 in eadem dictione, etiam ap. Cic. de or. III, 203: 'augendi mi-
nwendive causa veritatis superlatio atque traictio'. 11. simile, set ex
contrario, est de foeda puella illud Diphiliuμ μέλαινα δ' οὐτως, ὥστε
καὶ ποιεῖν σκότος. 13. intellectio. Quint. VIII, 6, 9 *συνεκδοχὴν*
appellat atque eodem fere modo describit, quo Trypho VIII, 739, ceteri-
que Graeci, Cocondr. 790, Greg. Cor. 769, Georg. Choerob. 809, ano-
nymi 691, 697, 718. — 11. aut ab uno plura aut pluribus unum
ex seqq. 176, 3. 5 Schütz supplevit; deesse non posse lector attentus
intellet.

45 176. 11. abusio explicatur a Cicerone Or. 94. 'Aristoteles — tra-
lacioni — subiungit — abusionem, quam *κατάχρησιν* vocant, ut quom
minutum dicimus animum pro parvo, et abutimur verbis propinquis, si
opus est, vel quod delectat vel quod docet' idem de or. III, 169 similia
docet, adde Quint. VIII, 1, 5 et scriptores de tropis VIII, 716, 766, 784,
804. Demosthenica exempla sunt IV, 13, 45, XIV, 3, XXI, 166, ex Cic.
laudetur terrester archipirata Apronius Verr. II, 5, 70. — 17. transla-
tionis causae a Cic. Or. 92 proferuntur duae potissimum, suavitatis et
inopiae; eum sequitur Quint. VIII, 6, 18, qui plurimis de translatione
agit, ut Demetr. quoque IX, 38—43. addatur Aristot. Rhet. III, 2, 8 et
Tryph. VIII, 729, quocum conspirant Cocondr. 784, Greg. Cor. 764, Ge-
org. Choerob. 804. — 20 brevitatis causa. metaphora enim, ut ait
Quint. VIII, 6, 8 'brevior est similitudo, eoque distat, quod illa compa-
ratur rei, quam volumus exprimere, haec pro ipsa re dicitur'. 22. eu-
ius mater — delectatur. expressa haec sunt ex Demosth. XVIII,
129.

177, 7. translationem pudentem — esse oportere. omnes

dicendi magistri praeipiunt: Aristot. Rhet. III, 2, 8, Quint. VIII, 6, 14, Demetr. l. c. Hermog. π. εὔρ. 176, 2, π. ἰδ. 225, 10: paene isdem verbis Cic. de or. III, 165 'verecunda debet esse traslatio, ut deducta in alienum locum, non inruisse, atque ut precario, non vi venisse videatur'. exempla translationis eadem de causa, qua metonymiæ, afferre nolumus. 10. permutatione scriptor tria alibi separata schemata complectitur: similitudinem s. ἀλληγορίαν (Demetr. 43 παραβολήν appellat): argumentum s. ἀντονομασίαν quodam modo: contrarium s. εἰρωνείαν. de primo genere agunt Cic. de or. III, 166. Part. 53, Quint. VIII, 6, 44, Demetr. l. c. Quint. ubi translationem tractat inter alia 'modicus' ait 'atque opportunus eius usus illustrat orationem — continuus vero in allegorias et aenigmata exit'. deinde l. c. 51 quod Cornif. argumentum vocat, exemplum nominat: 'est in exemplis allegoria — nam ut Dionysium Corinthi esse, quo Graeci omnes utuntur, ita plurima similia dici possunt'.

178, 3. Gracchum nitorem opsolatum Lindemann scripsit, Gracchorum proposuit Orelli; prioribus editoribus hic nulla lux oborta erat. scilicet Drusus ad inepta Gracchorum rediens rem iam vetustam revocare videbatur. 4. ex contrario ducitur cf. Anaxim. 47, 3: εἰρωνεία δέ ἐστι — τοῖς ἐναντίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσεγορεύειν. a Cic. de or. III, 203 dicitur 'illa, quae maxime quasi inreperit in hominum mentis alia dicentis alia significantis dissimulatio' et Or. 137 'ut contra ac dicat accipi et sentiri velit'. adde Quint. VIII, 6, 56, Aquil. Rom. I, 7, Alexander VIII, 451, Trypho 757, Herodian. 590. exempla praebent Aeschiu. III, 155, Lycurg. 88, Hyperid. ap. Aps. IX, 547, Dem. III, 27, XXIV, 106 et maxime 199: Cic. Verr. II, 5, 28 et 31, Phil. III, 24, p. Sest. 80 sqq. 93. — 15. distributio nominata tantum a Cic. de or. III, 204 describitur in Or. 138 'ut aliud alii tribuens dispertiat' cf. praeterea Anaxim. 48, 4, Rutil. Lup. I, 17, qui μερισμόν, et Iul. Rufin. II, 23. Rhet. VII, 245, qui διαίρεσιν vocant. exemplum longius, quam ut huc transferatur, habet Cic. Cat. II, 18—23 etiam Verr. II, 3, 6 'fidem sanctissimam — recordetur'. ibi interpolatorum culpa videtur factam, quod subito Verrem in interrogatione ad Hortensium conversa alloquitur, quom deinde pergat rursus defensorem compellans; scripserim igitur 'si isti non infestissimus sit — decretorum? qui — is non expilatione — is non isti — quom verbera — recordetur'. ex Demosth. cf. I, 28, III, 26.

179, 11. separanda esse exempla latuit editores, neque viderunt senatus magistratum populi actiones nil commune habere cum iudiciis.

15. adhibuimus haec ad 36, 5 dicta contra testes: 'cupide dicere et argumentari'. ex contrario laudatur M. Seauri oratio a Cic. Brut. 111 'in qua gravitas summa et naturalis quaedam inerat auctoritas, non ut causam, set ut testimonium dicere putares, quom pro reo diceret'.

180, 6. licentia in eo versatur, 'ut liberius quid audeat — ut obiurgat aliquando' (sic Cic. Or. 138). nostrum locum respicit Quint. IX, 2, 27 'assimulata et arte composita procul dubio schemata sunt existimanda: quod idem dictum sit de oratione libera, quam Cornificius licentiam vocat, Graeci παρησίαν. quid enim minus figuratum, quam vera libertas?

sed frequenter sub hac specie latet adulatio⁷. citatur etiam ab Iul. Rutil. I. 33. qui, ut Rutil. Lup. II, 18 *παρρησίαν* appellat. Hermogenes rem sic describit *π. ιδ.* 233. 19 *ἐννοιαί εἰσι τραχίαι πάσα αἰ τῶν μεζόρων προσώπων ἐπιτίμησιν ἔχουσαι ἀπό τινος τῶν ἐλαττόνων προσώπων ἀπαραιαλύπτως*. idem monet Demosthenem perraro habere *καθαράν τραχύτητα*, *π. ιδ.* 233. 19 plurima licentiae exempla Lysias praebet, in primis in or. XXI, ap. Isoer. VIII licentiam habent haec omnia 3—60; mitigatio additur 72. III, 124; ap. Aeschin. I, 177 mitigatio antecedit licentiam, cf. praeterea Dem. III, IX passim, XVIII, 138, XXIII, 116, Lyenrg. 27, Cic. p. Caec. I, p. Sest. 94.

181. 3. similiter Cic. p. Caec. 6 'ego mihi persuadeo — vos — quod videtur ad summam illius (Aebutii) existimationem hoc iudicium pertinere, moram ad condemnandum acquisisse? (quaesivisse?)' 6. *non contra tenuiter* — responsum. Cic. p. Cluent. 60 'utrum, per deos immortalis, magis est mirandum, quod is condemnatus est, an quod omnino respondere ausus est?' 10. *sedetis et auspicamini plane convenit cum Aristophanio Lys. 597 ὀττερομένη δὲ κάθηται*. nunc demum sensum habent sequentia: 'hui noctem, nocte lucem expectatis' quae si, ut volgo, 'oscitantini' legatur, in altero membro earent sensu: hui enim noctem expectant, qui oscitantur, non item nocte lucem. 15. *alitis*, sic Aesch. III, 256. *οἶεται ἑμαῖς εἰς τοσαῦτον ἐνηθείας ἤδη προβεβηκέναι — ὄσπερ Πειθῷ τρέγοντας, ἀλλ' οὐ σνκοφάντην ἄνθρωπον ἐν τῇ πόλει*.

11 16. *retinetis* — in civitate, eadem fere verba habet Cic. Verr. II, 2, 76. — 17. mitigationibus, mitigationis exemplum vide ap. Dem. VIII, 41 et plura allata ab Hermog. *π. ιδ.* 253. 3 sqq. *ἐπιδιόρθωσιν* appellat Tiber. VIII, 134.

182. 1. iracundiae molestia, meliores libri hae incommodissimam nec huic scriptori consuetam formam loquendi habent iracundiam et molestiam, ubi significantur offensi licentia auditores. 5. alterum genus solum est Quintilianii sententia schema, quippe assimilatum et arte compositum, cf. I, c.

183. 2. nimium creditis unicuique. Demosth. ap. Rutil. II, 18: 'vos — decepti estis temere omnibus credendo'. 7. licentiae male additum ab interprete pro 'generis' quod abesse tamen potest.

50 11. post exempla non amplius locus est explicandae duplici huic mitigationi: profecta esse videtur haec annotatio ab eodem lectore, qui multa similia prioribus libris allevit. 17. deminutionem tangit Cic. Part. 22 'mover oratio — quae — significat oratoris ipsius amabilis mores, qui exprimiuntur — inflexione sermonis, quom aut augendi alterius aut minuendi sui causa alia dici ab oratore, alia existimari videntur, idque comitate fieri magis quam vanitate'. brevius tangitur Or. 137. huc facit etiam Sen. Suas. 9, Bip. ubi scripserim 'haec quo modo ex corruptis eo perveniant, ut et magna, nec tamen insana (volgo 'sana') sint, aiebat Maecenas apud Vergilium intellegi posse'. Hermog. pluribus hanc *ἐπιείκειαν* tractat *π. ιδ.* 328, adhibito Demosth. XVI, 16, XX, 2, 13, 102, XXI, 1, XXIII, 4, 24, XXVII, 1. accedat Cic. p. Balb. I.

184, s. quod signum liberalitatis — avaritiae. haec verba eiecit Schütz turpissimum emblemata esse dicens: at sic alterum refutationis membrum in-suavissime decurtatur, nec sententia tam inepta est, si liberalitatem intellegas de moribus honestis nil humile ferentibus, humilis autem ingenii avaritia est. 17. descriptio idem est, quod ap. Cic. 51 Part. 55 'consequentium frequentatio' et Top. 67 locus ex eferctis, qui, ut ibi ait 'suppeditare solet oratoribus et poetis, saepe etiam philosophis, set iis, qui ornate et copiose loqui possunt, mirabilem copiam dicendi, quom denuntiant, quid ex quaque re sit futurum'. ab ipso multa petas exempla, quorum illustrissimum videtur Cat. IV, 11. ex Isaeo laudamus IX, 36 sq. ex Aeschin. III, 157, ex Demosth. XXIV, 93 sq.

185, 5. rem publicam funditus labefactans volgo scribitur, at nullus locus rei publicae, ubi orator incommoda privatorum enumerat, nec potest illâ funditus labefactatâ ostendere periculum, ne iudices in semet ipsos immittant teterrimam beluam. 16. grandis natu parens — habebit. eadem res describitur ab Antiph. III, β, 10.

186, 1. vestigium veri unus π servavit lectione erumnarum, aerumnae graves labores sunt, ut ap. Cic. Fin. II, 118. 3. flagrabat habent codd. optimi fortasse corruptum ex 'flagratur' vel 'flagratas' cf. supra lectum 135, 13 et Hygin. fab. 179 'cum fulmine et tonitribus venit et Semelen conflagravit'. 6. ante pedes, simile vide Cic. Ph. III, 4. — 12. divisio. Cic. Inv. I, 45 complexionem in formis argu- 52 mentationis profert 'in qua, utrum concesseris, reprehenditur ad hunc modum: si improbus est, cur uteris? si probus, cur accusas'. Hermogenes III, 167 ed. Walz appellat τὸ διλήμματος — ὅταν δύο ἐρωτήσεις ἐρωτῶντες τὸν ἀντίδικον πρὸς ἑκατέραν ὦμεν εἰς λύσιν παρεσκευασμένοι laudans duo exempla Demosth. XVIII, 196, 217: addimus XVI, 23, XXIV, 122, XXXII, 16. LVI, 33, Lycurg. 34. 76. Ciceronis p. Quint. 81 p. S. Rosc. 52, p. Planc. 13 med. Verr. II, 2. 150 sq. Ph. III, 14, 18, 21. non omittenda fabula incunda de dilemmato, quo Tisias contra Coracem, Corax contra Tisiam usus esse dicitur Prol. Stas. IV, 14; translata etiam ad Enathlum et Protagoram Gell. V, 10.

187, 4. verba de qua — demonstravimus nec bene Latina sunt, nec solet Cornificius tam accurate sua citare. 10. frequentatio eadem est atque enumeratio, de qua iam ad II, 47 egimus, hic addimus indicari eam a Quint. IX, 2, 103 'multa — Rutilius Gorgiam secutus — et Celsus — posuerunt schemata: consummationem, quam Graecus διαλλαγήν vocat, cum plura argumenta ad unum effectum deducuntur', vocabulum Graecum corruptum videtur ex παλλιλογίαν. eadem ap. Aristot. Rhet. III, 19, 4 ἀνάμνησις est. ap. Theon. 181, Apsin. IX, 547 ἀνακεφαλαίωσις, ap. Alexandr. VIII, 439 et Zonaeum 675 συναθροισμός, fit autem vel omnibus colligendis argumentis, vel ex parte, quod praecipit Anaxim. 48, 9: χρηὴ δὲ καὶ παρὰ μέρος ἕκαστον τοῦ λόγου παλλιλογεῖν, fecitque hoc Isoer. VII, 32: 'φαινόμεθα γὰρ πρῶτον μὲν παρὰ τῶν κυρίων τὴν χώραν λαβόντες κτε.' (unde corrige ib. 24 δόντων μὲν Ἡρακλεῖ τῶν κυρίων, sensu enim cassum, quod volgo legitur

δ. μ. Ἡρακλειδῶν) fecit etiam Demosth. XXIII, 215 sqq. ubi cf. notam Weberi, Cic. p. I. Manil. 49; in universum fit frequentatio ab Isaco VII, 43 sqq. a Demosth. XXIV, 108, XXVII, 47, 48, LVI, 45, 46, Cic. p. Quint. 86 sqq., ex qua enumeratione intellegi potest, quod fuerit argumentum deperditae partis § 85, p. Cluent. 125. frequ. cum permutatione (ἀπὸ τοῦ πλάσματος) laudatur ex Hyperidea or. contra Demadem ab Apsin, IX, 517. — 13. suae pudicitiae — alienae. haec eodem modo componuntur a Cic. p. Cael. 42 'parcat inventus pudicitiae suae, ne spoliat alienam'. 19. quae separatim — suspiciosam. Cic. Part. 40: 'veri similia — etiam si videntur esse exigua per se, multum tamen, quom sunt coacervata, proficiunt'. adde Or. 85, et An. Seg. 456, 3—7, qui frequentationem accusatoris propriam esse monet. 21. perspicuam. sic Cic. p. Tull. 55 'ut rem perspicuam quam paucissimis verbis agam, dubitari hoc potest, recuperatores utri oppugnasse videantur: qui ad illam villam venerunt, an qui in villa manserunt?'

188. 1. omnia quae inde ab h. l. enumerantur usque ad 189, 3 repetitio sunt eorum, quae Cornif. exponit II, 3—12. si et commodum — adtenuatissimae. adhibe Cic. p. S. Rosc. 86—88. — 7. neque factum, quod opus non fuerit recte abesse codd. Erf. et Duisb. existimat Schütz: at non magis supervacanea sunt quam illa ap. Cic. de or. II, 296 'memoria teneo — dixisse me, cum ceteris tuis laudibus hanc esse vel maximam, quod non solum, quod opus esset, diceres, set etiam, quod non opus esset, non diceres'. homocoteleuton effecit, ut verba in optimis libris exciderent, desiderantur enim illic, quod Schütz non attendit, etiam verba 'ad maleficium'. 11. quod et perficiendi in compluribus libris non invenitur, valde placuit Ernesto, immemori scilicet distributionis II, 6 (33, 7, 12) expositae. ordo autem cur hic invitis libris mutetur, non idonea causa est, quod illic invenitur alius, nam plura ex hoc libro exempla afferri possunt conversae enumerationis. 13. in ipso malefici loco scribendum fuit, quom praecedat: 'si — iste visus est in eo loco, in quo est occisio facta' ut alter conspectus, alter auditus in eodem loco suspicionem de reo motam confirmet. 'in ipso maleficio' quod volgo legebatur, dictum, quasi non tum solum vox illius aliquid probare possit. 17. argumentis certis coaluisse existimavimus in argumentatis, quod optimi codd. offerunt, ceterum miretur aliquis, Orellium seclusisse 'argumentis', quod glossema haberet ortum ex altero (ipsius scilicet opinione): tormentis; oblitus erat superiorum II, 9, sqq., ubi testimonia quaestiones argumenta rumores tractantur aut pro reo aut contra eum usurpanda.

189, 5. qui maleficia apposuerunt, male explicuerunt omnia, quibus scriptor probabile collationem signum argumentum locos communes complectitur; qui maleficio, vereor, ut sic ve Latine quidem locuti sint, praeterea haut apte dicuntur maleficii signa argumenta etc. in maleficium convenire; inter se convenire ea oportet, ut manifestum sit maleficium. necesse est ex superioribus iteratum esse videtur, indeque nata lectio deteriorum codd. 'posse'. ad sententiam cf. Cic. p. S. Rosc.

62. — 6. vehemens est haec exornatio. ut ait Cic. Part. 59 'frequentatis firmamenti orationis et breviter expositis vim est habitura causa maiorem'. 9. expolitio vocatur a Theone 152 sqq. *ἐξεργασία*, signi- 54
ficatur a Cicerone Or. 137 'sic igitur dicit ille, quem expetimus, ut vorset saepe multis eadem et una in re haereat in eademque commoretur sententia' nec alienus ab hac re Seneca Contr. IV, 28 extr. 'habet hoc Montanus vitium: sententias suas repetendo corrumpit: dum non est contentus unam rem semel bene dicere, efficit, ne bene dixerit et propter hoc et alia — solebat Scaurus Montanum inter oratores Ovidium vocare; nam et Ovidius nescit, quod bene cessit, relinquere'. 15. aliis verbis. ut Demosth. XVIII, 63, 64, 66, 69 diversis verbis eandem repetit interrogationem. exemplum malae expolitionis invenimus ap. declamatorem pro domo 97, 98 'an ego poteram — caritati anteponeit suorum', quae inseite transtulit ex Sestiana § 51.

190, 12. in qua est adiectum non intellecta verborum constructione: 55
quod exemplum subiungitur sapientis secum deliberantis, *διαλογισμόν* exhibet, de quo cf. Inl. Rufin. I, 20.

191, 2. qua re loquitur — fugiet verba a Schütziō iure reiecta sunt; volgo ita efferuntur, ut sapiens adhuc ipse loquat̄ur, at in optimis codd. fugiet legitur, non 'fugi' ideo ex *π* recipere debuimus ergo. quod autem Schütz statim traducendo dedit pro tractando, vehementer fallitur, ut liquet ex 189, 14. 7. et prava ratione fecimus ex 'provocatione'; sic supra est 189, 18 'qui bonis erit rationibus praeditus'. — 13. eadem res — exsuscitatione 'glossator aliquis adiecit repetitio- 56
nis formulam, qua facile caremus'. Schützi hoc est iudicium haut dubie verum; reliquit autem set, quod item interpolatoris est, adiectum scilicet, ut aliqua coniunctio efficeretur sequentium cum emblemate.

192, 3. de qua conclusioni nomen est. haec distinctio intempestiva est, sequentia (6) ergo — sententiarum generalem sententiam habent, ubi de certa quadam et peculiari expolitionis forma agitur, deinde (9) igitur septem partibus tractabitur numerationem ineptam, de- 57
nique 10 ut scire possis — tractetur plane falsam sententiam, qui-
bus enim, ut infra 194, 7 ait, 'multo maxime exercemur ad eloquenti-
nis facultatem' ea facilia esse non possunt. omnia ista molestissime tur-
bant coniunctionem praecepti cum exemplo. VV. DD. tamen intacta reliquerunt exceptis (vs. 5) 'in hoc libro — nomen est', quae ceteris etiam tolerabiliora sunt. Hermog. Prog. I, 22, ut Aphthonius, easdem fere partes *χρίσας* facit, cuius diversa tractatio est ap. Theon. 201, 206. expolitionis exempla praebet Cic. p. Mur. 61—66, p. Cael. 39—42, de prov. cons. 29 sq. Cat. II, 14—16 nonnullae partes eius invenimur ap. Dem. XVIII, 309—312, Cic. p. S. Rosc. 109 sqq. in Cornificiano exemplo res simpliciter pronuntiata legitur vs. 12, ratio subiecta ibid. res dupliciter pronuntiata et cum rationibus 16 sqq. contrarium 21 sqq. simile 193, 6 sqq. exemplum 11 sqq. conclusio 194, 1 sqq.

193, 1. vehementer est iniquom — non dare. usus ea sententia est Cic. Phil. XIV, 31 et p. Sest. 47 'nesciebam, — quom esset
CORNICIUS.

omnibus definita mors, optandum esse ut vita, quae necessitati deberetur, patriae potius donata, quam reservata naturae videretur?' pergit Cic. *ibid.* praeceptionem hanc sequi, ut vel Decii afferat exemplum § 48; (quo ad mirificas ineptias Pseudocicero de dom. § 64 abutitur) similitudinem quoque non longe remotam adhibet § 45 'si mihi in aliqua navi — ut ceteros conservarem'. (e contrario Pisonem facit statuentem de sapientis officio p. Sest. 23.) 5. in qua — continetur. simillime Cic. Ph. V, 6 'an potest cognatio ulla propior esse quam patriae, in qua etiam parentes continentur?'

- 58 194, 1. cotidie magis evitescit. cf. similia ap. Cic. p. Marcello II, Ph. XIV, 33 sq. — 8. qua re conveniet — secundo. haec vel ineptissima distinctione inter 'adhibere' et 'uti' prodant alienam originem, praeterea male dictum est extra causam, ubi requiritur extra veritatem et addito in exercendo plane abundat; tum non erat, cur de argumentatione librum secundum laudaret, denique tota admonitio incommoda, postquam scriptor pronuntiavit studiosos per expolitionem maxime exerceri ad elocutionis facultatem: recte igitur iam Schütz haec interpolatori tribuit. 12. commemoratio illustratur a Cic. de or. II, 292, Quint. V, 12, 4. Hermog. π. *ιδ.* 266, 23 ταῖς — ἐπιμοναῖς ἐφ' ὧν ἰσχύομεν πραγμάτων χρώμεθα, laudat idem Demosth. XIX, 63. commemorationem excusat Antiph. V, 46 — μή μοι ἄχθεσθε, ἀν ὑμᾶς πολλὰ ταῦτά διδάξω. 16. etsi scriptor ipse nolit apponere exempla, citabimus tamen Demosth. XIV, 3, 7, 10, 14, 37; XX, 56 (ubi orator praedicat, in quo solo argumento adversarii commemoraturi sint) XXIV, 9, 16, 55, 58, 72, 74, 77, 90, 102, 194, 207 sq. cf. de ea re etiam Theonem I, 156, iterumque Hermog. π. *ιδ.* 361. — 20. utraque contentiois forma ab Anaximene tractatur 52, 13: ἀντίθετον μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἐναντίαν τὴν ὀνομασίαν ἅμα καὶ τὴν δύναμιν (sententiam) τοῖς ἀντικειμένοις ἔχον ἢ τὸ ἕτερον τούτων. exemplorum maxima turba possit excitari, sufficiat tamen laudasse Dem. I, 47, VIII, 46, XVIII, 265, XIX, 141, XXI, 61, 73, XXXIV, 12, 35, Cic. Verr. II, 5, 38 p. Sull. 14—20. restimenda est contentio ap. Lysiam VII, 12 sic: ὅτι κέρδος ἐγένετο τῷ ἀφανίσαντι καὶ ἦτις ζημίᾳ τῷ περιποιήσαντι, volgo legitur ποιήσαντι.

- 59 195, 5. de similitudinis formis et causis cf. Cic. de or. III, 157 sqq. obiter eam tangit de or. III, 205, Or. 138; discrimen inter similitudinem (παράβολήν) imaginem (εἰκῶ) exemplum (παράδειγμα) explicatur a Minuciano IX, 604 et Cic. Inv. I, 49, qui pro similitudine appellans collationem haec tria subiungit comparabili: παράβολήν similiter atque Cornif. dividit Polybius Sard. VIII, 612, alia ratione Trypho 750, Cocondr. 793. — 6. ea sumitur aut ornandi causa aut probandi. haec sola commemorantur a Quint. V, 11, 5. — 12. adiectum est per contrarium anticipatione incommoda, quom infra (21) legatur dictum est autem per contrarium, ubi deinde hic modus pronuntiandi explicatur. eodem pacto intempestiva ista mentione peccatur postea ter; qui ea 196, 2, 12, 197, 4 intulerunt, offendebantur concisa causarum similitudi-

nis descriptione 195, 11, 196, 3, 11, 197, 3: ergo aliquid apponendum esse putabant, quo fieret tolerabilior ea brevitatis orationis. modus autem per contrarium significatur a Quint. V, 11, 26: 'solent — fallere similitudinum species, ideoque adhibendum est his iudicium: neque enim, ut navis utilior nova quam vetus, sic amicitia' etc. ex Cic. exemplum similitudinis per contrarium prolatae afferimus p. Plane. 68 'dissimilis est pecuniae debitor et gratiae' etc. ac contractius Ph. III, 2: 'certus autem dies non ut sacrifici sic consilii expectari solet' adde Aeschin. III, 158.

196, 1. ut paulo — asserebatur. talis citatio exempli, quasi id non ad ipsam hanc similitudinis formam, set ad alius cuiuspiam rei illustrationem pertinet, vitiosa est, insitiam esse vel ex usu verbi asserebatur probari potest illa aetate nondum hoc sensu usurpati. non minus prava est lectio omnium editionum inde a Victoriana disserebamus, quae in nullo codice obvia tamen Schützius causam sola praebuit, cur hanc annotationem repudiaret. 3. quodam modo huc referre licet Quint. V, 11, 24: admonendum est rarius esse in oratione illud genus, quod *εἰκόνα* Graeci vocant — quam id, quo probabilius fit, quod intendimus: ut si animum dicas excolendum, similitudine utaris terrae, quae neglecta seutes ac dumos, culta fructus creat — ex hoc genere dictum illud est Ciceronis: 'ut corpora nostra sine mente, ita civitas sine lege suis partibus ut nervis ac sanguine et membris uti non potest' (p. Cluent. 146). — 9. ergo sumptum est probandi causa. postquam explicavit, quo modo probandi causa dicatur simile adhibitum esse, ratione plane caret hoc additamentum. 15. sum- 60
ptum, quo omisso deerat indicatio consilii, quo utitur orator in usurpanda hac similitudinis forma, recte a Schützius additum est. 20. amicitiae studio et otiosum est post verba 'tantum benevolentiae' et membrorum concinnitatem tollit. exemplum similitudinis per brevitatem dictae praebet Dem. IV, 26.

197, 5. uti citharoedus — eicitur. fabula narratur a Luciano, Enangelum Tarentinum infelicissime ausum esse certare Pythiis cf. π. ἀπαιδ. 8 sqq. cuius loci commode admonuit Halm. Anal. Tull. 53. — 18. industrius expectatus respondet superioribus 'magis expectatus' quod postulat forma collationis, in qua 'proposita similitudine paria sunt omnia relata'. hoc non reputaverunt, qui 'industrius' ex deterioribus libris recipiendum, 'et expectatus' eiciendum esse opinati sunt, Oudendorp Ernesti Schütz. 'industrius' ex Catone laudat Priscian. III, 108. similia ex coll. sunt ap. Demosth. II, 21, III, 33, IV, 40, XXIV, 208, ap. Cic. p. Sest. 24 'ut si gladium — contrucidaverunt' ibi postrema inde a verbis 'ita cum hominibus' etc. si sola essent posita, brevitatis exemplum offerrent.

198, 2. alterius inertiae artificis alterius stultitia simili 61
ratione conlata. haec inertia est, cui ante oculos ponendae adhibetur citharoedi stultitia, artificis ab interprete profectum est, qui non videret homini nobili hic descripto inertiam, alteri stultitiam tribui. cf. Halm. Anal. Tull. l. c. s. verba — adcommodata, ne pronomem

desideres, cf. supra 90, 9 'quibus ex rebus laudem constituerimus, ex contrariis rebus erit vituperatio comparanda'. 15. terrestris et maritimas ut legatur, flagitat concinnitas, qua hic quinque praeterea paria componuntur: 'coelestis' natum videtur ex interpretatione 'cete' servata in *hp*, recte deleta in *ez*.

190, 3. docere, accuratius erat 'probare', quo supra solo nitur. paullo ante venari non aptna est, ubi effectus investigationis notari debet. 7. exemplum. de eo cf. Cic. Inv. I, 49 'exemplum est, quod rem auctoritate aut casu alicuius hominis aut negoti confirmat aut infirmat'. Part. 40 'maximam facit fidem ad similitudinem veri primum exemplum, deinde introducta rei similitudo'. adde Anaxim. 30, 15. cum not. Speng. et Andoc. III, 2, Isoer. I, 34, exemplum, quo Cic. nitur per contrarium, est p. Sest. 37 'quid enim simile fuit in Metello' deinde suam causam per hanc dissimilitudinem illustrat: inepte imitans ea scriptor or. ad Quir. post red. 6 deprecationem Metellorum comparavit cum deprecatione C. Pisonis et Q. Ciceronis. ap. Demosth. vide XVIII, 319, XIX, 260, 271, XXIV, 133. ap. Cic. praeter l. modo laud. p. Mur. 58 sq. — praeteriti 'ἀποφθέγματος ab historicis memorati' ut expl. Orelli. — 11. exempli exemplum afferri posse idem V. D. sine causa negat: quom exemplum hic sit rhetoricum vocabulum, non intellegitur, cur id exemplo secundum vulgarem notionem sic dicto probari nequeat. 19. imago definitur a Cic. Inv. I, 49: 'oratio demonstrans corporum aut naturarum similitudinem, nec aliter Quint. V, 11, 24, Herodian. VIII, 610, Minuc. l. c. supra IX, 603. Aristotel. Rhet. III, 4, 1 imaginem a translatione (latiore sensu, ut complectatur permutationem) sola comparativae particulae adiectione differre docet.

200, 4. aspectu venenato quod est in libris optimis, fortasse retineri poterat, siquidem sic exprimitur βάσκανος ὀφθαλμός; etiam spiritus rabidus h. e. rabiosi. teminus tamen alterum ut naturae magis consentaneum. 6. in universum recte iudicat Ern. de hac imagine, reiciens 'ore attingere': 'nam nec sensum commodum habet et tollit aequalitatem antecedentis et consequentis: in primo sunt tria: dentes adspectus spiritus: hic ergo pariter tria esse debent, quamquam cum aliqua varietate: fauces dentes lingua'. malimus 'faucibus' notare, de infinitivo Ernesto assentiendum fuit: quod enim Orelli volgatam tueri posse sibi visus est invento 'quem ore' in cod. *t* — est etiam in multis aliis — non reputabat 'attingere' debile esse post 'afflare' nec attendit, quam insuaviter pronomine constructio interpelletur.

201, 1. cum domo — aufertur. 'totum hoc ridiculum emblema nos seclusimus' ait Orelli. at ridiculum hominem sic describi vitium non est, nec a verisimilitudine abhorret, primum exedi illum (cf. Ter. Heaut. III, 1, 53) ab hostibus, deinde exinanita domo abripi pro servo. si quid ridiculi hic est, haeret ea vituperatio in libris, qui habent 'ut comedatur aufertur'. 3. effictio apud Hermog. Prog. 47 Theon. 239 est ἐκφρασις, ap. Aquil. Rom. διατύπωσις; tractatur a Quint. V, 11, 24. exemplum Demosth. vide XIX, 314: Ciceronis multa sunt, ut Verr. II, 2,

108; in Pis. 1, 25. p. Sest. 18, 19, ubi sic praeparatur effictio: 'quorum (Pisonis et Gabiui) per deos immortalis si nondum scelera volneraque iniusta rei publicae vultis recordari, vultum atque incessum animis intuemini: facilius facta eorum occurrent mentibus vestris, si ora ipsa oculis proposueritis'. 10. notatio ἡθοποιΐα dicitur ab Hermog. 44, sqq. χαρᾶκηριμὸς a Rut. Lup. II, 7, qui Lyconis affert notationem ebriosi praeclaram, Cicero de hoc ornamento orationis agit Top. 83, Or. 138. de or. III, 204; Quint. VI, 2, 17. exempla suppeditat Cic. Cat. II, 20, 22 p. Mur. 38, 51. in Pis. 67, 20, 22, p. Flacc. II sq. Ph. II, 105. nec Demosth. talibus caret, cf. II, 15—20. XXI, 204. — 12. ostentatorem pecuniae gloriosum fecimus ex vestigiis codd. quod enim Ern. ex uno Lipsiensi duxit, 'ost. pecuniae' sequentibus aliis, hominem fugit divitiis suis inflatum, 'gloriosum' demum accedente notio existit divitias sibi falso tribuentis. adde, quod infra 204, 16 respiciens ad hanc notationem gloriosi se ait exhibuisse.

202, 6. falso interpretamentum adiectum est ad 'fragile choragium gloriae' in codd. melioribus, deteriores habent 'falsae' non minus supervacaneum, quom non nisi falsa gloria requirat tale praeconium. 8. ut diligenter numerentur intellege 'servi' quorum tantus numerus esse simulatur, ut nans iis lustrandis non sufficiat in seqq. (9) additum habent quidam libri 'hominis' et 'plures' quae vocabula ab attentis lectoribus non desiderabuntur. 12. levi transpositione huic loco medendum fuit: splendide dum pro 'dum spl.' hospites veniunt hominis splendida promissione allecti, quo magis fit ridiculus, quom eos sordide accipit, non tantopere explodendus, si nulla facta iactatione liberalitati illorum parum responderet. 'splendide invitare' eadem fere ratione dicitur ac 'prolixè promittere' Cic. Fam. VII, 5. 'benigè invitare' Fam. IV, 13, alia.

203, 8. sodalitiū hic est convivium a sodalibus institutum, ut 61 apparet ex verbis 'perspicit argentum — visit triclinium stratum'. quod Ern. visit deleret, nulla erat causa. 17. postero die soli πρ² praebent, at supra 188, 15 επρ cum multis aliis 'postero die titubanter — locutum'.

204, 2. angiporto tuto optimi habent codd. tuto indicat diversam terminationem vocabuli, in aliis enim libris 'angiportu', in aliis 'angiporto' legebatur, inde faciebant deteriorum codd. διορθωταὶ 'toto'.

10. nos Samiis delectabimur, h. e. fictilibus, ut vulgo constat. cf. suavem Cic. narrationem p. Mur. 75. 20. sermocinatio, quam Aq. 65 R. ethopoeiam appellat, significatur a Cic. de or. II, 328 'festivitatem habet narratio distincta personis et interpuncta sermonibus: plerumque cum notatione confunditur, cum conformatione eam coniungit Quint. IX, 2, 29 sqq. fictiones personarum dicens: de nostro loco cogitare videtur, quom ait 'sunt quidam, qui has demum προσωποποιΐας dicant, in quibus et corpora et verba fingimus, sermones hominum assimilatos dicere διαλόγους malunt, quod Latinorum quidam dixerunt sermocinationem: ego iam recepto more utrumque eodem modo appellavi; nam certe sermo fingi non potest, ut non personae sermo fingatur'.

205, 1. exemplo hoc sermocinationis exornatur narratio rei vere La-

rini ab Oppianico commissae. vide Cic. p. Cluent. 25. — 6. qui non mihi praesto fuit magistratum scilicet gerenti. cf. Cic. l. c. 'per illum L. Sullae vim atque victoriam Larinum in summo timore omnium cum armatis advolavit, quattuorviro, quos municipales fecerant, sustulit, se a Sulla et alios praeterea tres factos esse dixit'. 12. quin illum in plerisque codd. sermone inimici praemittitur 'at ille' pro quo Orelli malit 'at iste' per se quidem recte; set praestat primae familiae lectionem sequi: oratio enim hominis et ex sententia agnoscitur et sono vocis satis distingui potest a supplicibus feminae verbis. 13. non abibo supple 'antequam ille mihi producat in conspectum'. cf. Cic. Verr. II, 4, 51 'metus erat summus: ipse enim tyrannus non discedebat longius: Archagathum et argentum — expectabat'. 15. Gorgiae pediseco scriptissimus pro vulgari lectione 'Gorgia pedisece' certe non apte adicitur nomini appellatio. quod constructionem attinet, cf. Catull. X, 27 'mane, inquit puella'.

206. l. praesto ades. sic 'praesto' cum sequente verbo copulatum atque hoc mutatum est, 'sedes' vulgo lectum sensu caret. correctionem confirmet Ter. Eun. V, 8, 20: 'set ubi est frater? praesto adest'. 4. iudicio mecum contendere non vis. etiam hoc convenit in narrationem ap. Cic. p. Cluent. 25 'ab eodem (Sulla) sibi esse imperatum, ut Aurium illum, qui sibi delationem nominis et capitis periculum ostentarat — et alterum Aurium et eius C. filium — proscribendos interficiendosque curaret'.

207. b. hoc genus i. e. talem orationem: 'quid putamus illos dicturos, si hoc indicaritis' consequitur illorum sermo. verba 'deinde subicere sermonem' addi nec sententia nec constructio patitur. 7. conformatio tractatur a Cic. Top. 45. Part. 55, et de or. III, 205 'personarum lieta inductio vel gravissimum lumen augendi': Or. 85 'summissus orator non faciet rem publicam loquentem nec ab inferis excitabit'. illud Hermog. Prog. I, 45 *προσωποποιίαν*, ut Rutil. Lup. II, 6, Aquil. Rom. I, 3; hoc *εἰδωλοποιίαν* appellat. *προσωποποιίαν* tractat Aristot. Rhet. III, 11, 2. etiam Demetr. IX, 109 sq. fictas personarum orationes plerique technographi *ἠθοποιίαν* nominant, ut Apsines IX, 545, qui exemplum Hyperidium affert, Alexand. VIII, 419, Phoebamm. 509, Tiber. 537, Zon. 676. utrumque genus illustratur a Quint. VI, 1, 25; IX, 2, 29 sqq. exemplum loquentis patriae est ap. Cic. Cat. I, 18 populi p. Planc. 12. excitati ab inferis p. Cael. 33; cum oratione Bruti conferatur comparatio a Cicerone instituta Ph. III, 8, sqq. Demosthenica vide I, 2, VIII, 35, XIX, 66, Aeschineum III, 257.

208. 4. in pluris res. eae res, quae opponuntur amplificationi et commiserationi, non possunt mutae et inanimae dici; sunt partes orationis, in quibus confirmationi locus non inepte datur. 7. significatio apud Graecos scriptores *ἐμφασις* est, nec alio nomine utuntur Aquil. Rom. I, 5, Quint. IX, 2, 64, cf. etiam VIII, 3, 83. hic duas formas constituit: 'alteram, quae plus significet quam dicit, alteram, quae etiam id, quod non dicit'; illic eandem distinctionem diversis verbis profert. in univer-

sum significatio describitur a Cic. de or. III, 202, Or. 139, Tiberio VIII, 543, qui exempla laudat ex Dem. I, 12, XLV, 84, Tryphone 746. quam Aristides IX, 387 appellat *ἔμφρασιν*, plane alius generis est. s. exuperatio idem est atque superlatio, abcisio non differt a praecisione, de ambiguo quoque et similitudine supra egimus, redit nunc eorum mentio, set ita, ut significationi serviant. exuperationis exemplum vide ap. Cic. Phil. II, 63, iam adhibitum a Quint. VIII, 6, 68. — 11. testum ex *k* recipi, cf. Plin. H. N. XXXII, 7, § 26. — 12. de ambiguo multa habet Cic. de or. II, 254 sqq. praeterea Quint. VI, 3, 47: VII, 9, 1, et de vitiosa ambiguitate VIII, 2, 13. singulare genus ambiguitatis in coniunctione aut disiunctione vocabulorum situm tractatur ab Hermog. π. *ἐνρ.* 186, unde libet nonnulla huc transferre: *ἡ τῆς συνθέσεως — ἀκολούθια συγκειμένη μὲν ἄλλο δηλοῦ, διαρομένη δὲ ἄλλο ἐμφραίνει οἶον· φήμη ἦν, ὅτι σύνεστιν ὁ πατήρ τῆ τοῦ νιού γυναικί· μοιχὸν καταλαβὼν ἐγκεκαλυμμένον ὁ νίδος ἀφῆκε καὶ ἀποκηρύσσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς· ἐρεῖ γάρ· ὄπου καὶ τοῦ μοιχοῦ λαβόμενος ἐβόων· ὦ πάτερ· σὺ δὲ ἦς — οὐδαμοῦ· τῷ γὰρ μοιχῷ καὶ τῷ πατρὶ προστεθὲν εὐθέως τὸ σὺ δὲ ἦς τῆ συνθέσει τὴν ἐμφρασιν ἐδήλωσε, τὴν ἀσφάλειαν δὲ ἔχει ἀπὸ τοῦ οὐδαμοῦ.* hoc argumentum a Polemone sophista tractatum erat, cf. Philostr. V, S. 233, 9, ad quem locum debueram hunc Hermogenis apponere, etiam Apsiu. IX, 534. praecleara exempla ambigui ap. Cic. sunt p. Flacc. 43, 51, p. Sest. 8 extr. de pr. cons. 9. — 20. per consequentiam. in hanc proprie convenit significationis notio. cf. Quint. VIII, 2, 11 et Cic. p. Quint. 11, p. Cael. 60.

209, 2. Graecum fontem huius exempli Victorius Var. Lect. XIV, 10 indicavit, legitur enim ap. Plut. Sympos. Qu. II, 1 *μευνήμεθά σε τῷ βραχίονι ἀπομυττόμενον*. — 3. per abcisionem. cf. supra 170, 16 notata, ubi idem exemplum praecisionis affertur, quod hic abcisionis. quam autem Anonym. π. σχ. VIII, 650 dicit *ἀποσιώπησιν*, potius *παράλειψις* est, ut exempla docent Dem. XXV, 8 ex quo vs. 10 *προῆχε* legendum, et XXI, 15. alia ratione peccat in definienda reticentia Zonaeus 677 et alter Anon. 702. 6. per similitudinem. poterat addere 'et exemplum' nam huius modi est, quod statim additur: 'noli Saturnine — Graechi' et notissimum illud 'Dionysius Corinthi.' 13. brevitatis ap. 68 Graecos scriptores Alex. VIII, 450 Phoebamm. 505, Anon. 656. 701 *ἐπιτροχασμός* est. etiam ap. Aquil. Rom. I, 6, ap. Cic. de or. III, 202 percursorio; ab Hermog. π. *ἰδ.* 299 tractantur *αἱ πικναὶ καὶ δι' ἐλαχίστου ἐξάλλαγαί*, exemplum est Dem. I, 12, et quod laudat Alex. IX, 118, quibus addatur XIX, 76. — 15. via, quae hic describitur, necessario Lysimachiam ducit, quam rem Spengel nobis indicavit. 16. 'appulsus', quod Auratus proposuit, nemini displicuisse videtur quamvis otiosum vocabulum et brevitati contrarium. nos ex monstrosa optimorum codd. lectione 'sulsus' Sestum dici coniecimus, plerumque cum Abydo coniunctim memoratam cf. Meineke Vind. Strab. 200.

210, 1. exemplum vehementer corruptum duplici medicina transpositione et singulorum verborum correctione sanare tentavimus. remanet

tamen difficultas, quod Sulla dicitur consul factus esse, non dietator. cf. de hac re censorum Cic. Schütziani Allg. Litztg. 1805, p. 362. 7. demonstratio *διατύπωσις* vocatur a Theone I, 226, qui exemplum adumbrat simile ei, quod hic est, Alexandro VIII, 456, ubi legendum videtur *διατύπωσις δ' ἐστίν, ὅταν ἅμα προσώπων καὶ πραγμάτων παραγωγὴν* (pro παρασυναγωγὴν) *ποιησάμενοι μὴ τοὺς λόγους μόνον ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνεργήματα* (pro ἐναργήματα) *καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ εἶδη διατυπώμεθα.* exempla deinde affert Aesch. III, 153. Dem. XIX, 65. adde Tib. 571, ubi laudatur Dem. XVIII, 168, et Caecilii mentio fit, qui *διατύπωσιν* posuerit *ἐν τοῖς τῆς διανοίας σχήμασιν*, Zonaeum 678. Hermog. π. εὐρ. 140, 15 *διατύπωσιν τοῦ πράγματος* appellat *διασκευήν*, Rutil. Lup. I, 20 ethologiam. Cicero eam de or. III, 202 et Part. 20 describit, breviter attingit Or. 139. Quint. IX, 2, 40 tradit a quibusdam nominari *ὑποτύπωσιν*; VI, 2, 29 autem *φαντασίας* a Graecis has imagines rerum dici, VI, 2, 32 *ἐνάργειαν* appellat 'quae a Cicerone illustratio et evidentia nominatur', videtur Part. 20 spectare, ubi Cic. illustrem orationem vocat, (unde suspiceris, etiam apud Quint. legendum esse 'illustris oratio,') et Top. 97 'narrationes evidentes'. quom ita verbis — videatur, similiter loquitur Hermog. I, 49 δεῖ — *τὴν ἐρμηνείαν διὰ τῆς ἀκοῆς σχεδὸν τὴν ὄψιν μηχανᾶσθαι.* 11. haec narratio non plane congruit cum Plutarchea Vit. Tib. Gr. 17 sqq. — 13. iste. Nasica dicit, cf. Plut. l. c. 19. — 14. evolat e templo Iovis, ubi senatus consederat. aliud narrat Plut., apud quem Nasica frustra cohortatus consulem, ut rei publicae subveniret, tyrannum tolleret, *ἀναπηδήσας — ἐπὶ τοῖνον, ἔφη, προδίδωσιν ὁ ἄρχων τὴν πόλιν, οἱ βουλευόμενοι τοῖς νόμοις βοηθεῖν ἀκολουθεῖτε, καὶ ταῦτα λέγων ἅμα καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου θέμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐχώρει πρὸς τὸ Καπιτώλιον.* accuratius etiam Appianus senatum eo die in templo Fidei tradit congregatum fuisse, de bell. civ. I, 16.

211, 2. hic quoque audacius agendum fuit, ut sententia emergeret tolerabilis ex monstris verborum. quod ad rem attinet, simile narrat Plut. l. c.: *αὐτοὶ (principes) — τῶν δῖφρων καταγνυμένων ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὄχλου τὰ κλάσματα καὶ τοὺς πόδας λαμβάνοντες ἀνέβαινον ἐπὶ τὸν Τιβέριον ἅμα παίοντες τοὺς προτεταγμένους.* — 4. non convenit cum admonitione fugae alterum hoc 'nonne vides?' respice inquam: 69) quam ob rem scriptor dedisse videtur: 'fusi sumus'. 9. apud Plut. l. c. etiam Tiberius fugit et in fugiendo cadit humi, tum *ἀνιστάμενον — αὐτὸν ὁ μὲν ἐμφανῶς καὶ πρῶτος εἰς τὴν κεφαλὴν πατάξας ποδὶ δίφρον Πόπλιος ἦν Σαττηρήτιος εἰς τῶν συναρχόντων. τῆς δὲ δευτέρως ἀντεποιεῖτο πληγῆς Λένικιος Ροῦφός, ὡς ἐπὶ καλῷ τινὶ σεμννόμενος.* huic igitur tribuitur, quod in Cornificii narratione uno eidemque sceleris auctori.

212, 3. praeclare liber hac complexione et cohortatione concluditur, placetque in ea maxime animum altum prodens consolatio alia meliora sunt, quae multo intentius petimus in vita' etc. quam a vulgari rhetoricae doctore frustra expectes. exitus nobilis dehonestatur assuto indice 'demonstratum est enim — exercitationis' (213, 5) quem superiora 212, 6, sq. plane inutilem esse ostendunt, alienum esse ab auctore vel Gruterus sensit.

INDICES.

INDEX AUCTORUM.

- Accius 69, 2.
 Aeschines I. 70, 17, 180, 6. II. 79, 1. III. 16, 20, 144, 16, 181, 15.
 Alexander de fig. 97, 4, 167, 15, 210, 7.
 Anaximenes. 7, 11, 17, 2, 29, 12, 33, 15, 37, 12, 50, 11 et 16, 91, 11, 93, 3, 141, 2, 147, 11, 151, 4, 154, 14, 155, 18, 159, 20, 164, 17.
 Anonymus de fig. 209, 3.
 — Segnerii 13, 13, 35, 15, 134, 3.
 — tragicus Lat. 66, 7, 67, 12, 69, 15.
 Antipho. II. 146, 9, IV. 49, 11, V. 14, 17, 30, 1, VI. 17, 2.
 Appianus. 210, 14.
 Apsines. 9, 11, 47, 5, 79, 1, 169, 10, 208, 12.
 Aquila Romanus. 155, 18, 162, 7, 166, 6 et 18.
 Aristides. 208, 7.
 Aristophanes. 181, 10.
 Aristoteles. 40, 7, 47, 5, 49, 12, 149, 4, 151, 4, 154, 8, 175, 3, 199, 19, Beda 172, 16.
 Carcinus. 166, 18.
 Cebes. 61, 20.
 Choeroboscus. 172, 16.
 Cicero Brut. 99, 10 (bis).
 Cicero de orat. 6, 6, 11, 10, 42, 14, 43, 11, Praef. XIII.
 — Invent. I. 5, 3 et 5, 6, 13 et 19, 9, 17, 10, 8, 15, 4, 16, 6, 17, 7, 21, 12, 23, 16, 24, 13 et 17, 25, 5, 56, 17, 58, 19, 60, 10, 67, 6 et 14, 70, 12, 71, 11, 81, 16, 83, 5 (bis).
 — Invent. II. 18, 15, 20, 5, 13 et 19, 21, 12, 22, 14, 25, 12, 15 et 18 (bis), 31, 1, 32, 10 (bis) et 11, 35, 8 (bis), 38, 18, 39, 6, 41, 6, 50, 3 et 7, 51, 5, 13 et 16, 53, 5, 77, 2, 83, 3 et 5, 95, 11,
 Cicero Orat. 162, 7, 172, 13.
 — Partit. 20, 5, 21, 12, 25, 5, 94, 16, 141, 17, 146, 9, 152, 10, 210, 7.
 — Topica. 17, 10, 33, 20, 45, 4, 50, 11, 151, 4, Praef. IX.
 — p. Balb. 44, 3, p. Caec. 15, 1, 49, 7, 9 et 18, 44, 14, 76, 12, 181, 3, p. Cacl. 163, 21, 192, 3, p. Ciment. 205, 1, Divin. 169, 10, p. Flacc. 22, 11, 36, 6, p. Font. 51, 13, p. Lig. 50, 7, p. leg. Man. 87, 5, 88, 2, 95, 7, p. Mil. 32, 13, p. Mur. 185, 2, 192, 3, Phil. I. 144, 9, Phil. X. 126, 1, p. Planc. 195, 12, de prov. 44, 13, 81, 16, 88, 2, 90, 5, 95, 7, 165, 12, p. Quint. 102, 12, 157, 16, 167, 15, 187, 10, p. Rab. Post. 50, 5, p. Sest. 102, 1, 108, 3, 159, 20, 193, 1, p. Sull. 66, 4, p. Tull. 9, 21, 43, 7, Verr. I. Praef. VI. II, 1, 78, 6, II, 2, 159, 20, II, 3, 178, 15.
 Cicero de Fin. 23, 15, de Legg. 24, 3, Tusc. 59, 11.
 — personatus de dono 16, 1, 25, 18, 139, 24, 140, 9, 145, 9, 169, 8, 189, 5, 193, 1, ad Q. post red. 15, 3.
 Cocondrius. 172, 16, 173, 7.
 Cornificius. Praef. V — XV, 20, 12 et 19, 46, 16, 60, 12, 73, 12, 141, 15.
 Demosthenes. XVIII, 45, 17, 94, 1, 147, 16, 162, 7, 169, 4 et 8, 176, 22, XIX, 37, 19, 70, 17, XX, 96, 11, XXI, 150, 13, XXII, 19, 15, XXIII, 89, 1, XXX, 36, 7, XXXIV, XXXV, XXXVIII, 19, 15.
 Dinarchus. 162, 7.
 Diphilus. 175, 11.
 Ennius. 59, 7, II et 13, 64, 19, 65, 5, 67, 1, 69, 15, 142, 7, 9 et 14,

- Euripides. *El.* 49, 11. *Med.* 70, 6.
Or. 16, 2.
 Fortunatianus, 159, 20.
 Gellius, 47, 1. 186, 12.
 Hermagoras *Praef.* X. 16, 17, 17, 2,
 21, 12.
 Hermogenes, 17, 11, 18, 3, 21, 12,
 39, 40, 47, 5, 89, 1, 147, 11, 152,
 10, 151, 3, 159, 20, 180, 6, 208, 12.
 Hieronymus *set. Praef.* XIII.
 Hyginus, 186, 3.
 Hyperides, 11, 7, 70, 3, 86, 12, 187,
 10.
 Isaacus, IV, 37, 10, V, 169, 10, VIII,
 36, 7, 37, 10, XI, 97, 19.
 Isocrates, VI, 154, 18, VII, 37, 18,
 187, 10, VIII, 145, 9, 180, 6, IX,
 94, 6, 95, 7, XII, 43, 5, 88, 2, 159,
 20, XVI, 96, 11, XXI, 151, 3.
 Longinus, 74, 10.
 Lucianus, 197, 5.
 Lucilius 143, 1.
 Lysurgus, 30, 8, 35, 8.
 Lysias, III, 50, 11, VII, 194, 20, XIV,
 45, 17, XXX, 51, 13, XXXI, 50, 8.
 Marcellinus, 11, 7, 51, 12 et 17.
 Minucianus, 51, 12, 151, 4.
 Ovidius, 16, 8, 189, 9.
 Pacuvius, 61, 18, 62, 1 et 6, 63, 1,
 69, 12, 70, 16.
 Philostratus, 208, 12.
 Plautus, 61, 9, 168, 15.
 Plutarchus, 210, 13.
 Poleno *soph.* 208, 12.
 Polybius *Sardianus.* 195, 5.
 Priscianus, *Praef.* XII.
 Quintilianus, *Inst. or.* III, 6, 13 sqq.,
 20, 44, 11, IV, 6, 13, 8, 7, 159,
 20, V, 151, 4, 195, 5 et 12, VI,
 79, 9, 210, 7, VII, 15, 14, 23,
 3, VIII, 17, 10, 172, 13, 175, 3,
 IX, 132, 12, 141, 9, 147, 11, 148,
 2, 151, 4, 157, 12, 162, 7, 163,
 21, 165, 12, 166, 6, 180, 6, 187, 10,
Praef. VI, sqq.
 Rufinianus, 167, 15.
 Rufinus, *Praef.* XIII, 152, 15.
 Rutilius Lupus, 86, 12, 143, 14, 147,
 18, 154, 18, 162, 22, 163, 21.
 Seneca *Controv. Praef.* XXVI, 107, 4,
 165, 12.
 — *Suasor.* 183, 17.
 Sophocles *El.* 49, 7.
 — *Oed. C.* 49, 11.
 Syriacus, 18, 2, 44, 7.
 XII *Tabulae.* 20, 12, 46, 16.
 Tacitus, 62, 6.
 Terentius, 65, 6, 69, 13.
 Theo, 13, 17, 36, 7, 69, 13, 192, 3.
 Tiberius *de fig.* 159, 20.
 Trypho, 172, 16.
 Velleius, 23, 12.
 M. Victorinus, 6, 19, 52, 8.
 Zonacus, 209, 3.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- ab scripto indicare, 40, 1.
 ab tuta ratione sententia est, 89, 2.
 abscisio, 209, 3.
 abiectio, 10, 15.
 abusio, 176, 11.
 acteedisset, 59, 8.
 actio, 100, 5.
 actionem habere, 44, 7.
 actores rei, 150, 22.
 actuosus, 99, 10.
 ad al. impedimento esse, 122, 2.
 ad diem venire, 22, 13.
 ad tribunos (sc. verba facere) 22, 9.
 adcommodantur officia ad orationem,
 5, 13.
 adcommodantur partes orationis ad of-
 ficia, *ib.*
 adcommodatur inventio ad constitutio-
 nem, 28, 13.
 affectatus, 157, 10, 164, 13.
 adferre fabulam in advorsarios, 38, 5.
 — *legem in rem.* 21, 6.
 adfertur nihil, 57, 8.
 adlines sceleris, 135, 5.
 adiectio, 166, 18.
 adiumentum, 33, 15, 130, 17.
 adiumento esse rei faciendae, 77, 9.
 admirationes, 105, 16.
 adparatio, 12, 11.
 adprobatio, 35, 6.

- adrisio, 11, 1.
 adsiduitas eiusdem literae. 142, 4.
 verbi 142, 10.
 adsumptiva constitutio iuridicialis. 21,
 4, 47, 5.
 advorsum. 68, 12, 70, 10.
 aequabile ius. 85, 3.
 ex aequo et bono ius. 45, 10.
 aeriae bacae. 142, 3.
 acrumnae = *labores*. 186, 1.
 agenda dantur scripta. 22, 2.
 agere rem. 99, 4, 108, 13.
 Albenses. 72, 11.
 Alexander M. 158, 1.
Alexander rhetor. 97, 4, 98, 7.
 aliena a causa. 71, 1.
 alienum est intercedere. 43, 8.
 aliquid, *adverb.* 7, 12.
 aliquis. 30, 17, 36, 17, 87, 11, 170, 12.
 aliqua certa persona. 4, 12.
 ambigua vitanda. 208, 16.
 ex ambiguo controversia. 18, 12, 42, 4.
 per ambiguum significatio. 208, 12.
 amicus studiis. 144, 15.
 amphiboliae. 42, 13.
 Amphion. 70, 16.
 amplificatio. 23, 1, 73, 16, 101, 2.
 anceps causae genus. 6, 19.
ἀνεῦθννα culpam habent. 52, 17.
 angiporto s. angiportu. 204, 2.
 ex animo agere. 108, 14.
 anni tempus = *ᾠρα*, 32, 13.
 ante. *adv.* 9, 15, 20, 7, 31, 4.
 antecelli. 76, 17.
 Antonius *orator*. 130, 5.
 aperire de aliqua re. 9, 10, 79, 4.
 aperitur sententia. 39, 12.
Apollodori. 97, 4.
 Apollonius *rhetor*. 79, 9.
 rudere — appellamnt. 171, 16.
 absoluta constitutio iuridicialis. 21, 14,
 42, 1.
 argumentari. 36, 5.
 argumentatio vitiosa. 56, 6.
 argumentationis partes. 53, 9.
 argumentationum dispositio. 98, 15.
 argumentum (*genus narrationis*). 12, 20.
 — pars constitutionis coniecturalis. 33,
 15, 37, 6, 188, 17.
 articulus. 152, 10.
 artificii suspitio. 16, 8.
 artificiosus ordo. 97, 17, 98, 14.
 artificiosam dispositionem artificiose
 conmutare. 98, 14.
 aspectus venenatus. 200, 4.
 — rabidus ib.
asyndeta. 35, 1, 43, 13, 83, 4, 98, 5,
 at. 96, 11, 116, 5, 150, 19.
 atrox suspitio. 68, 4, 170, 19.
 attenuata figura. 134, 5, 137, 11.
 attenuatissima vox. 106, 13.
 attenuatio literae. 156, 2.
 — suspicionis. 29, 7.
 — verborum. 140, 8.
 — virtutum. 86, 6.
 quae nil attinent = *inutilia*, 3, 13.
 audaciter. 155, 9.
 audita rei memoria. 84, 10.
 augurum nominatio. 18, 6.
 auspicari. 181, 12.
 aut — aut. vel — vel. 58, 2.
 autem. 70, 3, 171, 4.
 barbarismus. 141, 12.
 bipertito. 16, 20.
 Boeotus Sicyonius. 125, 4.
 brevitatis. 209, 13.
 caehinnatio nimia. 106, 2.
 cadentia similiter verba. 142, 12.
 cadere = *accidere*. 50, 6.
 Q. Caepio *quaestor*. 19, 2.
 — *consul*. 22, 9.
 Capitolinus mons. 172, 15.
 Cato *orator*. 130, 4.
 causa = *genus causae*. 4, 17.
 causa eadem. 9, 21.
 causa et vitā constat probabile. 29, 12.
 causa posita. 6, 12.
 causa similis. 9, 21.
 causae exordium. 102, 14.
 — genus. 6, 22.
 — postremae partes. 98, 17.
 causae verae. 38, 14.
 causarum genera. 4, 9, 27, 8.
 cautio *quando omittatur*. 44, 14.
 cavetur legibus (*abl. cas.*). 20, 4.
 celebris locus. 32, 6.
 celeriuscule. 105, 12.
 Chares. 132, 6.
 Cimber *histrio*. 115, 1.
 circuitio. 174, 8.
 circuminspectare. 200, 5, 211, 12.
 circuminstare. 210, 10.
 circumloutio. 174, 8.
 circumscriptio. 162, 7.
 coarguere rem. 33, 15.
 coetu primo condemnare. 181, 8.
 cogere = *iubere*. 98, 14.
 cogitare poenam. 134, 14.
 cognoscens sui. 151, 10.
color. 165, 12.
 commendare genus. 96, 8.
 commoditas in dicendo. 11, 9.
 commoditas scriptoris. 40, 6.
 commune argumentum. 66, 4.

- commune exordium, 11, 20.
 communicatio, 159, 20.
 conceditur reo, 52, 15.
 concessio, 22, 5, 49, 12.
 coneidit adversarius, 31, 18.
 concinna transitio, 112, 15.
 concinnae elocutiones, 399, 11.
 concisio, 152, 10.
 conclusio, 75, 7, 171, 1.
 concurrunt signa, 66, 2.
 concursiones vocalium, 112, 1.
 conduplicatio, 166, 18.
 confessio adversariorum, 15, 13, 16, 1, 51, 5.
 conficit causa deliberationem, 82, 15.
 confinium genus, 139, 13.
 conflagrata urbs, 135, 13.
 confligere, 15, 1.
 conflictari vitio, 76, 1.
 conformatio, 207, 7.
 conglutinare animi vitium cum causa peccati, 30, 11.
 conicere causam, 17, 1.
 coniectura, 37, 5, 17, 11.
 coniecturalis constitutio, 17, 2, 25, 12, 29, 1.
 coniunctio, 166, 6.
 conlatio, 31, 16, 39, 5.
 conflaudatio scripti, 39, 2.
 conlectio, 10, 16.
 configere benevolentiam, 9, 5.
 — res, 57, 11.
 conlocupletare rem, 53, 18.
 commemoratio, 194, 12, (cf. 53, 5).
 commutatio, 167, 15.
 compar, 154, 3.
 comparatio, 23, 16, 72, 3.
 compellere al. in scenam, 21, 17.
 compendium leve, 51, 15.
 complexio, 75, 1, 141, 19.
 complexio literae, 156, 2.
 compositio, 141, 6.
 comprehendere al. perfectis verbis, 110, 7.
 comprobatur doctrina, 119, 3.
 corroborare rationem, 53, 17.
 consequi verbis facta, 91, 12.
 consequentium enumeratio, 78, 11.
 per consequentiam significatio, 205, 20.
 consequuntur signa, 31, 15.
 consideratio gestus, 108, 2.
 consilium = dolus, 88, 6.
 conspicienda venustas, 107, 4.
 constitutio, 16, 20.
 constitutiones plures in una causa, 25, 18.
 constitutionum nomina, 17, 2, numerus, 16, 17.
 constructio verborum, 141, 21.
 constuprare, 186, 6.
 consuetudine ius, 45, 14.
 consultandae deliberationes, 82, 6.
 consumere al. in aliqua re, 96, 13.
 — — — aliquam rem, 70, 17.
 consummatio, 187, 10.
 contentio, 146, 9.
 continens vox, 103, 7.
 continenter, 102, 5.
 continuatio, 143, 4, 153, 9.
 contortio dexterarum, 153, 6.
 contrahere benevolentiam, 8, 9.
 contrariae leges, 18, 3.
 contrarie dicere, 91, 15.
 ex contrario, 15, 17, 156, 4, 178, 4.
 contrarium, 70, 9, 151, 4.
 controversiam controversia dissolvere, 68, 16.
 — intendere, 73, 14.
 convenit mihi cum adversariis, 15, 16.
 quid conveniat reo, 32, 9.
 convivium, 33, 20.
 convorsio, 141, 9.
 — ex contrario, 65, 3.
 corpus = *cutis*, 71, 13.
 correctio, 163, 21.
 Crassus, 130, 1.
 credere dolori, 36, 18.
 Cresilas, 132, 9.
 Cresphontes, 61, 9.
 criminose exponere, 78, 10.
 cum causa al. facere, 73, 13.
 cura vocis, 100, 10.
Curionis dictum, 57, 6.
 curo enumerare, 72, 6.
 dare causam, 58, 80. — crimini rem, 181, 6.
 — testimonium, 51, 8.
 de al. supplicium sumere, 21, 3.
 de civitate dicere, 185, 6.
 de re animum demovere, 194, 15.
 de tragoediis Enni sententias eligere, 128, 2.
 de vita oratio sumpta, 149, 18.
 decernitur vis, 83, 7.
 definita animi moderatio, 3, 9.
 definitio, 162, 22.
 ex definitione controversia, 19, 1, 43, 7.
 definitiones falsae, 68, 6.
 — volgares, 68, 7.
 deinde in exitu enumerationis, 130, 16.
 deliberant bellum gerere, 136, 8.
 deliberationes in deliberationem veniunt, 82, 8.
 deminutio, 183, 17.
 demittere corpus, 107, 11.

- demonstrare vitam. 93, 10.
 demonstrativa causa. 90, 7.
 in demortui locum. 18, 6.
 denique. 204, 18.
 denominatio. 172, 13.
deponentium et passivorum infinitivi iuncti. 85, 9.
 depravatio. 10, 14.
 deprecatio. 22, 14. 51, 8. 52, 8.
 deprecatio prima defensoris = *constitutio*. 16, 21.
 depressa. 72, 7.
 derelicta regio. 112, 2.
 derogatio. 41, 6.
 descriptio. 78, 11. 181, 17.
 desidiosus Mars. 173, 8.
 destinare al. in causa. 24, 7.
 detinere formam. 114, 5.
 detrahere. 94, 1.
 devocari in suspensionem. 30, 6.
 devenire ad optimum verbum. 164, 10.
 dialectici. 42, 13.
 in dicendo *quid?* 11, 9. 88, 11.
 die *gen.* 32, 11.
 dignitas personae. 14, 14.
 — orationis. 140, 18. 141, 6.
 dignum maleficio invenire supplicium. 134, 16.
 diluuntur peccata. 66, 9.
 dilucida brevitatis praeceptionis. 115, 11.
 disciplinabilis scientia. 84, 8.
 disiunctum. 165, 15.
 dispar vitium. 30, 16.
 dispositio. 5, 1. 97, 1.
 dispositionis memoria. 5, 3.
 dispositionum genera. 97, 4.
 in disquisitione positum. 68, 13.
 dissidere cum scripto. 38, 19.
 dissoluta oratio. 139, 13.
 dissolutum. 170, 5.
 distincta oratio. 140, 19.
 distributio. 16, 3. 178, 15.
 divisio. 186, 12.
 — caesarum. 15, 12.
 divorsus = *contrarius*. 151, 5.
 docere ut. 135, 17.
 dolus. 83, 6.
 domi nascitur aurum. 160, 9.
 domitio. 114, 18.
 Drusus. 158, 8. 178, 3.
 dubitatio. 169, 4.
 dubium causae genus. 7, 5.
 duplicatio. 167, 15.
 dupliciter efferre sententias. 150, 13.
 duriter translata. 139, 4.
 eâ. 19, 6. 117, 5.
 eadem lex. 73, 7.
 ecce tibi. 137, 15.
 efferre rem. 72, 3.
 — sententiam. ib.
 — verba similibus casibus. 155, 1.
 effectio. 201, 3.
 educatio. 93, 15.
 egregia res. 111, 10.
 egregie artificiosum. 127, 11.
 electores alienorum. 129, 1.
 elegantia. 141, 6.
 eloquentia obiecta adversario. 8, 17.
 eminere non debet ars. 132, 18.
 emisceor. 36, 19. 37, 22.
 enarrationes. 212, 1.
 enodare voluntatem legis. 41, 15.
 enumeratio. 75, 11. 169, 10.
 — falsa. 58, 9.
 enuntiare orationem. 104, 11 (*cf.* 102, 11).
 erunt. 10, 13. 82, 16.
 esse *omittitur*. 9, 20. 10, 2. 19, 14. 29, 5.
 est quom. 55, 14. 164, 11.
 etiam = *adhuc*. 181, 14.
 evidentes narrationes. 210, 7.
 evocationes. 83, 8.
 ex contentione utilius. 47, 9.
 ex plebiscito vetari. 23, 15.
 exangue genus orationis. 140, 9.
 exaugere argumentationem. 73, 17.
 exceptiones praetoriae. 20, 5.
 exclamatio. 149, 20.
 exemplum. 199, 7.
 exerceri imaginibus collocandis. 119, 15.
 exercitata, *de cinaedo*. 138, 4.
 exhausto rubore scurra. 138, 7.
 exilis oratio. 140, 9.
 ad exitus similis verba veniunt. 155, 17.
 exordiri causam. 87, 16. 98, 6.
 exordium. 8, 7.
 — commune. 11, 20.
 — vulgare. 11, 18.
 exortus (*solis*). 116, 11.
 expedire. 53, 2.
 expedisse peccare. 29, 9.
 expedita res. 69, 1, 4.
 expeditio. 169, 10.
 explanatio. 141, 8.
 expolitio. 189, 9.
 expositio. 56, 17.
 expresse conscripta exempla. 132, 16.
 exprimere motus corporis verbis. 108, 8.
 exquirere firmamentum. 25, 14.
 exscriptae leges. 41, 1.
 exsuscitatus ira. 54, 19.
 extenuata figura. 134, 1.

- externae res. 93, 8.
 extranea causa. 82, 7.
 — verba. 131, 8.
 extraneae res. 91, 5.
 extranea res. 22, 1.
 extrema defensio. 31, 13.
 ad extremum. 28, 18.
 exuperatio. 208, 8.
 fabula. 12, 17.
 — veri similis = *comœdia*. 10, 14.
 fabulae usus. 10, 11.
 facere fortiter inimicitii gerendis. 91, 14.
 facta oratio. 75, 16.
 facta *virtutibus opposita*. 91, 13.
 feminis plangere. 108, 5.
 fere. 52, 18. 53, 1. 79, 10. 90, 1. 112, 11.
 ferme. 189, 7.
 festivitas sermonis. 13, 3. 176, 10.
 figura spargere. 165, 12.
 — vocis. 100, 5.
 figurae. 133, 18.
 finis = *definitio*. 68, 9.
 finitio. 162, 22.
 finitima verba. 176, 15.
 finitimae res. 172, 13.
 firma suspitio. 33, 16.
 firmamentum. 24, 17.
 firmitudo vocis. 100, 10.
 flagro *transitivum*. 186, 3.
 fortitudo. 81, 1.
 fortuna. 22, 8. 50, 17.
 Fortunae *imago*. 61, 20.
 Fregellae. 137, 1. 147, 3.
 frequentatio. 187, 10.
 frivolus sermo. 140, 14.
 Galba *orator*. 130, 4.
 garrula disciplina. 43, 8.
 — scientia. 86, 13.
 genera causarum. 4, 9.
 — dicendi. 133, 17.
 quod genus. 110, 4.
 gerere amicitias. 95, 1.
 gignere exempla. 128, 16.
 gladiatoria temeritas. 86, 13.
 gladium. 153, 6.
 gloria = *gloriae studium*. 3, 15.
 gloriae. 94, 13.
 gloriosus pecuniae ostentator. 201, 12.
 Gracchi *oratores*. 130, 4. (166, 20. 209, 10.)
 Gracchus. (h. e. C. Gr.) 122, 5. 123, 9.
 — (h. e. Tib. Gr.) 210, 11.
 gradatio. 162, 7.
 gratia. 102, 9.
 gravis figura. 134, 2 et 7.
 habere certa signa. 66, 2.
 habere in se. 3, 8. 154, 3. 162, 19.
 quae habent similis sententias. 92, 13.
 (cf. 66, 2.)
 habitudo bona corporis. 139, 2.
 haec *fem. plur.* 118, 4.
 Hannibal. 82, 3.
 hic. 9, 1. 21, 3 et 18, 77, 2. 150, 10.
 hic. 14, 7. 126, 6.
 hilare. 105, 13.
 hinc. 90, 19. 140, 3.
 historia. 12, 19.
 hoc aut hoc. 67, 9.
 hoc est. 9, 13. 11, 11. 76, 16.
 honesta commemoratio. 87, 1.
 honesta ratio. 88, 2.
 honesti partes. 83, 15.
 hospitium = *hospites*. 8, 21.
 huc et illuc. 200, 5.
 humilior dignitas. 134, 4.
 id est. 10, 4. 24, 18.
 idonea pronuntiatio. 161, 8.
 idonea res. 57, 11.
 idonei homines. 87, 9.
 idoneus dignitate. 85, 11.
 ignosci postulat. 22, 6.
 ignotus *active*. 92, 2.
 imagines rerum. 113, 10.
 — verborum. ib.
 imago. 199, 19.
 in praesentiarum. 43, 7.
 inadaptatio. 33, 10.
 inambulatio. 107, 19.
 inbecillae imagines. 115, 13.
 incidunt partes laudis. 95, 14.
 inconstantia. 69, 13.
 indigeo *constr.* 109, 17.
 inductae soleae. 20, 19.
 inductio praeceptionis. 109, 5.
 inducto alieno. 52, 15.
 industriae. 94, 5.
 industrior. 197, 5 et 18.
 infitatio. 25, 15.
 infrequentem tradere. 165, 4.
 ingenio fretus. 109, 17.
 ingenuum stuprare. 78, 6. 134, 17.
 iniuria mulierum. 77, 13.
 inpetrare. 145, 6.
 imprudentia. 22, 9. 80, 8.
 inreligio. 58, 12.
 insecare res in animis auditorum. 105, 9.
 inserere r. i. a. a. ib.
 insinuatio accusatoris. 16, 21.
 insinuare se ad causam. 10, 7.
 insinuatio. 7, 2.
 instrumento dominus significatur. 173, 1.
 integer in omni voce. 102, 1.

- intellectio. 175, 13.
 intellegitur al. signo. 175, 17.
 intendere causam. 53, 15.
 — orationem. 163, 13.
 intentio. 25, 15.
 intercedo. 43, 7.
 intercurrentes narratio. 12, 10.
 interest hoc *constr.* 153, 4.
 interiectae suspitiones. 29, 3.
 interiectio verborum. 10, 3.
 interlucentes loci. 112, 5.
 intermissio. 152, 10.
 interpellatio. 10, 17.
 interponere decreta. 45, 17.
 — quaestiones. 36, 15.
 interpretatio. 167, 8.
 interrogatio testium. 147, 11.
 interserere exornationes. 159, 17.
 intervalla crebra. 106, 15.
 intestini tumultus. 167, 1.
 inventor pro invento. 172, 16.
 inveniendi praeeptio. 81, 6.
 inversio. 10, 15.
 iocatio. 105, 18.
 is. 31, 8, 33, 4, 71, 6, 188, 12.
 — *om.* 90, 9, 92, 4, 166, 15.
 et ita. 68, 14.
 Italicum bellum. 82, 13.
 iudicatio. 25, 4.
 iudicatum. 45, 17.
 iungere vocem. 106, 6.
 iuratus fuit. 68, 18.
 in iure vorsari. 19, 16.
 iuridicialis constitutio. 17, 2, 45, 5.
 iustitia. 83, 19.
 Ladas. 125, 4.
 laedere *et* laudare *oppos.* 72, 13.
 laeditur auditoris voluntas. 79, 10.
 Laelius *orator*. 130, 4, 144.
 Latinitas. 141, 8.
Latro rhetor. 106, 16.
 latrocinia bonorum (*quadruplicatores*)
 147, 6.
 laudabile. 87, 1.
 lectissimum verbum. 164, 10. (*cf.*
 96, 2).
 legere sacrum. 78, 7.
 leges contrariae. 41, 5.
 legitima constitutio. 17, 2, 38, 18.
 levis constructio verborum. 131, 3.
 leviter tangere. 132, 14.
 lex frumentaria Saturnini. 19, 1.
 libare laudem. 126, 1.
 licentia. 180, 6.
 lites paedagogi. 138, 6.
 locare filiam. 65, 6.
 loci decem amplificationis. 76, 8.
 loci imaginum. 109, 20.
 loco fit res. 147, 9.
 in locum hunc res venit. 67, 8.
 locus *quid?* 28, 19. (*cf.* 132, 15.)
 — communis. 23, 1, 35, 8.
 — proprius. 35, 8.
 Lysippus. 132, 7.
 maculae est ordini. 179, 4.
 magnifice iudicata res. 9, 6.
 magnitudo vocis. 100, 8.
 malefici locus. 188, 13.
 mandati actio. 46, 3.
 materis. 173, 4.
 maturissima aetas. 150, 21.
 medicus *digitus*. 114, 9.
 medioeris figura. 134, 3, 135, 21.
 membrum. 152, 10.
 memoriter pronuntiare. 110, 12.
 mentio. 83, 10.
 misericordiae partes. 78, 13.
 mitigatio. 181, 17.
 modestia. 84, 3.
 modo — tum. 105, 13.
 modus oratoris. 141, 5.
 de moribus censorium iudicium. 31, 13.
 multo difficillime. 152, 9.
 munus oratorum. 16, 14.
 musica. 70, 17.
 Myro. 132, 8.
 narratio brevis. 13, 11.
 — dilucida. 14, 4.
 — veri similis. 14, 12.
 narrationis genera. 12, 6.
 necessitudo. 22, 12, 49, 17.
 negligentius al. ferre. 135, 16.
 nempe ergo. 63, 3.
 — igitur. 43, 13.
Neocles rhetor. 97, 4, 98, 7.
 Neptuniae lacunae. 139, 7.
 nihilominus. 15, 9, 161, 4.
 nimirum. 95, 10, 171, 6.
 niti ad facultatem. 129, 14.
 nitor opsoletus Gracchum. 178, 3.
 nomina rerum *h. e. technica*. 133, 2.
 nominatim laedere. 46, 5.
 nominatio. 171, 12.
 de nomine controversia. 73, 3.
 non *traiectum*. 31, 13, 87, 4.
 non scire. 164, 17.
 non ullo dolore cogi. 85, 13 (*cf.* 92, 16).
 non voluit. 45, 1.
 notatae similitudines. 117, 5.
 notatio. 201, 10.
 — imaginum. 115, 4.
 nova verba. 139, 4.
 nove dicere. 14, 8.
 novitas. 10, 17.

- novum ius, 16, 13.
 angustiorum, 56, 5.
 ad numerum poeticum extruere verba,
 175, 1.
 nunc, 161, 18.
 nuntii *apud Paucium*, 128, 3.
 nuperrime dictum, 10, 10, 39, 1.
 obaeceantur imagines, 112, 13.
 oblata oratio, 110, 20.
 obligatio, 11, 6.
 occisus (*solis*), 116, 11.
 occisio al. oblata, 158, 6.
 occultatio, 161, 17.
 occultatur ars, 132, 11.
 occupatur res ab legibus, 20, 9.
 occupatus in eo venenum dicitur, 71, 15.
 occ. in eo quod *etc.*, 165, 7.
 odiosi interpretes scripturae, 13, 3.
 offensatio, 38, 16.
 offensum, 70, 9.
 officio facere, 91, 3.
 officium calumniatoris, 10, 9 (*cf.* 177,
 11).
 — oratoris, 15, 9, 27, 2.
 oportet facere (*oportet op. fieri*) 85, 10.
 opponi ludibria, 185, 13.
 optans e aures, 98, 5.
 opus sunt varietates, 105, 10.
 ordine referre, 75, 13.
 ex ordine habere locos, 110, 17.
 in ordine stare, 111, 1.
 ostendo = *ostento*, 76, 1, 86, 10.
 (*vide contra* 122, 1.)
 pactum, 16, 15.
 par certatio, 170, 11.
 patere dicto atque nutu, 168, 15.
 partitio constitutionis, 20, 3.
 parum multa scire, 3, 12.
 paulo plura nosse, 112, 18, 127, 5.
 paulo supra, 91, 16.
 pectora = *pectus*, 176, 6.
 penes unum omnia consistunt, 129, 13.
 percursio, 209, 13.
 perditissima ratio, 155, 11.
 perdulliones, 139, 6.
 periculosum est ne, 161, 7.
 perituro, 114, 17.
 permissio, 168, 9.
 perscriptum diligenter, 39, 7.
 persecutio rei ad, 44, 7.
 persequens inimicitarum, 51, 18.
 perspicua culpa, 187, 21.
 persuasus auditor, 10, 3.
 pervenit telum in corpus, 167, 7.
 placitum est, ut . . . 27, 6.
 plagioxypus, 172, 9.
 planum facere, 165, 11.
 pleniore syllabae, 151, 15.
 plus minusve, 16, 7.
 Polycletus, 132, 8.
 Polyphontes, 61, 19.
 pollicetur se scribere, 126, 16.
 C. Popillius, 23, 18, 161, 9.
 Porcina orator, 130, 4.
 portectio brachii, 107, 19.
 porro, 59, 1, 2.
 post *adverb.*, 161, 8.
 potestates al. rei amplecti definitione,
 162, 23.
 in potestatibus misericors, 51, 15.
 potissimum, 22, 7, 29, 1.
 potiri *constr.*, 69, 8, 193, 15.
 praecisio, 170, 12.
 praefulgere, 112, 13.
 praenium ex lite, 160, 5.
 praescius audita memoria, 81, 10.
 praestare iure, 47, 2.
 praesto adesse, 206, 1.
 praevicatio, 91, 10.
 Praxiteles, 132, 8.
 prima quaeque, 81, 12.
 primum = *potissimum*, 149, 20.
 primum omnium, 126, 6.
 primum quidque, 71, 18.
 prisca verba, 139, 1.
 probabile, 29, 11, 17, 13.
 producti sumus ut . . . 6, 9.
 proficisci in mediocre genus orationis,
 139, 12.
 prohibet nihil uti, 112, 5.
 — sepeliri, 159, 1.
 — sepultura, 161, 7.
 proinde atque, 108, 18.
 — quasi, 73, 9.
 — ut, 6, 2.
 Prometheus, 131, 11.
 pronomiuatio, 172, 1.
pronominis pers. cas. obl. subaudiun-
tur. 18, 17, 22, 6 *et* 12, 89, 15.
 111, 16.
 pronuntiatio, 99, 10.
 propria lex, 20, 10.
 proprie cohaerere, 12, 2.
 proprii loci, 35, 7.
 propositio, 56, 17.
 prudentia, 83, 15.
 pudens translatio, 177, 7.
 pulmones = *pulmo*, 176, 7.
 purgatio, 22, 7, 19, 15.
 purgationes, 51, 2.
 ut puta, 42, 1.
 qua = *quo modo*, 102, 8.
 quae — quales, 28, 15.
 quantum poterunt valere, 118, 3.

- que. 70, 13. 127, 2.
 quaestiones in servos. 36, 7.
 quaestio in deliberatione. 81, 16.
 quidam. 83, 17.
 quid ita? 148, 5.
 non est quin. 55, 11. 168, 4. (*cf.* 37, 20.)
 quispiam. 81, 10. 178, 10.
 quo setius. 19, 10.
 rabula. 138, 2.
 ratio. 24, 10. 53, 14.
 — fugit me. 67, 9.
 — inimicitiarum. 55, 10.
 — sententiae. 88, 8. *cf.* 82, 17.
 cum ratione. 166, 18.
 ratione factum. 47, 12.
 — providere. 33, 4.
 rationes nostrae. 151, 6.
 — rei publicae. 177, 5.
 ratiocinatio. 147, 18.
 ex ratiocinatione controversia. 20, 9. 44, 11.
 ratiocinialis causa. 41, 11.
 recitatio literarum. 97, 20.
 redigere omnia in praeceptiones. 124, 4.
 redintegrata oratio. 75, 12.
reflexio. 167, 15.
 Reges Marcii. 115, 1.
 relatio criminis. 22, 5. 48, 8.
relativi pronominis attractio. 11, 6.
 relinquere iusiurandum. 144, 4.
 — poenam. 135, 2.
 remotio criminis. 23, 8. 52, 9.
 remotum. 58, 9.
 repetitio. 143, 14.
 repetitum longe. 58, 19.
 replicatio. 167, 15.
 res = aliqua pars artis. 11, 10. 208, 4.
 — acta. 99, 4.
 — iudicata. 74, 1.
 — narrata. 15, 13. 99, 4.
 — plures res significans. 18, 11.
 — scripta = scriptum. 18, 11.
 de rebus quinque unum. 99, 11. (*cf.* 43, 11.)
 respondere al. loco. 10, 12.
 resistere respondere. 35, 1.
 reticentia. 170, 12.
 retinere animum auditoris. 103, 3.
 — inimicitias. 151, 9.
 reverti. 45, 4.
 rhetor. 103, 3.
 rigare ingenia. 132, 5.
 rumores. 37, 19.
 rumpere foedera. 145, 2.
 Samiae. 204, 10.
 sanctio. 41, 10.
 hercle sane. 202, 13.
 satisfacere. 137, 16. 165, 4.
 — censoribus. 68, 17.
 satis otium. 3, 1.
 Saturninus. 19, 1. 158, 8.
 scientior praeceptorum. 79, 18.
 Scipio legibus solutus. 82, 10.
 Scipio orator. 130, 4.
 scripta = *tragoediae.* 22, 1.
 ex scripto et sententia controversia. 17, 10. 38, 19.
 scriptor legis. 39, 2.
 scriptura = scriptum. 40, 12.
 scriptura diffusa. 123, 17.
 secundum narrationem. 39, 1.
 sedata vox. 102, 13.
 semovere rem ab re. 186, 12.
 sententia. 119, 18.
 sententia est = *in animo est.* 77, 4. 119, 22.
 sententiarum exornatio. 143, 11.
 separatis partibus ceferitur dissolutum. 170, 6.
 sermocinatio. 204, 20.
sermone personarum non distincti. 205, 12.
 servare rem. 11, 19. 36, 14.
 Sestus. 209, 16.
 non modo. *set.* 132, 4.
 severitas oratoria. 159, 9.
 si (*non set si*). 4, 3.
 signa nocentis. 34, 15.
 significatio. 208, 7.
 signum. 32, 3.
 similiter cadens. 154, 18.
 — desinens. 155, 6.
 similitudo. 195, 5. 209, 6.
 simplici animo esse. 183, 2.
 simplici iudicio damnata. 148, 3.
 simul ut. 205, 14.
 si quo tardius. 26, 4.
 sitella. 19, 7.
 sive — potius. 181, 1.
 sodalium. 203, 8.
 solarium. 138, 3.
 solocismus. 141, 12.
 solum. 170, 5.
 spatium signi pars. 33, 1.
 species gravitatis. 139, 10.
 sperabat se comparare. 51, 5.
 spiritus rabidus. 200, 4.
 splendide invitare. 202, 12.
 stadium artis. 125, 7.
 statuendi utilius potestas. 47, 10.
 in studio esse. 71, 9.
 studiosi. 64, 17.

- stultitia = *stultitiae simulatio*, 10, 16.
 subicere exempla sub artis locos, 123, 13.
 subiectio, 159, 20.
 sufflata oratio, 139, 1.
Sulla, 210, 1.
 P. Sulpicius, 23, 12, 73, 5, 107, 1, 158, 8.
 summa causae, 7, 19.
 sumptio operae, 159, 7.
 superlatio, 10, 16, 175, 3.
 supersedere causam, 52, 9.
 suppletio pedis, 107, 20.
 suum scribere, 124, 18.
 et tamen, 154, 12.
 tamen — tamen, 183, 8.
 vix tamen, 137, 18.
 tantulis viribus, 136, 20.
 Tarpeius mons, 172, 15.
 temeritas *opponitur Fortunae*, 62, 6.
 tempora insinuationis, 9, 11.
 tempus consequens, 34, 11.
 — instans, 31, 2.
 testibus res comprobatae, 181, 6.
 testiculi arietini, 114, 9.
 testimonia, 36, 1.
 testum = *testa*, 131, 15.
 torquere vocem, 100, 12.
 tractando fit expolitio, 191, 4.
 tradere se vitae, 156, 11.
 transductio, 145, 9.
 tragica consuetudo, 105, 5.
 tragoediis traditae fabulae, 12, 19.
 tradere a finitumis rebus orationem, 172, 13.
 — al. ad verisimilem suspicionem, 36, 12.
 — al. in invidiam, 8, 20.
 transgressio, 174, 12.
 transiectio, 174, 12.
 transiectio verborum, 142, 15.
 transitio, 163, 11.
 transitio = *digressio*, 163, 11.
 translatio *num status*? 16, 17.
 — criminis, 23, 5, 18, 8.
 — *figura*, 176, 17.
 ex translatione controversia, 19, 13.
 transscribere, 127, 10.
 tremebunda vox, 105, 18.
 tribuo = *distribuo*, 83, 5.
 Triptolemus, 131, 12.
 meri paupertatem, 56, 21.
 turgens oratio, 139, 3.
 turpiter vivere, 89, 13.
 tuta ratio, 88, 2.
 tute vivere, 90, 1.
 Ulixes occidit Aiacem, 17, 3, 54, 2.
 ultro ad mortem proficisci, 89, 15.
 unae — alterae similitudines, 113, 12.
 unica malitia, 91, 9.
 univorse, 177, 1.
 in unum conferre, 188, 1.
 usitata verba, 141, 17.
 usque adeo, 34, 20.
 ut, 21, 15, 86, 6, 168, 6.
 nihil uti, 114, 12.
 utilitas, 81, 12, 83, 3, 119, 8.
 ad utilitatem progredi, 81, 14.
de uxore iudicium privatum, 148, 7.
 vacui agri, 169, 13.
Varius Hybrida, 136, 2.
 vasta atque hians oratio, 142, 2.
 venit — venit, 156, 4.
 vincit — vincit, 156, 5.
 verborum exornatio, 143, 10.
 veritas = *vera causa*, 13, 8.
 in veritate dicere, 159, 5.
 Vestini Pinnenses, 72, 11.
 victus sponsione, 160, 7.
 vis *opp. dolo*, 83, 6.
 visum est ut, 137, 14.
 vita rei consideratur, 30, 7.
 vita = *veritas*, 96, 7.
 vocum varietates, 105, 10.
 vulgaris defensio, 66, 9.
 volitare in foro, 185, 1.
 vulnerare vocem, 103, 4.
 vulnus fit arteriae, 102, 3.
 voltum admovere ad auditores, 107, 12.
 volubilis vis orationis, 106, 8.
 voluntates scriptorum, 41, 2.
 voluntati auditoris probari, 102, 2.
 volutari in omni dedecore, 144, 5.
 volutari unum nomen in commutatione casuum, 158, 2.
 Zethus, 70, 16.

INDEX GRAECUS.

- αἰτιολογία.* 147, 18.
ἄλληγορία. 177, 10.
ἀμφιβολία. 42, 13.
ἀναδίπλωσις. 166, 18. 167, 15.
ἀνακεφαλαίωσις. 187, 10.
ἀνάμνησις. 187, 10.
ἀναστροφή. 174, 12.
ἀναφορά. 144, 9.
ἀνεύθυνα. 57, 17.
ἀνθυποφορά. 159, 20.
ἀντέγκλημα. 23, 5. 49, 9.
ἀντίθεσις. 21, 14.
ἀντίθετον. 194, 20.
ἀντικαταλλάττεσθαι. 47, 5 et 14.
ἀντίληψις. 21, 14.
ἀντιμεταβολή. 167, 15.
ἀντιμετάθεσις. 145, 9.
ἀντίστασις. 145, 9.
ἀντιστροφή. 144, 9.
ἀντονομασία. 172, 4. 177, 10.
ἀπομύττεσθαι τῷ βραχίονι. 209, 2.
ἀπορία. 169, 4.
ἀποσιώπησις. 170, 12.
ἀτίμητοι ἀγῶνες. 17, 2.
γνώμη. 149, 18.
διαίρεσις. 169, 10. 178, 15.
διαλλαγή. 187, 10.
διάλογοι. 204, 20.
διαπόρησις. 169, 4.
διασκευή. 210, 7.
διατύπωσις. 201, 3. 210, 7.
διαφορά. 145, 9.
διεξενγμένον. 165, 15.
διλήμματον. 186, 12.
εἰδωλοποιία. 207, 7.
εἰκῶν. 195, 5.
εἰρωνεία. 164, 17. 177, 10.
ἐκφρασις. 201, 3.
ἐμφρασις. 208, 7.
ἐναντιότης. 151, 4.
ἐνάργεια. 200, 7.
ἐνθύμημα. 149, 18. 151, 4.
ἐξεργασία. 189, 9.
ἐπανάληψις. 166, 18.
ἐπαναστροφή. 167, 15.
ἐπαναφορά. 143, 14.
ἐπανόρθωσις. 163, 21.
ἐπεξενγμένον. 166, 6.
ἐπιβολή. 143, 14.
ἐπιδιόρθωσις. 163, 21. 181, 17.
ἐπιείκεια. 183, 17.
ἐπεικίεις. 40, 7.
ἐπιμονή. 194, 12.
ἐπιπλοκή. 162, 7.
ἐπιτίμησις. 163, 21.
ἐπιτροπή. 168, 9.
ἐπιτροχασμός. 209, 13.
ἐπιφορά. 144, 9.
ἐπιχειρήματα. 28, 15.
ἠθολογία. 210, 7.
ἠθοποιία. 201, 10. 204, 20. 207, 7.
ἰσόκωλον. 154, 3.
κἄλλος τοῦ λόγον. 154, 3.
κατάχρησις. 176, 11.
κλίμαξ s. κλιμακωτὸν σχῆμα. 167, 7.
κοινότης. 144, 19.
κόμμα s. κομματικόν. 152, 10.
μερισμός. 178, 15.
μετάβασις. 163, 14.
μετάληψις. 41, 7.
μετάνοια. 163, 21.
μετάστασις. 23, 8.
μεταφορά. 176, 17.
μετωνυμία. 172, 13.
ὁμοιόπτωτον. 154, 18.
ὁμοιοτέλετον. 154, 18.
ὀνοματοποιία. 171, 12.
ὀρισμός. 162, 22.
παλιλλογία. 166, 18. 187, 10.
παραβολή. 177, 10. 195, 5.
παραγραφή. 19, 15. 44, 7.
παραδειγμα. 195, 5.
παραδιαστολή. 86, 12. 163, 3.
παραδήγησις. 12, 10.
παράλειψις. 164, 17.
παραφθέγγεσθαι. 10, 3.
παρέμβασις. 12, 10.
παρίστωσις. 154, 3.
παρομοίωσις. 154, 18.
παρονομασία. 155, 18.
παρρησία. 180, 6.
περισσολογία. 174, 8.
περίφρασις. 174, 8.
πλεονασμός. 167, 15.
πλοκή. 145, 9.
πολύπτωτον. 157, 16.
προέκθεσις. 161, 9.
πρόθεσις. 15, 12.

- προκατάληψις. 159, 20.
 προκατασκευή. 15, 12.
 προκατάστασις. 9, 10.
 πρόληψις. 159, 20.
 προσωποποιία. 207, 7.
 σιμείον. 33, 15.
 σύγχρησις. 115, 9.
 σπλόγισμός. 11, 11.
 σπυαίθρσις. 187, 10.
 συγκατάθεσις. 170, 12, 175, 13.
 συνηθία. 29, 12.
 συνωνυμία. 167, 15.
 συστοιχία. 35, 2.
 τεκμήριον. 151, 4.
 τραχύτης. 180, 6.
 τρόποι. 171, 10.
 υπάλληγη. 163, 21, 172, 13.
 υπεβατόν. 171, 12.
 υπεβολή. 175, 3.
 ὑποτύπωσις. 200, 7.
 ὑποπόδη. 159, 20.
 γαιτασία. 210, 7.
-

CORRIGENDA.

I. In verbis scriptoris:

- scr. 5, 15. consumitur: exordium.
— 10, 8. advorsari. 11, 15. doc. exordienda.
— 11, 21. 'nimium adparatis verbis compositum aut notari debebant diversis literarum formis, cf. Not. ad h. l.
— 16, 13. et in confut.
— 18, 17. 'constitutio' (lit. minuse, initiali, idem corrige 19, 11)
— 19, 16. 'civili' diversis literis exprimendum fuit, cf. Not. ad h. l.
— 23, 6. set, ut 47, 14, 50, 14.
— 24, 13. pervorterit.
— 25, 20. reperientur.
— 31, 4. occultasse aute.
— — 14. aput indices.
— — 17. bono fuisse.
— 32, 4. partis.
— 33, 2. 'transigendam' dele.
— 36, 7—9. quom — cruciatu — quiequid.
— 43, 3. opseuri.
— — 4. metuont.
— — 9. contemneremus.
— 44, 13. eae res similes sint.
— 50, 7. maxume.
— 64, 7. iniuria quavis.
— 72, 5. nunc sic scripserim 'quae commoda — vere — commoda.'
— 76, 7. commodissime.
— 99, 4. re acta.
— 104, 11—13. 'clamosa — in contentione — cum raris et brevibus — acri vociferatione' — haec vocabula diversis typis exprimenda fuerunt.
— 114, 20. Regibus.
— 135, 10. optumatibus, ut 177, 6 optumatium. 184, 4. optume.
— 147, 16. istaec.
— 150, 8. est, omnia.
— 153, 6. brachii.
— 163, 12. del. 'explicat'.
— 173, 1. nunc propono: 'Liberum pro vino Cererem pro fruge'.
— 204, 8. 'apage'.
— 208, 9. abeisionem.

Diductis literis exprimenda curavi quae graviora videbantur, cetera orthographica sunt, in quibus attentionem meam sane laboriosam doleo frustra fuisse. Non fugiet, opinor, VV. DD. illam antiquiorem scribendi rationem haut ex codd., set ex placitis Madvigi Ritschlii Fleckeiseni aliorum esse Cornificio hic attributam.

II. in varietate lectionis:

4, 13, quod positum est δ (sic). 4, 14, quod pos. est in contr. et quod hab. $pcl^{12}q^1f.3$. (deletis punctis sub 'et quod'). 8, 8, de his reb. $quatq^1$. 9, 11, add. 'quibus, ς '. 11, 15, add. 'doceb. in exord. ς '. 13, 18, add. 'sunt ς '. 15, 9, (vs. 9) q^1 (alt. m.)². 16, 13, add. 'et conf.' ς . 33, 2, (vs. 5) cq^1 (alt. m.)³v. ib. 18(vs. 20) q^1 (pr. m.)²v. 40, 19, q^1 (pr. m.)³. 46, 13, q^1 (alt. m.)². 47, 2, (vs. 8) $gr.$ ¹². (vs. 9), iura f, pal^{14} . 59, 1, et inmod. sunt E . 60, 3, (vs. 16) q^1 (alt. m.)³. 62, 3, (vs. 10) $vo^2\omega^1$. 82, 17, Sc. eos qui. 84, 8, al. ad disciplinam sc. π . 96, 5, interponere oportebit $u^2a^1nteq^{12}$, interponemus. ς . 102, 3, vulnus arteriae. 1, 2, q^1 (pr. m.), 1ox . 103, 4, (vs. 10) 'aud. quod em. varietas haberet enim, p^1 haec del. 104, 8, ex aliqua re risum. $hetrb$. 107, 19, porreccione, $\pi\mu^1$. 120, 1, (vs. 4) Lamb. c. 126, 2, 'de libris tuis tul. $hp\pi kant^2dl^4 vo^2$, tul. de l. tuis, t^1 , de l. suis tul. $eufoq^{12}vo^{13}cq^2$, 2ox , 3' etc. (hoc ordine) 137, 2, descissent 1, 2, $voqcyb$. 139, 13 (vs. 17) $ea^2bdrq^{13}Lvo^{13}g pal.^5 o\phi$, ib. (vs. 22) $\mu.2(a^1 pal. ^{14}) t$. 140, 11, ϕ habet 'in balneas'. 144, 2, 'quid — post.' om. etiam π . ib., 4, 'reliquisti' habet t . 144, 6, (vs. 6), latrocínio vitam. ς . 9, χ , 2ox . 153, 20, (vs. 15) dele v ante q^2 . 165, 13, adde 'lunusmodi. ς '. 171, ult. dele 'ut est'. 172, 1, sc. 'ut est.' 175, 8 (vs. 14) dele 2, vo^2 . ib. (vs. 15) $\pi\mu^2$, 2, vo^2 .

III. In Notis:

229, 40 eâ eodem modo explicare debui, ut ad 117, 5. 272, 22, sc. 'ad interna et ab his'. 394, 36, (ad 162, 14) relegavi lectorem ad Praef. 1; at ibi omisi monere, optimos codices et plurimos offerre lectionem 'virtutem industria' ut Quint. IX, 3, 54, ubi expectes 'industria virtutem'; eoque comprobari originem citationis Quintilianicae ex ipso Cornificio ductae.

BIBLIOTHECA
SCRIPTORUM GRÆCORUM ET ROMANORUM
TEUBNERIANA.

NEUE SAMMLUNG

GRIECHISCHER UND LATEINISCHER CLASSIKER

von

B. G. Teubner in Leipzig

gedruckt und verlegt.

REDACTIONS-COMMISSION:

Geh. Reg.-Rath Prof. Dr. **Immanuel Bekker** in Berlin.

Gymnasiallehrer **A. Fleckeisen** in Dresden.

Rector und Professor **K. Halm** in München.

Gymnasialdirector Dr. **A. Meineke** in Berlin.

Professor Dr. **F. W. Schneidewin** in Göttingen.

IM FEBRUAR 1854.

Seit länger als einem Vierteljahrhundert haben die vorhandenen billigen Textausgaben der Griechischen und Lateinischen Classiker grossentheils den Standpunkt unverändert beibehalten, welchen sie bei ihrem Erscheinen eingenommen haben; die bedeutenden Fortschritte der Kritik und die seit jener Zeit von den hervorragendsten Männern der Wissenschaft vorgenommenen Textrevisionen der meisten Schriftsteller des classischen Alterthums sind auf die für Schulen und Universitäten bestimmten stereotypirten Ausgaben fast ohne allen Einfluss geblieben.

Wie man es aber auf keinem Gebiete der Wissenschaft billigen wird, einen veralteten, durch spätere Forschung mit völliger Evidenz verworfenen Standpunkt zur Grundlage des Unterrichts zu nehmen, so muss es gewiss nicht minder für unzulässig gehalten werden, bei der Lectüre der Griechischen und Lateinischen Classiker in Schulen Texte zu benutzen, welche die Ergebnisse der neueren Kritik gänzlich unberücksichtigt gelassen haben.

Schon aus diesem Grunde wird ein neues Unternehmen keiner Rechtfertigung bedürfen, welches die Resultate der Wissenschaft auch auf diesem Felde für die Schule flüssig machen soll und längst von Philologen und Schulmännern als eine Nothwendigkeit erkannt worden ist.

Aber auch von vielen weniger in Schulen gelesenen als für Philologen und Freunde der classischen Literatur wichtigen Schriftstellern ist die Veranstaltung billiger, nach dem neuesten Standpunkt der Kritik revidirter Ausgaben vielfach und dringend gewünscht worden, da die Fortschritte der Wissenschaft oft nur in Programmen und zerstreuten Abhandlungen oder in grösseren theuren Ausgaben niedergelegt sind, welche Vielen und namentlich dem gering dotirten Schulmanne ihrer hohen Preise wegen unzugänglich

bleiben; wie denn überhaupt von manchen für gelehrte Studien oft unentbehrlichen Autoren billige Ausgaben noch gar nicht vorhanden sind.

Es wird demnach diese neue Sammlung der Griechischen und Lateinischen Classiker nicht bloss die in Schulen gelesenen Autoren in billigen kritisch revidirten Ausgaben umfassen, sondern sich auch über die wichtigsten dem Kreise der Schule ferner liegenden Schriftsteller verbreiten.

Bei der Ausführung erschien es mir vor Allem als eine **Hauptaufgabe**, zur Herausgabe nur solche Männer zu gewinnen, welche einzeln für die Kritik der von ihnen zu übernehmenden Autoren schon Erspriessliches geleistet oder durch frühere wissenschaftliche Arbeiten ihre Befähigung öffentlich documentirt hatten, so dass diese neuen Ausgaben nicht bloss die von Andern gewonnenen Resultate der Kritik in sich aufnehmen werden, sondern durch eigene Forschungen der Herausgeber, durch Benutzung neuer Hülfsmittel, neuer Collationen von Handschriften u. s. w. einen besonderen wissenschaftlichen Werth sich beilegen dürften.

Wurde ich schon seither in der Wahl zur Mitwirkung geeigneter Männer durch gelehrte Freunde unterstützt, so glaube ich jetzt für die gediegene Fortführung des Unternehmens die vollständigsten Garantien bieten zu können, indem die Herren

Imm. Bekker, A. Fleckeisen, K. Halm, A. Meineke und F. W. Schneidewin die Güte hatten, sich zu einer Redactions-Commission zu vereinigen, welche sowohl die Wahl der Herausgeber für die noch nicht vergebenen Autoren treffen, als mich auch darin mit ihrem Rathe unterstützen wird, dass unter unangesehener Berücksichtigung aller neuen Erscheinungen und etwaiger neuer Hülfsmittel die bereits erschienenen Bände stets auf dem Höhepunkt der Kritik erhalten werden. Es haben mir dazu überdiess sämmtliche Herren Herausgeber ihre Mitwirkung bereitwilligst zugesichert.

Die Zugabe kritischer und exegetischer Anmerkungen liegt nicht im Plane des Unternehmens, doch werden die Herren Herausgeber ihr kritisches Verfahren in der Regel in einer jedem Bande beizufügenden *Praefatio* rechtfertigen und hier auch die wichtigsten Abweichungen von der zum Grunde gelegten Recension namhaft machen.

Neben diesen auf die innere Gestalt der Texte bezüglichen Erfordernissen, denen sich selbstverständlich die grösstmögliche Correetheit anreihet, glaubte ich hinsichtlich der äussern Ausstattung durch die Wahl grosser deutlicher Lettern und saubern Druck auf gutem Papier den vielfachen Klagen begegnen zu müssen, welche über den kleinen die Augen angreifenden Druck der gebräuchlichsten Schulausgaben laut geworden sind.

Wie weit es mir gelungen ist, diesen Anforderungen in den bis jetzt erschienenen Bänden überall zu genügen, glaube ich getrost dem Urtheile der Sachverständigen anheim geben zu können, zumal wenn dabei in Erwägung gezogen wird, dass die **Preise meiner neuen Ausgaben trotz ihres grösseren Umfanges und der oft sehr bedeutenden auf die Revision der Texte verwandten Kosten durchschnittlich nicht höher sind, als die der billigsten Stereotypausgaben.**

Es wird überdiess mein eifrigstes Bestreben sein, die Sammlung in steter Fortbildung*) zu erhalten, und sowohl bei wiederholten Abdrücken als bei neu erscheinenden Bänden bezüglich der Correetheit, wie der innern und äussern Ausstattung, eine immer grössere Vollkommenheit zu erzielen.

*) Die meisten in Schulen gelesenen Autoren sind bereits in wiederholten, von Neuem durchgesehenen Abdrücken erschienen.

Durch allgemeine Einführung in Schulen, officiële Empfehlungen Seitens verschiedener Oberschulbehörden (in Oesterreich, Sachsen, Kurhessen, Nassau u. s. w.) und durch öffentliche Benrtheilungen in den meisten wissenschaftlichen Zeitschriften des In- und Auslandes hat das Unternehmen auch bereits vielfache Anerkennung gefunden; eine Anerkennung, die mich ermuntert, dasselbe über das ganze Gebiet der altclassischen Literatur auszudehnen, indem ich nicht zweifle, dass mir dazu auch ferner die Unterstützung der Herren Philologen und Schulmänner zu Theil werden wird.

Nachstehend das Verzeichniss der bis jetzt erschienenen Bände:

A. Griechische Schriftsteller.

- Aeschinis** orationes. Curavit *Fr. Franke*. (Velin-Papier 12) 7½ *Ngr*
Aeschylli tragoediae. Ex recensione Ricardi Porsoni passim reficta a *Guil. Dindorfio*.
 Editio secunda correctior. (V. P. 18) 10 *Ngr*
 Daraus auch jedes Stück einzeln: à 3 *Ngr*
- Aesopicae** fabulae, siehe: Fabulae.
- Apollonii Rhodii** Argonautica ad cod. ms. Laurent. rec. *R. Merkel*. (V. P. 15) 9 *Ngr*
- Appiani Alexandrini** historia Romana ab *Immanuele Bekkero* recognita.
 2 Voll. Jeder Band à (V. P. 1. 9) 27 *Ngr*
- Aristophanis** comoedias edidit *Th. Bergk*. 2 Voll. Jeder Band à (V. P. 21) 13½ *Ngr*
 Daraus auch jedes Stück einzeln à 5 *Ngr*
- Arriani** de expeditione Alexandri libri VII. Recognovit *R. Geier*. (V. P. 15) 9 *Ngr*
 Mit Zumpt's Karte des Reichs und der Kriegszüge Alexanders des Grossen.
 (V. P. 21) 13½ *Ngr*
- Babrii** fabulae Aesopaeae. Edidit *F. G. Schneidewin*. (V. P. 10) 6 *Ngr*
- Bucolici Graeci** Theocritus, Bio, Moschus. Recensuit *Henricus Ludolfus Ahrens*.
 (V. P. 9) 5 *Ngr*
- Corpus poetarum epicorum Graecorum** cura et studio *Arminii Koehchy* editum.
 Vol. IV. vide: Apollonius Rhodius ed. *Merkel*.
 Vol. X. vide: Quintus Smyrnaeus ed. *Koehchy*.
- Demosthenis** orationes. Ex recensione *G. Dindorfii*. Editio secunda correctior.
 3 Voll. (6 Partes.) (V. P. 2. 3¾) 1 *Ngr* 7½ *Ngr*
 Einzeln: Vol. I., Pars I. & II. à 6 *Ngr*, Vol. II., Pars I. & II. à 6 *Ngr*,
 Vol. III., Pars I. 6 *Ngr*, Pars II. 7½ *Ngr*
- Die einzelnen Abtheilungen des Demosthenes enthalten:**
- Vol. I. Pars 1. Olynthiaca III. Philippica I. De pace. Philippica II. De Halonneso. De Chersoneso. Philippica III. IV. Adversus Philippi epistolam. Philippi epistola. De contributione. De symmoriis. De Rhodiorum libertate. De Megalopolitis. De foedere Alexandri.
- Vol. I. Pars 2. De corona. De falsa legatione.
- Vol. II. Pars 1. Adversus Leptinem. Contra Midiam. Adversus Androtonem. Adversus Antiocheratem.
- Vol. II. Pars 2. Adversus Timocratem. Adversus Aristogitonem II. Adversus Aphobum III. Adversus Onetorem II. In Zenothemin. In Apaturium. In Phormionem. In Laetrium. Pro Phormione. In Pantaenetum. In Nausimachum. In Boeotum de nomine. In Boeotum de dote.
- Vol. III. Pars 1. In Spudiam. In Phaenippum. In Macartaum. In Leocharem. In Stephanum II. In Euergum. In Olympiodorum. In Timotheum. In Polyplem. Pro corona trierarchias. In Callippum. In Nicostratum. In Cononem. In Calliclem.
- Vol. III. Pars 2. In Dionysodorum. In Eubulidem. In Theocinem. In Neaeram. Oratio funebris. Amatoria. Proemia. Epistolae. Index historicus.
- Diodori** Siculi bibliothecae historicae libri qui supersunt et deperditorum fragmenta.
 Ex recognitione *Immanuelis Bekkeri*. Vol. I—III. Jeder Band (V. P. 1. 6) 24 *Ngr*
- Euripidis** tragoediae supersites et deperditorum fragmenta. Ex recensione *Augusti Nauckii*. Vol. I & II. Jeder Band à (V. P. 20) 13½ *Ngr*.
 Daraus auch jedes Stück einzeln.
- Fabulae Aesopicae** collectae. Ex recognitione *Caroli Hulmii*. (V. P. 12) 7½ *Ngr*
- Herodoti** historiarum libri IX. Curavit *H. R. Dietsch*. 2 Voll. (V. P. 1. 6) 22½ *Ngr*
 Einzeln Vol. I., lib. 1—4. 11¼ *Ngr*, Vol. II., lib. 5—9. 11¼ *Ngr*

- Homeri** carmina ad optimorum librorum fidem expressa curante *Guil. Dindorfio*.
 Vol. I. Pars I. Iliadis I—XII. Editio tertia correctior. (V. P. 10 $\frac{1}{2}$) 6 $\frac{1}{4}$ *Aggr.*
 — — Vol. I. Pars II. Iliadis XIII—XXIV. Editio tertia correctior. (V. P. 10 $\frac{1}{2}$) 6 $\frac{1}{4}$ *Aggr.*
 — — Vol. II. Pars I. Odysseae I—XII. Editio tertia correctior. (V. P. 10 $\frac{1}{2}$) 6 $\frac{1}{4}$ *Aggr.*
 — — Vol. II. Pars II. Odysseae XIII—XXIV. Editio tertia correctior. (V. P. 10 $\frac{1}{2}$) 6 $\frac{1}{4}$ *Aggr.*
- Isocratis** orationes. Recognovit praefatus est et indicem nominum addidit *C. Ed. Benseler*. 2 Voll. Jeder Band à (V. P. 18) 11 $\frac{1}{4}$ *Aggr.*
- Luciani** Samosatensis opera. Ex recognitione *Caroli Jacobitz*. 3 Voll. Jeder Band à (V. P. 1 *aggr.*) 18 *Aggr.*

Auch in folgenden einzelnen Abtheilungen:

- Vol. I. Pars I, enth.: De somnio s. vita Luciani. Prometheus es in verbis. Nigrinus. Iudicium vocalium. Timon. Halyon. Prometheus s. Caucasus. Deorum dialogi. Dialogi marini. Mortuorum dialogi. Menippus s. neyomantia. 9 *Aggr.*
- Vol. I. Pars II, enth.: Charon s. contemplantes. De sacrificiis. Vitarum auctio. Piscator s. reviviscentes. Cataplus s. tyrannus. De mercede conductus. Apologia. Pro lapsu in salutando. Hermotimus. Herodotus s. Aetion. Zenxis s. Antiochus. Harmonides. Scythia. 9 *Aggr.*
- Vol. II. Pars I, enth.: Quomodo historia conscribenda sit. Verae historiae liber primus. Verae historiae liber secundus. Tyrannicida. Abdicatus. Phalaris prior. Phalaris alter. Alexander s. Pseudomantis. De saltatione. Lexiphanes. Eunuehus. De astrologia. Demonaectis vita. 9 *Aggr.*
- Vol. II. Pars II, enth.: Amores. Imagines. Pro imaginibus. Toxaris. Lucius s. asiuns. Iupiter confutatus. Iupiter tragoedus. Somnium s. Gallus. Icaromenippus. 9 *Aggr.*
- Vol. III. Pars I, enth.: Bis Accusatus. De Parasito. Anacharsis. De Luctu. Rhetorum praeceptor. Philopseudes. Ippias s. Balneum. Bacchus. Hercules. De electro s. eynis. Muscae encomium. Adversus Indoctum. Calumniae non temere credendum. Pseudologista s. De apophrade. De Domo. Macrobbii. Patriae encomium. De Dipsadibus. Disputatio cum Hesiodo. Navigium s. Vota. 9 *Aggr.*
- Vol. III. Pars II, enth.: Dialogi Meretricii. De morte Peregrini. Fugitivi. Saturnalia. Cronosolon. Epistolae Saturnales. Convivium s. Lapithae. De Syria dea. Demosthenis encomium. Deorum concilium. Cynicus. Pseudosophista s. Soloecista. Philopatris. Charidemus. Nero. Tragodopodagra. Ocyppus. Epigrammata. 9 *Aggr.*
- Lycurgi** oratio in Leocratem. Edidit *Carolus Scheibe*. (V. P. 10) 6 *Aggr.*
- Lysiae** orationes. Edidit *Carolus Scheibe*. Accedunt orationum deperditarum fragmenta. (V. P. 18) 11 $\frac{1}{4}$ *Aggr.*
- Moschus**, siehe Bucolici Graeci.
- Pausaniae** descriptio Graeciae. Recognovit *Ioannes Henricus Christianus Schubart*. Vol. 1. (V. P. 24) 15 *Aggr.*
- Pindari** carmina cum deperditorum fragmentis selectis. Relegit *F. G. Schneidewin*. (V. P. 15) 9 *Aggr.*
- Platonis** dialogi secundum Thrasylli tetralogias dispositi. Ex recognitione *Caroli Friderici Hermannii*. 6 Voll. (V. P. 4. 20) 2 *aggr.* 27 *Aggr.*
 Jeder Band einzeln: Vol. I. 15 *Aggr.*, Vol. II. 12 *Aggr.*, Vol. III—VI. à 15 *Aggr.*

Auch in folgenden einzelnen Abtheilungen:

No. I. Euthyphro. Apologia Socratis. Crito. Phaedo.	6 <i>Aggr.</i>
No. II. Cratylus. Theaetetus.	7 $\frac{1}{2}$ <i>Aggr.</i>
No. III. Sophista. Politicus.	7 $\frac{1}{2}$ <i>Aggr.</i>
No. IV. Parmenides. Philebus.	6 <i>Aggr.</i>
No. V. Convivium. Phaedrus.	5 <i>Aggr.</i>
No. VI. Alcibiades I & II. Hipparchus. Erastae. Theages.	5 <i>Aggr.</i>
No. VII. Charmides. Laches. Lysis.	5 <i>Aggr.</i>
No. VIII. Euthydemus. Protagoras.	5 <i>Aggr.</i>
No. IX. Gorgias. Meno.	7 $\frac{1}{2}$ <i>Aggr.</i>
No. X. Hippias I und II. Io. Menexenus. Clitophon.	6 <i>Aggr.</i>
No. XI. Rei publicae libri decem.	13 $\frac{1}{2}$ <i>Aggr.</i>
No. XII. Timaeus. Critias. Mimos.	6 <i>Aggr.</i>
No. XIII. Legum libri XII. Epinomis.	12 <i>Aggr.</i>

No. XIV. Platonis quae feruntur epistolae XVIII. Accedunt definitiones et septem dialogi spurii. 9 *Mfr*

No. XV. Appendix Platonica continens isagogas vitasque antiquas Scholia Timaei glossarium indices. 13½ *Mfr*

Plutarchi vitae parallelae. Recognovit *Carolus Sintenis*. Vol. I—IV. (V. P. 3. 4) 1 *ap* 27 *Mfr*

Auch in folgenden einzelnen Abtheilungen:

No. I. Theseus et Romulus, Lycurgus et Numa, Solon et Publicola. 7½ *Mfr*

No. II. Themistocles et Camillus, Pericles et Fabius Maximus, Alcibiades et Coriolanus. 7½ *Mfr*

No. III. Timoleon et Aemilius Paulus, Pelopidas et Marcellus. 7½ *Mfr*

No. IV. Aristides et Cato, Philopoemen et Flamininus, Pyrrhus et Marius. 7½ *Mfr*

No. V. Lysander et Sulla, Cimon et Lucullus. 7½ *Mfr*

No. VI. Nicias et Crassus, Sertorius et Eumenes. 6 *Mfr*

No. VII. Agesilaus et Pompeius. 6 *Mfr*

No. VIII. Alexander et Caesar. 6 *Mfr*

No. IX. Phoeion et Cato minor. 5 *Mfr*

No. X. Agis et Cleomenes, Tib. et C. Gracchi. 5 *Mfr*

No. XI. Demosthenes et Cicero. 5 *Mfr*

No. XII. Demetrius et Antonius. 5 *Mfr*

Quinti Smyrnaei Posthomericonum libri XIV. Relegit *Arminius Koehly*. Accedit index nominum a *Francisco Spitznero* confectus. (V. P. 18) 12 *Mfr*

Rhetores Graeci ex recognitione *Leonardi Spengel*. Vol. I. (V. P. 1. 18) 1 *ap*

Sophoclis tragoediae. Ex recensione *Guiljelmi Dindorfii*. Editio secunda correctior. (V. P. 22½) 12½ *Mfr*

Daraus auch jedes Stück einzeln:

Strabonis geographica. Recognovit *Augustus Meineke*. 3 Voll. (V. P. 2 *ap* 24 *Mfr*) 1 *ap* 21 *Mfr*

Einzeln: Vol. I. & II. à 15 *Mfr*, Vol. III. 21 *Mfr*

Theocritus, siehe Bucolici Graeci.

Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri VIII. Recognovit *Godofredus Boehme*. Vol. I.

Lib. I—IV. Vol. II. Lib. V—VIII. Index. Jeder Band à (V. P. 15) 9 *Mfr*

Xenophontis expeditio Cyri. Recognovit *Ludov. Dindorfius*. Editio tertia correctior. (V. P. 11½) 6¼ *Mfr*

— — historia Graeca. Recognovit *Ludov. Dindorfius*. Editio secunda correctior. (V. P. 13½) 7½ *Mfr*

— — institutio Cyri. Recognovit *Ludov. Dindorfius*. Editio tertia correctior. (V. P. 13½) 7½ *Mfr*

— — commentarii. Rec. *L. Dindorfius*. Editio tertia correctior. (V. P. 7½) 3¾ *Mfr*

— — scripta minora. Recognovit *Ludov. Dindorfius*. Editio secunda correctior. (V. P. 13½) 7½ *Mfr*

Inhalt: Oeconomicus, Convivium, Hiero, Agesilaus, De republica Lacadaemoniorum, De republica Atheniensium, De vectigalibus, De re equestri, Hipparchicus, Cynaeticus, Apologia Socratis.

B. Lateinische Schriftsteller.

Caesaris, C. Iulii, commentarii. Cum supplementis A. Hirrii et aliorum. Accedunt Caesaris Hirriique fragmenta. Recognovit *Fr. Oehler*. (V. P. 20) 12½ *Mfr*

Daraus einzeln:

— — commentarii de bello Gallico. 6 *Mfr*

— — commentarii de bello civili. 6 *Mfr*

Ciceronis, M. Tullii, scripta quae manserunt omnia. Recognovit *Reinholdus Klotz*.

Partis I. Vol. I. continens libros IV ad C. Herennium et libros II de inventione. (V. P. 18) 12 *Mfr*

— — Partis I. Vol. II. de oratore libri III, Brutus, Orator, Topica, Partitiones oratoriae, de optimo genere oratorum. (V. P. 27) 18 *Mfr*

— — Partis II. Vol. I. continens orationes pro P. Quinctio, pro Sex. Roscio Amerino, pro Q. Roscio Comoedo, divinationem in Q. Caecilium, actionem in C. Verrem primam, actionem in C. Verrem secundae sive accusationis libros I—V. (V. P. 27) 18 *Mfr*

— — Partis II. Vol. II. continens orationes pro M. Tullio, pro M. Fonteio, pro A. Caecina, de imperio Cu. Pompeii, pro A. Cluentio Avito, de lege

agraria tres, pro C. Rabirio perduellionis reo, in L. Catilinam quattuor, pro L. Murena, pro L. Flacco, pro P. Sulla, pro A. Licinio Archia poeta, post reditum in senatu et post reditum ad Quirites habitas, de domo sua, de haruspicum responso.

(V. P. 27) 18 *Agg.*

Ciceronis, M. Tullii, scripta etc. Partis II. Vol. III, continens orationes pro P. Sestio, in P. Vatiniuum, pro M. Caelio, de provinciis consularibus, pro L. Cornelio Balbo, in L. Calpurnium Pisconem, pro Cn. Plancio, pro C. Rabirio Postumo, pro T. Annio Milone, pro M. Marcello, pro Q. Ligario, pro rege Deiotaro, in M. Antonium Philippicæ XIV.

(V. P. 27) 18 *Agg.*

— Paris III. Vol. I, continens epistolarum ad familiares libros XVI, epistolarum ad quintum fratrem libros III, Q. Ciceronis ad M. fratrem de petitione consulatus librum, eiusdem versus quidam de signis XII, eiusdem, ut fertur, epigramma de amore feminarum.

(V. P. 27) 18 *Agg.*

Auch in folgenden einzelnen Abtheilungen:

No. 1.	Rhetorica ad Herennium,	6 <i>Agg.</i>
No. 2.	De inventione,	6 <i>Agg.</i>
No. 3.	De oratore,	9 <i>Agg.</i>
No. 4.	Brutus,	5 <i>Agg.</i>
No. 5.	Orator,	3 $\frac{3}{4}$ <i>Agg.</i>
No. 6.	Topica, partitiones et de optimo genere oratorum,	3 <i>Agg.</i>
No. 7.	Orationes pro P. Quinctio, pro Sex. Roscio Amerino, pro Q. Roseo Comodo,	5 <i>Agg.</i>
No. 8.	Divinatio in Q. Cæcilium, actio in C. Verrem prima,	3 $\frac{3}{4}$ <i>Agg.</i>
No. 9.	Actio in C. Verrem secundæ sive accusationis lib. I—V,	12 <i>Agg.</i>
No. 10.	Orationes pro M. Tullio, pro M. Fonteio, pro A. Cæcina, de imperio Cn. Pompeii (pro lege Manilia),	3 $\frac{3}{4}$ <i>Agg.</i>
No. 11.	Orationes pro A. Cluentio Avito, de lege agraria tres, pro C. Rabirio perduellionis reo,	6 <i>Agg.</i>
No. 12.	Orationes in L. Catilinam quattuor, pro L. Murena, pro L. Flacco,	5 <i>Agg.</i>
No. 13.	Orationes pro P. Sulla, pro A. Licinio Archia poeta,	3 $\frac{3}{4}$ <i>Agg.</i>
No. 14.	Orationes post reditum in senatu et post reditum ad Quirites habitas, de domo sua, de haruspicum responso,	5 <i>Agg.</i>
No. 15.	Orationes pro P. Sestio, in P. Vatiniuum, pro M. Caelio,	5 <i>Agg.</i>
No. 16.	Orationes de provinciis consularibus, pro L. Cornelio Balbo, in L. Calpurnium Pisconem, pro Cn. Plancio, pro C. Rabirio postumo,	5 <i>Agg.</i>
No. 17.	Orationes pro T. Annio Milone, pro M. Marcello, pr. Q. Ligario, pro rege Deiotaro	3 $\frac{3}{4}$ <i>Agg.</i>
No. 18.	Orationes in M. Antonium Philippicæ XIV.	7 $\frac{1}{2}$ <i>Agg.</i>
No. 19.	Epistolarum ad familiares libri I—IV,	5 <i>Agg.</i>
No. 20.	Epistolarum ad familiares libri V—VIII,	5 <i>Agg.</i>
No. 21.	Epistolarum ad familiares libri IX—XII,	5 <i>Agg.</i>
No. 22.	Epistolarum ad familiares libri XIII—XVI,	5 <i>Agg.</i>
No. 23.	Epistolæ ad quintum fratrem, Q. Ciceronis de petitione consulatus ad M. fratrem liber, eiusdem versus quidam de signis XII, eiusdem, ut fertur, epigramma de amore feminarum,	3 $\frac{3}{4}$ <i>Agg.</i>

Ciceronis orationes selectæ XIX. Recognovit *Reinholdus Klotz*. Præmissa sunt memorabilia vitæ Ciceronis per annos digesta, 15 *Agg.*

Inhalt: Orationes pro Sex. Roscio Amerino, Accusationis C. Verrii liber quartus, pro lege Manilia, in L. Catilinam quattuor, pro L. Murena, pro P. Sulla, pro A. Licinio Archia poeta, pro P. Sestio, pro Cn. Plancio, pro T. Annio Milone, pro M. Marcello, pro Q. Ligario, pro rege Deiotaro, orationes Philippicæ I. II. XIV.

Cornelii Nepotis de excellentibus duobus exterarum gentium liber. Accedunt vitæ Cætonis et Attici atque excerpta ex eiusdem reliquis libris. Curavit *Henricus Rudolphus Dietsch*.

(V. P. 5) 2 $\frac{1}{2}$ *Agg.*

Curtii, Q., Rufi de gestis Alexandri Magni regis Macedonum libri qui supersunt octo. Recognovit *Henr. Eduardus Foss*.

(V. P. 15) 10 *Agg.*

Eutropii breviarium historiae Romanae. Editionem primam curavit *Dett. C. G. Baumgarten-Crusius*, alteram *Henricus Rudolphus Dietsch*.

(V. P. 5) 2 $\frac{1}{2}$ *Agg.*

Flori, Iuli. Epitomæ de T. Livio bellorum omnium annorum DCC libri II. Ex recognitione *C. Halm*. L. *Ampelii* liber memorialis ex recognitione *Eduardi Woelfflin*.

(V. P. 12) 9 *Agg.*

- Gellii, Auli**, noctium Atticarum libri XX. Ex recensione *Martini Hertz*. 2 Voll. (V. P. 1 rf 10) 27 Ngr.
- Horatii, Q., Flacci** opera omnia. Ex recensione *Ioa. Christ. Jahn*. Editio quinta. Curavit *Theodorus Schmid*. (V. P. 12) $7\frac{1}{2}$ Ngr.
- Juvenalis** satirarum libri V. Recensuit *Adolphus Haeckermann*. (V. P. $7\frac{1}{2}$) $4\frac{1}{2}$ Ngr.
- Livi, Titi**, ab urbe condita libri. Recogn. *Guil. Weissenborn*. Vol. I. Lib. I—VI. Vol. II. Lib. VII—XXIII. Vol. III. Lib. XXIV—XXX. Vol. IV. Lib. XXXI—XXXVIII. Vol. V. Lib. XXXIX—XLV & epit. libr. XLVI—CXL. Vol. VI. Fragmenta et index. Jeder Band (V. P. 15) à 9 Ngr.
- Lucretii Cari, T.**, de rerum natura libri sex. Recognovit *Iacobus Bernaysius*. (V. P. 20) 12 Ngr.
- Martialis, M. Val.**, epigrammatum libri. Ex recensione sua denuo recognita edidit *F. G. Schneidewin*. (V. P. 20) 12 Ngr.
- Ovidius, P., Naso**. Ex recognitione *R. Merkelii*. Tom. I. Amores. Epistulae. De medicamine faciei. Ars. Remedia. (V. P. 15) 10 Ngr.
- — Tom. II. Metamorphoses. (V. P. 12) $7\frac{1}{2}$ Ngr.
- — Tom. III. Tristitia. Ibis. Ex Ponto libri. Fasti. Halieutica. (V. P. 15) 10 Ngr.
- Daraus einzeln:
- — Tristinum libri V. $3\frac{3}{4}$ Ngr.
- — Fastorum libri VI. $\frac{5}{5}$ Ngr.
- Ovidii, P., Nasonis** metamorphoseon ex recogn. *Rudolphi Merkelii* delectus, 5 Ngr.
- Phaedri** Augusti liberti fabulae Aesopiae quum veteres tum novae atque restitutae. Ad optimorum librorum fidem recognovit atque de poetae vita et fabulis praefatus est *Ch. Timoth. Dressler*. (V. P. 5) $2\frac{1}{2}$ Ngr.
- Plauti, T. Macci**, comoediae. Ex recognitione *Alfredi Fleckeischni*. Tom. I. Amphitruonem Captivos Militem gloriosum Rudentem Trinummum complectens. (V. P. 18) 12 Ngr.
- — Tom. II. Asinariam Bacchides Curculionem Pseudulum Stichum complectens. (V. P. 15) 10 Ngr.
- Daraus auch jedes Stück einzeln:
à $3\frac{3}{4}$ Ngr.
- Plini, C., Caecili Secundi** epistularum libri novem. Epistularum ad Traianum imperatorem liber singularis. Panegyricus. Recognovit *H. Keil*. (V. P. 15) 10 Ngr.
- Propertii, Sex.**, elegiae. Recognovit *Hewr. Keil*. (V. P. 9) 6 Ngr.
- Salustii, C., Crispi** Catilina et Jugurtha. Recognovit *H. R. Dietsch*. Editio secunda correctior. $3\frac{3}{4}$ Ngr.
- Senecae, L. Annaei**, opera omnia. Recensuit *Fr. Haase*. 3 Voll. (V. P. 3. 15) 2 rf 6 Ngr.
- Einzeln: Vol. I & II. à 18 Ngr. Vol. III. 1 rf .
- Taciti, C. Cornelii**, opera quae supersunt. Ex recognitione *C. Habnii*. Tomus prior annales continens. (V. P. 15) 9 Ngr.
- — Tomus posterior historias et libros minores continens. (V. P. 15) 9 Ngr.
- Daraus auch einzeln:
- — Germania, Agricola & dialogus. $3\frac{3}{4}$ Ngr.
- Vellei, M., Paterculi** ex historiae Romanae ad M. Vinicium Cos. libris duobus quae supersunt. Recensuit *Fridericus Haase*. (V. P. $7\frac{1}{2}$) $4\frac{1}{2}$ Ngr.
- Virgilii, P., Maronis** opera omnia. Ex recens. *J. C. Jahn*. Editio quarta. (V. P. 20) $11\frac{1}{4}$ Ngr.
- Daraus auch einzeln:
- — Bucolica et Georgica. $3\frac{3}{4}$ Ngr.
- — Aeneis. $7\frac{1}{2}$ Ngr.

Zunächst werden erscheinen und befinden sich grossentheils unter der Presse:

- Aeliani** opera, übernommen von Prof. *Westermann* in Leipzig.
- Anthologia Graeca**, übernommen von Professor *Schneidewin* in Göttingen.
- Anthologia Lyrica**, insunt Anacreontea carmina, übernommen von demselben.
- Apollodori** bibliothecae libri III, übernommen von Geh. R.-R. Prof. *Inm. Bekker* in Berlin.
- Aristotelis** opera omnia, übernommen von Professor *Bonitz* in Wien.
- Arriani** scripta minora, übernommen von Dr. *R. Hercher* in Rudolstadt.
- Corpus** poetarum epicorum Graecorum, übernommen von Prof. *Köchly* in Zürich, 20 Voll.
- Dinarchi** orationes, übernommen von Professor *Scheibe* in Neustrelitz.
- Diodorus Siculus**, ed. *Inm. Bekker*. Vol. IV.

Dionis Chrysostomi orationes, übernommen von *L. Dindorf* in Leipzig.
Herodiani historiarum libri VIII, übernommen von Geh. R.-R. Prof. *Imm. Bekker* in Berlin.
Hesiodi carmina, übernommen von Professor *Mützell* in Berlin.
Homeri carmina minora, übernommen von Professor *Schneider* in Göttingen.
Iosephi, Flavii, opera omnia, übernommen von *Imm. Bekker* in Berlin.
Isaei orationes, übernommen von Professor *Scheibe* in Neustrelitz.
Pausaniae descriptio Graeciae, ed. *J. C. H. Schubart*. Vol. II.
Plutarchi vitae, ed. *C. Sintenis*. Vol. V.
Plutarchi moralia, übernommen von Dr. *R. Hercher* in Rudolstadt.
Rhetores Graeci, ed. *L. Spengel*. Vol. II & III.
Stobaei florilegium et eclogae, übernommen von Gymnasialdirector *Meineke* in Berlin.
Themistii paraphrases, übernommen von Prof. *Spengel* in München.
Theophrasti characteres, übernommen von Gymnasialdir. Schulrath *Foss* in Altenburg.
 — historia plantarum, übernommen von Gymnasialdirector *Wimmer* in Breslau.

Catulli carmina, übernommen von Dr. *A. Roszbach* in Tübingen.
Ciceronis opera ed. *H. Klotz*. Partis III Vol. 2 & fgde.
Iustini historiae Philippicae, übernommen von Gymnasialdirector *Jeep* in Wolfenbüttel.
Plauti comediae ex recognitione *Alfredi Fleckeiseni*. Vol. III & IV.
Plinil, C., Secundi naturalis historiae libri XXXVII. Mit vollständigem Index.
 Uebernommen von Professor *Ludw. v. Jan* in Schweinfurt.
Quintilianii de institutione orat. libri XII, übern. v. Gymnasialdir. *Bonnell* in Berlin.
 — declamationes, übernommen von Prof. *Haase* in Breslau.
Rhetores Latini, übernommen von Rector *Hahn* in München.
Scriptores historiae Augustae, übernommen von Professor *Bernhardy* in Halle.
Scriptores rei rusticae, übernommen von Dr. *H. Keil* in Halle.
Senecae, M. Annaei, rhetoris opera, übernommen von Prof. *Haase* in Breslau.
Statii, P., opera, übernommen von Professor *Queck* in Sondershausen.
Terenti, P., comediae, übernommen von Gymnasiallehrer *Fleckeisen* in Dresden.
Tibulli carmina, übernommen von Dr. *A. Roszbach* in Tübingen.

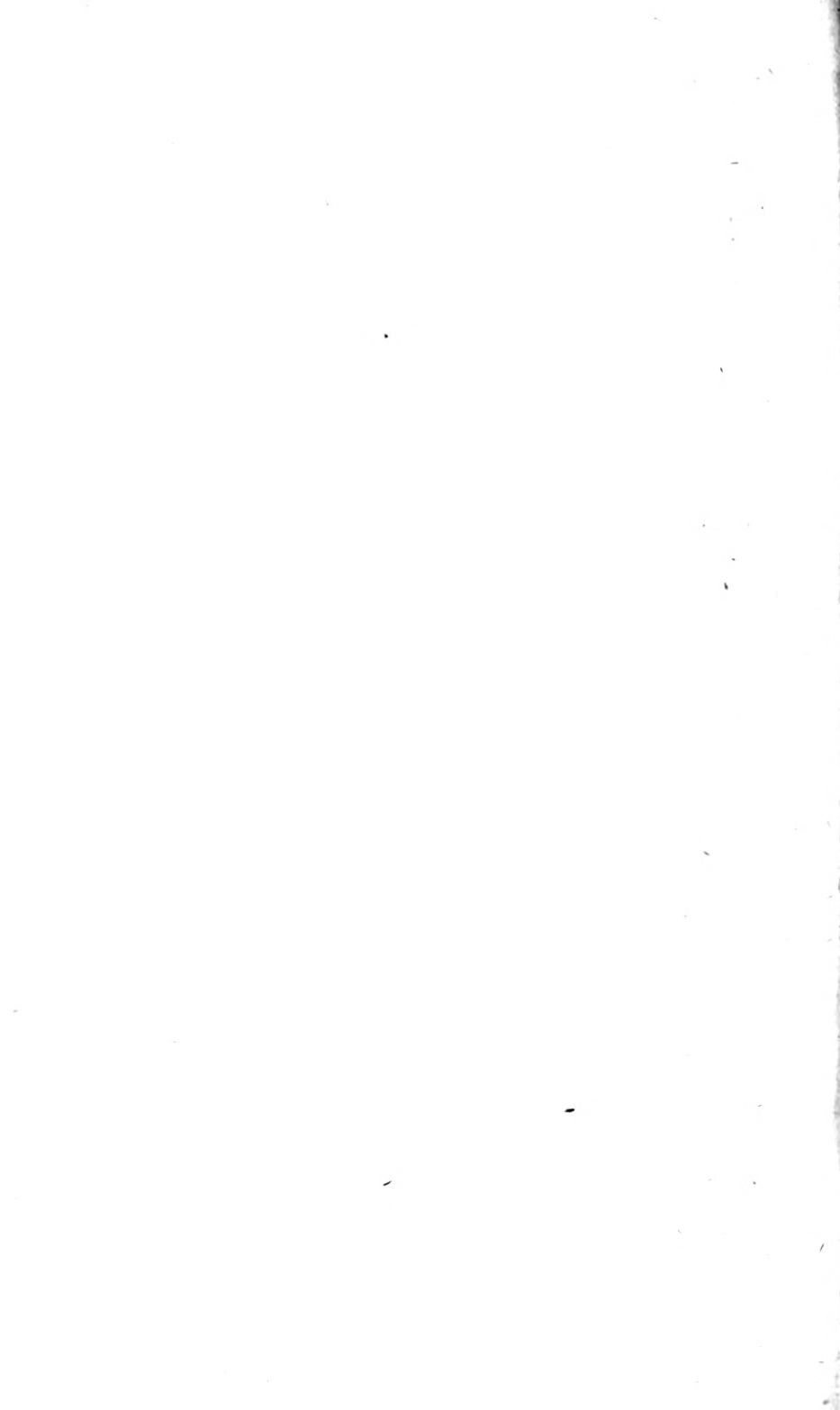
Hiernächst werden folgende Schriftsteller in neuen Ausgaben erscheinen:

Achilles Tatius — **Alciphron** — **Antoninus** — **Aristides** — **Artemidorus** —
Athenaeus — **Cebes** — **Chariton** — **Demetrius Phalereus** — **Cassius Dio**
 — **Diogenes Laërtius** — **Dionysius Halicarnassensis** — **Epictetus** —
Eulides — **Heraclides** — **Himerius** — **Libanius** — **Longus** — **Lycophon**
 — **Nicolaus Damascenus** — **Palaephatas** — **Philostratus** — **Polybius** —
Ptolemaeus — **Themistii orationes** — **Tryphiodorus** — **Zonaras**.

Ammianus Marcellinus — **Anthologia Latina** — **Appuleius** — **Aurelius Victor** —
Ausonius — **Aviani fabulae** — **Avienus** — **Boëthius** — **Calpurnius** — **Valerius Cato** —
Catonis disticha — **Celsus** — **Censorinus** — **Claudianus** — **Fronto** — **Gratius Faliscus** —
Hyginus — **Lactantius** — **Lucanus** — **Lucilii Aetna** — **Macrobius** — **Manilius** — **Nemesianus** — **Iulius Obsequens** —
Petronius — **Pomponius Mela** — **Rutilius Namatianus** — **Senecae tragoediae** — **Serenus Samonicus** —
Apollinaris Sidonius — **Silius Italicus** — **Suetonius** — **Symmachus** — **Publius Syrus** — **Valerius Flaccus** —
Valerius Maximus — **Varro de lingua Latina** — **Vitruvius**.

Ausser diesen bereits erschienenen, im Druck befindlichen und vorläufig in Aussicht genommenen Classikern, welche zusammen über 400 Bände umfassen werden, behalte ich mir vor noch andere Schriftsteller, von denen sich das Bedürfniss neuer Ausgaben ergibt, in die Sammlung aufzunehmen. Ich hoffe dazu durch die regste Theilnahme aller Freunde der altclassischen Literatur, namentlich aber durch die Unterstützung aller Philologen und Schulmänner des In- und Auslandes, in Stand gesetzt zu werden; den Letzteren insbesondere, sowie Allen, welche für die Verbreitung dieser Ausgaben, sei es privatim oder in amtlicher Stellung, wirken können, möge schliesslich das ganze Unternehmen bestens empfohlen sein.

B. G. Teubner.

LL

C5684rhK

277512

Cicero, Marcus Tullius. Rhetorica ad **Herennium**
Cornifici rhetoricoꝝ ad C. Herennium,
libri IIII; ed. Kayser.

University of Toronto
Library

**DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET**

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

